19 A c

COMMENTARII DE REBVS IN SCIENTIA NATVRALI ET MEDICINA GESTIS.

VOLVMINIS XI. PARS I.

LIPSIAE MDCCLXIII.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

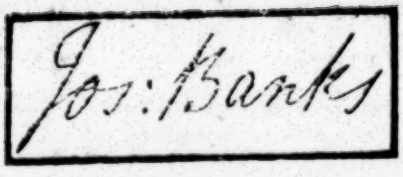
Jos: Banks

LECTORI BENEVOLO

S. P. D.

D. CHRISTIANVS GOTTLIEB LVDWIG.

Quicquid in variis negotiis vitae agendum occurrit, quamuis multo et aerumnoſo ſaepius labore conſtet, dummodo honeſtum ſit et vtile, ac bene etiam procedat, id nos inſigni oblectamento afficit, vt, cum ad finem laborum properamus, ad alia, eaque praeſtantiora negotia adeunda compellamur. Sunt certe, vt aiunt, acti labores iucundi, nec eſt profecto, quod animos noſtros maiori voluptate exhilarare et replere poſſit, quam rerum recte actarum memoria.

In his negotiis ex voto peractis ea quoque repono, quae cum amicis optimis in colligendis Commentariis de rebus in ſcientia naturali et medicina geſtis ſuſcepi, et ita ad finem quendam deduxi, vt ſpeci-

mina, decem voluminibus propoſita, eruditis non prorſus diſplicerent, ſed potius, abſit iactantia dicto, probarentur. Quid quod non tantum in ſupplementis iam inceptis et indicibus vniuerſalibus digerendis verſamur, ſed de laboribus his continuandis cogitamus.

Non exiguum emolumentum ex laboribus his percepimus, cum neque in cultura ſtudiorum feliciter progredi, neque doctrinae noſtrae alumnis vtiles eſſe potuiſſemus, niſi indefeſſum ſcriptorum recentiorum examen nos ad rerum naturalium cauſſas accuratius indagandas impuliſſet. Egregium itaque dictum, quod in apes conuenit, nobis elegimus, quae non ſibi tantum, ſed aliis quoque mella colligunt: nos enim eodem modo non nobis tantum notitiam rerum, ad ſtudia noſtra pertinentium, multa cum cura parare allaborauimus, ſed aliis quoque ſimilem operam praeſtare anniſi ſumus.

Eruditi autem hi labores, cum animum a multis curis auocare poſſent, his potiſſimum temporibus nobis grati fuerunt, quae turbulentis belli viciſſitudinibus nos quaſi ſuppreſſerunt. Saepius quidem de triſtibus belli calamitatibus conqueſti, et curis delaſſati, opus inceptum deponere voluimus, ſed laborum taedium ſuperauit ſpes et fiducia in Deum, vt lubenter tandem ad labores noſtros rediremus.

Multa vero ſunt, quae nos ad continuationem operis ſuſcepti inuitent, et quaſicompellant: ſperamus enim omnino, pace terris noſtris et vniuerſae Europae reddita, ſubſidia varia, quibus hactenus caruimus, inprimis

primis commercia literaria, ſine quibus res noſtrae conſiſtere nequeunt, nobis porro parata fore. Iam nos excitant laudes et adhortationes exterorum quoque amicorum; inuitant libri noui haud pauci, iique excellentiſſimi argumenti, ad examen cum voluptate et oblectamento ſuſcipiendum; compellit nos amor ſtudii ad diſquiſitionem variorum inuentorum, quae non ſine attentione negligi poſſunt. Minime tamen, quae nouitatis ſtudio oblectamentum pariunt, tantum quaerenda ſunt, ſed ea potiſſimum, quae varias artis ſalutaris et ſcientiae naturalis doctrinas noua et certa inſtitutione illuſtrant, examen exigunt.

Sed cum hoc opus non niſi vnita amicorum opera confici poſſit, dolendum omnino eſt, quod viciſſitudines temporum ſolertiſſimos laborum ſocios nobis ſaepius eripuerunt, quorum opera cum fructu vſi ſumus. Ex his alios morte praematura ereptos lugemus, alios tot laboribus pro ratione ſtudiorum noſtrorum implicatos videmus, vt otia literaria paucis tantum concedantur, negotioſa potius vita multos eneruet, et a tranquilla ſtudiorum cultura remoueat. Attamen ſtudiorum dulcedine captis nullum ſaepe relinquitur oblectamentum, quam quod in nouorum ſcriptorum crebra et diligenti lectione ineſt. Et cum ampliſſimus ſtudiorum noſtrorum ambitus alium hac, alium alia doctrinarum parte colenda magis occupatum teneat, tandem tamen tot diuerſi labores ad vnum conſilium referuntur, quod nobis tradenda hiſtoria literaria medico-phyſica recentiori propoſuimus.

Eſt certe in rebus eruditis proponendis, intelligendis et diiudicandis aliqua vis, ex ſola do-

ctrinarum ratione deprompta, ſed et his, vt omnibus aliis rebus, exercitatio eam, quam deſideramus, praeſtantiam addit. Si ſcientiae ambitum animo comprehenderimus, non tantum ab aliis expoſita facilius legimus, ſed ad illam quoque velut normam ſcientiae noſtrae magnitudinem verius exigimus, et quid ex his noſtrae, quid aliorum cognitioni addi poſſit, melius intelligimus. Quae res ita facillima eſt, ſi is, qui nos eruditis ſcriptis inſtruit, ſimul oſtendat, a quibus auctoribus ſua acceperit, et quid ipſe potiſſimum addiderit; ex his enim ſcriptis et ſyſtema formatum corrigimus, et ſcientiae noſtrae cumulum addimus. Qui compilatores ſunt, ii nobis non niſi partes diſciplinarum, easque ſaepe incompletas exhibent, attamen, cum nos in conquirendis variis doctrinae noſtrae partibus ſubleuent, non prorſus contemnendi videntur, inprimis ſi fontes, ex quibus hauſerunt, candide indicent, et in deligendo diligentes ſint. Hinc ſi in relationibus noſtris inſtituti rationem indicamus, et quae pulchra ſunt, vel etiam interdum paradoxa annotamus, officio noſtro ſatisfecimus; lectores enim inde ſatis ſuperque intelligunt, quid in eiusmodi libro, ſi modo euoluere velint, inuenturi ſint.

Quod ſi vero ſcripta occurrant, quae nos prorſus non inſtruant, nihil quoque exhibeant, quod cum aliis communicare queamus, haec ideo ſine recenſione ſeponenda ſunt. Sic certe ſiniſtrum iudicium de vllo libro ferre vix opus eſt; ſi enim inueniatur vnus vel alter, qui non vbique, ſed ſparſim tantum, quaedam non prorſus contemnenda tradat, non ille quidem laudem magnopere meretur, ſed paucis verbis tantum, quae quodammodo vtilia eſſe poſſint, indicanda ſunt,

ſunt, et ſaepe ex elegantia vel dignitate rei, ex taedioſo item labore, quem in re aliqua ſuſcepit auctor, aliqua laus accedit non prorſus ſupprimenda. Et in iis, quae manca ſunt, ab iniqua obtrectatione abſtinendum eſt, ea potius, quae deſiderantur, inprimis ſi ardua ſint, vlteriori auctorum et aliorum diligentiae commendentur, quo inpoſterum perficiantur.

Laudis et cenſurae aliquis modus ſit, ſunt enim non ea tantum, quae nobis placent, ſed quae, quacunque ratione id fiat, ad vniuerſi ſtudii culturam aliquid conferunt, ſi non laudanda, at commemoranda. Non vna, et breuis ſemper, quam deſideramus, inueniendi reperitur via, ſed ſi varii ad vnum tamen finem tendentes ſuſcipiuntur labores, ſcientia magis magisque extollitur, confirmatur et perficitur. Non vera tantum et certa inuenta nos inſtruunt, ſed erroribus aliorum moniti ſaepe efficacius inſtruimur, et incerta quaedam via, ab inuentore errante tentata, vitatur, ne in eundem errorem incidamus. Nemo ideo reprehendendus eſt, quod errauit, ſed veniam a nobis obtinebit, ſi, omni cura adhibita, finem praefixum tamen non attigit. Pauci enim omnibus ſubſidiis ad rem exequendam inſtructi fuerunt, qui ſi ea, quae ipſis conceſſa erant, bene adhibuerint, acerbam cenſuram non merentur. Porro non ii tantum laudandi ſunt, qui nouis inuentis inclaruerunt, ſed et hi, qui inuenta veterum et recentiorum comparant, et inde vel concluſiones certas ducunt, vel dubitandi rationes exponunt, vel alios inſtruunt, vt in ea re elaboranda maiori cum fructu verſentur, quo tandem ad maiorem inuentorum excellentiam accedant.

Sic nemini molesti omnes instruimus, et historiam scientiarum praesentis seculi declaramus, quod quidem non nostris tantum, sed futuris quoque temporibus vtile esse potest, cum compendium omnium laborum ab eruditis susceptorum ideo faciamus, vt systematum conditores ad fontes, ex quibus haurire possint, ducantur, et fundamenta ac monita inde colligant. Variae ad scientiam ferentes viae iniri possunt, aliae tritae et planae, aliae salebrosae et asperae, et qui scientias tradunt, vel veterum doctrinam commendant et illustrant, vel res nouas ostendunt. Scripta, quae scientiarum illustrandarum caussa prodeunt, interdum iudicio subacto elaborata sunt, interdum imaginationis vi nimium excitata, vel probabilia vel paradoxa, vel tandem prorsus falsa tradunt; vera igitur commendanda, dubia corrigenda, erronea tandem supprimenda et reiicienda sunt. Sic dies diem docet, et labores nostri recte instituti eodem modo, et forte melius quam hactenus, nos ad exoptatum finem deducere possunt.

Ordo autem commentariorum nostrorum a norma hactenus constituta non recedet, exhibendae et porro sunt relationes de nouis libris, inprimis vero diaria eruditorum, quae varias doctrinas simul illustrant, et ad verum incrementum scientiae naturalis et medicinae multum conferunt, hoc examen exigunt, quoniam pauci haec scripta periodica per multos annos continuata colligunt, quibus destituti in rebus, quae ad nostras scientias pertinent, ad haec excerpta prouocare poterunt. Haec igitur succincta quidem, attamen completa erunt, quorum commoda

ad

ad vniuerſam ſcientiam ſe diffundent, aliae vero doctrinae partes in diariis contentae, quae vel ad nos non pertinent, vel minus completae ſunt, titulis citatis tantum indicabuntur.

Simili ratione opera ſplendida, et magnis ſumptibus comparanda locum in noſtris collectionibus poſtulant, cum pauci ſint, qui his bibliothecas ornare poſſint, attamen notitiam quandam rerum, quae ibi traduntur, exigant. Idem requiritur in libris, quae res ſpecialiſſimas tractant, a multis quidem negligendas, nonnullis tamen vtiles. Tandem et libelli in noſtris commentariis annotari merentur, quorum pauca exemplaria prodierunt, ſed qui rem notatu dignam exhibent.

Cum vero haec forte ſciendi cupiditatem ſatient, vtilitatem autem nullam afferre videantur illis, qui ſeuerius non niſi ipſas ſcientiae partes in vero nexu excolendas eſſe, aſſerunt: in qualibet parte a nobis edenda eo reſpicietur, vt aliquot ſcripta ſeligantur, quae vniuerſa vtilitate ſe commendent, et in ea re ad varias doctrinae medicae partes attendetur, quo omnes lectores inter alia plura, quorum notitiam hiſtoricam tantum deſiderant, rem quandam ipſis prae reliquis probatam inueniant. Praecipue autem noua inuenta, quae inter doctos variis controuerſiis agitantur, vti praecedenti decennio hiſtoria inoculationis variolarum, et ſenſibilitatis et irritabilitatis partium corporis animalis, ſuccincte indicanda ſunt.

Quoniam autem non Germaniae tantum eruditis, ſed et exteris ſatisfacere annitimur, id ſedulo agemus, vt ſcripta in variis Europae prouinciis euulgata ita miſceantur, vt Anglus italica et Italus anglica ſcripta praeſtantiora cognoſcat. Copiam librorum hac in re magis timeo, quam inopiam, in ipſa enim pauperie, in quam nos triſte bellum coniecit, tantus iam adeſt librorum cumulus, vt eum vndecimum volumen capere nequeat, etſi et in charactere typographico et in forma libri eligenda eo reſpeximus, vt multa vno folio comprehendi poſſent. Cum itaque iam copiam librorum praeuideamus, omnibus indicandis locum non concedi poſſe ſimul perſpicimus. Agamus tamen id, quod vllo modo cum commodo lectorum noſtrorum praeſtare poſſumus, quae vero non exequemur, ea condonabunt aequi iudices, qui et in his, quae hactenus praeſtitimus, lubenter acquieſcunt, dummodo ſe rectum et normam nobis praeſcriptam attendamus. Forte etiam ea, quae vſitato voluminum numero non comprehendi poſſunt, in ſupplementis, citius quam nunc exarandis, addituri ſumus.

Hi labores iam exhibent notitiam ſtatus praeſentis ſcientiarum, ad phyſicam et ſpeciatim medicinam pertinentium, neque tamen noua phyſico-medica inpoſterum negligemus, inprimis cum ſperemus, pace reddita, accuratiora commercia literaria his continuandis exhibitura eſſe materiem. Et vt hactenus memoriam virorum in arte noſtra illuſtrium et demortuorum poſteritati commendauimus, ſic et inpoſterum id agemus, vt vitae celebrium medicorum commentarios noſtros ornent.

In

In his itaque vt decet praeſtandis amicorum noſtrorum, in variis prouinciis Europae degentium, opera carere non poſſumus. Cum etiam hucusque varia, quae ad incrementa et fata ſcientiarum noſtrarum pertinent, literis priuatis nobiscum communicata fuerint, nulli dubitamus, fore, vt et inpoſterum nobis faueant Viri, de re literaria medica meritiſſimi. Id tamen ſimul ab iis petimus, vt in literis hac de cauſſa ſcriptis omnia ſollicite annotent, beneque perpendant, multa, quae ipſi videant quotidie et audiant, illis nota eſſe, quae tamen ab aliis ignorentur, et, ſi a nobis negligantur, defectum inferant. Sic enim in nominibus et titulis virorum, de quibus agitur, non tantum charactere facile cognoſcendo vtantur, ne literae confundantur, ſed etiam nominibus eruditorum integris notatis efficiant, vt cognomine vel munere, quo funguntur, ab aliis eiusdem nominis diſtinguantur. Satis enim patet, hiſtoriam literariam ex nominum confuſione magnum pati detrimentum.

Idem quoque de indicandis librorum titulis valet. Cum enim non omnes libri in noſtras manus perueniant, nec a nobis recenſeri poſſint, colligimus tamen titulos vel ex aliis diariis, vel ex literis amicorum vt, ſi non plenaria, aliqua tamen ſcriptorum editorum notitia tradatur. Ex diariis hanc notitiam multo ſtudio conquirimus, ſed, vt hactenus, ſic etiam inpoſterum ab exteris eruditis petimus, vt titulos librorum, qui in manibus eorum ſunt, accurate ſcriptos nobiscum communicent, quo eos in collectionibus noſtris conſignare, et monita quaedam, quae inprimis nouas editiones concernunt, adiicere queamus.

Cum

Cum autem decem volumina iam edita cum ſupplementis et indicibus ita inſtituerimus, vt vnum et completum opus, ab anno quinquageſimo ad ſexageſimum huius ſeculi, res ad ſcientiam naturalem et medicinam pertinentes ſiſtat, nonnullis forte melius facturi fuiſſe videbimur, ſi nunc nouo titulo, et primo volumine iterum incepto alterum, quod ingredimur, decennium ſeparatim tradidiſſemus: quoniam autem ipſa operis ratio non mutata eſt, ſatius eſſe duximus, continuatis voluminibus ea, quae nunc edenda ſunt, cum prioribus coniungere, ii enim, qui priora volumina comparare nequeunt, quanquam bibliopola adhuc exemplaria integra habet, in hoc vndecimo noui decennii labores conquirere poſſunt.

Faxit vero ſummum numen, vt vota noſtra et labores, quos in emolumentum ſtudiorum phyſico medicorum ſuſcepimus, exoptatum euentum habeant. Seruet felicitatem Vniuerſitatis noſtrae literariae, vt, omnibus proſpere ſuccedentibus, ſtudia vniuerſa, et noſtra quoque vere colantur. Dabam Lipſiae, Menſe Iulio. A. O. R. MDCCLXIII.

I.

Philoſophical Transactions giving ſome Account of the preſent Undertakings ſtudiis, and Labours of the Ingenious in many conſiderable Parts of the World. Vol. LI. Part. II. for the Year 1760. London. printed for L. Davis and C. Reymers Printers to the Royal Society 1761. 4. a pag. 459. ad p. 977. tab. aen. 13.

h. e.

Transactiones Philoſophicae cet. Voluminis LI. pars II. ad annum 1760.

40)

Epiſtola PETRI COLLINSONI *ad* I. TH. KLEIN *de migratione hirundinum* *). p. 459. Hirundines auibus migrantibus non eſſe annumerandas, ſed in vicinis paludibus hiemem transigere, fuit quorundam ſententia, quam KLEINIUS, hiſtoriae naturalis peritia celeberrimus, ſuam fecit. Eam ſententiam Cl. COLLINSONUS hic impugnat, his fere vſus argumen-

*) Lecta d. 9 Mart. 1758.

gumentis. Non apparet, quo pacto circulus sanguinis in his auibus, sub aqua mersis, per hiemem continuari sine respiratione possit. In vdis prope Tamesin locis nemo vnquam, quod quidem constet, hirundinem aliquam sub aquis reperit, torpentem, sed adhuc tamen viuam, etsi quotannis sub finem Septembris magna hirundinum agmina in insulis huius fluuii, arundinis et salicum plenis, conspiciuntur. De quibusdam saltem generibus hirundinum certum esse videtur per hominum fide dignorum testimonia, ea trans mare volare autumni tempore. Inter hos testes Cl. ADANSONUS (Hist. de Senegal p. 67) ab Auctore laudatur. Et de ripariis hirundinibus, quas KLEINIUS affirmat in iisdem cauernis, in quibus nidificauerint aestate, manere per hiemem torpentes, certo comperit Auctor, id falsum esse, postquam huiusmodi cauernas amicus quidam Auctoris sollicite perquisiuerat.

p.465. 41) IACOBI SHORT, *M. A. S. obseruationes Cometae, mense ianuario anni* 1760 *visi.*

p.466. 42) IO. MICHELL, *M. A. obseruationes eiusdem Cometae.*

p.467. 43) NICOLAI MUNCKLEY Equ. *obseruationes cometae eiusdem.*

p.469. 44) MARCI DAY, *de eodem Cometa relatio.*

p.470. 45) IO. RUTTY, *M. D. commentatio de aquis vitriolicis in insula* Mona, *in qua simul de fonte medicato* Hartfellensi, *qui in Commentariorum Edinburgensium Vol. I. et in Transact. Philos. Vol. XLIX. describitur, quaedam annotantur, harumque aquarum cum aliis hoc genus*

genus aquis comparatio inſtituitur *). Quum aquae vere vitriolicae rarius occurrant, Cl. Auctori dignus, quem accuratius deſcriberet, viſus eſt hic fons, qui in inſulae Monae pago, *Amlwch* dicto, proxime montem *Traskluyn* reperitur. Grauitas ſpecifica illi eadem eſt, quae aquae diſtillatae, ſapor ſubacidus et valde nauſeoſus, cupri ſuſpicionem afferens, quem per plures dies expoſitus aeri retinet, licet nec cupri nec ſulphuris aliud indicium vllum praebeat. Si gallis haec aqua infunditur, colore tantum ſubcoeruleo ſtatim tingitur, ſed poſt aliquot horas atramenti diluti colorem, et poſt plures dies pulchre coeruleum ducit, qui pauco ſpiritu vitrioli deſtruitur. Cum ſolutione cinerum clauellatorum, et cum ſpiritu ſalis ammoniaci fermenteſcit valide, et ochram viridem dimittit; cum ſyrupo violarum colorem viride fuſcum oſtendit. Lac coagulat, aequali parte affuſa. Sedimentum, in crucibulo candefactum, ad inſtar minii rubrum fit, et a magnete trahitur. Ex quibus omnibus apparet, hanc aquam vitrioli ferri valde grauidam eſſe. Inueteratis vlceribus medetur, et ſcabioſis, qui ea lauantur, conducit: bibi ſine nauſea plus quam hemina (*halfa Pint*), eaque multa cum aqua pura mixta, non poteſt, et ſic in dyſenteria, fluore albo, hydrope, ictero, aliisque certis morbis, opem tulit. Plures acidulas huic ſimiles Auctor nominat, quae in Anglia et Hibernia ſcatent. An in morbis pulmonum ſemper ſalutares ſint, dubitare adhuc videtur, et optat, vt quae de aquarum *Hartfellenſium* efficacia ad curandam phtiſin iam confirmatam Edenburgenſes annotarunt **), pluribus medicorum ibi degentium obſeruationibus extra dubium ponantur. Fatetur tamen, in nonnullis pulmonum

*) Lecta d. 17 Ianuar. 1760.

**) vid. noſtr. Commentar. Vol. V. P. I. p. 66.

monum morbis acidulas quasdam vtiliter cum lacte datas esse.

p.477. 46) *Relatio de parte Americae, quae Kamtschadalia proxima est, quam ex* KRASHENNICOFFI *descriptione Kamtschadaliae, Petropoli anno* 1759 *edita, excerpsit et cum Societate R. communicauit Reu.* DUMARISQUE, *S. S. Th. D. et apud mercatores Anglos Petropoli degentes sacrorum minister* *). Ora Americae inter 52 et 60 gradum latitudinis borealis vbique fere parallela est littori Kamtschadalienſi, quod inde ab extremitate Kuriliae vsque ad promontorium Tchukotski, per 37 gradus longitudinis circiter, a plaga inter austrium et occidentem media versus plagam inter septentriones et orientem mediam protenditur; et inter hoc promontorium atque oppositam Americae continentem mare non vltra duos gradus cum dimidio latum est. Quam propinquitatem aeque ac multitudinem interiectarum insularum, et vtriusque littoris similitudinem perpendens STELLERUS iudicauit, hac parte olim Americam Asiae iunctam fuisse. Est autem hic tractus Americae longe fertilior, parte opposita Asiae. Maxima ibi est ruborum copia, inter quos STEL-
p.481. LERUS eiusque comites ignotam rubi idaei speciem viderunt, cuius baccae singularis erant magnitudinis et saporis. Ex animalium marinorum et terrestrium genere potissimum frequentes ibi viderunt vitulos marinos, fibros, balaenas minores, carcharias, marmottas minores, vulpes rufas et albas; ex auibus notis picas, coruos, (inter hos coruos aquaticos maximos cristaceos, periophthalmiis cinnabarinis, postea candidis), cygnos, anates, graculos, rusticulas, columbas Groenlandicas, et anates arcticas seu

*) Lecta d. 24 Ian. 1760.

ſeu *Mitſchagatkas* (h. e. alcas monochroas, ſulcis tribus, circo duplici vtrinque dependente), ac praeter has, plurimas alias, in Europa ignotas, colorum pulchritudine notabiles. Incolae huius orae veſcuntur herbis, piſcibus et animalibus marinis, cibumque ſibi more Kamtſchadalienſium praeparant, famem etiam perinde, atque hi et ceterae Siberiae gentes, cortice populi vel pinus ſiccato depellunt.

47) THOMAE BARKER, *Equ. annotationes de mutationibus ſtellarum* *). Colorem Sirii, quae ſtella hodie candida apparet, olim rubicundum fuiſſe, veterum teſtimoniis oſtenditur. p. 498.

48) *Modum, quo ſal ammoniacus in Aegypto paratur, e relatione a Cl.* HASSELQUIST *Cl.* LINNAEO communicata, deſcribit IO. ELLIS, *Equ. R. S. S.* **). Quae hic leguntur, a nobis iam enarrata ſunt ***). p. 504.

49) *Montium quorundam praealtorum, magna ligni foſſilis copia quaſi infarctorum, breuis deſcriptio* SAM. CHRIST. HOLLMANNI, *Phil. Pr. Goetting. et S. R. S.* ****). De duobus montibus Vir Cl. hic perſcribit. Alter haud procul ab oppido *Munda*, ad Verrae et Fuldae confluentem poſito, verſus meridiem ad altitudinem aſſurgit, quam Auctor 1150 circiter pedibus Pariſinis aequalem aeſtimat. In huius montis ſuprema fere eſt planities, ad 600 circiter orgyiarum latitudinem et 700 longitudinem extenſa, ſub qua ad 5, 10, vel 15 pedum profunditatem p. 506.

*) Lecta d. 31 Ianuar. 1760.
**) L. eodem die.
***) vid. Comment. noſtr. Vol. III. Part. III. p. 540.
****) L. d. 14 Febr. 1760.

tatem ingentia lignorum fossilium strata reperiuntur. Illud, quod tunc, quum Auctor ibi adesset, perfodiebatur, 20 pedes profundum erat, et sub fundo eius lapideo aliud eiusdem ligni stratum repertum est per terebram, in quo, ea ad 30 pedum profunditatem adacta, fundum nondum tetigit. Haec ligna in stratis suis ita sibi inuicem incumbunt, vt lapidum, in lapicidinis sibi inuicem horizontali in situ incumbentium, formam fere referant, et tam arcte se contingant, vt vix quidquam terrae interiectae obseruare liceat; quo fit, vt, vtrum arbores integrae, an arborum diuisarum partes fuerint, ex quibus istius modi stratum factum sit, difficulter dici possit. Temporis longinquitate et humiditate adeo fragilia haec ligna facta sunt, vt et rimarum, quaquauersus excurrentium, plena sint, et loco suo mota in maiores minoresue portiones facile dilabantur. Color eorum a fusco ad nigrum fere tendit. Limo humoque interlabente ita plerumque inquinata et obducta sunt, vt a gleba terrestri primo adspectu non multum differant; sed aqua purgata, et aeri exposita, naturam suam mox produnt, adeo, vt nemo non statim lignum agnoscat. Possunt etiam optimae notae carbones ex illis parari, si eodem modo tractentur, quo carbonarii nostri ex ligno recenti carbones parant. Sed in illis tamen carbonibus magna copia acidi residere solet. Sunt enim haec ligna fossilia tanta bituminis aluminisque copia impraegnata, vt non ignem solum facile concipiant, sed et ipsorum sub dio combustorum cineres multum aluminis fundant. Non raro elegantissimi inter ea pyritae reperiuntur, qui aeri quidem aliquamdiu expositi dehiscunt, et in puluerem toti resoluuntur, qui aluminis sulphurisque floribus, et pauca terra martiali constat, sed conseruari tamen possunt, si aqua feruens tamdiu ipsis affundatur, donec

nec nullum ab ipsis odorem et colorem trahent, et ipsi deinceps probe exsiccati ab aeris humidioris accessu defendantur. Montis, ex quo haec ligna effodiuntur, vertex summus, lapidibus ingentibus fere totus constratus, arboribusque proceris consitus est, et in hac ipsa etiam montis summitate strata quaedam lignorum fossilium insunt. Alter mons est in *Hassia* prope *Allendorfium*, quod oppidum in confiniis Thuringiae ob salinas celebre est. Altior est illo, et 1970 circiter pedibus Parisinis altitudinem eius aequalem aestimari posse Cl. HOLLMANNUS ex obseruationibus barometri collegit. In viscera huius montis, in altitudine pedum ad 1500, cuniculis actis, immensa bituminis et ligni fossilis copia ibi deprehensa est. Illud nitore et nigredine ad gagatem proxime accedit, duritie vero parumper ab eo differt. Hoc eiusdem generis esse videtur, atque antea descriptum lignum; minus tamen nigricans est, neque multum aluminis, aut alius salis mineralis, bituminisue in se continet. Strato autem ligni fossilis bitumen, ad duarum circiter orgyiarum (seu sexpedarum Gallicarum) altitudinem, tam exacte vbiuis incumbit, vt superfusum quasi eidem esse videatur; bitumini tectum lapideum aeque arcte incumbit.

50) *Experimenta quaedam electrica, in litteris R. P.* IO. BAPTISTAE BECCARIAE, *Professoris Philos. experim. Taurinensis ad Cl.* BENI. FRANKLINUM, *Iur. D. et R. S. S. d.* 24 *Decemb.* 1757 *datis descripta* *). p. 514. Cum corpus non electricum ad corpus electricum accedat, ratio haec Auctori epistolae esse videtur, quod ignis electricus in corpore electrico abundans, dum traiicit in alterum corpus,

 aerem

*) Lecta d. 14 Febr. 1760.

aerem interiectum loco ſuo dimoueat, ideoque aer qui corpori non electrico a tergo adiacet, nunc ſub lato aere intermedio, ruat verſus corpus electricum, et corpus alterum verſus illud trudat. In quam ſententiam, quam alii dudum miſſam fecerunt, hoc praeſertim adductus eſt experimento. In lance antliae pneumaticae fixerat virgam metallicam, cuius ſuperior extremitas figuram ſphaerae habebat, et vittam ex charta inaurata, longam pollices octo, latam lineas quatuor, conuolutam ſic, vt cylindrum ſolidum formaret, ſuſpenderat filo ſerico ſub fornice vitrei vaſis, lanci antliae imponendi, per cuius verticem traiecta erat virga metallica, in ſphaeram illi aequalem deſinens; deinde impoſito vaſe vitreo in lancem ſic, vt cylindrus chartaceus inter ambas ſphaeras medius eſſet, extremo virgae, extra vas prominenti, applicuit catenam a machina electrificatam: quibus factis, vidit cylindrum, priusquam aer educeretur, vehementiſſimis quidem vibrationibus inter duas ſphaeras agitari, ſed, quum aer ſubduceretur, imminui eam agitationem, pro imminuta aeris in vaſe copia, et denique aere, quoad fieri potuit, educto, cylindrum vix nutare, admiſſo autem rurſus paullatim aere, vibrationes redire, et pro copia admiſſi aeris intendi. Porro, quod ad corporum duorum electrificatorum diſceſſionem a ſe inuicem attinet, arbitratur R. BECCARIA, eam effici aut vi expanſiua ignis electrici in his corporibus contra vim expenſiuam ignis, in aere reſidentis, nitente, aut vi ignis electrici in aere expanſiua, vim materiae electricae in iſtis corporibus ſuperante; id quod etiam pluribus experimentis, quae hic enarrat, confirmare ſtuduit.

51) *De caſu ſingulari haemoptyſis litterae ad Societatem Reg. ſcriptae ab* ERASMO DARWIN, *M. D.* p. 527.

M. D. *). Vir quidam, plus quam 40 annos natus, macer, et pallida facie, qui per plures annos quotidie violentis capitis doloribus afflictus, et ante quatuor annos, poſt ſumtam corticis Peruuiani magnam copiam, paralyticus factus fuerat, vſum tamen membrorum ſuorum fere omnem recuperauerat, nocte aliqua experrectus ſecunda hora matutina exſpuit ſanguinis vncias ad quinque. Hinc illi ſtatim, inciſa brachii vena, vnciae circiter 14 ſanguinis detractae ſunt, et elixir. proprietatis datum, veſperi autem clyſma adminiſtratum eſt, et denuo ſanguinis ad decem vnciae miſſae ſunt. Sequenti nocte eadem hora euigilauit, atque eandem fere ſanguinis copiam exſpuit. Iuſſus nunc eſt duplam elixirii proprietatis portionem, et ſexta quaque hora bolum ex extracto Campechenſi ſumere; ac, quia haemorrhoides tumebant, hirudo applicata eſt. Tertio tamen die eadem hora parem ſanguinis per os eiecit copiam, qui, quum floridus et ſine phlegmate eſſet, ac ſubito et absque dolore exſpueretur, non e bronchiali arteria, ſed e pulmonali manaſſe credebatur. Quoniam nullum ſymptoma febrile animaduertebatur, et haemoptoen ſemper ſomnus profundus ac continuus per quatuor horas praecedebat; partes autem quasdam corporis, ab antecedente hemiplexia, adhuc iuſto minus irritabiles eſſe, probabile erat: iudicauit Auctor, ob eam tantum cauſſam, quod pulmones in ſomno non ſatis ſenſibiles eſſent, vt ſanguinis circulationem debite adiuuare poſſent, rumpi quosdam pulmonalis arteriae ramulos ab accumulato ſanguine. Hinc deſiuit aegroto ſanguinem mittere, et medicamenta porrigere, tantummodo iuſſit eum hora prima matutina audita e lecto ſurgere, neque ante quartam iterum dis-

 cum-

*) Lecta d. 14 Febr. 1760.

cumbere. Et quoniam tuſſicula remanſit, emeticum die quinto dedit, ſanguinis extrauaſati expellendi cauſſa, idque poſt ternos dies bis repetiit. Sic feliciter curata eſt haec haemoptyſis, capitis etiam dolores fere penitus ceſſarunt.

52) *De terrae motibus in Syria anno* 1759 *epiſtola* PATRICII RUSSELL *). Per ſeptem poſteriores menſes dicti anni plurimos terrae motus vniuerſa Syriae ora ſenſit, quos inter ille, qui veſpere
p. 531. die 25 Nouembris accidit, tertiam Damaſci partem euertit. Aleppi, vbi Auctor habitat, per duo minuta prima horae eum ſenſerunt, violentia vibrationum gradatim increſcente et remittente. Coelum fuit ſerenum, ventus nullus, hydrargyrus in barometro non motus.

53) R. IEREMIAE MILLES, *Th. D. et S. R. S. epiſtola ad illuſtrem Soc. Praeſidem, de carbone quodam foſſili,*
p. 535. *vulgo* Bovey-Coal *dicto* **). Hoc foſſile, quod a loco, in *Deuonia* ſito, vbi reperitur, nomen habet, iacet in ſex ſtratis, ſeu venis dilatatis, quae vna cum interueniis ſuis argillaceis ſeptuaginta circiter pedes in profundum, et vltra milliare in longum extenduntur. Suprema harum venarum ſuperius ſuum latus habet ſub ſolo in pedis vnius profunditate, et decliuis eſt verſus meridiem ſic, vt per ſenos pedes 20 circiter pollicibus deprimatur. Tegitur ſabulo albo, argillae cinerei coloris permixto. Alta eſt ſeſqui pedem, vbi minimam, quatuor pedes, vbi maximam altitudinem habet. Idem de ſubiectis venis intelligendum eſt. Interueniorum altitudo easdem habet dimenſiones, ſed decreſcit ea ratione, qua vena-

*) Lecta d. 21 Febr. 1760.
**) L. d. 28 Febr. 1760.

venarum adiacentium altitudo creſcit. Infima vero vena 16 pedes alta eſt, et incumbit ſtrato argillaceo, ſub quo eſt ſabulum viride per ſpatium 17 pedes altum, et ſub ſabulo eſt argilla durior ac denſior, in quam adacta terebra nullos carbones detexit. Inter has venas, quae quidem ſibi inuicem, qua ſubſtantiam, qualitatem et vſum ad ignem alendum, ſimiles ſunt, colore tamen, forma, et textura inter ſe differunt, maxime notabilis eſt ea, quae lignum p. 537. mentitur. Alicubi colorem e fuſco atrum, alibi nitide nigrum habet. Diuiſa eſt per rimas, quae verſus omnes plagas excurrunt, ſine intermiſta terra. Portiones, quae effodiuntur, ſaepe 3 vel 4 pedes longae ſunt. Cum primum loco ſuo natali eximuntur, laminae, in quas facile diuidi poſſunt, elaſticae ſunt, vbi vero ſicceſcunt, elaſticitatem ſuam amittunt et criſpantur. Finduntur tamen adhuc in laminas, etiamſi ſole vel igni ſiccatae ſint. In his laminis, quae ſibi mutuo horizontaliter impoſitae ſunt, nodi ſubinde apparent, gemmis arborum ſimiles, ſed qui nil aliud ſunt, quam nuclei minerales, quemadmodum etiam fruſta quarzi non nunquam in media huius foſſilis maſſa reperiuntur. Ceterum fibroſis interſectionibus, quales in omni ligno occurrunt, ea caret. Frangitur tamen facile transuerſim, fragmentaque ſuperficiem planam ac laeuem habent. Quamquam autem inflammabilitas et lamellata textura huius foſſilis alicui perſuadere poſſunt, id lignum olim fuiſſe; tamen quum nulla veſtigia radicum, ramo- p. 540. rum, corticis, circulorum annuorum hic appareant, neque maſſae rotundae, adinſtar truncorum, quibus terra interpoſita ſit, in eo reperiantur, neque ipſum facilius ligno comburatur, etiamſi bitumine praegnans ſit: in numero lignorum foſſilium illud habendum eſſe, negat doctiſſimus Auctor, et multorum ſcriptorum, veterum aeque ac recentiorum,

teſtimoniis oſtendere nititur, occurrere ſubinde in viſceribus terrae huiusmodi inflammabilem materiam, e mixtione materiae bituminoſae cum variis terrae generibus natam. Quin illud foſſile, quod
p.550. Cl. HOLLMANNUS, vt paullo antea diximus, prope *Mundam* et *Allendorfium* inuenit, et pro ligno foſſili habuit, aliud quid eſſe, quam hactenus deſcriptum carbonem foſſilem, vehementer dubitat. Quam dubitationem ipſi iniicit partim locorum natalium vtriusque foſſilis, et materiarum, inter quas vtrumque reperitur, ſimilitudo, partim vtrique communis forma, textura, color, partim interuenium iſtud lapideum inter venas foſſilis *Mundenſis*, vt alias dubitandi rationes taceamus. Denique analyſin chemicam eius, quo de adhuc egit, carbonis,
p.552. Reu. MILLESIUS proponit, vt eo certiorem reddat lectorem, illum eſſe mere mineralem. Videlicet vna libra huius carbonis, balneo arenae in retorta vitrea commiſſa, praebuit vncias quatuor ſemis phlegmatis, aquae quidem ſimilis, ſed odoris ac ſaporis aliquantum bituminoſi, quatuor vncias liquoris turbidi albidi bituminoſi, maxime foetidi, et linguam pungentis, duas circiter drachmas materiae bituminoſae ponderoſae, quae in illo liquore ſubſidebat, et ſeptem circiter vnciae pulueris nigerrimi in fundo retortae, qui etiam bituminis odorem ſpargebat, et in ferro candenti fumabat ſine flamma; bituminoſo iſti liquori ne minima quidem gutta olei innatabat, et cineres huius carbonis, aquae ebullienti inditi, poſt aquae euaporationem nullum ſalem relinquebant.

p.553. 54) *Noua methodus ſeries quasdam ſummandi; auctore* IO. LANDEN *)

55) *Con-*

*) Lecta d. 28 Febr. 1760.

55) *Coniecturas de cauſſa terrae motuum, et annotationes quasdam in eorum phaenomena, maxime eius, qui calendis Nouembris anni* 1755 *Vlyſſipponem vaſtauit, etc. proponit* IO. MICHELL, *M. A. Collegii Reginae Cantabrigiae Sodalis* *). In tres partes diuiſa eſt haec Commentatio. Priori in parte Auctor et principalia terrae motuum phaenomena, praeſertim eius, qui Vlyſſipponi exitialis fuit, collegit, et interiora telluris, quatenus ex horum ſtructura aliquid ad explicanda illa phaenomena peti poteſt, deſcripſit. Hanc ſtructuram, ex eis, quae apparent, ea quae latent coniiciens, ſic animo concipit. Tel luris viſcera, inquit, non ex materiis fortuito proiectis, ſed ex ſtratis fere horizontalibus diuerſarum materiarum vniformibus et ordine poſitis conſtant, quae ingentem et longitudinem et latitudinem, exiguam vero plerumque profunditatem habent. Licet enim ſubinde materia quaedam ad magnam profunditatem continuata deprehendatur: vix tamen vsquam maſſam continuam format, ſed in magnum laminarum, paucos tantum pedes craſſarum, numerum diuiſa eſt. Strata autem illa porro multis fiſſuris ſeu fibris verticaliter diuiſa ſunt, modo anguſtioribus, modo amplioribus: dantur tamen, quae nullis, vel admodum raris, et a ſe inuicem longe remotis, eiusmodi fibris interſtincta ſunt, praeſertim argillacea, etſi ſtrata ſubter et ſuper his poſita crebras fiſſuras habent. Neque diuerſorum ſtratorum contiguorum fiſſurae plerumque ſibi mutuo reſpondent, ſi eae, quae mineris praeditae ſunt, excipiantur. Sunt autem hae fiſſurae ſtratorum, ad ſatis magnam ſub terrae ſuperficie profunditatem poſitorum, fere ſemper aquarum plenae. Ceterum, licet ſtrata ſitum fere horizontalem habere dici

p. 566.

p. 582.

 queant,

*) Lecta d. 28 Febr. d. 6. 13. 20. 27 Mart. 1760.

queant, si magna strati area consideretur: tamen, quod attentione dignum iudicat Auctor, in regionibus altis et montosis tantum non omnibus, strata magis ad horizontem inclinantur, quam solum, et hoc solum ex stratorum infimorum aliquo plerum-
P.588. que constat. In parte altera et tertia Cl. Auctor ostensum iuit, omnia trementis terrae phaenomena, antea exposita (h. e. tam praecipua, quam minutiora, ex calamitatis Vlyssipponensis praesertim relationibus certa) per ignis subterranei et vaporum actionem explicari posse, quatenus stratum quoddam inflammabilis materiei ignem concepisse, et vaporibus ex aqua subterranea in hunc ignem incidente natis, exitus per strata incumbentia intercluſus esse ponatur, vt illi inter duo strata horizontaliter penetrare cogantur, quorum superius cum omni terra imposita vi ingenti, qua se dispandere nituntur attolletur. Quo autem vibrationum et quasi pulsuum, nec non soni in aere, terrae motum saepe praecedentis vel comitantis, rationem reddere possit, sumit, omnem
P.597. terrestrem materiem aliqua elasticitate praeditam esse; eamque sententiam per alias obseruationes verisimiiem reddere studet. Sed, quomodo Cl. Auctor systema suum ad singula terrae trementis phaenomena applicet, vt exponamus, breuitas nostra nobis non permittit; quamquam hoc reticere non possumus, quae de singulis fuse atque erudite disputauit, lectu omnino digna esse.

P.635. 56) *Obseruationes cometae mense Februario anni* 1760 *habitae a* DE LA CAILLE *).

57) *Excerpta ex aliquot Abbatis de* VENUTI *epistolis, de quibusdam antiquitatibus in Italia ad* 10.

*) Lecta d. 6 Mart. 1760.

10. NIXON, *A. M. et S. R. S. Roma datis, et huius in ea annotationes* *)

58) *Catalogus 50 plantarum horti Chelſeenſis etc.* p.644.

59) IACOBI PARSONS, *M. D. et R. S. S. deſcriptio quadrupedis ex India orientali celſiſſimo Duci Cumbriae miſſi, quod nunc in arce Londinenſi alitur* **). Huius animalis icon, ab Auctore delineata, et huic deſcriptioni iuncta, multum differt cum ea, quae in Diario *London Magazin* Decemb. 1759 exhibita eſt. Pertinet illud ad genus felium; caudam habet elongatam, aures admodum longas et penicilliformes; catum vulgarem magnitudine ac viribus ſuperat; cicur eſt, moresque cati vulgaris habet. Apud nullum hiſtoriae naturalis ſcriptorem eius mentionem Cl. PARSONS reperire potuit, excepto WALTERO CHARLETON, qui in *Exercitatione de differentiis et nominibus animalium* beſtiam hanc bene deſcripſit. p.649.

60) *De rana piſce Surinamienſi differit* GEORG. EDWARDS, *R. S. S.* ***). Exhibentur primo icones et verba, quibus MERIANA hanc ranam deſcripſerat, deinde duae icones a Cl. Auctore ad vivum delineatae. Hae cum illis comparatae docent, animalia delineata non vnius eiusdemque ſpeciei fuiſſe. Simul quatuor formas ranae imperfectae, e Surinamia etiam miſſas, Auctor delineauit, quae a rana noſtra vulgari differre videtur. Metamorphoſin ranae in piſcem, quam MERIANA et SEBA tradi- p.654.

*) Lecta d. 20 Mart. 1760.
**) L. d. 27 Mart. 1760.
***) L. d. 27 Mart. 1760.

tradiderunt, minime verisimilem iudicat; neque, eam veram esse, dudum constat.

61) *De memorabili operatione in osse humeri fracto refert* CAROLUS WHITE, *Chirurgus Mancheſtrienſis noſocomii* *). Haec fractura erat quidem simplex obliqua in medio ossis, sed per sex menses tam male fractata, vt eis, qui cum Auctore huius relationis de laeso consultabant, nulla spes supereſſet, partes vniri posse, sed sola amputatio suaden-
p.658. da videretur. Ipse vero huic consilio annuere non poterat, quoniam, aetatem laesi (erat autem hic puer nouem annorum) et bonam corporis constitutionem considerans, iudicabat, nullam in fluidis vel solidis corporis partibus culpam esse, sed aut naturam, dum callum formaret, in opere suo per crebram frictionem fuisse turbatam, aut potius ab acutis oris obliquis ossis musculum quendam laceratum, eiusque aliquam portionem inter oras intrusam fuisse, vt se committere non possent. Affirmabat igitur, facta longitudinali incisione ab eo latere, vbi arteria laedi non posset, vtriusque partis extremitates denudari, et oras obliquas serra, vel forcipe inciſoria, resecari oportere (quod, quum brachium valde flexile esset, factu difficile non erat), deinde ambas partes in situm debitum reponi, vt orae sibi inuicem respondeant, et cetera sic, vti in fracturis compositis fieri solet, peragi. Operatio ad mentem Auctoris a peritissimo quodam chirurgo instituta tam bene succeſſit, vt humerus fractus, integritati suae nunc restitutus, altero humero nequidquam breuior sit.

p.660. 62) *De osse in pelui viri reperto epistola* TERENTII BRADY, *M. D.* **). Haec concretio ossea,

20 vn-

*) Lecta d. 27 Mart. 1760. **) L. d. 29 Apr. 1760.

20 vncias pendens, perioſteo ſuo incluſa, inter os pubis et veſicam in cadauere viri reperta eſt, qui ſubinde de ſuppreſſione vrinae queſtus erat, ceteroquin autem bona valetudine ad extremum vitae vſus fuerat. Nulli adiacentium partium hoc os iunctum erat, niſi meſenterio, ex quo ad illud pertingebat maſſa tenax, compacta, membranacea, et glanduloſa, ſub forma coni inuerſi, cuius vertex cauitati cuidam oſſis firmiter inſertus erat, fibris maſſae illius membranaceis ibi in oſſeas conuerſis. Omentum penitus abſumtum, et meſenterium tumens ac ſcirrhoſum erat.

63) *Curationem feminae, quae tincturam euphorbii biberat, deſcribit* Cl. WILLIS, *M. D.* *). Puerperae in febri lactea tinctura euphorbii cum camphora per imprudentiam pro alia potione data erat. Cl. WILLISIUS poſt quinque circiter minuta prima horae accedens, inuenit aegram de violenta faucium contractione, et intolerabili ardore in ore, gula, et ventriculo conquerentem. De cauſſa huius mali ſtatim certior factus, iuſſit aegram multum aquae tepidae bibere. Quo facto, vomuit quidem aegra, et egeſta magnam partem tincturae euphorbii continere viſa ſunt, fortemque odorem camphorae ſparſerunt, ſed nihilominus ingens ardor dolorque ventriculi remanſit. Igitur olei ad tres vncias bibendas ipſi dedit, et hanc doſin ſaepius repetiit, interpoſitis hauſtibus aquae tepidae. Sic breui tempore multum quidem vomitum et copioſum mouerat, ſed tamen ventriculi et inteſtinorum ardor adhuc aegram afflixit. Propterea data ipſi eſt *vin. Ipecacuan.* ℥j, quod remedium, poſtquam ἄνω et maxime κάτω vehementer operatum erat, multum p. 662.

*) Lecta d. 24 Apr. 1760.

tum leniuit moleſtum in regione ventriculi ardoris ſenſum. Poſthaec anima et excreta aegrae camphoram non amplius ſpirarunt. Sed ipſa, cui iam pro ordinario potu aqua cum pauco lacte data eſt, viribus nunc exhauriri coepit, et in lectum repoſita, vbi ipſi largus ſudor per quatuor horas manauit, ad modum male ſe habuit. Leni opiato exhibito, profundus per quinque horas ſomnus ipſam complexus eſt, ex quo quum ſatis refecta euigilauit, aliquid ſpermatis ceti oleo permixti ſumſit, iterumque per tres horas dormiuit. Poſtea nihil amplius ſenſit, de quo conquereretur, et ſic non ſolum venenatae potionis periculo, ſed etiam febricula ſua liberata eſt. Ex hac obſeruatione Auctor occaſionem capit monendi, aquam et oleum, largiter data, optima eſſe remedia aduerſus res corroſiua de-
p.668. glutitas, et per haec iam obtuſa et inuoluta acrimonia veneni, ſic demum tuto atque efficaciter exhiberi emeticum; camphoram porro annumerandam eſſe illis remediis, quae venena corrigant et expellant, ſiue aciem ſpiculorum obtundendo, ſiue ea inueſtiendo, ſiue neruos minus ſenſibiles reddendo, et ſic ſpasmodicas affectiones praepediendo, ſiue denique ſubtilitate ac volatilitate ſua διαφόρησιν efficiendo; praeterea, quum in hoc caſu febris ſimul ſublata ſit, forſitan in omni febri, ex plenitudine et obſtructione orta, ſaepe a largis euacuationibus per ſimplicia remedia diluentia auxilium non fruſtra petitum iri.

p.670. 64) HIMSELII, *M. D. relatio de frigore Petropoli arte facto* *). Hac de re nos iam in his commentariis ſemel atque iterum mentionem fecimus **).

65) CA-

*) Lecta cal. Mai. 1760.
**) vid. Comment. hor. Vol. X. P. II. p. 212. ſqq.

65) CAROLI WHITE, *Chirurgi, relatio de oſſe femoris hominis adulti, vi externa perfecte luxato* *). Laeſum hominem, ſecunda hora poſt quam laeſio facta erat, conueniens Auctor inuenit clunem dextrum ſiniſtro multo maiorem, dextrum femur iuſto breuius, et genu ac pedem introrſum verſum; immo caput oſſis femoris ſub glutaeis muſculis tactu deprehendit. Hinc illud ſine mora reponendum iudicauit; eamque rem feliciter modo, quem deſcripſit, peregit, vt dolor ſtatim ceſſaret, et vir ille poſt quindecim dies ſolus incedere poſſet. Huic caſui ſimiles aliquot Auctor commemorat, vt eos, qui femoris luxationem a vi externa pro impoſſibili habent, refellat. p.675.

66) Reu. IOANNIS SWINTONI, *R. S. S. coniecturae in numnum Parthicum hactenus ineditum.*

67) HENRICI BAKERI, *R. S. S. deſcriptio maſſae calculoſae in inteſtino colo equi repertae* **). Haec maſſa ſphaerica eſt, diametrum habet ſeptem pollicum, et bifariam ſecta oſtendit plurimos circulos concentricos, quorum alii aliis craſſiores ſunt, et in centro communi aliquid eſt, fruſtulo ſilicis nigri ſimile; ceterum tam dura eſt haec maſſa, vt polituram ferre videatur. p.694.

68) *Explanatio modorum ſeu tonorum in antiqua graecorum muſica, auctore* FRANCISCO HASKINS BYLES STILES, *Equite, R. S. S.* p.695

69) MATTHAEI RAPERI, *Equ. S. R. S. inueſtigatio longitudinis pedis Romani.* p.774.

70) *De-*

*) Lecta calend. Maiis 1760.
**) L. d. 8 Maii 1760.

p.852. 70) *Descriptio thermometri metallici, auctore* KEANE FITZGERALD, *Equ. S. R. S.* *). Hocce thermometrum ex quatuor virgis constat, duos tresue pedes longis, et per vectes heterodromos iunctis. Materia virgarum est zincum, quod semimetallum a calore vel frigore maxime omnium et citissime afficitur. Difficile autem est, illud tam bene fundere, vt frigefactum satis continuum sit, et poris ac cauitatibus careat, quae impediunt, quo minus illud a calore satis et vniformiter extendatur; praeterea hoc semimetallum natura tam fragile est, vt virga tantae longitudinis sub manibus et lima facile frangatur: quare artifex, qui hoc thermometrum parauit, zinco nonam circiter partem cupri admiscuit. Quum Auctor hocce thermometrum cum aliis ex hydrargyro et spiritu vini paratis compararet, obseruauit virgas illas metallicas initio tardius hydrargyro, et paulio celerius spiritu, a calore expandi, deinde autem, vbi maiorem gradum caloris conceperant, celerius hydrargyro, et tardius spiritu extendi. Easdem ab igni electrico vix vllam extensionem passas esse, annotauit. Quoniam hoc instrumentum etiam pyrometri vice fungi potest, ad indicandum incrementum, quod a dato caloris gradu capit longitudo virgae bipedalis: Auctor nonnulla experimenta cum diuersis virgis metallicis instituit, quae hic enotanda duximus. Quum altitudo hydrargyri in barometro esset 30 poll. et calor aeris naturalis 60 graduum thermometri *Fahrenheitiani:* calor vnius cuiusque virgae ab eo gradu, qui in *thermometro Fahrenheitiano* est proximus, supra gradum gelascentis aquae, vsque ad 211 gradum eiusdem scalae intendebatur, et index instrumenti emetiebatur diuisiones 1570 pro virga ex zinco mero, (quae fracta,

*) Lecta d. 22 Maii 1760.

fracta, intus valde cauernoſa deprehendebatur, 1150 pro virga ex zinci partibus 18 et cupri part. 2 parata, 1120 pro virga aurichalcea, 785 pro ferrea, et 695 pro virga chalybea. Horum numerorum ſinguli indicant incrementa ſingulorum pedum cuiusque virgae in partibus pollicis Londinenſis eiusmodi, quarum 73840 vnum pollicem conficiunt. Equidem comparatio harum obſeruationum cum aliorum, inprimis MUSSCHENBROEKII experimentis, per alia pyrometra captis, nos docuit, Auctoris obſeruationes cum his haud parum differre: a quibus tamen partibus veritas ſtet, nolumus definire.

71) GEORGII EDWARDS *S. R. S. deſcriptio auis, quae a phaſiano et gallina Africana prognata creditur* *). Haec auis gallinae Africanae ſimilis, ſed mediae magnitudinis inter gallinam Africanam et phaſianum erat. Quod orta ab his diuerſae ſpeciei auibus fuerit, id parum veriſimile iudicat Auctor, quoniam in ſiluis capta eſt, vbi gallinas Africanas, in Europae ſaltim climatis, neque degere, neque oua parere conſtat. p. 834.

72) *De asbeſto in Gallia nuper inuento relatio* TURBERVILLE NEEDHAMI *S. R. S.* **). Quum dominus officinae cuiusdam fabrilis in Gallia fornaces demoliretur, quae reparatione indigebant, in fundo inuenta eſt magna copia lapidis, asbeſto ſeu amianto natiuo ſimilis, et ex quo etiam charta et telae parari poterant. Captis in vtroque lapide variis experimentis perſuaſit ſibi inuentor, vtrumque nil aliud eſſe, quam ferrum calcinatum, et admiſcendo illi phlogiſton, ferrum reſtitui poſſe. p. 837.

73) 10-

*) Lecta d. 22 Maii 1760. **) L. d. 5 Iun. 1760.

73) IOSEPHI BRUNI, *M. D. et R. S. S. relatio de thermis prope Vinadium, villam ditionis Cuneenſis in Pedemontio, et obſeruatianes meteorologicae Auguſtae Taurinorum anno 1759 habitae* *). Aqua
p. 839. harum thermarum eſt limpida, et tam calida, vt manus eam tolerare non poſſit. Inter rupes profluit. Continet ſulphur ſolutum et ſalem, a vulgari vix diuerſum. Libra vna aquae per euaporationem ad ſex grana ſalis dat. Lapidibus, inter quos haec aqua fluit, inſidet talis ſal hieme, vel ante ſolis ortum aeſtate. Deponit etiam haec aqua, in locis, per quae fluit, particulas oleoſas, quae ſucceſſu temporis maſſam componunt mollem, ſpongioſam, viride flauam, Italis *muffa* dictam. Haec ſiccata corrugatur, ignem concipit, crepitat, odorem ſulphuris ſpargit, et combuſta cinerem nigrum relinquit; ſin autem aquae purae iniicitur, in molem ſextuplo maiorem intumeſcit, ac poſt biduum foetet, et oleoſis particulis aquae ſuperficiem implet. Sal, quem hae thermae ſuppeditant, cum acidis non efferueſcit, diſſolutus in aqua communi ſyrupo violarum colorem inducit ſubuiridem, et ex ſolutione argenti puluerem album praecipitat. Has aquas in omni reſolutione neruorum, in quibusdam morbis cutis, et rheumatiſmis, admodum ſalutares eſſe, lotione vſurpatas, experientia docuit. OLAUS BORRICHIUS earum virtutem iam praedicauit.

74) *De apium genere, quod foetus ſuos, foliis inuolutos, in ligno putrido abſcondit, epiſtola* FRANp. 844. CISCI EYLES STYLES, *Equ. S. R. S.* **). Harum apium quidem iam a RAIO, aliisque facta erat mentio: ſed quia REAUMURIUS (Tomo VI. *Hiſt. des*

*) Lecta d. 5 Iun. 1760.
**) L. d. 12 Iun. 1760.

des Insectes p. 97) de eo, quod in ligno putrido reperiantur, dubitauit, Auctor specimen operis earum, in vetustis palis inuentum, dignum iudicauit, quod societati regiae mitteret.

75) CAROLI YOUNG, *chirurgi Plimutiensis, relatio de osse femoris luxato et reposito* *). Quum Auctor femur dextrum hominis 40 circiter annorum, violenta percussione, a tergo antrorsum facta, laesum statim post factam laesionem disquireret, ex signis haud obscuris colligebat, illud non fractum sed luxatum esse. Hinc illud protinus reponere consueta extensionis methodo studebat. Quoniam, operatione peracta, femur hoc laesum parallelum erat sinistro, et aeque longum atque hoc apparebat, genu etiam et pes, in laeuum latus antea detorsa, nunc debitum situm habebant, et tamen hac extensione os vere non fuisse repositum sensus docebat: Auctor in eam nunc opinionem adductus, non veram luxationem, sed aliquam tantum distorsionem, ob involuntariam musculorum a vehementi percussione contractionem, femori accidisse, aegrum, misso ipsi sanguine, quiescere iubebat, et a quiete sola auxilium exspectabat. Et dolores quidem remittebant, ac die duodecimo femur laesum chirurgi manu attolli, et huc illuc parumper ac leniter moueri sine dolore poterat: verum ipse aeger hos motus efficere non valebat, et quotiescunque totius corporis in laeuum latus conuersione dextrum femur eleuabat, calx dextri pedis semper extrorsum detorquebatur. Quae res Auctori opinionem, in qua hactenus fuerat, suspectam reddebat, eumque docebat, necesse esse, vt situm superioris extremitatis ossis laesi tactu accuratius pernoscere studeret. Ergo, quum corpus p. 846.

*) Lecta d. 12 Iun. 1760.

pus aegri tam craſſum et carnoſum eſſet, vt partes oſſis ſub glutaeis muſculis poſitae tactu diſtincte percipi non poſſent, validius purgans remedium tertio vel quarto quoque die ipſi exhibebat, et non niſi parcum cibum concedebat. Sic extenuato aegri corpore, poterat tandem caput oſſis femoris ſenſu tactus percipere, idque omnino loco ſuo retrorſum motum, atque in ſpatio inter os iſchion et os ſacrum poſitum reperiebat. Qua re cognita, et erroris ſui cauſſam, et quid ſibi agendum eſſet, facile intelligebat. Igitur os, facta extenſione, reponebatur, die a laeſione vigeſimo quinto. Quo facto, laeſus bene conualuit, et nunc dextro ſuo femore, ſine vllo laeſionis indicio ſuperſtite, aeque ac ſiniſtro, vtitur. Errorem autem ſuum laeſo maxime ſalutarem fuiſſe, Auctor arbitratur. Quodſi enim a conſilio, quod primo ceperat, os ſtatim reponendi, errore non fuiſſet dimotus, facile potuiſſe accidere, vt muſculorum adhuc validiſſimorum, et in ſtatu vehementis contractionis inuoluntariae conſtitutorum, fibrae inter operandum violenta, quam certo adhibiturus fuiſſet, extenſione ruptae eſſent.

p.853. 76) *Reu.* IO. SWINTONI *obſeruationes in nummum Samnitico-Etruſcum, nondum adhuc penitus illuſtratum.*

p.865. 77) ROGERII IOSEPHI BOSCOVICH, *S. I. de proximo veneris ſub ſole tranſitu commentatio.*

p.889. 78) *Reu.* NEVIL MASKELYNE, *A. M. ex collegio Trinitatis Cantabrigienſi, R. S. S. conſilium de parallaxi annua per obſeruationes Sirii determinanda.*

p.896. 79) BENI. WILSONI, *R. S. S. noua experimenta electricitatis* *). Primum annotat V. Cl. ligni ſuper

*) Lecta d. 13 Nou. 1760

per igne arefacti virtutem impediendi propagationem electricitatis, quam R. P. WENDELINUS AMMERSINUS, Heluetus, in libello latino, 1754 edito, a se inuentam indicauit, iam inde ab anno 1747. Cl. WATSONO notam fuisse. Deinde sententiam suam de quaestione, an vitrum materiae electricae permeabile sit, proponit. Quamquam a Cl. FRANKLINO recte demonstratum esse fatetur, ampullam Lugdunensem a materia electrica non penetrari: tamen sub aliis conditionibus vitrum ab hac materia permeari, pro certo habet. Sic tabulam vitream magnam, vtrinque politam, parumper calefactam, et verticaliter erectam, digito fricuit in alterius lateris medio, et vidit, vtrumque tabulae latus, nec non bacillum eburneum, vnum pedem longum, et super fulcro ligneo arefacto ita positum, vt altera eius extremitas a centro lateris, fricto oppositi, quintam pollicis partem distaret, vna cum globulis ex lenti materia in altera bacilli extremitate per fila, 4 pollices longa, suspensis, positiue electrificari. Hic materiam electricam e digito in vitrum transiisse, inde contendit, quod, quum eandem tabulam eodem modo fricuisset orbiculo argenteo, ad bacillum ligneum arefactum affixo, argentum negatiue electrificatum est, ceteris phaenomenis haud mutatis. Iam rationem, cur fluidum electricum modo permeet, modo non permeet vitrum, reddi posse existimat partim ex resistentia fluidi ambeuntis vitrum, partim e diuersis gradibus vis, quacum fluidum electricum in cor p. 898.
pus quoddam intrare conatur. Nam, inquit, resistentia atmosphaerae vitri politi nudi non vincitur, nisi vis electrica positiua vitro proxime admoueatur, quo facto vitrum vtrinque positiue electrificatur; contra, si ad vitrum (foliis metallicis, vel alio modo) debite tectum vis electrica applicetur, tegmen materiam electricam inter omnes partes eiusdem lateris vitri aequaliter distribuit, et sic accumulata ea, hoc la-

tus positiue electricum redditur, simul autem tegmen lateris oppositi, cum solo communicans, abducit aequalem copiam fluidi, ad vitrum natura pertinentis, id est, efficit, vt hoc latus negatiue electrificetur. Quodsi vero vis electrica positiua ad maiorem distantiam a vitro nudo remouetur, et sic actio eius diminuitur, vnaque interiacentis aeris copia et resistentia augetur: vitrum ex vtroque latere negatiue electricum fit; et hunc effectum soli vi repulsiuae fluidi deberi hinc apparet, quod pars fluidi, vitro natura attributi, tunc expellitur, et alia corpora, vltra vitrum posita, positiue electrica reddit. Hanc explicationem confirmari, ait Auctor, per phaenomena opposita, quae tunc contingunt, quum vitro similiter applicatur electricitatis negatiuae conductor. Deinde docet, electricitatem positiuam ope negatiuae haberi posse; e. gr. ampullae Lugdunensis, ligno arefacto suffultae, ac vulgata methodo electrificatae, latus exterius, quod negatiue electricum erat, virgae ferreae, simili fulcro impositae, et in cuspidem desinenti, quae duos pollices ab ampulla distabat, electricitatem positiuam conciliabat; habebat autem haec virga caput rotundum, quod pollicem distabat ab alia virga ferrea, solo innixa. Quin etiam experimenta recenset, quibus edoctus est, posse in eodem corpore electricitatem vtramuis
p. 902. pro lubitu per communicationem ab eodem corpore electrico excitari, si vel forma corporis, vel celeritas, quacum alterum corpus ad alterum appropinquat, vel gradus electricitatis in electrico mutetur. Addit, in ipsa electricitatis per frictionem excitatione diuersitatem positionis, ac vehementiae affrictus tantum posse, vt modo positiua, modo negatiua electricitas in alterutro sibi inuicem affrictorum corporum oriatur. Veluti, quum superficiem planam ac laeuem laminae argenteae, ligno aridissimo affixae,

xae, ſemel tantum et leniter affricuerat cylindro ex lacca ſignatoria, argentum poſitiue, et lacca negatiue electrificata eſt; ſed poſtquam, ceteris omnibus manentibus iisdem, non tota ſuperficie laminae, ſed eius margine tantum, ſtricta erat lacca, argentum negatiue, et lacca poſitiue electrica euaſit. Sub finem huius commentationis V. Cl. narrat experimentum nouum, a Cl. HAMILTONO, Philoſophiae Profeſſore *Dublinenſi* inſtitutum. Is fili p. 905. metallici, ſex pollices longi, peracutas extremitates, dimidium pollicem longas, inflexit iuxta directiones oppoſitas, ita vt reliquae parti fili eſſent ad rectos angulos, et in eodem cum illa plano, medio autem filo afferruminauit capſulam conicam cupream; hanc impoſuit cuſpidi ſtili metallici, pollices ad tres longi, ad perpendiculum infixi paruo quadro ligneo, ipſumque quadrum cum filo iſto metallico collocauit in aliquo corpore electrificato, vt ſtilus verticalem ſitum haberet; quo facto filum metallicum ſuper cuſpide ſtili admodum celeriter in orbem circum actum eſt in directione illi oppoſita, iuxta quam materia electrica ex cuſpide vtriusuis partis inflexae fili effluxit. Quem motum Auctor experimenti effici arbitratur reniſu aeris, oppoſito vi, qua effluens materia electrica per elaſticitatem ſuam ſe in aere expandere conatur.

80) *Ad* BENI. WILSONUM *epiſtola* THORBERN BERGMANNI *Vpſalienſis* *), in qua primum occaſione obſeruationis, quam Cl. FRANKLINUS litteris prodidit, glaciei fruſtum commotionem electricam non transmittere, monet Cl. Auctor epiſtolae, rationem huius rei non in glaciei natura quaerendam eſſe, ſed in parua eius mole; nam magnam p. 908.

*) Lecta d. 20 Nou. 1760.

glaciei qualitatem tranſitum concedere, et contra, ipſam aquam, ſi nimis parua eius copia adhibeatur, illum impedire. experientia ſe edoctum eſſe ſcribit. Deinde ſingularem auroram borealem icone et verbis deſcribit. Fuit intra eius arcum proxime horizontem nubes fulgurans, quae tamen cum lumine boreali nullam communicationem habere viſa eſt.

p.910. 81) H. PEMBERTONI, *Med. D. et R. S. Londin. ac R. A. Berol. S. Annotationes in libellum ſub titulo, A new Set of logarithmic ſolar Tables, recens editum, in quo commodior methodus, mari latitudinem per duas ſolis obſeruationes inueniendi, promittitur.*

p.919. 82) IO. ELLIS, *Equ. et R. S. S. deſcriptio duarum plantarum, Haleſiae, et Gardeniae* *). Prioris quidem plantae iam mentionem fecerat CATESBY *Carol. Vol. I. p.* 64 ſub nomine Fruticis Padi foliis non ſerratis, floribus monopetalis albis, cet. ex quo Cl. LINNAEUS eam in 10 Edit. *Syſtem. Nat.* no. 528 ſub nomine *Haleſiae* indicauit: ſed quia hic characteres plantae accuratiori deſcriptione, eleganti icone illuſtrata, deſignantur, eam deſcriptionem ipſis Cl. ELLISII verbis excerpemus. Calix: *Perianthium monophyllum, ſuperum, minimum, perſiſtens, quadridentatum, denticulis acutiuſculis, erectis.* Corolla: *Petalum campanulatum, magnum, ventricoſum; limbus quadrilobus, lobis minimis, obtuſis, patulis.* Stamina: *Filamenta duodecim (raro ſedecim) tubo co-*
p.932. *rollae inſerta, baſi connata, ſubulata, erecta, corolla paullo breuiora; antherae oblongae, obtuſae, erectae.* Piſtillum: *germen oblongum, inferum; ſtilus filiformis, corolla longior, perſiſtens; ſtigma ſimplex.* Pericarpium: *nux corticata, ſub cortice ſulcata, oblonga, vtrinque*

*) Lecta d. 20 Nou. 1760.

vtrinque anguſtata, membranis angulata, quadrilocularis. Semina *ſolitaria, lineari-oblonga.* Species *duae* p. 934.
ſunt, tetraptera, ſeu Haleſia fructibus membranaceo-quadrangulatis, et diptera, ſeu Haleſia fructibus alatis. Altera planta, quam Cl. ELLISIUS *Gardeniam* *) appellauit, (ignarus forſitan, aliam plantam Cl. GARDENII nomine iam a COLDENIO in Comment. Edinburg. inſignitam fuiſſe) nota hactenus fuit ſub nomine *Iasmini promontorii bonae ſpei*, eiusque delineationem Cl. EHRETUS, S. R. Lond. S. publicauerat. At quia hic frutex a Iasmino tantum differre Auctori viſus eſt, quantum Paeonia a Roſa, nouum genus eo conſtitui, conſentiente LINNAEO, arbitratus eſt, cuius characteres ſic recenſet. Calix: *Perianthium monophyllum, quinquangulare, quinquepartitum, laciniis enſiformibus, verticalibus, ſtrictis, erectiuſculis, perſiſtentibus.* Corolla: *petalum hypocrateriforme: tubus ſubcylindricus, calice longior, limbus quinquepartitus, planus; laciniis obouatis, longitudine tubi, altero margine rectiore.* Stamina: *filamenta quinque, tubo corollae adnata, in fauce breuiſſime libera; antherae lineares, ſuberectae, longitudine dimidii limbi.* Piſtillum: *germen infra receptaculum, oblongum; ſtilus filiformis, longitudine tubi corollae, definens extra faucem in ſtigmata duo, magna, craſſa, obtuſiſſima.* Pericarpium: *bacca ſicca, oblonga, biloculariſ.* Semina: *plura minima.* Haec deſcriptio icone adiecta egregie illuſtratur.

*) vid. Comment. noſtr. Vol. X. Part. IV. p. 597. Plantam menſe Iulio hic Lipſiae quoque florentem vidimus, et licet florem, qui plenus erat, non accurate examinare potuimus tamen ex luxuriante nutrimento, in calicis angulis et reliquis partibus numerum ſenarium conſpeximus.

83) IAC. SHORT, *M. A. et R. S. S. obseruatio eclipsis lunae, Londini d. 22 Nou. 1760.*

84) SAMUELIS MORE, *Pharmacopolae, relatio de iuuene, cuius manus a frequenti filorum aeneorum tractatione durae ac rigidae factae erant* *). Filis ori-
P. 937. chalceis crebra ignitio crustam inducit, quam detrahi oportet, antequam eis, qui acus conficiunt, tradantur. Id fieri solet in officinis infectorum, vbi fila ista, postquam liquori, cuius ope lanis colores, quos vocant *Saxonicos*, inducunt (et qui ex aqua, oleo vitrioli, alumine, tartaro etc. constat) aliquamdiu immersa iacuerunt, solo valide iterum iterumque illiduntur, quoad crusta illa dissiliat, et filis splendor suus reddatur. Cui operae quum inuenis quidam diu et frequenter vacasset, sensit manus suas adeo duras et rigidas factas esse, vt illis amplius vti non posset. Malum remediis inscite applicatis auctum erat adeo, vt Auctor quum a iuuene consuleretur, cutem pergamenae, hic illic fissae, similem deprehenderet, et e iuncturis digitorum, quum illos extendere conaretur, sanguinem erumpere videret. Ipse autem perpendens, caussam mali haud dubie fuisse liquorem acidissimum, quo manus saepius madefactae fuerant, linimentum praescripsit emolliens ex olei oliuarum part. 2 et lixiuii salis alcal. fixi parte 1 cui postea vitellos ouorum admiscuit, quoniam prioris remedii vsus ob nimiam salis alcalini acrimoniam iuueni multum doloris afferebat. Et sic manus quidem intra duos menses fere sanatae sunt: ne tamen malum rediret, per tertium mensem quotidie ante cubitum manus axungia porcina, cui vitellus oui et paucae guttae olei lauandulae mistae erant, vngi iussit. Quo facto manus integritati omnino restitutae sunt.

85) *Reu.*

*) Lecta d. 11 Dec. 1760.

85) *Reu.* IEREMIAE MILLESII *continuatio experimentorum cum carbone fossili*, Bovey coal *dicto, institutorum* *). Ex his experimentis Auctor colligit, hoc fossile maximam partem constare ex aqua, cuius magna copia leni calore ab eo separari queat, (vnde rationem reddit, cur aeri et soli expositum multas fissuras agat), et aquae ex illo destillatae multum olei leuissimi et salis acidi volatilis intime commistum esse. Ceterum plures notas recenset, quibus a carbonibus vegetabilium satis distinctum est. p. 941.

86) SAM. KLINGENSTIERNAE *de aberratione luminis in superficiebus et lentibus sphaericis refractorum commentatio.*

II.

IANI PLANCI, Ariminensis, de conchis minus notis Liber. Cui accessit specimen aestus reciproci maris superi ad littus portumque Arimini. Editio altera, duplici appendice aucta. Romae in aedibus Palladis 1760. 4. pl. 17. tab. aen. 5. appendicum tab. aen. 19.

Immensi naturae thesauri quotidie noua indagatoribus offerunt, ab aliis praeteruisa corpora, quae, prout summam creatoris sapientiam produnt, ita dispositionibus corporum naturalium nouas etiam mutationes inducunt. Ditiorem itaque reddidit naturae cognitionem, fauente sic fortuna, Cl. PLANCUS, atque corporum quorundam naturalium explicationem nobiscum communicauit, de quibus a nemine erat relatum. Locupletauit autem historiam naturalem aliud quasi agendo Noster, quum enim

*) Lecta d. 8 Ian. 1761.

enim in reciproco maris aestu peruestigando occupatus esset, simulque eundem saepius contemplando conchas atque vmbilicos marinos legeret, vix opinante eodem sese obtulerunt nouae, quarum ergo descriptionem suscipiens, huncce contexuit librum, immo appendice duplici hancce auxit editionem *). Etsi liber de conchis inscribatur, occurrunt tamen alia quoque, nec descripta, nec recte exposita corpora naturalia, estque ille in tres praecipue partes diuisus, quarum prima conchas ignotas pertractat, secunda de crustaceis agit, vt v. c. de cancris et stellis marinis, eodem modo vel ignotis, vel non satis bene descriptis: tertia corporum quorundam marinorum mentionem facit, quae, dura licet et carnosa sint, ad testacea vero vel ostracodermata nec referri possunt, nec apte satis descripta sunt. Descriptiones aeque ac icones naturae respondent, magna cum industria factae, et quid in his minus conuenit, candide simul exponit Cl. Auctor, quae minuta sunt, lente aucta proponuntur.

p. 7. Sed, quum pleraque hic descripta in sedimento maris contineantur, primo etiam loco, *capite primo de sedimento maris ad littus Arimini* Noster agit. Venit autem ipsi hoc nomine arena conchis omnium generum referta, quae placidis demum vndis ad littus maris deponitur, in omnibus quidem maritimis locis inuenienda. Sedimentum vero Ariminense prae ceteris maxime notatu dignum est, quippe quod centum fere genera et vltra concharum etiam minimarum in se habet, quorum descriptio nullibi data est. Etenim inter alia eminent septem diuersa genera cornuum Hammonis minimorum, quae alias inter petrefacta tantum inuenta, a nonnullis pro naturae

*) Prima huius libri editio prodiit Venetiis 1739. 4to Tab. aen. V. eodem ac praesens titulo.

turae lusibus accepta sunt. Tanto etiam hic numero abundant, vt in sex sedimenti vnciis vltra nouem millia cornuum hammonis variorum generum occurrant. Id, quod copiosissime inuenitur, *vulgatissimum* appellat Cl. Auctor, in quo tamen externae intersectiones et interna loculamenta distinguuntur, et conuenit accurate cum eo, quod in montibus circa Bononiam et Ariminum fossile deprehenditur. Praeter hoc alia adsunt seorsim descripta, elegans est *minus, vulgare, orbiculatum, striatum, umbilico prominente, ex quo striae et loculamenta omnia prodeunt.* p. 10, In sedimenti sex vnciis huius centum et triginta numerauit, eademque petrefacta alibi vidit. Describuntur praeter haec alia, *umbilico prominente marginatum, umbilico carens marginatum*, haec cochleae spiras habent deinde additur *erectum laeue*, aliud *striatum*, quod vtrumque huc retulit, licet non cochleata sint, intersectiones tamen ostendant, cum quibus conueniunt *erectum, gladii vaginulam referens et erectum globosius*, quae conchyliorum genera solet BREYNIUS Orthoceratites nominare. His adiunguntur conchylia, quae cum Hammonis cornubus quoad formam externam conspirant, recensetnempe *vermiculum, saxis et lignis adhaerentem*, qui externe tortuosus, intus ex vnico loculo constat, ex quorum numero esse censet teredinem marinam, deinde adducit *operculum* quoddam *minimum durissimum, depressum*, ita conuolutum, vt cornu tale quodam modo referat. Ab his ad alias progreditur p. 19. conchas, quas vero Cl. Auctor partim ex forma denominauit, quae iis et alia corpora intercedit, partim ad cognita genera reduxit. Sunt inter haec etiam minimae quaedam; sic *rotundorum corporum* in sex vnciis sedimenti octo millia et septingenta numerauit, quorum iterum septingenta vix vnum granum ponderis habent. Conchulae aliae nucis, aliae

vuae

vuae acini, vel oliuae formam habere dicuntur, vel ad buccina, neritas, turbines, balanosque tellinas porro et ſolenes pertinent. Inter has concham etiam anatiferam recenſet, eamque multos ex ore capillos emittere obſeruat, nec non multa ex conchyliis marinis tricornea eſſe docet, praeter duo ſcilicet cornua oculata, medium canaliculum excauatum, tanquam proboſcidem exſerunt.

p. 34. *Altera pars*, quae cruſtacea recenſet, de cancris et ſtellis quibusdam marinis exponit. Occurrit itaque hic *cancer latipes paruus oblongus variegatus*. Chelis nempe inſtruitur admodum latis et teſtam variegatam atque marmoream habet, in arena degens, quod inquinamentis cadaueribusque veſcitur, littus ariminenſe aere ſalubriore frui, autumat Noſter. Ex variis deinde, qui copioſe occurrunt, cancris adducitur *cancer hirſutus, perſonatus maris ſuperi, vulgo* Facchino *Ariminenſibus dictus*. Perſonatum dixit, quod faciem humanam aliquantum referat, totoque corpore hirſutus eſt. Hac etiam data occaſione de methodo, cruſtacea haec animalia commode deſcribendi, diſſerit, omniaque in rotunda et longa diuidere vult, ad rotundos ſeu globoſos cancros, ad longos vero aſtacos, cammaros, ſquillasque referre. Tandem ſtellarum marinarum quaedam ſingularia exempla adducit, quarum mentio penes LINCKIUM non occurrit, vt ſtella marina ſpinis carens, mediocri magnitudine, alia cruciformis, alia latiore corpore et breuioribus radiis.

p. 41. Sed ad *tertiam partem* accedamus, quae molliora et nuda tradit corpora marina. Pauca eorum adducuntur, vrticae nimirum marinae, alcyonia quaedam et tethyum. Imperfectiora ea animalia vocat, ob ſtructuram, quae glutinoſa quaſi eſt, alia *vrtica ſoluta, marſupium refert*, vel potius burſam, quatuor pedibus inſtructam, alia itidem *ſoluta, caryophyllum*

phyllum refert, Noſter *podicem marinum* nominat, et eſculenta eſt, Tethyum coriaceae ſaxis adhaeret.

Addita porro de aeſtu maris reciproco, diſſertatio, p. 47
non hypotheſes aliorum aut nouam effictam proponit, ſed indefeſſis nititur Cl. Auctoris obſeruationibus, per quinquennium inſtitutis, quibus intumeſcentiae et detumeſcentiae natura illi conſtitit. Itaque mutationes attendit in nouilunio, plenilunio, aliisque lunae phaſibus contingentes, nec non in aequinoctiis atque ſolſtitiis. Ne vero nimii ſimus in exponendis accuratis Cl. PLANCI adnotationibus, breuiter totius opuſculi ſumma capita, ad finem libelli adiecta, huc repetere liceat: fluxum itaque atque refluxum maris cognouit eſſe continuum et diei naturalis ſpatio bis contingere, ita tamen, vt plena vel noua luna maior exiſtat, praeſertim tertia die, quae has coniunctiones ſequitur, multo maior ea luna, quae ſolſtitia et aequinoctia comitatur. Minime vero fluxum hunc vel refluxum ſex horis contineri, ſed ſingulis diebus fluxum vel refluxum vnum altero maiorem obſeruari, idque hieme veſperi, aeſtate mane fieri. Nec lunam ſolam aeſtus cauſſam eſſe, eam tantum menſtruum regere, diurnum autem et annuum ſoli deberi. Porro in adriatico mare hieme plus aquae eſſe ac aeſtate, eaque propter intumeſcentiam atque detumeſcentiam parum variare, mare quoque medio fluxus atque refluxus tempore velocius moueri et quaſi ſaltare. Huic fluxui atque refluxui aquiſtitium intercedere. Fluctuationem maris a ventis quidem mutari, verum inde vix tumeſcentiam maris fieri, niſi venti diurni ſint, eam vero in fluxu atque refluxu naturaliter magis fluctuare. Et quod tandem mare Ariminenſe perpetuum, ab aeſtu etiam diuerſum, curſum habet, in alueo ſuo eleuatur, et aliquando a locis et terris recedit, ad alias accedit easque aufert, habere naturam

turam maioris fluenti concludit Noſter, idque variis experientiis ſtudioſe confirmat.

p. 83. In appendice tandem prima, adnotationes et adnotationes ad libros praecedentes adiiciuntur, ex quibus pauca tantum adducere poſſumus. IAMESIUS in lexico ſuo farciminali ſtatuit, Cl. Auctorem, carne conchyliorum phthiſin ſanari poſſe, primum adſeruiſſe, quum tamen idem iam a MORTONO et ARBUTHNOTO fuerit probatum. Libere quoque fatetur commiſſos quosdam errores, tum in deſcriptionibus, tum in denominationibus teſtaceorum. Conchulam, oliuae forma deſcriptam, reperit eſſe ſemen et corticem eius, aqua marina
p. 92. induratum. Fundum maris in Baltico etiam eleuari et aquam decreſcere contra CELSIUM a Cl. LINNAEO fuit animaduerſum.

p. 94. Altera vero appendix magnam concharum minus notarum aliarumque rerum copiam deſcribit, additisque figuris illuſtrat. Abſoluitur triginta octo capitibus. Denuo hic occurrunt cornua Hammonis, concha anatifera cum pediculo rugoſo. Notamus in primis *echinum ſeu echinometram vulgarem aculeis nigris*, in cuius inceſſum ſedulo animaduertit Noſter, atque demonſtrauit eum non aculeis, ſed pedibus fieri, qui ingenti numero ex corpore egrediuntur, ſunt autem illi conici, nodis diſtincti, in vertice fibris, vmbellae in modum expanſis, inſtructi: hiſce recta et velociter incedunt, aliisque ſeſe corporibus affigunt. Teſta echinorum ex decem triangulis ſphaericis alterne maioribus minoribusque componitur, maiora aculeos habent, minora vero foramina oſtendunt, ex quibus poſſunt cornua illa emitti ſeu pedes, quorum ſingulum triangulum ducentos et quinquaginta obtinet, ita, vt pedum numerus vltra mille et ducentos adſcendat, numerusque aculeorum ſit duorum millium et vltra. Singula trian-

triangula iterum bifariam diuiduntur, vt testa echini ex viginti constet triangulis. Praeter haec echini vlterior traditur anatome. Simili modo pedes suos p. 99. ex corpore promunt stellae marinae, quarum pariter incessus explicatur. Is autem non recta, sed incurua, circulari aut cycloidea fit linea, debent autem, vt sese moueant, aeque ac priores aquae immersae esse atque arenae. Habent stellae os foliaceum, valde dilatabile, et in parte auersa cerebritem lapideam seu testaceam gerunt, incerti vsus, quem forte ad meliorem ciborum duriorum triturationem debere referre Noster autumat. Describit post ea *cochleam punctatam*, vmbilicatam et operculo instructam, quae quamuis non sit incognita, de eius tamen genesi singularia referuntur. ARISTOTELES iamiam adnotauerat, purpuras, mytulos, buccina fauos edere, seu massam aliquam, ex vesicis compositam, quarum singulae inferius medio loco sint perforatae. Oblatam sibi talis massae particulam studiosius peruestigauit Cl. Auctor, et inuenit nidum esse cochleae punctatae, in singula enim vesicula latebant cochleae perfectae, numero viginti duae.

Concham, quae amygdala marina vocatur, a p. 103. ZINANNIO sanguisuga marina, non biualuem esse docet, siquidem superiore corporis parte nuda sit; habet autem ventriculum cylindricum, tribus extus osficulis triangularibus instructum: dissecta sanguinem fundit, quem in venis fert. Non tamen haec succo, vt putant, fauaginis vescitur, sed cornubus Hammonis, quae, quum dura sint, osficulis hisce quasi triturantur. *Tellina fasciata bicauda* biualuis, elliptica, a valuis tota non obuoluitur et duas cartilagineas, cylindricas et articulatas caudas habet, quos articulos originem praebere entrochis fossilibus arbitratur BATARRA. Concham etiam sine

teſta deſcribit, ad limaces tamen non pertinentem, porro cancellos aliquos, alium maximum, ſesquipedalem, punicei coloris, alium chelis biſulcatis, inaequalibus, et alium cordatum, tota ſua ſuperficie hirſutum. *Oeſtrum ſeu aſinus marinus*, pluribus in ſingulo latere oculis inſtructum, pedibus ſuis vncinatis piſcibus ſeſe adfigit, eorumque ſanguinem ſugit, aliud horum oblongius per branchias piſcium ingreditur, carnem eorum intacto corio abſumit, vt vacua tantum burſa remaneat. Pennam marinam nunc ad zoophyta refert, nec non mentulam mari-
p.108. nam. *Setam paluſtrem* tres pedes longam ferrei fili ad inſtar rigidam, per aliquot tempus viuam in aqua
p.112. retinuit. Fungites madreporas, milleporasque opus inſectorum eſſe arbitratur, oleat enim combuſtae, vt ſquillae. Varias harum ſpecies delineat atque deſcribit, nec non ſpongias. Quum autem in his deſcriptionibus non tantum omnia ſubtiliter ſed accurate perſcrutatus ſit, magnam vtique penes naturae indagatores iniit gratiam.

III.

D. AUGUST SCHAARSCHMIDTS *Nachricht von den Gegenden und dem Geſundbrunnen bey Freyenwalde. Berlin* 1761. 8. pl. 5.

h. e.

D. AUGUSTI SCHAARSCHMIDT libellus de agro et fonte Freyenwaldenſi.

Quum ea, quae de fonte Freyenwaldenſi extant ſcripta, quibusdam ex cauſſis non ſatis viſa ſunt Cl. SCHAARSCHMIDT, opuſculum hocce ehiſtori-

ſtoricum promulgare non inutile neque ſuperfluum iudicauit. Poſtquam in praefatione praemiſſa de aduerſariis ſuis conqueſtus eſt Cl. Auctor, ſuaque fata accuſauit, quae illum coegerunt exteram regionem cum patria, licet ſuo, vt ipſe ait, commodo, commutare, profitetur ſe nonnulla ex Cl. GOHLII et Cl. LEHMANNI ſcriptis hauſiſſe. Oppidum p. 13. Freyenwaldenſe in Marchia media ad Oderam ſitum eſt, et ſex milliaribus diſtat *Berolino*: famam autem ſuam a fonte medicato, et adiacente officina, qua alumen paratur, recentiori hominum aetate acquiſiuit. Officina hac, quae ad lapidis ab vrbe diſtantiam exſtructa eſt, deſcripta, adductoque ſimul modo, quo minera aluminoſa e terra eruitur, et alumen inde coquitur, ad fontem medicatum ſe vertit p. 28. Cl. Auctor, ac regionem terramque definit, qua ſcatet fons, meminitque ſimul olei illius, inſtar olei petrae olentis, quod medicus quondam Berolinenſis GARLIP VON DER MÜLLEN, ex terra Freyenwaldenſi parauit, eiusque deſcriptionem in diſpenſatorio Brandenburgo Boruſſico dedit.

De fontis ortu et contentis primus egit GOH- p. 32. LIUS, celebris ille medicus Berolinenſis, in *inſtructione ſua generali de virtute et vſu fontis Freyenwaldenſis*, cuius experientias et obſeruationes celeberrimus tunc temporis chemicus IOANNES KUNKEL, reiteratis nouisque additis experientiis confirmauit, easque cum Cl. MENZELIO, Electoris FRIDRICI GUILIELMI Archiatro communicauit, qui totum laborem atque ſtudium modo memorato commendauit Electori, quo facto fons purgatus, murisque circumdatus, nouaque exſtructa fuit domus: vti haec omnia in Ephemer. N. C. anni 1689 reperiuntur. Sequentes Electores ac Reges haec aedificia non ſolum conſeruari, ſed ea etiam amplificari, nouisque augeri aedibus curarunt. Praeter

p. 40. memoratam *Inſtructionem generalem* modo dictus GOHLIUS plures adhuc circa hunc fontem obſeruationes et experientias collegit, et Actis Berolinenſibus inſeruit. Deinde etiam celeberrimus Francofurtenſium medicus ALBINUS 1685 peculiarem diſſertationem *de fonte ſacro Freyenwaldenſi* habuit. Poſthaec operam ſuam ad commendandum hunc fontem quoque contulit Cl. SAMUEL SCHAARSCHMIDT, Cl. Noſtri Auctoris frater, cum in diſſertatione ſua, de *fonte medicato Freyenwaldenſi* Halae defenſa, tum in Ephemeridibus ſuis medicis atque chirurgicis per menſes Berolini publicatis.

Praeterimus ea, quae alii, praeſertim vero Cl. HOFFMANNUS paſſim in ſuis ſcriptis de fonte hoc reliquere, quae vltima Cl. HOLTORF collegit, et ſub b. HOFFMANNI nominis inſcriptione publici iuris fecit.

p. 45. Aqua autem huius fontis eſt frigida, et tantum externe in balneis adhibetur, quem in finem calefieri debet, vbi cuique balneantium licitum eſt, vel balneis publicis, vel priuatis et domeſticis vti. Sub forma vaporum et ſtillicidii etiam aquae ibi applicantur.

p. 50. Quod naturam et indolem huius aquae Freyenwaldenſis attinet, ferratis aquis adnumerari debet, quae ochram martialem, ſeu rubricam in canalibus, quibus vehuntur, deponunt, et, ſi quieſcunt, caticula ſplendida, atque discolori, caudae pauonis ſimili, teguntur. Per experientias Cl. Auctor de-

p. 55. texit, aquam hanc componi: 1) ex aqua leui pura; 2) ex volatili elaſtico quodam principio, quod ſub forma bullularum aerearum in auras abire dicit, quod tamen a ſpiritu minerali diſtinguit; 3) ex pauca terra et pauciori ſale medio; 4) ex plurimis tamen particulis ferreis, quae a magnete trahuntur, et cum acido ſulphureo vitriolum ferri conſtituunt.

Tan-

Tandem 5) ex ſpiritu minerali ſulphureo volatili, quem ab aliis acidum ſulphureo - fixum nominari ait. Hunc ſpiritum vinculum ſeu medium eſſe aſſerit, quo ceterae partes conſtitutiuae in compoſitione ſeruantur, quem quoque ſpiritum non auolare credit, licet aquam vehantur, vel coquantur, quod vltimum, vt verum fateamur, nobis impoſſibile videtur. Praecipuae igitur partes, et a quibus plurima ſperanda eſt vis, ſunt particulae ferreae, quae omnino multum, tam externe, quam interne, in corpore humano efficere poterunt. Iuſtam exinde concluſionem ad morbos facit Cl. Auctor, in quibus aquae hae cum fructu externe adhiberi queunt, quos breuiter enumerat. His enumeratis anni tempus addit, quo optime aquis his vtendum ſit. p. 60.

Verum enim vero, quum huc vsque aquae hae in balneis tantum adhibitae fuere, non dubitat Cl. Auctor eas etiam interne eſſe ſumendas, quare rationem et modum, quo bibi debent, adiicit. Quae praeſcriptiones, quum cum reliquis iam cognitis regulis conueniunt, earum recenſione facile ſuperſedere poſſumus. p. 63.

IV.

Anecdotes de Medecine. MDCCLXII. (ſ. l.) 12. plag. 16.

h. e.

Obſeruationes Medicae.

Corporis humani natura tam late patet, vt ſi eam diligentius contempleris, nunquam vel acerrima medentium indagatio, in eius ampliſſimo veluti campo eo vsque procurrere poſſit, vt ab illa, quae

proficiſcantur, ſatis ſpectet clariusque cognoſcere queat. Tot enim rerum ad perſcrutandum exiſtunt cauſſae, tot ad notandum contingunt effectus, tot et tam diuerſae latent ad perueſtigandum viae tot et tam varia patent ad optandum conſilia, vt cogitatio paullo progreſſa, ſaepe conſiſtere, interdum etiam, vnde egreſſa eſt, regredi cogatur. Quo haec accedunt, quod pertinax interdum flecti nequeat, inconſtans promiſſa deſerere videatur, vaga ſaepius aberret, tacitaque inſidias meditetur. Quare etiam a prima medicinae pueritia, mirandum non eſt, ſcepticorum ſcholam, propter crebriores dubitationes, quibus agitatur, notam, radices egiſſe, atque fruticaſſe. Eiusmodi vero morborum tempeſtates, quae praeuideri non poſſunt, perſanationes mirabiles, et naturae aberrationes, ſtudioſius collectae in hoc libello apparent. Erat autem conſilium Noſtri non vt medendi artem dubiam obſcuramque redderet, quod tamen crimen alieni immo inuidioſi argumenti narrationes cum illarum hiſtoria contexens, in ſe ſuſcepiſſe videtur, ſed vt ſapientiae doctrinis humanitatisque ſtudiis informati, ex his quoque, quae illis improuiſis inopinatisque contingunt, naturae latebras magis perquirere, variasque, quas agit, partes cognoſcere addiſcant. Quod primarium ſcriptoris conſilium fuiſſe ex loco quodam in prologi fine colligimus, vbi monetur, vt paucis, quae teneamus, recte vtamur, vt experientiam medicinae matrem ſequamur, vt denique noua et peregrina ad vtilitatem traducere annitamur. Age itaque commemoremus nonnullos caſus, et videamus, an in artis optimae nutrimentum conuerti poſſint.

p. 9. Memoratur, hydropicum, ingenti aquarum vi tumidum, vſtione, propter ignis vicinitatem, inter ſomnum,

ſomnum, in pede excepta perſanatum fuiſſe, ex parte enim aduſta tantam aquarum copiam egreſſam eſſe, vt ſanitati reſtitueretur.

Nobiliſſimae alicuius matronae caſu, ad ſympathiae vim ſtabiliendam, quaedam colligi poſſe, perhibetur. Coniux Baronis de R. grauius ex haemorrhoidum dolore aegrotans, a ſanguiſugis leuamen recepit: cuius beneficii haud immemor, easdem in vaſe cryſtallino aqua referto in futurum ſeruabat: aquam autem toties mutandam curabat, donec ne minima quidem ſanguinis recepti particula appareret. Inter haec menſes profluunt: at toto hoc effluxus tempore, aqua, quamuis de nouo ſaepius affuſa, ſanguine, ex ſanguiſugis ſtillante, tingitur, donec menſes exactae eſſent, quod iterum accidiſſe teſtatur. p. 18.

Hydrophobiam a canum rabioſorum morſu contrahi triſtis experientia docuit, vt autem a ſolo terrore oriatur, id rarius contingere putamus: eiusmodi vero exemplum, in caſu alicuius foeminae memoratur, quae a reliquis, quibuscum erat, deſerta, tanto terrore circumfuſa eſt, vt ab omnibus liquoribus abhorreret. p. 32.

Muſicis concentibus haud infrequenter animi moerores abſterguntur, et grauiores intentiones relaxantur. Quis vero tantum illis vnquam tributurus fuiſſet, vt catalepſin ſoluere putaret. Sed teſtis citatur Cl. DENIS, qui ſonis muſicis theologiae ſtudioſum catalepſi rigidum, liberauit. p. 51.

Antipathiae argumento eſſe ſolent foeminae odorem caſtorii, moſchi auerſantes. En aliud ſtudioſi medicinae Leidenſis, qui abſinthium ferre non poterat! p. 61.

Quo remedio foemina ex lochiorum viis obſtructis aegrotans, leuata eſſe narratur, illud ſingulare procul dubio eſt. Nam ſanguiſugis filo alligatis, p. 68.

in vterum demiſſis, apertae ſunt viae conſtrictae, atque leuaminis multum allatum eſt.

p. 72. Foemina quaedam in ſummum diſcrimen propter vteri prolapſum adducta, fruſtra multis medicamentis vſa, terrore conſpecti muris ſanata eſt: nam cum is infra ſtolam ſe reconderet et in pedes aſſiliret, vterus ſtatim in peluim rediiſſe dicitur.

p. 84. Rei ſemel adſuetum non ſine damno ab ea recedere, vel ex hoc viri alicuius, febre continua quaſſati, exemplo conſtat. Medicus enim in tabaci, cui aegrotus adſuetus erat vſu, quem illi denuo ſuaſit, magnam medicinae partem abſolui, expertus eſt.

p. 117. Miles, puellae amore ardens, cum iam ſe illa potiturum eſſe deſperaſſet, ſubito ſe felicem futurum eſſe audiens, rapide ad ſuam currit atque in amplexus ruit. ſed vltimos, nam, quae proferre cupit verba, deficiunt, vox faucibus haeret atque exanimis cadit. Erat autem, quod ex ſectione apparuit, pericardium ſanguine plenum.

p. 132. Tinctura roſarum ſaluberrima fuit legioni militum, cum enim magna pars, quae pectoris morbo cum humorum fluxione inuadebatur, perierat, huius tanta vis apparuit, vt ceteros a mortis periculo tutos praeſtaret.

p. 141. Alui obſtructae pertinaciam eam memorat THOMAS CAMPANELLA, vt niſi corpore flagellis caeſo vinci vix poſſet. Niſi auctoris nomen laudatum fuiſſet, putaremur exemplum illud ex libello LUIGI VISONIS, ſimile quid narrantis, deſumtum fuiſſe.

p. 199. Omnes conſentiunt, cordis motum minime a voluntate regi. Quid igitur de illo homine dicamus, qui, teſte D. CHEYNE, cum vellet, ſupprimebat cordis motum, vt pulſu et reſpiratione priuatus caderet, mortuique imaginem referret, et rurſus ſi vellet, reſuſcitabat.

Caſus

Caſus, qui in transactionibus philoſophicis legi- p.215.
tur, hic quoque mentio fit. Aegrotus ex ſcabie, qua manus et brachia horruerant, a nulla plane medicina ſolatium inuenit, vltimo ſibi ipſe profuit, impoſito laborantibus membris gummi ex arbore pruno deſumto, et in aceto ſoluto.

Honorifica eſt commemoratio illius medica- p.256.
menti, quod vocis priuationi medendae Cl. LEMMERY parauit, fuit autem ex herbarum vulnerariarum decocto, quod et multis aliis, quamuis non omnibus, ſaluti fuit.

Quanta virtus aquae ſit, appendicis loco adiun- p.272.
gamus. Mercator quidam in Batauis, tantis inde ab aliquo tempore ventriculi doloribus excruciabatur, vt ſpiritus, elixiria, et alia huius generis medicamenta, ante quam cibum ſumeret, in vſum vocaret. Quorum apparatum miratur Cl. LOKE, in eadem domo habitans, interrogauit mercatorem, quo tandem ille ſpectaret, reſpondet, ad dolentem ventriculum ſanandum: ille vero aliam doloris cauſſam ſubeſſe non ſine multo negotio mercatori perſuaſit atque vſum aquae, cuius ſalubritatem poſtea expertus eſt, praeſcripſit.

V.

LEOPOLDI AUENBRUGGER Medicinae Doctoris in caeſareo regio noſocomio nationum hiſpanico medici ordinarii, inuentum nouum ex percuſſione thoracis humani, vt ſigno, abſtruſos interni pectoris morbos detegendi. Vindobonae. Typis Ioan. Thom. Trattner, MDCCLXI. in 8. plag. 6.

Pectoris morbi, praeterquam quod aegrotos ſaepiuscule in vitae periculum coniiciunt, eo

quoque timendi videntur, quod medicinae virtute non amplius apparente, vel tardius cognoſuntur, vel, vtrum in interioribus receſſibus occulti lateant, an exterioribus ſuperficiebus circumfuſi adhaereant, non facile ſuſpicione attingi poteſt. En facem hisce tenebris admotam! qua fulgente morbi ex cauo pectoris ſpecu in lucem protrahuntur, et latebrae ita patefiunt, vt nihil inſidiarum nobis imprudentibus ſtrui queat. Eſt autem illud praeſidium, quod horum morborum naturam ſedemque illuſtrat, in ſoni diuerſitate poſitum. Atque ſicuti huius rei confirmandae cauſſa Cl. Scriptor multum diligentiae in experimentis capiendis conſumſit, ita et nos, cuius indolis ſint, vt indicemus eo magis adducimur, quo certius praeuidemus, fore, vt haec pectoris exploratio in morborum ſignis locum impoſterum inuentura ſit.

p. 13. Thorax, quod memorat Noſter in dextra parte anteriore, a clauicula ad ſextam coſtam veram vsque, poſteriore, a ſcapula ad ſecundam tertiamue coſtam ſpuriam, ſiniſtra parte anteriore, a clauicula vsque ad quartam coſtam veram (cordis vicinitate inferius ſoni diſcrimen afferente) poſteriore ita vt in dextra, vtrinque a latere ab humeris ad ſeptimam coſtam veram, et praeterea in omni ſpinae dorſi ad thoracem pertinente tractu, ſonum reddit ſimillimum tympani panno tecti, diſtinctiorem illum, quo tenuiora ſunt corpora, praeſertim, quando pectoris regio anterior, quae a clauicula incipit et in quartam coſtam veram finitur, exploratur; ceteras enim quod attinet, propter oſſa, muſculos, pinguedinem, diſcriminis aliquid interdum afferre ſolent. Recte autem pectus, induſio velatum ſummis digitorum apicibus, et lente et leniter admotis, in varii generis hominibus ſpiritum nunc colligentibus nunc emittentibus, percutitur. Omnes enim

enim, quas deſcripſimus regiones, ſonum non facillime transmittere, ideoque ad eum ex imo protrahendum artificio quodam opus eſſe, docetur. Iam ſi regiones pectoris memoratae, vel ſonum retineant, vel raucum crepent, vel acutiorem reddant, ſigno eſſe, morboſi quid ſubtus latitare: idque tam late patere, quam late ſonus ſupprimatur, eo profundius penetrare, quo magis regio percuſſae carnis ſonum referat, totumque cauum perreptare, ſi etiam oppoſita poſterior pars ſimiliter ſonet: vt adeo pectus dolii inſtar videri poſſet humore quodam referti, quod aeris copia imminuta, quem ſonum vacuum reddebat, nunc plane retinet. Hisce praemiſſis morbi conquiruntur, qui ſoni minus conſueti excuſſione inſidias latentes prodere ſolent.

In horum numero ponuntur acuti, chronici, et illi praecipue, qui humorum effuſionem comitantur: quod vltimum ex anatomico periculo cernitur cum vaſcula cera tumida, pectoris obſcurum plane percuſſi ſonum efficiunt. Vt igitur primo de acutis videamus, horum vel decurrentium vel conſiſtentium ſuſpicionem ſoni diſcrimen facere ſolet, in epidemicis ante exanthematum eruptionem parum adhuc confirmatam. Oſtenditur vero ſonum inſuetum in pectoris inflammationibus ſub decurſu morbi, plerumque die quarto, materia peccante parum copioſe foras eiecta adeſſe, et aſſidue quidem vel pleura vel pulmonibus vel vtrisque affectis, ſputo tamen ſimul erumpente, deeſſe autem, ſi eximas illum, qui breui ante mortem vel ſuppurationem percipi poſſit, in pleuritide ſicca, inflammatione mediaſtini, pericardii, cordis, quae ſputo prorſus caret. Porro morbi vehementiam et declinationem ſoni vel intentione vel remiſſione iudicari. Deinde ex ſono rauciori morbi ferociam, ex eius latiori propagine, morbi periculum, ex affectione ſiniſtri p. 27.

late-

lateris partis prioris et ſuperioris thoracis, plus discriminis portendi. Periclitari denique aegrotos, ſono a parte poſteriore ſilente, in vitae periculum adduci, omni lateris regione illo deſtituta, morte implicari, ſterno nihil prorſus ſonante, vel regione cordis raucum crepante.

p. 40. Altera pars diligenter notat ſonum praeternaturalem in morbis chronicis, qui a materia viſcera inuadente, opprimente, et deſtruente proficiſcuntur, et viſceribus lenta tabe conſumtis manifeſtatur, latiſſime autem illa patet. Nam occulta, quae viſcera thoracis inuadit pernicies, a parentibus propagatur, ab animi affectionibus veluti a noſtalgia contrahitur, et a periculoſioribus quorundam opificum artibus pectori molliori noxiis inuitatur. Ea inſuper quorundam morborum exitioſa labes eſſe ſolet, quae viſcera, quod effectu patet, exedat, ſiue id tribuas humoribus ſenſim ſenſimque deficientibus, ſiue morbis acutis ſiniſtre compreſſis. Quid enim, vt ſcriptoris argumento rem vlterius probemus, ſaepius occurrere ſolet, quam vt morbi chronici cibo potuque inducantur, vtque ab acutarum affectionum ſeminibus relictis, thoracis viſcera a lento hoſte opprimantur?

p. 52. In tertia parte, quomodo ſonus humores in thoracis cauitatibus effuſos indicet, exponitur, qui eo obſcurior eſſe conſueuit, quo magis egreſſi humores exundant. Ne autem nimium ſono in morbis patefcaiendis tribuere Noſter videatur, ex eorum numero eximit, ad quorum reconditam naturam iudicandam nos nihil ſono iuuari, in hoc ſunt tuſſes, quae abdominis viſceribus laborantibus, propter neruorum coniunctionem, excitantur, phthiſes, aſthmata ab irritabilitate neruorum pectoris profecta, tuſſes cum materiae ſebaceae cretaceae indu-ratae proiectione coniunctas, immo et calli, ſcirrhi, vomi-

vomicae humorum egreſſiones, anguſtioribus adhuc cancellis incluſae.

Hac via ita ſtrata, vt eam, qui ingredi cupiant, ne vllo quidem impedimento maiori offendantur, ſed contra eius commoditate alliciantur, experimentis bene inſtitutis, omnia illuſtrantur. Apparuit itaque manifeſto, hoc ſoni ex pectoris percuſſione datum ſignum non fallax fuiſſe ex cadauerum inciſione, in quibus pulmonum ſcirrhus, reſolutio in vomicam ichoroſam, vomica purulenta clauſa et aperta, in pleura, pulmonibus, mediaſtino, pericardio incluſa, empyema, hydrops pericardii ſanguinis in cauum pectoris pericardiique proruptio, et cordis denique aneuryſma deprehenſum fuit. Ac primo quidem ſcirrho pulmones indurari docemur, ſi ſono regionis malum fouentis rauco vel omnino caeco, comes additur tuſſis rarior, cum nullo, vel tantum viſcido crudo pauco ſputo, ſi motum et ſermonem diuturniorem, anhelitus, languor, faucium aſperitas, pulſus feſtinatio, aberratio, reſpirationis et loquelae interceptio ſequitur, et ſi, functionibus naturalibus animalibus et vitalibus, quando hae quidem turbatae non fuerint, ſaluis, venas ſub lingua ad tempora iugalaque affectorum laterum ſitas, inflatas magis, et oppreſſum latus inter aeris collectionem parum motum cernas. Finibus huius ſcriptionis impediti, vt obſeruationes de vomicis, a ſcriptore in ichoroſas et purulentas, quarum illae pulmonibus tantum, hae et aliis thoracis viſceribus infeſtae ſunt, diuiſas, ſtrictim attingere, reliquas omittere cogimur, operae pretium facturi nobis viſi, ſi illas, quae ad pericardii hydropem pertinent, pluribus explicemus. p. 60.

Vomica, ſcirrhus, in ichorem diffluunt, ſi huius, ſuſpicione apparente, aegroti languent, fatiſcunt, arteriis interea celeri, inaequali, contracto magis pulſu p. 69.

pulſu micantibus, quieſcentes aegre ſpiritum hau-
riunt, frons gelido ſudore ſoluitur, oculi pallent
venae genarum liuent, linguae affecti lateris par
plumbi colorem refert, latus oppreſſum, ſi ſcirrhu
late regnat, motu penitus caret, quicquid tuſſi ſicc
eiicitur, coenoſum eſt, et tum appetitus deficit, in
terdum quoque vrina rubeſcit.

p. 72. Alia eſt facies vomicae purulentae clauſae, tuſſi
enim ſicca crebrior eſt, et ſaepius tam violenta, v
fauces exaſperentur, vagae horripilationes in calo
rem genarum, labiorum, praecipue lateris vomi
cam recipientis, transeunt, cibo ſumto laſſitudo
membra tenet, reſpirationis eo tempore tanquam
in anguſtias compulſae, feſtinatio quaedam obſerua
tur, pulſus eſt frequentia, contractio, durities,
inconſtantia, tumore autem vomicae tam longe
progreſſo, vt percuſſione cognoſci poſſet, cibi non
in alimentum mutantur, ſed in pus conuertuntur
hinc vomicae incrementum, neceſſitas in oppreſ-
ſum latus decumbendi, vltimo, facies, manus, pe
des, latus oedemate inflantur, vrina paucior turba
ta ſedimentum habet furfuraceum, et ſublimis mo-
leſtaque reſpiratio penitus intercipitur. Vomicam
purulentam in aſperam arteriam aperiri ſuſpicari de
bemus, ex tuſſi, modo album, modo flauum cro-
ceum viride, nunc coenoſum, nunc ſubcruentum
ſputum eiiciente. Si latus percuſſione exploratum
tuſſi excitata, ſtrepitu remugit, ſi ſputum, cum ae-
groti leuamine ſuppreſſum, a repetito febris impetu
mouetur, ſi lateris vomica tumidi ſonus, ante puris
reiectionem carnis percuſſae ſimilis, nunc eo libe-
rius profluente, obtunditur, ſi inter haec febris
procurrit, ſudores profluunt, pus reiectum foetet,
ſi per refectiones a cibis languoribus eripitur, ſi
vrina ſpumas agit, corpus tabe extenuatur, et vires
eneruatas diarrhoea colliquatiua ſoluit.

Peri-

Pericardium aquis exundare ex cadauerum incisione magis, quam ex signorum deprehensione, nobis patere existimamus. Interest itaque, vt haec diligentius colligamus. Ponuntur quidem a scriptore nostro praeter ea, quae conueniunt in pectoris hydropem, cuius generis sunt, molesta respiratio, intercepta tussis, pulsus durior inconstantior, pectus excruciantes anxietates, eius a cibis profectae oppressiones, flatuum concursio, abdominis tumor, extremorum membrorum frigus, palpebrarum tumor, genarum pallidus liuidus color, peruigilium praecipue, in caeco, quem cordis regio crepat sono, in tumore, in quem scrobiculus cordis pertinacius resistens impellitur, in improuisa sedentium somni obreptione, in repentina propter capitis antrorsum delapsi pondus, expergefactione, in animi defectionibus, pulsus inconstantiam relinquentibus, paullo ante mortem vero in colli tumore, oculorum colore rubicundiori, quae vel apoplexia subita, vel lypothymia lenta magis intentatur. p. 86.

VI.

SAM. CHRISTIANI HOLMANNI, Log. Met. et Theol. nat. P. P. O. Reg. Scient. Soc. Londin. ac nuper etiam Gotting. Membri, Commentationum in Reg. Scient. Societate inde ab A. MDCCLVI. recensitarum Sylloge. Cum tabb. aeneis. Gottingae A. MDCCLXII. Apud Abrah. Vandenhoek Viduam. 4. 1 Alph. 3 pl. 2 tabb.

Septem haec sylloge comprehendit dissertationes multo studio elucubratas, quas Cl. Auctor in Regia Societate Gottingensi recitauit. Eas vero, vt

in

in praefatione lectorem docet, seorsim in hoc Volumine edendi, tam ob impeditam dudum Commentariorum illius Societatis editionem, quam quod sibi in ea manere non placuit, consilium cepit.

Prima est *de terrae motibus, inprimis nupero Vlyssiponensi*, recitata d. 7 Febr. 1756. Postquam V. Cl. praecipua phaenomena, quae terrae motum, anno 1755 Vlyssiponae tam funestum, comitata sunt, e variis scriptis collecta enarrauit, in causas talis motus inquirit, et, hoc dum agit, receptam hodie
p. 14. a plerisque sententiam confirmat, vim elasticam aeris, cauernis subterraneis inclusi, et per incensos ibi subito vapores expansi, proximam esse tremoris terrae causam. Et videtur sane generalis haec
p. 16. causa omnibus phaenomenis explicandis sufficere, si ponamus, tam sub terrae continentis superficie, quam sub maris fundo in maiori minoriue profunditate passim dari cryptas cauernasque, maiores minoresque, partim solitarias, partim inter se communicantes, partim siccas, partim aquam continentes, et subterraneum quoddam quasi fulgur, in aliqua earum ortum, per ceteras, simili materia inflammabili magis minusue refertas, subito propagari. Sic enim intelligemus, posse aliis in locis terrae superficiem, et quae illi insistant, duntaxat intremiscere, aliis vero in locis hiatus terrae ac fissuras effici, ex quibus vel ignis et flamma erumpat, vel aqua magna violentia eructetur, posse alicubi vicos,
p. 21. oppida, montes hauriri, alibi stagna, lacus, flumina intumescere repente, et mox iterum, cessante pressione, quae subterraneam aquam expresserat, in ripas suas redire. Quibus disputatis, quaestionem mouet, an forsan excogitari possit aliquid, quod exitioso isti malo medelam afferat, vel illud saltem
p. 25. minuat. Non solum autem contendit V. Cl. fieri posse,

posse, vt fossorum artibus eis in locis, quibus terra frequentius vel fortius tremat, putei vel cuniculi eo vsque agantur, donec ad cryptas istas peruentum sit, quae fomitem mali lateribus suis nondum recluſis adhuc complexae fuerint; sed et sibi persuasissimum habet, tales puteos magno magnarum regionum bono ductum iri, quum hac data porta vapores nociferi, et fulmina subterranea, sine magna noxa erupturi, et circumiacentia loca terrae motus aut rarius aut minus vehementer sensura sint, quemadmodum de regionibus circa Aetnam Vesuumque iacentibus constat, eas metu ac periculo liberari, simulac in eorum viscеribus inclusa ignis aerisque vis alicubi exitum inuenerit.

Secunda dissertatio *) *quaedam paralipomena de terrae motu* exhibet. Occasionem Auctor a terrae motu, quem d. 18 Februarii anni 1756 diuersi Germaniae incolae, et inter hos etiam Gottingenses senserant, sumsit, ea, quae in priori disputatione dicta erant, vlterius confirmandi et eis hoc adiiciendi, quod, sicut in animali corpore cordis motu omni arterioso systemati pulsus singulis momentis imprimuntur, ita fieri possit, vt, vaporum subterraneorum incensorum explosione vehementissima, concussis et sublatis fornicibus canalium subterraneorum, aquis fluentibus plenorum, pulsus quidam oriantur et fluctuationes, quibus impositum solum agitetur. p. 27. p. 32.

Tertia commentatio *fallacias quasdam experimenti Florentini circa aquae incondensabilitatem* indicat **). Constat, Florentinae Academiae (*del Cimento*) Sodales globum cauum tenuem argenteum, p. 35.

aquae

*) Lecta d. 6 Mart. 1756.
**) L. d. 2 Octobris 1756.

aquae omnino plenum, et bene clauſum, malleis contudiſſe, vt experirentur, an aqua condenſari queat, et ſic ipſis viſam eſſe aquam per omnes argenti poros tranſiiſſe, inſtar hydragyri per pellem, in qua comprimitur, proſilientis. Hoc experimentum haud ita pridem paullo aliter captum eſt a quibusdam phyſicis Londinenſibus, nempe ope globi, collo inſtructi, quod cochleam feminam habet, in qua cochlea mas tam arcte conuerti poteſt, vt nihil aquae, qua globus eſt impletus, inter vtriusque cochleae helices elabi queat. Cuiusmodi globum cupreum cum toto eius apparatu vbi Cl. HOLLMANNUS Londino acceperat, experimentum plus vna vice repetiuit. Quod dum ageret, nonnullas huius experimenti fallacias vſu edoctus eſt, quas hic candide exponit, et quae non ſatis cautos facile decipere poſſunt. Earum praecipua, et quae, cum ipſos Florentinos, tum etiam MUSSCHENBROEKIUM videtur fefelliſſe, haec eſt, quod nonnunquam aqua per omnes poros metalli exprimi et ſuperficiem ad
p. 52. roris inſtar contegere videri poſſit, cum ſcilicet globus ex loco frigido in calidiorem defertur; licet re uera aqua non per poros metalli, ſed per rimulas aliquot, in eo hinc inde aquae preſſione factas, exeat; id quod prudens atque induſtrius Noſter naturae ſpeculator, cum globi ſuperficiem, ſicco linteo probe abſterſam, oculo, lente optica armato, perluſtraret, intellexit. Neque aliter ſe eam rem habere, per experimenta plura, quae deinceps ſimiliter cum globis ex ſtanno plumboue arte fuſoria paratis, et torno attenuatis, nec non cum globo, e duobus hemiſphaeriis argenteis, malleatione fabricatis, compoſito, cepit, certior redditus eſt.

p. 58. *Quarta* commentatio phyſiologica eſt, et *ad illuſtrandum reſpirationis mechaniſmum et vſum ſymbolas quas-*

quasdam exhibet *). Descriptis thorace, pulmonibus, ceterisque respirationis organis, indicat V. C. quid se impulerit, vt post tot doctissimorum hominum de hoc argumento disputationes ac controuersias ad idem denuo considerandum et illustrandum animum adiiceret. Scilicet in explicando respirationis negotio nondum expedita esse videtur ardua illa quaestio, quidnam illud rei sit, quod musculis intercostalibus, tanquam organis mere passiuis, et ab arbitrio nostro partim pendentibus, ordinatissimos illos motus, nobis etiam non cogitantibus, et profundo saepe somno obrutis, ita quasi imperet, aut potius imprimat, vt costae alternis vicibus adeo constanter et imperturbate eant et redeant, inprimis vbi corporis situ diaphragmatis et abdominis motus impeditur, et contra costas ac musculos illos maximam partem quiescere aciat, vbi praesens corporis situs thoracis per septum transuersum dilatationem faciliorem reddiderit. Quum haec quaestio solui non posse videatur, si, quod hactenus est creditum, thoracis dilatatio aeris in pulmones ingressum, et thoracis coarctatio aeris ex pulmonibus egressum, tanquam caussa effectum, praecedat, necesse est; alia via ac ratione hanc inspirationis et exspirationis reciprocationem explicare Auctor Cl. tentat. Principium sumit notum et haud dubium, si aeris, dato spatio inclusi, portio per vim suam elasticam, a calore auctam, exitum ex illo spatio sibi parauerit, residuam ibi portionem minori elasticitate pollere. Cui principio consequens est, postquam aeris in pulmonum bronchiis cellulisque, sanguinis affluxu et refluxu admodum calefacti, pars magna, per tracheam in auram externam erupit, residuae in pulmonibus partis vim elasticam adeo posse esse imminutam, vt aeris externi, os naresque obsidentis,

p. 68.

p. 75.

*) Lecta d. 2 Sept. 1758.

contrariae preſſioni reſiſtere amplius nequeat. Hinc aer externus per tracheam in pulmones compreſſos irruet, ac vi ſua elaſtica, per calorem valde intenſa, eos expandere, ideoque, quum hi fundo et lateribus thoracis vbique contigui ſint, cauitatem thoracis ampliare annitetur. Plus minusue autem mobilia vel flexibilia ſunt et pulmonum partes, thoracis latera (coſtae nempe ac ſternum), et fundus eius ſeu diaphragma. Itaque haec vel omnia vel nonnulla pro diuerſo corporis ſitu aeris in pulmones ingreſſi
p. 78. vi elaſtica mouebuntur, quantum ſatis et quemadmodum neceſſe eſt ad ampliandam thoracis cauitatem, reſtituendumque aequilibrium inter aerem externum, eumque, qui pulmones explet. Quam thoracis dilatationem Auctor et alia ratione ab aere interno effici ſimul autumat, nempe per expanſionem et agitationem pulmonum tendendo atque irritando neruos phrenicos ad diaphragma pertingentes, qui ſic irritati fibras diaphragmatis muſculares in eiusmodi motum concitabunt, vt ipſum explanetur. Hactenus de cauſſis inſpirationis ordinariae et naturalis, ex mente Cl. Auctoris. Exſpirationem porro docet effici partim vi contractili veſicularum pulmo-
p. 90. num, fibrarum, quae bronchiorum cartilagineas lamellas connectunt, et telae celluloſae circumfuſae, partim elaſticitate cartilaginum et ligamentorum coſtarum, partim ſepti transuerſi in figuram ſuam naturalem ſeſe reſtituendi niſu, et viſcerum abdominis ſimili niſu, quo ſemper, excepto prono corporis ſitu, diaphragma retro et intra cauitatem thoracis pellere conantur. Virium autem illarum naturalium, inſpirationem et exſpirationem ordi-
p. 94. nariam efficientium, tam accuratum fere aequilibrium eſſe contendit, vt ſi aggregatum virium, alteram efficientium, ab aggregato, cui altera debetur, vel tantillum ſuperetur, ceteris omnibus manentibus,

bus, vel aer internus externo, vel hic illi cedere cogatur. Plerumque tamen, affirmat, cauſſas omnes, exſpirationem perficientes, validius agere, quam quae inſpirationem efficiant; hinc exſpirationem plerumque paullo celeriorem et fortiorem eſſe inſpiratione, et inter inſpirationem et exſpirationem minus temporis interuallum, quam inter exſpirationem et inſpirationem intereſſe, diutiusque poſſe contineri ſpiritum exſpiratione, quam inſpiratione, finita. Ceterum ex hac theoria facilius etiam, quam ex alia quauis, rationem reddi poſſe, monet, primae animalis, in lucem recens editi, vel ex matris ventre exſciſſi, inſpirationis. Et quum hoc ipſo ſua ſententia haud parum confirmetur, enarrat experimentum eo conſilio a ſe inſtitutum, vt intelligeret, an foetus in vtero iam aliquantum moueret thoracem, quaſi praeludens reſpirationi, item an, quod nonnullis videtur, compreſſio thoracis in partu neceſſario praecedere debeat animalis, partu in auram expulſi, reſpirationem. Aperuit p. 95. nempe vterum canis praegrandis grauidae, viuae, ac robuſtae, in quo aliquot caniculas viuas, bene valentes, et fere perfectas reperit; eas ſaepius quidem fortiter ſe commouere ac contorquere per tranſparentes amnii chorïique tunicas vidit, ſed quotiescunque requieſcerent, ne minimum quidem in illis aut thoracis, aut abdominis motum peculiarem, mouendiue conatum, animaduertere potuit; deinde caute inciſis membranis, quibus incluſae erant, vt liquor amnii efflueret, vidit caniculam, aeri nunc expoſitam, ſimulac aures eius ſatis denudatae eſſent, haerensque in eis forſan liquor effluxiſſet, ſine vlla cauſſa ſenſibili accedente ſtatim inſpirare coepiſſe cum clamore et eiulatu. Tandem V. Cl. de reſpirationis vſibus diſputat. Ordinariae ac mere naturalis reſpirationis, de qua ſola ha- p. 104.

ctenus egit, vſus potiores agnoſcit ſanguinis motum, ciborum in ventriculo digeſtionem, chyli in inteſtinis, bilisque in hepate ſecretionem, ſanguinis per vaſa hepatis promotionem, chylique ex ſua ciſterna in ductum thoracicum faciliorem transgreſſum, et in hoc ductu aſcenſum, nec non odorum perceptionem. Ad reſpirationem vero voluntariam quod attinet, exſpirationis quidem fortioris vſus recenſet hos, vt flatus ore excitari poſſit, vt quae ingrata vel incommoda nobis ſunt, ex ore eiicere, vt excrementa etiam ex infimo ventre expellere, vtque ſonos articulatos loquelae cauſſa formare queamus; inſpirationis autem paullo fortioris vel frequentius repetitae vſus exiſtimat eſſe aeris ad ſanguinem admiſtionem, motusque ſanguinis per pulmones moderationem. Namque in inſpiratione, inquit primo facilior ſanguini aditus in vaſa ſanguifera pulmonalia, et per ea tranſitus paratur, deinceps autem, vbi fortior fuerit, veſiculis pulmonis vltra terminum modumque naturalem inflatis, vaſa ſanguifera, et ea quidem praecipue, quae retis inſtar veſiculas illas ambeunt, comprimuntur, et hoc ipſo ſanguinis e dextro corde affluentis motus aliquantum retardatur et temperatur; atque hoc temporis articulo aeris quaedam particulae ex ipſis pulmonum veſiculis in ipſa vaſa ſanguifera interlabentia, ſub valuulis forſan quibusdam minutiſſimis, in ſanguinem ſeſe inſinuant, eique commiſcentur.

p. 107.

p. 109. In *quinta* diſſertatione *de foliorum in plantis perfectioribus mechaniſmo et vſu* *) agitur. Principio Cl. HOLLMANNUS varia ad mechaniſmum foliorum ſpectantia recenſet, quae et a ſe ipſo et ab aliis dudum obſeruata ſunt; ea tanquam ſatis hodie nota prae-

*) Lecta d. 7 Iul. 1759.

praeterimus. Deinde ad vſus foliorum enarrandos pergit. Eum vſum, quem Cl. BONNETUS *) detexit, vt particulas aqueas in aere diſperſas hauriant et fugant, quibus et ipſa et ceterae partes plantae nutriantur, egregrie confirmat, vias indicando, per quas particulae illae folium ingrediuntur. Sunt nempe hae viae eaedem, per quas aeris bullulae e p. 130. folio erumpere cernuntur, ſi id aquae, aere purgatae, ſubmerſum, campanae antliae pneumaticae includitur, et aer ſub campana extrahitur. Inſuper et modum, quo fieri poſſit, vt particulae aqueae ex aere reſorptae folium expandant, conſeruent, nutriant, melius, quam hactenus factum eſt, declarat, dum commonet, inter fibras, quibus duplex folii reticulum conſtat, infinite multas, pulpae viridioris vtriculos vbiuis interiacere, extremisque earum apicibus adhaereſcere, et ſic hauſtas a poris folii particulas fluidas nutritias per patulas has, et communicantes inter ſe, vias facile poſſe diffundi. Simul ex eo, quod hodie conſtat, multo maiorem p. 133 roris copiam ex terra et corporibus terreſtribus aſcendere, quam ex aere deſcendere, rationem reddit Vir doctiſſimus, cur in plerisque arborum foliis ſuperficies inferior ſuperiore aſperior ſit, et patentioribus poris vel meatibus inſtructa, et propterea abſorbendis ex aere particulis aquoſis aptior. Et quoniam in foliorum vtriculis ſemper multum aeris p. 134. latet, ex aequilibrio inter hunc aerem, eumque, qui radicibus arboris incumbit, vel in plantae tubulis ligneis haeret, tunc ſublato, cum aer iſte per poros foliorum calore expellitur, explicat haec phaenomena ab HALESIO obſeruata, quod nempe copioſior ſucci nutritii effluxus in arbore ſemper fiat, ſi foliis ſuis integris ornata ſit, quam ſi haec

*) vid. Comment. noſtr. Vol. III. p. 669.

defecerint, et de die, quam noctu, et coelo interdiu
sereno, quam nubilo aut pluuio. Tandem quae-
stionem, an folia respirationi plantarum seruiant,
p.136. attingens, suam de plantarum respiratione et tra-
cheis sententiam sic exponit, vt quidem haud inficias
eat, in quibusdam plantarum maiorum et perfe-
ctiorum generibus praeter subtilissimos illos, succo
nutritio vehendo destinatos, tubulos adesse et alios
tubulos illis multo ampliores, qui in hunc vsum non
nati videantur, et in ligno, etiam recenti, quercus,
iuglandis, betulae, fagi albae, taxi, immo in li-
gnis valde compactis quarundam arborum exotica-
rum nudis saepe oculis cerni queant; attamen in
his plantarum generibus, in quibus ne minimam qui-
dem eiusmodi tubulorum diuersitatem obseruare li-
cet, tracheas proprie sic dictas neget, omnesque
harum plantarum tubulos, si plantae recentes et
virides sint, succo tantum nutritio repletos esse, nul-
lumque aerem, nisi qui ei succo intermistus sit, ad-
mittere contendat, etsi eosdem, succo suo priua-
tos, aerem non solum facile admittere, sed et eun-
dem cum aliis fluidis quibuscunque transmittere,
concedat.

In *sexta* commentatione*) *congelationis naturalis, et artificialis, memorabiliora quaedam phaenomena* re-
censentur. Omnium, quae in aquarum congela-
tione occurrunt, phaenomenorum rationem vlti-
mam in arctissima cohaesione earum particularum,
quae ante congelationem facillime inter se moueri
poterant, quaerendam esse recte affirmat Cl. Au-
ctor. Etsi vero huius cohaesionis caussa nos omni-
no lateat, tamen quum per eandem et situm parti-
cularum aquae mutuum mirifice mutari, ex aquae
gela-

*) Lecta d. 1 Dec. 1759.

gelaſcentis dilatatione et opacitate facile euincatur,
non ſine veriſimilitudine ſumi poſſe putat, exiguas p. 141.
aquae particulas eſſe oblongas, teretes, et quaſi
anguillaris formae, easque, ex parallelo ſitu, quem,
donec aqua fluida ſit, habeant, in poſitiones ad ſe
inuicem obliquas dimoueri, incipiente congelatione;
quanquam eas angulum LX graduum ſemper inter
ſe inuicem efficere Cl. DE MAIRAN non concedat.
Quibus de cauſſa generali congelationis praemiſſis,
phaenomenorum aliquot ſingularium mentionem
facit Cl. Auctor. Primo memorabile eſt, interdum p. 143.
maſſam aqueam totam ſubito in glaciem conuerti,
ſimulac ea in locum paullo calidiorem transferatur,
vel manu calida cingatur (vel potius, vt iam Cl.
DE MAIRAN recte annotaſſe videtur, ſimulac tan-
tillum commoueatur). Glacies haec ab initio mol-
lior eſt, ad adipis ſuilli inſtar, et paullo poſt indureſcit,
ſi frigori expoſita manet. Requiritur autem ad
hoc phaenomenon, vt maſſa haud magna aquea hie-
me aeri frigidiori ſic exponatur, vt ea ſucceſſiue ae-
quabilem frigoris gradum induat. Vtrum ſtatim
ab initio glacies iſta maius iam ſpatium occupet,
quam aqua, ex qua facta eſt, an ſucceſſiue indu-
reſcendo dilatetur, Auctor quidem reperire non-
dum potuit; ſed poſterius tamen ipſi probabilius
videtur. Hoc autem phaenomeno obſeruato, gran- p. 146.
dinem imitari ipſi licuit, aquam tunc, cum ſuper-
ficies eius lamellam glacialem oſtendere coepit, ſi-
phone aeque frigido hauriendo, et ex ſiphonis an-
guſto tubulo in aerem ſic expellendo, vt guttae
aqueae per magnam altitudinem cadere poſſint; nam-
que inter cadendum in grandinem magis minusue
duram abeunt. Aliud phaenomenon notatu dignum p. 148.
eſt, quod frigoris gradus, quorum aqua gelaſcere,
vel nix ſponte liqueſcere incipit, ſemper ſit idem;
idque V. C. multis experimentis denuo confirmauit,

quum illud adhuc a nonnullis in dubium vocari animaduertisset. Haud minus memorabile, quamuis frequens in noſtro climate, phaenomenon conſtituunt figurae in feneſtris noſtrorum conclauium tempore hiemali e congelatis ibi vaporibus natae.
p. 151. Eas a ſalium ſubtiliſſimorum, variis corporum, praeſertim animalium, exhalationibus admixtorum determinatis, quas ſemper affectant, figuris vnice
p. 155. oriri, Auctor ſtatuit. Salibus etiam, et praecipue ſalis ammoniaci particulis, in aere volitantibus, haud parum probabiliter attribuit ortum figurae hexago-
p. 163. nae niuis. Porro de grandinis, quae aeſtate potiſſimum decidit, geneſi, in qua multa ſunt admiratione digna, eruditas coniecturas proponit. Sub finem congelationes artificiales paucis attingit, et ſingulares nonnullas de virtute ſalium refrigerante ob-
p. 168. ſeruationes indicat; ſed modum, quo ſalia intenſiorem illum frigoris gradum niui et contiguis corporibus concilient, neque ſe ipſum inuenire, neque eum, quem alii commenti ſunt, ſe intelligere adhuc potuiſſe ingenue profitetur.

Septima diſſertatio exhibet *ſupplementa quaedam ad commentationem de corporum marinorum, aliorumque peregrinorum, in terra continente origine.* Vbi de ea, quae hic commemoratur, commentatione ad lectores noſtros retulimus *), diximus, Cl. HOLLMANNUM hanc fouere ſententiam, quod in iis locis terrae continentis, in quibus magna corporum marinorum petrefactorum copia reperitur, olim fundus maris fuerit, eamque ſententiam ipſum egregie exornaſſe. Iam huic ſententiae plus adhuc roboris addit. Nam primo obſeruat, certam nunc eſſe cornuum Ammonis vulgo ſic dictorum ex teſtis marinis origi-

*) Vid. Commentar. noſtr. Vol. IV. p. 197. ſeqq.

originem, postquam Cl. IANUS PLANCUS talis figurae testas in littore maris Ariminensis detexit; licet haud dissimulet Cl. HOLLMANNUS, minimam tantum earum testarum partem, quas ille pro cornibus Ammonis venditat, hoc nomen mereri, et inter has, quae illud mereantur, nullam, quae non admodum exigua sit, adhuc esse repertam. Dein refert, proxime Gottingam nuper inuentum esse lapidum figuratorum genus, quod innumeris cochleis marinis tum aliis, tum etiam cornibus Ammonis variae magnitudinis quasi fartum sit, adeo vt vel ex primo horum lapidum obtutu nemo non iudicare debeat, fieri non potuisse, vt qualicunque inundatione tanta copia marinarum cochlearum in istum angustum locum conuecta sit. Aliud argumentum sententiae suae Cl. Auctori praebent corpora marina in vertice montis prope oppidum *Mundam* nupere eruta, inter quae notabilis maxime est glossopetra vtrinque serrata, eximiae magnitudinis, cum radicibus suis fere integris. Quum satis hodie constet, haec petrefacta esse dentes carchariae, et quum huius glossopetrae intuitus cuilibet persuadeat, eam ex viuo potius monstri corpore excidisse, quam ex semiputrido decerptam esse: negari vix potest, montem istum tunc temporis, cum bellua illa super eo natauerit, ad magnam profunditatem aquis marinis tectum fuisse. Vltimum argumentum petit ab oolithis, quorum magni montium tractus pleni sunt, et qui, quum talis lapillus e grano arenae, stratis super strata materiae lapideae successiue inuoluto, oriatur, indicio sunt, loca, vbi effodiuntur, per longum tempus aquis submersa olim fuisse.

p. 176.

p. 179.

p. 182.

p. 186.

p. 190.

VII. Diss.

VII.

Difficultates circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate humani corporis orbi medico propoſitae ab ANTONIO DE HAEN S. C. A. Maieſtatis Conſiliario et Archiatro, nec non medicinae in alma et antiquiſſima vniuerſitate Vindobonenſe Profeſſore primario. Viennae Auſtriae, ſumptibus Hermanni Ioſephi Krüchten, 1761. 8 mai. pl. 11.

Clariſſ. DE HAEN, cum ei multa irritabilitatis detegendae cauſſa, pericula ab Ill. HALLERO inſtituta minus probarentur, nec, quae aſſumuntur, hinc deriuari poſſe viderentur, huius libelli conſcribendi conſilium cepit, vt veri inueniendi et pericula meliora impoſterum inſtituendi facultatem aliis daret. In prologo igitur, non ſolum latinitatis, quam obſcuritas rerum recuſaret, neglectae veniam rogat, ſed etiam fatetur, ſe experimentorum ſuorum integram fidem praeſtare non poſſe, atque aliorum correctionem libenter expectare. Iam vtrum clariora attulerit, an ſpem nobis aliquam Cl. HALLERI defendendi reliquerit, cognoſcamus.

Libellus conſtat duabus partibus, quarum altera octo, altera duas continet *difficultates* ab ipſo obiectas.

p. 1. *Pars* 1) *de ſenſibilitate. Difficultas prima: tendines dicuntur inſenſibiles, tendo v. g. Achillis irritatur, roditur, vellicatur, ſcalpello cauſticisque, pro parte abſcinditur, abſcinditur totus, absque eo, quod inde dolor naſcatur, imo non dantur vulnera, quae citius faciliusque curentur.* Haec diſputatio varia continet. Primum, plura pericula HALLERUM in animalibus, quam in hominibus inſtituiſſe, eaque quod probari poſſit Cl. RADNICSKY experimentis, leuioribus funda-

fundamentis iniiti: deinde HALLERUM reprehendendum esse, qui rem neget a viris in arte medendi claris et ab ipso BOERHAAVIO allatam, eosdemque in constituenda significatione vocis τῦ νευρῦ, τῦ συνδέσμυ et τενέντος, erroris arguat, et praeterea mutet naturam paronychiae, cum dolorem ab illa ortum non aponeurosibus tendinibusque, sed neruis solum tribuat. Pugnat vero Noster, in paronychia dolorem esse aponeurosium neque suspicioni laesionis neruorum locum esse, quippe quae grauiora semper symptomata iuncta habeat, ideoque HALLERUM parum paronychiae naturam perspexisse, cum tendines doloris expertos esse contendat. Affert quoque, vt rem confirmet, verba GERARDI L. B. VAN SWIETEN (T. I. p. 239. 140) quibus pateat, dolorem et periculum in paronychia in primis a tendinibus atque aponeurosibus repetendum esse. Etenim quin nerui tendinesque resecti dolorem nullum afferant experimenti HALLERIANI fide minime dubitatur, sed quaeritur, an neruus dissectus et dolore carens etiam insensilis sit? quod negatur, sicuti etiam similis de tendine integre abscisso conclusio. Aliud autem eiusdem experimentum, quo tendines sensum non recipere demonstratur, obseruatione Cl. PETITI (ab. Acad. Reg. Sc. Par. An. 1728 relata) impugnatur, qua tendinis achillis alia parte integra manente, alia vero abscissa dolorem grauiorem secutum esse, apparuit: cuius suspicionem minime in neruum conuenire, cum haec obseruatio eiusmodi sit, vt tendinem et suae naturae indole doluisse cogatur. Iam grauiori, de quo nunc videamus, argumento Noster ad sensibilitatem neruorum probandam vtitur, tendinem achillis atque pedis articulos, neruos ideoque dolorem recipere: id quod etiam negat HALLERUS: WINSLOWIUS ad testimonium citatur,

p. 5.

p. 9.

p. 14.

citatur, qui neruum poplitaeum ad has partes decurrere docet. Laudatur etiam PARAEUS (lib. 10
p. 19. cap. 41) dolorem tendinum confirmans. Quod vero attinet ad HALLERI experimenta in animalibus capta, ea, an et in homines transferri possint, contrariam obseruantibus PARAEO atque PETITO, addubitatur obiiciturque illi periculum institutum in auibus quibusdam, in quibus illud fallax esse posse, ipse agnouisset. De periculis in corpore humano factis copiosius disputatur. Nam testimonium SCHLICHTINGII, IOBI VAN MEEKEREN et ROBINSONII nihil valere putatur, cum ille alio loco tendines laesos dolorem afferre fateatur; hi vero minime tendinum sensibilitatem, quippe cuius leuiorem gradum ponunt, excludant. Quae itaque restent quinque HALLERI in hominibus capta pericula, ex quibus tendinum insensibilitatem deriuet, iisdem sexcenta grauissimorum medicorum PARAEI, HILDANI, PETITI, BOERHAAVII, SWIETENII, GARENGEOTTI, SCHLICHTINGII opponi posse. Porro hanc opinionem insensibilitatis tendinum vitio laborare, vel hinc manifesto apparere, quod, vt et aliae partes sensibiles sensu destituantur, interdum accidat: veluti peritonaeum, cutis, musculi abdominales in
p. 25. hydrope atque grauiditate; nerui et cutis in spina ventosa, manus in vulnere fragmentis vitri quin etiam acubus sine doloris sensu ex illa protractis, et cerebrum, cui octo dierum spatio cultellus inhaesis-
p. 31. set. Illud quoque periculum, ex quo HALLERUS insensibilitatem tendinum apparere, iudicat, cum propter haemorrhagiae periculum, oleum therebinthinae affusum cutem quidem, sed tendines minime, laesisset, in dubium vocare annititur Noster, dum pugnat hoc oleum dolores mulcere potius quam excitare, nec fieri facile potuisse, vt

HAL-

HALLERUS viderit, vtrum eodem plane momento temporis cutis, an tendines afficerentur, neque etiam tendinum probari indolentiam ex maiori cutis dolore. In extremo huius capitis colligitur, HALLERUM in *Elem. Phyſ.* (pag. 414) tendinibus plus tribuiſſe, cum fibras tendineas a valuularum aortae muſculis ſeparatas robur et contrahendi vim habere affirmet. p. 35.

Difficultas II. Dura ac pia membranae ſunt inſenſibiles. Ex recentioribus medicis ſunt, qui in has membranas, propter fibrarum carnearum defectum, ſenſibilitatem non cadere, eo adducti variis experimentis, putent. p. 37. Scriptor autem noſter cum ex dolore capitis a variis harum membranaram vitiis orto, tum ex periculis captis in homine antri HIGMORI carie, et ſiniſtrae dextraeque potiſſimum partis capitis dolore afflicto, in quo meningum arteriae aneuryſmate atque venae varice affectae erant, perſpici poſſe contendit, et eſſe aliquam harum membranarum ſenſibilitatem. neque durae matris ſectionem innoxiam, cum veteres medici eam multum timuerint, nec de ea niſi in ſummo periculo cogitarint. p. 40.

Difficultas III. Etiam membrana laterum, pleura dicta, indolens eſt. Paullo acrius ſcriptor noſter inuehitur in HALLERUM, quod etiam pleurae ſenſibilitatem, propter textum illius celluloſum denegat. Ipſe quidem contrarium cogi poſſe cenſet ex pleuritide, cuius ſedem HALLERUS falſo in neruis et in muſculis intercoſtalibus ponat: neque enim in ea ratione, quam HALLERUS afferat, quod dolor inter aerem hauriendum a ferocia minime remittat, quamuis pleura eo tempore relaxata, quemquam acquieſcere poſſe, ſed ex cadauerum ſectione veritatem eruendam eſſe, ideoque teſtimonium CAELII p. 42.

AURE-

AURELIANI, WILLISII, DIEMERBROEKII, RIVERII et PROSPERI MARTIANI affert, quo confirmatur, in vera pleuritide re ipsa affectas fuisse pleuras.

p. 49. *Difficultas IV. Est quoque indolens peritonaeum.* Obiectio, quam in hoc capite inuenimus, est aduersus HALLERI periculum, tum in viro celeberrimo STORCH, cui abdomen aquarum euocandarum caussa pertundebatur, tum in brutis captum, quo pro peritonaei insensibilitate vsus est. Ducitur autem obiectionis argumentum ex multis periculis scriptoris nostri et Viri Cl. C. H. VELSE qui in iuuene prae abdominis dolore mortuo peritonaeum ab ea parte, qua dolor saeuiisset, gangraena corruptum vidit.

p. 51. *Difficultas V. Ligamenta, articulorumque capsulae non dolent.* Exiguum stimuli sensum, tamen esse aliquem sensum, in superioribus iam positum fuit, sed denuo affert Noster, vt doceat, obseruationem PETITI atque alias ipsius HALLERI harum partium insensibilitatem minime probare. Miratur potius, HALLERUM opinionis suae stabilendae caussa podagrae sedem in alias partes, vt cutem atque neruos, transferre. Hanc enim vtique esse in articulis et multos alios et se ipsum obseruasse in hominum arthritide vexatorum articulis calce concretis. Experientiam etiam in sui ipsius pede se habuisse.

p. 58. *Difficultas VI. Sensu quoque et ossa carent, medullaque eorum et periostium et pericranium.* Et has quoque partes stimulum non percipere HALLERI est opinio, quod neruos, a quibus sensibilitas proficiscitur, non habeant, et quod idem ex CHESELDENII atque CASTELLI experimentis fide dignis intelligi possit. Sed etiam huius opinionis aduersarium scriptor noster se profitetur. Primo enim periostium non ita a neruis neque cultello neque separatorio expediri posse, vt non vtroque modo dolor oriatur,

oriatur; deinde in iis, qui lue venerea affecti sunt, dolorem in ossa atque medullam saeuire. Testes insuper grauissimos laudat ALEX. BENEDICTUM, VAN SWIETEN, NUCKIUM, CLOPTON HAVERS, BONETUM, PETITUM, in has partes doloris sensum cadere, magno consensu affirmantes. Iudicio HALLERI etiam medulla ossium, quippe quae caret neruis et textum habet cellulosum, sensum non habet, sed Noster miratur, cum experimentis res nondum confirmata sit, rem nouam obtrudi, cum constet libello DEVENTERI de ossium morbis, medullam summe esse sensibilem, atque testimonium adsit DU VERNEYI. p. 65.

Difficultas VII. Cor sensibile est: pulmones insensibiles, insensibiles et renes et splen et hepar. Summam opinionis HALLERI labefactare Ill. DE HAEN annititur, partes neruis instructas esse sensibiles, iis vero destitutas insensibiles. Ostendit enim, primum VESALIUM, NICOL. MASSAM et COLUMBUM obseruasse, varias cordis affectiones grauiores dolore vacasse; deinde HALLERUM, qui propria circa cordis sensibilitatem pericula non cepisset, cordi sensibilitatem nunc maiorem nunc minorem tribuere, immo saepius incertum haerere. De pulmonum vero dolore dubitationem supereſſe non posse, cum et neque peripneumonia eo vsquam careat, et tussis, quae non semper a voluntate pendeat, sed ab acrioribus, aeris impuritatibus, immo teste BOERHAAVIO etiam a vapore aceti calentis excitetur, sensibilitatis suspicionem faciat. Lienem similiter dolorem recipere, ex militis sectione splenis dolore atque suppuratione extincti manifestum esse, idemque HIPPOCRATIS testimonio (Aph. 43 sect. 6) atque ARETAEI (libr. 1. de C. et S. Chron. cap. 14) probari, nec renum quoque sensibilitatem, propter calculum p. 68. p. 75. p. 31.

culum et inflammationem ſummum dolorem ſuſpiciendum, negari poſſe.

p. 86. *Difficultas VIII. Membrana celluloſa et panniculus adipoſus ſenſu carent.* Quae partes textum habent celluloſum et adipem, ſenſibilitate carent, nam hoc fundamenti loco poſuit HALLERUS, ideo maxime, quod neruis carent, et quia pinguedo ſine doloris metu, ſi nimia eſt, perforatur. Sed et haec ab Auctore in dubium vocantur, nam docet, ſubſtantiam celluloſam pinguedine repletam dolorem reiicere quia nerui quaſi ſuffocentur; BOERHAAVIUM multum de inflammatione ſubſtantiae celluloſae timere; atque tumorum exſectione ita quidem inſtituta, vt cutis dolor haud imponere potuerit, hoc planum fieri.

p. 95. *Pars altera de irritabilitate. Difficultas I. circa arteriarum venarumque irritabilitatem.* Irritabilitatis atque ſenſibilitatis mentione facta oſtenditur, HALLERUM inter vtramque diſcrimen ponere, ita vt hanc neruis ſubſtantiae medullaris, cuti, cerebro tribuat, illam vero in fibris carneis, propter ſtimulum illatum in contractione verſantibus, ponat, eundemque ab vtraque ſeparare et elaſticitatem, quippe fortiorem longe, et contractilitatem, in interiori fibrarum fabricatione haerentem, atque errare ſenſibilitatem et irritabilitatem ex venis arteriisque exterminantem. Ne-
p. 98. que tamen hoc vltimum experimentis factis docetur ſed locis HALERI allatis, quorum repugnantia obiicitur.

p. 104. *Difficultas II. Circa cordis irritabilitatem et attributam eidem alternam cordis actionem.* Vltima haec difficultas mota quaeſtionem habet, an, id quod HALLERUS ſtatuit, cor propter naturam carneam et indolem neruorum multorum eorundemque magis nudorum, ſummam recipiat, a ſanguine venoſo laceſſitum, irritabilitatem. De hac

hac re longe aliter videtur Scriptori noſtro. Muſculos p. 107.
enim, ſi eorum motus diutius duraret, defatigari, occaleſcere, paralyſi, immo etiam gangraena tangi, cor tamen neutrum experiri; neceſſe igitur eſſe, aliud quid cauſſae ſubeſſe, cur cor indefeſſum moueatur. Reliquis argumentis, quaſi maius pondus iis acceſſurum eſſet, dilatis, monet, HALLERUM de vitanda materialis animi ſubſtantiae aſſumta ſuſpicione, eius loco quodam arrepto (in quo Elem Phyſ. pag 496 et 497 oſtenditur, motum vitalem in aqua ſubmerſis reſuſcitari poſſe. Iam ſequitur diiudicatio expe- p. 117.
rimentorum Hallerianorum, oſtenditur enim nec auriculam nec ventriculum poſteriorem citius ſanguine priuari, anterioribus, nec auriculam anteriorem vltimum motum exercere, anteriori ventriculo quoque vacuo reddito. Deinde experimenta in brutis p. 120.
capta in homines non cadere, nam et auriculas et ventriculos ſanguinem continere, ideoque aliunde, quam a ſanguine venoſo, cordis motum pendere. Porro latebras cordis valuulas aortae arteriae pulmonalis impedire, quo minus omnem ſanguinis vim eiicere ventriculi poſint, teſtibus HARVAEO, PLEMPIO, RIOLANO, BARTHOLINO, ideo ab p. 125.
HALLERO neglectis, vt ſuam opinionem ſtabilire poſſet. Ruere igitur fundamentum irritabilitatis, cordis euacuatione quam propter cordis pallorem in ſyſtole obſeruatum HALLERUS ſtabiliuit, falſo aſſumta. Ordine ſequuntur reliqua experimenta: atque ad illud: cor quidem vbique irritabile eſſe, haec obiiciuntur, hanc irritationem non eſſe contractionis cauſſam, quia, illa praeſente, haec intermittat. Aorta vero ligata ventriculi ſiniſtri motu interea continuato, non apparere ſanguinem in ventriculo contentum eſſe cauſſam motus, ſed neceſſe eſſe aliam latere cauſſam motus. Pugnatur igitur contractionem cordis efficientibus cauſſis praeſentibus, ſicuti calculis, lapillis, p. 131.

corporibus durioribus aliis, vermibus, non continuam contractionem, ſed etiam relaxationem locum habere, atque vel hinc manifeſtum eſſe, alios fontes
p.142. contractionis et relaxationis patere. Hi iam diligenter quaeruntur, atque cum in muco fibrarum, quod veſicae experimento conſtat atque ex defectu irritabilitatis partium muco inſtructarum patet, ſe-
p.150. des non lateat, concluditur multam irritabilitatis ſuſpicionem in neruos conuenire, cum eorum alii ſint magis ad motum, alii vero magis ad ſenſum facti.

VIII.

HENR. NEPOM. CRANTZ, S. C. A. Maieſtatis Conſiliarii, Inſtitutionum Med et Materiae Medicae Vindobonenſis Profeſſoris, Pub. Ord. Acad. Imp. Nat. curioſ. et Societat. Botanic. Florent. Sodalis Solutiones difficultatum circa cordis irritabilitatem, cum figuris aeneis. Viennae Auſtriae, impenſis Ioan. Pauli Kraus. MDCCLXI. 8. pl. 5.

Quam irritabilitatis materia in HALLERO Italisque praecipue medicis, ad indagandum et ad inueſtigandum incendit cupiditatem, cum inter omnes iam conſtet, hoc loco commemorare nolumus, ſed tantum huius libelli eleganter diligenterque conſcripti occaſione perlegendi data, de irritabilitatis natura, quid clarum cogitari, atque certum ſtabiliri poſſit, indicare. Diuiditur libellus in duas partes, quarum prior ipſum *ſyſtema irritabilitatis cordis* exponit. Cor, cum viuimus, perpetuo abs-
p. 8. que defatigatione mouetur, exenteratum ignique impoſitum nouo ſtimulo exercetur, ex anguillae interioribus protractum luctatur, in pectunculo piſce

piſce diuiſum linteisque abſterſum agitatur: haec ad coniecturam apta eſſe putantur, latere aliquid in corde, quod peculiarem virtutem arguat. Quae p. 9.
magis adhuc augetur, aliorum grauiſſimorum virorum teſtimoniis praetermiſſis, WEPFERI, PEYERI, STENONIS periculis, ex quibus conſtare viſum eſt, flatu in venam cauam ductumque thoracicum immiſſo, cor non ſolum ad conſtrictionem ſollicitatum, ſed etiam deficiens, ad motum compulſum fuiſſe. Hoc vero, quod cordi peculiaris atque egregiae indolis inſitum eſſe deprehenditur principium, et Noſter et antiquiores medici complexi ſunt irritabilitatis nomine, quae tamen ab illa muſculorum, neutiquam a neruis profecta, multum diuerſa eſt. Oſtenditur enim cordis motum, propter p. 11.
peculiarem, qua illud contextum ſit, fabricationem, ab aliis, ac illum muſculorum cauſſis repetendum eſſe. Nam in corde ſenſum ſtimuli acutiorem in- p. 15.
habitare; cordis motum absque magna virium iactura ſpirituumque vitae affluente copia contingere; nec illud voluntatis imperium agnoſcere, muſculorum contra motum a voluntatis nutu pendere, longiusque productum, et fontes fluidi neruorum exhaurire et vires frangere. Hanc vnam vero irritabilitatem, a ſpiritibus vitalibus excuſſam, cordi mouendo non ſufficere, ſed ſanguinis, in venis iter facientis, ſtimulum in auxilium quoque trahi, quod vtrumque probatur. Nam venae cauae vtriusque neruorumque via clauſa, cor quieſcere, vbi autem in ſyncope affectis vel aqua ſubmerſis flatu et excitantibus via expedita fuerit, reſuſcitari: laudantur huius irritabilitatis cordis teſtes locupletiſſimi ZIMMERMANN, OEDER, BROWNE, LANGRISH, HALLER, WHYTT, eam calore foueri, frigore extingui, feruida aqua deſtrui affirmantes. Si, quod p. 20.
docetur, motus cordis in irritabilitatis praeſidio,

atque in ſpirituum neruorum ſanguinisque venarum ſtimulo poſiti, cauſſae clarius cognoſcantur, naturae motus muſculorum voluntatis nutui obtemperantium perſpiciendae, multum ſpei oſtenditur: quoniam et irritabilitatem et ſtimulum a fluido in neruis contento habeant. Quin etiam tenebras, motus muſculorum vitalium rationem obſcurantes, hac irritabilitatis face admota diſpelli poſſe: cum manifeſto appareat, nec ſanguinis ſtimulo, nec voluntatis imperio quidquam agi, inſtigari quidem ſpiritus animales, ſed inſcio animo, moueri muſculos hoſce perpetuo, ſed absque virium iactura: adiecta quoque eſt coniectura, ſtimulum forte, quod in muſculis meſochondriacis clarius quam in intercoſtalibus appareat, ab aere ſubiectari. Atque in his conquieſcit Noſtri indagatio, refutatio autem obiectionum, quibus irritabilitatis patroni grauius praemuntur, paullo longius procurrit. Surrexit enim hinc inde ab aliquo tempore Cl. ANT. DE HAEN ex aduerſariorum numero ſatis frequenti, et variis argumentis irritabilitatis virtutem dubiam *), eiusque patronum Ill. HALLERUM ſuſpectum reddere aggreſſus eſt. Obiecit ſe huic Cl. CRANTZ ingenio doctrinaque ſpectatus, non exigua horum argumentorum diſſoluendorum ſpe. Aduertamus itaque animum atque cognoſcamus, aequumne honeſtumque defenſionis argumentum Cl. CRANTZIUS ſibi ſumſerit. Accuſat Cl. HAENIUS HALLERUM probatae tendinis Achillis inſenſibilitatis, atque experimentorum in brutis captorum in homines
p. 24. translationis factae. Ad haec reſpondetur, recte inſtitutis periculis fidem detrahi non poſſe, ex iisque, etſi in brutis inſtituta fuiſſent, multum vtilitatis in corpus humanum redundare. Quo referenda eſſent vul-

*) vid. ſupra, pag. 82. ſeqq.

vulnera ad vtramque thoracis cauitatem penetrantia; nam ex vulneribus cani inflictis, nisi orificium vulnerum aperturam glottidis aequaret, periculum vitae abesse, apparuisse. Deinde opportunitate in corpore humano pericula capiendi non oblata, minime brutorum cadauera contemnenda esse. Quis enim HALLERI ad incubatum obseruationes spectantes pro foetus incremento expiscando, quis alias in animalibus venenorum naturae indagandae gratia factas, parui facturus esset? Parum secura in brutis pericula capta esse eo putat Ill. Aduersarius, quod HALLERUS aues earundemque species quasdam tam insensibiles deprehendisset, vt eas ad tendinum insensibilitatem demonstrandam ad testimonium citare noluisset, quodque earum discrimen maioris longe inter illas et homines suspicionem faceret. Sed docet Cl. CRANTZ sensum verborum HALLERI mutatum fuisse: eum de coruo atque de cornice memorare, quod tendo Achillis sensu in vtrisque caruisset, et cum, quod iam aliunde perspectum fuisset, hoc auium genus vulnerum exiguum doloris sensum perciperet, se huic periculo fidem non adiunxisse. Porro tendinem Achillis in auibus memoratis aeque ac in hominibus eiusdem naturae, et discrimen obseruatum non verbosa sed anatomica demonstratione probandum esse. Quae reliqua contra irritabilitatem allata sunt, ea singula bene repelluntur, atque ad finem adiicitur, animalia, a se inuicem discrepantia, omnino ratione insensibilitatis tendinum copulari posse, atque in eorum, qui pericula cepissent, iudicio, vtrum ea, quae in animalia cadunt, humanum corpus recipiat, an recuset, acquiescendum esse.

Pars altera complectitur *solutiones difficultatum* quas *contra systema cordis irritabilitatis proposuerant*

Cel. LE CAT et DE HAEN. *Arg.* I. *de nomine mouet Cl.* LE CAT *ſi demum* ipſus *eſt. Reflections ſur l'irritabilité Hallerienne. Iournal encyclopedique.*

p. 31. *Aouſt.* 1757. *Cl.* LE CAT pugnat irritabilitatis nomine illam peculiarem cordis facultatem non ſatis comprehendi, aptiusque illo ſenſibilitatis definiri. Longe alia videntur Noſtro. Nam oſtendit optime hanc cordis virtutem irritabilitatem dici, maxime cum ita iam antiquis placuiſſet, improprie ſenſibilitatem, nihil enim nec in vitalium nec in voluntariorum muſculorum motu ſenſus percipi, nec, cum, quod ex definitione Cl. LE CAT efficiatur, omnibus partibus mouendis praeſit ſenſuque careat, facile intelligi, cuius naturae ſit, cogi potius, cum ſtimulo eam irritari aſſumatur, vt illud, quod in corde muſculisque ſtimulo illato incitatur, vel diuerſum quid ſit ab hac ſenſibilitate, vel vt ſenſibilitas inſenſilis ſtimulo perpetuo laceſſita, locum habeat. Quoque manifeſtum eſſe, quod cor caeteris muſculis minus ſenſu afficiatur, eorundem vero motu ſilente, alacriter ad actiones in ſeros annos continuo perducendas conſurgere: porro ſenſum plane ex corpore emigrare in epilepſia conuulſis, etſi omnes muſculos tanquam fluctus agitari cernas. Sequi praeterea noua, immo inaudita, ex illa Cl. LE CAT anima

p. 35. ſenſitiua, nihil enim praeter eius dilacerationem, cui exponitur relictum eſſe, quam vt vna cum rationali, a qua ſecernitur, in corpore humano fingatur. Haec enim cogi poſſe: ſi ſentiat anima, et ſenſitiuam dici et ſenſibilitatem attribui poſſe; ſin minus, male ita appellari: deinde ſi ſentiat, hunc aſſequi ſenſum; vel ſui, vel ſtimuli conſcientis, et iam non apparere, quomodo ab animo rationali diſcrepet? Sin vero ſenſus neutra ratione acquiratur, hanc animam ſenſitiuam ne cogitando quidem fingi vnquam poſſe.

Arg.

Arg. II. Irritabilitas eſt qualitas occulta. ibid. p. 36.
p. 134. Mirum ſane Cl. CRANTZIO videtur, Cl. LE CAT, cum ſenſibilitatis voce, quippe longe obſcuriori irritabilitatis, vtatur, irritabilitatem occultam qualitatem appellare, quae ſine odii ſuſpicione cogitari non poſſit, quomodo enim iure irritabilitas occulta qualitas ſit, non apparere. Ideoque breuis in his Noſter eſt.

Arg. III. *Irritabilitas incomprehenſibilis eſt, rationi repugnans, ipſi contradictoria expreſſioni, quae eam repraeſentat. ibid. p.*133. Eiusmodi ratiocinio vtitur Cl. LE CAT, irritabilitas eſt iram ſuſpiciendi facultas, ira eſt vero paſſio. ſenſus, igitur haec cordis occulta virtus ſenſatio eſſe videtur. Verumne ſit, iam ex ſimili, quod Noſter obiecit, elucebit. Qui attractionem ponit, aſſumit quoque facultatem attractricem in mutuos cum aliis amplexus ruendi, amatricem, ſed amor, paſſio, inter ſenſus referuntur, ergo attractio ſequitur, ſit ſenſatio ſenſibilitas. Haec contra Cl. LE CAT. Nunc Ill. DE HAEN argumenta perluſtrantur.

Arg. I. §. I. *Occaleſcentia neruorum. Omnis* p. 38.
muſculus eſt per ſe irritabilis et per neruos irritabilior, docente HALLERO. *Ideo omnis muſculus agit, quod cauſſa irritans ad illum applicatur, hinc et dum cor a venoſo ſanguine irritatur, ſe contrahit. Ideo cor ceteris muſculis irritabilitatem eſt nactum maiorem, quia nullis muſculis creditur neruos adeo nude ſtimulo expoſitos eſſe, quam cordi. Sed numquis non attendat hac ipſa cauſſa, cor ceteris muſculis citius ad motum ineptum reddi, prae maturiore nudorum neruorum occalleſcentia?* DE HAEN *p.* 106. *difficultatum.* Hoc argumentum eſt ita comparatum, vt non contra irritabilitatem, ſed contra eiusdem cauſſas valeat, quas cum neque Noſter, neque HALLERUS perfecte indagari vnquam poſſe affirmarunt, eius vis cadere videtur, quod autem nerui nudi callo obnoxii haereant,

p. 41. negatur, quia neque nerui aſperae arteriae, ab aeris iniuriis, nec oculorum, ab irritatione perpetua, nec inteſtinorum, ab humoribus acrioribus, ſimile quid timent. Eſſe autem cordis irritabilitatem a neruis, non ſuam eſſe opinionem, Cl. CRANTZIUS docet.

p. 42. *Arg.* II. §. II. *Etiam iam expecto.* Sanguinem arte concitatum poſſe aquis ſubmerſos in vitam reuocare, eſt quidem HALLERI opinio, ſed ita limitata, vt hoc non contigat, ſi anima ex corporis domicilio exceſſerit, conſtat; igitur ne minimam quidem probati materialiſmi, qui obtruditur, relictam eſſe, ſed magnam ſuſpicionem irritabilitatis a ſanguine excuſſae, nam hoc Cl. Aduerſarius concedit, vt ipſae quoque cordis actioni multum lucis adſpergere videatur.

p. 44. Conuertit ſe nunc Noſter ad Arg. III. §. III. Primum quidem eſt contra probatam cordis ſiniſtri primi morientis dextraeque auriculae vltimae ſuperuiuentis opinionem. Haec vero firmatur GALENI, VESALII, HARVEI, BOERHAAVII, SWIETENII, SENACI, HALLERI auctoritate, hanc legem firmiſſimam ſtabilientium, quae vel ideo quoque labefactari non poſſe videtur, quod ſanguinis itinere ſancitur, quod ita flectitur, vt ſanguis venarum primo in ventriculo ſiniſtro, poſtea in auricula ſiniſtra, deinde in ventriculo dextro, vltimo in auricula dextra quieſcat. Quamquam igitur conſtantiſſima ſit, irritabilitatis radicitus euellendae cauſſa Cl. DE HAEN aliam ſubrogat: copioſius praeterea demonſtratur, ſanguinem poſt mortem in ventriculis relictum minime ſtimuli cauſſam eſſe, vim enim, qua
p. 49. ſanguis impellatur, ſtimulum acuere, ideoque, quod eſt apud SWIETENIUM, mortem timeri, ſi ſanguinis itineri morae nectantur, vel ſi eius vires infringantur. Nec ſi per morborum vim euacuatio

ven-

ventriculorum impediatur, hoc ideo in ſecunda valetudine continget. Sequens ſyllogiſmus demonſtratiuus diligentius examinatur. *Etenim irritabilitas auricularum et ventriculorum, a ſanguine venoſo, vt irritante cauſſa, irritetur; cor ideo contrahit ſe et ſanguine non amplius praeſente irritatio quieſcit. Ergo cor deſinit ſe contrahere, inque naturalem redigitur ſtatum, id eſt, cor fit non contractum, donec noua illa irritans cauſſa accedens illud denuo in contractionem cieat.* Oſtenditur, hanc concluſionem non recte ex antecedentibus ductam eſſe. Cor enim ex interioribus thoracis protractum, hac cauſſa motus abſente, adhuc ad contrahendum ſe incitari, deinde et neruos in corde mouendo plurimum poſſe. Quod ad minorem proportionem attinet; *ſed aeterno experimento euictum eſt, cordis auricularumque ſub mortem caua ſanguinem continere*, contrarium ex iis, quae de hac re HALLERUS, BOERHAAVIUS, DRELINCURTIUS experti ſunt, concluditur, et cum in extremo vitae termino multa mutentur, haec ſi quoque darentur, nihil probare demonſtratur.

Arg. IV. §. IV. *De corde non in integrum ſe euacuante.* p. 55. Iterum oſtenditur, multorum teſtimonia alia longe affirmare, auctoritate BARTHOLINI, HARVEII, PLEMPII non adduci poſſe Noſtrum, vt poſt ſingulas cordis contractiones in ſecunda valetudine aliquid ſanguinis relinqui credat, nec obſeruationem SENACI, in cane factam, ex ipſius Cl. Aduerſarii ſententia, in probando quidquam ponderis habere. Quod autem vere Ill. HAENIVS cor, cum euacuatur, ſanguinem in arteriam non pellat, exiſtimet, etſi ex anatome, fabricatione cordis auricularum arteriarumque longe diuerſa, conſtent, hoc mirum videtur Noſtro. Plenas enim arterias non impedimento eſſe, nec hoc fingi poſſe, ſi, quae BOERHAAVIUS bene ſcripſit, diligenter rimentur.

Porro

p. 60. Porro HAENIUM *corde contracto, iamiam contrahente ſeſe arteria, ſupereſſe columnam ſanguinis in ipſo corde, quae a valuulis, quod trans eas in arteriam non proiiciatur, oblique ſecetur*, opponere quidem, ſed nec argumentis nec experimentis probare, valuulasque oblique motas, ſanguinemque in cor repellentes magis ad libidinem fingi, has valuulas enim propter indolem fibrarum carnearum, ſanguinem contentum propellere poſſe. Nihil igitur eſſe, quod cordis integram euacuationem retardare, et quamquam parua ſanguinis portio remaneat, irritabilitatem tollere poſſit. Errorem autem grauiorem ex opinione, cor a ſanguine remanente irritatum perpetuo contrahi, minus vero extendi poſſe, ſuſcipi, quod etiam SENACUS docuerit. Quaeri enim primo poſſe, an haec exigua ſanguinis portio, in corde relicta, valeat illud conſtanter conſtringere, deinde probandum eſſe, quod cor, antequam ſanguis venarum in eius atria intrauerit, ad contrahen-
p. 65. dum neceſſario ſtimulari debeat. Ad reliqua, quae Cl. HALLERO vitio dantur, haec reſpondentur. HALLERUM non ex cordis expalleſcentia eius euacuationem deriuaſſe; quomodo autem pericardii vicinitate cor contingatur, vt irritatio excitari poſſit, dum demonſtraſſe. Et ea quoque, quae irritabilitatem irritant, offendunt Cl. HAENIUM. Etenim ſanguinem non irritabilitatem ſtimulare ex eo negat, quod eo abſente cor nec contrahatur, nec relaxetur. Sed experimentum obducitur in corde an-
p. 75. guillae captum, ex quo haec difficultas ſoluitur. Quod ad impedimenta attinet cordi a morbis obiecta, HALLERUM iam alibi eorum mentionem feciſſe, oſtenditur, acerbiſſimi enim quoque, qui percipiatur, doloris fomitem, inducias dare, imo eius atrociam eo mitigari ſaepius, vt conſtitiſſe videatur.

IX. AL-

IX.

ALBERTI V. HALLER ad Viri Illuſtris ANTONII DE HAEN difficultates Apologia (*ſine loco* * *et anno*) 8. pl. 2.

Quod HALLERO proprium eſt humanitatis ac modeſtiae ſtudium, id perſpicitur ex hac ipſius defenſione, quam ita inſtituit, vt non ab aduerſario reprehenſus, ſed ab amico monitus eſſe videatur. Quamquam enim illi acerbiſſimum erat, ANTONIUM DE HAEN ex veteri amico aduerſarium ſuum eſſe factum: tamen hic eum dolor neglectae ab altero amicitiae, cuius ipſe memoriam et libenter ſeruat et frequenter teſtatur, vt ad ſe defendendum, ſic ad alterum honorifice tractandum tanto magis excitauit; defenſio enim iis eſt ornata, quae dignam et honeſtam commendare ſolent. Reſpondetur igitur ab HALLERO ad omnes et ſingulas, quarum ſummam quandam fecit, grauioris momenti obiectiones, pari et diligentia et humanitate, vt mirantis magis ſpeciem praebeat, quam indignantis, quod ANTONIUS DE HAEN veritatis patronus videri volens, non perlectis omnibus ſcriptis ad hiſtoriam irritabilitatis pertinentibus, eadem impugnet, quae iam alii fruſta impugnaſſent, quodque idem ſuis mirifice vagis experimentis, aliena vaga eſſe coarguat. Horum poſterius autem euidenter probat, commemorans experimentum HAENII, p. 9.

*) Lauſannae. Ibidem quoque eadem epiſtola eodem anno (1761) prodiit, quam germanice reddidit praefationemque adiecit D. H. E. HIRZEL: ſub indice: *Herrn* ALBRECHTS V. HALLERS *Vertheidigung gegen die Einwürfe, welche H.* ANT. V. HAEN *wider die Lehre von der Reizbarkeit und Empfindlichkeit der Theile des menſchliſchen Leibes vorgetragen. Aus dem Lateiniſchen überſetzt. Zürch* 8.

NII, quo is peritonaei dolorem ex eiusdem gangraena, durae matris autem ex arteriarum eiusdem aneuryſmate repetit.

p. 10. Sed vt ad rem ipſam propius accedamus, docet HALLERUS a ſe res viſas narrari, ab HAENIO et non viſas negari et confictas probari. Nam et perioſtii non veram laeſionem ſed cariem ſibi op-
p. 11. poni, et ſenſibilitatem oſſium legitimis experimentis deſtitui, nec, quod TISSOTUS irritabilitatis patrocinium ſuſcepiſſet, eiusque ſe auctorem lau-
p. 12. daſſet, id ſibi vitio verti poſſe, male denique ſe ingrati animi erga BOERHAAVIUM magiſtrum ſuum, cuius gloriae ſemper ſtuduiſſet, accuſari ab eo, qui BOERHAAVIUM reum ipſe feciſſet multorum et quidem turpiſſimorum errorum, ideoque ſe, quod alia et noua vidiſſet, reprehendendum non eſſe. Dein-
p. 15. de nullo modo a ſe errorem tendinis cum neruis commutati BOERHAAVIO exprobratum; ſed hiſto-
p. 16. riam illam BOERHAAVII minus accurate et HAENIO lectam eſſe. Nam ex illa conſtare, ſimilitudinem ſignificationis horum vocabulorum tendinis et nerui, erroris cauſſam fuiſſe, non BOERHAAVIO, ſed illis, qui primi non ſatis caute ſenſum in tendines, etiam detractis neruis cadere affirmaſſent. Ex his itaque colligit, HAENIUM, vt iniuriam ſibi faciat, irritabilitatem cordis negare, minime vero vt fidem
p. 17. ipſe adiungat: nam neruorum ſenſum nunquam ſe non agnouiſſe, tendines autem dolore carere, cum ſe ipſum, tum alios multos, vt Cl. RICOVIUM, PERE-
p. 18. NOTTUM, BURKARTUM inprimisque IOH. VAN DEN HAAR, qui ruptum in hominibus tendinem, qui Achillis nominatur, facillime perſanauit, expertos eſſe. Nihil enim ad contrariam ſententiam confirmandam valere, neque quod partes variae naturae nonnunquam vi morbi ad ſenſibilitatem perducantur, neque quod cerebri laeſio dolore vacet:

quo

quo posteriori exemplo HAENIUM procul dubio non vsurum fuisse, si reliquarum de cerebri vulneribus obseruationum a se collectarum editionem expectasset. Attingitur quoque controuersia de valuulis: quaeriturque, an, quod sint fortes, ideo sensibilitas illarum ponenda sit, et vtrum robur et sensus idem sint, nec ne. Ostendit autem HALLERUS, quod ad pleurae sensum attineat, se praeceptori suo accedere, doloris sensum in musculis intercostalibus ponenti; HAENIUM ab eodem discedere sine caussa, vtpote nullo proprio periculo capto, et obstante auctoritate Cl. LIEUTAUD, qui tot cadaueribus incisis de vera pleurae affectione penitus desperare coepisset. Ad peritonaei autem et ligamentorum sensibilitatem stabiliendam, experimenta omnino deesse. p. 19.

Vsus fuerat ad insensibilitatem confutandam HAENIUS argumento doloris podagrae in suis ipsius articulis percepti: id soluit HALLERUS alio sui pollicis inflammati sine vllo dolore extensi. Vt reliquas difficultates iam tollat, negat primo HALLERUS, se vnquam pericula de ankylosi ex articulorum vulneribus nata cepisse; dubitandum esse ait, an inflammatio, dolor, gangraena inde proficiscantur. p. 20.

Ostendit periostii insensibilitatem experimento Cl. IOSEPH. VESPAE confirmari, se, cur medullam praetermisisset, rationem reddidisse, quod cordi sensum tribuisset magis obtusum, eius rei caussam a periculis institutis repetendam esse, tussem autem, quoniam reprimi posset, omnino a voluntate pendere. p. 21.

Deinde contendit, ventriculi et diaphragmatis dolorem non in liene, sed in diaphragmate versari; hepar, renes, panniculum adiposum, sine doloris sensu tabe exedi et pure consumi; cutis sensibilitatem multorum periculorum fide cognitam habere, experi- p. 22.

p. 23. perimentum in pleura captum fieri posse, vt vitio laboret, quod euitare difficillimum esset. Quod HAENIUS ait, venas ab HALLERO quibusdam in locis scriptorum suorum irritabiles esse, tradi: docet HALLERUS venas cauas, quo loco in auriculas confluunt, propter fibras carneas vtique irritabiles esse; reliquas irritabiles nec esse, neque a se scriptas fuisse in vllo libro annis 1752, 1756,
p. 24. 1757, 1758, 1760 emisso. De callo autem nudis cordis neruis parum timendum esse, quia et neruis intestinorum aeque nudis raro callus obducatur, et quia sanguis in corde iisdem humectandis inseruiat.
p. 25. Postremo illam suspicionem admissi et probati a se materialismi vanam et iniustam esse declarat.

Appendicis loco adiecta est dubitationum quarundam solutio. Quia cor sanguine penitus priuatum non est, dubia redditur irritabilitas a pericardio excitata: et quia stimulus perpetuus praesens est, sequitur, cor irritatum nullo vnquam tempore quieturum esse. Sed respondet HALLERUS ab irritatione sola vires neque fieri neque instigari, omninoque eiusmodi obiectiones non esse eas, quae possent experimentorum captorum fidei derogari,
p. 26. quibus constet in ranis atque in pullis et ipsis quoque hominibus, maximeque in infantibus interfectis, cor omni ex parte expalluisse. Auriculas, sanguine coacto, grauidas pulsu destitui, non vt HAENIUS fecisset simpliciter, sed vt ipse monuisset, cum restrictione aliqua intelligendum esse: cor, quod relaxationem patiatur, non ideo penitus exhauriri, sibi quoque probari, eius autem morbis irritabilitatem
p. 27. a sanguine excussam non tolli, cum similes intestinorum atque vteri affectiones minime irritabilitatem ipsorum infringant. Porro non externas, quibus cor obnoxium est, iniurias in censum venire, sed intus latentes, propter parietem internum, magis

ad

ad irritabilitatem aptum, nec obiectionibus de glutine hypotheſin inuoluentibus locum eſſe. In fine libelli monet HALLERUS ANT. DE HAEN, vt p. 28.
aduerſari ſibi deſinat, vt ſalutis aegrotorum non immemor, anatomen ſibi relinquat, vtque iis, quae oculorum ſenſus manifeſtaſſet, impoſterum fidem adiungat.

X.

ANTONII DE HAEN Vindiciae difficultatum circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate humani corporis contra Viri Perilluſtris atque Clariſſimi ALBERTI V. HALLER, ad eiusdem difficultates Apologiam. Viennae Auſtriae ſumptibus Herm. Ioſ. Kruchten. 1762. in 8. pl. 16.

Qua Cl. HALLERUS erga Cl. HAENIUM in ſua defenſione vſus eſt humanitate, eadem et illum in Cl. HALLERUM vſurum, atque adeo de hac lite omnino tollenda cogitaturum eſſe, perſuaſiſſimum nobis erat. At longe aliter res accidit. Quod eo magis doluimus, quo acerbior haec apologiae HALLERIANAE refutatio, non ſolum ipſi defenſori, ſed etiam lectori videri debet. Verſatur autem haec refutatio in ſingulis paragraphis, quarum ipſa verba referuntur, caſtigandis. Nos vero legitimam earum interpretationem aequo lectoris iudicio integram relinquimus, omiſſisque quae acrius et durius dicta videntur, quibus praecipue rebus haec erudita lis contineatur, recepto more paucis indicabimus.

Grauius fert Cl. HAENIUS, quod a Cl. HAL- p. 21.
LERO, deſerti inſitarum varolarum patrocinii, pro-

batae a calido regimine morbi miliaris deriuationis, assumtaeque eiusdem cum morbis carceris similitudinis accusatur, pugnatque, se neutrum extremorum statuisse, et ad suum libellum *Refutation de l' inoculation*, a nemine adhuc responsum esse. De eo autem, quod varia de irritabilitatis materia scripta non legisse accusetur, vehementer sibi HALLERUM gratulari debere, cum iis lectis, maximus grauissima-
p. 34. rum obiectionum cumulus accessurus fuisset. Deinde probare aggreditur, se vagis experimentis minime fidem adiunxisse. Agmen ducunt dnodecim obiectiones aduersus HALLERUM allatae. En earum summam!
p. 44. Contendit, quos Cl. HALLERUS neget, quinti paris neruos duram matrem petentes, a Cl. WINSLOVIO et HEISTERO visos fuisse. Tantum abesse, vt Cl. MOLINELLI aliique duram matrem sensu carentem deprehenderint, vt potius inuenerint alia omnia. HALLERUM male R. Patris TOSSETTI auctoritatem praetendere, affirmantis, secundum experimenta apud Italos capta, tendinem cellulosa tela tectum fuisse. Neque illud porro verum esse, quod Cl. VANDELLI symptomata serpentium in cerebri vlcerum, laesionibus durae matris tribuerit; neque quod, quam Cl. HALLERUS assumat, pericranii insensibilitatem, ex eiusdem scriptis innotescat; nec quod denique Cl. HALLERI aduersarii parum cauti fuerint in neruis a partibus, irritationis periculum subeuntibus, separandis. Multam operam Cl. HALLERUS dederat in sua apologia, vt argumenta contra peritonai, durae matris, ossiumque membranarum insensibilitatem prolata, debilitaret. Singulorum nunc Noster magnum pondus esse affirmat, iisque harum partium sensibilitatem manifesto do-
p. 53. ceri contendit, e. g. paracentesеos experimento,
p. 60. a Cl. RADNICZKY in canibus institutis periculis,
p. 78. magnis capitis doloribus, fracto cranio, in puella sub-

ſubortis, et quatuor hominum cadaueribus oſſium ſenſibilitatem probantibus. Copioſior eſt praeterea in refellendo eo, quod tantum aliorum auctoritate vſus fuiſſet in eiusmodi rebus, quae oculorum teſtimonium poſtulent. Primo enim auctoritatem virorum a ſe probatam, apud omnes maximam eſſe, deinde ſe ipſum pericula cepiſſe, nec his contraria ſe apud alios inueniſſe. Mittimus hoc loco illud, quod a Cl. HAENIO ſcholae Belgicae aſſenſus Cl. HALLERO detrahatur. Negatur plane a Cl. HALLERO, praeceptores ipſius recte laudari: quorum laudi eo ſeruiat, vt eam deinceps magis imminuat, id quod maxime Cl. ALBINI exemplo pateat, a quo Cl. HALLERUM, quamquam id neget, multa didiciſſe. Immo Cl. HALLERUM ingratum eſſe diſcipulum, BOERHAAVII praeceptis falſa im- p.100.
miſcentem. Quid itaque miremur, ſi etiam Cl. HALLERUS ipſe falſa docere atque ſcribere accuſetur?

Sequitur nunc quaſi altera huius libelli pars, p.111
qua omnis Cl. HALLERI defenſio reiicitur. Cl. HALLERUS enim, vbi ſuſpicetur, chirurgum loco tendinis neruum arripuiſſe, atque hinc in errorem ſenſibilitatis tendinum incidiſſe, effugium quaerere arguitur. Iam vbi oſtendit Cl. HALLERUS, Cl. HAENIUM experimentis ſuis, aliorum iudicio comprobatis, omnem fidem derogare, *mirus* ipſi videtur. Sed haec leuiter attigiſſe ſufficiat. Subſiſtamus in iis, quae ad ſenſibilitatis et inſenſibilitatis litem attinent. Negat pertinaciter Cl. HAENIUS, p.119
et propter experimentorum inſtitutorum fidem, et propter neruorum ſentiendi ineptitudinem, cor ſentire, Cl. HALLERO quamuis longe aliter exiſtimante. Negat etiam, tendines ſenſu priuari, quod Cl. HALLERUS maxime pugnet, ſeque eius rei pericula, a p.133.
Cl. HALLERO deſiderata, multa in medium protu-

p.143. liſſe. Contrarium etiam de cerebro Cl. Aduerſarius affirmat, et exiſtimat, Cl. HALLERUM circa aſſumtum robur valuularum cordis, a ſenſibilitate longe diſcrepans, ſibi in phyſiologiae elementis contradicere. Porro oſtendit, ſe recte dolorem pleuriticum in ipſa pleura quaerere, quam Cl. HALLERUS in muſculis intercoſtalibus ſuſpicetur, ſeque eam ob cauſſam male ab eodem reprehendi.

p.156. Ligamenta neruis inſtructa eſſe oſtendit, et contra Cl. HALLERUM, WINSLOVII auctoritatem affert, nec veteres medicos ligamentorum inſenſibilitatem aſſumſiſſe, multorum teſtimoniis docet, nec podagram, qua Cl. HALLERUS laborauerit, id pro-

p.161. bare. Quod vero attinet ad articulorum vulnera, quae inflammatione, dolore et gangraena, et ad

p.171. perioſtium, quod HALLERO ſenſu vacare videtur, de iis breuitati ſtudentes taceamus. De inſenſibilitate medullae, minime a Cl. HALLERO probata, obiicit ei Noſter, ſententiam ipſius negantis medullae neruos, obſcuram eſſe non poſſe, quod

p.183. autem aperte hepar et renes inſenſibiles pronunciet, cum vtraque viſcera absque dolore ab vlcere exeſa viderit, eo nihil probari, nam eadem haec viſcera affecta doluiſſe, teſtari alios multos; panniculum vero adipoſum a dolore immunem, nec ſibi nec aliis videri, hunc enim celluloſamque membranam vaſculis abundare, ideoque et neruis, vnde inflammationem et dolorem ſaepius contrahi.

p.197. Rurſus ad pleurae inſenſibilitatem a Cl. HALLERO acceptam Noſter rediens, nec de ea Cl. HALLERO ſatis conſtare poſſe exiſtimat, cum ipſe affirmet, niſi aliis partibus vulneratis neminem ad eam accedere commode poſſe. Vtrum venae ſenſu gaudeant nec ne, Cl. HALLERUS ſententiam ſuam a ſe non obſcure explicatam fuiſſe putat, cum oſtenderit, plerasque venas, excepta extremi

earum

earum parte, quae ad auriculas cordis pertinent, neruis carere. Ad haec autem Noſter ſic. HALLERUM vsque ad annum 1756 omnino de venarum natura irritabili, dubitaſſe excepta ea illarum parte, quae cum corde coniuncta eſſet, anno autem 1757 venae cauae, tum ad pectus adſcendentis, tum ad hepar deſcendentis, ſenſum tribuiſſe. Cordis ſen- p. 209.
ſibilitatem a nudis neruis minime repetendam eſſe ſtatuit Cl. HAENIUS; alioquin enim poſſe facile occalleſcere; obiicit Cl. HALLERUS, neruis nudis inteſtinorum parum a callo timendum eſſe. Quid ad haec Noſter? Difficultates, inquit, difficultatibus cumulat HALLERUS. Sed nos omnem de ſenſibilitate, expalleſcentia et de affectionibus cordis controuerſiam praetermittentes, cum quisque contraria Noſtrum prolaturum eſſe expectare poſſet, de extrema huius libelli parte adhuc notemus, Cl. p. 247.
HAENIUM ad ſingula Cl. HALLERI verba ita reſpondere, vt omnia in malam potius, quam in bonam partem accepiſſe videatur.

XI.

De foraminibus oſſium caluariae eorumque vſu. Diſſertatio prima. Auctore IOANNE GODOFREDO IANCKIO. D. Med. Anatomiae et Chirurgiae P. P. O. Defenſore *Ioa. Caſp. Hoermann.* Lipſiae. 1762. pl. 9½. Tab. aen. II.

Plenam foraminum caluariae et earum partium, quae per illa tranſeunt, hiſtoriam explicaturus Cl. Auctor, primo huius tractationis ſpecimine, cuius reliquam partem per praematuram optimi viri mortem nobis ereptam eſſe dolemus, de iis tantum

 egit,

egit, quae ad foramina caluariae in vniuerſum pertinent, et de foraminibus, quae in oſſibus bregmatis occurrunt. Et capite quidem primo iis ſcriptoribus, quae de foraminibus caluariae, et partibus tranſeuntibus ſcripſerunt, enarratis, inſtituti ratio-
p. 17. nem ita exponit, vt doceat: ſe potiſſimum ex inſigni caluariarum copia, quae ſibi ad manus eſſent, obſeruationes et varietates, quae in foraminibus caluariae occurrunt, collecturum, easque cum ſcriptorum obſeruationibus comparaturum eſſe. Non autem ita caluariae et foraminum eius hiſtoriam exhauſtam eſſe, quin de iis multa adhuc dicenda ſuperſint, variae obſeruationes adductae docent. Inprimis vero varietates horum foraminum non pro meris, vt dicunt, naturae luſibus habendas, ſed in vſu eorum phyſiologico cauſſas variantis formae et magnitudinis ſitas eſſe, declarat obſeruatio a Cl.
p. 18. Auctore prolata. Vidit enim, parietalibus foraminibus pene deficientibus, maſtoidea poſtica ſemper ampliora eſſe, vtrisque vero ampliſſime patentibus,
p. 20. foramina iugularia minora eſſe. Tertio huius diſſertationis paragrapho Auctor capitis oſſei naturam, figuram et diuiſionem ſubtiliter, inprimis vero varietates figurae diſquirit, notatque in oſſibus, quae inferiorem caluariae partem componunt, nullam aut forma, aut figura, aut craſſitie diſſimilitudinem inueniri, quamuis ſuperior pars et forma et craſſitie longe a naturali ſtatu recedat. Hoc ipſo loco de differentiis foraminum, ratione figurae et magnitudinis, ita diſſerit, vt eorum diuerſitatem in adulti, iunioris et infantis caluaria perpendat, ſimulque de origine eorum et formatione caluariae in embryonibus verba faciat.

Expoſiturus autem vſum foraminum caluariae, quaedam antea de membranis cum calua cohaeren-
p. 30. tibus monenda eſſe putauit. *Pericranium* ſ. *epicranium*

nium, quo exterior caluaria obtegitur, non vbique eiusdem craſſitiei, ſed longe craſſius eſt ab inferiore, quam a ſuperiore caluariae parte. Cum dura matre ad quaeuis foramina ope telae cellulosae cohaeret, neutiquam tamen ab ea, cum propria aliqua perioſteo ſimilis non membrana ſit, oritur. Durae matris ipſius aut *craſſioris cerebri membranae* lamina externa, quae ita in oſſibus caluariae iuncta eſt, vt non cerebri ſed oſſis pars eſſe videatur, a Cl. Auctore *hypocranium* vocatur, quod inter et epicranium in iunioribus caluariae oſſa formantur. Haec oſſa ab initio mera tela cellulosa, quae illas membranas nectit, fiunt, quae deinde oſſeam acquirit naturam. Inter ipſas vero externae laminae durae matris productiones, etiam *emiſſaria* ſic dicta SANTORINI Noſter numerat, eaque non vaginis a dura matre ortis comprehendi, ſed veros eiusdem proceſſus cum venis cohaerentes eſſe putat. Ita vero vocat omnes ſanguinis riuos, qui ab externis partibus in ſinus patent. Vſus, quem interna durae matris lamina per nonnulla foramina etiam egrediens praeſtat, non ſolum in eo conſiſtit, vt longiora eadem fiant, ſed quoque, vt ea, quia leuis eſt et polita, aptiora partibus transmittendis reddat. Quae vero vulgo arachnoidea cerebri membrana dicitur, eam Noſter cum BOERHAAVIO *piam* vocare mauult, aſſeritque eam cum cerebro telae cellulosae ope cohaerere, quam *arachnoideam* nominat. In quarto paragrapho foramina et cauitates caluariae in varias claſſes diuiſit, quam diuiſionem cum cautionibus accurate imponendorum nominum anatomicorum, ne adducendis definitionibus Auctoris moleſti ſimus, hic repetere nolumus. Tradita deinde foraminum caluariae diuiſione, ad ſpecialiorem ſingulorum foraminum conſiderationem accedit.

p. 33.

p. 36.

p. 39.

p. 49. De canalibus igitur ossium verticalium capite secundo exponens, primo de *canalibus ossium verticalium superioribus orbiculatis*, haud procul a *sutura recta*, sic enim sagittalem dicit, conspicuis agit. Eam vero in hac re praestanda seruat normam, vt primum, de quo potissimum quaeritur, explicet, deinde de loco, figura et directione, tandemque de numero eorum foraminum dicat, additis nominibus diuersis, quae illis ab Auctoribus tribuuntur. Canales autem nominat ob longius eorum per ossa bregmatis iter, verticales non quod in summo fere vertice sint, sed ob ossa, in quibus cernuntur, superiores vero et posteriores, vt distinguat ab aliis ossium bregmatis foraminibus. Vt vero eo melius locum, vbi deprehenduntur, definiret, in quatuor partes forma aliquantum a se diuersas futuram, cui adiacent, distinxit, et ad latus tertiae partis ea sita esse docuit. Variare tamen saepe eum locum negari non potest, siquidem nunc altiori nunc humiliori loco posita deprehendantur, aut persaepe omnino desint.

p. 56. Amplitudo quoque ipsa horum foraminum maxime differt, attamen plerumque aditu sat amplo oculis patent. Conici sunt canales ab externa parte ampliores, ab interna augustiores. Pro varia caluariae crassitie et viae, quam tenent, diuersitate, cum ea saepe obliqua aut flexuosa sit, nunc breuiores, nunc longiores deprehenduntur, semper tamen rotundum et orbiculatum lumen obtinent. Duplex, si adsunt, horum foraminum est numerus, nunquam vnicus in vno tantum latere deprehenditur. Hisce

p. 60. a Cl. IANCKIO expositis, nomina horum foraminum sequuntur ex variis Auctoribus maximo numero collecta.

p. 61. Tandem ad vsum, quem ea in recenti cadauere praestant, et ad partes, quas transmittunt, accedit. Plerique ex scriptoribus, qui de hisce canalibus dixerunt,

runt, eos venis tandem peruios esse volunt; attamen illorum alii per eos venam ex interioribus ad exteriora capitis, alii ab exterioribus ad interiora, alii duplicis generis venas transire autumant. Accedit vero Noster eorum sententiae, qui venas hasce ad emissaria SANTORINI referunt. Cum autem hi canales non solum venas sed et arterias transmittant, de his etiam suas obseruationes Cl. Auctor proponit. Transeunt nimirum eos arteriolae ex occipitalibus et temporalibus ita natae, vt ex pluribus radicibus, venae portarum instar, vnus oriatur truncus, qui hosce perreptus canales, tandem in dura matre in multos iterum ramos diuiditur, cum reliquis durae matris arteriis communicantes. Fines *verticalis* huius, sic enim eam vocat, *arteriae* subtiliter profecto describuntur, et communicatio cum vicinis arteriis indicatur, num vero eorum ramuli vltimi, vt Noster autumat, in ipsum sinum sanguinem effundant, num potius, quod magis probabile nobis esse videtur, in membranas tantum sinus distribuantur, vix definire audemus. Vena saepe in vnico tantum latere adest, nonnunquam deest, et emissarii nomen omnino meretur. In fine tandem quosdam canales ossium verticalium rariores Cl. Auctor adducit, per quos ad ipsam osseam caluariae substantiam vasa penetrant. Adiectae binae tabulae, propositas de vasis canales hosce transeuntes obseruationes, clariores reddunt.

p. 68.

p. 75.

XII.

De ratione venas corporis humani anguſtiores, inprimis cutaneas oſtendendi, proluſionem auſpiciis ordinariae profeſſionis oratione aditiali ad II Oct. CIↃIↃCCLXII rite capiendis praemiſit D. IOANNES GODOFREDUS IANCKIUS P. P. O. pl. 2½. Tab. aen. I.

In hocce libello nouam Cl. Auctor encheireſin tradit, venas corporis humani anguſtiores, inprimis vero cutaneas oſtendendi. Protinus ſub initio dolet ignorantiam totius illius doctrinae, quae de venis agit, praecipue vero methodum illam vulgarem venas per ipſas venas replendi accuſat, cum non ſolum anguli retrogradi, ſed et valuulae rem ita difficilem reddant, vt raro ſuccedat iniectio, venulaeque tenues in cadauere vacuae difficulter reperiantur, aut ſiphonem admittant. Haec et alia Auctorem impulerunt alium modum excogitandi, nempe venas directa per arterias cera replere. Nec ſpes eum poſt varia tentamina fefellit. Non ſolum enim in venas cutaneas materia penetrauit, ſed et ipſae eae adeo cera repletae erant, vt pulpoſa inde cutis fieret, qualem detractam a femore et brachio exſiccatam conſeruauit. In variis corporis locis, brachio, capite, femore, venis cutaneis abdominis, dorſi, pedis volae, etc. diuerſo tamen ſucceſſu experimenta ſua inſtituit, et vt oſtenderet lectoribus, quam bene ei ſucceſſerint, figuram ſculptam addidit, quae venas in cute pedis iniectas exhibet. Duplici materia ad iniiciendum vtebatur, tenuiore altera, altera craſſiore. Illa ex oleo pinguedinis humanae et cinnabari, haec ex cinnabari cum oleo terebinthinae bene trito ſebo veruecino albo puroque et pauxilla cera alba erat. Priorem tepidam pedetentim

p. 5.

p. 9.

p. 16.

tentim lentiſſimeque infundebat in arteriam, tum cute erubeſcente craſſiorem addebat ita, vt primo lentiſſime immitteret, deinde maiori vi vrgeret, vsque dum materia ad ipſos venarum cutanearum truncos rediret. His omnibus cautionem addit, quod antea per octo horas emolliri debeant illa corpora aqua tepida, in eaque tam diu retineri, vsque dum omnia perfecta ſint. In fine libelli quasdam de variis venis cutaneis obſeruationes annectit, attentione omnino dignas. p. 17.

XIII.

Vſus Opii ſalubris et noxius in morborum medela, ſolidis et certis principiis ſuperſtructus a D. BALTHASARE LUDOVICO TRALLES, Medico Vratisl. atque Academ. Caeſar. Nat. Cur. Adiuncto. Sectio quarta et vltima. Vratislauiae, ſumptibus Ioannis Erneſti Meyeri, 1762. 4. Alph. 1. pl. 13.

Tandem nobis contigit, vltimam vtilis iſtius de opio conſcripti operis ſectionem cum Lectoribus noſtris communicare, quae ex octo capitibus componitur. Primo de vſu opii in phthiſi pulmonali et hydrope, ſecundo in morbis mentis, melancholia et mania, tertio in morbis mulierum menſtruatarum et grauidarum, quarto in morbis parturientium et puerperarum, quinto in morbis infantum et ſexto in morbis ſenum agitur; ſeptimo autem vſus opii topicus conſideratur, octauo demum opium venenorum antidotum inſimulque opio veneno paranda medela proponitur.

Cum phthiſeos ortus varius ſit, eaque vel a catarrho, vel a tuberculis, vel ab vlcere proueniat, p. 6.

primo

primo ſtatim quaeritur, quidnam in phthiſi a catarrho de opio ſperandum? Eundem certe, quem in tuſſi catarrhali habet opium, et in hoc caſu vſum expectandum eſſe, Noſter ſcribit, ſollicite tamen innuit, opium pulchre quidem in catarrho a materia acri tenui pendente prodeſſe, non aeque, vbi lenta et copioſa pituita pulmo obrutus eſt; interim tamen et in priori caſu omnem medelam non ſoli opio committendam, nec alias ſumme neceſſarias reuulſiones negligendas eſſe, praecipit. Si phthiſis a tuberculis prouenit, opium, cum ea motu corporis et equitatione ſoluenda ſint, vſum habet nullum, niſi forte nocturno paregorico tuſſim nimis importunam compeſcere e re viſum fuerit. In vlceroſa demum phthiſi, quae vel a vomica maiore vel a pluribus paruulis vomicis et vlceribus prouenit, medelam non adfert opium, licet non negandum, id ipſum conſolidationis, remediis detergentibus et digeſtiuis obtinendae, felicem ſucceſſum multum promouere poſſe. Quiete enim parti affectae per opium conciliata, motuque tuſſiculoſo ſedato, laudabiles humores, ad ſanandum vlcus neceſſarii, aduehi poſſunt. Verum hanc conſolidationem non opium efficit, ſed ſymptoma tantum vrgens, curationem impediens, ad tempus leuat, ideoque per accidens iuuat, indeque parum boni opium tunc
p. 20. promittere, coniiciendum eſt. Eadem etiam ſpes, quam alii vrgentium tantum et moleſtiſſimorum ſymptomatum reſpectu fouent, de opio concipienda eſt. Ita opium nec febrem cohibet, cum cauſſam eius, pus nimirum huiusque acrimoniam minime exſtinguat, imo potius febris veſpertina et nocturna opio manifeſte intenſior facta viſa fuit. Neque boni quid praeſtare ſolet opium in phthiſi, ſi tuſſis vrget. Prouenit enim ea vel a ſpure, quod per ſtagnationem et moram acre factum in bronchiorum exeſo-

rum

rum cauitates deponitur, vel a chylo, qui aduectus per pulmones labefactatos libere tranſire neſcius, copia et viſciditate ſua irritationem neruoſorum villorum producit. Cum vero opium nec in chyli viſciditatem, nec in puris copiam et acrimoniam agat, ideoque cauſſas tuſſis intactas relinquat, et ſolum tantum motum ad tempus inhibeat, fieri inde ſolet, vt oppletioni pulmonum, dyſpnoeae, anxietati et ſuffocationis metui anſa ſuppeditetur, et aucta per moram puris acrimonia, ceſſante opii actione fortior poſtea redeat tuſſis. Atque cum ſuffocatio et miſer iſte ſtatus opio certo procuretur, iſtud proinde, quo adultior phthiſis eſt, eo cautius adhibendum, licet adultiora et grauiora in dies incommoda id poſtulare videantur. Nec vllum quoque iu- p. 33.
uamen ab opio expectari poteſt, ſi colliquatiuus phthiſicos excruciat ſudor; ſiquidem opium humores rarefacit et colliqueſcit, et ſudorem certo inde augere valet. Aſt aliter ſe gerit opium, ſi putrida et colliquatiua adeſt diarrhoea: tunc enim victu congruo et opio, quo nihil magis aluum inhibere aptum eſſe ſolet, aegris conſulendum eſt: hac tamen cautione, vt opium, cum adſtringentia et anodyna ob pectoris conditiones valde inſecura ſint, et expectoratio et reſpiratio difficilior reddatur, clyſmatis forma applicetur. Sic Noſter optimo cum ſucceſſu decoctum corticis peruuiani ſaturatiſſimum cum lacte praeparatum ad quinque vel ſex vncias cum duobus opii granis ano infundi iuſſit.

In hydrope opium vſum habet nullum, licet p. 39.
a nonnullis ob vim, qua ſudores prouocat, laudatum fuerit: verum remediis antihydropicis adnumerari non poteſt, ſiquidem nec laxitatem ſolidorum, nec vim vitae nimis debilem, nec vaſorum compreſſionem, nec rupturam, nec obſtructionem, nec laticis ſeroſi lentorem tollit. Et ſi etiam hydropi-

cis

cis interdum bono cum ſucceſſu ſudorem mouiſſe viſum fuerit, ſudoribus tamen nimium tribuendum non eſt, tuncque opium in hydrope quidem anaſarca, nequaquam vero in aſcite proderit.

p. 48. In melancholia opium iuuare tantum poteſt, ſi cauſa mere idealis eſt, aut ataxia ſpirituum neruorumque facilis mobilitas ſubeſt; ſin vero corpus ſimul aegrotat, parum ſolatii ab opio in aegros redundat, imo potius ad lenienda tantum ſymptomata aliquid facit, quo in caſu et magnas inſimul cautiones vſus eiusdem poſtulat. Quid? quod in priori adeo caſu magna cum cautione opium melancholicis praebendum eſt, et alia potius remedia eligenda, ſi quando animus excitandus, aut anxietas leuanda, aut ſomnus inuitandus eſt.

p. 59. In mania opium non adeo laudandum, vti a nonnullis factum fuit; ſique valet, non niſi magna cum cautione porrigendum eſt. Non raro enim maniam intendit, ſiquidem conſtat, et in ſanis adeo hominibus ab opio produci delirium. Nunquam etiam ad quietem conciliandam et ſomnum inducendum maniacis porrigendum opium, ſiquidem inter ſomnia turbulenta dormientis ab opio, et inter ſomnia turbulenta vigilantis maniaci ſumma datur affinitas; hincque ſomnia maniaci, ſi etiam dormiat ab opio, multo magis tetra et turbulenta forent, ſique euigilat inter phantaſmata, ad ſaniora ratiocinia non tranſit, ſed ſopore diſcuſſo aeque ac ante furit et inſanit, vel, ſi etiam quietior factus fuerit, in perpetuam tamen et immedicabilem fatuitatem prolabitur, recurrentibus tamen et per interualla furioſis deliriis. Praeterea, cum maniaci debilitate cerebri et alui ſiccitate laborent, opium autem ſemper cerebri debilitatem poſt ſe relinquat et aluum ſiccam ſicciorem reddat, ob has ideo cauſſas id ſane maniacis exhiberi nequit. At vero hactenus de mania

fine

ſine reſpectu habito ad ſpecialem eius faciem Noſter egit, nunc vero diuerſas maniae ſpecies inque iisdem opii vſum conſiderat. In mania itaque a praegreſſa melancholia, cum huius curatio in ſolutione et eliminatione ſpiſſi et atrabilarii ſanguinis conſiſtat, opium non conuenire et ſine eo paucis et euporiſtis remediis, v. g. ſero lactis, aqua et fructibus horaeis dictum morbum curari poſſe, Noſter conſiderate monet. Sed aliter ſe habet opium in mania ab inanitione: cum enim pharmacum hoc cardiaca vi polleat et humores expandat, iuſtum ab eo tonum reſtitui et delirii ſolutionem fieri poſſe, expectandum eſt, dummodo id obſeruetur, vt modicae eiusdem exhibeantur doſes, ſiquidem et maiores augere ſolent delirium. Sin vero contrarius ſtatus, mania nimirum plethorica, obſeruetur, opium certe, hunc ſtatum augens et ſpecifica ſua vi humores ad caput congerens, propinare non licet; nec etiam exhibendum, ſi ſpermatis orgaſmus et occultus amor et vterinus furor occaſionem dederit maniae. Atque ex omnibus his coniicere nunc licet, maniam ſanabilem feliciter absque opio curari poſſe. Inter omnes tamen maniae ſpecies nulla magis opium fert, quam illa, quae nullo, fluidis et ſolidis inhaerente, vitio a validis tantum animi affectionibus, ira et ſubitaneo terrore inducitur. Ita in mania, quae foeminis hyſtericis et puerperis poſt praegreſſam iram aut terrorem grauiorem ſuperuenit, optime opium datur, quod et tunc ſaepe lochia ſuppreſſa reſtituit; interim tamen et venaeſectio et laxantia et alia remedia, quae ſanguinis aeſtum compeſcunt, negligenda non ſunt. Opium autem hic propinatur eo fine, vt affectus animi, qui tanquam ſtimulus neruis inhaerens conſiderari debet, conſopiatur, quo ſtimulum hunc non ſentiant nerui. Praeterea et eum vſum habet opium, quod animum pacare ſomnum-

p. 73.

p. 74.

ſomnumque prouocare ſoleat, hincque felicem aerumnarum et curarum obliuionem inducat, ſimulque motus corporis anomalos, ab animo male affecto pendentes, coerceat. In genere demum notandum, opium in omni mania neruoſa, vt Noſter loqui amat, id eſt, quando homo ob conſenſum nimis viuidum cum aliis partibus delirat, qui in neruis obtinet, dum dolor alicuius partis adeſt, aut animi affectus totum neruoſum ſyſtema perturbat, conducere omnino.

p. 88. Ad menſes prouocandos multum quidem facit opium, minime tamen cum aloe, myrrha aliisque emmenagogis ſpecificis comparandum, ſiquidem ventriculum ſimul et inteſtina debilitat, alimentorum coctionem peſſundat et aluum retardat, ideoque ad cacochymiam et cachexiam, ad quam ducit menſium ſuppreſſio, viam facilitat. Hinc in curanda menſium ſuppreſſione, opium non adhibere, magis conducit. Verum, quando difficulter et parcius fluunt menſtrua et cum grauibus doloribus erumpunt, pulcherrime ſe gerit opium. Cum enim menſium dolorificorum curatio in attenuando ſanguine eoque meabili reddendo, inque ſtricturarum et ſpaſmorum relaxatione procuranda conſiſtat, opium ſane antiſpaſmodicorum ſummum, ad reuocandos eos et reſtituendos multum praeſtabit plusque proderit, quam emmenagoga ſola et abſque opii combinatione exhibita.

p. 93. Altioris indaginis quaeſtio eſt, num opium grauidis conueniat. In genere quidem, ſine habito reſpectu ad morbum ſingularem, grauiditas iſtud remedium fert, ſiquidem per ſe plethoram auget et menſes mouet. Praeterea et intuitu foetus idem iſtud non conducit, cum infantibus multoque magis foetibus tenerrimis et immaturis ob aetatem tenellam minus proficuum imo damnoſum ſaepe remedium

eſſe

esse soleat. Sed dantur morbi grauidarum, qui sine opio tolli vix possunt, quiue hinc vsum eiusdem vrgent. Ita nausea et vomitus, a solo motuum vitio et inordinato liquidi neruei motu post conceptionem pendentes, opium ferunt, nec ita, si eadem symptomata a sanguine menstruo retento, ad ventriculum regurgitante, neruosque hinc premente et irritante proueniunt, quo in casu opium, calefaciens sanguinemque expandens, statum istum peiorem reddit. Alius morbus, grauidis interdum accidens, diarrhoea est, quae, si a sordibus collectis, aut naturae beneficio sanguinis quisquiliis ad intestina delatis, prouenit, sibi permittenda nec praepostere inhibenda est. Sin vero aluus multum et diu fluxerit, et post recrementa, quae sanitati obfuerunt, satis eliminata, laudabiles humores euacuantur et digestio aegrius succedit, aut alimenta indigesta excernuntur, hincque periculum subest, ne foetus nutritio pereat, de sistendo isto fluxu medicus cogitare statim debet. Si porro tormina, foetum ex vtero facile eiicientia, vrgent, vel demum si molestissimus tenesmus, qui abortire facit, accedit, diarrhoea cohibenda est, hincque huic scopo optime satisfaciens opium, aliis remediis oleosis et mucilaginosis inprimis nequaquam intermissis, propinandum est. Si tussis vrget, haecque, praeter causas communes, sanguinem plethoricum, bronchiales cellulas irritantem, causam habet, eaque venaesectione, mannatis, diaeta mollissima et emulsionibus oleosis praemissis, minime cessat, nullum remedium supereſt, quam opium. In reliquis autem grauidarum morbis, vt appetitu deprauato, animi deliquiis, odontalgia, cephalalgia etc. quorum ortum in plethora sola Noster quaerit, opium nihil valet, nec tantillum leuare potest. Missis his vltimo loco abortum, a nonnullis morbis praegressis, sed a propriis

cauſſis prouenientem Noſter conſiderat, vſumque opii in eo perpendit. Nunquam iſtud remedium locum inuenit, quando placenta ab vtero ſeceſſit, quando vero dolores in lumbis et oſſe ſacro verſus pubem vergentes, extremorum frigus ventrisque tormina adſunt, nec vllus adhuc ſanguis ſeſe manifeſtat, aut ſanguinis fluxus parcus et placidus ex vaginae oſtiolis tantum erumpit, et vteri orificium exacte clauſum eſt, poſt venaeſectionem adminiſtratam opium ſummae vtilitatis eſſe ſolet; immo conuenit adeo absque venaeſectione, nocitura potius, quando ſola motuum anomalia in mobilioribus et hyſtericis, leui ſaepe de cauſſa inducta obſeruatur, vel terror, neque tamen ira, abortum minatur.

p.107. In doloribus ad partum ſpuriis, orificium vteri conſtringentibus, quando a ſordibus inteſtinorum proueniunt, clyſmate praemiſſo, opium optimam medicinam dat, eandemque etiam largitur, ſi quando iſti a ſanguine, in vaſis meſaraicis et meſocolicis turgente, dependent, quo in caſu tamen vena et in ſella obſtetricia iam conſtitutae ſecanda eſt. Sic enim opium relaxans orificium laxat foetumque pellit. Optime etiam opium dolores coercet, qui poſt partum excruciant, quiue inprimis a relictis grumis ſanguinis in vtero aut lacerae placentae partibus et inde conſtrictis vteri fibris muſculisque abdominalibus dependent. Caute tamen ſemper iſtud exhibendum, et ab eo abſtinendum, quando febris lactea ingruit, nec vnquam opium dandum, niſi dolores grauiores et motus ſolidorum anomali id poſtulent, iidemque aliis remediis haud coerceri ſe patiantur. Nunquam etiam obliuiſci debet medicus, opium ſyſtemati neruorum delicatiori aduerſum eſſe, neque vnquam locum hic habere, niſi graue malum grauius poſt ſe trahens, ſolo tamen opio abigendum, adſuerit. Caeterum lochiorum ſuppreſſio nunquam

inde

inde metuenda, potius fluxus eorum expectandus est, siquidem opium, motum humorum cieus strictasque tollens, lochia suppressa restituit. Mirum autem videbitur, opium, licet lochia pellat, iisdem tamen, si nimia fuerint, sub certis conditionibus optime mederi. In eo nimirum casu, vbi grumi sanguinis, concrementa polyposa, portiones lacerae placentae vterum irritant et contractionem minutissimorum osculorum impediunt, aut quando secundinarum extractio incauta et dolorosa laesionem vasculis intulit, summae vtilitatis opium esse solet. Quando autem lochiorum fluxus nimius a nimio impetu sanguinis ad vteri vasa propulsi dependet, aut aliquid in vteri cauo praesens est, quod vasa eius nimium dilatat, quodque impedit, quo minus iste ad statum naturalem accedere possit, vel etiam quando incredibilis copia sanguinis deperdita est, opium propinari non potest. In diarrhoea tandem puerperarum, lochiorum successum ordinarie mutante, hineque multa cum circumspectione tractanda, opium, obseruatis quibusdam cautionibus, Noster suadet. Quando nimirum eadem ex vitio quodam diaetae commisso, frigore admisso, aut potu fermentante, aut victu incongruo, aut terrore etc. oborta deprehenditur, opium optime conuenit, quod, si nihil ingessit puerpera, sordes accumulans, sed frigus tantum externum aut terror, humores versus interiora vrgens, diarrhoeam producit, intus statim propinari potest, in diarrhoea autem a victu incongruo aut potu blanda laxantia et clysmata prius vsurpanda sunt, sique tunc aluinae excretiones neutiquam remiserint, opio demum eae pacari possunt. Sic autem lochiorum fluxus saepe restituitur et diarrhoea cessat.

Progredimur ad morbos infantum, quibus opium p. 130
valde nociuum et nullum remedium esse, multi Au-

ctores affirmant. His etiam Noſter fere ſuffragari non dubitat, ſiquidem ob cerebri et totius neruoſi ſyſtematis compagem molliorem opium eminentiores effectus edere, certo perſuaſum habet, idemque remedium, ſi medela vlla ratione aliis pharmacis impetrari poſſit, apud infantes prorſus abeſſe, ſuadet. Interim tamen, ſi quando morbi eo vſque increſcunt, vt opium abſolute poſtulare videantur, mortisque periculum alias ſubſit, atque morbi nullo pharmaco quam opio declinari ſe patiantur, anceps iſtud remedium et tentandum eſſe, Noſter aſſerit, et SYDENHAMI exemplo excitatus, in tribus potiſſimum morbis, vomitu nimirum et deiectione enormi, vehementi dolore et inſigniori ſpirituum animalium ataxia, vſum eiusdem commendat. In vomitu quidem non niſi idiopathico, remediis quibuscunque incaſſum tentatis, paucas guttulas laudani liquidi cum fructu propinaſſe refert. Pari quoque ratione opio in diarrhoea ab acido, coagulato lacte, viſcidaque ſaburra producta, vſus eſt; id vero obſeruandum eſſe praecipit, vt antacida abſorbentia, rhabarbarina, clyſmata demulcentia, topica aliaque prius propinentur, hisque adhibitis tum demum opium exhibeatur, ſi deiectiones numeroſiſſimae, vires penitus exhaurientes, vrgeant et mors inde metuenda ſit. Et tormina infantum, diarrhoeam non raro comitantia, a lacte caſeoſo et acida acrimonia prognata, opium poſtulant, ſi vehementia ſunt, et febres, inflammationes, conuulſiones aut mortem accelerant. Notandum vero, ſemper in iis antacida terrea, quae ſummi hic vſus ſunt, largiori copia propinanda eſſe, oleumque amygdalarum dulcium aut gelatinam cornu cerui ouorumque vitellos exhibendos, hisque exhibitis, ſpaſmorum ſaeuitia perdurante, tandem minutam doſin laudani liquidi porrigendam eſſe. Cauendum autem eſt, ne nimis cito ad hoc accedat medi-

medicus, huicque soli fidat, sed semper, ac si id non datum esset, in exhibendis absorbentibus, demulcentibus, clysmatibusque pergat. In dentitione difficili, si diarrhoea nimia est, et summa debilitas et conuulsiones inde metuendae sunt, opium prudenter et circumspecte cum absorbentibus exhibitum conducit. Quod ad infantum conuulsiones spectat, opium, si eaedem a saburra acida et viscida proueniunt, certissime nocet, cum eam non corrigat, eandemque potius, aluum sistendo, in intestinis diutius morari faciat. Iuuat vero, si a frequentibus nimis alui deiectionibus dependent, vel si a dentitione difficili, febre inflammatoria nondum stipata, proueniunt. Sique demum nutricum aut matrum terror infantum conuulsionis caussam sistit, opium lactanti circumspecte exhibitum optime conducere, Noster autumat. In tussi tandem conuulsiua, a cruditatibus ventriculi producta, opium nocere, immo et in ea tussis conuulsiuae specie, quae manifesta viscidi muci reiectione non stipatur, sed tenuissima acrimonia bronchiis impacta, neruosos villos irritat, rarius opium requiri, nec, nisi summa motuum violentia aliis remediis id interponi vellet, conuenire, Cl. Auctor asserit.

Senibus in genere consideratis, ad apoplexiam prae aliis procliuibus, opium, congestiones ad caput excitans, non prodest, siquidem eos ad apoplexiam disponit: eandem quoque ob rationem in haemorrhagia narium, quae senibus interdum accidit, quaeque congestiones ad caput notat, idem remedium non conuenit, iisdemque raro et circumspecte exhibendum est, si de vigiliis molestis conquerantur. In tussi senum habituali opium abesse debere, in catarrhali vero transitoria, aliis non cicuranda, si nimis afflixerit ac speciales aegri circumstantiae non contradixerint, opiatum se exhibuisse, ab vsu tamen p. 160.

men diutius continuando ſemper alienum fuiſſe, Noſter perhibet. Nephriticis demum et calculoſis ſenibus dirisque veſicae ſpaſmis afflictis vnicum ſaepe ab opio ſperandum leuamen, a largioribus tamen et nimis repetitis doſibus religioſe cauendum eſſe, monet.

p. 169. Haec de vſu opii interno: quod ad externum attinet, eum aut nullum eſſe, aut valde paruum, aut non tantum, vt putatur, Cl. Auctor exiſtimat. Difficulter enim pro varietate morbi eiusque gradus tum et pro varietate loci, ſiue cute tecti ſiue minus, demum et pro ratione incertae quantitatis elementi volatilis, quod ex maſſa opii ſe proripiens corpori inſinuatur, determinari poſſe quantitatem opii, topice vſurpandi, docet. Immo potius dictum remedium pro natiua ſua indole vt pharmacum acre irritans et calefaciens acturum, idque eo magis, quo maiori copia applicetur, quo diutius parti adhaereſcat quoue pars haec ſit tenerior et ſenſibilior, neruoque pene nudos actioni exponat, obſeruandum eſſe oſtendit, opiumque, externe applicatum, vim anodynae e diametro contrariam, id eſt, ſumme irritantem poſſidere, experientiis confirmat. Sique etiam opium, externe applicatum, dolores mitiget, iſtud ſane eos aliter, quam ſenſum inhibendo et interdum ipſa ſua acrimonia mitigare, Noſter putat, ſimul tamen hac ipſa eosdem etiam non raro mirifice exacerbare, monet. Inprimis autem vſum opii in clyſmate damnat, mortemque in inteſtino recto inprimis dyſenterici producere, aſſerit. Non enim ſanguinis motum opio cohiberi, potius eum incitari, copioſius irritatione allici, inflammationem augeri eamque ad necroſin diſponi, arbitratur.

p. 220. Vltima ſectione opium nunc conſideratur tanquam venenorum antidotum, pro quo a permultis per longam annorum ſeriem habitum fuit. Attamen opium vix inter antidota vera collocari poſſe, Noſter

Noſter oſtendit, nec vllum venenum ab eo debellari, ſed ſpaſmodicos tantum motus, a veneno excitatos, ſopiri. Non negat itaque, dictum remedium, quoties ſpaſmi et dolores a veneno naſcuntur, prodeſſe poſſe, inconſiderate tamen datum, minime vllum vſum habere, nec vnquam boni quidquam praeſtare, ſi quando opium, vt facere ſolet, eliminationi veneni et motibus, ad eliminationem neceſſariis, reluctetur. Aſt vbi altius inhaereat corpori acre venenum, et ſpaſmi et conuulſiones non in aliquibus viſceribus, ſed in toto iam corpore dominentur, opium concedendum eſſe, ſimul tamen cum lacte et oleo exhibendum putat.

Vltimo loco exponit Cl. Auctor, quibus antidotis pugnandum ſit, quando ipſum opium vt venenum agit. Conſtat enim, opium, ſi vel taedio vitae, vel imperitorum medentium culpa, vel infelici errore largiori in doſi ingeratur, periculoſiſſima inducere ſymptomata, immo ipſam poſt ſe trahere mortem. Hinc, niſi peſſimus rerum ſtatus adſit, omnibus remediis ſuperior, illico occurrendum eſt. Primo itaque vomitoria exhibere ſuadet Noſter, quo excutiatur in ventriculo haerens opium; cumque etiam in ventriculo hoſpitans opium venenum effluuiis ſuis non ſolum neruis communicetur, ſed et delatum ad maſſam ſanguinis, hanc ipſam admodum turgere faciat, et pulſum plenum celeremque cieat, commode etiam et non ſine fructu venaeſectionem adminiſtrari, innuit. Interdum quoque purgantia antiphlogiſtica eligenda eſſe, eaque pariter ac venaeſectionem tum demum locum habere, quamdiu pulſus vigeat et fortiſſimus ac celerrimus ſit, minime tamen, vbi tardus et debilis ac exilis reddatur, autumat. Cum autem ob difficultatem deglutitionis ſaepe nihil ingeri poſſit, clyſmata ſtimulantia adhi- p. 229.

benda, eandemque ob rationem varia acria remedia veſicatoria, epiſpaſtica, idque genus alia externis corporis partibus applicanda eſſe, innuit. Prae reliquis tamen inter praeſtantiſſima opii alexiteria, acida inueniri, hisque nihil efficacius agere, ideoque, ſi fieri poſſit, eadem ingerenda eſſe. Noſter monet, reliqua autem paſſim laudata antidota, vt vinum, balnea et remedia volatilia, aut nihil iuuare, aut manifeſte noxia eſſe, hinc nunquam vſurpanda, arbitratur.

XIV.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandſe Maatſchappye der Weetenſchappen te Harlem. Vyfde deel. Te Haarlem, by I. Boſch, 1760. 1 Alph. 21. pl. tabb. aen. 7.

h. e.

Commentarii Societatis Scientiarum Harlemenſis Pars V. etc.

p. 1. Diſſertatio *de calce* Auctore L. S. DE CREUTZNACH. Ex lapidibus calcareis, nimis longo tempore aeri expoſitis, poſtquam ſal et ſulphur amiſerunt, calx haud ſatis tenax coquetur; pariter calx, aut nimis, aut non ſatis diu cocta, ad exſtruendas moles apta non eſt. Porro efficiendum eſt, vt calx, bene cocta, cum aquae purae neque inſufficiente neque abundante copia temperetur; vtue ſic bene cocta, bene temperata, et in fodinis aſſeruata arenae iuſta quantitate et qualitate miſceatur. Calce recte praeparata reſpiciendum eſt ad ſaxa et lateres, e quibus ſtructura fit. Hi enim nunc plus nunc minus aquae imbibunt; adeoque calx pro ſiccitate et poro-

porositate laterum, aut plus aut minus aquae continere debet. Si lateres et calx nimis humida compinguntur in structuram, petrefactio siue exsiccatio nimis tarde contingit, et opus nimis lente solidescit. Sal enim cum nimia humorum copia intra p. 17.
poros diuisum, in floscellis egreditur, et murus non prius consistere et continere incipit, quam lata humorum quantitas per poros calcis et lapidum exhalauerit. Quo in loco Auctor rectissime obseruat, id, quod etiam nostris in regionibus magno cum aedificiorum damno exploratum saepissime est, muris nullam soliditatem ideo conciliari, quod, quum lenti sint ab humore, feruente opere humiditates non satis effluere patimur, quapropter soliditatis virtutem prorsus amittunt. Vsus calcis de saxo coctae ad moles in aqua exstruendas singularis est; sed tum calci vel caementum, vel, vt in Italia aliisque in locis obtinet, puluis puteoanus admiscetur, quod, quomodo fiat, ab Vitruuio II. 6. dilucide est enarratum. Deficiente lapide calcareo, ex conchis p. 23.
earumque testis calx excoquitur, de quo Auctor potissimum verba facit, cum quod ingens concharum copia in littoribus Belgiae, exiguis sumtibus, legitur, tum quod in struendis supra terram aedificiis et muris, qui minoris molis sunt, omnino vtilis est. Huius praeparationem, atque cum arena et caemento mixtionem Auctor breuibus declarat, neque sibi temperare potest, quin eius macritate parietes euanidos, atque satis infirmos fieri putet. Hinc in Belgio calx testacea cum puluere ex latericiis lapidibus atque aqua marina, loco fluuiatilis, praeparatur. Sunt, qui calci de saxis testaceam praeferunt, quibus tamen, tantum abest, vt assentiatur Auctor, vt potius huius laudando virtutem, illi primas iure meritoque partes deferat. Interim vsus calcis de testis per totum Belgium maximus est, namque sumtus

ſunt minores; innumeri homines, qui legendis conchis operam impendunt, inde vitae ſuſtentandae certiſſima quaerunt praeſidia; pecunia non ad exteras abſportatur regiones; agrorum torfi fertilium poſſeſſores ex eius venditione lucrum inſigne faciunt, et perplurimos operarios in torfi fodinis occupatos alunt. In fine Auctor magnopere ſuadet, vt aedificia publica, ingentis molis quae ſunt, templa, e. g. aedes ſocietatis, armamentaria, pontes, et ſtructa in mari opera, emiſſaria, moenia et munimenta, ſigillatim omnia ex calce de ſaxis exſtruantur.

p. 35. 2) *Explicatio parabolae Matthei* IX, 16. *Auct.* HERM. VENEMA, ex latino in Belgicum huc translata ſermonem.

p. 69. 3) Ad Doctiſſ. Virum, THOMAM SCHWENKE, de *inoculatione variolarum* A. V. GHERT epiſtola. Auctor, qui phyſicus Baroniae Bredenſis meret, ad SCHWENKIUM tres caſus perſcribit, quos ſibi variolas implantanti ſors atque fortuna obtulit. Primus in iuuene 17 annorum erat conſpicuus; ex cuius vulnere, facta inſitione, ingens puris copia vltra octiduum profluebat, febricula interea temporis non ceſſante; ex quo concludit Auctor, futurum fuiſſe, vt variolae iuueni huic naturaliter contigiſſent admodum malignae et purulentae, quarum materia per inſitionem ex corpore propemodum educta
p. 80. fuit. Secundus caſus praeſtantiam inſitionis oſtendit, ſiquidem iuuenis; cui inſertae erant variolae, neque vocem, neque reſpirationem, neque deglutitionem vllo modo haberet impeditas, neque ſymptomate quodam ancipiti in periculum eſſet adductus. Tertius caſus primo ſimilis eſt; namque virgo 15 annorum menſium profluuio proxima,

copio-

copioso pure extrinsecus per exulceratum vulnus emisso, sanata fuit.

4) *Solutio trium problematum ex arte muniendi desumtorum; per* N. YPEY. p. 97.

5) *Potentia naturae semper ad conseruationem sui actiua, confirmata per singularem arboris in suo trunco radicationem, Auctore* I. F. DRYFHOUT. p. 112. Erat Hagae Comitum tilia annosa, centum amplius annorum, tamen iuueniliter viresćens et ligno foliisque manifesta iuuentutis prodens indicia. Ista arbor procellarum vi deiecta singulare praebuit spectaculum; quippe actis in ligno trunci adulto et putrido radicibus, inde per plures annos nutrimentum ceperant rami, phoenicis instar suis ex cineribus reuiuiscentes. Truncus erat intus cauus et superne in duo diuisus brachia caua, ex quorum vno ad fundum vsque radix carnosa procurrebat, incipiens a callo siue corpore calloso, quod forte ex amputato ibidem ramo ortum ducebat. Similis radix ex callosa materia orta per truncum descendebat, et alias circum se, quin immo ex se natas radices habebat perplures, adeo vt intus in trunco totum quasi radicum systema appareret, viriditati et vegetationi arboris proficuum. Truncus cauus trium supra fundum, vbi fissuram sursum egerat, pedum interuallo materia terrestri, humo simili, repletus erat, in qua radices versus fundum tenuiores consistebant. An vero istud radicum systema in terram alte defixum esset, id, licet maxime sit verisimile, affirmare Auctor non audet, quum truncum non nisi per partes eradicari vidit. Post illa Auctor de simili in aliis arboribus radicatione sollicitus, salicem tandem inuenit, haud procul ab Haga Comitum, eodem modo radices intus agentem, sed in p. 121. tilia,

tilia, vlmo, quercu, fago, quarum vltra ducentenas examinauit, nunquam eiusmodi quid obseruauit. Duas quidem alnos similiter intus radicatas reperiit, atque in tiliis talem radicationem haud infrequentem esse ex intento suis rebus hortulano audiuit, qui annosissimam tiliam intus plenam radicibus crassis Hagae Comitum exstirpauerat. Ad haec illustranda Auctor varios salicis ramos aquae et terrae humidae indidit, quos intra breue tempus radices agere expertus est; id, quod vtplurimum accidit, quando salicum frondes ad fluuiorum ripas, vbi laete crescunt, in terram infiguntur. Sub finem tractationis de partibus radicum consistentibus curiosius disseritur, ad rem adcommodantur praesentem, et ipsa in ligno radicatio nouis comprobatur experimentis.

p.158. 6) *Obseruationes super numero mortuorum annis 1756, 1757 et 1758, quibus vltimis duobus, variolae Haga Comitum late grassabantur;* Auctore THOMA SCHWENKE. Cl. Auctor primo loco ostendit, eos, qui variolis ex insitione correpti sunt, iisdem non secunda vice tentari; et BOERHAAVII effato prophylaxin insitiuam tutam certamque esse commonstrat. Deinceps ex indicibus mortuorum menstruis, qui Hagae Comitum sunt, tum insitionis praestantiam, tum ipsum variolarum morbum tam pestiferum, quam antiquis temporibus, hodie exculta arte et experientia, docet non esse.

p.168. 7) *Curatio notabilis fistulae ex adipe renum ortae per* G. TEN HAAFF. Quem Auctor describit casum, notatu dignissimus est. A. 1754 d. 5 Iun. femina Nostrum conueniebat, de malo conquesta, quod tribus inde annis perpessa esset. Exiguum admodum erat plane supra femur foramen, ex quo quo-

quotidie nunc plus nunc minus, aquae ſanguine tinctae, ſaepe purulentae, exſtillabat. Femina cauſſam mali rogata fuiſſe ſibi, reſpondit, ante aliquot annos, in loco affecto exiguum quoddam tuberculum, ex quo magna ſubinde humorum vis propullulauit; fuiſſe ſibi iam antea circa lumbos moleſtum apoſtema, quod celebris quidam chirurgus ſcalpello diſſectum aliquamdiu tractauerat, et penitus conſanatum dixerat. Vlcere igitur probe examinato, oſcillum eius Auctor Noſter tam anguſtum vidit, vt vix nodulum ſtyli immitti, internam autem cauitatem aliquanto ampliorem ad nouem vsque pollices commode immergi pateretur, donec circa renem dextrum in materia celluloſa deſineret. Hinc ex praecedente abſceſſu ortam eſſe fiſtulam ſuſpicabatur. Vlcus enim in cute ſolummodo ſanatum cauſſam praebuit, vt materia incarcerata in renum vsque adipem ſeſe penetrauerit. Feminae, an fiſtula ſanari poſſet? roganti, per incifionem poſſe reſpondet; in quam demum conſentit, teſtimoniis ALBINI et VINKII ſic fiſtulam itidem explorantium confirmata. Fiſtula cultelli ſubtilis ope ſubito ab Auctore reſecta, ſanguinis profluuium ſpongiis, carptis linteis, et impoſitis ſubinde emplaſtris cohibuit, vlteriorem autem vulneris indagationem, ne femina nimio dolore afficeretur, in opportunius tempus diſtulit. Religatis triduo poſt faſciis, fiſtula, quanta erat, oculis obuia, tanquam canalis ab orificio ad fundum vsque, digiti habens capacitatem, apparebat; prope orificio inferne multo anguſtior quam ſuperne. Callum, quo interna cauitas obducta erat, Auctor a tunica celluloſa degenerata, ſiue a vaſorum circa os fiſtulae, apicibus ſtriarum inſtar complicatis et arctiſſime inter ſe connexis, vt quaſi cutem duriorem efficerent, deriuat. In imo fiſtulae fundo reperiebatur ſaeculus fiſtuloſus, carcino-

cinomatis inſtar, profunditate pollicis: id, quod ſatis commonſtrabat, fiſtulae ſedem in renum adipe
p. 183. contineri. Poſt illa, Auctor operam dedit, vt vulnus, ynguenti ope digeſtiui, ſuppurationem contraheret, quo facto, fiſtulae cauitatem propius inſpexit. Materia calloſa internis parietibus firmiter adhaereſcebat, immiſſo autem in imum ſaccum fiſtuloſum digito, corpus renis dextri contingi, atque ſatis animaduerti poterat, ipſum renem pure, aut vlcere aliquo nondum infectum eſſe. Attamen exigua deprehendebatur ſacci cauitas, ſuperne quadantenus elaſtica, ac ſi tenuis ſuper eam chorda eſſet tenſa. Tunicae calloſae ſeparatio nouo prorſus modo, nempe per eius ſcarificationem, inſtituebatur, eis praecipue in locis, vbi craſſiſſima videbatur. Inſuper varia adhibebantur erodentia et mundificantia, quibus cauitas totius fiſtulae replebatur. Quod autem ad ſaccum fiſtuloſum in fundo attinet, ad eius ſanationem chorda ſupra eum tenſa diſcindebatur, vt ingreſſus haberetur. Suſpicatus quidem Auctor erat, hanc chordam forte neruum lumborum eſſe, neque deceptum ſeſe vidit, quum aegrota, dum diſcindebatur, ingentem dolorem a crure vsque ad plantam pedis perciperet. Sequebatur titillatio, mox ingratum frigus et apathia, praeſertim in coxendice, cum dolore leniore; quae ſymptomata aliquot diebus poſt prorſus ceſſarunt. Vlcere vlterius conſiderato, et aliquoties examinato, quum eius fundum Noſter penitus haberet cognitum, neque quidquam ſanationi obſtare intelligeret, eam hoc modo expediuit. Loco digeſtiuorum et balſamicorum, quorum in curandis fiſtulis ingens vſus eſt Auctor, adhibuit aquam phagadaenicam; qua quidem vlcus ſaepe lauatum et linteamentis tectum, extrinſecus labris eius ad ſe inuicem vnitis, emplaſtris conſtringentibus et deligatione retentiua tractatum,

breui

breui tempore ſanatum eſt. E quibus Auctor varia corollaria ſuper fiſtularum curatione deducit, et in fine addit, nephrotomiam adeo difficilem non eſſe, modo neque temere neque ſine praecedente abſceſſus in rene iam exſiſtentis indicio, inſtituatur.

8) *Gangraenoſa excreſcentia in capite membri virilis per ligaturam huius partis curata per* I. GRASHUIS. Vir 24 annorum phimoſi laborans de malo in capite penis conqueſtus, obſeruauerat aliquando in loco affecto puſtulam, globuli inſtar, enaſci, quam ab chirurgo quodam reſectam, anno poſt nouae excipiebant, eo ipſo quidem loco excreſcentes, et homini metum facientes haud vanam. Itaque, quo rectius natura mali aeſtimari poſſet, Cl. GRASHUIS praeputium diſcindere et glandem retegere decreuit. Quod cum effeciſſet, atque cum exercitatiſſimo chirurgo IO. RUURHOF die poſt caput penis nudum examinaſſet, totum puſtulis oppletum malignis, vix aliter quam per ligaturam, quin totum mox inficerent penem, cohibendis apparuit. Suſcepta igitur eſt ligatura, ad quam aegrotus prae reliquis remediis pronus videbatur: immiſſo in vrethram cathetere, caput penis paulo infra locum affectum ſubligauit; eo quidem die aegrotus dolorem ſatis immitem, nocte tamen modicum ſenſit. Ligatura ſecundo tertio et quarto die magis magisque adſtringebatur, quinto demum capitulum prorſus obalienatum reſecabatur, ſine vllo eius rei ſenſu, et aegrotus paulo poſt ſanitati feliciter reſtituebatur. p. 198.

9) *Deſcriptio inſtrumenti noui ad ſuffulciendum vterum*, per THOM. SCHWENKE. Ad vterum ſuffulciendum varia excogitata hactenus ſunt ſubſidia, annuli cerei aut ex ſubere confecti, patellae atque huius generis alia; quae, licet ſatis apte conſtruuntur, plera- p. 206.

pleraque tamen minus commoda habentur; et, quod mirum est, eiusmodi annulus de vagina aliquando, materia lapidea incrustatus, Hagae Comitum eductus est. Auctor his remouendis difficultatibus aliud inuenit instrumentum, quod facile in vaginam immitti, contineri ibidem, et pro lubitu extrahi posset. Constat ex cylindro argenteo cauo, longitudine vaginae; intus habetur cochlea, qua intorta, quatuor elateres ei affixi superne capitibus suis subrotundis sic coeunt, vt instrumentum satis commode in vaginam inferri possit. Eo immisso, si cochlea ursus extorquetur, elateres hiascunt, et apicibus suis ope fili sericei, cera obducti, craticulam formant, cui vteri collum innititur. Infra cochleae applicatus est annulus, per quem ducitur fasciola, qua alicubi alligata instrumentum seruatur retineturque, si qua forte e vagina inopinato elaberetur. Est Hagae Comitum argentifex, sua arte insignis, KRIMPELMANNUS, qui inter alia complura instrumenta chirurgica, id quoque, cuius descriptionem delineauimus, secundum Auctoris nostri praescriptum conficit.

p. 212. 10) C. CHAIS *de origine inoculationis variolarum* ex gallico in belgicum sermonem versa tractatio. Suspicatus diu Auctor fuerat, Arabes, vt sexto post C. N. seculo primi super variolis scripserunt, sic primo forte omnium de earundem insitione cogitasse. Namque communis est opinio, variolarum insertionem nostro aeuo, anno scil. 1713, inuentam, aut saltem ex Turcia aduenam, per omnem Europam late diuulgatam esse. Contra eam sententiam pugnat tum vestutissima Vallesiae variolas per frictionem communicandi consuetudo; tum insitio variolarum ipsa inter Sinenses vsitata, qui quidem tempus et modum inuentionis aeque ignorant. Tandem lega-

legatus Tripolitanus in aula regis Magnae Britanniae palam profeſſus eſt, inoculationem variolarum partim regno Tripolitano, partim Tunetano et Algerienſi, in communi vſu et eſſe et antiquitus fuiſſe. Eam rem, vt clariorem Auctor faceret, ad virum aliquem publica dignitate conſpicuum, ab aliquot inde annis Algiriae reſidentem, nonnullas hac de re quaeſtiones mitti curauit; ex cuius demum reſponſione intellexit, communicationem variolarum, frictionis ope, Algiriae admodum vſitatam eſſe, et Arabibus gloriam inuentionis communi ore tribui. Eodem p. 219. fere tempore Auctor ad tres alios amicos in India commorantes, huius rei cauſſa, ſcripſit, quorum vnus ex Patna, qui locus 90 milliaria circiter a Bengalia diſtat, d. 7 Ianuar. 1758, ipſi in hanc ſententiam reſpondit: ſe ex medico Bengalenſi audiiſſe originem communicationis variolarum obſcuram quidem, vſum autem frequentiſſimum, eumque duplicem eſſe, alterum per inſitionem, id eſt, per cutis inciſionem et immiſſam materiam variolarum purulentam: alterum per potum qua nempe materia variolarum ſaccharo aut alii ſucco grati ſaporis miſcetur, et hauſtus inſtar ſumitur. Poſteriori modo idem effectus, praeſtantia tamen ſua priore inferior habetur. Ex quibus antiquitas implantationis variolarum ſatis demonſtratur, nouumque argumentum de eius vtilitate ducitur.

11) *Obſeruatio Cometae anno* 1759 *apparentis,* p. 225. *Lugduni Batauorum per* IO. LULOFS *inſtituta.*

12) *Geometrica diſquiſitio de nonnullis polygonorum affectionibus regularium; auctore* I. F. HENNERT; ex gallico in Belgicum verſa. p. 237.

p.258. 13) D. KLINKENBERGII *de logarithmis ſinuum, tangentium et ſecantium, diſſertatio brevis; cum tabula adiecta, cuius ope logarithmi in partibus minuti primi milleſimis atque denis millenis haberi poſſunt.*

p.311. 14) *Super tendinum, praeſertim Achillis, diſruptione obſeruatio* I. VAN DER HAAR. Quamquam PAREUS, PETITUS, KULMUS, VLHOORNIUS, MONROUS *maior*, atque WARNERUS varia de tendine Achillis obſeruata prodiderunt; tamen Auctor, cui duplex iſtius diſruptionis caſus obuenit, nonnulla expertus eſt, quorum viri memorati nullam mentionem fecerunt. Vir triginta amplius annorum foſſam tranſiliens inſolitum quid in tendine paulo ſupra talum, quem trahere ſibi viſus eſt, ſentit. Domum reuerſus, talo mox intumeſcente, omne robur pedi deeſſe, ſeque gradu ire ſuſpenſo prorſus non poſſe, vidit. Adiit Noſtrum, qui narratione hac audita, rupturam tendinis Achillis contigiſſe, ſtatim arbitratus, viſo et examinato pede rem ſic ſe habere intellexit. Etenim quum digitos pedis verſus tibiam flecteret, pollicem manus inter partes tendinis ruptas extrinſecus, ſuper cute ſana, interponere poterat; et quum talum rurſus ad ſuram reduceret, partes diſruptas arcte ſeſe contingere deprehendit. Affectum locum eo, quo VLHOORNIUS in notis ad Heiſterianae chirurgiae verſionem praeſcripſit, modo faſciis per ſex ſeptimanas obligauit, quibus praeterlapſis tendo tam pulchre concreuit, vt, quo eſſet ruptus loco, vix comperi poſſet. Sic ſanatus homo, quum iam antea iſtiusmodi rupturam, vt crederet, vix potuit adduci, in platea ambulans, ſaepiusque pedem ſupplodens, partim nacti roboris indicium, partim ſuae, de non diſrupto antea tendine opinionis documentum edere voluit. Vndecimo poſt ſanationem die rogatus

gatus ſaltauit, effecitque, vt tendo eo ipſo, quo ante, loco rurſus rumperet. De veritate rei per experientiam certior factus, ab Auctore petiit, vt fractum tendinem faſciis colligaret, et in priſtinum integritatis ſtatum reduceret. Igitur tendo, ſeptem aut octo ſeptimanarum ſpatio ligamentis vinctus, tandem penitus coaluit. In eorum numero, p. 320.
qui rupturam tendinis Achillis, de qua locuti ſumus, infitiarentur, fuit quoque medicus quidam, qui poſtea eodem affectus malo, Noſtrum adiit, illius ea de re ſententiam rogaturus. Namque grauem dolorem quum non ſentiret, neque res ſibi aliter moleſta eſſet, quamſi defigens pedem, puncto, vbi talus ſubſiſteret non reperto, digitos ſuperne et talum inferne collocare cogeretur; v. c. ſi in lectum deſcenderet, cubitum iturus. Quoniam tamen a quinque inde ſeptimanis rupturam perpeſſus, non ingraueſcere, ſed mitiori continuo ſenſu ipſum afficere experiretur, nihil pro ea curanda moliri conſtituit. Exactis nouem menſibus Auctor rurſus cum ipſo collocutus, et rupturam de nouo contemplatus, inferiorem tendinis partem calci affixam paululum contractam, auctam, et oſſeae excreſcentiae inſtar prominentem deprehendit. Ceterum pes multo plus roboris durante hoc tempore contraxerat, adeo, vt digitis pedum inſiſtere et ſaltare commode homo poſſet. Ex his Auctor non- p. 322.
nulla conſectaria elicit, quorum praecipua ſunt: tendinem Achillis ruptum, faſciis non colligatum, ſed ſibi relictum, et continuo motu concitatum, tandem rurſus accreſcere et robur priſtinum recuperare; tendinem hunc ruptum, poſt ſex ſeptimanas ſanatum, rurſus rumpere, rurſusque ſanari poſſe. Qua occaſione ſimul quaerit, qui fiat, vt tendines, veriſimiliter neruorum et vaſorum ſanguiferorum expertes qui ſunt, creſcant, alantur, et

rupti rurſus coaleſcant. Vtrumque ſucco nutritio tribuit ex ventre muſculorum carnoſo in tendinem defluente: quamquam experientia non ſatis euictum eſſe arbitratur, eundem ſuccum ad concreſcentiam et ſanationem tendinis aliquid facere. Probabile ipſi videtur, tendinem Achillis mediante tertio coire: dum nempe partes tendinis auulſae partibus circumſitis vniuntur, iisque accreſcunt. Poſtremo animaduerſiones quasdam de curatione tendinis rupti ſubiungit, et eam, quae per faſcias et ligamenta fit, reliquis omnibus remediis praeferendam ducit.

p. 334. 15) *Commentarius de trepanatione ad ſanandam exculcerationem et cariem tibiae*, Auct. I. VANDER HAAR. Auctor initio enarrat hiſtoriam trepanationis a ſe ſuſceptae, quam breuibus tangere nobis liceat. Dimachus annorum vndeuiginti, dolorem obtuſum continuum ſuperne in tibia pedis dextri ſentiens, chirurgum legionis ſuae adiit, qui ipſi variis remediis fruſtra opem ferre ſtuduit; quippe tibia cum tunicis ſuis ſenſim ſenſimque intumeſcente et malo propter inciſionem a chirurgo factam in dies ingraueſcente, anno poſt in Auctoris conſpectum delatus eſt, qui tibiam, a media eius parte ad genu vsque vehementi exoſtoſi et intumeſcentia infectam deprehendit. Cauſſam eius rei dimachus prodidit, quod lapſu equi proſtratus plus vna vice in hoc crus ceciderit; quae Auctori ſatis fuit, vnde ad tibiae contuſionem, medullae concuſſionem et tunicarum eius ab interna oſſis ſubſtantia ſeparationem concluderet. Igitur, poſtquam exoſtoſin diu multumque cum experientiſſimo BON contemplatus erat, terebrationem tandem, vt vnicum in hoc caſu ſubſidium,
p. 339. ſuſcepit. Factis per terebram tribus foraminibus, medullam in medio tibiae ſanam et integram, ſed verſus ſuperiorem eius partem corruptam et penitus

tus abſumtam inuenit. Quin immo obſeruauit ibidem aliquod oſſis fragmentum, liberum quidem, per foramina tamen iam facta nondum educendum. Quare triduo poſt tibiam in ſuperiore parte quartum perforauit, et forcipis ope oſſiculum duorum pollicum longitudine, vnius latitudine, extraxit. Quamquam malum ſumma diligentia et cautione eſſet tractatum, tamen ſanari tam cito non potuit, quoniam poſt aliquot menſes rurſus aliquod fragmentum in tibiae interna cauitate lateſcens educendum fuit; quo facto foramina coierunt, excepto anteriore, quod exiguae inſtar fiſtulae, quotidie guttulas puris quasdam emittentis, patuit eo quidem tempore, quum aegrotus ex noſocomio, in quod receptus erat, diſcederet. Alterum praeterea ſimilem ca- p. 344.
ſum Auctor enarrat, eique ſubdit, cauſſam cariei internam ſatis notam omnibus, at et externam non aeque omnibus innoteſcere. Quapropter fit, vt multi cauſſas mali externas qui ignorant, internam cauſſam ſubeſſe arbitrati, media adhibeant inania, et externam operationem haud magni aeſtiment. Immo conſtat, medullam oſſium per concuſſiones correptam, citra laeſionem externam, ſucceſſu temporis in oſſe cariem efficere poſſe; quando nempe interna medullae integumenta ab interiore oſſis cauitate ſeparata, motum medullae ſiſtunt et lymphae profluuium efficiunt. E quibus medullae ipſius inflammatio, ſuppuratio, tandem exoſtoſis et caries internae tibiae ſuperficiei procul dubio oriuntur. Quam ob rem Auctor nonnullas huic tractationi animaduerſiones ſubiunxit.

16) *Diatribe dynamica de motu duorum, in vacuo* p. 354.
et in medio reſiſtente, corporum, quorum vnum ad lineam curuam deſcendit, et alterum, quod ab iſto ope fili trahitur, ſecundum curuam aſcendit. Auctore I. F. HENNERT.

p 405. 17) *Continuatio obſeruationum* *) *ſuper orbita cometae, haud ita pridem ex ecliti, poſtea a* 1759 *viſi, et anno* 1682 *iam in coelo conſpecti; per* IOANNEM SCHIM.

p. 424. 18) *Vagina (uteri) extrinſecus penitus occluſa, reſecta et ſanata per* P. SANNIE. Virgo annorum fere 26, diu dolorem in abdomine perpeſſa, corpus intumeſcere et vuluam ipſam vehementer expandi ſentiens, malo, quod metuebat, ſalutem quaerere apud Cl. SANNIE decreuit. Hanc vt conſpexit, et locum affectum oculis obiit, os vaginae externum clauſum reperiit membrana coloris coerulei, aliquibus in locis ſubinde atri, glabra et nulla putredine correpta. Membrana ab anteriore ad poſteriorem partem ſex longa, et ab vno labiorum ad alterum propemodum tres lata erat pollices, antrorſum pollicem cum ſemiſſe extra labia ſubrotunde prominens. Manu abdomini impoſita, veſicam aqua repletam ideoque corpus grauidarum inſtar valde propendens Noſter obſeruat. Ceterum abdomen vehementer tenſum et tumidum apparebat vsque ad vmbilicum, vaginae autem tanta erat expanſio, vt eam ab vtero ſeparatam crederet. Hinc Cl SANNIE optimum factu iudicauit, vaginam per membranae ſectionem recludere, id quod ſumma cum circumſpectione et remediis neceſſariis ſubinde adhibitis, momento quidem citius et ſine vllo fere virginis dolore praeſtitit. Tum magna ſanguinis vis ex vagina profluxit, quae per ſeptem, et quod excurrit, annos ibidem fuerat detenta. Vulnus poſtea peſſariis et faſciis tractatum poſt breue tempus ſanatum fuit, et aegrota ad laetam redacta valetudinem, menſium conſecuta fluxum, matrimonium deinceps iniit, et lae-

*) vid. Vol. III. horum Comment. p. 490.

laetam enixa ſobolem, dum Auctor haec ſcriberet, adhuc in viuis fuit. Monitum ſubiungit, de non negligenda in recens natis infantibus vaginae patefactione, et de remouendo, ſi quod forte tum obſeruatur, impedimento.

19) *Experientia medica de vtili et noxio opii vſu,* p. 437. *Auctore* IOBO BASTER. In hoc ſchediaſmate enarrantur tantum morbi, in quibus opii vſus nunc ſalutaris, nunc nocuus fuit, cuius narrationis filum, in fine ſcriptionis ab Auctore pauciſſimis delineatum ſequi nobis liceat. Vtilitatem opii experientia comprobauit in variolis infantum, in diarrhoea et dyſenteria, corpore antea praeparato, et ab acredine ſua liberato; porro in morbo ileo, in colica pictonum, in nephritide, in diuerſis ſpaſmorum ſpeciebus, in catarrhis, praeſertim ſi bronchiae a pituita quadam tenaci obſeſſae ſunt, et tuſſis fere continua nocturno inprimis tempore inualuit: vnde tum pilulae anticatarrhales DEKKERI magnopere laudantur; porro ante operationem quandam grauem chirurgicam ad corroborandum corpus, et ſuſcitandos ſpiritus animales: hinc etiam in debilitate ſpirituum inſignem vſum praeſtat; porro in variis mulierum morbis praeſertim grauidarum, vtpote in moliminibus ſpuriis, in doloribus ante et poſt partum, in lochiorum fluxu nimio. At vero vſus opii nocet primo omnibus corporibus plethoricis; porro nocet in febribus acutis, quae venaeſectione tractari ſolent, vt in phrenitide, in pleuritide et peripneumonia, angina et in reliquis; porro in diarrhoea et dyſenteria, quando corpus materia maligna et prauis humoribus nondum vacuatum eſt; in nonnullis ſanguineorum hominum ſpaſmis, vt arthritide, podagra, in ſingultu et poſt chirurgicam operationem.

P. 455. 20) *Tractatio, de primis, quae nos ad iuris naturae cognitionem ducunt, principiis, Auct.* ABRAH. PERRENOT.

P 537. 21) *Obseruationes super vtilitate repetitae trepanationis; accedunt animaduersiones quaedam, contusionem caluariae et extrauasatum sub illa sanguinem spectantes; a* IACOBO VAN HIL. Iuuenis, 17 annos natus, ex arbore altissima decidens, exiguum quidem vulnus, sed contusionem admodum grauem dextri ossis bregmatis ex eo lapsu recepit: et in plenaria animi defectione, perpetuis agitatus conuulsionibus, rhoncho et sopore sepultus iecit Quarto die post in nosocomium ordinarium illatus, quum interea temporis venaesectio facta, et cutis in loco laeso paululum esset incisa, Auctoris curae traditus est. Is quidem inprimis opus esse duxit, externa integumenta, cutem et pericranium vlterius incidere, et totum fere cranium, quantum fieri potuit, denudare. Tum caluariam digito contingens, plures vno tumores atque inaequalitates deprehendit. Quorum vnum iuxta futuram sagittalem ad coronalem vsque excurrentem et pericranium a cranio prorsus separatum vidit, vt digitum inter vtrumque interferere posset: quod indicium, licet interdum fallax, esse solet fracturam cranii ibidem contigisse. Sequenti die Auctor reperit fracturam cranii in dicto osse bregmatis, a futura lambdoidea ad sagittalem vsque ex vna parte, et pone os temporum ex altera parte procurrentem. Non diu cunctatus Noster primam perforationem instituit prope fracturam, vnius fere pollicis interuallo a futura; ex qua aliquid sanguinis supra dura matre latitantis statim profluxit, mox maiori copia, quum dura mater digito leniter comprimeretur. Aegrotus sentire paululum et audire incepit. Die sequente trepanationem

nem repetere Noſter coactus fuit, partim vt ſanguini, intra cranium et duram matrem forte contento, exitum conciliaret, partim vt depreſſum verſus ſagittalem ſuturam, quam longa erat, os bregmatis eleuaret, et in ſitum naturalem reponeret. Repetiit igitur in p. 546. ipſa ſutura ſagittali, in qua terebram applicauit, perforationem, factoque foramine rurſus aliquid ſanguinis effluxit. Sed ſcopum Auctor nondum aſſecutus erat, ſiquidem apud animum conſtituerat, os bregmatis paululum depreſſum et ſutura excuſſum eleuare, et ſuturam in ſtatum naturalem reducere. Etenim eleuatorio ſubter cranium applicato, et dura matre leniter compreſſa, ingens ſanguinis quidem copia propullulauit, et aegrotus reſpirare, ſentire, loqui et lactis aliquid ſumere coepit. At breui poſt in priſtinum relapſus ſtertorem, aucta in ſimul febre, metum Auctori attulit, ne meninges ſanguine adhuc eſſent obtuſae, qui, ſi adeſſet, per ſiniſtrum os bregmatis, prope ſuturam, educi poſſe videbatur, quum ſuper ſiniſtro oculo magna ecchymoſis appareret, qualis in dextro oſſe locoque laeſionis non obſeruabatur. His atque aliis de cauſſis perforationem octauo poſt lapſum die tertium repetiit, et quidem in oſſe bregmatis ſiniſtro, adeoque in loco laeſionis oppoſito, prope ſuturam ſagittalem. Qua feliciter facta, ſanguis multo copioſior quam ante ex duobus foraminibus profluxit. Dura mater ſemel atque iterum leniter comprimebatur, vt ſanguis ſupra meninges collectus penitus egrederetur. Foramina perterebrata non, vt ſolent, orbiculis ſtanneis, quippe quibus dura mater nigredine fuit affecta, occluſit; ſed orbiculos, ex ebore craſſitie cranii confectos, foraminibus adaptatos probeque politos, adhibuit: facta tandem rite deligatione res proſpere ſucceſſit. Hoc exemplo Auctor de- p. 549. monſtratum iuit, non ſemper contingere debuiſſe

cranii aut futurae fracturam, si sanguis subter caluariam, vel in isto latere in quo contusio facta est, vel in opposito delitescens adsit. Inde concludit, locum, quo continetur sanguis, et quo fieri debet perterebratio, admodum difficulter detegi posse, et saepissime terebram non in loco laesionis, sed in parte plane opposita applicandam esse. Id, quod diuersis casibus ostendit, quarum enarratione, breuitatis gratia, in praesens supersedere lubet.

p. 567. 22. 23) Postremum locum occupat dissertatio-
B. 5 9. num biga, *de optima, breuissima, tutissia et parum sumtuosa aggeres ruptos occupandi et aquam arcendi ratione;* quarum prior, auctore BARENTIO GOUDRIAAN a Societate Scient. Belgica praemio est ornata; huic iuncta est altera IOANNIS PIERLINCKII de eodem argumento dissertatio. Vtraque insignis vtilitatis cum sit, neque tamen propter schemata ichnographica addita, in breuem summam contrahi intelligibili modo possit, liceat nobis cuiuslibet argumentum et expositionis rationem binis saltem verbis proponere. GOUDRIAANI scriptum duplices considerat aggeres, partim illos, qui in littore maris, ad cohibendas vndas exaestuantes, partim eos, qui iuxta fluuiorum ripas exstruuntur. Is postremus modus rursus duplex est; namque aggeres a fluminum ripis aut distant, et terram habent praeiacentem, aut non distant. In isto casu, rupto per aquarum vim aggere, ducendus nouus est agger rotundus versus fluuii ripam in terra praeiacente prominens et rupturam antrorsum occludens. Struitur agger, si lapides, terra, limus, stramina fixis palis coaceruantur, et vndis cohibendis opponuntur. In hoc casu, nouum opus post aggerem, versus terram continentem inferiorem exstruitur simili, quo ante modo, figura nempe subrotunda, ex lapidibus, terra,

terra, ſtuppa, ſtramine, et fixis palis tergeminis, quorum ope ruptura retrorſum, ſiue a tergo, occluditur, et aquae vis irruentis arcetur. PIERLINKIUS in ſua tractatione conſiderat ea tantum chomata, eos aggeres, qui ad fluminis ripam, qua longa eſt, exſtruuntur, et terram nunc habent praeiacentem, nunc ea deſtituti proxime, quam fieri poteſt, ad oram fluuii eriguntur.

24) Obſeruationes meteorologicae Suanebugenſes annorum 1745-1759.

XV.

Agriculturae fundamenta chemica, *Akerbrukets Chemiska Grunder*, Praeſide IOANNE GOTSCHALK WALLERIO, publice ventilanda exhibet *Guſtauus Adolphus Gyllenburg*, Comes. Vpſaliae 1761. 4. 1 Alph. 17½ pl.

Cum recte exiſtimet Cl Auctor, culturam agrorum atque rem metallicam inter praecipua rei publicae fulcra referri poſſe, eaque ceteris mechanicis artibus vel ideo praeponenda eſſe, quod ſocietatis humanae commoda ac vtilitates mirum quantum augent; in iis excolendis et perficiendis allaborare ſibi turpe neutiquam duxit. Omnem potius ſuam in rebus chemicis cognitionem, quam ſolidam ſatis ac vberrimam eſſe multis iam editis ſpeciminibus demonſtrauit, eo direxit, vt non ſolum in conficiendis pharmacis, iisque in varias medicaminum formas mutandis laboraret, ſed id quoque efficeret, vt, quantam in oeconomicis rebus praeſtet vtilitatem chemia, dilucide appareat. Verſatur ea, quae

quae oeconomiae inſeruit chemiae pars, vel circa *res rurales* vel circa *res domeſticas*, hinc duo eius enaſcuntur capita, quorum illud in hac diſſertatione pertractandum ſumſit Cl. Auctor: et ita pertractauit omnino, vt cuiusuis intelligentis plauſum mereatur, cum quaelibet accurate ac docte diſputata inueniantur. Cuilibet paginae adiunctus eſt textus ſuetice conſcriptus, vt eo maior ſit huius tam vtilis libelli in patria ſua vtilitas. Abſoluitur tota tractatio octodecim capitibus, quorum ſummam breuiſſime adducere operae pretium erit.

p. 7. Primum caput agit *de principio vegetabilium*. Deteguntur vegetabilium principia a chemico vel ſine ignis auxilio, vel mediante ignis vi educuntur. Sine igne prodeunt *olea vnctuoſa; ſalia eſſentialia; ſucci mucilaginoſi, gummoſi, ſaponacei; reſinae, aereum* aliquod, *ſpirituoſum*, quae quamquam non omnia ſimul cuiuis plantae inſunt, nullum tamen reperies vegetabile quod non quasdam harum partium conſtitutiuarum contineat. Ignis chemicus, ſub vario gradu applicatus, ex iis *aquam; ſalia* vel *acida* vel *alcalina* vel *oleoſa*, vtplurimum fixa; *olea* tam *eſſentialia* quam *empyreumatica; terram* aut *vitreſcibilem* aut *abſorbentem* vel et *calcaream* extorquet. Aquoſae plantarum partes conueniunt cum aqua ſimplici communi; ſapidae tamen interdum ſunt et odoriferae a ſalium miſcela; et tantum non ſemper vna cum oleoſis vegetabilium gluten efformant: copia ſua vel maiori vel minori in qualibet planta variant.

p. 10. Terra vitreſcens in farinaceis nutrientibus; abſorbens in aromaticis medicinalibus; calcarea in durioribus lignis v. c. adeſt et vel putrefactione vel incineratione obtinetur. Efficiunt hae terrarum diuerſae ſpecies, quarum nullam in regno minerali inuenies, omnem plantarum ſoliditatem ac conſiſtentiam.

tiam. Salia, quae ignis elicit, num vegetabilibus vere inſint, an ſint potius a vi ignis producta, dubium omnino eſt: illa vero, quae ſine igne obtinentur, eſſentialia dicta, varium vſum praeſtant in vegetabilibus; multumque indole ac natura diſcrepant. In aliis enim acidum explicitum ac euolutum, in aliis occultum deprehenditur, vtrumque tamen ab iſto mineralis regni acido differt. Interdum media haec ſalia ſunt, neque tamen ab omnibus plantis in cryſtallorum forma obtineri poſſunt, vel ob olei nimiam abundantiam, vel ob aquae defectum. Olea vegetabilium eſſentialia, expreſſa, et empyreumatica componuntur ex materia inflammabili et terreſtri mediante acido cum aqua combinatis. Mucilaginoſum ac gummoſum maxime ſibi ſimilia ſunt, denſioris tantum conſiſtentiae eſt gummoſum ob minorem aquae copiam: vtraque in minerali regno non inueniuntur. Saponacea naturalia in aqua et vini ſpiritu ſolubilia ex nonnullis vegetabilibus obtinentur. Reſinoſae partes vel liquidae ſunt et *balſama* dicuntur; vel duriores, vti *reſinae;* vel extenſiles et tenaciores vti *cerae;* vel fragiliores vti *camphora;* vel butyraceae. Componuntur ex olei cum ſale acido connubio. Aereum in plantis principium vel elaſticum eſt vel ligatum, quod demum ſub vegetabilis deſtructione per ignem et calorem ſeparatur, et vel efferueſcendo vel fermentationem excitando ſeſe manifeſtat. Spirituoſum, in qualibet fere plantarum ſpecie diuerſum, duplicis generis eſſe Noſter aſſerit, vel enim grato vel ingrato odore pollet. Augetur vel imminuitur in plantis pro culturae differentia: multoque ſubtilius eſt eo, quod per fermentationem ex plantarum partibus obtinetur; et commode a BOERHAAVIO *ſpiritus rector* dicitur. Succi plantarum reliqui, cuiuscunque demum generis ſunt, ex dictis hiſce prin-

p. 22.

p. 28.

principiis miſcentur, ad quae igitur in omni vegetatione reſpiciendum eſt.

p. 34. Caput ſecundum explicat *vegetationis principia in genere.* Definit Cl Auctor vegetationem per *ſucceſſiuam plantae mutationem et creſcentiam, quae perficitur motu humorum, quo particulae nutrientes vel interpoſitione quadam vel appoſitione vel vtroque modo, plantae extenſionem et augmentum promouent. Vegetabile* dicit *corpus organicum carens vi locomotiua, per poros aut vaſa in ſuperficie ſua externa poſita materiem ſui nutrimenti ac incrementi hauriens.* Principia vegetationis non tantummodo nutritionis materiem praebent, ſed et interdum actiua nutritionis plantarum formant inſtrumenta. Ex his omnibus oſtendit: vegetabilia non poſſe ex alia materia nutriri, quam quae a plantis abſorberi poſſit, atque ideo ſit tenuiſſima, liquida ac in vapores ſoluta. Quatuor inde requirit ad vegetationem praeſtandam momenta; 1) vt materia, a qua creſcunt plantae, vel iam ſit earum ſuccis analoga, vel certe, ſi nondum homogenea fuerit, in talem mixtionem mutari facile poſſit; hinc quaeuis terrae minerales, bitumina, ſulphur etc. plantis nutriendis prorſus inepta ſunt. 2) vt iſta homogenea materia ſoluatur et attenuetur; quod per aquam fit, quae ſalia ſoluit, et hac ratione in lixiuium mutata tam pinguedines quam olea ſibi iungit. 3) vt ſemina habeant diſpoſitionem aliquam ſeu habilitatem ad nutrimentum ſuſcipiendum: duplex ad hanc requirit formale principium, alterum intrinſecum in ipſa ſeminum natura, tam nutritiua quam multiplicatiua, conſiſtit, alterum extrinſecum ab aëre et calore dependet. 4) vt remoueantur impedimenta, quibus haec actiua principia debilitari vel minus efficacia reddi queant.

Caput

Caput tertium *de vi ſeminum intrinſeca multiplicatiua* agit. Duplex ineſt vis vegetabilibus: alia nutritionem, alia multiplicationem ſpectat. Cum non ſolum ſemine, ſed et gemma, ramulo, folio, radice, nodo propagari vegetabile poſſit, patet vim multiplicatiuam in tota fere planta deliteſcere. Partes ſeminis ſunt, membranae inuoluentes; lobi nutritiuam materiem continentes et germen plantam futuram ſiſtens. Ipſa virtus ſeminum multiplicatiua, niſi aer, calor et humiditas proportionata acceſſerit, quieſcit. In motum vero perductam eam conſiſtere putat in fermentatione quadam, *omnemque plantarum diuerſitatem a fermento, cuicunque ſemini ſpecifico ac proprio ſub plantae efflorescentia communicato dependere aſſerit*, et experimentis commonſtrare annititur. Solet haec naturalis fermentatio promoueri ac intendi ſeminum maturitate, calore requiſito, agri debita humiditate atque pinguedine, fermento debito: imminuitur e contrario, ſeminum immaturitate, frigore, defectu fermenti, ſeminum aetate, climatis mutatione. p. 48. p. 64.

Caput quartum. *De calore vegetationem promouente.* Sine calore nullas plantas vegetare experientia docet. Eſt vero calor, qui in vegetabilia agit, vel aereus, vel ex terra adſcendit. Vterque aut in plantas ipſas aut in terram, plantas continentem, aut denique in aerem, plantas ambientem, agit. Vt autem rite agere queat, neceſſe eſt, vt iuſtus eius gradus adſit, tantus nimirum, vt corticem penetrare et ad medullam vsque ſerpere poſſit. Nocet vero calor, ſi vel nimis vehemens fuerit, vt materia nutrimenti nimium diſſipetur, vaſaque exſiccentur; vel ſi prorſus deficiat, vt ſuccorum motus ceſſet ac ſupprimatur. Videtur Noſtro ipſe hic calor illud eſſe, quod a variis philoſophis ſpiritus mundi appellatum fuit. p. 72.

Caput

p. 84. Caput quintum. *De aere vegetationem promouente.* Aer ad vegetationem multum confert, siue eum *abstracte*, siue *composite* considerauerit. Abstracte vel vt aether elasticus, ob vim suam rarefacientem et condensantem, omnem liquidorum in planta motum, et ipsam fermentationem praestat. Composite siue vt atmosphaera solet, ob particularum aquearum, inflammabilium, oleosarum, salinarum, quae partim e terra exhalant, partim in ipso aere generantur, miscelam tam actiue quam materialiter in vegetabilia agere. Occultus ergo vitae cibus merito appellatur, et germinationem duplici modo promouet; cum vel immediate in corpus vegetabile per vasa inhalantia resorbeatur, vel terrae sese insinuans eandem fecundet. Variant vero aeris conditiones *climate; loci altitudinis ratione supra lineam horizontalem aquae marinae; ratione distantiae ab aqua marina, aliisue aquis, vel a syluis ac terra inculta; ratione indolis fundi vel ipsius terrae; ratione mutationum et circumstantiarum accidentalium.*

p. 110. Caput sextum. *De aqua vegetationem promouente.* Magna semper inter physicos lis fuit, vtrum aqua vt alimentum, an potius vt vehiculum alimenti, incrementum plantarum promoueat; hinc recenset Noster experimenta, quae tam cum terris, quam cum aquis solis instituta summa cum cura fuere: ex quibus omnibus inter se comparatis concludit, magnam partem aquae resorptae in plantarum cellulis remanere iisque nutrimentum praebere, quamquam certum sit, maximam aquae partem in alios vsus a plantis sorberi. Agit vero aqua vel in vegetabilia ipsa tam materialiter quam instrumentaliter; vel in terram, quam porosam reddit ac humidam, simulque salinum, quo imbuta est, principium soluit, quo mediante aqua cum oleosis particulis combinari potest.

Vt

Vt vero hos effectus praestare possit, opus est, vt attenuata et in vapores resoluta sit aqua, et vt calore naturali temperata in iusta copia adsit: nocet enim vario modo tam nimia aquarum abundantia, quam earum defectus.

Caput septimum. *De terra vegetationem promouente.* Terra mineralis vegetabilibus nutriendis prorsus inepta est, quicquid etiam contra monuerit Cl. DU HAMEL DU MONCEAU, sed fulcit ea tantum plantas, vt VERULAMIUS asserit. Potest tamen ob diuersam suam indolem multum ad vegetationem conferre; pro qua quidem varia natura Noster terram in *fortem* ac *debilem*, in *fertilem* ac *sterilem* distinguit. Terra fortis tam profunditate quam tenacitate sua diutius retinet pingue nutriens, aerisque iniuriis fortius resistit, quam debilis. *Fertilis terra iusta ac naturae singulorum vegetabilium conuenienti gaudet principiorum nutrientium copia et proportione: sterilis autem pauciſſimas vel nullas continet particulas nutrientes admixtas.* Vt ergo harum terrarum indoles melius cognosci ac perspici queat, singulas earum species describere tentat. p. 134

Caput octauum. *De humo vegetationem promouente.* Humus in superficie telluris expansa, colore vt plurimum nigricante, aqua adfusa expanditur ac spongiosa redditur, exsiccata puluerulenta fit. Aquam facile vel transcolatione vel euaporatione dimittit. Elixiuiatione et destillatione eam examinauit Auctor, et licet magma vnguinosum in ea eodem modo, ac KÜLBELIUS, inuenerit, hoc tamen ob suam crassitiem vegetabilium poros intrare posse cum Cl. LUDWIGIO nostro negat: largitur tamen ipsi inesse pingue quoddam, quod facile in aqua solui et in plantarum vascula suscipi queat. Salinum in p. 140

humo latens non vnius eiusdemque naturae eſt, ſed mox alcalinae, mox mediae indolis deprehenditur. Mutatur humus pro caloris atmoſphaerici ratione ac pro humidiorum locorum vicinia diuerſimode, vt interdum diſſipato ſuo pingui principio puluis terreſtris prorſus ſterilis fiat; nunquam tamen, vt abſone quidam contendunt, in argillam commutatur. Ad vegetarionem confert tam materialiter quam inſtrumentaliter: attrahit nempe pinguedinem ex aere, eamque ſimul cum ſalino ſuo principio ſubminiſtrat plantis, cumque poroſa ſit, aerem ad germina radicesue plantarum admittit; atque denique cultura facile ſubigi et praeparari poteſt. Poterit vero, quamuis pura ſit, multis laborare incommodis vegetationique plantarum officere; nimis enim cito in ſiccioribus annis ac locis ſoluta euadit; nec plantarum firmitatem, ob nimiam ſuam elaſticam vim iuuat; hyeme in cohaerentem maſſam non conglaciatur, ſed in minores moleculas, frigus hibernum ad radiculas denudatas facile admittentes, cogitur; facileque in ſterilem terram mutatur. Hinc puriſſimam humum plura in hortis, quam agris, praeſtare commoda, iure optimo Noſter contra eos monet, qui nullam niſi humum vegetabilem culturae plantarum aptam cenſent terrarum ſpeciem.

p. 152. Caput nonum. *De argilla ad fertilitatem contribuente.* *Argilla* eſt *terra tenax*, *tactu pinguis*, *humectata digitis adhaerens*, *ſpiſſa ac denſa*, *minutiſſimis partibus conſtans.* Raro pura in telluris ſuperficie reperitur, ſed mixta ſemper vel cum humo, vel cum arena, vel cum aliis ſpeciebus terrarum. Aquam attrahit, colligit ac diu retinet; igne vero, ſiue aere calido, exſiccatur et indureſcit. Per elixiuiationem nihil inde ſeparari poteſt ſalis, niſi pauxillum quidpiam, quod accidentaliter ipſi immiſtum eſt. Deſtillata

lata exhibet phlegma diuerſae indolis, et exiguam ſalis volatilis copiam. Nihil vnguinoſi ſ. pinguis inde educi vlla arte poteſt, hinc gluten quoddam in ipſa deliteſcens vix adſumendum putat. Quum calore indureſcat, nec per acida fortiſſima licet applicata ſoluatur, vix ſolubilitas eius concipi mente poterit: hinc materialiter ad fertilitatem nihil confert. Inſtrumentaliter vero valdopere eam multis nominibus promouere experientia docet. Aquam enim ac pingue aereum ſuſcipit ac diu retinet; rimas atque fiſſuras agens aeri ad radices aditum concedit; admixtam humum compingit; frigus hibernum abigit; et in ſtatu eodem absque vlla ſuae naturae mutatione permanet. Nocet autem vegetationi lentore ac tenacitate nimia; duritie, quam exſiccata ſuſcipit; rimis ac fiſſuris, quae aeſtate euaporationi nimiae, hyeme frigoris ad radices acceſſui, fauent; ſimulque cultura argilloſae terrae omnium eſt difficillima: hinc in pura argilla nulla vegetatio. Prae aliis illa argillae ſpecies, quae *fermentans* appellatur (Brauſe-Erde) minus agriculturae eſt idonea, cum aqua in ea aceſcat.

Caput decimum. *De terra cretaria et calce ad fertilitatem contribuente.* Rarior occurrit cretacea ſ. calcarea terra in ſeptentrionalibus regionibus, hinc Noſtro de eius virtute foecundante per experientiam nihil fere conſtat. Adfert tamen quaedam ex chemica calcis diſquiſitione petita argumenta atque inde effictas coniecturas. Creta et calx auidiſſime abſorbent aquam, quae inde aliquid ſibi iungit ſalini, atque ideo apta fit pinguibus oleoſiſque particulis ſoluendis. Aqua ſuper calcem cretamue deſtillata alcalinam indolem aſſumit; licet ſicca deſtillatio ex calce nihil, e creta pauxillum ſalis volatilis eliciat. Cum acidis efferueſcunt vtraque, et tum, ſi euapo- p. 164.

rant, inſipidam maſſam deliqueſcentem relinquunt. Pinguedines auide in ſe ſuſcipiunt, quanquam ipſa nihil oleoſi continent. Calx cum argilla et arena indureſcit, coagulatur quoque, ſi vnguinoſas gelatinoſaſue particulas attraxit. Vegetabilium nutritioni ergo materialiter prodeſſe nequit; inſtrumentaliter autem ipſi omnino inſeruit, humidum ex aere attrahendo; calorem agrorum augendo; aquas ac pinguedines ſoluendo, ac accedente calore in vapores diuidendo; acidum quorundam agrorum abſorbendo et immutando. Noxa, quam adfert agris terra calcarea, enaſcitur vel ex eo, quod nimium calorem in agris excitat; vel quod euaporationi humidi principii nimis fauet; vel quod inuolucris ſeminum adhaerens poros ſugentes obſtipat; vel quod pinguedinem agri nimium ſoluit ac deſtruit; hinc per ſe nunquam fertilem agrum conſtituit, quanquam optime conducat plantarum vegetationi, ſi vel iuſta copia cum ceteris terrarum ſpeciebus miſceatur, vel lixiuio ex calce parato agri irrorentur. Semper tamen caute cum ea erit mercandum.

P. 176. Caput vndecimum. *De marga ad fertilitatem conferente.* *Marga* Noſtro *eſt terra ab argillacea et calcarea quaſi compoſita.* In eo tamen conſentire cum Cl. Auctore non poſſumus, quod aſſerat, eiusmodi terrarum miſcelam vix in telluris ſuperficie reperiri, cum in noſtris regionibus haud adeo raro occurrat ſummam cruſtam agrorum conſtituens, quanquam in lapideam maſſam non concreta, ſed terreſtrem faciem offerens. Aquae immiſſa dehiſcit, et ſub aere, duriſſima licet effoſſa ſit, in puluerem fatiſcit. Nec ſalini nec oleoſi quicquam extractione a marga obtinere potuit; nec ex particula eius deſtillationi ſubiecta aliquid prodiit. Licet cum acidis efferueſcat, plenarie tamen ab iis non ſoluitur. Pinguedines

dines ſoluit, hinc eius teneriores ſpecies a fullonibus vſurpantur. Vtilis ergo in fecundatione agrorum eſt marga, quanquam non materialiter, cum pingue nihil, nihilque ſalis contineat; inſtrumentaliter tamen, attrahendo humidum; reſorbendo acidum; ſoluendo pingue; tollendo tenacitatem; conciliando agris arenariis nimis ſolutis conſiſtentiam ac ſoliditatem. Nocet vero agris et diuturnitate et abundantia, cum ob alcalinam indolem nimium exſiccet; pinguedinem agri celeriter exhauriat; agrum argillaceum nimis reſoluat. Quo vero plus vel minus calcareae terrae ipſi eſt immixtum, eo plura quoque vel minora inde metuenda ſunt incommoda.

Caput duodecimum. *De terra arenacea et glareoſa ad foecundationem conferente.* Glarea et arena, ſiue humidae ſiue ſiccae fuerint, nulla gaudent partium ſuarum cohaeſione, cum ex minoribus lapillulis vel puluere lapideo conſtent. Omnem eludunt menſtruorum quorumlibet vim, cum ſint eorum partes vitreſcibiles. Itaque nec materialiter nec per ſe inſtrumentaliter vegetationi proſunt. Poſſunt tamen, ſi aliis terrarum ſpeciebus miſceantur eo, quod harum nimiam tenacitatem corrigunt, vti fit in argillaceis, vel nimiam poroſitatem, vti in turfis, tollunt iisque maiorem denſitatem conciliant, haud raro ſumma cum vtilitate ad agrorum emendationem adhiberi. Nec iis aſſentiendum eſſe recte monet, qui a filicum lapillulorumque in agris praeſentia vtilitatem vel ideo expectant, quoniam ſale quodam eos imbutos putant: quanquam forſan aliud in agris praeſtare commodum poſſe ipſi videantur, quod nimirum vmbra ſua a nimio calore defendant plantarum radiculas. Cum vero nimium calefaciant glarea atque arena, nimiſque ſolubiles ſint, et ob partium ſuarum duritiem nihil pingue ac p. 184.

humidum attrahant, vegetationem omnino impediunt. Haec omnia, quae de terrarum indole nunc Noſter propoſuit, tantum de ſuperiori telluris ſtrato ſeu cortice intelligi vult; monet tamen, in quauis agrorum diſquiſitione ac diiudicatione neceſſe eſſe, vt ſtratorum ſubiacentium ſimul habeatur ratio.

p. 190. Caput decimum tertium. *De ſale vegetationem promouente.* Magna inde ab omni fere aeuo tributa fuit vis ac efficacia ad vegetationem promouendam ſalibus cuiusuis generis. Falluntur tamen ii, qui tale quid ſibi perſuadent, vti Noſter multis, quas adfert, rationibus commotus aſſerit. Contraria non ſolum huic opinioni ſunt KRAFTII, BONETI, ALSTONII experimenta, ſed et ipſa vegetabilium indoles, cum, pauciſſima ſi exceperis, nulla ipſis inſint mineralia ſalia. Salium inſuper mineralium indurandi ſemina vegetabilia facultas; frigiditas, quam media ſalia aquae conciliant, aliaque plura hanc dictam hypotheſin prorſus labefactant. His peractis conſiderat ſalia quaeuis acida, alcalina, media, quae foecundationi apta dicta fuerunt, eorumque effectus in corpora vegetabilia recenſet; praecipue de nitri energia eo prolixius agit, quo ſpecioſius ac praeclarius de ſummo eius hac in re vſu a permultis fuit diſputatum. Concludit tandem omnibus his rite penſitatis: *nullum in nutritione vegetabilium locum habere ſalia mineralia, nullum terras minerales.*

p. 213. Caput decimum quartum. *De vi ſeminum multiplicatiua arte promouenda.* Cum igitur nunc expoſuerit, quid natura ipſa valeat in vegetatione praeſtanda, nunc ad artis varia adminicula accedit. Reſpicit igitur primo loco ad ſemina, et in hoc capite definire tentat, an ars poſſit ſemina eo diſponere, vt vel citius vel laetius vegetare ac ſeſe multiplicare queant.

queant. Triplici modo ad hunc ſcopum pertingere allaborarunt auctores: vel *per plantationem in ſeminario huic fini deſtinato;* vel *per fecundationem immerſiuam;* vel denique *fumigatione* aut *pulueris cuiusdam adſperſione.* De quibus omnibus methodis docte ſatis ac accurate exponit, rationes, cur, et modos, quomodo quaelibet inſtituatur, candide tradit, et ex veris chemiae principiis demonſtrat, vix poſſe artem quicquam praeſtare in ſeminibus ita mutandis, vt vis eorum multiplicatiua augeatur, vel certe per omne vegetationis ſtadium conſeruetur.

Caput decimum quintum. *De pinguefactione agri.* p. 252. Maiorem omnino artis vſum in agro mutando ac emendando eſſe, quam in ſeminibus perficiendis, clare docet. Intelligit ſub pinguefactionis nomine eam operationem, qua agri iis refarciuntur materiis, a quibus vegetabilia ſufficiens habere poſſunt nutrimentum. Optimae igitur ad hunc ſcopum materiae eae ſunt cenſendae, quae attenuatum et in vapores reſolutum pingue ac humidum continent. Agrorum vero pinguedines vel ex aere adducuntur, quas ſupra iam cap. V. tractauit, vel ex tribus naturae regnis petuntur. Minerales ob heterogeneam ſuam indolem, quae prorſus ab ea vegetabilium abhorrere videtur, cap. I. iam reiecit, hinc vegetabilia tantum et animalia pingue nutriens plantis ſuppeditare poſſunt. Recenſet ergo praecipuas qualitates, quas poſſidere debeat illa materia, qua vti ad pinguefactionem agrorum ruricolae poſſint, et tandem omnes huc vsque pro hoc ſcopo vſitatas examinat: fimum, vegetabilia tam recentia, vti folia pini, arborum cortices, raſpaturam lignorum cet, quam deſtructa, vt humum, turfam, fuliginem, carbonum puluerem. Controuerſiam mouet Cl. DU HAMEL DU MONCEAU, qui falſa ſua hypotheſi, qua terram verum

esse vegetabilium materiale alimentum, sibi persuadet, seductus, varia de pinguefactione prouulgauit argumenta, quae Nostro plane non arrident. Tempus, quo agri opimandi sint, non adeo facile determinari potest; cum tamen necesse sit, vt ager sit siccus et aridus, fimus aequabiliter in agro dispergatur et aratro cum terra rite misceatur, autumnale tempus optimum Nostro videtur. Potest tamen et nimia fimi quantitas nocere, si ager nimis calidus aut nimis fortis fuerit. Generaliores subiungit tandem regulas, quas obseruare debent in pinguefactione instituenda agricolae, pro diuersitate agrorum.

p. 274. Caput decimum sextum. *De mixturis terrarum.* Non tantum fimus admixtus agrum fertiliorem reddit, sed possumus quoque sterilitati mederi ea ratione, quod varias terrarum species sibi inuicem misceamus, quae, licet per se sterilissimae fuerint, vegetationi tamen prodesse possint, sibi inuicem iunctae. Vt enim vegetabilia crescant, solubilis terra sit ex triplici ratione necesse est, 1) vt radices facile ac sine resistentia sese extendere possint, 2) vt aer accedere ad radices queat, 3) vt materia nutriens cuilibet radicis puncto admoueri possit. Nec tamen proficua est terra nimis soluta, quae debilis est et aeris iniuriis admodum patula. In mixtura igitur terrarum id efficiamus necesse est, vt nimis tenax terra magis solubilis, nimis soluta vero magis tenax reddatur. Pro cuiusuis ergo terrae supra descripta indole ac natura facillimo negotio apta talis commixtio variarum specierum institui poterit. Triplicem vero addit modum, quo perfici talis miscela soleat, alii enim terram e loco suo natali in agrum mutandum transferunt, alii eam prius fimo commiscent, alii apricatione cum superiori strato subigunt. Adfert hic loci eam auctorum disceptationem

nem, quam de virginea terra ſiue ea, quae nunquam antea culta fuit, oeconomi inſtituunt, cum alii eam fertilem alii ſterilem dicant, quilibet ſuis argumentis vſi. Monet vero Noſter, nec abſolute ſterilem nec fertilem eſſe eam habendam, cum ſola eius indoles ac profunditas has qualitates determinet.

Caput decimum ſeptimum. *De aratione, ſeminatione et agri cultura.* Magnam omnino eſſe vim aeris infecundatione agrorum producenda, ſupra iam monitum fuit, hinc in agrorum cultu ad id prae aliis reſpiciendum eſt, vt liberior aeri ad terram aditus concedatur. Eſt vero et alius arationis finis, vt nimirum euulſis graminum radiculis terra magis fiat ſolubilis. Addit arationis, pro qualibet diuerſa agri ſpecie diuerſam neceſſitatem et methodum, ipſa vero mechanica inſtrumenta, quibus aratio perfici ſolet, non deſcribit. Tempus arationi maxime aptum cenſet illud, in quo maxime terra agri diuiſibilis eſt. Profunditas arationis radicum extenſioni ſit accommodata. p. 290.

Semina ob quatuor cauſas terra ſunt obtegenda 1) vt ab auibus inſectisue defendantur, 2) vt ab aeris iniuriis protegantur, 3) vt loco magis clauſo germinare poſſint, 4) vt nodi, iuxta WOLFII experimenta, radices agere queant: hinc pro diuerſa ſua natura plus minus profunde ſeminanda ſunt. Quantitas ſerendorum ſeminum a macilenta pinguioriue agri indole dependet. Tempus vel autumnale vel vernale optimum eſt. Si foliola iam protrudunt plantulae, tunc ceſſat cauſa, quae terrae ſolubilitatem requirebat; hinc in quibusdam locis ſolent tunc temporis comprimere agrum ac aequabilem reddere.

Caput decimum octauum. *De incommodis nonnullis ab agro auertendis.* Sunt ex incommodis, quae

plantarum nutritionem retardare et ſupprimere ſolent, praecipua *ſylua*, *aqua*, *nix*, *ſaxa* et *lapides*, *variaque animalia*, ad quae tamen remouenda ac abigenda vix aliquid chemia confert; ſed artes variae mechanicae iis tollendis ſufficiunt: hinc in eorum deſcriptione breuiſſimus eſt Cl. WALLERIUS, quasdam tantum generaliores regulas commendans, quibus hic dictus ſcopus attingi poſſit.

XVI.

ANTONII GOÜAN, M. D. Reg. Societ. Scient. Monſpel. Soc. Hortus regius Monſpelienſis, ſiſtens plantas tum indigenas, tum exoticas No. MMCC, ad genera relatas, cum nominibus ſpecificis, ſynonymis ſelectis, nominibus triuialibus, habitationibus indigenarum, hoſpitiis exoticarum, ſecundum ſexualem methodum digeſtas, in gratiam philiatrorum Monspelienſium. Lugduni, ſumpt. Fratrum de Tournes, 1762. 8 mai. Alph. 1. pl. $\frac{1}{2}$. tab. aen. 7.

In deſcribendis Faunae Monspeliacae animalibus, ac ARTEDI Ichtiologia emendanda dudum occupatus Cl. Auctor, nunc florae potiores curas tribuit, plantasque in horto et agro Monspelienſi cultas, creſcentesque methodo Linnaeana diſpoſitas, euulgauit. Non autem ſimplicem nudamque nominum recenſionem exhibuit, nec ea tantum, quae a floriſtis poſtulamus, egregie praeſtitit, ſed et plurima noua propoſuit, et ita rem herbariam illuſtrauit, locupletauitque. Genera inferiora, a LINNAEO ſtabilita, retinuit, eorumque definitiones compendii cauſa citauit, non vero repetiit, easdemque immuta-

mutatas fere vbique propoſuit. In nonnullis tamen, ratione calicis inprimis, characterem primarium emendauit. Ita *Anchuſae* folium calicis vnum caeteris ſublongius; *Cerinthe* foliolum vnum calicis caeteris breuius anguſtius, alterum longius, latiusque; *Nicotianae* laciniam vnam ſaepius longiorem; *Geranio* foliola calicis duo anguſtiora tribuit. In *Polemonio* filamenta duo longiora, tria breuiora; et in *Narciſſo* ſtamina tria longiora, tria breuiora intra tubum notauit. An tubus huius floris ad corollam pertineat, vel nectarium ſit, dubium quidem Cl. Auctori videtur, et dum lineae ſupra petala excurrentes pari paſſu in tubum deſcendant, ad corollam potius pertinere credit. Dum vero illi characteres eſſentiales vel primarii dicti, a calice, corolla, ſtamine, piſtillo, ac fructu deſumti fuerint, reliquae autem plantae partes non omitti prorſus debeant, primario characteri ſecundarium, quem radicatio, cauleſcentia, foliatio, inflorescentia et fulcratio ſuppeditant, vbique adpoſuit et deſcripſit. Quibus et placentatio addi debuiſſet, aſt cum circa hanc rem ſufficientes obſeruationes nondum inſtituere potuerit Cl. Auctor, eandem ſtudio omiſit. Immo de notatis characteribus ipſe monitum adiecit, ſcripſitque: *Secundarios omnibus generis cuiusque ſpeciebus communes proferre vehementer optaſſemus, obſtat plantarum plurium, cognitarum quidem, aſt in horto regio nondum hoſpitantium defectus. Characteres igitur iuxta ſpecies a nobis enumeratas dirigere coacti fuimus.* Attamen praeſtantiam electorum characterum quilibet facile inueniet, et vel ex nonnullis ſpeciminibus patebit.

p. 81. p. 83. p. 105. p. 338. p. 95. p. 163.

Canna. *Radicatio* bulbiformis carnoſa nodoſa horizontalis. *Cauleſcentia* culmoſa ſolida folioſa ſimplex. *Foliatio* ſimplex alterna vaginans integerrima.

p. 1.

rima. *Floreſcentia* ſubſpicata terminalis ſimplex liliacea. *Fulcratio* nulla.

p. 17. Saluia: *Rad.* ramoſa. *Caul.* herbacea, ramoſa, articulata, tetragona. *Fol.* oppoſita ſimplex, integra vel inciſa, inferior petiolata, ſuperior ſeſſilis. *Flor.* verticillata terminalis. *Fulr.* bracteae ad baſin verticillorum.

p.176. Conuallaria. *Rad.* horizontalis nodoſa. *Caul.* ſcapoſa vel folioſa. *Fol.* ſimplex integerrima, nunc ſeſſilis radiçalis baſi anguſtata vaginans, nunc caulina ſemiamplexicaulis vel petiolata alterna aut verticillata. *Flor.* nunc terminalis racemoſa, nunc axillaris pedunculis vni vel multifloris. *Fulc.* bracteae (in racemoſis) minimae (in axillaribus), nullae.

p.412. Hieracium. *Rad.* fuſiformis vel ramoſa, integerrima vel praemorſa, perpendicularis vel horizontalis ſtolonifera. *Caul.* nunc ſcapoſa, vniflora vel multiflora, nunc folioſa herbacea ramoſa. *Fol.* ſimplex integerrima vel integra vel inciſa petiolata vel ſeſſilis, radicalis vel caulina. *Flor.* pedunculata, pedunculis vnifloris multifloriſque radicalis aut caulina. *Fulcr.* nulla.

Et in cryptogamia, inprimis filicibus ac fungis, florum fructuumque ſitum, quem pro nota eſſentiali generica habuerant botanici, Cl. Auctor vt ſecundariam tantum aſſumſit, et hinc vbique characterem primarium, tanquam incognitum, omiſit, et ſecundarium modo notauit. Ita Pteris
p.525. charact. ſecund. *Rad.* carnoſa nodoſa horizontalis ſtolonifera. *Caul.* nulla. *Fol.* radicalis petiolata frondoſa ſubtripinnata. *Flor.* epiphylla ſeſſilis: fructificationibus in lineis marginalibus. LINN. ſyſt.
p.535. natur. 1038. *Fulcr.* nulla; et Agaricus char. ſecund. *Rad.* ſubbulboſa. *Caul.* rarius nulla: ſimpliciſſima nuda vel voluata: pileus terminalis ſubtus lamel-

lamelloſus orbiculatus vel dimidiatus. LINN. ſyſt. nat. 1074. *Fol.* - *Flor.* - *Fulcr.* - Monuitque hac occaſione obſcurum et ignotum eſſe voluae vſum, forte fulcrum inuolucriforme.

Generibus ſuas ſubiunxit ſpecies. Et plures in agro Monſpeſulano ab aliis botanicis nondum detectas, nonnullas quoque tum indigenas, tum exoticas LINNAEO ignotas, Cl. Auctor hic enumerauit. Plurimis breuem deſcriptionem totius plantae adpoſuit, omnibus vero aptiſſima nomina impoſuit; gallica et vernacula nomina quoque notauit, ſynonyma a BAUHINIS, TOURNEFORTIO, MAGNOLIO, SEGUIERIO, et SAUVAGESIO deſumſit; et ſpecifica atque triuialia a LINNAEO tradita plerumque retinuit quandoque vero mutauit. *Boerhauia, caule ſcandente* LINN. *Boerhauia floribus umbellatis ſeminibus fuſiformibus truncatis, apice tuberculatis.* Et *Boerhauia caule erecto* LINN. *Boerhauia floribus paniculatis, ſeminibus pentagonis truncatis.* p. 1. *Gratiola* (offic.) *foliis ouato-lanceolatis ſuperne ſerratis, bracteis geminis linearibus, calice longioribus.* p. 13. *Lycopus* (paluſtr.) *fol. ouato-ſeſſilibus, baſi ſinuato-pinnatifidis, ſuperne ſerratis.* p. 15. *Monarda* (fiſtuloſa) *verticillis capitatis ſubſolitariis terminalibus, fol ouatis ſeſſilibus.* p. 16. *Heliotropium* (Europaeum) *fol. ouatis petiolatis, caule erecto;* et (Curaſſauicum) *fol. ſpathulatis ſeſſilibus, dicitur.* p. 78. Omnibus Teucrii ſpeciebus, quarum quatuordecim adduxit, noua impoſuit ſpecifica nomina. p. 269.

Etiam vbi vna modo ſpecies genus conſtituit, ſpecifica ſaepe dedit nomina. Ita *Cneorum fol. oblongis ſeſſilibus integerrimis, pedunculis ſolitariis unifloris.* p. 23. *Meſothria fol. cordatis palmato-angulatis petiolatis, pedunculis axillaribus unifloris.* p. 24. *Parnaſſia, fol. omnibus cordatis.* p. 156. *Tradeſcantia; bracteis umbella longioribus, pedunculis apice incraſſatis,* p. 162. nominatur. Tandem et habi-

habitationes indigenarum, et hoſpitia exoticarum aſſignauit, durationis etiam et florendi tempus ſollicite annotauit. Iconum tabulae acceſſere ſeptem, quarum quatuor ex LINNAEI horto Cliffort. mutuatae ea repraeſentant, quae ad radicum, fulcrorum, foliorum, et ſ. p. varium externum habitum, figuram et florendi modum pertinent, quae omnia in addita explicatione dilucide et copioſe declarantur; reliquae quatuor ſiſtunt plantas. Sunt illae *Agroſtis ventricoſa. Feſtuca ciliata. Cardamine lunaria;* et *Atropa humifuſa;* quarum deſcriptiones repetere nolumus, potius nonnullas ex omni opere commemoremus obſeruationes, botanicis, vt certo ſperamus,
p. 112. haud ingratas. Alaterno, quam inter Rhamnos inermes recenſuit LINNAEUS, ſpinas duas aequales minimas nigras, vtrinque ad latus foliorum erectas, autumno deciduas tribuit, nomenque hinc eidem dedit: *Rhamnus ſpinis geminis deciduis, foliis lanceolatis*
p. 27. *ſerrato-ſpinoſis.* In generibus Schoeni, Cyperi et Scirpi, foliola floralia, quae inuolucra Ill. LINNAEO dicuntur, non pro calice communi, ſed pro genuina fulcratione haberi debent, et bracteārum nomine inſignienda. Idem intelligendum de generibus graminum, quibus LINNAEUS inuolucra, Cl. Au-
p. 116. ctor vero bracteas pariter tribuit. Achyranthem, et
p. 117. Celoſiam multum affinia genera eſſe, ſolo charactere capſularum, ſeu numero ſeminum diuerſa affirmauit, et Celoſiae bracteas coloratas tres, circa calicem coloratum pentaphyllum, nullam autem co-
p. 3. rollam attribuit. Hippuridis articuli digito compreſſi, cum ſtrepitu diſſiliunt, eademque nota ab
p. 164. equiſetis facile dignoſcitur. Pancratii germina omnia in medio ſpathae ſeſſilia, florumque tubi longiſſimi, diſtinctionis notam manifeſtam praebent.
p. 339. Geraniorum ſpecies a ſitu pedunculorum et foliorum potius, quam a numero ſtaminum fertilium,

ſteri-

ſteriliumue determinantur. Buſonia ſtaminibus duobus vel tribus, totidemque piſtillis variare ſolet. p. 59.

In Aſaro Europaeo, abſoluta floreſcentia, foliorum petioli elongantur, pedunculi autem recuruantur nec longiores euadunt p.226.

Myoſurus floribus dodecandriis ludit, inſimulque Cl. Auctor hic monuit: caue ne receptaculum elongatum pro ſpicula ſumas. p.161.

Lilium Chalcedonicum, caule vnifloro, foliorum margine ſubcartilagineo albicante, petalorum vnguibus valde piloſis, foliisque ſummis ſubuerticillatis obſeruauit, et in Martagone notauit, bracteas geminas ad baſin cuiuslibet pedunculi, altera minore; eo ſemper ordine, vt in inferioribus floribus bractea maior ad ſiniſtram, in ſuperioribus vero ad dextram pedicelli fuerint poſita. p.170.

Liguſtrum, ſemper virens arbuſcula, et Borrago offic. perennis dicitur planta. p. 6. p. 84.

Leonurus phoeniceus, bis flores in anno, vere et autumno gerit, p.286.

Carduus benedictus raro, et ſpecies Campanulae omnes, excepto Speculo et Erino, nunquam ſemina matura proferunt, quod eo magis mirum, cum Pyramidalis in hybernaculo, aliae in frigidario conſeruentur, quae apud nos ſub dio vegetant, et copioſe ac perfecte fructificant. p.424. p. 99.

XVII.

DAN. WILH. TRILLERI Diſſ. inaug. de morte ſubita ex nimio violarum odore oborta. Reſp. *Petr. Renſch*, Budiſſ. Luſat. Witteb. 1762. pl. 7. 4to.

Virgo nobilis, XVII annos nata, patinam violis, quas amabat maxime, recenter decerptis, refertam ſuo anguſto cubiculo inferens et poſt coenam in lectulum ſeſe reponens, clauſis feneſtris et oſtio cubi-

cubiculi clauſo, ſonoros rhonchos ducens, ſomno profundo, ex quo nullo modo euigilauit, quaſi ſepulta eſt. Mater eius, mirans moram inſolitam alias mane vigilis filiae, quae adulta iam die adhuc ſtertebat, et viſura, num quid ei acciderit, cubiculum intrans, filiam inuenit capite prono extra lectulum pendulam, oculis toruis, facie tumida et ex fuſco rubicunda, ore hiante ſpumeoque viſu terribilem, ſuſpirioſam et anheloſam et ima ilia longo ſingultu tendentem, apertis naribus, lingua exſerta, auram auide captantem et omnibus ſenſibus priuatam. Matris, triſti adſpectu attonitae, clamore amici et agnati adcurrunt; accerſuntur medici et chirurgi, qui aeris puri acceſſum feneſtris reſtituerunt, in fotubus, frictionibus, balneis pedum calidis, venaeſectione, errhinis valentioribus et empyreumaticis, epicarpiis fortioribus, analepticis et cardiacis, metopiis crotaphiisque, veſicatoriis, epiſpaſticis, acerrimisque ex nicotiana clyſmatibus, in auxilium vocatis iuuamen quaeſiuerunt: omnibus tamen incaſſum tentatis, virgo veterno lethali correpta, verſus veſperam diris ſub conuulſionibus et ſuffocationibus, ſine omni reuerſi ſenſus aut intellectus indicio vitam exſpirauit. Medici in cauſſam mortis inquirentes, eandem aut in veneno aſſumto, aut in apoplexia poſuerunt; prius quidem ex eo, quod omnes ex familia coenae vnacum interfuiſſent, mox refellebatur; attamen medicorum vnus prudentior cenſebat, eam in fortioribus violarum effluuiis odoriferis totam per noctem in anguſto cubiculo occluſis eſſe quaerendam. Siquidem aer incluſus, narcoticis et ſtupefacientibus particulis refertus, reſpirationique ineptus redditus, et ſanguini commiſceri, et ipſum neruoſum ſyſtema afficere, ſicque lethargum lethalem et ipſam denique mortem producere potuerit.

Singu-

Singularis huius hiſtoriae vberiorem illuſtrationem cum epicriſi adnectit Cl Auctor. Odores in naribus non tantum ſubſiſtunt, ſed altius penetrando neruos attingunt, pulmonibus hauſti ſanguinem ſubeunt, ſeque per totum corpus diffundunt, animam ipſam omni ſenſu deſtituunt, lethargumque inducunt. Quod quidem facere aſſerit omnia odorifera corpora, quae continuo de ſe ſpargunt corpuſcula minutiſſima ſeu effluuia ſubtiliſſima, quibus aerem replent, eique interiecta ad nares deferuntur. Haec, quamdiu vaſto aurae ſpatio diffuſa, puri aeris interuentu, ventilantur et diſſipantur, reficiunt atque voluptati inſeruiunt: quo contra anguſtiori ſpatio clauduntur, eo magis aerem opplent et nimia ſui copia vitiatum reddunt, vt venenatam acquirat indolem, narcoſin primo, poſtea et necroſin inducentem Auram ſuauiorem itaque parce et modice hauriendam ſuadet Noſter, ne ſtupore aut torpore obtundantur ſenſus, reſpiratio perturbetur, aliaque damna inde oriantur. Arabiae felicis incolas, fragrantium aromatum et odoramentorum exhalatione ita debiles et languore afflictos fuiſſe, vt ſolida eorum non ſolum ad laxitatem mollem redigerentur, ſed etiam vix curabilis exſolutio ſequeretur, cui bitumine et hirci olentis barba foetida ſuffitu mederi conatos fuiſſe, ex veteribus ſcriptoribus probat, ipſeque caſum adfert ſequentem: Witte bergae nimirum olim accidit, vt ſeruus carnificis pharmacopolium ingrediens, fragranti aromatum, vnguentorum aliorumque ſuaui odore naribus percepto, animo relictus cadat. Miniſtri pharmacopoei, aquis praeſtantiſſimis, oleis et balſamis eum inungendo, augent malum, vt interiturum eſſe eum metuant. Inter alios concurrentes inprimis carnifex ipſe adeſt, qui ſeruum mox ad cloacam defert, eumque per conſueta ſibi ſtatim reficit. Hoc

p. 17.

p. 23.

p. 28.

p. 30.

etiam ruſticis accidiſſe, quos ſimo equino refocillatos eſſe, et piſcatorem, poſtquam limo et alga intectus fuit, recreatum fuiſſe, narrat. Ad ſuaueo-
p. 33. lentia reuertitur: caryophyllorum odores tres extinxiſſe homines, ex MERCKLINO allegat, ipſique accidiſſe refert Cl. Auctor, vt Amſtelodami Societatis Indiae orientalis penuarium aromatis refertum ingrediens, effluuiis caryophyllorum et cubebarum, ſubito vertigine ſenſuumque ſtupore refertus ſit, et concidiſſet, niſi ſtatim in aerem puriorem regreſſus fuiſſet. Camphoram, crocum, moſchum, ambram et zibethum huc refert, et inter indigenas Europae plantas plures, earumque noxam variis ex ſcriptoribus collectam adfert. Nociuam vim ſulphuri cuidam narcotico, vaporoſo, ſubtiliſſimo, quod praeter ſalem acrem volatilem, oleoſo-aromaticum, experimentis inſtitutis comprobarunt chemici, tribuit, et ſatis amplum catalogum morborum, ab iſtis ſulphureis narcoticis effluuiis oriundorum addit. Roſarum et, violarum inprimis odorem, aliis ex nimia odorum copia, aliis ex idioſyncraſia, immo ipſis ſcarabaeis quibusdam exitioſum fuiſſe, vlterius declarat, atque ſuaueolentibus praeferre videtur graueolentia, ſiquidem haec malis, a bene odoratis exortis, optime mederentur.

XVIII.

Noua phyſico-medica.

Imperialis Scientiarum Academia *Petropolitana* de ſingulari, quo gauiſa fuit nuperrime, publicoque honoris documento ſibi congratulandi habuit occaſionem. Auguſtiſſima enim Imperatrix, quae nunc imperii Ruſſici ſummam tenet, CATHARINA huius nominis ſecunda, die iulii ſecundo, anni huius 1763 in

in publicum Ill. Academiae conuentum ſeſe conferre, eique per aliquot horas intereſſe, neque ſolum varias, quae fiebant, praelectiones audire, ſed de non nullis etiam inſtrumentis nouis, experimentisque phyſicis ipſa quaeſtiones mouere haud dedignata fuit, nullumque erga Academiam clementiae ſuae pignus atque indicium ſe vmquam omiſſuram eſſe ſpopondit. Quo rarior huc vsque talis honos fuit Academiae; poſt annum enim huius ſeculi viceſimum ſextum, quippe quo inaugurata fuit Academia praeſente CATHARINA, huius nominis Imperatrice prima, ne vna quidem vice denuo illa fruita fuerat hac gratia; eo maiores inde fructus in rerum ſuarum omniumque litterarum augmentum redundatum iri exiſtimat ſperatque Illuſtris Academia.

Quum Regia Chirurgiae Academia *Pariſienſis* praemium conſuetum ſuperiore anno 1762 decernendi caruerit opportunitate, idem nunc duplicatum anno 1764 optime merenti ſe daturam eſſe, publice declarauit. Quaeſtio eruditorum inueſtigationi oblata manere debet eadem, quae a nobis iam ſuo tempore *) commemorata fuit: vt nimirum determinetur modus, quo aperiri abſceſſus et ex artis legibus, pro diuerſis corporis partibus, curari debeant: *Déterminer la maniere d' ouvrir les Abcès et leur traitement methodique ſuivant les differentes parties du corps.* Iis, qui ſuper hoc argumento conſcriptos iam miſerunt ad Academiam commentarios, hos nunc correctos denuo ipſi tradere licebit. Ex quatuordecim quidem diſſertationibus Academiae exhibitis illa, quae ſymbolum continebat: *Inter utrumque tene, medio tutiſſimus ibis;* Academiae placuerat prae aliis, adeo bene tamen

*) vid. Comment. noſtr. Vol. IX. P. II. p. 344.

ex ipsius voluntate non elaborata, vt praemium mereri visa fuerit.

Quae *Berolini* constituta est, Regia scientiarum et elegantiorum literarum Academia de solutionibus variarum, quas olim obtulerat, quaestionum in conuentu, nuper die maii vltimo publice habito, decreuit nouas simul proponens. Inter illas, quae ad nos pertinent, ea *de entium, quae vita fruuntur, explicando ortu* *) prima est, cuius praemium ex anno 1761 relictum Cl. BONNET, Geneuensis Senatus membro, viro docto propter animaduersiones ipsius *super corporibus, quae organis instructa sunt*, absque dubio adiudicatura fuisset Ill. Academia, nisi liber iam typis fuisset expressus auctorisque nomen cognitum. Quum ex reliquis autem dissertationibus ipsius voluntati satis fecerit nulla, praemium quoque nemini attribui potuit.

Aliud vero praemium difficili isti argumento dicatum, *de inuestiganda auditus theoria, illi visus simili, habito respectu ad modum, quo perceptio soni efficiatur ex ratione interioris structurae auris* **) reportauit Cl. VRBANUS BELTZ. Med. D.

Noua quaestio, insecuturo anno 1764, praefixa, historici argumenti est. Commemorari tamen debet a nobis, quod eodem die dicti iam anni, tricesimo nimirum primo mensis maii, quo illius quaestionis praemium decerni debet, aliud quinquaginta thalerorum, qui solent appellari, ex voluntate supremi Regiorum reditnum Collegii, illi dabitur, *qui optimum*

*) vid. Vol. VII. P. III. p. 552. et Vol. X. P. I. p. 179.
**) Vid. Vol. X. P. I. p. 179.

mum fornaces ita exſtruendi modum docuerit, vt magno ligni compendio illas calefacere queamus.

Vltima tandem, quae ab *eadem* Ill Academia propoſita fuit, quaeſtio ex doctrina experimentali deſumta eſt, anno 1765. ad diem maii triceſimum primum dirimenda: *Nouae* ſcilicet expectantur *experientiae, ex quibus perſpicue explicari ſolideque demonſtrari poſſit modus, quo alimenta, cum ex animali, tum vegetabili regno parata, in corpore humano ſano, eiusque tum ventriculo, cum inteſtinis, mutentur, ita, vt inde clarum fiat: quaenam nimirum pars vere nutritia et in chylum mutanda ſit, quo modo haec mutatio fiat? et contra, quae partes nec digeri, neque corpori alimentum praebere poſſint.*

Regia Scientiarum Academia *Holmienſis* praemia, quae ex teſtamento Ill. Comitis DE SPARRE ſinguli annis ab illa diſtribui ſolere, olim iam commemorauimus *), merentibus dare pergit. Ex vltima, quas obtulit, quaeſtionibus vna concernit *modum, quo prata muſcoſa corrigi et muſci prouentus extingui poſſit;* altera vero tum *cauſſas, cur vltimis his temporibus adeo frequens in Suecia facta fuerit arthritis, cum remedia reſpicit indaganda, quae contra iſtum morbum adhiberi queant.*

Londini nuper a Regia Scientiarum Societate in ſociorum numerum recepti fuere Viri Cl. ANDREAS ELIAS DE BÜCHNER, M. D. Imperialis Academiae Naturae Curioſorum Praeſes, Pot. Boruſſorum Regi a conſiliis intimis, in Academia Halenſi Medicinae et Phyſices Profeſſor Publ. Ord. Berolinenſis, Monspelienſis et Florentinae Acadd. ſocius, et porro

*) Vid. Vol. IV. P. III. p. 550.

Cl. IOSEPHUS RAULIN, M. D. Pot. Galliae Regis Medicus Ordinarius, Burdigalenſis et Rothomagenſis Acadd. Socius.

Sociis quoque ſuis annumerauit anno iam ſuperiore 1762 Reg. Chirurgiae Academia *Pariſienſis* Virum Cl. PHILIPPUM ADOLPHUM BOEHMER, M. D. Anatomiae in Academia Halenſi Profeſſorem Publ. Ord. Acadd. Nat. Cur. et Berolinenſis ſocium.

Alia porro *Pariſienſis*, Inſcriptionum ſcilicet et elegantiorum litterarum Academia Virum Cl. SPIRITUM CLAUDIUM FRANCISCUM CALVET, M. D. et in Auenionenſi Academia Profeſſorem Medicinae Primarium hoc anno 1763. inter illos retulit, quibuscum litterarum colit commercium, Correſpondentis inde titulo cohoneſtatum.

Eodem etiam honore affecit anno iam ſuperiore 1762 Reg. Scientiarum Societas *Gottingenſis* Virum Cl. IOANNEM FRIDERICUM HARTMANN, vtili potiſſimum illo multaque laude digno libro clarum factum, quem de ſimilitudine inter vim electricam et meteora, ab igne et luce pendentia, conſcriptum ante paucos annos edidit, a nobis ſuo tempore laudatum, *)

Inſigni omnino ſuorum populorum amore veroque amplificandae eorum felicitatis ſtudio trahi Auguſtiſſimam Romanorum Imperatricem, MARIAM THERESIAM, pluribus, quae innotuerunt, documentis conſtat. Quo etiam factum eſt, vt in perantiqua Vniuerſitate *Pragenſi* ſub initium huius anni nouum munus condiderit, Virumque Cl. THADDEUM PEITH-

*) Vid. Vol. VIII. P. III. p. 505.

PEITHNER conſtituerit Metallurgiae Profeſſorem Publicum, eumque tribunalis rerum metallicarum Conſiliarii honore affecerit, annuum ſtipendium haud exiguum ex ſuo fiſco ipſi aſſignans, vt omnem rei metallicae doctrinam publice gratisque doceat excitetque artis illius amantes, quo maiori ſtudio atque induſtria in eam incumbant. Quem ad modum itaque theoretica eius potiſſimum pars Pragae coli debet, ſic et Schemnitii in Hungaria inferiore nuper fundata fuit ſchola talis, practica dicenda, quam frequentare poſſint illi, qui ſcientiam, quam theoretice modo aſſecuti fuerint, nunc vſu quoque et experientia confirmare velint.

Pragae porro Profeſſoris Anatomiae Publici munus delatum iam eſſe legimus in Virum Cl. IOANNEM THADDEUM KLINKOSCH, Med. D. qui ante hos duos annos in eadem vniuerſitate conſecutus fuerat Doctoris Medici honores, *theſes* ſuas *phyſiologicas* defendens *de ſenſibilitate et irritabilite ex experimentis factis deducta*, quam diſſertatiunculam quidem noſmet ipſi non vidimus, in qua vero contra Ill. HALLERUM diſputari legimus, tentaminibus tamen, id, quod indignabundi non nunquam huc vsque mirati fuimus, quibus innitantur oppoſitiones, non ſimul allatis.

Geneuae in Academia patria Phyſices atque Matheſeos Profeſſoris Publici munus ante breue tempus nactus fuit Vir Cl. HORATIUS BENEDICTUS DE SAUSSURE. Iuuenis quidem adhuc; annos enim viginti duos modo natus; meritorum vero laudem iam conſecutus fuit, ſuperiore anno *theſes phyſicas de iride, halonibus et parheliis* publice defendens.

In noſtra vniuerſitate *Lipſienſi* Profeſſoris Phyſiologiae Ordinarii munus nuper menſe aprili auſpicatus

fuit Vir Cl. ERNESTUS GOTTLOB BOSE, Phil. et Med. D. Ordinis Medicorum Aſſeſſor et apud ciuitatem noſtram Poliater, publice recitata oratione *de oeconomiae animalis et vegetabilis analogia illiusque praeſtantia*, edito ſimul eum in finem programmate *de futurarum cranii humani fabricatione et vſu.*

Breui tempore poſt, ſub initium ſcilicet auguſti, Botanices Profeſſoris Publ. Extraordinarii munus, quo hactenus functus fuerat Cl. BOSE, nunc in ſe collatum adiit Vir Cl. IOANNES CAROLUS GEHLER, Phil. et Med. D. Ordinis Medicorum Aſſeſſor et ciuitatis noſtrae Medicus obſtetricius, publice habito ſermone *de ſtudii botanici cum ſtudio oeconomico nexu*, editoque programmate *de vſu macerationis ſeminum in plantarum vegetatione.*

Qui in Academia *Erlangenſi* hactenus cum laude perfunctus fuerat Anatomiae et Botanices Profeſſoris Publ. Ord. munere, Vir Cl. CASIMIRUS CHRISTOPHORUS SCHMIEDEL, Med. D. Ser. March. Brandenb. Culmb. Conſiliarius Aulae, Acad. Nat. Curioſ. et Societ. Florentinae Botan. Socius, nunc eo ſe abdicauit, a Ser. Marchione Brandenb. Onolsbaeenſi euocatus, vt ſanitatis ipſius curam in poſterum habeat.

Accipimus porro, in Academiam *Francofurtanam ad Viadrum*, vt b. CAROLI AUGUSTI DE BERGEN obitu vacuum factum Medicinae Profeſſoris Publ. Ord. munus ſuſcipiat, vocatum fuiſſe Virum Cl. PETRUM IMMANUELEM HARTMANN, Med. D. hactenus Med. Prof. Publ. Ord. in Academia Helmſtadienſi.

Recenſitis his Virorum Cl. quibus exornati ſunt, nouis honoribus, ad aliam officii noſtri nunc deuenimus

mus partem, qua ex animo ſuperſedere malimus, quo nimirum inſignem, quam huc usque paſſus fuit, eruditorum orbis, enarremus iacturam, excellentium et ex parte iuniorum adhuc medicorum obitu, a quibus optima quaeuis ſcientiarum expectari potuiſſent incrementa.

Vt itaque temporis ordinem ſequamur, ab initio commemorandus eſt CAROLUS AUGUSTINUS VANDERMONDE Doctor, qui dici ſolet, Regens Facultatis Medicae in vniuerſitate Pariſienſi et apud illam antiquus Chirurgiae Profeſſor, Cenſor Regius et Inſtituti Bononienſis Membrum, qui anno ſuperiore 1762 die maii viceſimo octauo *Pariſiis* obiit, aetatis annum agens modo triceſimum quintum. Patrem habuit IACOBUM FRANCISCUM, ex Gallica Flandria oriundum, qui Remis Medicinae Doctor anno 1720 factus, Macaum, quae celebris vrbs in China ſita eſt, ſecedens, medicinam ibi cum laude fecerat, ciuitatem a Sereniſſ. Luſitaniae Rege, munusque medici apud milites praeſidiarios, omnemque ibi degentem Luſitanicae nationis coloniam conſecutus. Matrimonium quoque ibidem inierat cum filia ciuis cuiusdam Luſitanici ex nobili gente orti, ex qua *Noſtrum* ſuſceperat anno 1727 die iunii decimo octauo. Matris obitu triſtis pater redierat Lutetiam Pariſiorum, filio ſuo quatuor annorum comite, cuius optime educandi omnem habuerat curam, inſtitutioni potiſſimum celebris illius Abbatis, Cl. BATTEUX, ipſum commendans. Patrem vero opinione citius per mortem amittens *N ſter*, Cl. Viris DE IUSSIEV totum ſe committebat, et doctoribus praeſertim illis in doctrina medica vtens, et conſiliis eorum fruens in omni re, quae futurae ipſius vitae et adminiſtrationem tutamque attinere videbantur felicitatem. Doctoris itaque medici honores ipſe meritus, annoque 1748

 adeptus,

adeptus, vt vitam practicam eo feliciore cum succeſſu agere poſſet, omnem in litteras magis magisque excolendas impendebat operam. Priuatae itaque huius induſtriae fructus inter alios erat ſingularis amicitia, quam cum Cl. Abbate NOLLET contrahebat, in experimentis phyſicis ei ſaepius aſſiſtens. Docto etiam hoc viro ſuadente, medici illius Neapolitani, Cl. CURZIO librum *) de *raro aliquo cutis morbo, mercurii ope ſanato,* in gallicam linguam transferebat, annoque 1755 typis exprimendum curabat. Sequenti autem anno poſt, ſui ingenii foetum, *artem* nimirum *perfectius reddendi genus humanum* publice edebat. **) Eodem ferme tempore *diarium* illud ſatis cognitum et a nobis quoque expoſitum *medicinae, chirurgiae et pharmaciae* in ſe ſuſcipiebat continuandum; quibus operibus et locum inter Bononienſis Inſtituti Socios, et alium inter Cenſores Regios, merebatur. Aliud quoque opus, *ſanitatis* ſcilicet *dictionarium,* ***) cum orbe erudito communicabat, ſuum tamen tum temporis nomen vt auctoris reticens. Quemadmodum autem labores ſuos muſeum inter vitamque practicam diuiſerat, ſic et felicem aeſtimatumque fuiſſe medicum percipimus. Quum vero eſſet in eo, vt ſtudii induſtriaeque praemiis maiore cum vitae dulcedine ſe frui poſſe putaret, matrimonium contracturus, febre aliqua correptus, inopinata morte opprimebatur.

Lugduni porro *Batauorum* obiit eodem anno 1762 die iulii decimo, forti apoplexia pridie tactus, Vir,

*) A nobis commemeratum v. in Comment. noſtr. Vol. V. P. III. p. 564.

**) ibid. Vol. VI. P. IV. p. 749.

***) ibid. Vol. IX. P. III. p. 565. et Journal des Sçavans. Novbr. 1761. p. 130. edit. Amſtel.

Vir, dum viueret, meritiſſimus, IOANNES FRIDERICUS GRONOV, eius nominis ſecundus, Med. D. Leidae apud Batauos Conſul, Societatis Scientiarum Vpſalienſis membrum, *florae* ſuae *Virginicae* et *florae orientalis* editione potiſſimum inter viros doctos clarus factus, aetatem 72 annorum conſecutus, de cuius vita in poſterum plura allaturi ſumus.

Batauoduri eodem anno, die ſeptembris vndecimo, viuere deſiit IOANNES DE GORTER, verum artis medicae decus, quem modo nominaſſe ſatis erit, cuius vitam ſingulari laude dignam proxime cum lectoribus noſtris communicabimus.

Viennae tandem *Auſtriacae* eodem anno ex hac vita diſceſſit FRANCISCUS IOSEPHUS LAUTER, Med. D. et Caeſ. Reg. Laxenburgenſis Phyſicus, *hiſtoria* in primis ſua *medica biennali morborum ruralium, qui a verno tempore* 1759. *vsque ad finem hyemis* 1761. *Laxenburgi et in vicinis vndique oppidis pagisque dominati ſunt*, Viennae edita.

Hoc etiam, quem agimus, anno non nulli et fama et meritis excellentes medici vitam cum morte commutarunt, inter quos vna modo ciuitas, *Londinum* ſcilicet, tres viros doctos luget, eosque omnes et ſcriptis et artis vſu ſuis et exteris commendatiſſimos.

Die martii enim quinto celebrem illum medicum obſtetricium, GUILIELMUM SMELLIE, Med. D. die menſis eiusdem decimo quinto PETRUM SHAW, M. D. et Ser. Magnae Britanniae Regis Archiatrum, die autem aprilis viceſimo ſeptimo GUILIELMUM HILLARY, Med. D. diem obiiſſe ſupremum, legimus.

Gottin-

Gottingenſis denique Academia et cum ea omnes boni ciues litterarum amantes, nimis praematuram mortem lugent Viri, dum viueret, vere magni habiti, IOANNIS GEORGII ROEDERER, Med. D. Ser. Magnae Britanniae Regis Archiatri, in Academia Gottingenſi Medic. et Anatomiae Profeſſoris Publ. Ord. quippe qui Lutetiam Pariſiorum auocatus, vt aliquam ex proceribus ibidem aegrotantem conſiliis ſuis adiuuaret, in itinere hoc febre acuta correptus, *Argentorati*, quae vrbs ipſi olim fuerat patria, nocturno tempore medio quartum inter quintumque aprilis diem, exſpirauit. Vberiorem de ipſius vita notitiam alio tempore lectoribus noſtris dabimus.

Virorum inſuper doctorum ſocietatem, quam Ser. Daniae Regis iuſſu atque ſumtibus prouincias aliquas orientales peragrare iam plus ſimplici vice commemorauimus *), iter hoc ſuum felici cum ſucceſſu continuare, ſubque initium huius anni felicem ſic dictam Arabiam petiiſſe, legimus.

Memoria IOHANNIS IACOBI SACHSII, Phil. et Med. Doctoris, Praxeos clinicae Pr. P. O. in Academia Argentoratenſi, Capituli Thomani Decani, Conſiliarii et Archiatri Haſſo Darmſtadienſis.

Senectus medico duabus de cauſſis vtilis videtur, et quod nulla facile eſt diſciplina, cuius cognitio accuratior tam diuturna experientia niti debeat, et quod nemo eorum, qui in literis verſantur, tam ſaepe cogitur vitae periculum adire. De priori nunc non dicemus; ſed quod de vitae periculo diximus, id, etſi

poteſt

*) Vid. Vol. VIII. P. II. p. 348.

poteſt quibusdam parum aptum videri, tamen, ſi rem vere aeſtimes, ita ſe habet. Non ſunt iuuenes aut viri adeo leues et timidi, vt nec videant hoc periculum, nec ſubire velint; ſed ſenectus et vſu, et ſorte taedio vitae habet neceſſario maiorem fortitudinem et grauitatem, qua facilius vincat mortis timorem, adeatque periculum cum maiori contemtu. Quod profecto iis eſt perquam vtile, quorum vita non ſolum transigitur cum his, qui aut morbo facile nocere poſſint aliis, aut ea vtantur conditione externa, vt carere debeant communibus ſanitatis praeſidiis, ſintque adeo ſibi et aliis moleſti; ſed et ita agitur, vt, curanda aliorum ſalute, ipſi ſuam cum omni oblectatione negligere cogantur. Senectus ergo medicis hoc feret bonum, vt, ad quam neceſſitatem eos ſaepe adigat genus vitae, ab ea ſe et ſine hac externa cauſa non procul abeſſe videant. Accidit et b. SACHSIO, vt aegrorum cauſſa negligeret ſuam ſalutem, et cum timoris contemtu officio ſatisfaceret, in quo tamen eum magis putamus adiutum eſſe cogitatione officii et honeſtatis, quam ſenectutis.

Editus eſt in lucem Argentorati a. 1686. d. 9 Decembris, habuitque patrem IOHANNEM FRIDERICUM, orphanotrophei et ſtipendii Ottoniani Quaeſtorem, matrem ELISABETHAM REISSEISENIAM, ex ea familia prognatam, quae, mortua matre SACHSII biennis, omni modo commodis eius per omnem vitam proſpexit. Initiis literarum in Argentoratenſi gymnaſio cognitis, miſit eum patruus Noribergam, comitem filii, vt praeceptoribus Aegidiani gymnaſii operam daret, ideoque a FABRO, HAGENDORNIO et TEXTORE accepit, quidquid illi aetati tradi ſolet. Reuocatus eſt Argentoratum ab auo REISSEISENIO, qui loco mortui patris curam SACHSII regendi ſuſceperat. Ab eo tempore

pore in Academia primum humanitatis ſtudia tractauit in ſcholis KUHNII, ARTOPAEI atque LEDERLINI, philoſophiam duce BARTENSTEINIO inprimisque interfuit phyſicis lectionibus HENNINGERI et NENTERI, adiunctis REICHELTI mathematicis. Anno demum 1704 ipſam medicinam adgreſſus eſt, facto initio ab anatomia, quam tunc SEBIZIUS, et poſt hunc HENNINGERUS docuit, ac paulo poſt SALZMANNUS. Duobus annis poſtquam acceſſerat ad academiam, praeſide HENNINGERO diſputationem *de ſale*, a ſe conſcriptam cum laude defendit. Ab eodem HENNINGERO botanicen et materiam medicam accepit, chemiam a BOECLERO, cuius de ſe merita in hoc genere inprimis grata mente agnouit. Praeterea omnes medicinae partes cum NENTERO, ſed priuatis lectionibus, percurrit. Profuit ei etiam SCHEIDII diſciplina, qui et practicas doctrinas enarrabat, et aphoriſmos HIPPOCRATIS explicare ſolebat, eodemque praeſide ſuam *de vomitu cruento* diſputationem propoſuit, quam ſecuta eſt a 1709 alia *de mictu cruento*, qua ſibi aditum ad honores Doctoris muniit. Verum anno ſequenti ineunte, vt et ab exteris diſciplinam peteret, Lutetiam conceſſit, maxime vt celeberrimos eius doctores audiret; florebant enim ibi DUVERNEY, LE MERY, ANDRY et IUSSIEUX, auxitque eorum opera medicarum rerum, anatomiae praeſertim et chemiae, cognitionem. Neque minus aſſidue in noſodochiis verſatus eſt, vt in chirurgicis exerceretur. Per Normanniam et Burgundiam reuerſus in patriam cepit a. 1711 Argentorati honorem Doctoris Medicinae. Inde ita partitus eſt negotia, vt, ſi quid eſſet temporis ab aegrorum cura reliqui, id chemiae potiſſimum inſumeret, cuius ſcientia accuratiori cum nobilitatus eſſet et probatus, creatus eſt a. 1721 Phyſices P. P. O. in Academia Argentoratenſi,

ratenſi, adiitque munus oratione *de immediato principio mouenti in corporibus naturalibus*. Docuit ergo cum multa laude phyſicen, ſed hoc in ea re praeſertim ſpectauit, vt placita illuſtraret firmaretque experimentis. Ceterum qua ratione iam olim coeperat ſuccurrere aegris medicina facienda, eam numquam deſeruit, et quam bene fideliterque verſatus ſit in ea re, cum vniuerſo omnium amore comprobatum eſt, tum honore non contemnendo, qui non niſi fructus doctrinae videri poteſt, quo tempore a Landgrauio Haſſo Darmſtadienſi Archiatri et Conſiliarii dignitate ornatus eſt. Ediderunt Argentoratenſes aliud documentum fauoris erga SACHSIUM, cum eum a. 1733 mortuo BOECLERO ſuccedere iuſſerunt. Suſcepit ergo profeſſionem medicam, et praeter chemiam et botanicen materiam medicam explicauit. Mox eum crearunt Pathologiae Profeſſorem, denique Praxeos clinicae. Meruit autem fide et doctrina adſciſci in collegium D. THOMAE, cui inde ab a. 1754 Decanus praefuit. Rectoratum Academiae quinquies geſſit, Ordinis Medici Decanus ſepties decies fuit. Idem ſummos in philoſophia honores ſemel, in medicina ſepties diſtribuit. Quidquid autem in his omnibus muneribus geſſit, id cum fide geſſit, nec ſuae vtilitatis cupidus, ſed aliorum ſtudioſus fuit. Quae denique opera eius tam diu fuerat aegrotis ſaluberrima, ea fuit cauſſa mortis, et, quamquam ſenex erat SACHSIUS, atque aliquot abhinc annis fuerat rheumaticis lumborum doloribus vexatus, tamen mortem accelerauit. Nam cum aegrorum cauſſa ſudans ſurrexiſſet, refrigeratus eſt nimis, moxque correptus raucitate et febri, quae venaeſectione paulum imminuta exarſit mox vehementius, et fatigauit corpus, donec a. 1762 d. 18 Iunii catarrho ſuffocatiuo periit. Si qua eſt pietais laus, aut fidei, doctrinae et integritatis com-

commendatio, ea ſeni huic veriſſime tribui poteſt, nosque adeo ipſi cum Argentoratenſibus mortem eius ex animo lugemus.

Memoria IOHANNIS GODOFREDI IANKII Phil. et Med. D. Anat. et Chirurg. P. P. O. et in Ordinis medicorum Aſſeſſor Academia Lipſ.

Nimis cito ereptus eſt nobis IANKIUS, neque potuit diu frui praemiis doctrinae, quae, etſi ex longo tempore merita, tamen non diu ante obitum acceperat. Qui cum primum ad academiam noſtram acceſſiſſet, ſingulari quodam ſtudio anatomiae impulſus magnos in hac diſciplina progreſſus fecit, et, capto Doctoratus honore, in ea vel explicanda vel tractanda ita aſſiduus fuit, vt nullum fere diem ab huius generis occupationibus vacuum dimitteret, magnumque praeterea medicorum librorum atque praeparatorum anatomicorum numerum colligeret. Euectus eſt per gradus ad ordinariam anatomiae profeſſionem, et quaſi denuo ei ſe tantopere dicauit, vt praeuideremus et honorem, et vtilitatem, quam ex eius doctrina capere poſſet academia. Verum vix ingreſſus curſum, morti occubuit, quae eo moleſtius debuit nobis accidere, quo maius detrimentum attulit. Atque etiam ciuitas habet, quod magnopere lugeat, cum facienda arte magnam inierit a permultis gratiam, eiusque memoria etiamnum non niſi cum magno amicorum moerore repetatur. Quamquam ergo et ipſi nos inuiti eius vitam hoc loco deſcribimus, quam mallemus longiſſimam fuiſſe: tamen ideo libenter facimus, vt amorem et ſtudium erga IANKIUM etiam apud alios declaremus, iisque memoriam Viri commendemus.

Patre

Patre vſus eſt IOHANNE FRIDERICO, ſcholae Budiſſinenſis primum collega, deinde ſacerdote Horckenſium, in pago ſuperioris Luſatiae, a quo ex CHRISTIANA PATIENTIA MARCHIA a. 1724 Budiſſae, ſuperioris Luſatiae primaria vrbe, prognatus eſt. Ipſe parens eum literarum initiis erudiit, praeparatumque aliquo modo ad Gorlicenſis gymnaſii praeceptores deduxit, BAUMEISTERUM, MYLIUM, MÜLLERUM, EICHLERUM, BRIGLEBIUM et ROTHIUM, horumque opera fideliſſima ſatis prouectum in academiam Lipſienſem miſit, ſua ipſius incredibili cupiditate medicinae amantiſſimum. Audiit ante omnia WINKLERUM, et philoſophicas et phyſicas ſcholas habentem, tum medicos academiae noſtrae, WALTHERUM, PLATNERUM, HARTRAMFFTIUM, HEBENSTREITIUM, QUELMALZIUM, PLAZIUM, LUDWIGIUM, POHLIUM, maxime GUNZIUM, ad cuius familiaritatem et amicitiam ita ſe adiunxerat, vt nec ſine eo quidquam ſuſciperet, et ab hoc potiſſimum anatomen diſceret. Iam cum omnes praeceptores de eo bene ſperarent, dedit etiam ingenii et ſcientiae documentum, proponendo aliquot annis poſt acceſſum ad academiam libello *de forcipe et forfice, ferramentis a* BINGIO *Hafnienſi chirurgo inuentis.* Cum Baccalaureus medicinae creatus eſſet, qui apud nos primus gradus eſt ad Doctoris honorem, ab ordine philoſophorum ſummos honores impetrauit, eorundemque auctoritate a. 1751 diſputationem *de mandibulis puerorum ſeptennium* defendit, vt ei docendi ius in hac academia concederetur. Denique medicorum ordo eodem anno eum Doctoris honore auxit, ſcripta defenſaque altera diſputatione de eodem argumento, quod ſuperiori diſputatione coeperat. Iam praemia doctrinae et munera dein-

ceps recenſebimus. Primum igitur GUNZIUS, eo tempore Prof. Anat. et Chirurg. eum delegit Proſectorem in Theatro Anatomico Lipſienſi a. 1751, tribus autem annis poſt Profeſſor Extraordinarius Medicinae creatus eſt, ediditque adeundi muneris cauſſa *proluſionem de capſis tendinum articularibus obſeruationes anatomicas continentem.* Rurſus GUNZIO Dresdam euocato, vt Archiatri munere fungeretur, mortuoque BOEHMERO, qui GUNZIO ſubſtitutus fuerat, IANKIUS a. 1753 factus eſt ſubſtitutus Profeſſor Anat. et Chirurgiae. Permulta ſecuit eo tempore in theatro anatomico cadauera, non iis ſolum lectionibus, quas ſtudioſorum cauſſa vi muneris habuit; ſed interdum, propoſito programmate, coram viris doctis, quod genus lectionum anatomicarum ſolet apud nos nomine publicarum anatomiarum appellari. Pertinet huc *proluſio*, quae *obſeruationes* continet *de cauernis quibusdam, quae oſſibus capitis humani continentur, praemiſſas ſectioni cadaueris virilis* (1753). Sequenti anno, cum obiiſſet GUNZIUS, creatus eſt Anat. et Chir. P. P. Extraordinarius: neque defuit muneri vlla ex parte, quid quod crebro lectiones de arte obſtetricia habuit, multa enim ad eam vtilia inſtrumenta collegerat. Fecit etiam eo ipſo anno librum BRUHIERII *de incertitudine ſignorum mortis* e gallico germanicum, auctumque obſeruationibus Lipſiae edidit. Tandem, cum exſpiraſſet HUNDERTMARKIUS, data eſt IANKIO profeſſio Anat. et Chir. ordinaria a. 1762 menſe Iulio. Eam auſpicatus eſt oratione *de anatomiae praeſtantia*, ad quam audiendam inuitauit programmate *de ratione venas corporis humani anguſtiores, inprimis cutaneas, oſtendendi;* et quod ei iam concedebatur locus in Facultate Medicorum, diſputationem

nem pro loco defendit, quae *de foraminibus caluariae eorumque vſu* expoſuit. Sed cum ea, vt diximus, per aliquot menſes cum laude ſumma et mira induſtria functus eſſet, incidit ſuperiori anno exeunte in morbum catarrhali ſimilem, quo magna ex parte ſuperato, mota celeriter materia effecit, vt morbus in putridam humorum reſolutionem exitum faceret, corpus autem, deſtitutum ad eum ſuperandum viribus ſatis validis, d. 20 Ian. a. 1763 vita priuaretur. Numquam deſinet nobis memoria Viri cara eſſe, ſemperque eum nobis nimis cito ereptum eſſe dolebimus.

XIX.

Supplementum alterum indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1759 prodierunt.

Recueil des Pieces, qui ont remporte le Prix de l'Academie de Chirurgie, Tom. VI. VII. VIII. a Paris, 12.

Hamburgiſches Magazin, oder geſammlete Schriften aus der Naturforſchung und den angenehmen Wiſſenſchaften überhaupt. Des 23ten Bandes 1-5 Stück, Hamburg und Leipzig. 8.

Carlsruher nützliche Sammlungen oder Abhandlungen aus allen Theilen derer Wiſſenſchaften, beſonders den Staats- und Lehnrechte, denen Geſchichten, der Naturlehre, den Policey- Cameral- Handlungs- und Fabrikweſen, wie auch der Haus- und Landwirthſchaft. Erſter Band. Carlsruhe, 8.

The Practice of Gardening, explained to all capacities by *Thom. Perfect.* (Scias vero L. B. ſub tecto

hoc nomine latere IOANNEM HILL) London, 8.

Aurea catena Homeri, *d. i. eine Beſchreibung von dem Urſprung der Natur und natürlichen Dingen. Neue mit den ächten dritten Theil vermehrte Auflage, Iena* 8.

Ausmeſſung des menſchlichen Körpers und der Theile deſſelben. Glogau, 8. *m. K.*

Traité d' Oſteologie du Corps humain, ou l' Hiſtoire des Os. a Avignon. 12 c. 15 tab. aen.

A Collection of the Yearly Bills of Mortality from 1657 to 1758 incl. with ſeveral other Bills of earlier date. London, 4.

Sockn Apothek och nagra hus curer. Stockholm, 8.

Precis pour le Premier Chirurgien du Roy contre les Freres de la Charité, a Paris, 4.

OLOF ACRELL, Chirurgiska Händelſer, anmärkte uti K. Lazarettet: etc. Stockholm. 8 mai.

CAROLI ALLIONI tractatio de miliarium origine, progreſſu, natura et curatione. Francof. 8.

Anmärkningar wid Italienſka Byggnads ſättet til förekommande of Elswader af R. ANGERSTEIN. Stockholm, 8. c. tab. aen.

Delle Terme Padovane dette bagni d'Abano, Trattato di GIUSEPPE BERTOZZI in Venezia, 4 mai.

CAROLI CLERCK icones inſectorum variorum cum nominibus eorum triuialibus locisque e CAR. LINNAEI ſyſtemate naturae allegatis. Tab. I-XII, Holmiae. 4. (*Splendidiſſimum hoc inceptum opus icones continet inſectorum, quae muſeum Reginae Sereniſſimae ornant.*

ornant. Sunt vero illae tanta diligentia exſculptae, et in coloribus, quibus depictae ſunt, tanta deprehenditur cum ipſis inſectis ſimilitudo, vt omnibus huius generis iconibus facile palmam praeripere videantur. Dolendum interim eſt, hunc librum non cuilibet licere emtionis lege ſibi acquirere, ſed illum, qui poſſidere cupit, expectet a gratia et iuſſu Reginae Sereniſſimae.

De l'Air, de la Terre et des Eaux de Boulogne ſur mer et des environs par M. DESMARS, à Amiens, 12.

Obſeruations ſur les Eaux thermales d' Acqs par M. DUFAU, a Bourdeaux, 8.

IOAN EGELING, Diſſ. inaug. phyſ. de electricitate. Traiect. ad Rhen. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. med. de lacte, ibid. 4.

An Introduction to Phyſiology being a Courſe of Lectures upon the moſt important parts of animal oeconomy. By MALCOLM FLEMING, London, 8 mai.

PEHR ADAM GADD, Diſſ. om Bränne-Torf. Reſp. *Iac. Fönander.* Abo.

Delle Malattie del grano in Erba del Conte FRANCESCO GIOVANNI, con note perpetue, e con altri oſſervazioni di Storia Naturale, in Peſaro, 4. c. f.

IOAN. DAV. HAHN. *Or.* de chemiae cum botanica coniunctione vtili et pulchra. Trai. de Rhen. 4.

Tydelig underrättelſe om de mäſt gangbare Siukdomars kännande oc botande af I. HARTMANN. Stokh. et Abo, 8.

IO. ERN. HEBENSTREIT de homine ſano et aegroto carmen, ſiſtens phyſiologiam, pathologiam, hygienen, therapiam, materiam medicam.

Praefatur de antiqua medicina carmen. Subnectuntur ſimiles poetarum ſententiae; accedunt ſingula quaedam carmina. (*Editio noua*) Lipſ. 8.

IOH OBAD IUSTAMOND. Defenſe of the Remarks on M. DOUGLAS treatiſe of the hydrocele, London, 8.

PEHR KALM. Diſſ. öfwer Biörkens Egenſhaper och Nytta Reſp *Ioh. Grandberg*. Abo.

CAR FRID KALTSCHMIED, Diſſ. inaug. de angina inflammatoria. Reſp. *Ioan. Ioach. Weweizer*, Ienae, 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de ſcirrho in genere. Reſp. *Georg. Iacob. Gladbach*, ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de pleuritide vera. Reſp. *Lud. Leonh. Bader*, ibid.

Reponſe a l'Auteur anonyme d'un Traite des tumeurs et ulceres par M. KEYSER, a Paris, 8.

IO. HIERON. KNIPHOFII botanica in originali ſ. Herbarium viuum, in quo plantarum tam indigenarum, quam exoticarum peculiari quadam operoſaque enchyreſi atramento impreſſorio obductarum nominibusque ſuis ad methodum illuſtrium noſtri aeui botanicorum Linnaei et Ludwigii inſignitarum elegantiſſima ectypa exhibentur, opera et ſtudio IOAN. GODOFR. TRAMPE. Centuria VI. Hal. fol.

Plain Directions in regard to the Smal-pox. By BROWNE LANGRISH. The ſecond Edition. To which is added a Letter to a Young Surgeon concerning mortifications. London, 8.

A Voyage to the coaſt of Africa in Year 1758 deſcribed by IOHN LINDSEY. London 4. c. 9. tab. aen. (*Pauca de hiſtoria habet naturali*).

CAROLI LINNAEI, Diſſ. de pinguedine animali. Reſp. *Iac. Lindh.* Vpſalia, 4.

Tal,

Tal, vid Deras Kongl. Maiesters höga närvaro, hallit uti Upsala, pa stora Carolinska Läroſalen, den 25 Sept. 1759 och pa allernadigsta Befallning utgifvit af CARL LINNAEUS, Academiens da varande Rector, Upsala, fol. mai.

Philoſophia Britannica; or, A new and comprehenſive Syſtem of the Newtonian Philoſophy, Aſtronomy and Geography in a Courſe of twelve Lectures with Notes: containing the phyſical, mechanical, geometrical and experimental Proofs and Illuſtrations of all the Principal Propoſitions in every Branch of Natural Science: alſo a particular Account of the Invention, Structure, Improvement and Uſes of all the conſiderable Inſtruments, Engines and Machines; with new Calculations relating to their Nature, Power and Operation. The whole collected and methodized from all the principal Authors, and public memoirs te the preſent Year; and embelliſhed with eighty-one Copper-Plates. By B. MARTIN. The ſecond Edition. In three Volumes. London, 8 mai.

ERN. ANT. NICOLAI Progr. I. II. III. de geneſi vertiginis. Ienae 4.

Treatiſe on the Diſeaſe and Lameneſſ of Horſes. By WILL. OSMER. London, 8.

SEVERINI PINAEI *und* MELCH. SEBIZII *wahre Kennzeichen von den Geheimniſſen der Iungferſchaft: aus dem Lateiniſchen überſetzt von* CHRIST. HELWIG. *Erfurt,* 8.

CHRISTIAN. TOB. EPHR. REINHARD de febribus intermittentibus ſpuriis ſeu epidemiis carmen. Glogouiae, 8.

F. C. RONCALLI PAROLINI in variolarum inoculationem declamatio epiſtolaris. Editio II. cum extemporaneis annotationibus. Piſae, 8.

Lettre à Monſ. DE HAEN en Reponſe a ſes Queſtions ſur l'inoculation par M. TISSOT. à Lauſanne, 12.

ENOCH DE VRIES, Diſſ. inaug. de calculo biliario et ſectione veſiculae felleae. Trajecti ad Rh. 4.

EV. IAC. VAN WACHENDORFII, horti Vltrajectini index, ibid. 8.

XX.

Supplementum indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1760. prodiere.

Acta Helvetica phyſico mathematico anatomico-botanico-medica. Vol. IV. Baſil. 4. c. f.

Hamburgiſches Magazin von geſammleten Schriften aus der Naturforſchung und den angenehmen Wiſſenſchaften überhaupt. des 24ten Band. 1-5 Stück. Hamburg und Leipzig, 8.

Verſuch einer Beſchreibung hiſtoriſcher und natürlicher Merkwürdigkeiten der Landſchaft Baſel. das 19 Stück, Baſel. 8.

Neue Verſuche nützlicher Sammlungen zu der Natur- und Kunſtgeſchichte, ſonderlich von Oberſachſen, 43 und 44 Stück, Schneeberg, 8.

Oeconomiſche Gedanken zu weitern Nachdenken eröfnet. Aus dem Däniſchen überſetzt von CHRIST. GOTTLOB MENGEL. *Zweyten Bandes dritter Theil, Kopenhagen und Leipzig. 8.*

Phyſicaliſch oekonomiſche Auszüge aus den neueſten und beſten Schriften, die zur Naturlehre, Haushaltungskunſt und andern damit verwandten Wiſſenſchaften gehö-

gehören, mit untermiſchten ganz neuen Abhandlungen und Zuſätzen durch gemeinſchaftlichen Fleiſs ausgearbeitet. 2ten Bandes 1, 2 und 3tes Stück. Stutgard. 8.

Recherches Phyſiques ſur le temperé du Globe de la Terre, ſur la Lumiere, la Peſanteur, les Marées, le Cours des Aſtres et ſur la Comete de 1680. Le tout ſous les noms de Lettre à la Rochelle et d'Appendix par l'Auteur de la Methode d'un Thermometre univerſel, a Berne, 4. (Auctor eſt MICHELI DU CREST)

Obſervations ſur divers Moyens de ſoutenir et d'encourager l'Agriculture. Tom. I. II. a Paris, 12. Voll. 2.

A Treatiſe of Agriculture. London. 8.

Memoire ſur la Pratique du Semoir, dont les avantages ſont demontrés par le Reſultat des Produits de pluſieurs Champs enſemencés avec cet inſtrument d'Agriculture, comparés avec ceux d'autres champs enſemencés ſuivant l'uſage ordinaire. Recolte de l'année 1760. a Lyon.

Kart Underrättelſe om ſättet, at bota de mäſt gangbara utvärtes Siukdomar, Stockholm. 4.

Kurze Anweiſung, wie die Wartung der Seidenwürmer auf das vortheilhafteſte anzuſtellen, Zürich. 8.

Abhandlungen von dem Maſtdarm-Blutfluſſe, nebſt einem Beweiſe, daſs die Vollblütigkeit an und für ſich ſelbſt keine Krankheit genennt zu werden verdienet, Glogau. 8.

Diſſertazione ſul Polypo del Naſo. in Padoua. 8mai. (*Auctore* IOANNE SOGRUFI)

IOM. ALSTRÖM's, *Or.* om Schäfferiens nytta, Stockholm.

De morbis venereis libri nouem, Auctore IOANNE ASTRUC. In hac nouiſſima editione praeter no-

uas duas Auctoris dissertationes, accedunt epistolae tres Cl. GERARDI L. B. VAN SWIETEN de specifico ab ipsomet inuento et experimentis probato ad profligandam luem veneream absque ptyalismo; nec non Diss. cl. viri IOSEPHI MARIAE XAVERII BERTINI de vsu interno mercurii, ex italico in latinum sermonem conuersa, Tom. I et II. Venetiis, 4. Voll. 2.

CAROLI BARBEIRACII medicamentorum constitutio formulae in lucem editae ac auctae cura et studio IACOBI FARION. London. 12. Voll. 2. (*editio emendata et aucta*).

Aphorismos de cognoscendis et curandis morbis nonnullis ad principia animalia accommodat GUILIELM. BATTIE, Londini, 4 mai.

THADDAEUS BAYER, Diss. de animi affectibus, Viennae.

FLORENT. CAROL. BELLOT, Quaest. med. vtrum in cancro belladonnae vsus tum internus tum externus? aff. Resp. *Caesar. Coste*, Parisiis, 4.

Omständelige Beskrifning om Kalkoners Förplantning och Skötzel af ANDR. BERGHULTS, Stockholm. 8.

FRANCISC. BIDAULT, Quaest. med. an fracto cranio semper admouenda terebra. Resp. *Steph. du Haume*, Parisiis, 4.

PASCASIUS BORIE. Quaest. med. an phthisi, vltimum gradum nondum assecutae, aquae Cauterienses, vulgo de Cauterès? aff. Resp. *Claud. Francisc. Casp. Humbert.* ibid. 4.

GEORG. BRAND'S, *Or.* om Färg-Cobolter, Stockholm.

Ornitho-

Ornithologie ou Methode contenant la Diviſion des Oiſeaux en Ordres, Sections, Genres, Eſpeces et leurs Variétés etc. par M. BRISSON. Ouvrage enrichi de Figures en tai le douce, Tom. III. IV. V. VI. a Paris (*gallice et latine*) 4 mai. tab. aen. CCXX.

Dell' inneſtare il Vajuolo, Diſcorſo di FRANCESCO CALURI, in Siena. 4 mai.

To Promote the Experimental Analyſis of the Human Blood. Eſſay the I: by RICHARD DAVIES, Bath. 8.

IOSEPH. DUSSANS, Quaeſt. med. an a ſyſtematum varietate medicina praeſtantior? neg. Reſp. *Jeanroy*, D. M. Rem. Pariſiis, 4.

IOH. PETER EBERHARDS *vermiſchte Abhandlungen aus der Naturlehre, Arzeneygelahrheit und Moral, Halle*, 8.

IAC. FAGGOT's, *Or.* om Swenska Landmäteriel och Geographien, Stockholm.

P. AD. GADD, Diſſ. Bewis til Möjeligheten of Silkes-afwelens införande i Finnland. Reſp. *Chr. Herpekaeus*, Abo.

IACOB. GADELIN, Diſſ. de anemometro nouo. Reſp. *Nic. Hiolte*, Abo.

ANTONII DE HAEN, ratio medendi in noſocomio practico, quod in gratiam et emolumentum medicinae ſtudioſorum condidit Maria Thereſia, Pars V. Viennae, 8.

The Nature, Properties and Laws of Motion of Fire, diſcovered and demonſtrated by Obſeruations and Experiments, by WILLIAM HILLARY, London. 8.

STEPH. DU HAUMÉ, Quaeſt. med. an motus vitales a neruis cerebelli? neg. Reſp. *Coſm. Auguſt. Lezurier.* Pariſiis, 4.

G. AUG. KOERBER, Diſſ. inaug. de arthritide, Goetting. 4.

IOSEPH. LALLEMENT. Quaeſt. med. an vbi partus difficilis ac deſperatus, tentanda etiam in matre viua, ſectio caeſarea? affirm. Reſp. *Claud. Franciſc. Caſp. Humbert.* Pariſiis, 4.

Kurze Unterſuchung der ſo genannten verſteinerten Kornähren und Stangengraupen von Frankenberg in Heſſen; in einem Sendſchreiben an Herrn ANDR. SIEGM. MARGRAFEN, *mitgetheilet von D.* IOH. GOTTL. LEHMANN. *Berlin*, 4.

PETR. IOAN. CLAUD. MAUDUYT DE LA VARENNE, Quaeſt. med. vtrum ex vnico ſyſtemate legum deduci poſſint omnia phaenomena oeconomiae animalis? neg. Reſp. *Aug. Roux*, D. Med. Burdigal. Pariſiis, 4.

Figures of the moſt beautyfull uſeful and incommon plants deſcribed in the Gardeners Dictionnary by PHILIP. MILLER. London. fol.

IOAN. HENR. MEDER, Diſſ. inaug. de medicamentis ſimplicibus, quibus officinae pharmaceuticae facile carere poſſunt, Goetting. 4.

IOAN CLAUD. MUNIER, Quaeſt. med. an tumoris cancroſi radicitus ablati regeneratio rurſus chirurgiae tredenda? neg. Reſp. *Petr. Ioan. Claud. Mauduit de la Varenne*, Pariſ. 4.

C. L. NEUENHAHNS *vermiſchte Bibliothek oder Auszüge aus verſchiedenen zur Arzneykunſt, Chymie und andern gehörigen akademiſchen Schriften. Zweyter Theil, Braunſchweig*, 8.

LUDOV.

LUDOV. PATHIOT, Quaeſt. med. an vulnerum curatio quo ſimplicior, eo melior? affirm. Reſp. *Achill. Guil. le Begue de Presle.* Pariſiis, 4.

Inträdes om de i land beſintelga Bygynings ämnen för Kongl. Vet. Acad. d. 5 Nou. 1760. af GABRIEL PELHEM, Stockholm.

ANTON. PETIT, Queeſt. med. an in curandis affectibus, qui puerperarum ſuppreſſis prioribus lochiis ſuperueniunt, ſola antiphlogiſtica? Reſp. *Ioſeph. Duſſans,* Pariſiis, 4.

STEPHAN. POURFOUR DU PETIT, Quaeſt. med. an febribus malignis alexipharmaca? affirm. Reſp. *Joan. Armand. Rouſſin de Montabourg,* ibid. 4.

PETR. POISSONNIER, Quaeſt. med. an recenti vulnere nudatis oſſibus exfoliatio? affirm. Reſp. *Ioſeph. Duſſans,* ibid. 4.

LUDOV. GABRIEL. DU PRE', Quaeſt. med. an in verminoſis affectibus etiam inflammatoriis maturanda purgatio? affirm. Reſp. *Caeſ. Coſte,* ibid. 4.

IOAN. GEORG. ROEDERER, Progr. de febre ex intermittente continua, Goetting. 4.

IOAN. ARMAND ROUSSIN DE MONTABOURG, Quaeſt. med. an chylus et ſuccus nutritius ſimili perficiantur mechaniſmo? affirm. Reſp. *Carol. Sallin.* Pariſiis, 4.

Inträdes tal om Barns fkötſel i gemen hallit för Kongl. Vet. Acad. den 16 Apr. Ar 1760 af DAVID. SCHULZE, Stockholm. 8 mai.

Select Remains of the learned RAY with his Life by W. DERHAM publiſhd by GEORG. SCOTT. London. 8.

CAROLI

CAROLI STRACK, tentamen medicum de dyſenteria et qua ratione eidem medendum ſit, Moguntiae, 8.

Ectypa vegetabilium vſibus medicis praecipue deſtinatorum et in pharmacopoliis obuiorum variisque modis praeparatorum ad naturae ſimilitudinem expreſſa; accedit eorundem culturae, proprietatum viriumque breuis deſcriptio, moderante D. CHR. GOTTL. LUDWIG. Impreſſit IOAN. GODOFR. TRAMPE. *Nach der Natur verfertigte Abdrücke der Gewächſe, welche beſonders zu den mediciniſchen Gebrauche beſtimmt ſind, und in Apotheken aufbehalten, auf verſchiedene Art zubereitet werden u. ſ. w. unter der Aufſicht* CHR. GOTTL. LUDWIG. *verfertiget von* I. G. TRAMPE Faſcicul. I. A-C n. 1-25. Faſcic. II. D-F. n. 26-50. Halle, fol.

CLAUDIUS BLECHERT TROZELIUS, Diſſ. de ſacerdote medico. Reſp. *Laurent. Rundahl.* Londini Scaniae.

ALBERT. WALRAVEN, Diſſ. inaug. de tympanitide, Traject. ad Rhen. 4.

Om ſkogars och Bränslo fulla beſparning, weth alle Spanmals torkande af ZACHAR. WESTBECK. Stockholm. 8.

Con-

Contenta in hac parte.

1. Philoſophical Transactions. Vol. LI. Pars I. p. 13

2. PLANCI de conchis minus notis liber p. 43

3. SCHAARSCHMIDTS *Nachricht von den Gegenden und dem Geſundbrunnen bey Freyenwalde* p. 50

4. Anecdotes de Medicine p. 53

5. AUENBRUGGER Inuentum nouum ex percuſſione thoracis humani vt ſigno abſtruſos interni pectoris morbos detegendi p. 57

6. HOLLMANNI Commentationum in Reg. Sc. Soc. inde ab anno 1756 recenſitarum ſylloge p. 63

7. DE HAEN Difficultates circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate humani corporis p. 76

8. CRANTZII ſolutiones difficultatum circa cordis irritabilitatem p. 8

9. V. HALLER ad V. Ill. DE HAEN difficultates Apologia p. 93

10. DE HAEN Vindiciae difficultatum circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate humani corporis p. 97

11. IANCKII Diſſ. de foraminibus caluariae eorumque vſu p. 101

12. EIUSDEM Pr. de ratione venas corporis humani anguſtiores inprimis cutaneas oſtendendi p. 106

13. TRALLES Vſus opii ſalubris et noxius in morborum medela Sect. IV. et vlt. p. 107.

14. Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandſe Maatſchappye der Weetenſchaapen te Harlem. p. 120

15. WALLERII Agriculturae fundamenta chemica p.139

16. GOÜAN Hortus regius Monſpellienſis p.141

17. TRILLERI Diſſ. de morte ſubita ex nimio violarum odore oborta p.145

18. Noua phyſico-Medica p.162

19. Supplementum alterum ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1759. prodierunt. p.179

20. Supplementum ſcriptorum phyſico-medicorum. quae anno 1760. prodierunt. p. 184

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XI. PARS II.

LIPSIAE MDCCLXIII.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

Jos: Banks

I.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för Aor. 1760. Vol. XXI. med Kongl. Academiens Tilſtaond. Tryckte i Stockholm hos Direckt. Lars Salvius pao des egen Koſtnad. 1760. 8 mai. plag. 21. tab. aen. 9.

h. e.

Acta Academiae Regiae Scientiarum Suecicae Anni 1760. Holmiae, Vol. XXI.

Trimeſtre primum:

1) *Hiſtoria cometae* 1531. 1607. 1682 *et* 1759 *obſeruati, cuius reditum* HALLEIUS *iam praedixerat, a* PETRO VARGENTIN *enarratur.* p. 1.

2) *Accuratam deſcriptionem ac delineationem montis Taberg Smolandiae eiusque fodinarum ferri exhibet* DAN. TILAS. Inſignis magnitudinis eſt, valde accliuis, et hinc illincue ruinis quaſi circumdatus, atque, cum ex meris fere mineris ferreis compoſitus ſit, copioſae fodinae ſemper maximam ferri abundantiam inde educunt. p. 14.

p. 29. 3) *Docimaſiam harum minerarum adiecit* CAROL. LEIIEL.

p. 30. 4) *Obſeruationes morborum endemiorum vrbis Iön Koeping, eorumque cauſſas deſcribit* ANDRE. M. WAEHLIN. Med. D. et Med Prouinc. Etenim ibi ſaepe occurrunt febres valde pertinaces et facile redeuntes, calculus renum et veſicae, arthritis, podagra, viſcerum obſtructiones, quin et in nonnullis partibus vrbis incolae magis ad phthiſin in et morbos contagioſos, quam in reliquis, diſponuntur. Situs vrbis inter tres lacus, impuritas aquae, anguſtia platearum, ſtructura aedificiorum ita comparata, vt ventus haec nimis perflare poſſit, aer ab impuritatibus ibi congeſtis et a paludibus inquinatus; haec omnia morbos antea dictos inducunt. In his itaque locis paludoſis phthiſis, quae plerumque morbis grauioribus accedit, hos lethales reddit. Dyſenteria hic primum gignitur, et febres epidemicae plerumque malignae fiunt. Ad geneſin calculi multum afferre videtur aqua lacus vicini Vetter, quippe quae arenam ſubtiliorem continet, quam in vaſis quieſcens copioſe deponit.

p. 35. 5) *Inuentum, quomodo dentes rotarum, quae folles, ad ferrum liquandum neceſſarios, agitant, ex ferro fuſo comparantur*, explicat PACO HORLEMANN.

p. 38. 6) *Huic inuento adiicit* SUEN RINMAN *ſuas animaduerſiones.*

p. 39. 7) IO. GOTTSCH. WALLERIUS *diſquirit naturam terrae, quae ex aqua, vegetabilibus et animalibus acquiritur.* Primo hic perſcrutatur *terram ex*
p. 41. *aqua productam.* Triplici autem modo terra ex aqua educitur, putrefactione, coctione ac deſtillatione, tan-

tandem trituratione. Qua quidem trituratione, ELLERI methodo (Comment. Acc. Pruſſ. 1746) inſtituta, et ad quatuor vel quinque dies continuata, a drachmis duabus aquae niuis deſtillatae ſcrupulum vnum ſemis terrae ſubtilis, albiſſimae, mortario et piſtillo adhaerentis acquiſiuit. Haec terra albiſſima fuit, quam tritu aquae vsque ad ſiccitatem parauit, magis vero griſea, ſi aquae partem euaporauit, cum profecto partes heterogeneae in euaporatione huic terrae admiſceantur. Quae niſi euaporatione plane exſiccetur, a ſpiritu vitrioli, nitri et ſalis quidem ſoluitur, ſed parum mouetur: ſin vero igne maxime ſiccata ſit, ab acidis initio celerrime agitatur, motus vero mox ceſſat, qui tamen, a ſpiritu nitri excitatus, diutius durat. Cauſam huius diuerſi effectus in eo poſitam eſſe Cl. Auctor ſuſpicatur, quod terra, euaporatione ſiccior reddita, maiorem humidi copiam ex acidis attrahere poteſt, quam terra non euaporata. A ſaturata ſolutione ſpiritus nitri colorem accipit griſeum, ſpiritus ſalis flauum, craſſior fit et quaſi oleoſus, oleum vero vitrioli, vel puriſſimum, plerumque opacum inde redditur. Solutio cum ſpiritu nitri difficillime peragitur, alba et flocculenta fit, tandem ad fundum vaſis in aere frigido cruſtam terream relinquit, quae ſi aqua diluitur, paululum terrae praecipitatur. Alcali fixum, poſt ſaturationem et maiorem terrae copiam praecipitat, et coagulum cretaceum producit, nunquam autem Cl. Auctor cryſtallos inde acquiſiuit. Haec terra calore leui fit maſſa dura, ab acidis non amplius mutanda, fortiori igne in vitrum album mutatur, quod, adiecto fuligine alioue phlogiſto ante fuſionem, virideſcit. Terra, ex aqua fontana educta, et fortius cum acidis antea dictis efferueſcit, quam terra aquae niuis, et cum ipſo aceto deſtillato efferueſcit, ex quo, adiecto alcali fixo, terram albam Noſter praecipi-

cipitabat. Itaque POTTIO non assentitur, hanc terram a vitro mortarii atque pistilli detritam esse, cum haec instrumenta et valde leuigata sint, et aqua ipsa attritum minuat. Magis vero inquinata fuit terra, quam ex aqua in mortario ferreo, vt et in metallico trita, parauit, quae et partes a mortariis abrasas, et partes terrae in mortario vitreo praeparatae plane similes complectebatur. Tandem disquirit Noster, an terra, priusquam aquae admixta sit, ab aliquo menstruo soluta sit, vti nonnulli chemicorum putant. Attamen, cum valde differat a terris, quae ab acidis solutae aquis admiscentur; cum deinde aqua, tanta terrae copia onusta, vix post destillationem clara manere possit: Noster hanc sententiam plane reiicit. Oleum succini et spicae nardi eodem modo triuit, idque in materiam viscidam, resinosam et ex parte inflammabilem mutauit; vnde appareret, hoc tritu aliquid separari, quod ad ipsius fluidi, quod teritur, naturam pertinet, adeoque semper aliquid aquae hac trituratione in terram mutari. Academia monet, quamquam non omnia ex his experimentis collecta vera habenda sunt, haec tamen multis experimentis largam occasionem suppeditare.

p. 60. 8) *Quomodo lapis ollaris suecicus ad focos fornacum fusoriorum plumbi adhibeatur*, docet AXEL F. CRONSTAEDT.

p. 63. 9) *De meteoris quibusdam sine fragore visis, eorumque origine* differit THORBERN BERGMANN. Haec meteora saepe tum conspecta fuerunt, cum tellus tremuit. Sonus hanc ob causam non audiri videtur, vel, quod nimia est distantia loci, vbi meteorum gignitur, vel, quod aer tenuior est, quam, vt

sonum

ſonum a meteoro exortum vsque ad ſpectatoris aures propagare poſſit.

10) Diarium Academiae mentionem facit de terrae motu inter 21 et 22 Dec. 1759 percepto; de magno frigore Dec. 1759 et Ian. 1760; de marmore nigro Sconiae; HAGSTROEMII Med. Prouinc. tria medicamenta ad vſum domeſticum commendat. 1) Emplaſtrum vulneribus recentibus. Liquantur reſinae abietis, cerae flauae ana ℔j; ſebi ʒß; liquatis addatur pulueris radicis curcumae bene contuſae ʒß. Maſſa per linteum expreſſa in aquam frigidam, deinde in cylindros formata, in charta cerata ſeruatur. 2) Vlceribus inueteratis vnguentum hocce conducit. Lapidis calamin. contuſi et cribrati, lithargyrii ana digitalia tria, ceruſſae quatuor, cum oleo oliuarum in vnguentum, ad pultis conſiſtentiam, rediguntur, quo vulnus veſperi ac matutino tempore illinitur, et interiectis linteis carptis, emplaſtrum imponitur. 3) Lixiuium in hydrope, inprimis anaſarca maxime vtile. Cinerum alni, betulae, iuniperi vel quercus menſura vna coquatur in aquae menſuris duabus ad dimidiam vsque, cui etiam calamus aromaticus adiici poteſt. Lixiuium poſt refrigerium clarius redditum in vaſa minora filtratur, idque ad octauam menſurae partem, veſpere ac mane, calefactum ſumitur, donec depulſa ſit anaſarca. CAR. GABR. BREDENBERG nonnullas tradit obſeruationes de vero vſu acus magneticae in mineris ferri inveſtigandis. Facile enim vena ferri indicatur, ſi oſcillationes acus, quae in motum concitanda eſt, attendamus, quippe quae, ſi nihil ferri adeſt, poſt 5 vel 6 oſcillationes quieſcit, ſin vena verſus boream ſita eſt, poſt 2 vel 3 oſcillationes celeriores quieſcit, ſi ad meridiem poſita eſt, crebrius ſed tardius oſcillat, ſin ad orientem vel occidentem

p. 70.

p. 76.

vena latet, haec ab acu iam commota melius detegitur, quam a quieſcente, cum reſiſtentia frictionis ab illa facilius ſuperetur.

Trimeſtre ſecundum:

p. 79. 1) *De radiorum in lentibus refractorum deflexione* diſſerit SAM. KLINGENSTIERNA. Occaſionem huius tractationis inprimis praebuit egregium inuentum IOH. DOLLANDI, vitrorum poliendorum peritiſſimi et mathematici Londinenſis, qui teleſcopia dioptrica, in quibus radii refracti diuerſo colore apparebant, ita emendauit, vt obiectiuo, compoſito ex duabus lentibus quarum altera erat conuexa, altera concaua, hoc vitium plane tolleret. Noſter igitur non ſolum hoc inuentum accuratius explicat, ſed inprimis etiam radiorum deflectiones ex figura vitrorum diiudicat.

p. 125. 2) *Nouam methodum ad rupes ſub aqua ſitas puluere pyrio dirumpendas, eamque experientia confirmatam,* docet DAN. TUNBERG.

p. 127. 3) *Vt piſtores minorem ligni copiam conſumant, fundos furnorum ex ferro fuſo conficere ſuadet* P. N. CHRISTIERNIN.

p. 130. 4) Quam rem vlterius explicat variasque obſeruationes addit AXEL FR. CRONSTEDT.

p. 132. 5) *De vſu medico hirudinum nonnullas obſeruationes* exhibet ERNST. DIETER. SALOMON. Cl. ROSE'N primus fuit, qui vſum hirudinum Holmiae introduxit, quae non, niſi Regiomonte et Gedano apportari poterant. Quam quidem difficultatem SALOMON ſuſtulit, qui primus hirudines in Holmiae

miae vicinia in foſſis paludoſis detexit, easque in vaſis cylindricis ſeruauit linteo obtectis, ne aeris vſu plane priuarentur. In vaſe vitreo, cuius magnitudo menſurae aequat, 50 circiter ſeruari poſſunt, cum facile decreſcant, ſi copioſius includantur. Ad quartum diem ſemper aqua frigida affunditur, et mucus vitro adhaerens abſtergitur, hiberno tempore aqua paululum tepida exhibetur, calor conclauis moderatus eſſe debet, eaeque ſolis radiis interdum ſunt exponendae. Quarum rerum ſi qua negligitur, ſtatim languidiores et minus vtiles fiunt: idem obſeruauit, ſi ad eas nutriendas ſanguinem et lac aquae miſcebat; in ſola itaque aqua ad duos annos has viuentes ſeruauit. Sanguis, lac et aqua ſacharo mixta, quibus ad ſugendum alliciuntur calefacienda ſunt, cum, ſimulac aliquid frigidi ſentiant, ſtatim, quamuis eſurientes ſint, torpeſcant. Quod ſi hirudines ſemel ſatiatae ſunt, vix poſt ſex vel nouem menſes amplius ad ſugendum aptae inueniuntur. Si ſale conſperguntur, ſanguinem quidem reddunt, attamen valde debilitantur et ſaepe exinde moriuntur. Duabus caudam abſcidit, vt ſanguis, quem ſugebant, ex vulnere rurſus emanaret, neque tamen exinde a ſuctione retardabantur, nec maiorem ſanguinis copiam ſugebant, quam reliquae integrae. Vt eo melior ſit effectus curationis, poſtquam remotae ſunt hirudines, Cl. ROSE'N peculiarem ſellam perforatam inuenit, cui ſi aeger imponitur, aequalis ſanguinis effluxus e vulnere ad aliquot tempus ſuſtentatur. Sumitur laſanum, cuius fundus duobus foraminibus pertunditur, ibi quatuor candelae ſatis breues, ne flamma attingat ſuperiora, immittuntur, quo aer tranſiens et calor aegro inſidenti neceſſarium ſanguinis ad 6. 8 et 12 vncias effluxum in vas, ad hanc copiam ſuſcipiendam accommodatum et in medio poſitum, adiuuare poſſit. Non- p. 135. p. 137.

nullos deinde adiicit casus, vbi hirudines maximo cum emolumento applicauit, et inprimis in haemorrhoidibus coecis.

p. 142. 6) IOH. GOTTSCH. WALLERIUS *secundam exhibet partem disquisitionis iam commemoratae* (v. trim. I. 7) *atque terram ex vegetabilibus acquisitam examinat.* Haec ex plantis ipsis, vel ex earum succis expressis et inspissatis, aut putrefactione, aut incineratione paratur; Noster autem vltima vsus est. Inchoauit a mollioribus plantis, iisque inprimis, quibus animalia nutriuntur. Cerealium stramina in catino ferreo ad carbonem nigrum exussit, qui, auctiori igne, donec catini fundus excandesceret, et semper agitata massa, tandem in cineres griseos mutabantur. Quos igne vehementissimo furni docimastici ad duas vsque horas, vlterius calcinauit, et terram albam exinde acquisiuit, cuius quantitas vix dimidiam cinerum pristinorum aequabat. Haec cum acidis mineralibus non efferuescebat, nec ab oleo vitrioli purissimo, nec a spiritu nitri fumante, nec a spiritu salis fumante soluebatur, nec ipsum alcali volatile, his spiritibus in tribus diuersis vitris deinde affusum, aliquid praecipitabat. Ad ebulliendos hos liquores igni imponebantur haec vitra, atque tum oleum vitrioli, quod copiosae terrae griseae non solutae incumbens, clarum apparebat, nunc decantatum, adiecto oleo tartari per deliquium, terram albam praecipitabat, sed mixtura alba et spissa reddebatur. Decantatus spiritus nitri etiam clarus, cum eodem sale tartari deponebat terram albam, in massam quasi glutinosam coalitam, et mixtura pellucida manebat. Ex spiritu salis, subluteo colore tincto, terra alba fundum petebat, et mixtura fiebat alba et spissa; e contrario alcali volatile nec praecipitationem, nec mutationem efficiebat, et leuis tan-

tantum nubecula in ſpiritu nitri, decantato conſpiciebatur. Haec terra in igne fuſorio, follibus intenſo, breui in vitrum viride mutabatur. Ex foeno grami- p. 144.
num molliorumque plantarum, nec minus ex abſinthio, tanaceto et ſaluia ſimilem fere terram eduxit. Cerealium ſemina incineratione terram ſuppe- p. 148.
ditabant, quae in eo a terra ex ſtramine parata differebat, vt in igne facilius flueret, in ſpiritu nitri et ſalis minus, in oleo autem vitrioli magis, quam illa, ſolueretur. Praeter alias vegetabilium terras, etiam p. 152.
diſquiſiuit eas, quae ex plantis producuntur, vt humum hortorum, ceſpitem bituminoſum (*Torf*) et fuliginem. Priora exhibebant terram quodammodo martialem, fuſco rubram; fuligo autem in vaſe clauſo igne vehementiſſimo calcinata minime mutabatur, ſed potius durior et magis ſplendida reddebatur, et neque ante calcinationem, nec poſt, cum acidis efferueſcebat, nec ab his ſoluebatur. Cum itaque hac in re differat a fuligine, quam BRANDTIUS (v. Act. Acad. 1756) examinauit: nos exinde certiores reddimur, varias eſſe fuliginis ſpecies, profecto a varietate fumi diuerſarum plantarum vel animalium pendentes. Ex his igitur experimentis patet, triplicem terram ex vegetabilibus parari poſſe: 1) plus minusue facile in igne fluentem, ex plantis, quae farinaceae, nutrientis et laxioris indolis ſunt; haec ſoluitur magis ab oleo vitrioli, quam a reliquis acidis, et ab alcali fixo praecipitatur: 2) abſorbentem, ex ceteris plantis minoribus, quae priori magis a ſpiritu nitri et ſalis ſoluitur, et ab alcali et fixo et volatili praecipitatur; minus ab oleo vitrioli ſoluitur, et alcali tantum fixo exinde praecipitatur: 3) calcaream, ex plantis durioribus et lignis, quae, quo duriora ſunt ligna vnde producitur, eo difficilius in igne fluit. Hinc veteres Chymici iam obſeruarunt, ea vitra, quae ex du-

riſſimi

riſſimi ligni cineribus parantur, prae reliquis maximum ignis gradum ſuſtinere poſſe. Inprimis vero mirandum eſt, diuerſas terras ex eadem planta produci, vti Cl. Auctoris experimenta cum amygdalis et nucibus inſtituta declarant. Harum enim cortices calcinati terram exhibebant calcaream cum ſpiritibus acidis efferueſcentem; nuclei e contrario terram praebent, quae elixiuata cum ſpiritu nitri leuiter, cum ſpiritu ſalis et oleo vitrioli minime efferueſcit. Itaque Chymici refutantur, qui ſtatuunt, ſolam terram calcaream ex mineralibus ſolubilem eſſe, eamque plantis nutrimenta ſuppeditare. Eodem modo apparet, non ab omnibus plantis ſal alcalicum praeparari poſſe.

p. 156. 7) Numerum natorum, mortuorum, et matrimonio iunctorum ab anno 1730 vsque ad 1755 in vrbe Norkoeping indicat ER. LUNDGREN.

Trimeſtre tertium:

p. 159. 1) *De vermibus inteſtinorum, inprimis de taenia* tractat NIC. ROSE'N. Vermium ſemina facile ingeri poſſunt cum aqua minus pura, variisque cibis, praeſertim piſcibus, et Ill. Auctor aſſerit, ſe et in cocto piſce taeniam viuam reperiſſe. Haec ſemina in primis viis euoluuntur, ſi viſcido aut plicis inteſtinorum firmiter adhaerent, nec ab arteriis pulſantibus mouentur, nec a motu periſtaltico ſtatim expelluntur, nec a liquore inteſtinali deſtruuntur. Hic itaque morbus maxime proprius eſt debilioribus, infantibus, feminis, et iis, qui vitae ſedentariae dediti ſunt. Is porro ſaepe inuenitur in locis, vbi piſces copioſe adſunt. cum in Hollandia dimidia fere pars habitantium, in Heluetia decima, taenia laboret, et dimidia fere pars ſtudioſorum, qui ex Bothnia

Bothnia orientali Vpſalam veniunt, hoc malo afficiatur. Taenia vero non tantum in aqua, piſcibus, et hominibus reperitur, ſed in canibus etiam, felibus, ouibus, gallinis, anſeribus atque columbis. Adeoque FORNANDER enarrat, hanc a vacca eiectam fuiſſe, et DARELIUS taeniam in catuli inteſtinis vidit; vnde putandum eſt, hanc nobiscum naſci poſſe. Cauſae incommodorum, quae vermes parant, ab eorum pendent magnitudine et copia, porro, quod in muco nidulantur, ab eorum perſpiratione et excrementis, nec minus, ſi inteſtina perforant, inprimis autem, quod ſe mouent, ſerpunt et fugunt Ad motum incitantur, ſi eſuriunt, vel a cibis aut medicamentis, ipſis contrariis, vbi ſaepe dolores efficiunt. Puella enim ab aſſumta drachma ſemis pulueris rad ialappae et ſcrupulo ſemis ſeminis cinae dolorem in dextro latere ſentiebat, qui, poſtquam hoc latus petroleo inunxerat, ſtatim in ſiniſtro latere percipiebatur, et, hoc etiam perunćto, mox in dextrum latus redibat; idem vero puluis cum ſcrupulo ſemis rad. ialappae auctus vermes expulit. Irritant vero taeniam, vti aegroti affirmant, inprimis caro ſalita vel fumigata, perna, ſalmo ſalſus, braſſica, cibi cum porro et armoraceo praeparati, ſacharum, mulſa, vina acida, allium. aſſa foedita, flores ſulphuris, ſemen cinae, aut medicamenta ex verbena vel abſinthio confecta. p. 167. Acidulae martiales hanc debilitant; iter et equitatio aegris maxime conuenit. Ex variis vero ſignis vermes cognoſcuntur; taeniam declarat pondus in ventriculo aut in latere perceptum, quaſi pila adeſſet, ſenſus aegri, quaſi quid fugeret, vel piſcis caudam moueret; lumbricos indicant tormina, inprimis ad vmbilicum; aſcarides vero pruritus ani, perpetuus teneſmus, languor et ſtupor. Taenia praeſertim pertŭrbat aegrum exeunte luna et initio nouilunii, lumbrici autem, dum luna decreſcere et incipit et ceſſat, quod Cl. Auctor inprimis in puero decem

anno-

annorum obſeruauit, qui ſemper decreſcente luna maxime torquebatur, quem tamen pulueribus ex radice ialappae, ſem. cinae, ſale martis et pauxillo mellis a lumbricis liberauit. Emetica tanquam certiſſima commendat medicamenta, quibus ſymptomata, a vermibus excitata, leniri ſolent. Aſcarides facile clyſmate, lumbrici puluere radicis ialappae et ſem. cinae expelluntur. Difficilius vero taenia expellitur, quod et anguſtiori corporis extremo, et tubulis ad ſugendum deſtinatis, qui ex quouis eius ſegmento prominent, inteſtinis firmiter ſeſe
p. 173. adhaeret. Cum Cl. Auctor viderit taeniam mortuae ſimilem ab affuſa aqua calida rurſus moueri, a frigida vero ſtatim quieſcere et mortua quaſi fundum vaſis petere, hanc optime expelli poſſe putauit, ſi aegro purgans remedium daret, eique, dum illud operatur, magnam aquae frigidae copiam exhiberet. Hoc enim frigido potu taeniae facultas ſeſe inteſtinis adhaerendi demitur, vt vel hocce purgante eiiciatur, vel ſaltim profundius in inteſtina detrudatur, et alia ſumta doſi tandem expellatur. Hanc methodum, Noſtri ſuaſu, tentauit maximo cum ſucceſſu DARELIUS, qui aegros curabat ſumptibus Epiſcopi Kalſenii ad fontem ſotericum Saettrenſem ſuſtentatos, eiusque ſucceſſores hanc etiam approbarunt. Hoc enim modo expulſa eſt taenia integra 17 vlnar. quae in noſocomio Vpſalienſi ſeruatur, et cuius extremum in paruum aculeum quatuor foraminibus pertuſum finitur. Curatio autem ita inſtituenda eſt. Aeger taenia laborans primo die, quo aduenit ad fontem, quieſcat, deinde purgans ſumat et aquas minerales ad ſeptem vel octo dies bibat. Si frigidam igitur aquam perferre adſueuit, matutino tempore ei exhibeatur laxans v. c. radicis ialappae ſcrupuli duo, vel vncia vna ſalis DE SEIGNETTE, vel vncia vna cum ſemiſſe. Si remedii effectum iam ſentit, ſtatim vi-

trum

trum aqua minerali repletum ebibit, idemque ſingulis 3. 4 vel 5 minutis repetit, quamuis magna ſit aquae aſſumtae copia, quae cum ſtatim rurſus egrediatur, vix nocet. Quod ſi tum taenia tota expellitur, curatio ceſſat; ſin pars tantum exit, idem remedium per aliquot dies reuocandum erit. Varias deinde aegrorum hiſtorias Cl. Auctor enarrat, quibus iam commemorata magis magisque explicantur.

2) IOH. GOTTSCH. WALLERIUS in tertia parte diſquiſitionis ſupra indicatae conſiderat *terram ex animalibus*. Incipit ab ouo eiusque partibus, deinde terram ex ſanguine, carne et oſſibus perſcrutatur. Albumen oui gallinacei poſt longam coctionem tandem fuſcum et pellucidum fiebat, quod in furno docimaſtico flammam concipiebat, ebulliebat et moderato igne adeo volatile reddebatur, vt a 20 quis vix 5 vel 6 grana terrae purae albo-griſeae relinquerentur. Haec minime efferueſcit cum acidis, ſed facile fuſione in vitrum ſubuiride mutatur. Vitellum, leni calore exſiccatum, in furno docimaſtico mox liqueſcit, deflagrat, et, vti reſina in fortiori igne, hinc illinc diſpergitur, tandem catinum vitro flauo incruſtat. Teſta parum differt a terra calcarea et facile in vitrum viride mutatur. Hae triplices terrae ex oui partibus productae, maxime ſimiles ſunt triplici terrae ex vegetabilibus. Terra ex ſanguine bouis facilius igne liqueſcit, quam terra ex carne bouina. Oſſa calcinata in furno docimaſtico in albo-uiridem maſſam vitreſcunt; commixta vero cum terra calcarea vegetabilium, maſſam murrhinae ſimilem exhibent. Quatuor igitur ſpecies terrae ex animalibus Cl. Auctor produxit, 1) igne facile fluentem ex liquidis partibus, 2) abſorbentem, quae igne liqueſcit, ex mollioribus ſolidis, 3) abſorbentem vix igne fluentem, a durioribus, 4) calcaream ex teſtis, conchis,

p. 191.

p. 197.

chis, cet. Terra ex durioribus animalium partibus maiorem ignis gradum ſuſtinet, quam terra ex eorum fluidis, quae contra facilius igne liqueſcit. Terrae ex vegetabilibus ſemper facilius in igne fluunt, quam animalium terrae; illa a ſpiritu nitri magis et citius in gelatinam mutatur, haec a ſpiritu ſalis; et inter calcem vegetabilium ac animalium magna eſt diuerſitas. Cauſas, quae terras plus vel minus facile fluentes reddunt, Noſter ponit in particularum componentium denſiori vel laxiori coniunctione, a fortiori vel debiliori, tardiori vel celeriori motu pendente. Id exinde confirmatur, quod in orbe terrarum nulla his ſimilis adeſt, nec niſi ſoluta terra plantarum ac animalium poros ingredi poteſt, terra vero trituratione aquae producta ad has terras proxime accedit.

p.199. 3) *Animaduerſiones in* D'ALEMBERT *Theoriam lunae* exhibet DAN. MELANDER.

p.213. 4) *Commodiores officinas pulueris pyrii exſtruere docet* CAR. KNUTBERG, in quibus maſſa non, vti alias, piſtillis contunditur, ſed cylindris metallicis molitur. Maximum commodum, quo prae reliquis haec officina ſeſe commendat, inprimis eſt minus periculum ab accenſa materie metuendum.

p.227. 5) *Quomodo Poloni agros exarare ſolent, vt foſſis peculiaribus ad aquas educendas commode carere poſſint, accurate commemorat* GEORG. SILEN.

p.234. 6) *Salubritatem climatis confinium Lapponiae borealis ex catalogo natorum ac demortuorum demonſtrat* ANDR. HELLANT. In duabus parochiis intra circulum polarem ſitis, quamuis magnum ibi ſit frigus, numerus tamen demortuorum vix dimidiam natorum atti-

attigit, atque cum in reliquis Sueciae regionibus quotannis decima quarta circiter pars moriatur, ibi vix ſeptuageſima incolarum pars morte abripitur. Cauſas, cur incolae ibi tantopere multiplicentur, in eo ponit, quod a lapponicis parentibus exorti vitam ruſticam degunt, cum contra reliqui Lappones, qui agriculturam negligunt, ab anno 1695 ad 1759 multo minus incrementum acceperint.

Trimeſtre quartum:

1) THORB. BERGMANN hic tradit *hiſtoriam litterariam doctrinae de crepuſculis*, cui adiicit deſcriptionem anticrepuſculi Mairani, quod in oppoſito loco ſolis, et orientis et occidentis, quotidie praeſertim hiberno tempore, apparet, et ſiſtit ſegmentum coeli ſereni coeruleum, cuius margo ſuperior colore plus minus rubro praeditus eſt. p.239. p.251.

2) Prioribus iam laudatis terrarum diſquiſitionibus IOH. GOTTSCH. WALLERIUS hic adiicit quartam partem, quae tractat *varietatem terrae calcareae ex plantis, animalibus et mineralibus paratae.* Hoc examen inprimis inſtituit ad vſum oeconomicum, vt diiudicaret quae calcis ſpecies praecipue in muris exſtruendis adhiberi poſſit. Porro diſquirit, quantum ponderis quaeuis ſpecies calcis calcinatione amittit. In furno igitur docimaſtico, calcinatione ad ſex horas continuata, 360 grana lapidis calcarei duri 159 grana perdiderunt; idem pondus coralliorum gotholandicorum in eodem ſpatio temporis amiſit 160 grana; concharum ad littora maris collectarum 161; cretae 162; teſtarum ouorum 180; ponderis amiſſio in terra et calce vegetabilium minus certa eſt. Ex his apparet, duriſſimum lapidem calcareum ſemper maximum pondus amittere. Deinde p.252. p.253.

diſquiſiuit, quantum humidi aeris quaelibet calcis ſpecies attrahat, quibus in loco, vbi radii ſolis non pertingunt, poſitis, biduo poſt reperit, auctum fuiſſe pondus calcinati lapidis calcarei duri granis 17; concharum Balsbergenſ. 16; conchyliorum ex littore maris 13; cretae 9; teſtarum ouorum 6; cinerum ligni 12; pondus 100 gr. calcis ex molliorib us plantis vix 4 gr. auctum erat. Quo durior itaque eſt materia calcis, eo maiorem humidi copiam ex aere attrahit, calx vegetabilium minorem calce animalium, haec multo minus calce mineralium.

p.256. Cum indagabat, quantum aquae retinerent haec calcinatae ſpecies calcareae, ſi aqua extinguerentur, biduo poſt inuenit 200 gr. calcis lapidis calcarei duri retinuiſſe 112 gr. aquae; 201 gr. calcis ex conchis praeparatae 99. 199 gr. concharum Balsbergenſ. 18. 199 gr. conchyliorum 89. 202 gr. cretae 100. 212 gr. teſtarum 95. 190 gr. vegetabilium 78. 109 gr. calcis abſinthii 9. Ex his conſtat, calorem calcis ab affuſa aqua exortum, minime duritiei materiae calcareae accommodatum eſſe, cum cretae ac teſtarum ouorum calx citius incaleſcat, calce lapidis calcarei, conchyliorum et plantarum. Calx mineralis ab aqua intumeſcit, vti animalis, ſed in puluerem tenuem mutatur, vegetabilis nec intumeſcit, nec in puluerem abit. Ad calcem durioris materiae cum aqua extinguendam maior aquae copia requiritur, quam ad calcem laxioris indolis; ad mineralem magis, quam ad animalem, multo minus ad vegetabilem. Calcem lapideam vero Cl. Auctor inprimis aptam iudicat ad vſum architectonicum, quod facilius extinguitur, ad commixtionem cum arena minorem aquae copiam requirit, et citius exſiccatur, calce conchyliorum.

p.261. Tandem quam differentiam harum calcis ſpecierum in igne docimaſtico reperit Noſter, hic indicat. Vegetabilis enim terra calcarea in horae ſpatio in vitrum

vitrum viride liqueſcebat; animalis duas horas et fortiorem ignem requirebat, priusquam in vitrum pallidouiride mutabatur; mineralis vix ſine additamento fluit. Vti vero gypſum nimis calcinatum non amplius ab affuſa aqua indureſcit, ſic nimis exuſta calx conſuetum habitum ad aquam amittit. Moderandus igitur eſt ignis in furnis calcareis.

3) *Peculiarem cariem oſſis pubis* deſcribit ROLAND. MARTIN. p.262. In iuuene viginti annorum, cuius mors a vitio veſicae vrinariae pendere ſuſpicabatur, detectum eſt, praeter vaſa rubicunda anterius ad fundum veſicae, liquorem nigrum grumoſum extrauaſatum, et os pubis dextrum ſic deſtructum a carie, vt in rubicundam putrilaginem fere diffluereret, ſiniſtrum vero os pubis firmius erat. Perioſtium illaeſum cum muſculis, oſſi pubis inſertis et rite cohaerentibus, quaſi vaginam ſiſtebat, quae cariem ex oſſis ſubſtantia natam includebat. Symphyſis integra erat, oſſis vero extremitas dextra, quae ad inciſuram iſchiopectineam ſpectat, plane exeſa inueniebatur, et ramus oſſis iſchii ſimili labe afflictus erat, attamen rami arteriae pudendae circumflexae et neruus ad penem directus minime laeſi erant. Os pubis ſiniſtrum minus corruptum, nec tumidum, tantopere a perioſtio ſeparatum conſpiciebatur, vt quaſi ex vagina inde extrahi poſſet. Vlcera, quibus demortuus nonnunquam in brachiis et pedibus laborauerat, et phimoſis oedematoſa aliquid miaſmatis venerei indicabant, quamquam ſymptomata deerant, quae alias a contagio pendent, cum glandulae vretrae nec induratae nec eroſae eſſent. Hic ſimul tractat Cl. Auctor, poſt DUVERNEYUM, PETITUM et PRINGLE, diſcrimen cariei ſcorbuticae et exoſtoſeos venereae. Cauſa morbi in defuncto parum certa erat. Inueniebatur enim paulo ante eius m- p.266.

tem tumor ad os pubis dextrum, qui tactui cedebat, quasi adesset hernia intestinalis, hoc vero sublato, hectica febris aegrum maxime debilitabat, abdomen valde tensum erat, et vrina difficile mittebatur.

p.271. 4) *Machinam ad opticas delineationes conficiendas aptam* proponit IONAS NORBERG.

p.276. 5) *De origine tabanorum* differit CAROLUS DE GEER. Primus est Cl. Auctor, qui huius insecti maxime vulgaris laruas copiose in terra pratorum detexit, et eius mutationes tandem mense martio 1760 animaduertit. Plerumque laruis tipularum aequant, corpus ex duodecim annulis compositum pedibus caret, caput vncis duobus instruitur, quibus annititur, vt, contractis annulis, proserpere possit, cuius rei mechanismus hic vberius explicatur. Laruas octo in vitrum ad dimidiam vsque terra repletum et charta obtectum immittebat, sed paulo post tres tantum inueniebat, vnde existimat, reliquas ab his
p.286. deuoratas fuisse. Chrysalides semper ad dimidiam e terra prominent et initio iulii sub tabanorum forma exeunt, quorum euolutiones, partes ac differentia sexus hic vlterius describuntur. Inprimis vero mirandum est, tantum feminas tabanorum animalia prosequi solere, vt et nos tantum feminae culicum aculeo nocent, et fortasse hae feminae ad incrementum ouorum copiosiori, quam mares, nutritione indigent.

p.291. 6) *De modo, quo metallum Pinschback praeparatur,* differit HENR. THEOPH. SCHEFFER. Hoc metallum, cuius natura diu incognita fuit, malleabile, auro cum cupro commixto interius et exterius simile, ex cupro et zinco componitur, nec nigrescit,

ſcit, nec aerugine afficitur. Priusquam Cl. Auctor eius praeparationem deſcribit, quaedam praemittit experimenta cum cupro inſtituta, atque concluſiones inde eductas adiicit, quae cupri mineras faciliori methodo liquefacere docent, et ob amplitudinem nimiam hic vix commemorari poſſunt. Hoc tantum exinde annotemus, aeruginem cupri inprimis pendere a ſulphure, quod cupro ineſt, cuius acidum ſeſe commiſcet cum aeris humiditate, vel cum aqua pura, atque metallum arrodit; minime igitur ex aerugine metallorum acidi exiſtentia in aere demonſtrari poteſt. Etenim maxima pars cupri minerae flauae eſt ferrum, p. 299. minera vero ex cupro tantum ac ſulphure compoſita griſea eſt, qualis in Smolandia effoditur, ex cuius centum libris 70 vel 78 librae cupri educuntur. Quod ſi in fuſione cupri plumbum adiicitur, tunc ſulphur cupri optime compeſcitur, cuprum multo ductilius redditur, nec facile ab aerugine laeditur, nec nigreſcit, quibus virtutibus cuprum Tyrolenſe inprimis ſe commendat. His adiicit Cl. Auctor amplam deſcriptionem praeparationis metalli artificialis Pinſchback.

7) *Lepram piſcium et animalium in Norwegia* de- p. 306. ſcribit ANT. RUD. MARTIN. Med. Stud. Morbi huius, qui lepra (Spitaelska) dicitur, et ibi maxime vulgaris eſt, Cl. Auctor inprimis tria ſtadia inter aegrotos obſeruauit. 1) Initio enim aegri tabeſcunt, facie cachectica et ſplendente, cuius cutis leuiter intumeſcit et adenitibus referta videtur. Saepe apparent maculae tumidae ac inaequales, in adultis ad nucum magnitudinem creſcentes, quae minime ſuppurant, ſed indureſcunt, interdum vel ſanguine vel ſanie replentur. Interdum vlcus accedit, tum adenis colore plumbeo remanet, cutis vero corrugatur vel deſquamatur; minime tamen haec ſuppuratio

vicinas partes arrodit, nec pruritum excitat. 2) Adenites totum corpus vsque ad pedum plantas occupant; in aliis oedemata pedum oriuntur et ſupercilia plane defluunt, minus vero crinis; palpebrae, labia, palatum palleſcit. 3) Naſus ita contrahitur vt vox et reſpiratio laedatur. Adenites naſi et labiorum diruptae ſanguinem ac ſaniem emittunt. Hic morbus plerumque 12 vel 14 annos perdurat, priusquam hoc ſta-
p.309. dium attingit. Cauſas huius morbi inprimis ab eſu piſcium leproſorum et animalium hoc malo laborantium pendere, multi aſſerunt. Inueniuntur enim multi lacus, qui ſalmones leproſos, (farionem et alpinum) continent, quibus incolae ibi degentes inficiuntur. In alpino diſſecto adenites perſpexit Cl. Auctor, quae vermes, faſciolis LINNAEI non diſſimiles, includebant. Boues lepra affecti valde pingueſcunt, multas magnasque adenites in carne pectoris habent, adeoque in pulmonibus, pericardio, hepate, omento, in nonnullis corpora rotunda, alba, vermibus ſimilia deprehendebantur.

p.312. 8) *De ſummo frigore, quod menſe Ianuario 1760 in Lapponia ſaeuiit*, ANDR. HELLANT hic diſſerit. In hoc frigore thermometri mercurius tam celeriter aſcendit, vt nec manus, nec candela ob calorem propius afferri poſſent. et Cl. Auctor non niſi e longinquo ſcalpelli acie illius gradus annotare cogeretur. Cum thermometrum ante feneſtram poſitum in conclaue referret, nec globulum eius attingeret ſtatim mercurius ad 3 vel 4 gradus deſcendebat, et mox ad 7 vel 8 gradus rurſum aſcendebat. Si thermometrum ſubito ex frigido loco in calidiorem conferrebatur, ſemper mercurius, ſi modo frigus 50 graduum vel maius eſſet, in ſphaeram ingreſſus eſt.
p.318. Varios effectus frigoris in inſtrumenta muſica Noſter obſeruauit. Etenim ſonus chordarum inſtrumenti

(Cla-

(Clauicymbel) frigore 40 graduum, tono integro acutior factus eſt, ſoni vero illius acutiores multo minus exinde mutabantur, ſonis eiusdem grauioribus. In duabus tibiis (Fleute traverſe) contrarium apparebat, cum altera frigori expoſita tono integro grauior redderetur, quam altera in calore relicta. Fragorem ab exploſis tormentis aut ſclopetis ortum in magno frigore vix in tertia diſtantiae parte percipimus, quam alias in calidiore aere auditur.

II.

Traité des Maladies des Femmes, ou l'on a taché de joindre a une Theorie ſolide la pratique la plus ſure et la mieux eprouvée, avec un Catalogue chronologique des Medecins, qui ont ecrit ſur ces maladies. Par I. ASTRUC Profeſſeur royal de Medecine et Medecin Conſultant du Roi, a Paris chez P. Guillaume Cavelier 1761. 12mo mai. Tom. I. pag. 350 tab. aen. 4. Tom. II. pag. 423, Tom. III. pag. 443. Tom. IV. pag. 364.

h. e.

Tractatus de morbis mulierum cet. Auctore Cl. I. ASTRUC. Tom. I. II. III. IV.

Elegans et ſuo auctore dignus de morbis feminarum tractatus in duos libros diuiditur, quorum quilibet duos tomos habet. *Primus liber* de morbis per catamenia productis agit, in cuius capite primo ſtructura matricis, in 2do menſtruorum fluxus, in 3tio prima horum proruptio, in 4to fluxus hic imminutus aut plane ſuppreſſus, in 5to eiusdem ob vitium aliquod conformationis retentio, in 6to difficilis

cilis ille, et in 7timo aliunde prorumpens pertractantur. Alter huius libri tomus continuatio prioris eſt, caput itaque 8uum chloroſin, 9num immoderatum catameniorum profluuium et vteri haemorrhagiam, 10mum fluorem album, 11mum menſtruorum ceſſationem, 12mum μητρομανίαν ſ. furorem vterinum exhibet. *Liber ſecundus* agit de morbis a ſtatu vteri diuerſimode mutato oriundis, ſic vt caput 1mum tractationem de inflammatione, 2dum de gangraena et ſphacelo, 3tium de apoſtemate, 4tum de vlcere, 5tum de ſcirrho, 6tum de pſeudo ſcirrho ſiue ſteatomate et ſarcomate, 7mum de cancro, 8uum de hydrope, 9num de variis tympanitidis generibus, 10mum de vteri deſcenſu contineat. In ſecundo huius libri tomo in deſcriptione morborum ab vteri vitiis natorum Cl. Auctor pergit, et in capite 11mo vaginae excreſcentiam eiusdemque interioris tunicae elongatae, quin ipſius vteri inuerſi, prolapſum, in 12mo ouariorum tubarumque Fallopianarum valetudines et in 13tio tandem paſſionem hyſtericam ſ. ſuffocationem vterinam deſcribit. Quibus omnibus auctorum, qui ab HIPPOCRATE ad FITZ-GERALDUM D. et Prof. Monspelienſem peculiares de feminarum morbis libros conſcripſerunt, indicem adiungit, et tertiam totius operis partem, de grauiditate et morbis abinde dependentibus exponentem, breui in publicum prodituram promittit, quam nemo non eo maiori cum deſiderio expectat, quo ceteris de hoc argumento conſcriptis elegantiorem vtilioremque futuram non praeuidere nequit.

T. I. Sed praemiſſo iam totius praeclari huius operis conſpectu, opus eſſe videtur, quo vel et aliqua ex eo hinc inde depromta addamus.

Ana-

Anatomiae vteri gnarum iam lectorem Cl. Auctor ſupponit, proindeque vaſa ſaltem ſanguifera inter mediam et internam vteri tunicam diſtributa accuratius deſcribit, et vaſorum deinde peculiarium, p. 6.
intra easdem tunicas reperiendorum colatoriorumque vices ibidem praeſtantium ſtructuram, quin etiam humoris ex ipſis ſeparati naturam explicat. In omni quippe puncto, vbi ſubtiliſſima vaſa arterioſa cum venoſis in vtero coeunt et anaſtomoſin formant, appendices venoſae perpendiculariter adſcendunt, quas tab. 1 et 2. 3 exprimit, quae tunicam vteri in- p. 9.
ternam perforant, et in vltimis tantum grauiditatis menſibus in conſpectum prodeunt, quo tempore p. 10.
quatuor vel quinque lineas in vtero, atque quidem eo in loco, vbi placenta adfixa eſt, prominent, et productionibus ſuis in cauitates placentae ipſis proportionatas ſe inſinuant, et ſic placentae non tantum adhaeſionem firmiorem praeſtant, ſed etiam vel ipſum ſanguinem per aperta oſtiola in cellulas placentae effundunt, qui abhinc abſorbtus per venas vmbilicales ad embryonem fertur. A vero propius etiam abeſt, quod et tempore, quo catamenia fluunt, hae appendices aperiantur ſanguinemque fundant, p. 11.
extra has autem periodos aut valuulis aut fibris ſuis circularibus quam exactiſſime claudantur. Alterum vaſorum genus ſub eadem tunica vteri interna reconditum conſtituunt innumera ſubtiliſſima vaſcula vermicularia, 4 ad 5 lineas longa, lacteo humore turgentia, quorum nouem circiter vel decem in glomerulum voluuntur, in cuius centro veſiculam quaſi formant, in quam lacteum ſuum humorem depluunt, qui per paruum canalem excretorium interiorem vteri tunicam perforantem in vteri cauum effunditur, p. 14.
Tab. 3. f. 1. a. b. c. Cum autem ſubtiliſſima lactei huius humoris pars per vaſa lymphatica continuo reſorbeatur, craſſior relicta ſenſim ſenſimque accu-

mulatur, vnde vaſcula ipſa inflantur et venas, quas cingunt, arctant, comprimunt et ſic localem vteri plethoram pariunt. Poſtquam vero venae ita fuerunt compreſſae, ſanguis, cuius liber circuitus iam fuit interceptus, in laterales appendices venoſas penetrat, ipſas diſtendit, elongat, tandemque aperit, et data tunc ſibi porta ſub catameniorum nomine ex vtero ruit.

p. 87. Quinque huius diuerſos ſtatus Cl. Auctor adſumit; vbi itaque vaſorum vermicularium aeque ac venarum atque quidem in primis harum appendicum debita et conueniens flexilitas eſt, fluxus erit regularis et absque notabili incommodo, et hunc pri-
p. 91. mum ſtatum appellare Auctori placuit. Secundus ſtatus eſt, vbi vaſa vteri vermicularia nimis dura, rigida vel denſa, venae autem nimium compreſſae et paruae ſunt, et fluxus tunc vel imminutus vel penitus
p. 95. ſuppreſſus eſt. In tertio ſtatu orificia vermicularium aeque ac venarum ſe aperiri haud patiuntur,
p. 98. vnde idem ac in priore effectus ſequitur. In quarto venarum tantum oſtiola aperiuntur, vermicularia vero clauſa manent, venas ideo comprimere non deſinunt, hinc immodicum menſtruorum profluuium procreant. In quinto vermicularia aperta ſaltem ſunt, et continuo lacteum ſuum humorem plo-
rant, quare venae comprimi non amplius poſ-
p. 105. ſunt, et fluor albus naſcitur. Simplices hos ſtatus ideo Cl. Auctor nominat, quod ab horum concurſu plures adhuc poſſint proficiſci, compoſiti vtique tunc nuncupandi. Diagnoſin his atque prognoſin primae menſtruationis addit, et in curatione ea tantum proponit, quae in 2do et 3tio ſtatu prodeſſe poterant, diluentia quippe, humectantia et emollientia tam interne ſumenda quam extus adplicanda.
p. 116. Contra ſanguinis lentorem aperientia et reſoluentia ſuadet, horumque plura nominat, tandemque remedia

media profert primam menſtruorum eruptionem adiutura. Ad menſtruorum ſuppreſſionem nunc Auctor deſcendit, cuius triplicem cauſam ſtatuit. Etenim vel vaſa vteri vermicularia ſe ita non diſtendunt, vt venae ipſis adiacentes ſatis comprimantur; vel venae et appendices venoſae ſe adeo diſtendi non patiuntur, vt oſtiola aperiantur, vel ſanguis tanto cum impetu non in venas et harum appendices fertur, vt oſtiola aperire valeat. Ipſius huius mali genus duplex eſt, alterum vbi ſubito tempore ipſius periodi ab animi pathemate, vel aere frigido extus admiſſo, menſtrua fluere ceſſant, pediluuiis frictionibus, volatilibus, caſtoreatis opiatisque reuocanda; alterum, vbi in ipſa periodo fluere quidem non deſinunt, in ſequenti tamen non redeunt, ſed variis medicaminibus pro varia, quam agnoſcunt, cauſa, ſeligendis prolici debent. Praeterea vero etiam poſſunt menſtrua retineri, ſi quod in vagina conformationis vitium v. c. membrana, excreſcentia vel cicatrix eſt, quo in caſu optimum ſemper ſolatium a lanceola ſperandum eſt. Accidit vero etiam, vt menſtrua interdum ex peregrinis locis prodeant, quo in caſu ad quatuor medicus reſpicere in curatione tenetur: 1) quo naturalem horum fluxum ſelectis quidem, nequaquam tamen valentioribus medicaminibus reſtituat, pro quo ſcopo virginibus matrimonium ſuadere poteſt: 2) quo peregrinae huic proruptioni venaeſectione in talo frequentiore praeueniat: 3) acrimoniam ſanguinis humectantibus, diluentibus, balneis corrigat: 4) ipſumque, ſi abundantior fuerit, fluxum moderetur.

p. 123. p. 128. p. 138. p. 167. p. 229. p. 304. p. 322.

Tranſit Auctor ad tomum 2dum. In cuius capite 1mo chloroſin examinat, cuius cauſam ſolum ſanguinis colorem deperditum ſiſtere oſtendit. Talis autem ſanguis eſt, ſi quando globuli rubri aut ſuffi-

T. II. p. 1. p. 14.

ſufficienti copia non adſunt, aut non ſatis diuiſi agitatique per vaſa feruntur. Quapropter in curatione eo ſaltem enitendum eſt, quo color iſte ſanguinis exercitatione corporis frequentiore, conuenientibus ſelectisque medicamentis purgantibus, ſtomachicis, martialibusque reſtituatur. Succedit immoderatum
p. 65. menſtruorum profluuium, quod praeſens eſſe cognoſcitur, ſi vel ſaepius, quam par eſt, redit, vel diutius vtique durat. Haemorrhagia vero dicitur, ſi vel extra periodi terminum abundantius ſanguis effer-
p.110. tur. Haec illo longe periculoſior fluxu eſt, nam ſolutionem vtplurimum continuitatis ſolidorum ſequitur, cum illud ſaepiſſime a ſola dilatatione, mollitie aut laxitate ſolidorum proueniat. In curatione neceſſe eſt, vt, ſi malum vrgere videatur, largiori et reiterata venaeſectione ſanguinis modus imminuatur, capacitas vaſorum augeatur, nimia vteri ſenſibilitas narcoticorum vſu moderetur, quin ipſius ſanguinis rarefactio temperetur. Quod ſi vero a vehementia ſua quidem remiſerit, neque tamen fluere penitus deſierit, venaeſectio in brachio ſuſcipienda, purgantia ſaepius reiteranda et cauſae remouendae ſunt, quae illud arceſſunt. Ad ipſius haemorrhagiae recidiuam praecauendam, omnia, quae ſanguinis orgasmum refrenare ſolidaque roborare poſſunt, adhibenda, ea vero, quae concitare ipſum poſſunt, cane peius et angue ſunt fugienda. Ad-
p.159. ſtringentia plura Cl. Auctor hic nominat, et poſtquam cautelas quasdam in curatione obſeruandas inculcauit, variaque ſecura aeque ac ſuſpecta remedia
p.188. indigitauit, ad fluoris albi deſcriptionem progreditur, quem in lacteum et lymphaticum diſtinguit. Ille vel a nimia humoris lactei abundantia, vel nimia huius fluiditate, vel nimia tandem orificiorum vaſorum laxitate oritur, hic autem vel ab ipſius lymphae per latera vaſorum tranſudatione, vel ab

eius-

eiusdem per diſrupta vaſa effuſione proficiſcitur. Cuiuis harum cauſarum apta remedia Auctor opponit, cautelas quasdam docet, et remediis quibusdam cum vel ſine periculo adhibendis nominatis, ad ceſſationem menſtrui fluxus deſcendit, cuius cauſas, ſymptomata, ſigna diagnoſtica et prognoſtica ſedulo examinat, victum tenuem, frequentiores venaeſectiones, laxantia leniora et diuretica ſuadet, et ad furoris vterini explicationem ſe confert, quam, quod gallice puduit, latine tradit. Cauſam huius mali ſiſtunt humores ſeminales, vtpote qui vel quantitate abundant vel acrimonia peccant; quin fibrillarum etiam exilitas vel tenſio veneris cupiditatem adaugere poteſt, quae vbi a vitio tum ſeminalium tum muliebrium ſimul naſcitur, etiam in ratione vtriusque huius cauſae intendatur, neceſſe eſt. Diſtinguitur ratione ſtadii in incipientem, confirmatum et deploratum; ratione vero ſymptomatum in furorem vterinum ſine delirio, cum delirio melancholico et cum delirio maniaco. In primo ſtadio aliqua, in reliquis nulla prorſus ſanationis ſpes affulget. In curatione ad diluendum et demulcendum ſanguinem, aeque ac ſemen ipſum conducunt venaeſectiones largiores frequentioresque e brachio, catharctica leniora, iuſcula tenuia, ſerum lactis, lac aſininum cum eduliis variis lacte paratis, emulſiones, aquae minerales acidulae, victus humectans, diluens, refrigerans. Vbi vigiliae vrgent, narcoticis vtendum. Ad vterum humectandum praeter varia remedia interna, inprimis valent balnea vel ſemicupia ex aqua fluuiatili egelida cum herbis emollientibus cocta, clyſteres ex ſero lactis, iniectiones tepidiuſculae ex ſero lactis, decocto lactucae etc. quibus ſi malum urgeat, ſingulis iniectionum vnciis drachma ſemis vel integra ſuccorum ſolani, ſemperuiui, quin imo cicutae addi poteſt. Praeter ea ab obſcoenis, quibus inhaerere ſolent, cogita-

p. 299.

p. 359.

p. 368.

p. 373.

gitationibus ad alia mens deducenda, insimulque sedulo cauendum est, ne lectulo plumis, quin potius stramento molliore pleno incubent, et si haec omnia nil proficere videantur, ab adolescentibus venustis et amatis, quin si horum copia non fuerit, a nebulonibus strenue et frequentius subagitentur.

T. III. In secundo totius operis libro Cl. Auctor primo vteri inflammationem pertractat, quam adesse volumen ipsius matricis auctum, eiusdem sensibilitas, calor in regione hypogastrica et febris aperte ostendunt. Morbus hic vel, vt plerumque fieri solet, morte finitur, vel inflammatio resoluitur, vel in gangraenam, suppurationem aut scirrhum transit. Curationem venaesectio reiterata, potus diluens et refrigerans, oleum amygd. dulc. cum syrupo quodam commixtum, clysteres refrigerantes et anodyni, iniectiones emollientes ex lacte caprillo cum pauco croco et laudano, vel ex mucilagine sem. psyllii et aqua rosar. paratae, cataplasmata et epithemata emollientia ventri imposita absoluunt, quibus omnibus addi vel etiam separatim propinari narco-
p. 67. tica possunt. Sequitur gangraena et sphacelus, in quibus praeter venaesectiones et scarifationes, iniectiones ex decoctis amaris, aqua calcis viuae cum sale ammoniaco, aqua phagadaenica, cordiaca (inter quae, quod miramur, antimonium diaphoreticum et lapides cancrorum Auctor refert) conueniunt, vbi autem propendet vterus et omnia frustra fieri viden-
p. 116. tur, extirpatio ipsius vteri. suscipienda est. Abscessus vteri oritur, si obstructio inflammatoria tanta quidem non est, quae gangraenam producere possit, violentia tamen causarum tam magna, vt resolutio locum non habeat. Quam primum talem fieri, aucta symptomata docent, venaesectio instituenda, relaxantia, humectantia et anodyna sub cataplasmatum et fomen-

fomentationum forma applicanda, leniora apozemata laxantia propinanda, clysmata iniicienda et omnia adhibenda sunt, quae ipsa mitiora reddunt. Quodsi vero suppurationem iam factam esse symptomatum remissio doceat, in eo opera locanda est, vt quamprimum fieri id possit, exitus puri paretur; id quod, si in vagina latet, lanceola, vbi vero in matrice est, tentandum est remediis, quae vterum commouent atque concutiunt, ad quorum classem sternutatoria, emetica et, clysmata stimulantia referenda sunt. Succedit vlcus, quod vel ab abscessu, vel erosione vel vulnere oritur, et commode in simplex, venereum et carcinomaticum distinguitur, eandemque si simplex fuerit, quam quaeuis alia vlcera, medicationem, detersionem scilicet, carnis regenerationem et consolidationem desiderat. Venereum autem mercurialia postulat. Etiamsi vero optimum auxilium hoc in casu inunctio mercurialis adferat, caute tamen vel et haec et altero vel tertio quouis die saltem suscipienda est, cum a mercurii vsu vlcera interna ingraueſcere compertum sit. Excipit hoc scirrhus, qui cum tumor durus, renitens, indolens, sensim insurgens, et naturalem partis, quam tenet, colorem non alterans sit, haud quaquam a sanguine, sed vel a lympha sola vel a solo humore lacteo, vel ab vtroque prouenit, ideoque aut lymphaticus, aut lacteus aut lymphatico-lacteus dici meretur. Ad hunc tollendum Auctor diluentia et humectantia, balnea et ipsam scirrhi materiam fundentia, martialia quippe, mercurialia, salia et gummata suadet; vbi vero palliatiua tantum cura locum habet, hiberno tempore iuscula diluentia et humectantia, vernali et autumnali serum lactis vel ipsum lac asininum, durante aestate vero aquas martiales, balnea et semicupia tepida, cum interponendis lenioribus purgantibus et venaesectionibus ordinat, et

p. 147.
p. 148.
p. 179.
p. 208.
p. 212.
p. 242.
p. 250.

ad

ad pſeudo-ſcirrhum ſ. ſteatoma et ſarcoma vteri tranſit, cuius vtriusque mali genus omnem curationem reſpuit, ideoque ea ſaltem remedia exigit, quae incrementum impediendo, et incommoda abinde oriunda leniendo ſeſe commendant. Si in vagina
p.96. tumor haeret, exſtirpatio tentanda eſt. Subſequitur cancer, cuius cauſam calor conſtituit, vtpote qui materiam ipſius ſcirrhi adeo rarefacit, vt primo ſe expandat, dein euoluat et cancrum producat. Nec reſolutionem nec ſuppurationem admittit, ideoque curari nunquam poteſt. Quare eo ſaltem enitendum, vt 1) nimis celer progreſſus mali retardetur, 2) violentia doloris opiatis mitigetur, et 3) haemorrhagia ſuperueniens ſiſtatur. In cancro a venerea labe orto Cl. Auctor inunctiones mercuriales interno mercurii ſublimati vſui praefert, cum huius operatio ſine periculo nunquam, et fere ſemper inefficax
p.317. ſit *). De ſolani furioſi vſu prolixius hic agit, et de cicuta adnotat, quod Pariſiis tentata dolores tumorisque molem quidem imminuerit, ſperatum tamen et a STOERKIO adeo felicem expertum effectum neutiquam praeſtiterit, licet nullum inde damnum fuerit ortum, etiamſi pluries iam ad drachmam ſemis
p.333. per diem propinata fuerit. In curatione hydropis vteri eo enitendum eſt, vt aquae aut per vias vrinarias, aut per aluum, aut per ipſum vteri orificium, ſtilo recto cauoque, capitulo oliuari in apice integro a la-

*) Qua occaſione Cl. Auctor monet, vſum mercurii ſublimati iam diu cognitum fuiſſe, et Centurionem quendam Suecicum IOAN. BERNARD. MITTLER, primum eius rei mentionem feciſſe, qui in libro *de moribus oſtiakorum* refert, eas gentes mercurium ſublimatum cum iuſculo auenaceo propinatum, ad curandam luem veneream vſurpaſſe. Cui deinde quotidie aceti fortioris vaſculum ſuperbibendum praeberent. Prodiit ille liber Berolin 1720.

a latere autem perforato, munito educantur, et poſt vtero deperditum robur iniectionibus ex aquis martialibus reſtituatur. Succedit tympanitis, cuius duplex genus eſt, alterum permanens et vera tympanitis, in qua aer, vterum diſtendens, ob clauſum vteri orificium, exire nequit; alterum tranſitorium malum eſt, vbi ſcilicet aer, ſi quando corpus flectitur, per vterum exploditur, qui mox iterum generatur. In illo valent omnia ea, quae ad orificium vteri aperiendum proſunt, in hoc, ſi menſtrua deficiunt, haec reuocanda, ſi vero tenſio et incaleſcentia illud producunt, humectantia et refrigerantia adhibenda ſunt. Deſcendere vterus dicitur, ſi vel altius in vaginam prolabitur, vel in eius mediam usque partem deuoluitur, vel in vuluam procidit. Fieri autem id ſolet, ſi fundus vaginae nimis dilatatus eſt, vel vterus ob proprium pondus, aut tuſſim, ſternutationem, vomendi conatum etc. in illam intruditur. Ante omnia hoc in caſu chirurgus debet tentare, vt ipſum vterum in priſtinum locum reducat, atque deinde peſſum, cera obductum, in vaginam immittat, quo vlteriorem prolapſum prohibeat. Vbi vero extra genitalia vterus propendet, et cancro vel gangraena foedatur, et euidens mortis periculum adeſt, amputatio ipſius vteri ſuſcipienda eſt. p. 382. p. 389. p. 422.

Tranſit Cl. Auctor ad Tom. IV in cuius capite primo deſcenſum vaginae examinat, quem vel ſarcoma, vel fungum, vel ipſius vaginae interiorem tunicam relaxatam conſtituere adſerit; illa forfice auferre, haemorrhagiam aqua aluminoſa ſiſtere et vulneri digeſtiuum applicare, hanc autem decoctis herbarum adſtringentium et fumigationibus ad ſtatum ſanum reducere docet, et ad ouariorum aegritudines tranſit. Inter has frequentius occurrunt: inflammatio, abſceſſus, gangraena, ſcirrhus et cancer, hydatides, hydrops ſaccatus, conceptio em- T. IV. p. 5. p. 16. p. 26.

p. 39. bryonis in ipso ouario, et tumores cystici. Contra inflammationem, omnia possunt, quae in vteri inflammatione Cl. Auctor commendauit; in omnibus autem reliquis malis, praeter emplastra de cicuta et mucilaginibus, embrocationes ex oleo flor. chamomill. et alia affectae parti exterius imponenda, venaesectio reiterata, purgantia, iuscula tenuia, ptisanae diureticae, semicupia, lac asininum, serum lactis et aquae martiales conueniunt. Iisdem malis patent tubae Fallopianae, quae eapropter iisdem pa-
p. 54. riter remediis profligandа sunt. De hysterica passione tandem Cl. Auctor in vltimo capite agit, vtpote quae spasticus morbus est, a forti nimis arteriarum vteri pulsu, aut tensione eiusdem vasorum lacteorum, aut irritatione ab humore acri facta, ouariorum tubarumue Fallopianarum inflatione, aut a titillatione nimia per abundantiam et acredinem humoris spermatici pro-
p.107. ducta oriundus. In ipso paroxysmo thoraces et omnia, quae corpus arctius circumdant et stringunt, deliganda sunt. Naribus admoueantur, quae sale volatili scatent, quin ipsis sternutatoria varia inflentur, pili euellantur, clysmata acriora iniiciantur, emplastra cum assa foetida, muscus, camphora in oleo amygdalarum dulc. soluta et alia vmbilico admoueantur; medicamenta antihysterica propinentur, quin etiam, si frustra haec adhibita fuerint, venaesectio in talo instituatur, et vomitoria, nisi contraindicans prohibeat, exhibeantur. Extra pa-
p.118. roxysmum, praeter ea, quae causas tollunt, martialibus, mercurialibus, resinis antihystericis, diluentibus, lenioribus purgantibus atque narcoticis vtendum, strictumque regimen in victu obseruandum est. Ex omnibus pro specificis in hoc malo venditatis re-
p.125. mediis, plurimum musco Auctor tribuit, quem saepius non sine effectu sperato propinasse confitetur.

III. Disser-

III.

Diſſertation ſur l'inoculation de la petite verole par M. ANTOINE TIMONY Docteur en Medecine a Conſtantinople. A Vienne de l' imprimerie de George Louis Schultz, 1762. 4to pl. 3½.

h. e.

Diſſertatio de inoculatione variolarum Auctore ANTONIO TIMONY M. D.

Ad morbos, qui omnes ferme homines inuadunt, variolae pertinent, quae infantes potiſſimum afficiunt, et licet omnibus anni temporibus accidere ſoleant, vernali tamen et autumnali tempore frequentius occurrunt, cum varia in his ſit perſpiratio. Cum peſte hac in re conueniunt, quippe quae aeſtate et hyeme vt plurimum a vehementia remittit. Aegyptii, inprimis incolae vrbis Cairo, peſtem circa feſtum St. Iohannis ceſſare aſſerunt, rorem enim, qui noctu inter decimum octauum et nonum iunii cadit, aerem puriorem reddere et in ipſa aedificia penetrare contendunt, et experimento inſtituto compertum fuit, paſtam farinaceam, dicta nocte aeri expoſitam, aceſcere. Cum itaque variolae exitioſum morbi genus ſint, inoculationem eius vehementiae opponendam eſſe Cl. Auctor aſſerit, et Aſiae populis, imprimis Circaſſiis, nos hanc medendi rationem debere, cum aliis aſſumit. Conſtantinopoli Graeci et Armeni, nec non Chriſtiani Europaei ibi degentes, inoculationem variolarum ſaepius admittunt, Turcae vero, quoniam praedeſtinationem credunt, eandem negligunt. Variis itaque rationibus, iam ſatis notis et hic non repetendis, inoculationem com-

p. 2.

p. 4.

mendat Noſter, et epidemiam varioloſam anno huius ſeculi vigeſimo tertio peſtis in modum ſaeuientem, eandem in multis ſuſceptam maxime commendabilem reddidiſſe narrat.

p. 13. Methodum igitur inſitionis Conſtantinopoli receptam deſcribit, et praeparationem in accurato diaetae regimine per aliquot dies obſeruato ponit, neque purgationes alui et venaeſectiones requiri, niſi ex ſpeciali indicatione neceſſariae iudicentur. Pus ex ſuppurantibus variolis inciſis, hominis de reliquo ſani, nulla venerea nec glandulari labe affecti, a medico has res diiudicante in digitali eburneo colligitur et cera obtegitur. Inciſio paulo maior ea, quae in venaeſectione efficitur, in vtroque brachio ad inſertionem tendinis deltoidei fit, et pus auriſcalpio in vulnus immittitur, cortice nucis obtegitur et ligatur, ne pus veſtimentis aegri abſtergatur, tertio vero vel quarto die ligatura ſoluitur. Nonnulli vrgent, medicum ad inoculationem accedentem veſtimenta mutare et ſuffimigiis affici debere, ne forte contagium varioloſum malignum citius, quam per inſitionem, communicetur. Licet vero olim in variis corporis locis ad octo usque inciſiones factae fuerint, ſuperfluum tamen fuiſſe poſtea cognouerunt, et in duabus ſupra indicatis ſubſtiterunt. Pus ex natura excitatis ſumatur variolis, cum ex inſitis contagii effectus non ſucceſſerit. Vrget quidem Noſter, inſitionem eodem die quo pus collectum fuit, inſtituendam eſſe, cum ſequenti die, non ſucceſſerit, monemus tamen, obſeruationes repetitas contrarium indicare, ſi nimirum pus filis exceptum fuerit. Victus ex farinaceis cum aqua coctis conceditur, iuſcula autem, immo oua prorſus interdicuntur. Octauo vel decimo etiam die eruptio fit, et vigeſimo primo vel quinto demum die ſine ſymptomatum vehementia morbus finitur. Subnectit Noſter varia monita, imprimis ea, quae accuratius diaetae regimen

gimen concernunt, quo neglecto haud raro triſtia ſymptomata, inprimis poſt nimium dulcium vſum, diarrhoea, oriuntur.

Nunc ſororis fatum refert, quae poſt artificiales variolas ſexto aetatis menſe inoculatione excitatas, ab hoc morbo per totam vitam ſe liberam fore ſperabat, attamen annum vigeſimum ſecundum agens, et cum ſorore, tunc temporis variolis artificialibus affecta, in vno lectulo dormiens, poſt triduum anginam non tantum ſed et dolores capitis et lumborum ſenſit, et verae demum et malignae variolae erumpentes decimo tertio die mortem inducebant. Addit aliam morbi hiſtoriam, ex qua patet, puerum, cui variolae vndecimo aetatis menſe inſitae fuerant, ſeptimo aetatis anno a fratre, naturalibus variolis affecto, contagium varioloſum ita ſuſcipiſſe, vt confluentibus excitatis, omnem vim morbi ſentiret, attamen magna cura adhibita euaderet. Non negandum eſt inoculationem hanc ob cauſam tanquam auxilium minus ſufficiens, a nonnullis reiectam fuiſſe; ſed ſingulares et rari hi euentus, contra experientiam certam in multis aliis probatam, nihil valere poſſunt, inprimis cum Noſter cognouerit, interdum etiam naturales ſemel ſuperatas, iterum excitatas ſuiſſe. Epidemia varioloſa anno quadrageſimo tertio huius ſeculi Conſtantinopoli oborta inſitionis effectus maxime iterum probauit, ita vt poſtea ſemper cum optimo ſucceſſu inſtituta fuerit. p. 23.

IV.

Diſſertation ſur les Bains des Orientaux par Mr. ANTOINE TIMONY Docteur en Medecine a Conſtantinople. a Vienne de l'imprimerie de George Louis Schulz, 1762. 4to. pl. 4.

h. e.

Diſſertatio de balneis populorum orientalium Auctore ANTONIO TIMONY, Med. Doct.

Et commoda et incommoda a balneorum vſu in ſanitatem hominum redundare, Cl. Auctor in medicina facienda cognouit, hinc breuem hanc tra-
p. 5. ctationem de balneis conſcripſit. Monet itaque in principio, populos in orientalibus regionibus degentes, inprimis Turcas ex lege a Mohammede praeſcripta, balneis frequenter vti, quam ob cauſam aquas puriores maxima cum cura colligunt, et in balnea publica et priuata deriuant. Nos ea, quae de ordine et fabrica balneorum propoſita ſunt, lubenter mittimus, quo ea, quae de vſu et abuſu refert, breuiter indicare queamus.

p. 17. Balneis iuuatur perſpiratio et ſudor elicitur, inprimis in ſicco corporis habitu calore laxato; hinc luis venereae vis maxime infringitur, et non tantum morbi cutanei v. c. ſcabies, ſed etiam rheumatici et catarrhales decubitus ad organa ſenſus et motus egregie diſſipantur. In foeminis hyſtericum malum a nimiis ſpaſmis oriundum ea corrigunt, ipſamque ſterilitatem, a parte ſexus ſequioris pendentem, interdum tollunt balneis itaque frequentioribus Noſter adſcribit, quod foeminae Turcae, licet corpora non ſatis exerceant, ſed vita ſedentaria detineantur, fluxum menſtruum tamen regularem experiantur, nec adeo inſulti-

ſultibus hyſtericis tententur. Virum triginta quatuor annorum, hypochondriaco morbo vexatum et vino maxime deditum, ſudoribus viſcidis quaſi diffluentem, ſudore per balnea continuata copioſo moto, a ſudoribus tandem irregularibus liberatum fuiſſe, Noſter refert.

Quanta vero ſunt balneorum commoda, tanta p. 21.
etiam incommoda. Frequens enim eorum vſus relaxat ſolidas partes, et elaſticitatem tollit; foeminae enim praecipue in balneo ſyncopes, vomitus, capitis dolores, vertigines et cardialgias experiuntur, et ex illis multae adeo rubicundae fiunt, vt ſanguis reſolutus non tantum in habitum cutaneum propellatur, ſed etiam variis in locis morboſe excernatur. Ex qua re intelligitur, non tantum crebriores fieri abortus, ſed etiam reliquas haemorrhagiarum ſequelas v. c. hydropem et phthiſin inde pendere. Foeminae vero prae viris his incommodis obnoxiae ſunt, quoniam diutius in balneis commorantur. Alia incommoda ex refrigerio poſt balneum admiſſo oriuntur; hinc non tantum decubitus catarrhales, ſed et aſthmata et ſimilia mala ſequuntur. Effectus etiam triſtes ex eo eueniunt, quod corpora ad inſpirationem contagiorum nimis diſponantur, atque ita et peſtis contagium facile ſuſcipiant. Monemus interim in genere, balnea horum populorum, vtpote nimis calida, recenſitis a Cl. Auctore damnis occaſionem praebere. In fine duae hiſtoriae morborum ſubiunguntur, in quarum prima declaratur, affectionem comatoſam poſt balneum inductam, lethalem fuiſſe, in altera ſuffocatio vterina ex ſimili cauſa oborta et aegre curata traditur.

V.

ANTONII STOERCK, Sacrae Caesar. Reg. Apost. Maiestatis Consiliarii aulici, Archiatri, et in nosocomio ciuico Pazmariano Physici, libellus secundus, quo confirmatur: Cicutam non solum vsu interno tutissime exhiberi, sed et esse simul remedium valde vtile in multis morbis, qui hucusque curatu impossibiles dicebantur. Vindobonae typis Ioannis Thomae Trattner, 1761. in 8. pl. 18½.

Cum in priori de cicuta libello, alio tempore a nobis adducto *), egregias huius plantae contra scirrhum ipsumque cancrum vires Cl. Auctor explanauerit, in altero nunc libello vel et ea exponit, quibus singularis eius virtus in domitando cancro vlterius non tantum confirmatur, sed potens etiam ipsius in aliis curatu difficillimis morbis debellandis vis et efficacia ostenditur. Tota vero haec tractatio in quatuor capita diuiditur, quorum primum remedii descriptionem, secundum historias et curationes morborum ab ipso Auctore ope huius plantae profligatorum, tertium aliorum medicorum obseruata, et quartum tandem corollaria quaedam et monita continet.

p. 2. Descriptioni cicutae ex MORISONO sumtae et in priori libello traditae, in primo huius libelli capite et eam addit, quam LINNAEUS, aliique exhibuerunt. Post bene monet, extractum ex succo expresso plantae iunioris in vase terreo, vitrato, lento igne, et saepius agitando, esse conficiendum, quin etiam succum ipsum non adeo sollicite esse depurandum, si praestantius extractum euadere debeat.

Sequi-

*) vid. Commentar. nostr. Vol. VIII. P. IV. p. 649.

Sequitur nunc caput secundum, casus varios vtilitatem remedii confirmantes proponens, accuratius nunc paulo a nobis indicandos. Exhibet vero Casus I. foeminam viginti duorum annorum, quae a prima aetate scirrhosis glandulis et vtraque mamma indurata laborauit, post vero luem veneream contraxit, quam quidem mercurii sublimati vsus internus feliciter profligauit, tumores vero non tantum intactos reliquit, sed et intensos in dextra mamma dolores excitauit, vnde ad cicutam confugiendum esse, Cl. Auctor putauit, quae, per aliquot septimanas adsumta id praestitit, quod ipse mercurius sublimatus non potuit, etenim ab omnibus ab ineunte aetate molestis malis breui adeo tempore liberata fuit. p. 3.

Casus II. Foemina triginta sex annorum, mammam sinistram admodum tumentem, induratam atque dolentem ostendens, extractum de cicuta adsumsit, vnde nono die tumor fuit disruptus, qui, licet per plures menses ichorosam plorauerit materiam, tandem tamen continuato pillularum, interpositoque corticis peruuiani vsu, et infuso cicutae linteis madidis exterius adplicato, firma cicatrice clausus disparuit. p. 11.

Casus III. IV. V. vsum cicutae in vlceribus inueteratis cancrosis declarant. p. 26.

Casus VI. Foemina viginti octo annorum ex acuto morbo conualescens, in dextra mamma durissima, purpurea, nigris liuidisque striis et varicosis venis variegata dolorem vehementissimum, rodentem, lancinantem percepit, quem vna cum duritie et reliquis incommodis cicuta per centum et viginti dies propinata feliciter fugauit. p. 36.

Casus VII. In virgine 21 an. macie, scabie et cancro aperto in sinistra mamma affecta, cicutae vsus adeo salutaris fuit, vt inde dicta mala trimestri spatio cessarent, vlcusque occluderetur; et licet hoc p. 45.

poſtea, quod nimis alte iam penetrauerat pectusque perfoderat, denuo recrudeſceret, ſine dubio tamen vſu extracti cort. peruuian. et cicutae interno, et iniecto in pectus infuſo eiusdem herbae, illa conualuiſſet, niſi ſuperueniens pleuritis hecticam induxiſſet febrem, qua tandem aegra confecta periit. Infuſum, in pectus empyematici cuiusdam iniectum, non ſolum non nocuit, ſed pus laudabile produxit.

p. 61. Caſus VIII. Homo 27 an. ope pillularum a febre verſpertina, ſudoribus nocturnis, tabe, cahexia peſſimoque cancro ad linguae radicem orto, liberatus fuit.

p. 75. Caſus IX. Vir 42 an. a plurimis annis doloribus vagis arthriticis vexatus, de brachii pedisque dextri mobilitate, eiusdemque lateris ſenſibilitate imminuta, et accedente macie conqueſtus eſt. Data fuit cicuta, vnde die trigeſimo ſexto ſcabies exorta eſt. Continuauit remedium magnamque decocti radicis bardanae quantitatem bibit, et corpus quotidie bis infuſo cicutae lacte facto lauauit, et poſt 80 dies perfectiſſimam ſanitatem recuperauit.

p. 81. Caſus X. In virgine 18 an. ſpinam ventoſam cicuta per 90 dies vſurpata curauit.

p. 87. Caſus XI et XII. egregiam cicutae in vlceribus ſerpentibus, foediſſimoque cutaneo morbo ab elephantiaſi parum diuerſo, virtutem oſtendunt.

p. 98. Caſus XIII. XIV et XV. fluorem ſiſtunt album, a multis annis moleſtum, acerrimum, foedidiſſimum, vaginam arrodentem, ſummosque cruciatus parientem, vſu cicutae feliciſſime curatum.

p. 117. Caſus XVI. Virgo 18 an. pallida, cachectica, anheloſa, nondum menſtruata, vtramque mammam a triennio duriſſimam, acute dolentem, et liuidis ſtriis inſignitam, vt et glandulas ſubaxillares et inguinales tumidas induratasque habuit; Cl. Auctor cicutam exhibuit, vnde duodecimo iam die

mate-

materies copiosa et alba, post nouem vero circiter septimanas sincerus sanguis menstruus ex vtero profluxit, quo ipso aegra sanata fuit.

Casus XVII. Homo 30 an. triennio febre quotidiana laborauit, qua subito intempestiue cortice Peruuiano suppressa, tumor durus in hypochondrio sinistro ortus est, foedissimi in toto corpore furunculi propullularunt, tandemque febris cum extremitatum intumescentia, hydropem vtique minante, accessit. Frustra omnia medicamenta fuerunt ingesta, praeter solum cicutae extractum, vtpote quo per tres menses vsus, perfecte conualuit. p. 121.

Casus XVIII. In iuuene 17 an. vsus pilularum violentissimam febrem, ingentem in sinistro hypochondrio tumorem durum et immobilem, icterum et anasarcam profligauit. p. 130.

Casus XIX. Homo 34 an. glandulas colli scirrhosas et adeo mole auctas habuit, vt triceps incedere videretur. Sub axillis pariter insignes tumores brachiorum motum fere penitus suffiaminantes apparuerunt, quin ex anteriore thoracis parte, a collo ad costarum limbos vsque scirrhosa massa descendit, hinc inde aeque ac reliqui tumores, vlceribus carcinomaticis, sinubus permultis atque fistulis perforata. Praeter ea tussis immanis, febris vespertina, sudores nocturni, carnium consumtio et reliqui corporis intumescentia haud adeo procul absentem interitum miserrimo aegrotanti annunciarunt, cui tamen periculo solus cicutae vsus praeter omnium opinionem ipsum subtraxit, et perfectam sanitatem reddidit. p. 133.

Casus XX. In virgine viginti quinque annorum cicuta per decem septimanas parciori dosi exhibita, tumorem in dextra mamma a decem annis durum, infra axillam sese extendentem, liuidum, summe dolentem brachiique tumidi motum prorsus intercipientem, p. 140.

tem,

tem, vna cum hemicrania alioquin moleſtiſſima eradicauit.

p.144. Caſus XXI. Vlcus vetulae ſeptuaginta trium annorum circa parotidem ſiniſtram cancroſum, fiſtuloſum, foediſſimum ope pillularum fuit perſanatum.

p.146. Caſus XXII. Foeminae quadraginta quatuor annorum trigeſimo iam aetatis anno menſtrua fluere ceſſarunt, a quo tempore ſcirrhus ouarii ſiniſtri ortus eſt, pillularum vſu per duos menſes continuato ſublatus.

p.150. Caſus XXIII et XXIV. rachitidem ſiſtunt ope remedii huius feliciter fugatam.

p.152. Caſus XXV. In virgine octodecim annorum pilulae, per duos menſes deglutitae, vomitum a quatriennio ſemper poſt meridiem moleſtum, compeſcuere.

p.154. Caſus XXVI. Tumorem depingit lymphaticum genu dextrum feminae occupantem, cicuta interne externeque vſurpata, diſpulſum.

p.155. Caſus XXVII et XXVIII. vſum cicutae ad duas drachmas quotidie ſumtae in cataracta atque amauroſi declarant.

p.160. Caſus XXIX et XXX. podagram a multis annis aegros miſerrime excruciantem cicutae vſu victam profligatamque deſcribunt.

p.161. Caſus XXXI. Vir quadragenarius ab octo annis quouis vireſcente vere, fructiferoue auctumno appropinquante, tumore duro percinaciter dolente circa articulos pedum, cum febre inſurgente vexatus in pleuritidem incidit, quam, cum nulla alia in hoc morbo vſitatiora frangerent remedia, cicuta tandem ſubegit.

p.165. Caſus XXXII. Foemina viginti trium annorum, cui quarto grauiditatis menſe ambae mammae a quatriennio duro tumore obſitae ex profundo rufeſcere, ſumme dolere et intumeſcere inceperunt, cicutam, in

in grauidis nondum tentatam, optimo cum ſucceſſu adſumſit, ſiquidem non ſolum ab hoc malo, verum etiam a frequenti vomitu et continua cephalalgia ante hac moleſta, liberata fuit. Vrina, quamdiu duri aliquid in mammis fuit, ſemper copioſior mucoſa et flocculenta abiit, quae, quam primum nulla amplius durities percepta eſt, et minus copioſa et colore naturali donata profluxit, quantumuis ſat magna doſi per aliquot dies adhuc medicamentum propinatum fuerit.

Caſus XXXIII. Virginem viginti et quatuor annorum a quinquennio toto corpore ſeroſo ac ſubflauo tumore defoedatam, vſus pilularum et ſeri lactis ſanauit. p. 168.

Caſus XXXIV. Vir quadraginta ſeptem annorum a ſeſqui anno tumorem durum, ſcirrhoſum a gonorrhoea ſubito per iniecta adſtringentia ſubpreſſa, ortum in ſcroto habuit, quem cicuta per quinque menſes ſumta abſtulit. p. 169.

Caſus XXXV. XXXVI et XXXVII. egregium cicutae vſum in carie venerea, tinea capitis peſſima, et tuſſi conuulſiua, a retropulſa ſcabie orta oſtendunt, quam praeter ea in ſcrophulis, ſtrumis, phthiſi ſcrophuloſa, ſcorbuto, hydrope ab induratis viſceribus abdominalibus orto, ſpina ventoſa, ſurditate, melancholia et aliis permultis atrociſſimis valetudinibus talem ſemper Cl Auctor expertus eſt, qualis, cum bonus eſt, ſolet eſſe optumus. p. 171.

Caput tertium aliorum celeberrimorum virorum circa cicutae virtutem obſeruata continet, quae, cum ea ſaltem, quae Noſter propoſuit, ſtabiliant magis et confirment, facile omitti poſſe putauimus, aeque ac corollaria et monita in quarto capite a Cl. Auctore prolata, vtpote quorum ſumma ex dictis pateſcit. p. 191. p. 277.

VI. AN-

VI.

ANTONII STOERCK, Supplementum neceſſarium de cicuta, vbi ſimul iungitur cicutae imago, aere excuſa. Vindobonae typis Ioannis Thomae Trattner, 1761. in 8. pl. 4. tab. aen. 1.

Quo litigiis ac diſceptationibus de charactere et ſpecie cicutae, inter medicos motis finem tandem imponeret, aere excudere eandem Cl. Auctor curauit, inſimulque hac occaſione hiſtorias aliquas
p. 11. morborum, ab eo tempore, quo ſecundus libellus prodiit, ſolius cicutae ope profligatorum propoſuit, in quorum deſcriptione ideo breuiores eſſe, nec nimis longa enarratione lectoribus taedium creare voluimus, quod plurimi, ſi non omnes, iidem ferme ſint, quos in prioribus iamiam libellis, a nobis adductis, prolixius explanauit ſcirrhus nimirum et cancer, dolores abdominales cum plenaria appetitus proſtratione, tumores varii ac fiſtulae, vomitus, vlcera maligna et inueterata, fluor albus, glandularum infarctus, ſpina ventoſa, tuſſis, rachitis, haemorrhagia vteri cum materiei acris et craſſioris effluxu, cachexia et
p. 34. melancholia cum corporis attenuatione. Succedunt corallaria et monita varia, e quibus annotaſſe ſufficiat, quod cicutae extractum ad duas tres, quin imo ad quatuor drachmas quotidie exhiberi poſſit; quod omnis aetatis hominibus conueniat; aluum raro, rariſſime vomitum, aliquando tranſpirationem, ſaepiſſime vrinam moueat; quosuis morbos a vaſorum immeabilitate aut obſtructione natos tollat; ipſam ſanguinis acrimoniam corrigat; varia a variolis relicta mala diſſipet, aliosque adhuc multos morbos profliget, quos omnia huc vsque cognita remedia intactos relin-

relinquunt. De monitis in fine libri additis, quod ex dictis facile pateant, non opus esse videtur, quin vlterius dicatur. p. 51.

VII.

ANTONII STOERCK, etc. Libellus, quo demonstratur: Stramonium, Hyoscíamum, Aconitum non solum tuto posse exhiberi vsu interno hominibus, verum et ea esse remedia in multis morbis maxime salutifera. Iunguntur simul harum plantarum imagines aere excusae. Vindobonae, typis Ioannis Thomae Trattner. MDCCLXII. 8. pl. 7½. tab. aen. 3.

Egregiis, quos de cicuta obseruauerat Ill. Auctor, iisque per experientiam confirmatis effectibus, suoque omni laude digno salutaris scientiae amplificandi limites studio, commotus, de aliis quoque plantis, quae, vti cicuta, pessimam olim nactae fuerant famam, cogitauit: num earum vis vere esset nociua, an potius vtilis? Quum itaque *stramonii* vel *daturae* botanicis dictae odorem haud adeo nociuum esse deprehendisset, ac veteres de eo pronunciarant, ipsius quoque interne assumti vires non deleterias fore iudicabat. Hinc sedulo omnique adhibita cautione praeparabat ex sola herba recenti extractum, cuius granum vnum et dimidium ab initio sumebat ipse, nil inde mali praeter ingratum et nauseosum saporem percipiens. Aegris nunc illud exhibiturus, etiam atque etiam, quibus conueniret, ex eo ratiocinabatur, quod plantam istam mentem turbare, adferre insaniam, ideas memoriamque delere atque conuulsiones efficere, ex veteribus dixerint ad vnum p. 8.

fere

fere omnes; ſequentem igitur formabat quaeſtionem. *Si ſtramonium, turbando mentem, adferi inſaniam ſanis, annon licet experiri; num inſanientibus et mente captis, turbando mutandoque ideas et ſenſorium commune, adferret mentem ſanam et conuulſis tolleret contrario motu conuulſiones?* Occaſione nunc data, in quinque aegris faciebat tentamina, dimidium primo, deinde vnum granum extracti, bis terue per diem propinans. In tribus aegris dementibus factis ſperatum illud edidiſſe effectum, et
p. 22. in vno epilepſiam ſimul ſuſtuliſſe, in puella vero nouem annorum, fortiſſima conuulſione tentata, malum potius augere viſum fuiſſe, in iuuene autem epileptico morbum longe mitiorem reddidiſſe. e perimento hoc, ob defectum remedii, interrupto, fuſius enarrat.

p. 28. Cum *hyoſciami* deinde extracto, ex recenti tantum herba abiecta radice, parato, primum experimentum fecit Noſter in cane, in quo, parciore doſi data nihil alieni obſeruauit, donec duas drachmas extracti in ipſum intruſiſſet. Peſſime inde ſe habuit animal, languidum, anxium, viſusque vſu priuatum. Poſt vomitum aluique deiectiones ceſſarunt quidem ſpaſmi circa ſcrobiculum cordis orti, oculis tamen immobilibus, pupilla valde dilatata, viſuque fere deleto permanentibus. Poſt ſomnum vero captum canis prorſus conualuit, ſemper deinde vigil et agilis. Hominibus deinde aegrotantibus, quorum morbis nullum aliud mederi potuerat remedium, extractum hoc ſe dare poſſe Noſter credidit. Illorum hic loci recenſet tredecim, et quid ſub vſu huius medicamenti in eis obſeruatum fuerit annotat. In duodecim egregie illud profuiſſe, variosque morbos profligaſſe perhibet, diras nimirum conuulſiones, tremorem pedis, chronicam cordis palpitationem, maniam ex animi affectu graui ortam,

ſputum

ſputum cruentum tuſſi valde moleſtae iunctum, melancholiam, epilepſiam, cephalalgiam menſes retentos ſecutam cum maniae hyſtericae paroxyſmo, tandemque cardialgiam cum deglutitionis difficultate combinatam. Ab vno extracti grano mane, poſt meridiem veſperique dato, vt plurimum curationis fecit initium, doſin deinde, ſenſim ſenſimque, pro diuerſa morbi et aegri indole augens, ita vt per diem ſaepius nouem, nonnunquam ad quindecim, quin et viginti grana, exhiberet. In pluribus aegris aluum aliquoties inde motam fuiſſe refert. In vnica tantum p. 36. aegra, quippe quae dextri pedis tremore conuulſiuo ſatis ſingulari laborabat et vno tantum extracti grano ter vtebatur per diem, obſeruauit, quod poſt dimidiam ab aſſumta pilula horam frigus et horror per totum corpus, mador ſubfrigidus, viſus hebetudo et incipientis animi deliquii ſenſus ſuperuenerint, iis tamen ſymptomatibus intra tres horae minutias euaneſcentibus, aegra integre tandem curata.

Tertium denique libri huius caput, quae de p. 69. *aconito* ſiue *napello* Ill. Auctor collegit obſeruata, continet. Poſtquam is varia in ſuo corpore cum puluere atque extracto huius herbae experimenta fecerat, indeque mali nihil, tranſpirationem vero auctam, obſeruarat, in illis morbis remedium iſtud conuenire iudicabat, vbi materies peccans per ſudoriferas vias expelli poſſe videbatur. Illud autem exhibendi optimum hunc eſſe modum iudicabat, vt extracti granum vnum cum vna drachma ſacchari albi miſceret, in mortario marmoreo tereret diu atque in ſubtiliſſimum puluerem redigeret, cuius deinde pulueris ab initio grana decem vel quindecim, deinde in nonnullis aegris drachmam ſemis, per diem bi- vel ter, aegris dabat. Quatuordecim hic loci recen- p. 75. ſet morborum hiſtorias, in quibus egregiam opem aconitum tuliſſe aſſerit: in vehementi nimirum dextri

lateris totius dolore, febrim intermittentem ſecuto: in violento dolore iſchiadico: in pertinaciſſima febre quartana in tertium vsque annum perdurante, cum articulorum doloribus paroxysmi tempore ſaeuientibus: in variis tumoribus, glandularum in primis et in aliqua aegra vtriusque mammae, inueteratis, inſignis duritiei, cicutae omnem vim eludentibus, in extremitatum doloribus ſingularibus: in arthritide atroci circa articulos iam fixa facta, in tophis venereis et in anchyloſi cubiti ſiniſtri, ipſo articulo in inſignem tumorem eleuato. Caeteroquin notamus, extracta illa ſuperius commemorata, ſemper ſub forma pilularum, hoc autem ex aconito praeparato, in puluere, vti diximus, cum ſaccharo aegris offerre Ill. Auctorem, ſuperdato vel iuſculo tenui, vel infuſo quodam theiformi.

p. 110. Sub finem quasdam Ill. Auctor addit animaduerſiones circa aconiti vſum, ſemper quidem tutum, interdum tamen fruſtaneum, cuiusque cum cicuta ſimilitudinem, ita, vt cicuta ſuſtulerit morbos aconito obedire neſcios, contra vero aconitum alios curauerit, contra quos cicutae vires nullae fuere *).

VIII.

*) Inſignem omnino quidem laudem meretur Ill. Auctor pro ſingulari illo ſtudio, quod nouis inueniendis remediis impendit. Interim ſi dicendum eſt, quam de his iam recenſitis noſtram eſſe velimus ſententiam, fatemur, a cicutae vſu quam maxime egregios vidiſſe nos effectus in ſcrophuloſis potiſſimum aliisque glandularum tumoribus inueteratis, ſcirrhoſis quin et cancroſis, adeo vt eius vſu in praxi clinica neutiquam carere nos poſſe arbitremur. Quod reliqua vero attinet remedia, ea non crebro ſatis in vſum vocauimus, vt certi aliquid de eo pronunciare poſſemus. In rheumatiſmis pertinacibus aliisque, articulorum inprimis, doloribus effectum de aconito obſeruauimus ſatis bonum. Hyoſcyamus, ni fallimur, opem quidem

VIII.

FERDINAND LEBERS, *Ihro Kaiſerl. Königl. Apoſtoliſchen Majeſtät Raths, der Wundarzneykunſt Doktors, öffentlichen Lehrers, und ordentlichen Beſtellten zum Bürger-Spital, Abhandlung von der Nutzbarkeit des Schierlings in der Wundarzneykunſt. Wien, gedruckt bey Iohann Thomas Trattnern*, 1762. 8. pl. 5. tab. aen. 1.

h. e.

Tractatio de vtilitate cicutae in chirurgia. Auctore Cl. FERDINANDO LEBER etc.

Poſtquam Cl. Auctor plantae deſcriptionem ex Cl. STOERKII libri primi capite primo deſumtam dedit, variasque enchireſes in extracti et emplaſtri praeparatione obſeruandas docuit, ipſum etiam modum p. 13. p. 16.

dem attulit, nobis tamen nimis tantum paregoricam viſam. Stramonei autem vſus nobis huc vsque viſus eſt ſuſpectus. In duabus quidem aegris maniacis illius extractum ad granum vnum, quarum vna quidem vſu eius ad ſe redibat, paulo poſt vero in triſtem iſtum morbum relabens iterumque deinde ſanitati reſtituta; altera autem in eodem ſtatu permanebat. In vtraque vero ipſius vſum ſequebatur fere clamoſa ſitis cum ptyaliſmo, ita vt per diem noctemque vltra duas ſaliuae libras exſpueret quaelibet aegra, et vltra decem libras decocti diluentis biberet. Quum ab alio tamen medico, qui in noſocomio maiori alius vrbis medicinam facit, plures eosque inſignes inde ſe obſeruaſſe effectus, relatum accipiamus, remedium hoc omnino dignum eſſe putamus, quod per vlteriorem experientiam indagari debeat.

p. 20. dum, quo externe illa vti ſolet, ponit. Vbi ſcilicet durities, neque tamen cutis iamiam rupta eſt, ſacculos conciſa herba infarctos et aliquoties ex feruida aqua expreſſos imponit, noctu autem emplaſtrum de cicuta adplicat. Quamprimum hisce ſacculis ar-
p. 22. dor commoueri videtur, lacte incoquere ſuadet. In dolore nimio ſacculos anaticis partibus herb. hyoſcyami atque cicutae, in lacte coctis plenos ſuperhabet. Scirrhoſis et apertis vlceribus lintea carpta cicutae decocto imbuta adplicat, cui, ſi tanta in ipſis putredo eſt, vt etiam vermes progenerentur, et aliud amararum aromaticarumque plantarum, quin etiam ſpiritum ſalis marini tamdiu addit, donec putredo coercita, et ſolum cicutae decoctum iterum
p. 25. imponendum videatur. Carnem fungoſam largius propullulantem vel ſolo herbae puluere, vel hoc melli admixto, vel ipſo extracto cum melle permixto, vel extracto demum in aqua calcis ſoluto aufert, iisdemque praeter ea, ſi nimiis doloribus aeger excruciatur, opii aliquot grana adiungit, ea tamen
p. 27. cum circumſpectione, vt, ſi dolor ab inflammatione natus videatur, horum loco cataplaſmata ex cicutae et hyoſcyami anaticis partibus ex lacte cocta
p. 28. admoueat. Haemorrhagiam quandoque ſuperuenientem in plethoricis ac robuſtis non, niſi in caſu vrgente, in debilioribus autem protenus agarico
p. 29. quercino coercet. In ſinus et fiſtulas ab initio anaticas partes decocti hordei et infuſi cicutae addito melle roſarum, poſt vero ſolum cicutae infuſum iniicit.
p. 30. Sequuntur nunc morbi, in quorum profligatione egregium plantae vſum Cl. Auctor expertus eſt. Sunt autem ii: ſcirrhus et cancer, caries, vlcera inueterata ſerpentia, immobilitas membrorum, dolores rheumatici et calculoſi, vlcera venerea atque gangraenoſa faucium, rachitis, vermes et atrophia.

In appendice monet Cl. Auctor, quod, licet plerisque prosit hoc remedium, tamen etiam inueniantur, qui illud ferre nequeunt, quo in casu ab eius vsu illico abstinendum, neque etiam credendum est, omnibus morbis debellandis parem hanc plantem inueniri, siquidem inter hos permulti sunt, qui et huius et aliorum omnium vim et efficaciam eludunt. Quantumuis autem non semper scirrhum resoluat, nec cancrum exstirpet, id tamen vix non semper efficit, quin tumor insidens antea ac immobilis ipsius ope mobilior euadat, ideoque ense commodius rescindi valeat, ne pars sincera trahatur. p. 70. p. 74. p. 78.

IX.

Iournal de Médécine, Chirurgie, Pharmacie etc. Par M. VANDERMONDE, Docteur en Médécine de la Faculté de Paris, Professeur en Chirurgie Françoise, Censeur Royal et Membre de l'Institut de Bologne. Tome XI. a Paris, 1759. chez Vincent. 8. Alph. 1. pl. 3. et Tome XII. 1760. Alph. 1. pl. 13.

h. e.

Diarium, ad artem salutarem, chirurgiam, pharmaciam etc. pertinens. Auctore Cl. VANDERMONDE. Tomus XI. et XII.

In mense Iulio 1759 deprehenditur,

3) *Obseruatio de hydrope ascite, venaesectionibus administratis opioque exhibito, feliciter curato.* Auctore Cl. PORTE. Foemina triginta octo annorum, monialis virgo, insigni dolore, a lumbis ad vmbilicum vsque se extendente, prius p. 20.

cruciata tympanitide corripitur, quae demum in aſciten mutatur. Paracentheſi inſtituta aqua quidem euacuatur et abdomen detumeſcit, paulo poſt autem tumor cum dolore redit. Aqua iterum educta, leuatur quidem ad tempus aegra, ſed, aqua iterum collecta, tertia vice paracentheſin inſtituere coguntur medentes. Verum tunc temporis febris quotidiana accedit, cuius paroxyſmi quauis vice ſudore copioſo terminantur. Statu hoc per duos menſes durante febris demum ceſſat, inſimulque cum ea omnis abdominis tumor et aqua euaneſcit, ita, vt aegra omnis periculi expertem ſe eſſe, credat. A vehementi vero dolore ad lumbos et vmbilicum redeunte abdomen non ſolum tenſum euadit, ſed, vt antea, intumeſcit. Rebus ſic ſe habentibus tamque variis remediis fruſtra antea exhibitis ad eadem Noſter iterum confugere, dubitat, et ad dolorem inprimis attendens, quippe qui quauis vice, dum tumor rediit, obſeruatus fuit, in venaeſectione et narcoticis omne iuuamen quaerendum eſſe, ſecum cogitat. Quapropter venam in brachio vnius diei ſpatio bis ſecari et verſus noctem anodynum ſumi iubet. Dolore inde aliqua ex parte imminuto et abdomine molliori facto, fluxuque vrinae prouocato eadem remedia vltro continuantur, ita vt vena intra trium menſium ſpatium decies ſecta et ter per ſeptimanam mox iulapio anodyno, mox vno grano opii ſumto et interdum cathartico interpoſito aegra hiſce aegritudinibus liberata perfecte conualuerit.

p. 27. 4) *De nonnullis fulminis effectibus.* Auctore Cl. MATEAU DE GRANDVILLIERS. Fulmen vno ictu et virum iuuenem et foeminam grauidam et vaccam tangit. In viro ſequentia Noſter obſeruauit. Pulſus debilis et lentus, reſpiratio vero parua et languida fuit. Poſt horam iuuenis ad ſe rediit, rogatusque ei omnium, quae contigerunt, inſcius fuit, neque fulmi-

nis

nis ignem se vidisse, neque fragorem se audiuisse, perhibuit. Venaesectione bis administrata nonnullisque remediis vsurpatis conualuit. Foemina, eodem fulmine tacta, tunc temporis vltra quinque menses iam grauida, fulminis ignem non vidit, fragorem vero auribus percepit, atque ipso momento, dum sideratur, de combustione crurum conqueritur, illicoque sensibus priuata in terram prostrata fuit. Labia nigra apparuerunt, nigraque ibidem macula, pollicem vnum cum dimidio lata, in pede dextro in conspectum venit. Post duos dies labiorum nigredo euanuit, maculae vero color per aliquot dies adhuc durans ruber euasit, ipsaque macula vna cum pede intumuit, insimulque combustionis sensus perceptus fuit. Viginti quatuor horis praeterlapsis haec quidem cessarunt, lenta vero febris, perque totum corpus vagi admodum acuti dolores remanserunt. Hi ad duodecim dies durante in temporibus tandem lateris sinistri fixi euasere, insimulque ad apophysin orbitalem futurae coronalis et ad superiorem occipitis partem duo tumores, oui fere magnitudine, aliquatenus compressi, prodierunt, insigni calore et doloribus lancinantibus, minime tamen pulsantibus, stipati. Lecto ab eo tempore semper affixa frigore statim correpta fuit, si quando surrexit, et, quoties procellosa tempestas accessit, calor eam insignis et sudor copiosus afflixit. Tribus mensibus a tempore, quo miserrima ei contigit ista sors, praeterlapsis, insomniis vexata obiit. Quod ad vaccam attinet, ea per quadrantem horae immota mansit, in nonnullis locis pilis priuata, quoad cutem vero perstricta et rubra fuit. Quarta horae parte praeterlapsa violentis conuulsionibus correpta, subito quasi perterrita, subsiluit. Caeterum alter oculus clausus et lachrymans relictus fuit.

p. 37. 5) *De amputatione femoris ſpontanea.* Auctore Cl. GIGNOUX. Foemina ruſtica poſt febrem putridam ſuperatam ſubito in planta pedis ſiniſtri inflammatione corripitur, quae, remediis ab ipſa aegra reiectis, in ſphacelum tranſit. Tribus ſeptimanis praeterlapſis totus pes ad genu vsque ſphacelo corrumpitur, ita, vt cute, pinguedine, et muſculis per putrefactionem et vermes, ibi natos, deſtructis, os denudetur et carie afficiatur. Corruptionem hanc peſſima mephitis, febris lenta, dolores vehementes, anxietates inſignes, ſyncope frequens et continuae vigiliae comitantur, totusque pes viſu horribilis apparet. Tandem ad laterales genu partes et ad anteriores et poſteriores partes femoris duorum digitorum ſpatio ſupra patellam ſphacelus ſiſtitur, acciditque, vt nocte quadam inter ſomnum, ſomniis turbata evigilet aegra, atque crus in ipſo genu articulo a femore absque vlla haemorrhagia ſeparatum reperiat. Chirurgus ſtatim accerſitus partem femoris denudatam, anterius et poſterius cute tectam, nouamque carnem rubicundam propullulantem exiguamque partem condyli, interni femoris nudam deprehendit. Laudabili ſuppuratione in dicta carne ſuborta et exfoliatione in denudata femoris parte ope ſpirituoſorum procurata variisque remediis vſurpatis, caro ſenſim reſtituitur, cutis protenditur, vulneris ſpatium minuitur, cicatrix tandem inducitur et aegra euadit.

p. 42. 6) *Obſeruatio de concretionibus polypoſis ex pectore reiectis.* Auctore Cl. DALBY. Foemina aliquot menſibus poſt puerperium praeterlapſis, febre putrida, cum leui dolore lateris ſtipata, corripitur et inſignem reſpirationis difficultatem patitur. Quarto morbi die fruſtum maſſae carnoſae pauloque poſt aliud tuſſi exſpuit, quorum vltimum diſquiſitum in extremitate ſuperiore digitum, in inferiore vero calamum

mum ſcriptorium craſſitie aequauit tresque digitos transuerſos longum, ſubſtantia ſolidum atque interne et externe album, neque cauum fuit. Caeterum hinc inde radices quoad craſſitiem diuerſae exierunt. Hanc concretionem in trachea vel et in principio bronchiorum formatam, minime vero tempore morbi acuti, ſed longe ante exortam fuiſſe, Noſter putat. Aegram enim, a teneris iam pallidam, palpitatione cordis pectorisque oppreſſione continua laboraſſe, perhibet.

7) *Commentatio de ſale antepileptico* WEISMANNI. Auctore Cl. LECHANDELIER. Hic ſal, quem ex STISSERI obſeruatis compertum iam habemus, ex vitriolo veneris, vel ope acidi vitriolici vel acidi nitroſi confecto, et ſpiritu ſalis ammoniaci paratur. Cryſtallis, pulchre coeruleis STISSERUS iam et WEISMANNUS vim antepilepticam adſcripſerunt. Horum igitur monitis Noſter excitatus dictum ſalem variis epilepticis exhibuit, eundemque per ſuperiora et inferiora euacuare, obſeruauit. Verum nullum aegrotantium, reſpectu epilepſiae, aliquod leuamen inde accepiſſe, notat. p. 45.

In menſe Auguſto. 1759 occurrit,

3) *Obſeruatio de puella, quae, praegreſſa menſium obſtructione catalepſi et ſomno duos menſes durante correpta, pediluuiorum et frictionis mercurialis ope reſtituta fuit.* Auctore Cl. MICHEL. Puella octodecim annorum, cui ob terrorem menſtrua ceſſarunt, copioſum ſanguinem per os et nares reiicit, venaeſectione autem aliquoties inſtituta variisque remediis, nitroſis, temperantibus acidulis etc. vſurpatis, in ſtatum reducitur, qui ſanitati proximus eſſe videtur. Quatuordecim poſtea diebus praeterlapſis denuo aegrotare incipit, pauloque poſt catarrho quaſi ſuffocatiuo corripitur, ita vt ſenſibus priuata pro mor- p. 109.

tua fere habeatur ſicque in tali ſtatu relinquatur. Menſibus duobus vero praeterlapſis accidit, vt Noſtro iterum tradatur aegra, quam ſenſu motuque priuatam ſomnoque comatoſo detentam deprehendit. Faciei color viuus pulſusque naturalis reperitur, omnes vero corporis partes in eodem, in quem rediguntur, ſitu manent. Cum impoſſibile eſſet, remedia propinare, Noſter pedes in aquam calidam immitti, iubet; quo facto ſudor oboritur. Tribus tunc diebus praeterlapſis, nec vllo adhuc motu producto, mercurium per frictionem applicandum Noſter curat. En! dum fricatur aegra, paruum clamorem edit, ſed nullum membrum mouet. Frictionibus iſtis per aliquot dies continuatis ad quaeſtiones pauca tantum verba affirmandi et negandi reſpondere valet. Frictione vero decies ſuſcepta loqui demum incipit et extremitates mouet Die ſequenti menſtrua prorumpunt, variisque tunc remediis internis aſſumtis et pediluuiis ſaepe vſurpatis tandem ſanitatem recuperat aegra.

p.119. 5) *Obſeruatio de effectibus ſolani furioſi.* Auctore Cl. DUMOLIN. Duae puellae, altera ſeptem, altera octo annorum, poſt eſum baccarum dicti ſolani, valde furioſae euadunt, conuelluntur, mordent et dilacerant, quaecunque in manus veniunt; ani et veſicae ſphincteres laxantur et membra inferiora paralyſi corripiuntur. Noſter accerſitus emeticum ex antimonio offert, quo aſſumto paulo poſt integrae baccae, plenae, adhuc recentes nec plane mutatae per vomitum reiiciuntur; ceſſante demum vomitorii effectu ad ſe redeunt aegrotantes, ita, vt nihil mali, a veneno relicti, deprehendi vnquam potuerit.

p.130. 7) *Obſeruatio de exfoliatione, quae poſt quinquaginta ſeptem annos contuſionem capitis ſecuta fuit.* Auctore Cl. CHEVALIER. Homo quidam, dum decimum

cimum tertium aut quartum annum agit, in terram cadit et os parietale lateris ſiniſtri, absque vlla tamen cutis laeſione externa impingit. Tumore inde enato et grauibus ſymptomatibus obortis, chirurgus accerſitur, qui, trepani applicationem neceſſariam iudicans, cutem incidit, vulnus vero linteis carptis replet et operationem ad ſequentem diem differt. Altero die apparatum tollens, nullam laeſionem in cranio deprehendit et nihil, niſi os aliqua ex parte depreſſum detegit, quod tamen breui iterum auxiliante natura priſtinum ſtatum recuperat. Chirurgus poſtea lintea carpta, ſpiritu vini imbuta, oſſi denudato applicat, aliaque digeſtiuo quodam imbuta imponit, hancque vulneris curationem aliis, artem non profitentibus, committit. Vulnere itaque non rite tractato ora eiusdem calloſa euadunt et os per plures menſes denudatum manet, nulla tamen exfoliatione ſubſequente. Duobus annis praeterlapſis vulnus demum coit et cicatrix inducitur, a quo tempore poſtea aegrotans ſanus et absque vllo incommodo ad ſexageſimum primum annum vsque immunis manet. Dicto vero anno iter pedibus faciens corpusque exagitans dolores acutiſſimos in loco, vbi cicatrix fuit, perſentit, qui eum vlterius progredi impediunt. Paulo poſt tumor valde ſenſibilis oritur, qui applicato emplaſtro de betonica poſt duos dies ſponte ſe aperit, quo facto duo oſſicula, magnitudine paruae ſquamae piſcis exeunt. Ab eo tempore autem accidit, vt quotannis vulnus bis, ter, quater et quinquies ſe aperiat, et quauis vice multae paruae ſquamae oſſeae exeant. Sic autem aegrotans per decem annos ſanus de reliquo et vegetus vixiſſe dicitur, et, dum notata haec ſunt, inter viuos et in eodem adhuc ſtatu fuiſſe videtur.

8) *Curatio vulneris, quod per ſclopetum fortius, terrae impactum, pectori inflictum fuit.* Auctore Cl. p. 136.

LAU-

LAUGIER. Notamus hic, obturamentum, quo ſclopetum infartum fuit, non ſolum integumenta, et muſculum pectoralem et intercoſtalem, ſed et pleuram et pericardium perforaſſe ita tamen, vt corde, quod pulſans oculis conſpici potuit, illaeſo, caeterum ſubſtantiam ſiniſtri lobi pulmonis profundius penetraret; ibidemque ſubſiſteret. Licet aegrotans, cui infortunium hoc contigit, multa et grauia perpeſſus, ſaepeque morti proximus fuerit, cuncta tamen ita ceſſarunt, vt, vulnere exacte clauſo et cicatrice perfecte formata, vires recuperaret, et cum ex plebis genere eſſet, duris iterum laboribus, vt antea, vacaret.

p. 140. 9) *Litterae, quas de oſſe a foemina deglutito et cum vrina eiecto ad editorem huius diarii* dedit Cl. DIONIS. Foemina oſſiculum veruecinum, duos pollices longum et tres lineas latum deglutit, neque ſtatim male ſe habet; altero die de renis ſiniſtri doloribus ſenſim ingraueſcentibus conqueritur, febre inflammatoria corripitur, vrinam rubicundam et turbidam reddit et vomitu violento atque frequenti aliisque grauioribus ſymptomatibus cruciatur. Variis remediis vſurpatis ſymptomata aliquantum remittunt, tuncque de rene ſecundum vreteris longitudinem ſenſim quidquam deſcendere, percipit. Duobus diebus praeterlapſis dolores ſubito ceſſant, aegra tranquilla fit et per quatuor horas obdormiſcit. Pauco tempore poſt ſomnum praeterlapſo, copiam vrinae cum ſtriis ſanguineis remixtae ſimulque dictum os emittit. Paulo poſt denuo aegra de pulſante et interdum lancinante dolore renis ſiniſtri et vreteris conqueritur, et poſt horas viginti quatuor vrinam cum pure albo et craſſo, et quidem per octo fere dies, emittit. Fluxu hoc ceſſante ope balſami de Copaiua priſtinam ſanitatem recuperat *).

II et

*) Licet Cl. Auctor tranſitum huius oſſis per viam, quam iſtud,

11 et 12) *Litterae*, quas exarauit Cl. THIERY, vſum pulueris, ſub nomine *Poudres d' Aix* vel *d' Aillhaud* noti, noxium exponunt et quemcunque, cui ſanitas et vita curae cordique eſt, ab vſu eiusdem dehortantur. p. 163.

In *menſe ſeptembri* 1759 reperitur.

3) *Obſeruatio de effectibus Mumiae aegyptiacae.* Auctore Cl. SEVELINGES. Dictam mumiam, ad drachmam vnam pro doſi propinatam, homines, qui ab alto ceciderunt, quorum caput commotum fuit, vel qui aquae ſubmerſi fuerunt, ad vitam reuocaſſe, Noſter, ad experientiam prouocans, ſibi perſuadere, non dubitat. p. 224.

6) *Commentatio de amputatione femoris in articulo.* Auctore Cl. MOUBLET. Ex duabus ſectionibus haec diſſertatio conſtat; in priori de poſſibilitate dictae amputationis egit Cl. Auctor, inque poſteriori de ipſa amputatione verba facit. Poſſibilitatem Noſter expoſiturus primo difficultates diſquirit, quae offerre ſe ſolent, hasque omnes vel a parte affecta, vel a morbis, qui eam infeſtant, vel a remediis chirurgicis prouenire, monet. Haec perpendens vlterius nunc exponit, qua ratione dictae operationis poſſibilitas ex natura partis pateat. Primo ad articulationem reſpicit, hancque in enarthroſi, omnium ſimpliciſſima, conſiſtere notat. Deinde muſculos conſiderandos offert hosque femori ſecundum longitudinem non adhaerere, eorum ſectionem nec parti truncatae, nec illis, quae eam circumambiunt, nocere, extenſionem muſculorum interrumpi, fibrarum elaſticitatem has ipſas verſus originem trahere, retractionem earum easdem a centro motus femoris remoue- p. 240.

iſtud, inteſtinum rectum ad inſertionem vreteris perforando, ſibi parauit, declarare annitatur, dubium tamen eſt, num per hanc viam in veſicam peruenerit.

mouere, capſulamque ligamentoſam, quae articulum cingit, denudare, putat. Porro ad motum femoris, qui in rotatione conſiſtit, attendit, monetque hunc ſectionem partium, quae circa articulum ſunt, facilitare, cum vndique ad circulum fieret et femur verſus locum, vbi operatio inſtituitur, flecteret. Tandem et os perpendit, cumque hoc ſerra non diuidatur, operationem proinde breuiorem reddi, innuit: ſerram enim perioſteum lacerare et ſuperficiem oſſis ſani aſperam et ſpiculis plenam reddere, oſtendit. Praeterea et omnes illas noxas, quae alias ex laeſa medulla proueniunt, hic metuendas non eſſe, autumat.

p. 339. Poſſibilitatem huius amputationis et ab ipſa morborum indole declarari, Noſter docet, morbosque, qui hanc operationem non differendam ſuadent, eosdem eſſe, qui eandem in aliis articulis indicant. Inprimis autem ad externas cauſas, v. g. fracturam, contuſionem etc. reſpiciendum eſſe, innuit, licet et morbos, in ipſa parte ab internis cauſis natos, interdum eam indicare, non neget; interim tamen, cum vlcera, gangraena etc. ab internis cauſis in femore producta, plerumque non niſi vniuerſa humorum maſſa infecta, in dicta parte demum appareant raroque curationem admittant, amputationem quoque et tunc demum fruſtra nec ſine damno ſuſcipi, concedit. Contra, ſi ab externis cauſis male afficiatur femur et grauia mala producantur, toti corpori et vitae nocitura, amputationem ſuſcipiendam ſuadet. Verum et in hoc caſu eandem non absque cautione inſtituendam et ad ſymptomata inprimis attendendum eſſe, praecipit. Interdum enim accidit, vt poſt operationem horrenda ſymptomata obſeruentur, quae vero non ab ipſa operatione, ſed ab iſtis malis dependent, quae corpus ante operationem infeſtarunt. In tali igitur ſtatu operationem

eo

eo vſque differre eſſe cupit, donec grauia illa ſymptomata, vt ſpaſmi, conuulſiones, dolores, inflammationes vehementes etc. vel ſe imminuant vel ceſſent. Praeterea id ſemper perpendendum eſſe, praecipit, num corpus plus damni, quam membrum affectum expertum ſit; quo in caſu optimo cum fructu operationem differri poſſe, notat.

Pari quoque ratione et poſſibilitatem huius ope- p.351.
rationis ex applicatis auxiliis chirurgicis eluceſcere, putat. Non negat quidem, multas ſe in diſcindendis muſculis, ſiſtendo ſanguine, aperienda capſula ligamentoſa et reſcindendo ligamento interno offerre difficultates, verum ſi amputatio, relicto carnis ſegmento, *Amputation a lambeau*, inſtituatur, arteria cruralis mox poſt egreſſum ex abdomine vna cum neruo crurali ligetur et femur varia ratione moueatur, quo ligamentum orbiculare relaxetur, hincque aperiatur, dictam operationem non ſolum tuto, ſed et absque magna ſanguinis iactura et absque magno dolore inſtitui, arbitratur.

Sectione poſteriori ipſam huius operationis pra- p.436.
xin nunc deſcribit Noſter, et primo ſtatim ad adaptandum apparatum ante operationem reſpicit, quem ita diſponendum ſuadet, vt et celeritati operationis et commoditati medentis eodem proſpiciatur. Tandem ipſam amputandi methodum explicat, quam in tria ſtadia, tribus quippe praecipuis inſtrumentis, ſe inuicem in operatione excipientibus, diſtincta, diuidit. Sic primo ſcalpello recto, *Biſtouri droit*, vtitur, quo integumenta ad quatuor vel quinque digitos ſecundum longitudinem incidit, et ita inciſionem dilatat, vt arteriam ligare nunc poſſit. Poſthac cultro recto, *Couteau droit*, inſtructus, hunc ipſum ita dirigit, vt integumenta multumque carnis circa articulum ſeruentur, quo magnum carnis ſegmentum formetur. Tandem ſcalpellum ſemicuruum,

Biſtouri

Biſtouri a demi-courte, adhibet, eoque ad aperiendam capſulam et diſcindenda ligamenta vtitur. Amputatione peracta et femore a corpore remoto vulneris curam habet, huicque ita proſpicit, vt relictum carnis ſegmentum et integumenta adducantur et ad coniunctionem apta reddantur.

p.544. Vltimo loco deſcriptam methodum Noſter explicat eiusdemque vtilitatem exponit: praecipue autem oſtendit, quamnam vtilitatem dicta ſcalpella et culter prae aliis hic praeſtent. Deinde etiam hanc exſtirpandi methodum, vbi carnis ſegmentum relinquitur, ob id laudat, quod cicatrix minus difformis inducatur, nec periculoſa adeo ſymptomata metuenda ſint, ſuppuratio contra multo facilior et laudabilis expectari oſſisque exfoliatio praecaueri poſſit. His autem expoſitis ſub finem huius tractationis regulas praeſcribit, quas curatione abſoluta ratione aegroti, cuius corpus tam inſignem mutationem quoad ſanguinis circuitum et inde dependentes actiones ſubiit, obſeruandas eſſe, innuit.

p.274. 9) *Particula Actorum Academiae Regiae Scientiarum Pariſienſis Menſ. Iun.* 1759. Hic de anatomia artificiali mentio facta eſt, cuius praeparatio virgini cuidam, nomine *Biheron*, adſcribitur. Ita autem in efformandis corporis humani partibus artificioſis artem atque induſtriam dictae virginis extollunt, atque deſcribunt, vt partes efformatae naturam exacte exprimant et vix a naturalibus diſtinctae eſſe dicantur. Sic cranii internam ſuperficiem, diuerſas cerebri partes, plexum choroideum, membranas, pectus et abdomen inuoluentes, aliasque partes ſcite et egregie arte efformatas eſſe, perhibent.

In Menſe Octobri 1759 deprehendit,

p.333. 4) *Obſeruatio de corpore peregrino in vulnere quatuordecim circiter annos haerente, cum ſymptomatibus*

bus peculiaribus, Auctore Cl. COURREGEOLES. Foemina octauo atatis ſuae anno virgula ſupra orbitam oculi dextri paruum vulnus accipit, quod breui conſolidatur. Accidit vero, vt, dum prima vice grauida fit, tumor verrucae magnitudine in dicta parte enaſcatur, qui partu enixo diſparet. Sed altera vice grauida dum euadit, idem tumor cum doloribus inſignibus redit, neutiquam ceſſans, dum foetus excuſſus fuit, dolores potius augentur, eo magis increſcentes, quo magis lacte turgent mammae, ſeſe vero imminuentes ſtatim ac tenello lac praebuit mater. Tumor tandem aliquoties lapide infernali tactus totus ſeparatur, quo diſquiſito paruulum fruſtum ligni in medio eiusdem Noſter reperit, ita diuiſum, vt furcam repraeſentaret, cuius apices pericranio infixi fuerunt; inde dolores durante contractione muſculi frontalis obortos deriuandos eſſe, Noſter colligit.

5) *Obſeruatio de vtero oſſeo facto et glandula eiusdem naturae in vagina eiusdem reperta.* Auctore Cl. DES GAUX DE FOBERT. Vterus hic, quem in cadauere foeminae ſexaginta trium annorum repererunt, octo libras cum dimidia ponderauit, totusque oſſeus factus et tenui membrana, veluti perioſteo tectus fuit, adeo durus, vt mallei ictus et cultrorum vim elideret. Vagina diſquiſita plures glandulas, earumque aliquam trium drachmarum pondere nucisque magnitudine, malleo reſiſtentem et perfecte oſſeam repererunt. Scirroſa haec concretio per triginta quinque annos in corpore latuit. p. 336.

7) *Obſeruatio de hernia cum inflammatione, vomitu ſpontaneo curata.* Auctore Cl. GIGNOUX. Infans quinque annorum, hernia ſcrotali affectus longoque bracherii vſu ab ea tandem liberatus videtur. Sed accedente febre putrida verminoſa hernia cum omnibus ſignis incarcerationis, pau- p. 365.

pauloque poſt inflammatione ſtipata, redit. Repoſitione fruſtra tentata, varia remedia interne et externe, omnia tamen incaſſum, adhibentur. Symptomatibus interim grauioribus copioſisque vomitibus perdurantibus, ſingultu ſuperueniente et pulſu omni quaſi momento debiliori facto, gangraenam et mortem in propinquo eſſe, Noſter autumat. At vero vndecimo die febris diſparet, tumor mollis fit, hernia ſponte in abdomen intrat et infans euadit.

p.368. 8) *Obſeruatio de fractura in media femoris parte, ſola muſculorum actione producta.* Auctore Cl. CURET. Notamus hic, hominem, cui infortunium hoc contigit, in naui detentum et tempeſtatem tunc temporis valde procelloſam fuiſſe, ita, vt ob crebriores et inexpectatos concuſſus omnes muſculi ad contrahendum illico cogerentur. Inde autem factum eſſe, vt femur ob vehementem muſculorum contractionem frangeretur, Noſter arbitratur.

p.370. 9) *Obſeruatio de fruſto carnis e trachea egreſſo.* Auctore Cl. DALBIS. Sutor, potum cantumque amans, haemoptyſi corripitur et nocte quadam immani tuſſi vexatur. Tandem fruſtum carnis exſpuit, quo reiecto tuſſis ſtatim ſedatur, ſanguinis fluxus ceſſat, et aeger noctem tranquillam tranſigit. Altero die Noſter accedens fruſtumque diſquirens, iſtud vas album, octo pollices longum, calamum ſcriptorium craſſitie aequans, ramosque, ramulis minoribus inſtructos, hinc inde emittens, deprehendit. Vaſe hoc diſciſſo eundem humorem, quem tuſſi exſpuit aeger, itidemque ſanguinem in cauitate reperit, hincque iſtud pro vaſe aereo et ſeparatione membranae internae bronchiorum habet.

In menſe Nouembri 1759 occurrit,

p.409. 3) *Obſeruatio de vomitu, qui per interualla aliquot annos durauit, cui cauſam oſſeus et exulceratus dedit*

dit pylorus. Auctore Cl. ODOTANT DESNOZ. Narratur hic, vomitum in principio adhibitis nonnullis remediis ceſſaſſe et per aliquot menſes ſiluiſſe, poſthac autem aliquoties rediiſſe, tandem vltimo anno ad mortem vsque perduraſſe. Corpore aperto pylorus in ſuperiore parte cartilagineus, in inferiore vero oſſeus in conſpectum venit, ita tamen, vt non niſi anguſtum pateret orificium, cuius diameter tres tantum lineas fuit.

4) *Obſeruatio de ſpecie quadam obſtructionis oeſophagi.* Auctore Cl. BRIEU, *filio.* Homo, qui hoc malo afflictus fuit, facile quidem fluida et alimenta mollia, ſolidiora vero non niſi potu ſimul ingeſto deglutire potuit. Malo hoc per aliquot tempus duranti tuſſis tandem et reſpirandi difficultas ſuperuenit, quibus omni die auctis tuſſi demum violenta corpus, piſi magnitudine, flauum, glandulo-ſum, ſemiputrefactum valdeque foetens reiecit. Quo facto ſolida ſtatim alimenta deglutire potuit; ſed febre lenta accedente ſenſim contabuit, et ſuffocatus quaſi ſubito periit. Corpore aperto in inferiori parte oeſophagi circa cardiam nonnulla tubercula inter ſe inuicem coniuncta et ſuppurata repererunt. p. 413.

9) *Obſeruatio de ganglio octodecim pollicum longitudine in femore foeminae ſito et exſtirpato.* Auctore Cl. DAUCHI. Ganglion hoc, quod per viginti tres annos foeminam iam afflixit, inferiorem partem femoris totumque genu articulum occupauit, ſeque in tibiae tuberoſitate terminauit. Accidit demum, vt aegra in terram caderet et genu contra eam impingeret; inde ganglion in peius mutatum, variisque remediis fruſtra applicatis tandem bono cum ſucceſſu exſtirpatum fuit. p. 451.

11) *Virtus plantae, quae a nonnullis ſibadilla Ceuadilla Mexicanorum, planta Mexicana hordeolum* p. 466.

dicitur. Auctore Cl. LOTTINGER. Semina, quae de hac planta in vſum medicum cedunt, exterius tantum, ob vim cauſticam interne nunquam, adhiberi poſſunt. Puluerem autem horum ſeminum, capiti aliisque partibus adſperſum, inſecta varii generis necare et profligare, eundemque vlceribus putridis ad abſumendam carnem fungoſam, itidemque partibus gangraena affectis applicatum eodem modo, vt mercurium ſublimatum corroſiuum, agere, Noſter perhibet.

In *Menſe Decembri* 1759 occurrit,

p.499. 2) *Obſeruatio de ſcirrho inteſtinorum inueterato, vſu belladonnae, interne ſumtae, curato.* Auctore Cl. DARLUC. Homo corpore macilento, ſtudiis vitaeque ſedentariae deditus, per quatuor fere annos dolore fixo in dextro abdominis latere, vbi colon eſt, cruciatur, ita vt iſte dolor ſemper poſt paſtum cum tenſionibus aliisque incommodis exacerbetur, neque vnquam, niſi calore lecti aut ſitu horizontali ceſſet. Praeterea et alui ſiccitate et obſtructione eiusdem laborauit. Variis igitur remediis vſurpatis malum, licet interdum ſiluerit vel et cedere viſum fuerit, ſemper tamen reuertit: inde Noſter in morbum omni attentione inquirens et abdomen tactu explorans, in colo varias glandulas ſcirrhoſas, quarum maxima ouum magnitudine aequauit, reperit; quae res Cl. Auctorem ita mouit, vt de propinatione heroicorum remediorum ſtatim cogitaret. Cum itaque Cl. LAMBERGEN obſeruatio in mentem veniret, quae quippe cancri mammarum etc. ope infuſi foliorum belladonnae curati mentionem facit, idem infuſum dicto aegro propinare ſecum conſtituit Omni igitur cautione obſeruata dicto infuſo, per viginti duos menſes Cl. Auctoris ſuaſu aeger vtens, tandem ab iſto malo liberatus fuit.

Ante-

Antequam vero remedium hoc propinauit Noſter, ipſe ad explorandas huius plantae vires in ſe inſtituit experimenta et ſequentia annotauit. Folia belladonnae per integrum menſem omni die ſoli expoſuit, eo fine, vt viſcoſitate et odore virulento et narcotico, quem ſpargunt, liberarentur. Exſiccatorum horum foliorum ſcrupulo vni decem cyathos, (*Taſſes*) aquae adfudit, et per integram noctem ſuper cineres calidos digeſſit; aquam poſthac vix tinctam animaduertens quinque tantum cyathos adfudit, quo facto mediocriter tincta apparuit. Huius itaque infuſi ſemicyathum mane ſumſit, horaque praeterlapſa ſiccitatem vix notabilem in ore percepit, quae vero breui euanuit; altero et ſequentibus diebus integrum cyathum deglutiuit, inde ſiccitas paulo maior oeſophagum occupauit, quae ad meridiem vsque durauit. Audacior nunc factus plantam ad ebullitionem vsque decoxit et vltra cyathum huius decocti mane ſumſit; paucis momentis praeterlapſis inſignis tunc ſiccitas in ore et per totum oeſophagum oritur, lingua alba et arida fit, et, dum ſaliuam deglutire operam dat, ad palatum ſe adglutinat; porro difficulter verba proferre valet, vocemque raucam et obſcuram emittit; quocirca ad diſſipandam ſiccitatem, quae magis ac magis moleſta Noſtro euadit, potum acidum ſumit, quo dum in ore tenetur, ſiccitas minus moleſta percipitur, dum vero eundem deglutit, acrimonia pungens percipitur, qua oeſophagus excoriari quaſi videtur. Solida vero deglutire non potuit, ſicque in hoc ſtatu ad meridiem vsque ſe habuit; tuncque domum reuertens, totum corpus vacillans animaduertit, vixque pedibus inſiſtere potuit, nulla tamen vertigine percepta nec obiectis in gyrum conuerſis. Praeterea vrina penitus ſuppreſſa fuit, ita, vt eam non niſi guttatim emittere valeret; viſus etiam admodum debi- p. 509.

lis euaſit, vixque litterarum notas et non niſi eminus explicare potuit. Omnia haec ſymptomata ad noctem vsque durarunt, ita tamen, vt nullum ciborum appetitum nec alimentorum conſuetorum ſaporem perciperet. Altero die infuſum in minori doſi ſumſit, inde omnia ſymptomata minus grauia obortа ſunt, praeter id, quod viſus ſolus male afficeretur; dumque poſt meridiem omnia ſymptomata ceaſſarunt, vix ante mediam noctem litteras oculis percipere potuit. Haec itaque aeger animaduertens ipſe nunc remedii huius vires in ſe experiri cupit, inprimis cum vidiſſet, quod Cl. Auctori praeter recenſita ſymptomata nullum aliud incommodum contingeret, neque dictum remedium eum in explendo officio impediret.

p. 523. 3) *Litterae, quas de ariſta hordei per vrinam euacuata* ad Cl. VANDERMONDE dedit Cl. SUAU. Iuuenis de renum dolore conqueritur, qui remediis vſurpatis poſt ſex demum menſes ceſſat, a quo tempore autem dyſuria ſuperuenit, et vrina interdum flammea, interdum naturalis, ſemper autem cum dolore emittitur. Tandem pus cum vrina euacuatur et accidit demum, vt dictum corpus per vrethram tranſeat, quod duos digitos transuerſos longum fuit. Corpore hoc egreſſo et remediis abſtergentibus et mundificantibus iniectis priſtinam ſanitatem recuperat aeger. Rogatus poſthac, tempore meſſis aquam impuram et cum ea forte dictam ariſtam deglutiiſſe, reſpondet. Peregrinum igitur hoc corpus per inteſtinum colon ſibi viam feciſſe, itidemque per renem in peluim eiusdem tranſiiſſe et ex hac per vreterem in veſicam perueniſſe, Noſter arbitratur.

p. 529. 4) *Peculiare grauiditatis ſignum.* Auctore Cl. GODART. Foemina quauis vice, dum foemininum foetum in vtero geſſit, aluo obſtipata laborauit, dum vero maſculinum geſſit, aluum adeo lubricam habuit,

habuit, vt saepe bis de die eam deponeret. Foemina haec sexies grauida facta ad signum hoc attendens semper praedixit, cuiusnam sexus foetus in vtero lateret.

In *Tomi XII Mense Ianuario* 1760 occurrit,

3) *Obseruatio de singulari artificum morbo.* Auctore Cl. BOUCHER. Artifex, qui in acuendis forficibus robustis, ad tondendos pannos aptis, quotidie occupatur, tremore corporis vniuersali corripitur, qui vsurpato puluere ex cortice peruuiano, cortice cascarillae, croco martis aperitiuo, succino praeparato et cortice cinnamomi parato cessat. Occasionalem huius tremoris causam a circumagenda mola, quod artificis labor fuit, proueniisse et neruorum systema aeque ac musculos insigniter inde commotos fuisse, Noster putat. p. 20.

4) *Litterae, quas de vena Medinensi et de vsu mercurii sublimati corrosiui in hoc morbo ad Editorem huius diarii* dedit Cl. GALLANDAT. Vermis iste, qui, vti constat, deuoluendo sensim educitur et magnam cautionem postulat, vsu mixturae SWIETENII non solum multo facilius sed et in multo breuiori tempore eductus fuit, siquidem Nostro contigit, dictum vermem mixtura hac vsurpata intra viginti dies educere, cum tamen absque hoc remedio plerumque viginti quinque ad quadraginta vsque dies ad educendum vermem, dimidia parte breuiorem, necessarii essent. p. 24.

7) *Curatio gangraenae abdominis.* Auctore Cl. LAUGIER. Foemina sexaginta quatuor annorum, quae saepe in subigenda farina occupata fuit, suumque abdomen contra marginem mactrae indesinenter applicuit, dolore insigni in regione lumbari et difficultate vrinae corripitur. Variis remediis vsurpatis, nec statu aegrae in melius mutato, abdomen p. 44.

insigniter intumescit, tandem duae vesiculae, nucis iuglandis magnitudine, trium digitorum distantia super regionem inguinalem oboriuntur, quibus ruptis humor foetidissimus effluit, quo facto abdomen aliqua ex parte detumescit. Sequenti die loco vesicularum crusta et eschara, palmae magnitudine, sphaceli potius quam gangraenae faciem prae se ferens, in conspectum venit, tam profunde serpens, vt panniculus adiposus et musculi abdominales iam corrupti appareant. Partibus mortuis hinc abscissis praeter scarificationem reliquis partibus affectis tinctura, ex myrrha, aloe et spiritu vini camphorato parata, applicatur, insimulque digestiuum ex oleo terebinthinae, oleo hyperici ouique vitello, linteis carptis exceptum imponitur, interne vero infusum corticis peruuiani vsurpatur; quo facto progressus mali sistitur, et aegra sensim in integrum restituitur.

p. 54. 8) *Obseruatio de calculo, quatuordecim vncias duasque drachmas cum dimidia ponderante, ex vesica ope sectionis extracto.* Auctore Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Sufficiat notasse, aegrotantem foeminam quadraginta annorum, calculo ex vrethra, nouem lineas incisa, educto, intra sex septimanas restitutam quidem fuisse, sed vrinae incontinentiam retinuisse.

In *mense Februario* 1760 deprehenditur;

p. 123. 4) *Obseruatio de obstructione alui incurabili.* Auctore Cl. LE BOEUF. Notarius regius, sexaginta sex annorum, vitae sedentariae deditus, obstructione alui laborans, remediis cunctis incassum tentatis, septimo vel octauo morbi die moritur. Corpore aperto excrescentiam carneam, omnem intestini recti cauitatem ad duodecim vel quindecim lineas replentem, firmam et compactam repererunt.

6) *Ob-*

6) *Obſeruatio de virtute radicis filicis maris, foetum ex vtero expellendi.* Auctore Cl. OLIVIER. Foeminae, quae febre putrida verminoſa laborauit, mortuumque in vtero foetum geſſit, decoctum dictae radicis tanquam anthelminticum Cl. Auctor propinauit, quo facto eodem die foetus mortuus excuſſus fuit. Hac itaque experientia AETII obſeruationem, quae hac radice foetus viuos interfici mortuosque extrudi, perhibet, confirmari putat, practicosque de radice hac grauidis caute exhibenda monet. p. 129.

11) *Obſeruatio de operatione herniae inguinalis, vbi maxima omenti gangraenoſi pars reſciſſa, nec vlla ligatura in eodem facta fuit, qua peracta aeger multa ſegmenta tunicae interioris canalis inteſtinalis per aluum depoſuit.* Auctore Cl. CAMPARDON. Aeger, in quo operatio haec inſtituta fuit, ſexageſimum iam aetatis annum egit. Tumor hernioſus caput magnitudine aequauit, et licet flaccidus fuerit, facileque digitis prementibus ceſſerit, nulla tamen repoſitio locum inuenit. Tumore inciſo magnam omenti corrupti partem exſecuerunt, ita tamen, vt ligaturae applicatio impoſſibilis quidem eſſet, nulla vero humorum effuſio inde ſubſequeretur. Portione illa coli, quod in hoc ſacco in conſpectum venit, reducta, paulo poſt diarrhoea acceſſit, quae, antequam hernia incarcerata fuit, iam adfuit, ceſſans vero, ſtatim ac hernia iſta incarcerata euaſit. Quamuis aeger febre putrida ſimul correptus multa et grauia mala perpeſſus fuerit, priſtinam tamen ſanitatem recuperauit. p. 142.

12) *Obſeruatio de retentione vrinae, cuius cauſa vermis villoſus fuit, quem ex vrethra viri extraxit* Cl. LEAUTAU. Aeger iſte per aliquot ſeptimanas iſchuria et dolore in regione lumbari dextri lateris laborans vltimis diebus plenariam vrinae retentio- p. 151.

nem patitur. Hinc Noſter accerſitus et vrethram diſquirens obſtaculum reperit, quo extracto vermis, craſſitie calamum ſcriptorium aequans et quinque pollices longus, vndique pilis obſitus, in conſpectum venit. Hoc educto inſignis copia vrinae effluit et aeger reſtituitur.

p.155. 14) *Obſeruatio de lapſu, quem ſingulare ſymptoma ſecutum eſt.* Auctore Cl. CONTENSON. Homo viginti quatuor annorum ad viginti pedes ab alto cadit, et licet nulla pars manifeſte laeſa fuerit, male tamen inde ſe habet. Venaeſectione aliquoties inſtituta, aliisque remediis vſurpatis, tandem poſt aliquot dies in toto corpore veſiculae erumpunt, quibus apertis nihil niſi aer exit. Aeger inde ſtatim melius ſe habens, cute deſquamata, ſanitatem rurſus recuperauit.

p.167. 17) *Hiſtoria, quam cum Academia Regia Scientiarum Comes* DE TRESSAN *communicauit.* Hic deſcriptio habetur nobilis cuiusdam Poloni, nomine *Borwslaſky*, qui nanus fuit. Totum enim corpus a vertice ad plantam pedis vsque viginti octo tantum pollices longum fuit, ita tamen, vt omnes partes egregie conformatae eſſent et longitudini exacte reſponderent. Praeterea in pulchro hoc corpuſculo anima, egregiis dotibus inſtructa, reſediſſe dicitur. Paruulus hicce homo a parentibus non mediocris ſtaturae prognatus eſt, et quatuor fratres cum ſorore congenitos habuit. Natu maximus triginta quatuor pollices longus fuit, hunc ordine ſecutus eſt is, qui hic deſcribitur, hunc tres alii exceperunt, quorum quiuis quinque pedes ſexque pollices longus fuit. Agmen demum clauſit puella, quae, dum litteris haec notata ſunt, ſextum aetatis annum egit et viginti pollices aut ad ſummum viginti vnum longa fuit. Tandem notandum eſt, nanos hos, dum in lucem prodierunt, vix corporis

huma-

humani figurae ſimiles fuiſſe. Caput enim inter humeros ſeſe abſcondit, ita, vt illi reſpectu longitudinis ei pares eſſent; quam ob rem corpus in ſuperiori parte figuram quadratam repraeſentauit; femora vero et crura ſe inuicem decuſſatim exceperunt oſſique ſacro et oſſi pubis propius admota fuerunt, ita, vt inferiorum partium oualis inde figura appareret. Totum itaque corpus informe, praeter faciem, humani nihil quidquam habuit, interim tamen ſenſim paulatimque ita euolutum, vt nihil difforme relinqueretur, e contrario omnes partes proportionatae et bene conformatae in conſpectum venirent.

In *Menſe Martio* 1760 deprehenditur,

3) *Obſeruatio de aſcite notatu digno, mira criſi curato.* Auctore Cl. MOUBLET. Foeminae aſciticae, quae multa per longum tempus perpeſſa fuit, tandem variis remediis vſurpatis ſerum non ſolum per diureſin et aluum, ſed et per ſudorem et per hunc quidem tanta copia exiit, vt lintea per diem aliquoties mutare cogeretur. Licet aegra morti ſaepe proxima et recidiua etiam bis correpta fuerit, graui tamen hoc morbo liberata perfecte conualuit. p. 198.

4) *Obſeruatio de effectibus ſalutaribus granorum ſappatille, in colica nephritica aliisque morbis.* Auctore, Cl. RANSON. Arbor, de qua fructus iſte decerpitur, vocatur ab Ill. LINNAEO *Achras* PLUMIERI. Fructuum alii pyris, alii pomis ſimiles ſunt, pulpa molli, dulci, vinoſa et refrigerante donati. In centro fructus locum occupant grana, forma pyrorum granis ſimilia, ita tamen, vt putamen, quod nucleum inueſtit, durum ſatis, fractu tamen facile deprehendatur. Haec grana drachmam vnam vel duas cum aqua ſimplici terenda eſſe, neque tamen emulſionem obtineri, Noſter perhibet. Exinde autem remedium fluidum, ſapore amaro inſtructum, obtinetur, quod omni quadriho-

drihorio ſumendum, et, ſi ob ſaporem aegris diſpliceat, ſaccharo edulcorandum, vrinae fluxum prouocare inſimulque viſcidam pituitam et ſabulum euacuare dicitur. Interdum etiam, ſi, ob debilitatem ventriculi, remedium hoc in fluida forma ingeri nequeat, idem iſtud in ſubſtantia, bene tamen contuſum et cum ſaccharo ad drachmam vnam propinatum eundem effectum edere Noſter perhibet et nonnullis obſeruationibus confirmare annititur.

p.238. 5) *Obſeruatio de bonis effectibus ipecacuanhae in infuſo propinatae.* Auctore Cl. DEPLAIGNE. Infuſum ipecacuanhae pulueri eiusdem anteponendum eſſe et in parua doſi efficacius et absque noxa, alias a puluere metuenda, agere, Noſter obſeruatione hac probare ſtudet. Pro conſtitutione igitur aegroti, octo, decem, duodecim, immo, ſed robuſtis tantum, et viginti grana pulueris ipecacuanhae cum aquae calidae cyathis (*Taſſes*) tribus infundi et omni quadrihorio cyathum ingeri, iubet. Sic autem iſto remedio, per vomitum euacuante, in dyſenteria, vti iam conſtat, diarrhoea, nauſea et vomituritione, aſthmate humido, tuſſi, aliisque pectoris morbis, quae mala cuncta a viſcida materie proueniunt, et infantes et foeminas grauidas optimo cum ſucceſſu vti, Noſter, multiplici experientia confirmatus, aſſerit

p.241. 6) *Obſeruatio de ſpecie quadam opiſthotoni.* Auctore Cl. DE SAINT-HERAN D'AMBON. Notamus hic, non ſolum caput verſus poſteriora, ſed et pedes et brachia reflexa fuiſſe, aegramque, quae malum hoc a perſpiratione ſuppreſſa ſibi contraxit, optimum auxilium a balneis recepiſſe.

p.245. 7) *Obſeruatio de hydrope aſcite.* Auctore Cl. IEAUTAUD. Paracentheſi quinquies inſtituta centum et quinquaginta libras aquae eduxerunt, qua educta aeger conualuit. Ex duodecim libris huius aquae

ſalem

ſalem paulo ruffeſcentem, ſaporis amari, odoris vrinoſi, ſalique polychreſto, reſpectu conſiſtentiae, ſimilem obtinuerunt.

8) *Deſcriptio nouae acus triquetrae ad perforandum hydrocephalum aptae aliisque euacuationibus reiteratis vicibus prouocandis inſeruientis.* Auctore Cl. LECAT. Acus iſta triquetra, cuius iconem adiectam hic conſpicimus, a communi in eo differt, quod cannula multo breuior ſit, et in ſuperiori parte duo circuli appoſiti deprehendantur, qui a ſe inuicem ſeiungi poſſunt, ita, vt emplaſtrum interponi commode queat. Hocce itaque inſtrumento hydrocephalum infantis trium menſium cum dimidio perforauit, ita, vt emplaſtro vndique agglutinato et acu educta, obturamento argenteo, in cannulam immiſſo, haec relinqueretur et aqua non omnis vna vice, ſed per aliquot dierum ſpatium ſenſim educeretur. Verum omni cautione adhibita infans quinto tamen poſt operationem die obiit. p.247.

11) *Obſeruatio de epiploo monſtroſo.* Auctore Cl. DIEU DONNE DUMONT, *filio.* Omentum hoc, quod in aſcitico repererunt, quatuor vel quinque digitos craſſum et corpuſculis duris pollicem craſſis, repletum fuiſſe et octo vel nouem libras ponderaſſe, dicunt. p.270.

In *Menſe Aprili* 1760 reperitur,

4) *Obſeruatio de hydrope aſcite profligato et intra anni ſpatium recurrente, tandem tartaro emetico curato.* Auctore Cl. MELUE-LATOUCHE. Variis remediis, altera vice incaſſum tentatis, tartarum emeticum ad duo grana Noſter exhibuit, idemque remedium paucos poſt dies repetiit, quo facto alui vrinaeque excretio inſigniter excitata fuit, et aeger conualuit. p.324.

6) *De-*

p.346. 6) *Descriptio auriculae cordis dextrae praeter naturam dilatatae.* Auctore Cl. CHEMIN. Foemina per plures annos difficultate spirandi et tussi sicca laborauit, pulsuque intermittente et palpitatione cordis violenta et continua continuoque dolore punctorio sub sterno cruciata fuit. Demortuae tandem corpore dissecto auriculam cordis dextram adeo dilatatam repererunt, vt infantis caput magnitudine aequaret.

p.348. 7) *Obseruatio anatomica in homine instituta, qui vnum tantum renem vnumque vreterem habuit..* Auctore Cl. GUIGNEUX. In viri cuiusdam, per duodecim annos doloribus nephriticis vehementioribus afflicti, corpore post mortem disquisito, ren et vreter sinister plane defuit, dexter e contrario tertia parte maior apparuit, tanta pelui instructus, vt calculum oui columbini magnitudine contineret.

p.351. 9) *Litterae, quas de casu valde singulari ad Editorem huius diarii* dedit Cl. TAIGNON. Foemina sexagenaria hernia crurali laborauit, in cuius medio paruum foramen in conspectum venit, per quod humor ichorosus, flauescens valdeque foetidus exiit. Tumore inciso finem intestini, putridi iam et foeculenta materie valde dura repleti, Noster reperit. Mirum autem fuit, foeces non solum per aperturam, sed et naturali modo per aluum exiisse. Remediis vsurpatis et vulnere rite tractato aegra conualuit.

p.371. 12) *Litterae, quas de adustione vulnerum sclopetariorum et effectu causticorum in cadauera ad Editorem huius diarii* dedit Cl. CHAINEBRUN. Licet plurimi chirurgorum hodie ea opinione sint, ac si dicta vulnera nulla adustio comitetur, Noster tamen, ad experientiam prouocans, contrariam sententiam fouet et sequentia perpendenda offert. 1) Omnia eiusmodi vulnera escharam habent, quae effectus est adustionis. 2) Vulnera, per contusionem orta, necro-

necroſin partis adferunt, maiorem ſanguinis copiam fundunt et ſuppuratio non adeo diuturna eſt; vulnera ſclopetaria vero, cruſta obteguntur, quam natura plus minus facile ſeparat, eaque faciem eandem ac vulnera contuſa, non praebent. 3) Globuli, qui vulnera inferunt, plerumque calidi ſunt, ſi tanguntur, et per frictionem aeris tales euadunt. 4) Accidit interdum, vt exploſio globuli proxime obſeruetur, inde pulueris flamma et tormentum in partes, quae comburuntur, intrat. 5) Cum flamma eo cedat, vbi minimum eſt reſiſtentiae, tranſitum globuli per aerem neceſſario ſequi, eumque ſe inſinuare, partemque comburere oportet. Quod autem ad effectum cauſticorum e. g. lapidis cauſtici et aquae fortis attinet, Noſter veſtigia horum remediorum in cadaueribus, quae tetigit, obſeruauit, licet nulla vis in cadauera ab aliis chirurgis eis attribuatur.

In *Menſo Maio* 1760 occurrit,

5) *Obſeruatio de tumore glandulae parotidis, cuius pus in pectoris cauum ſe euacuauit.* Auctore Cl. HENRY. In diſſecando cadauere puellae duodecim annorum Noſter occupatus, ad apophyſin maſtoideam ad mediam colli partem vsque tumorem reperit, qui muſculos vicinos e loco remouit inque inferiori parte perforatus fuit; materies autem inde effluens ad latus tracheae ſibi viam fecit, ſicque in pectoris cauitatem intrauit. Mortem huius puellae puri iſti adſcribendam, hoc autem ob moram, cum tumor non inciſus eſſet, ſibi viam iſtam feciſſe, hinc in aperiendis tumoribus non diu cunctandum eſſe, monet. p. 443.

7) *Obſeruatio de hydrope cerebri.* Auctore Cl. HAZON. Puer decem annorum, qui de inſigni capitis dolore a prima iam infantia conqueſtus fuit viſu- p. 451.

viſuque admodum debili laborauit, poſt mortem diſquiſitus in cerebro ad libram vnam aquae habuit.

p.453. 8) *Obſeruationes de pluribus tumoribus fungoſis aut carcinomaticis ligatura aut amputatione curatis.* Auctore Cl. PERRAULT. Ex his tantum allegamus, tumorem, qui a media occipitis parte ad quintam colli vertebram ſe extendit, feliciter exſtirpatum eſſe et viginti octo libras ponderaſſe, aegrotum autem ſanitatem recuperaſſe.

p.459. 11) *Obſeruatio de bono effectu iniectionum aquae calidae in vterum, quando partes quaedam ſecundinarum poſt partum praematurum et maturum remanſerunt.* Auctore Cl. TOUZAIN. Calidam nimirum aquam omni quadrante horae vltra trium horarum ſpatium in vterum, in quo portio ſecundinarum poſt abortum remanſit, Noſter iniecit, quo facto dicta pars exiit, dolores paulo poſt vna cum haemorrhagia ceſſarunt et aegra conualuit.

p.467. 14) *Litterae, quas de effectu plurium remediorum ad Editorem huius diarii* dedit Cl. DU-MONCHAU. Sic corticem peruuianum cum millepedibus mixtum puſtulas faciei, eundemque cum ſerpentaria virginiana, puluere de gutteta et ſale ſuccini mixtum malum hyſtericum (*Affections Vaporeuſes*) turpethum minerale cum bezoardico minerali et camphora mixtum luem veneream, et alcalia volatilia rheumatiſmum et malum iſchiaticum curaſſe, legimus.

In *Menſe Iunio*, 1760 deprehenditur,

p.506. 3) *Obſeruatio de colica verminoſa, martialium ſaliumque neutrorum ope curata.* Auctore Cl. DARLUC. Homo, qui per aliquot dies copiam fructuum acidorum ingurgitauit, colica corripitur, tandem aluum frequentius deponit et viſcidam pituitam cum materie foeculenta, vermibus copioſis remixtam euacuat. Praeter alia remedia Noſter tandem crocum

cum martis antimoniatum, ſalem mirabilem GLAUBERI plantarumque ſuccum exhibet et ope horum remediorum aegrotum reſtituit.

4) *Meditationes ſuper problemate* STAHLII *vna cum multis experimentis, ſeparationi acidi vitriolici, cum aliis corporibus coniuncti inſeruientibus.* Auctore Cl. LE CHANDELIER. Dictum nimirum acidum in tartaro vitriolato, ſale mirabili GLAUBERI, vitriolo viridi, cryſtallis martis, ſale martis RIVERII, vitriolo coeruleo et albo, vitriolo argenti, vitriolo zinci, alumine, ſale iſto ſelenitico, in aqua calcis viuae recenti reperiundo, borace, ſale ſedatiuo, tartaro acido ſulphureo ipſoque ſulphure deprehendendum, ope mercurii, in ſpiritu nitri ſoluti, ſeparatum et cum mercurio coniunctum fundum petere coloremque luteum induere, idque ſignum acidi vitriolici, nunc cum mercurio coniuncti, praebere, Noſter perhibet. p. 513.

6) *Obſeruatio de exoſtoſi monſtroſa.* Auctore Cl. BONTE. Exoſtoſis haec in parte tibiae media et inferiori formata et integumentis partibusque muſculoſis tecta fuit et viginti ſeptem pollices in peripheria habuit. Materies huius tumoris in ſuperiori parte mollis et gelatinoſa, in inferiori autem adeo dura fuit, vt vix ſecari poſſet. Cauſam excreſcentiae dedit equus, qui aegrum, leuiter tamen et vix absque laeſione cutis, calcitrauit. Amputationem aeger renuens empyricis ſe tradidit, ſed malo in dies aucto Noſtrum precibus rurſus adiit, eumque rogauit, vt amputationem, quam tamen fruſtraneam nunc iudicauit Cl. Auctor, inſtitueret. Precibus Noſter commotus, dubium hoc auxilium, cum vnicum eſſet, adhibuit et feliciter quidem pedem exſtirpauit, ſed nono poſt operationem die accedente aeger obiit. p. 531.

p. 537. 7) *Descriptio operationis notatu dignae in infante trium fere annorum susceptae.* Auctore Cl. GOSMOND. Tumor nimirum exsectus fuit, qui originem in ipsa orbita lateris sinistri duxit, totumque oculi bulbum corrupit, ita, vt iste insigniter tumefactus vna cum tumore ex orbita propenderet totamque faciem in sinistro latere occuparet. Operationem Noster instituens omne id, quod in orbita continebatur, excidit, ita tamen, vt palpebrae illaesae manerent. Operatione, duas minutias durante et feliciter peracta, vulneris curam habuit et post sex septimanas ad finem perduxit. Tumorem in adiecta icone repraesentatum deprehendimus.

X.

IACOBI CHRISTIANI SCHAEFFER etc. Piscium Bauarico - Ratisbonensium Pentas. Cum tabulis IV aeri incisis, icones coloribus suis distinctas exhibentibus. Ratisbonae MDCCLXI. 4to pl. 12.

Secundum ea, quae Cl. SCHAEFFERUS de tradenda ichthyologia ceperat consilia *), ipse iam exemplis quibusdam illustrare adnititur, quantum interfit in determinandis corporum naturalium generibus speciebusque, completa et absoluta descriptione vti. Proposuit itaque sibi variis fasciculis vel partibus quinos semper describere pisces, qui et adfinitate inter se iunguntur, et vel Danubium vel Nabim et Reginum, fluuios Ratisbonae vicinos, incolunt. Eliget autem ex his, qui et accuratiori descriptione indigent, et viuis pingi merentur coloribus, nec admittet,

*) Vid. Comment. Nostr. Vol. X. P. III. p. 543.

tet, nisi a se ipso studiosius disquisitos. Minime tamen aliorum negliget descriptiones, quin vel retinendo vel emendando suas faciet, icones semper, quantum fieri potest, accuratas additurus, quibus, quae commode verbis exprimi nequeunt, suppleantur. Norma, quam singula pentade sequi animus est, erit sequens, primo singuli piscis descriptio peculiari exponetur capite, sequenti differentiae et conuenientiae partium tradentur, quae in illis piscibus occurrunt, vltimo tandem obseruationes aut experimenta ichthyologica proponentur. Prius autem ad ipsam Cl. Auctor piscium explicationem quam deuenit, vocum quarundam technicarum definitiones praemittit, ex ARTEDO mutuatas, ad intelligendas vero piscium descriptiones maxime necessarias.

Sequuturi nos Cl. Auctoris vestigia, de quinque in hac pentade propositis agemus piscibus. Pertinent illi ad Percarum genus. Describitur itaque *Perca vulgaris*, *Burstel* Bauarorum, capite primo, *cernua* seu *Perca fluuiatilis minor*, *Schroll*, *Pfaffenlaus* Bauarorum, capite secundo, *Schraitser* Ratisbonensium, capite tertio, *Asperulus*, *Zindel* Ratisbonensium, capite quarto, *Asper verus*, *Streber* Ratisbonensium, capite quinto, sexto conuenientiae et discrepantiae declarantur, tandemque septimo obseruationes adduntur. Nos, quum eas accuratas admodum descriptiones totius piscis, singularumque eorum partium sigillatim repetere nequeamus, prioris tamen capitis, quo praestantia solertiae, a Cl. Auctore adhibitae, eo magis eluceſcat, ideam cum lectoribus communicabimus, reliqua deinceps adiuncturi.

Percae itaque vulgaris definitiones ex WILLUGHBEIO, ARTEDO, KLEINIO atque LINNAEO exhibentur, denominatio Bauarica disquiri- p. 1.

tur, et his plenior ſubiungitur definitio ſeu deſcriptio: ex qua *Perca eſt piſcis quodammodo cypriniformis, a capite ad caudam, tam ſuperius ſeu dorſo, quam inferius ſeu ventre, ita arcuatus ſeu conuexus, vt arcuum pars concaua altera alteram reſpiciat, hinc medio altiſſimus, lateribus dorſo et ventre quidem compreſſus, neutiquam tamen planus, ſed medio paululum conuexus et craſſus, caput vero et caudam verſus decliuior et magis gracileſcens, pinnis, cauda non exemta, ſi dorſalem cum* KLEINIO *vnicam aeſtimas,* heptapterygius, *ſi cum* LINNAEO *et* ARTEDO *eam diſtinctam iudices,* octopterygius, *capitis parua parte excepta, ſquamoſus, aſper et quodam modo pungens: praecipue* vero lineis aliquot latis, ſeu zonis, recta transuerſis et nigris, *vt nota characteriſtica, ornatus.* Partes poſt modum ſingulae ſtudioſiſſime conſiderantur, capitis forma quoad omnia latera diſquiritur, ſuperficies capitis in tres regiones diſtribuitur, quarum prima a capitis baſi ad oculorum finem, altera ad nares procedit, tertia cum maxillis definit. Roſtrum porro, os, rictus, labia, mandibulae, nares, oculi inueſtigantur. In operculis branchiarum, ad capitis latera, duas laminas inuenit Noſter, *anteriorem,* mollem, carneam, ſquamoſam, *poſteriorem* oſſeam; vtraque tamen intus concaua, argento quaſi obducta conſpicitur, membrana branchioſtega, operculis
p. 10. adnata, ſeptem oſſicula continet. A capite ad corpus procedit diſquiſitio, ſub quo vocabulo omnis piſcis, excepto capite et pinnis intelligitur. Illud capite duplo longius eſt, cathetoplateum, ſeu altitudo latitudinem ſuperat. Aperturae branchiarum, in perca maximae, tribus lamellis cuſtodiuntur, quas Cl. Auctor *poſtbranchiales* vocat. Dorſi figura conuexa, adſurgens, verſus finem planior fit, ſulcus autem per illud decurrit, in quo pinna reconditur: ſingularem merentur attentionem lineae latiuſculae, ſeu

ſeu zonae, tranſuerſales nigrae, numero diuerſae; aliae ex his maiores euidentioresque ſunt, ſex ad nouem vsque, non nunquam maculas tantum referunt. A latere vtrinque dorſo quam ventri proprior linea decurrit, imbricata, anterius poſteriusque orificio inſtructa, ſquamae, quae totum piſcem, excepta parua capitis parte, tegunt, medio corpore maximae ſunt, imbricatae, poſteriore loco denti- p. 16.
culis exaſperatae, qui retrorſum caudam verſus reſpiciunt, quare ſi manum caudam verſus ducimus nullam, caput verſus pungentem aſperitatem ſentimus. Harum conuenientias atque diſcrepantias accurate deſcribit Noſter, ſingularique tabula delineari curauit. Pinnae ſex vel, ſi dorſalis diſtincta eſt, ſeptem numerantur: nempe vna vel duae dorſales, duae pectorales, duae ventrales, vna ad anum, vna caudae. Dorſalis nempe ex aculeata priore et inermi poſteriore parte conſtat, eaque propter aliquando diuiſa eſt, aliquando vtraque pars confluit. Oſſicula harum pinnarum, quoad omnes conditiones accurate deſcribuntur.

Ad interiora deinde progreditur perluſtranda p. 24.
Cl. Auctor, et piſci, vt homini, tres tribuit cauitates. Suprema caput eſt, in qua conſiderantur dentes, vtrique maxillae, palato et fauci infixi. Hi in areolis continentur, conferti, innumeri fere, minutiſſimi, intus recurui, tranſparentes. Lingua glabra, alba, ſplendens, cartilaginea eſt: branchiae quatuor vtrinque, in concaua parte pectinatae, in conuexa tuberculatae, ſuperioribus a latere oſſicula ſtyliformia inſunt. In peculiari oſſea capſula duo oſſicula auditus continentur, hinc conuexa, illinc concaua, margine ſerrata. Media cauitas ſeu p. 29.
pectus conicum eſt, diaphragmate ab imo ventre diſtinctum, vertebris, coſtis ſternoque comprehenſum. Pleura argentea eſt, diaphragma oblique

positum, anterius altius, posterius decliue, pericardium amplum laxe ambit cor, quod perpendiculare, vnicum ventriculum habet, vnicamque auriculam, aorta, quae ex superiore extremitate exit, alba, per ginglymum cordi dicitur adhaerere. Ima cauitas vel abdomen, inuerse conicum est, peritonaeo, itidem argenteo obducitur. In eo occurrit hepar magnum, rubicundum, trilobum, cui inest cystis fellea, sphaerica, maxime amara bile repleta. Ventriculus varium situm recipit, saepe cylindricus est, fundo rotundo, obscuri coloris vel pallide rubicundus, intus rugosus, ex eius medio oblique dextrorsum pylorus adscendit, tribusque instruitur appendicibus coecis, intestinis angustioribus, ab hoc intestinum continuatur, variisque factis flexubus ad anum finitur, inter quos flexus lien ponitur, atro rubens. Ouarium in feminis simplex, inuerse conicum, per mediam partem sulcatum, in abdomine descendit, innumerâ ouula continet, sphaerica, quorum 9752 numerauit Cl. Auctor. Vesicula vero seminalis, eundem in maribus occupans locum, duplicata est, sed diuersae plerumque magnitudinis in alterutro latere, lacteo humore plena. Vesicula aerea, in vtroque sexu, simplex per totum abdomen expanditur, ductum emittit pneumaticum, qui oesophagum ingreditur: vesica tandem vrinaria, in infimo abdomine sita, si repleta est, tuberculata apparet, si euacuata, rugosa fit, vrinam glutinosam et viscidam, albam, continet, ad orificium valuula apposita est, quare vrina difficulter exprimitur. Renes ab inferiore parte vesicae aereae siti, totius abdominis longitudinem habent. Costae vtrinque nouemdecim, vertebrae triginta nouem sunt. Additur tandem omnium partium mensura.

Haec autem norma est, quam in reliquis quoque capitibus seruauit Cl. Auctor, eo magis commen-

mendanda, quod et completam oſtendat deſcriptionem et notas ſuggerat, ex quibus certo corpus quoddam diſtinctum poſſit dignoſci.

Cernua ſeu perca fluuiatilis minor, a LINNAEO, cui *perca pinnis dorſalibus vnitis, radiis 27, ſpinis 15, cauda bifida*, dicitur, aliisque ad percam refertur, a KLEINIO vero percis nominatur, parum a percae ſtructura recedit. Perca vulgari minor eſt et zonis nigreſcentibus caret: corpus ſupra et intra lineam lateralem flaui, aurei vel argentei coloris eſt, intermixtis maculis fuſco viridi coeruleis. Lamellae pōſtbranchiales denticulatae inueniuntur. Squamae rigidae ſunt, verſus caput incuruatae. Pinnae maculis fuſcis inſignitae. Pinna dorſi vnica eſt. Intus in peritonaeo nigra puncta, in pyloro appendices curtae et craſſae, ouarium duplex et veſica aerea punctis nigris obſita deprehenſa fuit, vertebrarum numerus ad triginta quinque, coſtarum ad quindecim accedit. p. 37.

Schraitſer eſt LINNAEO *perca pinnis dorſalibus vnitis, lineis corporis nigris*, KLEINIO percis vocatur, a cauda caput verſus aſper inuenitur, tribusque ſeu quatuor lineis longitudinalibus nigris interdiſtinguitur. Corpus anguillae formam habet. Reliquas notas hic praeterimus. p. 48.

Aſperulus, zindel Ratisbonenſium, dicitur LINNAEO *perca pinnis dorſalibus diſtinctis, ſecundae radiis 13*. Totus fere ſquamoſus eſt, et quinque zonis, diuerſae figurae, nigricantibus inſtruitur, acanthopterygius, caput corpore fere triplo breuius eſt. Squamae poſteriore ſua parte denticulis aſperae inueniuntur, pinnae vero dorſales diſtinctae ſunt, pinna caudae leuiter bifurcata. Reliqua cum perca fere conueniunt. p. 58.

Aſper verus, ſtreber Ratisbonenſium. Huius nemo mentionem fecit auctorum, qui de piſcibus exp. 69.

posuerunt, ad percas tamen certe pertinet. Est piscis oblongus, teres, anguilliformis, quodammodo quadratus et difformis, caput corpore quadruplo et vltra breuius, corpus vel flauescentis, vel albescentis aut fusci coloris, zonis quinque maioribus, conspicuis, badiis, saepe nigricantibus distinguitur. Pinnas octo habet, duas dorsi, totidem pectoris, et ventris, vnam ani, vnamque caudae. Dorsi pinnae distinctae inueniuntur, prima aculeata, altera inermis est, pectorales truncatae, reliqua momenta cum priore conueniunt.

p. 74. De conuenientiis et discrepantiis horum piscium, capite sexto expositis, eam quidem ob rationem plura non adiungimus, quod illae ex prioribus capitibus collectae, in tabula concordantia vel diuersa momenta sic exponunt, vt in sex distinctis lineis ea proponant, quae vno quasi obtutu sunt intelligenda. Prima ex his lineis partem notat, v. c. caput, rostrum, os cet. reliquae quinque sub nomine piscis notas continent partium singulares.

p. 76. Vltimum et septimum caput ex praescripto a Cl. Auctore ordine obseruationes et experientias ichthyologicas tradit, quae vero eo redeunt, vt nullum fere corpus naturale pluribus varietatibus indiuiduorum obnoxium esse adferat, quam pisces. Mensuram enim, coloremque variare experientia docet, hinc iconibus, coloribus distinctis, melius illustrari credit. Pisces audire coniicit ex perpetua ossiculorum auditus praesentia, eaque inueniendi methodum tradit. Oculi nudi non sunt, sed cute tecti. Quorum numerum in ouario pondere determinauit. Pisces morbis affici obseruauit, hepar exulceratum inuenit; oua tandem duobus ordinibus ex ani foramine priore exire vidit. Spem factam a Cl. Auctore vlteriorum descriptionum obseruationumque, vt proxime expleat, maximopere optamus.

XI. IA-

XI.

IACOBI CHRISTIANI SCHAEFFERI etc. Botanica expeditior. Genera plantarum in tabulis ſexualibus et vniuerſalibus aeri inciſis exhibens. Ratisbonae, typis E. A. Weiſſii, 1760. 8 mai. p. 338. ſine indice.

Indicamus hunc, labore admodum multo compoſitum, librum Cl. SCHAEFFERI, cuius ſumma capita alio iam tempore tetigimus *), eo lubentius, quo magis exoptamus, vt haec doctrina botanica, copioſiſſimis naturae theſauris referta, diſcentibus facilis reddatur. Nuncupauit illum ſereniſſimo, qui Daniae ſceptra tenet, regi, cuius non in litteras merita tantum omnes boni admirantur, ſed honores etiam in ſe collatos ſuſpicit Cl. Auctor.

Omnem vero operam tribus abſoluit partibus Noſter, quarum *prima* tabulas ſexuales exhibet, ſeu ſyſtema Linnaeanum. *Secunda* tabulas vniuerſales ſiſtit, ſeu omnes fructificationis partes ſecundum ſyſtema Riuino-Tournefortianum. *Tertia* Synonymiam generum plantarum tradit. Hanc excipit Index generalis. Duae priores aeneis typis inciſae ſunt, dolemus tantum ob concinniorem tabularum compoſitionem, Cl. Auctorem fuiſſe coactum, minoribus vti characteribus, quorum diſquiſitio iis, quibus oculorum acies hebetior eſt, permoleſta euadit, immo iunioribus ob ſcribendi compendia paulum difficilis eſt, nec non ob impenſarum magnitudinem pretio veniunt, quod ab eorum vſu multos arcet, et communi quodam modo obſtat vtilitati.

Prima pars, praemiſſa clauì ſyſtematis Linnaeani, ſingulae claſſis ſpecialem tabulam proponit. Ha-

*) Vid. Comment. Noſtr. Vol. VIII. P. IV. p. 643.

rum quaeque in ſeptem loculis, per lineas diſtinctis, ſequentia offert: *Prima* linea exponit nomina generica, quae quidem ex petalorum numero ſibi ſubordinantur, *altera* calycem deſcribit, *tertia* corollam, *quarta* ſtigmata, *quinta* pericarpium, *ſexta* ſemina, *ſeptima* tandem tabularum vniuerſalium eum denotat numerum, qui vberiorem explicationem addit. Sed, quum Cl. Auctori ſerius, quam optauerat, Ill. LINNAEI noua ſyſtematis naturae editio in manus venerat, in addendis non ſolum omiſſa genera adpoſuit, ſed etiam in tabulis, iam inciſis, addito generis numero curatius locum, in quem ea inſeri debeant, adnotauit.

Secunda vniuerſalium tabularum pars iterum clauem ſyſtematis Riuino-Tournefortiani delineat, ſimulque coniunctam obſeruamus Cl. LUDWIGII Noſtri ſyſtematicam diſpoſitionem. Singula claſſis tot tabulas habet, quot generum, huc pertinentium, numerus requirit, et in tredecim loculos per lineas diſpeſcitur. *Prima*, numerum nomenque generis habet, *ſecunda* calycem, *tertia* corollam, *quarta* et *quinta* ſtaminum tum filamenta, tum antheras, *ſexta* et *ſeptima* cum *octaua* piſtillum, et quidem ouarium, ſtylum, ſtigma ſeparatim deſcribit, *nona* pericarpium, *decima* ſemina, *vndecima* ſexum, (qui tamen inter ſtamina et piſtilla iam indicatur), *duodecima* varia tradit, ſcilicet patriam, ſi opus fuit, foliorum ſingularia momenta, creſcendi rationem et ſimilia, *decima tertia* tandem numerum, ſub quo in indice ſynonymorum planta occurrit, oſtendit. Noua denuo genera, quae poſt inceptum laborem fuerunt detecta, eodem modo recenſita, inter addenda ſingularibus in tabulis occurrunt.

Tertia tandem pars, plantarum Synonyma exponens, typis typographi expreſſa, ſecundum litterarum ſeriem ſeu alphabetum diſponitur. In hoc

itaque

itaque praeter nomen genericum, LINNAEI genera, ſpecies et ſyſtema, deinde recentiorum ſcripta citantur, etiam talia, in quibus icones plantarum extant, tandem autem ſynonyma eorum auctorum, potiſſimum ſyſtematicorum adponuntur. Hinc inde obſeruationes adduntur, quibus rationes redduntur, quare alii genera diuerſa eſſe voluerint et nomen, quibus tale datum eſt, germanicum adiicitur. Omnia tandem haec nomina in generali iterum indice occurrunt, additis numeris, ſecundum quos in ſingula parte poſſunt inueniri.

XII.

Medical Commentaries Part. I. containing a plain and direct answer to Profeſſor MONRO Iun. Interſperſed with remarks on the ſtructure, functions and diſeaſes of ſeveral parts of the human body. By WILLIAM HUNTER M. D. London. Printed by A. Hamilton 1762. 4 mai. pl. 15. tab. aen. 4.

h. e.

Commentariorum medicorum P. I. quibus continetur ſolers reſponſio ad Prof. MONRO Iun. Intermiſcentur obſeruationes de ſtructura, functionibus et morbis nonnullarum partium corporis humani. Auctore Cl. WILH. HUNTER. M. D.

Quum Cl. Auctor, cuius merita in anatomen variis diſquiſitionibus illuſtria redduntur, penes ſe conſtituiſſet, obſeruationes, ad anatomen, chirurgiam

giam et artem obſtetriciam pertinentes, cum aliis communicare, commentariorum nomen impoſuit huic fini deſtinato operi, cuius nunc primae partis ſumma capita ſumus deſcripturi. Altera, quae proxime prodibit, vteri grauidi hiſtoriam tradet, atque figuras proponet.

Reuocare ſibi in memoriam debent lectores, exortam fuiſſe Cl. HUNTERUM inter atque Cl. ALEXANDR. MONRO Iun. de teſtium vaſis, et de origine vaſorum lymphaticorum controuerſiam, quae in ſui defenſionem ea propter ſcripſerit MONRO, de iis iam alio tempore expoſuimus *). Suam itaque cauſam tuiturus Cl. HUNTERUS, in his commentariis candide expoſuit, quae huc facere videbantur.

p. 1. Quare capite primo, quod de iniectione teſtis inſcribitur, et primum controuerſiae momentum concernit, Noſter ſatisfacturus deſiderio MONROI, variorum teſtimonia adfert, ex quibus pateat, ſe iam anno 1752 teſticuli vaſa atque epididymidem mercurio repleuiſſe, in eoque opere ſe fratris ſui auxilio adiutum fuiſſe adſerit, et litteras ea propter ad ſe datas eorum, qui eo tempore oculis haec vſurpauerint ſuis, impreſſas addit.

p. 4. Altero capite, de origine et vſu lymphaticorum vaſorum agitur. Illud longius quidem, conquiſitis tamen auditorum ſuorum teſtimoniis, quae cuncta ſtudioſe repetuntur, ſatagere annititur Cl. Auctor, ſe anno 1746 iamiam credidiſſe, haec vaſa abſorbentia eſſe, nec ex arteriiis lymphaticis prouenire, ſed ex contextu naſci celluloſo, iisdemque comprobat, quotannis hanc theoriam propoſuiſſe atque multoties repetitis tentaminibus ornaſſe magis, vt ea propter Cl. MONROI obiectio, quaſi talia non inſtituiſſet experimenta, falſa ſit.

Quare

*) Vid. Comment. Noſtr. Vol. VIII. P. III. p. 415.

Quare nunc capite tertio, hiſtoriam ſeu ſtatum controuerſiae exponens Cl. HUNTERUS praeter alia, ex litteris Cl. IOSEPHI BLACK, ad ſe datis, potiſſimum confirmat, eo iam tempore, quo theſin ſuam, nondum editam, in manu ſcripto, vt vocant, amicus MONRO, communicauerit BLACKIO, hunc illum monuiſſe de inuento HUNTERI, neque tamen hunc illud curaſſe, et anno ſequenti demum ſuum librum edidiſſe, immo in reditu Berolino Londinum, MONROUM illud tempus elegiſſe, HUNTERUM viſiendi, quo ſciret, eum domi, ob habendas praelectiones eſſe non poſſe. Hinc autem nullatenus confirmari, veram, quaſi nil de inuentis reſciuiſſet MONROUS, ſuppoſitionem eſſe. p. 18.

Id quod vlterius capite quarto, quo variis accuſationibus ſupra citati Cl. MONROI libri reſpondet, adſeuerat, de quo tamen nil monemus, quod variae dictiones aduerſarii refutentur, Cl. Auctor vero ſe omnino talia tentamina feciſſe, quae ipſi negantur, probet, nec non Cl. MONROUM tempus, quo ſe primam inuentionem feciſſe arguit, non determinaſſe, iudicet. p. 28.

Lymphatica porro vaſa abſorbentia in corpore humano ſola eſſe adfirmauerat Cl. HUNTERUS, quae pariter ſententia a MONROO impugnata fuit, huic itaque defendendae deſtinatur caput quintum, quod de *abſorptione per venas* inſcribitur. Hanc primo quidem ſe abſolute nunquam negaſſe dicit, notas enim, in *Critical Review* ſe non conſcripſiſſe, deinde de illa venarum rubrarum actione tantum ſubdubitaſſe. Adducit itaque argumenta, ad tranſudationem humorum per vaſorum parietes et abſorptionem, facientia: in anaſarca per arteras fluida in contextum celluloſum non inſtillari, ea propter probabile videri, quod in iectionibus anatomicis vaſcula exhalantia non demonſtrari queaut, melius haec phaenomena per tranſudationem, p. 38.

tionem explicari, ſubtiles enim humores, varii generis adhibitos, tranſire, neque coloratos, vtpote craſſiores, membranam cellularem non protinus, ſed ſenſim in iectione et poſt repleri: aquam, immo rubicundum ſanguinem in mortuo per omnia vaſcula et membranas transmitti: eſſe coloratum etiam humorem tranſudantem, nimirum bilem, quae vicinas partes ſuo tingat colore: in viuo autem corpore ſanguinem tranſudare non poſſe, ob fibrarum tenſionem et firmitatem, atque ſanguinis naturam, glutinoſam et ob aequalem mixtionem coagulantem. His modis humores, in interſtitiis contentos, oriri, reabſorptionem vero per ſyſtema aliud, lymphaticorum ſcilicet vaſorum, fieri, quo etiam lactea pertineant. De venis inteſtinorum tamen oriebatur dubitatio, num illae ex inteſtinis reſorbeant, licet autem id ex variis ſe concluſiſſe Cl. Auctor ſtatuat tentaminibus, experimenta tamen, a fratre ſuo ſtudioſe inſtituta, enarrat, quae in viuis animalibus, cane, ouibus et aſino capta ſunt. Hic in viui aperti ani-
p. 42. malis abdomine arteriam et venam meſaraicam, deinde aliquam inteſtini tenuis partem ligatura conſtrinxit, poſt per arte factam aperturam, mediante infundibulo lac calidum infudit, ex venis autem punctura ſanguinem euacuauit. Vidit autem vaſa lactea nunc magis lacte repleri, tum ea, quae iam albidum colorem continebant, tum ea, quae tranſparentem demum ſuccum vehebant: nihil vero in venas tranſiit, id quod pariter factum non eſt, dum inteſtina in abdomen remittebantur, quo calore fouerentur naturali. Idem euentus, ſi ligatura venis non iniiciatur, nec non dum preſſione vrgebatur lac in inteſtinis ad venas. Liquor, colore indigo imbutus, ad vaſa lactea ex inteſtinis deductus eſt, nec in venas; ſanguis etiam, ex illis venis miſſus, quieſcensque, ſerum excolor dedit. Ex arteria ad venas

inie-

iniectum lac colorem non mutauit, nec ad inteſtina per hanc quidquam deuenit, neque vena repleta, ligatis antea communicantibus ramis, magis turguit. Poſt autem in mortuo animali flatum ex vena ad inteſtinum vrgere potuit. In alio ſolutio moſchi in aqua calida in vaſis lacteis percepta eſt, nihil in venoſo ſanguine. Haec eſt ſumma experimentorum, ex quibus elicitur, venas rubras in corpore humano non abſorbere. Obiectionem vulgo adſumtam, de defectu vaſorum lacteorum lymphaticorumque in ouiparis, non omni exceptione maiorem eſſe, adſumit, neque in his abſorptionem per venas comprobatam, neque in placenta vterina, ob vaſa lymphatica non viſa, eorum abſentiam certam reddi, nullo tandem experimento declarari, per venas expelli aut exſudare iniectos humores per corporis ſuperficiem, immo male concludi ad communicationem naturalem fluidorum in canalibus, per quos arte illa excitari poteſt, ſiquidem tunc facilis deſtructio fieri poſſit. p. 46.

Sed ad alia progreditur Cl. Auctor in ſexto capite de vaſis cartilaginum, et ductibus glandularum lacrymalium exponens. Vbi candide primo errorem a ſe commiſſum profitetur atque emendat, et vaſa, quae olim inter cartilaginem et os circa articulos decurrere crediderat, nunc ad cruſtas articulares non deuenire concedit, ſed in nondum perfecte formatis oſſibus his immediate ſubiecta eſſe. Deinde vero ſe glandulae lacrymalis ductus per immiſſas ſetas iam 1747 demonſtraſſe, excitatis etiam teſtibus adfirmat, miratus Cl. MONROUM, vna vice tot nouas inuentiones facere potuiſſe. p. 53.

Porro cum patre MONROO, quem honorifice nominat, ipſi res eſt, quantum in defendendo occupatus fuit filio, capite ſeptimo. Fecerat id in *Critical Review* menſe Nouembri 1757; ad propoſita itaque ibidem momenta varia ſic reſpondet Noſter, vt exponat primo, quare p. 56.

quare ſua prius ac alii inuenta non expoſuerit, deinde quatenus ius inuentionis competat illi, qui prius rem declarauerit, et tandem in quantum ipſi poſſit imputari, HUNTERO purpetuas eſſe cum POTTIO, HALLERO, ALBINO, aliisque controuerſias. Vtut autem longe abſimus, vt aliorum diſceptationibus nos immiſceamus, in primis ſi eos attineant viros tantum, inter quos diſſenſus eſt, gratias tamen MONROO Sen. habemus, quod occaſio data fuerit Cl. HUNTERO, exponendi, vt videbit lector, obſeruationes aliquas proficuas.

Tardiorem autem nouarum obſeruationum explicationem neceſſariam iudicauit Noſter, quo eo meliori et acriori cum iudicio cuncta perſpicere aliorumque auctorum ſcripta perquirere poſſit, neque in errorem incidat, veritatem quaerendo. De vaſis lymphaticis, tanquam abſorbentibus, vtitur iam adductis argumentis, deinde inter alia caſum addit, quo haec theoria confirme-
p. 58. tur. In homine quadraginta annorum glandulae inguinales ſine cauſa manifeſta intumuerunt, tandem ruptis integumentis per increſcentem tumorem aquae tenuis facta eſt effuſio, quae ſenſim imminuta ceſſauit iterum, vulneris labia vero et ambitus tunc oedemate inflabantur, totaque extremitas inferior anaſarca replebatur. Quum vaſorum lymphaticorum ad glandulas, quae obſtructae erant, liquor deuenire nou poſſet, ex vulnere exiit, liberatis viis priſtinum ingreſſus eſt tramitem, et ſex ſeptimanarum ſpatio praeterlapſo euaneſcente tumore conualuit aeger. Fortuitos itaque caſus opportune aliquando ſuſpicionem veritatis adſtruere iudicat Noſter, atque hac occaſione in ſubiecta quadam nota de luxationibus nouam hypotheſin proponit, qua in dislocatione articuli ligamenta non extendi, ſed capſulare dilacerari credit. Hinc repoſitionis difficultatem nec a muſculo-

rum

rum vi, nec ab inſpiſſato liquore articulari, quem vulgo ſynouiam vocant, ſed a dilacerationis ratione prouenire, hanc vero opinionem a ſuis diſcipulis fuiſſe poſtea confirmatam.

Quod autem ad ius inuentionem ſibi tribuendi attinet, tale ſibi ex auctoritate publica non conſtare quidem adfirmat, iniuriam tamen fieri vero auctori, aeque ac ſibi, dum controuerſias cum claris viris ſe iniiſſe inculpatur.

Ad auertendam hanc ſibi illatam culpam capite octauo de inuentione membranae pupillaris et inſenſibilitate tendinum diſſerit. Dictae membranae inuentio prima, quae deinde a Cll. WACHENDORFIO, HALLERO atque ALBINO facta eſt, debetur D. S--s, quem diſtinctius non nominat Cl. Auctor, a quo tamen elegantiſſimas praeparationes atque delineationes vidit. Hac occaſione vero notat, ſe in homine aeque ac brutis animantibus magnam inter tunicam lentis cryſtallinae atque pupillarem conuenientiam obſeruaſſe, neque facile in foetu alteram iniectione vaſorum conſpicuam reddi, quin altera itidem prodeat in conſpectum. De vaſis hiſce lentis cryſtallinae notat, ea non ad maximum circulum lentis tantum accedere, ſed ad anteriorem quoque decurrere ſuperficiem illius, et ab hac ad membranam pupillarem dirigi, praeter haec vaſcula tamen aliqua ab iride ad illam membranam accedere. Hanc eſſe tenuem vaſcularem, rotundam, in poſteriori camera humoris aquei poſitam, ab angulo cryſtallinae lentis ad angulum pupillae pertingentem: Ob hanc autem rem nunquam cum ALBINO ſe diſputaſſe conſtat. Porro perioſtii, tendinum, ligamentorum, durae matris inſenſibilitatem iam 1758 in praelectionibus ſuis ſe propoſuiſſe, ſcribit, et additis ex manu ſcripto obſeruationibus comprobat: ſiquidem hae partes ſibi ſint natura ſimillimae, et Cl. RANBY adductum p. 62.

exemplum idem notet, qui in viuo ſuo corpore flexores digitorum nil ſentire percepit. Praeterimus reliqua. Ill. HALLERI enim demum 1753 opinionem reſciuit, a quo in eo tantum diſſentit, vt vulnera ligamentorum in articulis ob ſymptomata omnino grauia eſſe arbitretur.

p. 70. Tandem, quatenus cum Cl. POTTIO *) ipſi diſceptationem interceſſiſſe dici queat, in nono disquirit capite, quod de hernia agit, quatenus illa cum teſticulo communi comprehendatur ſacculo. Cl. SHARP 1748 in herniotome obſeruarat, hoc fuiſſe factum, quod, quum vix videretur Cl. HUNTERO poſſibile ſic contigiſſe, petiit ab eo, vt data occaſione ſtudioſius inquireret, hac ſeſe offerente in infante, duplicata hernia adfecto, in dextro latere communi ſacco herniam cum teſte incluſam vidit, in altero non aeque. Hanc adoptauit animaduerſionem in ſua ſcripta Cl. SHARP, et accepit a Noſtro Cl. CHESELDEN. Ill. poſt HALLERUS in Opuſcul. Pathолog. de hernia congenita agens, Auctori incitamento fuit, vt fratri ſuo diſquirendi teſtium in foetu ſtatum, deſcenſum et relationem ad hernias, officium imponeret, cuius etiam delineationem aliquam 1756 auditoribus ſuis propoſuit. Immo Cl. POTTIUS, cum eo verſatus, praeparationi atque demonſtrationi interfuerat, ſine eo tamen, vt ea de re ſcribendi ſibi animum eſſe ſignificaret. Attonitus hinc Cl. HUNTERUS paullo poſt ſibi traditum Pottianum libellum perlegit, ſuaque ibidem inuenit.

p. 75. Inſeruit autem hic inſtitutas a fratre ſuo IO. HUNTERO, chirurgo obſeruationes de ſtatu teſtis in foetu et de hernia congenita. Illuſtrantur eae iconibus, deſcenſum teſtium in foetu declarantibus, quarum potiora momenta adducemus. Ad partum vs-

que

*) Vid Comment. Noſtr. Vol. IX. P. I. p. 54.

que teſtes in abdomine latent, atque ad eius viſcera pertinent. Conſtituuntur immediate ſub renibus ſupra muſculum pſoas, ad quem mediante peritonaeo adnectuntur, inſtruuntur ſuis vaſis, epididymide et vaſe deferente, cui tamen ab hoc loco deorſum ad veſicam vrinariam eundum eſt. Ab ima etiam teſticuli parte ad annulum ſcrotumque ligamentum deſcendit, ſeu, vt vocat HUNTERUS, gubernaculum teſtis, pyramidalis formae, ad celluloſam telam ſcroti intus deſinens, anterius in abdomine a peritonaeo tegitur. Vaſcularis et fibroſae ſtructurae eſt, forte ex cremaſtere muſculoſas fibras accipit. Peritonaeo firmiter adhaeret, in deſcenſu teſticuli vero hoc laxius redditur. Ipſe deſcenſus non certo ſemper tempore fit, plerumque circa octauum menſem in foetu, ita, vt ad nonum iam menſem in ſcroti vicinia reperiatur. Tunc etiam ligamentum illud deorſum trahitur, atque teſti ſubiicitur, peritonaeum vero, vt in abdomine, illum tegit, ſimul deſcendit, vt aliqua ex parte ſaccum hernioſum aequet, celluloſaque tela cum vicinis cohaereat partibus, quae peritonaei deſcenſum facilem reddere videtur. Peculiaris autem eſt huius ſacci conditio in homine, vt illius orificium verſus abdomen, quamprimum tranſierit teſticulus ad ſcrotum, conſtringatur, inferior autem pars tunica vaginalis propria teſticuli euadat. Quum autem haec conſtrictio a cauſis viribusque naturalibus dependeat, fieri poſſe, vt inteſtini portio ſimul ingrediatur et vno cum teſticulo ſacco comprehendatur hernia. Cauſa deſcenſus teſticuli ex his non patet, intelligitur autem facilius, quare adeo longinque accedant vaſa ad eundem, quod ſitus eiusdem in foetu in ſuperiori abdomine ex vicinis vaſa repetat, quae ſerpentina antea in progreſſu dilatantur. Ex his autem clarum eſſe concluditur, quare obſeruante Ill. HALLERO hernia poſſit con-

genita esse, si vel intestina in saccum decidunt, antea quam clauditur, vel si eadem vrgentia in saccum, eum sensim sensimque iterum aperiunt.

Tandem, ne lectores fugiat, quid scriptum sit de hac in controuersiam ducta sententia, in appendice recudi curauit Cl. HUNTERUS relationes, diario *Critical Review* insertas. Quamuis autem ingrata videatur fuisse Cl. Auctori haec scribendi commentaria causa, laetamur tamen eum hac ratione coactum quasi fuisse, ex penu suae eruditionis vtilia depromere documenta, quae nos etiam optare cogunt, vt reliquas partes protinus communicet cum eruditis, quas communi vtilitate destitutas non fore confidimus.

XIII.

Oeuvres anatomiques de M. DUVERNEY, de l'Academie Royale des Sciences, Conseiller, Medécin ordinaire du Roy, Professeur en Anatomie et en Chirurgie au Iardin Royal des Plantes de Paris. A Paris, chez Charles Antoine Iombert. 1761. T. I. Alph. 3. pl. 14. tab. aen. 18. T. II. Alph. 3. pl. 19½. tab. aen. 11.

h. e.

Opera anatomica Auctore Cl. DUVERNEY.

Quamquam summa fuit doctrinae, industriae et perspicacitatis gloria, quam vel ex pauciſſimis illis scriptis, quae ediderat olim, consecutus est Cel. DUVERNEY, tamen multo maior modestiae laus ei debetur, qui, cum omnibus aliis ex asse satisfeciſſet, sibi tamen ipse satisfacere nunquam potuit. Semper enim in libris suis emendandis limandisque

disque occupatus, pauca tantum edidit, plura inedita, e viuis discedens, reliquit. Quae, cum diu a morte celeberrimi viri, quae anno huius seculi tricesimo accidit, latuissent, nunc laudabili studio Ill. SENAC collecta et edita esse, vnus certe quisque, qui rem medicam et anatomicum in primis studium amat, grata nobiscum mente agnoscet. Desunt tamen in hac editione notae, quibus recentiorum inuenta addere, Ill. Editor in posthuma editione tractatus Cl. DUVERNEY de morbis ossium *), promiserat. In ipsis vero his operibus anatomicis multa iam occurrunt, quae aliorum, qui post Cl. DUVERNEY tempora scripserunt, celeberrimorum dissectorum industria, detecta aut accuratius, DUVERNEY inuentis nondum cognitis, explicata sunt. Quapropter inter ea, quae hic posuimus, aliqua nunc satis vulgaria, temporibus vero Cl. Auctoris adhuc ignota, nec accurate definita occurrere, nemini mirum videbitur.

Continetur vero duobus hisce voluminibus, compendium quasi totius anatomiae, siue potius splanchnologiae, quod ab Auctore *cursus anatomicus* (*cours d' anatomie*) dicitur, cui variae aliae tractationes, quibus partium descriptiones in hoc cursu desideratae, supplentur, tandemque aliae obseruationes, vel antea ineditae, vel, quoad maximam partem ex actis societatis Regiae Parisinae collectae, adduntur. Singulo volumini ab editore copiosus et accuratus index adiectus est, quo ea, quae, vt in posthumis operibus fieri solet, de vna eademque re, hinc inde dispersa et disiecta occurrunt, vno loco collecta simul.

*) Prodiit hoc opus cura Ill. SENAC, duobus voluminibus sub titulo: *Traitè des maladies des os.* Paris 1751 in 8. vid. Comment. h. Vol. I. Part. IV. pag. 640. seqq.

mul lectorum oculis ſubiiciantur. Haec omnia ita diſpoſita fuerunt, vt primum volumen curſus anatomici primam partem, quae de cerebro et organis ſenſoriis agit, nec non oſteologiam, myologiam, adenographiam, angeiographiam et alias varias obſeruationes: alterum vero volumen, curſus anatomici ſecundam partem, in qua thoracis, et tertiam, in qua abdominis viſcera deſcribuntur, nec non varia alia, ex ſcriptis Academiae Regiae Pariſinae collecta, contineat. Liceat vero paullo accuratius ſingula perueſtigare, et ex vniuerſo opere quaedam hinc inde proponere, quo de felici a Cl. DUVERNEY in diſquiſitione partium corporis humani adhibita induſtria, eo melius iudicare poſſimus.

Praefationem elogium Cl. Auctoris, iam alias tractatui de morbis oſſium praefixum, Auctore Cl. DE FONTENELLE excipit, in quo pro more Academiae Regiae Pariſinae ſolenni, vita eius laudabiliter acta deſcribitur. Sequuntur definitiones et notiones generales, introductionis loco in anatomiam praemiſſae, in quibus corporis humani diuiſiones, partiumque externarum nomina proponuntur. In prima vero curſus anatomici parte, hiſtoria cerebri, neruorum et organorum ſenſoriorum ita exponitur, vt harum partium deſcriptioni, vbique breuis, de vſu eorum, tractatio adnexa ſit. Durae matris motum, a pulſu arteriarum, quae ſub ea decurrunt, deriuat. Acido ſtimulo irritata, ſummam ea ſenſibilitatem, nullam vero fibrarum contractionem, omni propria mouendi vi deſtituta, oſtendit. In violentioribus reſpirationibus magis quoque eleuatur, cerebro eo potiſſimum, quo cor contrahitur, tempore, a maiori copia ſanguinis ad cerebrum pulſa magis diſtento. Subtilis certe et ſatis plena arteriarum durae matris deſcriptio hic datur. Arteriae ophthal-

T. I. p. I.

p. 16.

p. 20.

thalmicae origo, ingreſſus in orbitam, rami ex ea per foramina orbitaria interna ad duram matrem progredientes: carotidis internae in ſuo per receptaculum itinere rami ad duram matrem, pituitariam glandulam et neruos vicinos: nec non arteriola, quae per foramen paris noui aduenit, recte hic deſcribuntur. Vaſa, quae per foramina parietalia, et ea, quae per maſtoidea poſtica tendunt, pari modo Noſter cognouit. Nullas arterias immediate in ſinus patere, propriis, hac de re inſtitutis, experimentis, edoctus eſt. Inter durae matris ſinus, occipitales primus forte deſcribit, ſinuum vero vſum in vniuerſum, in calore et fluido ſtatu liquorum, in cerebri vaſis contentorum, conſeruando, ponit. Neruos paucos ad duram matrem ire fatetur, quo vero inſignem, quam adſumſit, huius membranae ſenſibilitatem explicet, ad arctam eius, cum omnibus neruis coniunctionem, confugit. Durae matris glandulae, quarum ductus in ſinum longitudinalem aperiri putat, et eae, quae in arachnoidea ad latus ſinus falciformis ſedent, in cadaueribus morboſis copioſe, minus autem euidenter, in ſanis et ſubito exſtinctis corporibus, adparent. In vniuerſum tale officium cerebro dura mater praeſtat, quale cordi pericardium. Arachnoidea piae matris, a Noſtro cum peritoneo comparatae, externa eſt lamina. Malpighiana de fabrica ſubſtantiae corticalis ſententia, et cauum fibrarum medullarium defenditur. Cornu poſterius ventriculorum lateralium, cauumque inter ſepti lucidi laminas, quod in morboſis corporibus inprimis anterius ſatis amplum eſt, deſcribit. Nullas glandulas in plexu choroideo adſumit, ſed vaſa, per celluloſas membranas, quas cum foliis comparat, diſtributa, in hydatides intumeſcere putat. In media et ſuperiore thalamorum neruorum opticorum parte, oualis aliqua in variis ſubiectis

p. 22.

p. 25.

p. 29.

p. 31.

p. 35.

p. 41.

p. 43. varians, eminentia deprehenditur. Quae vulgo te-
p. 50. ſtes dicuntur eminentiae, male hic *têtes* appellantur. Arteriae carotidis ſanguis, a reliquo ſanguine per corpus diſtributo, non differt, cum vis cordis et arteriarum nimis magna ſit, quam vt talis ſeparatio in initio arteriae fieri poſſet, et ſimilis ſpirituum ſecretio in medulla ſpinali, quae ex ramis arteriae aortae aliis ſanguinem accipit, fiat. Aerem quoque in ventriculis cerebri contineri, lymphamque ex iis ad infundibulum deſcendere, et inde per venas reſor-
p. 65. ptam ad ſinus transferri, credit. Williſiana de diuerſa origine neruorum vitalium et animalium ſen-
p. 71. tentia multis argumentis negatur. Vt cauſas motus ſpirituum per neruos, vim cordis, alternum motum cerebri, vim elaſticam aeris in ventriculis contenti, et vaginarum, quae medulloſos faſciculos comprehendunt, nec non pulſum arteriarum, vbique neruis
p. 83. adiacentium, adſumit. Neruorum circa arterias flexus vim in mutando ſanguinis circulo nullam habent, cum nimis molles ſint, qui arteriam comprimant, ſed firmitatem tantum hi flexus neruis, alias facile rumpentibus, praeſtent. Singularium neruo-
p. 86. rum diſtributio ſatis curioſe deſcribitur. Ganglii ophthalmici, a tertio pare et primo ramo quinti paris orti, inuentor omnino Cl. DUVERNEY eſſe videtur, cum hic accuratam eiusdem deſcriptionem
p. 100. reperire liceat. Intercoſtalis nerui ſplanchnicum
p. 109. ramum *hepatimeſentericum* dicit. Quinque truncos neruorum brachialium, eorumque nomina nunc adhuc vſitata conſtituit, ſolo axillari, quem ad ramos radiales refert, excepto. Ad hactenus indicata priores quatuor tabulae aeneae pertinent. Harum prima caput per ſuturam ſagittalem ex perpendiculo ſectum: altera cerebrum horizontaliter diſſecatum, quo corpus calloſum appareat, exhibet. Tertia vaſorum, per plexum choroideum et eius cel-

luloſa

luloſa folia, diuiſionem ad microſcopium examinatam, tandemque quarta baſin cranii, ſinus et neruorum egreſſus, exhibet.

In tractatione de oculo eiusque vſu, conica figura orbitae deſcribitur. Meibomianas glandulas *ciliares* dicit, ductumque intermedium inter grana vtrinque poſita excurrere, afferit. Ex glandula lacrymali ſeptem vel octo ductus difficiliores in homine quam in brutis viſu, oriuntur, qui inter tendinem leuatoris palpebrae ſuperioris, et huius palpebrae tunicam excurrunt, et in illius medio aperiuntur. Qui ex punctis lacrymalibus proueniunt ductus, non penitus recti ſunt, ſed ſuperior eorum magis curuam lineam quam inferior deſcribit. In angulo oculi naſali paruus muſculus ſaccum lacrymalem obtegit, ex anteriore parte oſſis plani ortus, et tendini orbicularis inſertus. In ſaccum lacrymalem multae minores glandulae orificiis ſuis patent. Canalis naſalis, oſtiique eius amplitudo in diuerſis ſubiectis variat. Caruncula lacrymalis figuram ſtrobili pini habet, et ex multis minoribus glandulis componitur, ad quorum oſtiorum latera multi tenuiſſimi pili propullulant. Circa hanc glandulam multa grana glanduloſa ſimilis fabricae ſedent. Canalis, ſiue triangulare illud ſpatium, quod inter corneam et tumidum palpebrarum marginem eſt, recte hic deſcribitur. Septimus oculi muſculus, animalibus proprius, in vrſo et fele in quatuor minores, inſertione ſua diuerſos, diuiditur. Sclerotica coctione in collam, maceratione in fila abit, ſique, poſt eam, ſolutioni aluminis immittitur, dureſcit, et oſſeam quaſi naturam acquirit. Eſt vero ſclerotica peculiaris membrana, non a dura matre orta, quippe quae in loco, quo neruus opticus bulbum oculi ingreditur, euaneſcit. Craſſities pro temperamenti et aetatis ratione differt. Exterior corneae lamina, quae con-

p. 124.

p. 129.

p. 131.

p. 134.

p. 139.

iunctiuae propago eſt, poſt leuem putredinis gradum facile ab ea ſecedit. Ex oculo vaſa magna lympha plena, ſcleroticae agglutinata, eo loco proueniunt, quo ea corneae adhaeret, facile in
p.143. boue et equo conſpicua. Choroidea pariter non a pia matre oritur, quae etiam in ingreſſu nerui optici euaneſcit. Pigmentum choroideae tantam habet nigredinem, vt vel ab vno oculo deſumtum, colorem vaſis ſatis magni, aqua pleni, (*d' un Sceau d' eau*) mutare poſſit. Cataractam membranaceam, in camera oculi poſteriore, in variis animalibus Cl. DUVERNEY obſeruauit, eamque lapſu praegreſſo, aut ictu accepto ex vaſis diſruptis et elongatis formari putat. Vidit quoque illam per corneam, in hominibus ophthalmia laborantibus, morbo diſcuſſo iterum
p.146. ſecedentem. Exteriores fibrae iridis circulares, interiores longitudinales ſunt, quae ex acie vueae ortae ad marginem exteriorem producuntur. Aquei humoris copia in ſenibus imminuta, inter cauſas corneae et oculi totius, hac aetate collabentis, eſt. Lentis capſula anterius fortior eſt, quam poſterius, a vitrea diuerſa, elaſtica, et per morbos cartilagi-
p.149. neam quaſi duritiem acquirit. Fibrae laminarum lentis hic deſcribuntur. Totus humor vitreus cellulis communicantibus, membrana communi incluſis, componitur. Proceſſus ciliares vsque ad anteriorem lentis ſuperficiem producuntur, ex vaſis toti conſtant, vitreo humori per vaſa adhaerent, maxi-
p.151. mamque humoris aquei partem ſecernunt. Arteria lentis cryſtallinae, ad poſteriorem eiusdem ſuperficiem progrediens, iam hic et recte quidem deſcribitur, vaſa vero, quae anteriorem lentis ſuperficiem adeunt, a vaſis proceſſuum ciliarium deducun-
p.154. tur. Piſcium lens pene ſphaerica eſt, quo fortior eius refringens vis, defectum refractionis, quae in aliis animalibus per aqueum humorem fit, ſuppleat.

Varia

Varia huic tractationi satis curiosa, de coloribus et eorum mutationibus adnectuntur. p. 165.

Sequitur tractatus de auditus organo, qui iam ante multos annos a Cl. DUVERNEY editus *), auctus hic et emendatus legitur, tertia tamen parte, quae de morbis huius organi agit, tota omissa. Ex iis, quae in hac editione adiecta fuerunt, sequentia notari merentur. p. 170.

Aures natura sua a capite remotae distant, non appressae sunt, quales in nobis ob fascias, capiti in puerili aetate applicatas, apparent. p. 171.

Musculis auriculae, noua hac editione, anterior additur.

Cartilaginea meatus auditorii pars, quo facilius comprimi possit et obsequiosa sit, crebris flexionibus quasi interrumpitur. p. 174.

Longitudo osseae partis eiusdem per aetatem augetur, cum aeris pressione indurescat.

Tympani membrana obliquum situm ita obtinet, vt cum meatus auditorii superiore parte obtusum, cum inferiore peracutum angulum faciat.

Quibus ea exterius inuestitur cuticula et reticulare corpus, maceratione facile ab ea secedunt.

Verius tubae Eustachianae nomen, quam in priore editione semper aquaeductum dixerat, in addendis huius adiicitur.

Processus Rauiani aliquam, sed quodam modo obscuram, descriptionem Noster dare videtur. p. 176.

Lenticulare os, non distinctum os, sed epiphysis cruris longi incudis est, quae cum eo in foetu cartilagine, in adultis ossescente, iungitur. p. 179.

Ossicula auditus perioſteo inuestiuntur, per quod vasa distribuuntur, quae, dum ad interiora eorum penetrant, foraminula, quae in

*) Prodiit Parisiis a. 1682 sub titulo: *traitè de l'organe de l'ouie par M.* DU VERNEY, in 12mo. Attamen iam primis huius seculi annis auctorem additamenta ad hanc tractationem Academiae Regiae exhibuisse, ex horum operum Vol. II. p. 683. percipimus.

in his ossiculis adsunt, efficiunt. Attamen periosteum, vbi inter se articulantur. deest, superficie eorum car-
p. 180. tilagine tantum obducta. Externus mallei musculus ligamentosis fibris augetur, quae exterius a ligamento, ab exteriore meatu auditorio et capsula articulari ad apophysin styloideam protenso, adueniunt.
p. 189. Casserianum musculum Noster negat. Mucus, quo in foetu vtero adhuc incluso membrana tympani inuestitur, epidermidi, qua haec obducitur, adhaeret. Superficialem siue petrosum neruum MECKELII, qui a Vidiano ad durum progreditur, viasque eius Noster iam cognouit, quamuis fibras has a trunco quinti paris deducat. Duri nerui, per faciem distributi, copiosae, cum neruo quinti paris cerebri et tertio ceruicalium, anastomoses, hic describun-
p. 191. tur. In hac praeterea editione soni aliqua theoria, et varia ad physiologicam de auditu tractationem adduntur. Omnes, quae in priore editione adsunt, figurae, et in hac editione reperiuntur, noua tabula, quae hic duodecima est, adiecta. In ea auris externa cum musculis eius, inter quos anterior est, integumenta meatus auditorii, os temporum ex infantili corpore cum vasis, quae per illud et membranam tympani distribuuntur, ligamentum ab osse temporum ad maxillam inferiorem protensum, musculus mallei internus in situ, vasa per periosteum mallei et incudis distributa, et mallei processus longissimus aliaeque partes pinguntur.
p. 297. In tractatione de narium structura, et partibus, quae ad illas pertinent, varia notatu digna inueniuntur. Ossa, inprimis nasalia, accurate Noster describit, eaque vno vtrinque foramine perforari docet. Cartilagines porro narium, earum aperturas, et ipsas narium caueas, verbis accurate depingit. Pyramidalis musculus, non in omnibus subiectis adest, sed loco eius, vt plurimum fasciculus, a frontali

ad

ad naſum deſcendens, deſcriptus fuit. Nares a ſepto ſuo ſaepe inaequaliter diuiduntur, vt vna earum cauea aliquando fere tota obſtruatur. Sinuum et oſſium, quibus interna cauitas componitur, deſcriptiones multa curioſa continent, quae tamen omnia hic repetere nimis longum foret. Oſſis ſpongioſi ſuperioris laminam, quae ex parte aperturam ſinus maxillaris claudit, Noſter verbis delineat, et cum vnco comparat. Officula, quae vulgo a BERTINO dicuntur, ſinuumque ſphenoidalium partem efficiunt, et eorum cum oſſe palatino coniunctionem deſcribit. Sphenoidales et frontales ſinus ſaepe per lamellas oſſeas, in minores cellulas inter ſe communicantes diuidi, et hinc non nunquam quatuor ſinus ſphenoidales adeſſe, vidit. Oſtium maxillaris ſinus accurate verbis depingitur. Singulus aceruus folliculoſarum glandularum, quae in membrana pituitaria ſunt, vno tantum oſtio aperitur. Haec vero membrana a perioſteo differt, diuerſamque in variis locis craſſitiem obtinet, omnesque narium receſſus ſubit. Vaſa narium, inprimis arteriae accurate indicantur. In neruorum naſalium recenſione locus occurrit, ex quo nobis patere videtur, Cl. DUVERNEY iam alteram nerui intercoſtalis radicem, ex ſecundo ramo quinti paris prouenientem, cognouiſſe *). Aſſerit enim, truncum nerui maxillaris ſuperioris in foſſa zygomatica latentem, ramum emittere magnum, qui per canalem in parte ſuperiore apophyſium pterygoidearum, et os ſphenoideum progrediens, ſe neruo intercoſtali eo loco

p. 214.
p. 216.
p. 219.
p. 222.
p. 226.

*) In hac re, vt vbique, adſumimus, nil poſthumis his codicibus additum fuiſſe, quod non Cl. DUVERNEY ſit, cuius rei fidem Illuſtrem SENAC HALLERO dediſſe, ex *Element. Phyſiolog.* T. V. p. 438. percipimus.

p.237. loco iungat, quo carotis osseum suum canalem ingreditur. Per incisiuum canalem, quem apertum esse putat, partem liquidi in naribus secreti ad oris cauum destillare, ibidemque similem, quam saliua, vtilitatem praestare credit. Multum de vsu neruorum olfactoriorum disputat, per quos serum ex ventriculis cerebri ad nares descendere negat. Cum Noster aerem in his ventriculis adsumat, elastica sua vi motum fluidi neruei promouentem, liquorem, qui in ventriculis reperitur, neruos inungere et a vi aeris exsiccante defendere, persuasum sibi habet. Ad hanc tractationem tabula decima quarta pertinet, in qua nares internae et vasa, per earum membranas distributa, pinguntur.

p.248. In ea, quae praecedentem excipit, dissertatione, de gustus organo, tria facit linguae inuolucra, cuticulam, mucosum corpus, et tendinosum inuolucrum, ex quo papillas prouenire putat. Linguae
p.253. fabricam, in primis qualis in brutis est, tres papillarum eiusdem speciem, coecumque linguae foramen describit. Structuram caninae, equinae, bouinae et felinae linguae, earumque inuolucra et corneas, quae in felis lingua occurrunt, eminentias examinat, et cum humanae linguae fabrica comparat. Sola linguae inuolucra, non caro ipsa, gustus organon efficiunt, qui enim in palato sensus perci-
p.264. pitur, ad tactum referri meretur. In descriptione ductuum sublingualium asserit, eos saepe cum maxillaris glandulae ductu confluere. Saliuam acidam naturam habere, per multa experimenta refellit. In tabula decima octaua, quae figuras ad hanc tractationem spectantes continet, lingua et eius inuolucra, papillae et foramen coecum etc. in decima
p.281. vero nona lingua equina, canina, bouina et felina huiusque corneae eminentiae delineantur.

Copi-

Copioſa eſt ea, qua de cute vt tactus organo agitur, pars, ex qua, qualis Cl. DUVERNEY induſtria et doctrina fuerit, abunde patet. Edita quidem haec iam fuit tractatio, in *diario eruditorum* (*Iournal des Scavans*) anno praecedentis ſeculi octuageſimo nono, aucta tamen hic, figurisque elegantiſſimis ornata, traditur. Fibrae tendineae vere in cutem variis in locis tendunt, eamque craſſiorem reddunt. Craſſities cutis ad eius denſitatem nil facit, cum in abdomine, vbi longe minorem quam in capite craſſitiem habet, tamen longe difficilius penetretur. Papillas, quae praecipuum tactus organon ſunt, fuſe Noſter deſcribit, easque concauas eſſe, non planas, monet. p.283. Corpus reticulare in elephanto diſtincte apparet, in homine vero cum epidermide, cute, aliisque partibus adeo arcte cohaeret, vt non ab iis diſtingui poſſit, quapropter id, quod mucoſi corporis loco vulgo in homine oſtendunt, lympha tantum e vaſis effuſa ſtagnansque, Noſtro eſſe videtur. Attamen fibras, quae, epidermidi et cuti connexae, papillas ſuſtinent, et in interna ſuperficie cuticulae deſinunt, reticulare corpus, non vero mucoſum vocare poſſumus. Glandulae, quae in ſuperficie corporis noſtri apparent, ad conglomeratas a Noſtro referuntur, cum ex folliculis inter ſe vaſis et membranis iunctis fiant. p.294. Circa radices pilorum, qui in myſtacibus nonnullorum animalium, vt canis et felis, deprehenduntur, plures glandulae ſedent, quae radicibus vt bulbi adhaerent, et orificiis ſuis ad ipſam pilorum vaginam pertinent. Quinque vero glandularum ſpecies Cl. Auctor facit, quarum prima eas continet, quae craſſum et vnctuoſum liquorem ſecernunt, qui in vnguentum quaſi cogitur, ad quam glandulas narium, et eas, quae in genitalibus vtriusque ſexus circa perinaeum, anum et axillas ſunt, refert. p.295. Se-

cun-

cunda eas comprehendit, quae in cute capitis, facie et pone aures ſunt, atque viſcoſam et oleoſam lympham ſeparant. Tertia glandularum eſt, quae circa palpebras ſedentes vnctuoſam illam mucilaginem, qua illiniuntur, effundunt. Ad quartam glandulas meatus auditorii, vt ceruminis fontes, ad quintam vero omnes reliquas per corporis ſuperficiem diſtributas, quas tranſpirationis organon eſſe putat, refert. Addit ſubaxillares, quas pro colatoriis humoris, fortiter olentis, quo cutis ſub axillis
p.296. inungitur, habet. Vnguium originem a papillis elongatis deriuat, pilos vero plantis comparat, et de differentia pilorum humanorum ab iis, qui in myſtacibus animalium reperiuntur, nec non de origine, radice et vagina eorum multa egregia monet. In addita tabula decima quinta papillae ex elephanti cute, pori in naribus et labiis patentes, ſtriae in digitis, horum integumenta, papillae et reticulare corpus, in decima vero ſexta, aliae partes ad hanc tractationem pertinentes, pilorum inprimis origines et vngues elegantiſſime pinguntur.

p.325. Finita hac ratione prima curſus anatomici parte, Oſteologia ſequitur, in qua de oſſibus in vniuerſum, eorum ſtructura, incremento, partibus et articulationibus Noſter diſputat, ſingulorumque oſſium deſcriptio-
p.352. nem ſubnectit. Oſſa neque per medullam, neque per ſuccum nerueum, ſed per humorem lymphaticum nutriuntur, ex membranis vero fiunt. Medullam acriter ſentire per experimenta propria cognouit. Modum, quo cornua ceruorum quotannis regenerantur, indicat. GAGLIARDI ſententiam de clauiculis laminas oſſeas connectentibus refellit, fuſeque formam ſingulorum oſſium in foetubus diuerſae aetatis deſcribit.
p.364. Cauitates externas oſſium in cotyloideas et glenoideas diuidit, et definitiones diuerſarum ſpecierum addit. De articulationibus oſſium ſimilia fere, quae

alii

alii recentiores diſſectores, habet. Rationem, qua ſingula oſſa inter ſe iunguntur, ad diuiſionem articulationum propoſitam, ſpeciatim examinans, ligamenta ſimul, cartilagines et articulares glandulas indicat. Styloideam apophyſin ad os hyoideum vsque produ- p.429.
ctam vidit. Os vnguis et os palatinum partem cellularum ethmoidalium efficere annotat. Foramen coecum oſſis frontis ad nares patet, et durae matris proceſſum emittit. Oſſis palatini pars, quae partem ſinuum ſphenoidalium, et ea, quae orbitae partem conſtituit, recte indicatur. Articulatio capitis p.443.
cum prima et ſecunda vertebra accuratius deſcribitur, negaturque caput a prima, aut hanc a ſecunda, luxatione diſcedere poſſe. Obſeruauit tamen primam anterius aut poſterius ſecedentem per morbos aut in ſuſpenſis. In quinque puerperis vidit oſſa pu- p.461.
bis a ſe ita ſeparata, vt ſuper ſe inuicem mouerentur, et cartilago intermedia digiti transuerſi craſſitiem aequaret.

Adnexa Myologia longe breuior eſt oſteologia, p.486.
nec ſatis elaborata. Subcutaneum colli *ſternocleidomaſtoidei:* coracohyoideum *pleurohyoidei:* crycoarytenoideum poſticum *interioris* nomine Noſter inſignit. Caninum ad leuatores labii inferioris refert, eumque ab oſſe zygomatico oriri, et per angulum labiorum ad labium inferius produci aſſerit. Intercoſtales internos ad depreſſores coſtarum refert. Cubitalem externum falſo *bicornem*, quadratum vero lumborum *triangularem* dicit. Sequitur adenogra- p.523.
phia, ſiue glandularum deſcriptio, quas in conglobatas et conglomeratas diuidit. Ad has membranaceas quoque partes, quae humorem ſecernunt, vaginalem tunicam, et tunicas ventriculi et inteſtinorum refert. Qui in tunica vaginali reperitur humor, p.534.
lymphatici generis eſt, et per acida, ignemque coagulatur. Ventriculi ex variis animalibus tunicas

deſcribit Cl. Auctor. Membranas acriter ſentire et
p.542. ex neruis fieri, adhuc credit. In angeiographia tantum de arteriis et vaſis lymphaticis, venis plane
p.557. omiſſis, agitur. His omnibus hactenus recenſitis, elegantiſſimus de dentibus commentarius, alias iam in diario eruditorum editus, adiectus eſt. Variae
p.569. eum obſeruationes excipiunt. Harum prima de vegetatione cornuum eſt. Quae per morbos aliquando in hominibus cornua naſcuntur, ex vaginis papillarum elongatis proueniunt, preſſione aliqua, a cauſſa interna vel externa praegreſſa, humoribusque copioſius ad hanc partem ab irritatione tumoris al-
p.573. lectis. Sequitur obſeruatio ſuper rete mirabile in variis animalibus, et de differentia, quae inter cranium eorum et humanum eſt. In ea ex boue, fele, ſue, oue duplex rete vaſculoſum, quod in baſi cerebri et circa oculum eſt, deſcribitur, nullumque tale in ho-
p.584. mine exiſtere oſtenditur. Vltimae obſeruationes palpebram internam quadrupedum et auium, glandulas vicinas et muſculos, nec non oculum felinum et vueae mutationes in eo deſcribunt.

T. II. Poſterioris voluminis initium facit ſecunda com-
p. 1. pendii anatomici pars, quae de thorace agit. Pericardium duabus laminis fit, quarum fibrae ſe diuerſo modo decuſſant. In robuſtioribus et variis animalibus inter has duas laminas alia fibrarum ſtrata adſunt. Pericardii liquor alias diaphanus, in animalibus viuis apertis et ita valde excruciatis ſanguinolentus appa-
ret, vnde per auricularum inprimis dextrae parietes, hunc humorem transſudare, Cl. DUVERNEY con-
p. 12. cludit. Venas cordis in cardiacas externas, quae in coronariam magnam patent, et internas, quae hinc inde in ventriculis et auriculis aperiuntur, di-
p. 19. uidit. Inter cauſas motus cordis, praeter influxum fluidi neruei, ſanguinem ipſum quoque refert, qui

ad

ad motum cordis excitandum multum quantitate, motu et pondere ſuo tribuit. Motus cordis exſecti iterum flatu, pungendo et immiſſa aqua calida excitatur. Calor ſanguinis agitationem ſpirituum in fibris cordis muſculoſis auget, qui fortius affluentes cor ad contractionem ſollicitant. Cartilagines, quae in ramis aſperae arteriae per pulmones diuiſae reperiuntur, ita comparatae ſunt, vt ſibi ex ordine imbricatim incumbant, vnde tanta in pulmonum motu facilitas oritur. Membranae pulmonis a pleura proueniunt ita, vt exterioris pulmonis membrana a lamina interna, quae cauum thoracis ſpectat, oriatur, interior exterioris laminae pleurae, ſiue celluloſae telae, quae pleuram inueſtit, propago ſit, quae et ſepta lobulorum et cellulas ipſas efformat. Fibrae bronchiorum, a quibus pulmonum contractio oritur, ligamentoſae magis ſunt et elaſticae, quam muſculoſae. Pulmonum fabricam non eſſe veſicularem, ſed celluloſam, multis adductis experimentis et obſeruationibus probat, ſtructuramque eorum in vniuerſum cum liene ouium comparat, ac ex rana teſtudineque deſcribit. Aerem ex lobulo in lobulum per interſtitia tranſire, nosque eundem in his potiſſimum, ſi reſpirationem per aliquod tempus ſuſpendimus, retinere, credit. Vtrumque muſculum intercoſtalem coſtas eleuare, hoc loco adſumitur. Primae reſpirationis in foetu cauſam, aeris nares ingredientis irritationem, nec non copiam ſanguinis in pulmonibus collecti, neruos viſceris huius irritantis, facit. De voce diſſerens, gruis vocem et organa eius, inprimis vero aſperam arteriam intra ſterni laminas flexuoſe decurrentem deſcribit. Adiicit actiones cum reſpiratione coniunctas, riſum, tuſſim, ſternutationem, rhonchum et ſingultum, quem in inſpiratione ſubitanea et forti fieri credit, tandemque de aſthmate, diuerſisque eius ſpeciebus diſſerit.

p. 59.

p. 61.

p. 72.

p. 79.

p.127. In tertia curſus anatomici parte de abdomine eiusque viſceribus diſputatur. Muſculos abdominales et vſum eorum, et eo, quo de funiculo vmbilicali agit, loco, arteriae quoque vmbilicalis originem, ra-
p.135. mosque eorum ad veſicam vrinariam, quos *cyſtico-vrinarios* Noſter dicit, in adulto adhuc apertos, fuſe et eleganter deſcribit. Vrachum ad funiculum pate-
p.138. re, dubie proponit. Venam vmbilicalem in octuagenariis ſenibus adhuc lumen ſuum ſeruaſſe, fluido-
p.170. que ſanguine repletam fuiſſe, vidit. Aperturam quae in omenti ſaccum patet, nec non omentum minus, quod *productionem ad hepar et lobulum* SPIGELII vocat, fuſe verbis depingit. Saepius obſeruauit oeſophagum in thorace morboſe dilatatum, membranis eius calloſis et craſſioribus redditis, fineque in ventriculum patente anguſtato, vnde a cibis in hoc ſacco retentis, arteria aſpera compreſſa, ſuffocationis periculum aegris imminebat, vomitu ſuccedente ſublatum, donec aegri tabe tandem ex nutritionis defectu ad ventriculum peruenientis, perirent.
p.187. Duodenum reliquis inteſtinis tenuibus longe amplius eſt, glandularumque multarum orificiis perforatur, quae in primis circa initium eius in celluloſa tunica ſedent. Tunicae quoque eius reliquorum inteſtino-
p.193. rum tunicis longe craſſiores ſunt. In colo tria ligamenta, et cellularum, quae inter ea ſunt, ordines Noſter indicat. Ligamenta haec ex carneis fibris longitudinalibus fiunt, cellulae enim circulares tantum fibras habent, paucis longitudinalibus exceptis, a membrana communi non ſeparandis. Situm horum ligamentorum, rationem, qua cellulae coli oriuntur, et plicas longitudinales circa inteſtini recti orificium
p.199. deſcribit. Hepar ex folliculis ſiue veſiculis compoſitum eſſe aſſumit. Mala, quae ex obſtructione canalis choledochi a calculis biliariis facta oriuntur, ex ſectionibus cadauerum illuſtrat, ſimulque de

ictero,

ictero, colica bilioſa periodica, et fluxu hepatico agit. Ductus biliares hepaticyſticos dubie tantum proponit. In hepate vero bilem ſecerni, multis argumentis defendit. Brutorum et humanum lienem deſcribit. In prioris parenchymate muſculoſas fibras adſumit, eiusdemque a humano differentias indicat, quem cellulis conſtare aſſerit. Lienes minores in omenti ad ſplenem productione, nucis auellanae magnitudinem habentes, conglobatis glandulis ſimiles, ſed diuerſae ab iis ſtructurae, ſaepius reperiri aſſerit. Lienem in hypogaſtricam regionem ex relaxatione ligamentorum deſcendiſſe vidit Noſter, vnde a veſicae et inteſtini recti compreſſione, liber lotii et foecum aluinarum fluxus impediebatur. In alio lienem, qui pondus decem et octo librarum habebat, inuenit. Glandularum ſuprarenalium cauitatem deſcribit, in qua flauus aut croceus liquor reperitur, qui ab aetate mutatur, in foetu autem copioſius adeſt, et ad venas emulgentes deferri videtur. Fibrae veſicae muſculoſae verbis depinguntur, et ſigna, ex quibus ſedes gonorrhoeae variis in locis cognoſci poteſt, examinantur. Vrinam ſine euidenti cauſa ſanguinolentam reddi poſſe, in ſenibus et virginibus bene menſtruatis obſeruauit. Per duos annos aeger quidam cum vrina maximam puris copiam ex abſceſſu renum latente reddebat, ſine vllo doloris circa renem morboſum veſtigio. Sectio poſt mortem inſtituta renem pure valde diſtentum, membranis eius calloſis factis omnibusque vaſis exeſis, et veſicam vrinariam calloſam et purulentam oſtendebat.

p.234. p.241. p.261. p.275.

Vaſorum per penem virilem diſtributionem, et Cowperianas glandulas, quas *proſtatas inferiores* dicit, ſatis ample deſcribit. In foemina ſub inferiore parte plexus venoſi, qui ad orificium vaginae eſt, multae glandulae a Noſtro primum in vaccis, deinde in

p.294. p.319.

foeminis obſeruatae, ſedent, ex minoribus veſiculis compoſitae, planae, proſtatis virorum ſimiles, longitudinis quatuor vel quinque linearum, quas Cl. DUVERNEY *vaginales* dicit. Ex ſingula ſuperius ductus oritur, qui quinque vel ſex lineas longus in medio tandem externi vaginae orificii aperitur. Hy-
p.325. menis membrana deſcribitur. Vteri fabrica cum cutis natura, fibris carneis quae in cute deſunt exceptis,
p.329. conuenit. In ouariorum hiſtoria de veſiculis et corporibus ſic dictis luteis multa Noſter diſputat. Semen non ad tubas, quas *ouiductus* dicit, peruenit, mucus vero, quem nonnulli diſſectores, in animalibus poſt coitum ſtatim diſſectis, in illis inuenerunt, ex lamina tubarum interna exſudat, et viam oui lubricam reddit. Verum ſemen foeminae non habent, ſed vagina tantum humore, ex glandulis ſupra de-
p.349. ſcriptis ſecreto, inungitur. In generationis hiſtoria varias obſeruationes de foetubus in ouario, tubis et abdomine repertis addit, tum ex aliis collectis, tum
p.369. a ſe ipſo copioſe obſeruatis. Hermaphroditos veros exiſtere negat. Quoscunque enim pro talibus ab aliis habitos examinauit, ad vnum alterumque ſexum pertinere vidit. Anatomiam ouarii gallinarum ipſiusque oui breuiter exponit, tandemque de diſpoſitione ad foecundationem neceſſaria, et menſibus mulierum, quorum cauſam in fermento aliquo quae-
p.380. rit, agit. Varia ex his in peculiari de generatione tractatu repetuntur. In eo ſemen foemineum copioſius refutat, coitum ranarum, limacum et lumbricorum terreſtrium ex ſuis, hac de re multa cum induſtria inſtitutis, obſeruationibus recenſet. Tunicas porro, quibus foetus includitur, et fontes liquoris amnii diſquirit, quem ex amnio ipſo oriri, foetumque eo nutriri, contra alios defendit.

p.414. Quae ſequuntur appendicis quaſi loco adnexae obſeruationes de circulo ſanguinis in foetu, occaſione

Mery-

Meryanae litis collectae fuerunt. Continent descriptionem partium, per quas peculiaris motus sanguinis in foetus corpore peragitur, cum vsus earum physiologici explicatione. De valuula EUSTACHII multas obseruationes proponit, Winslouianamque de vsu eius sententiam reiicit, verioremque in foetu et adulto vsum exponit. Alia obseruatione de ventri- p.434.
culorum animalium ruminantium structura et vsu agitur, simulque rugae in camelorum ventriculis, et globuli, qui in ventriculis variorum animalium inueniuntur, eorumque origo disquiritur. Variae se- p.440.
quentes adnotationes de partibus, quae nutritioni auium inseruiunt, de structura rostri psittaci, de renibus variorum animalium agunt. Reliquae omnes p.458.
ex scriptis Academiae Parisinae collectae sunt. Huc referri merentur obseruationes super sanguinis in foetu circulum et variorum animalium, testudinis inprimis et ranae corda, obseruationes de glandularum in ventriculo et intestinis fabrica, de musculis palpebrae internae in animalibus, de situ ductuum biliferorum et natura succi pancreatici, de vasculis omphalomesentericis, de circulatione sanguinis in piscibus, de foetu tubario, de monstro bicorporeo. Claudunt tandem totum opus excerpta ex Actis Societatis Regiae, in quibus omnia continentur, quae Cl. DUVERNEY eiusque inuenta Academiae exhibita, ab anno 1674, quo in hanc academiam receptus est, ad annum 1730, quo e viuis discessit, concernunt. In tabula prima aenea huic volumini adnexa vesica vrinaria anterius et posterius, vasa, fibraeque eius musculosae delineantur; secunda vrethram apertam pene dissecto, vesicam apertam et glandulas Cowperianas cum ductibus suis etc. deinde vesicam, qualis inferius visa adparet, cauernosa penis corpora et arteriarum per penem distributionem exhibet. In tertia rami arteriosi per vesicae faciem

anteriorem distributi, in quarta vero, qui posteriorem superficiem adeunt, egregie delineantur. In quinta tandem vasa, quae per penem et praeputium decurrunt, pinguntur. Reliquae ad dissertationes ex Actis Societatis Regiae desumtas pertinent.

XIV.

IOBI BASTERI M. D. Acad. Caes. Societ. Reg. Lond. et Holland. Socii, Opuscula subseciua, obseruationes miscellaneas de animalculis quibusdam marinis eorumque ouariis et seminiis continentia. Liber tertius. Harlemi apud Ioan. Bosch, 1761. c. ind. pl. 7. tab. aen. 6.

Elegantis operis, cuius initia iam alio tempore cum laude indicauimus *), tomum primum, tertius
p. 101. hic liber claudit. In eo primo de *mytulis*, in primis vero de ea specie, quam LINNAEUS *edulem* dicit, agitur. Mytulus ab ostrea facultate sese e loco in locum mouendi differt. Progreditur vero ope membri linguae formam habentis, quod, si in alium locum se transferre vult, valuulis apertis exserit, et omnia circa se pertangens, corpori cuidam, ope glutinosi humoris, quo hocce membrum obducitur, affigit, sicque sese peruoluens ad eundem locum protrahit. Hoc membrum, quod nonnulli *pedem* dicunt, a Cl. BASTERO accurate describitur. Musculosae naturae est, in superiore vero parte fissuram habet, cuius latera binorum labiorum instar leuiter propendent. Horum ope humorem in fila con-

*) vid. Comment. nostr. Vol. VIII. P. III. p. 535. et Vol. IX. P. IV. p. 587.

congelaſcentem e receptaculo, in ima huius membri parte ſito, mytulus ſurſum pellit, eumque alteri corpori, donec ſoliditatem acquiſiuerit, adplicat. Mytulo deinde linguam retrahente, filum textum conſpicitur, laboreque enarrato repetito, tandem mytulus, filorum anchoralibus irretitus immobilem ſitum acquirit, ſemperque eodem loco, cum fila non rumpere poſſit, affixus manet. LEEUWENHOEKII porro p.104. circa generationem mytulorum errores Cl. Auctor corrigit, ſuasque hac de re obſeruationes proponit. Ex his probabile eſt, mytulos non hermaphroditos, ſed diuerſi ſexus eſſe, mytulum marem absque coitu ſtato tempore animalcula ſeminis virilis eiicere, mytulos conſtipatos iacentes, aliqua forte affectus aut pruritus ſigna ſibi communicandi facultate gaudere, ſicque foemellam hoc virile ſemen accipere, ad foecundanda oua continere, donec matura et ad partum apta ſint. Mytulorum teſtae perioſteo obducuntur, quo ſublato polituram admittunt. Hoc ex fibris tenuiſſimis componitur, et ad orificia teſtarum paullo eminet, quo mytulus forte, clauſis teſtis, aquam et aerem per hoc perioſteum, vt per filtrum hauriri poſſit. Aeris concuſſu et vehementiore motu mytuli grauiter afficiuntur, ita, vt, qui capti in nauibus tranſportantur, ſi fragore tormentorum belli perterreantur, fere omnes pereant. Dum enim nimis ſubito teſtas, quibus apertis ſubinde iacent, claudere cupiunt, aquam ſe circumfluentem amittunt, et ſiccati occumbere coguntur. Mytulum natantem nemo vidit vnquam, quapropter, quos v. c. nauibus affixos reperimus, paruos leuesque aquae vi motos illis adhaeſiſſe Noſter putat.

Sequuntur obſeruationes de *turbine littoreo* LINNAEI, linguaque huius animalis delineatur. Ex p.110. p.111. *echinis marinis* ei potiſſimum ſpeciei inhaeret, quam KLEINIUS *cydarim* vocat, atque aculeos, proboſci-

boſcides et annulos, ex quibus hae conſtant, ouarium et oſſicula in corpore huius animalis contenta deſcri-
p. 116. bit. Ex *Aſteriadibus ſ. ſtellis marinis, rubentem* LINNAEI verbis depingit, et aſſerit, ſexus diſtinctionem coitumque nec in echinis, nec in ſtellis marinis re-
p. 119. periri, ergo hermaphroditos eſſe. *Priapum, marinum* a LINNAEO dictum, tresque *Actiniae* ſpecies, quas ad Priapos refert, variasque earum conſtra-
p. 125. ctiones indicat. Variarum porro *Meduſarum* breuis hiſtoria ſequitur, quam alia de *Balanis* et ſtructura eorum tractatio excipit. Cum hi omni facultate ſeſe e loco in locum mouendi deſtituti, locum, vt coeant, nunquam mutare poſſint, hermaphroditos eſſe Cl. Auctor putat.

p. 127. Tandem de *ſquamis piſcium* agitur. Piſcium cutis aut glabra et laeuis corii inſtar eſt, vt v. c. in balaenis, aut aculeis et nodulis, vt in ſqualis, vel ſquamis tecta apparet. Hae vero numero et figura pro varia piſcium ſpecie inſigniter variant. In vniuerſum teneram piſcium carnem ab ictibus et laeſionibus tuentur, atque ne ea perpetua in aqua maceratione molleſcat, prohibent. Squamae hae non quotannis mutantur, ſed noua eaque tenuiſſima priori increſcit, ſeſeque ſuper oras veteris ſquamae expandit. Omnium piſcium ſquamae expurgatae candidae ſunt, cum color piſcium a membrana proueniat, quae ſuper ſquamas expanſa, eas in ſitu ſuo conſeruat. In multis concharum teſtis, ſi microſcopio conſiderantur, ſimiles ſunt. In parte, quae extra proxime incumbentes ſquamas prominet, ſtriis in orbem redeuntibus, ex vno centro proficiſcentibus et arctiſſime inter ſe nexis, obſitae ſunt. Nonnullorum piſcium ſquamae, praeter hos orbiculares ſtriis reſpondentibus et ad-
p. 137. aptatis quoque quaſi interſcinduntur. Claudit hunc faſciculum *de Gado ſ. Aſello maiore hermaphrodito* obſeruatio. Piſcatores aliquando gados capiunt, lacti-

lactibus et ouis simul instructos, qualis Cl. BASTERO oblatus est, cuius lactes paruae, oua perfectae magnitudinis erant. Ex adnexis tabulis sex aeneis prima, quae vndecima totius tomi est, ad echinorum et mytulorum historiam, secunda s. duodecima, ad stellas marinas et balanos pertinet. Tertia priaporum s. actiniarum duas species, quarta turbinem littoreum et tertiam actiniae speciem, tresque medusae sistit. In quinta vltra quadraginta squamae diuersae ex diuersis piscibus, et in sexta lactes et oua ex gado illo hermaphrodito delineantur. Additus est huic volumini index rerum in prioribus hisce tribus fasciculis contentarum.

XV.

Acta Heluetica, physico-mathematico-anatomico-botanico-medica, figuris aeneis illustrata et in vsus publicos exarata. Volumen IV. Basileae, typis et sumptibus Ioh. Rudolphi Im-Hof. 1760. 4. 2 Alph. 6 plag. 17 tabb. aen.

Vix veremur, ne nostris displiceat Lectoribus, si tribus prioribus Actorum Helueticorum Voluminibus, iam indicatis, nunc eorum quartum Volumen adiungimus; quod quidem, cum eodem studio sit peractum atque ab iisdem viris eruditis collectum, a quibus priora edebantur, eodem profecto modo, vti illa, et declarari et praedicari meretur.

1) *Summarium epistolae Rupelta datae d. 7 Oct.* p. 1.
1758. *Auctore methodi thermometri vniuersalis, vt exinde terminus temperiei globi terrarum determinetur.* Cum perpetua sit vicissitudo materiae frigoris et caloris,

ris, eaque ſemper vel ſole vel ventis excitetur: temperies globi terrarum, quem Cl. Auctor exacte ſphaericum credit, medius effectus caloris et frigoris eſt dicendus. Quod autem materia frigoris et caloris aequali copia in athmoſphaera aeris atque terra eſt diſtributa: temperiem globi terrarum 45 gradus eiusdem latitudinis eſſe, neceſſarium foret. Attamen, cum ſol in ſuo curſu anniuerſario octo dies et quartam diei partem diutius in noſtro haemiſphaerio commoretur, quam in altero: temperiem globi in noſtro haemiſphaerio 46 gradus 8 minutas latitudinis eiusdem eſſe, Cl. Auctor exiſtimat, e contrario in altero tantum 43 gradus 52 minutas.

p. 23. 2) LAUR. THEOD. GRONOVII *deſcriptio aſtaci Noruegici curioſi.* Hic autem cognoſcitur thorace depreſſo, ſuperne rugoſo inermi, lateraliter aculeato, chelis manuum latiſſimis, compreſſis, villoſis, denticulatis.

p. 26. 3) *Eiusdem deſcriptio gymnoti tremuli, atque experimenta cum eo inſtituta.* Hic gymnotus maxillis rotundatis, aequalibus, cauda truncata ſubtus pinnata, in fluminibus Americae meridionalis inuenitur. Qui eum tangunt, quacunque etiam ſint aetate, ſtatim in membro tangente eiusmodi ictu afficiuntur, qualem poſt vehementem cubiti conquaſſationem ſentimus *). Omnes eius partes hanc exſerunt vim, inprimis cauda pinnaque ani, et quo magis agitatur, eo magis haec vis augetur. Adeoque ſi tangens manus chirotheca armata vel oleo ac cera imbuta eſt, vel ſi piſcis baculo, inprimis ferreo, tangitur, eius tremor vehementer ſentitur, minime autem, ſi cera

*) Cuius rei mentionem iam fecimus in Commentar. noſtr. Vol. VIII. p. 396.

ſi cera ſigillari attingitur. Piſces in eius vicinitate vel pereunt, vel ab eo deuorantur, exceptis ſquillis, a quibus ipſe interficitur. Motum tremulum huius piſcis nonnulli chirurgi commendant tanquam remedium ſpecificum ad neruorum tollendas obſtructiones.

4) *Eiusdem obſeruationes de animalculis aliquot marinae aquae innatantibus atque in littoribus Belgicis obuiis.* Haec ſunt *Beroe*, corpore octagono, ſphaerico, tentaculis binis plumoſis longiſſimis; *Meduſa* haemiſphaerica, coſtis tranſuerſalibus quatuor, tentaculis marginalibus plurimis minimis, margine integerrimo; *Squilla* acaudata, pedibus quatuordecim; *Hydra* corpore oblongo cylindrico gracili, tentaculis breuibus. p. 35.

5) ABRAH. GAGNEBINI *deſcriptio campanulae maximae, foliis latiſſimis, flore coeruleo, eiusque varietatum.* p. 40.

6) PHIL. IAC. SCHLOTTERBECCII *obſeruatio, de cochlea quadam ad turbines referenda.* Ob eius analogiam cum turbine quodam, a GESNERO olim deſcripto, hanc cochleam appellat *turbinem paruum, ſpirulis arctiſſimis et varie tuberculoſis.* p. 46.

7) *Eiusdem obſeruatio ſecunda botanica, de fungo peculiari.* Quem Cl. Auctor propter odorem ingratum potius ad DILLENII *Amanitas noxias*, quam ad *eſculentas* refert, quamquam cum vtraque ſpecie magnam habet ſimilitudinem. Attamen hic fungus nec noua ſpecies, nec inſolita varietas eſſe videtur, cum creſcendo caput globoſum, dehiſcente annulo, in pileolum expandere ſoleat. p. 49.

8) *Eius-*

p. 53. 8) *Eiusdem obseruatio tertia botanica, de fungo pediculato poroso.* Hunc addit Cl. Auctor, vt nouam speciem, DILLENII *Boletis*, eumque nominat *Boletum superne coloris fusci, castanei, inferne pallide fusci, pediculo obsolete albicante, concolore crassiusculo.*

p. 55. 9) LUDOV. WENTZII *solutio famosissimi problematis geometrico-practici, de inuenienda distantia obiecti remoti ope vnicae et cuiuscunque, vt vocant, stationis; ad eum casum restricti, quo accessus ad locum quaesitae distantiae ante dimensionem conceditur.*

p. 63. 10) I. I. D' APPLES *obseruatio meteorologico-practica circa miserias anni* 1758. Hic enarrantur incommoda, quae ex pluuiosa tempestate huius anni oriebantur, et omnibus vegetabilibus, et inprimis sanitati incolarum Heluetiae maximopere nocebant. Etenim excitabantur febres putridae verminosae, variolae confluentes, icterus, rheumatici et arthritici dolores, tusses ferinae infantum, colica pictonum, cet. Ex quibus hae duae obseruationes inprimis notari merentur.

p. 65. Prima *febris putridae spasmodicae et rheumaticae.* Virgo, triginta annorum, doloribus lumborum et suppressis menstruis laborans, drastico malum ita auxit, vt motibus conuulsiuis atrocibus angeretur, extremitates rigidae et immobiles fierent, et lenia deliria accederent. Haec tandem, reliquis frustra tentatis remediis, balneo tepido ex herbis et floribus emollientibus quotidie bis adhibito, mobilitatem membrorum recuperauit.

p. 67. Secunda *febris catarrhalis cum vlcere pulmonis.* Vir robustus per duos annos languore, tussi sicca et dyspnoea laborabat, tandem subito horrore et membrorum tremore afficitur. Febris continuabat cum pulsu profundo et frequenti; tandem, cum obie-

rat,

rat, in eius sectione pulmonum vlcera mortis causam manifestabant.

11) Cl. VACHER *relatio de planta venenata ex insula Corsica.* Cum septemdecim milites in conuiuio amico cibum a foliis et radice cuiusdam plantae praeparatum comedissent: post vnam horam nonnulli in syncopen et motus conuulsiuos incidebant, et vnus mox moriebatur. Statim olei magnam copiam bibebant et deinde in nosocomium transferebantur, vbi Cl. Auctor omnibus et clysmata oleosa et potiones emeticas ex grano vno tartari emet. et oleo dedit. Cum aegroti de nullo dolore conquererentur, nec sectio demortui signa inflammationis ventriculi, intestinorum et viscerum ostenderet: facile apparebat, venenum frigidae ac stupefacientis esse indolis, qua propter oleosa, vt noxia, intermittebat et emetica iis, qui nondum euomuerant, vlterius praescribebat. Auctor conuiuii *Trelacheau*, qui prae aliis sese replerat, grauissima etiam symptomata experiebatur, oculi torui erant, maxilla inferior contracta, pulsus debilis, motus et sensus plane sublati, et totum corpus frigidum. Conquassatione tandem, ad duas horas peracta, ad se rediit, vomuit, et emeticis datis refectus est. Alter post plures vomitus statim plane conualescebat, relicta leui imbecillitate. Reliqui vel nulla vel leuia symptomata sustinebant, et sexto die omnes sani e nosocomio egrediebantur. *Trelacheau* tantum ibi permanebat, qui, post soporem quindecim horarum, vehementibus doloribus totius corporis iisque in dies crescentibus, et haemorrhagia narium vexabatur. Quem tamen tribus venaesectionibus, oxymelle cum theriaca exhibito, clysmatibus, purgante ex manna et syrupo de cichor. et extracto iuniperi ita restituit Cl. Auctor, vt vigesimo tertio die tandem p. 69.

e no-

e nosocomio sanus exiret. Haec planta venenata ex vmbellarum genere erat, sapore dulci, paululum acri, radice radici napi quodammodo simili, et ad flumina mense Maio floret. Haec minime est cicuta, sed potius oenanthae aquat. RAII maximopere similis, et vt venenum stupefaciens et frigidum nomine *Occhio grisо* incolis nota est. Succus radicum est acris, nauseosus, qui vulneri in crure felis facto applicatus, nec causticam, nec venenatam vim exserebat; succus foliorum et ramorum multo mitior inueniebatur.

p. 82. 12) ALBERTI V. HALLER *Orchidum classis constituta.* Et copia specierum Orchidum, quarum in Heluetia ad quinquaginta nascuntur, et character in floris figuris latens, et quod in hortos inferri non possunt, sed in syluis, alpibus et pratis inquiri debent, maximam quidem parit difficultatem in earum classe constituenda: quam tamen Ill. Auctor facile superauit et nobis omnium harum specierum accuratissimas descriptiones exhibet.

p. 84. Primo differit *de generibus constituendis.* Gentis vniuersae character definitur ab habitu monocotyledone, foliis semper integris, a neruis sibi et orae folii paralelis, a fructu vniloculari, a valuarum discessu, a foraminibus, quibus semen defluit, a seminis adhaesione ad carinas, a flore plerumque hexapetalo, staminibus duobus colliculo adnatis, in quo via ad ouarium ducit, qua propter LINNAEUS has stirpes *gynandras* appellat. Porro disquirit, ex quibus partibus Orchidum genera constituerint, et quomodo hac in re inter se differant TOURNEFORTIUS, RAIUS, RIVINUS, BOERHAAVIUS, KNAUTIUS, KRAMERUS, WEDELIUS, LUDWIGIUS, MICHELIUS, GMELINUS et LINNAEUS.

p. 89. Ill. Auctor non probat duo filamenta omnibus orchideis

chideis plantis a LINNAEO tributa, quae ipſe tantum in Orchide inuenit, nec, vti ille, Serapiadem ab Ophry, nec Satyrium ab Orchide ſeparat. Itaque ad genera definienda nec calcar, nec labellum adhibet, ſed coniunctam ſtaminiferam machinam, in qua fouea vnguinoſa eſt, quae ad ouaria ducit. Sola *Corallorhiza* in hac gente quatuor antheris eſt inſtructa. Deinde a baſi huius machinae ſtamina oriuntur, et diuerſis craſſisque filamentis nudae antherae inſident, vti in *Calceolo*; porro ſcapus antherarum erectus in duas partes diuiditur, quarum ſuperior fungoſa in duabus foueis duas antheras ſeſſiles continet, inferior eſt antherae ſuſtentaculum. Eiusmodi plantas *Epipactides* appellat; *Orchides* vero, quae vel palmatae, vel teſticulatae ſunt, ſcapum ſtaminum habent breuiorem, non bifidum, ſed anterius nodis duobus excauatum, qui duo ſtamina continent.

His praemiſſis, genera et ſpecies deſcribit, et vniuscuiusque ſpeciei varia nomina, apud alios Botanicos vſitata, addit, et, ſi quae ſint, varietates ſimul indicat.

Genus I. *Corallorhiza.* Ophryos Sp. LINN. p. 92.
Sola omnium Orchidearum quatuor antheris ornata eſt.

Genus II. *Calceolus* TOURNEFORT. Cypri- p. 94.
pedium LINN. duas ſpecies habet 1) fol. ouato-lanceolatis, petalis interioribus ligulatis, 2) foliis ouatis, petalis ouato-lanceolatis.

Genus III. *Epipactis*, continet TOURNEF. p. 100.
Ophryn, Nidum auis, Helleborinen, LINN. Ophryn, atque Serapiadem, et ab vtroque labello tres ordines conſtituuntur.

Ordo 1. *calcare nullo, labello integro*, decem Epi- p. 101.
pactidis ſpecies comprehendit, quarum enumera-

tionem, cum profecto nimis longa ſit, hic plane omittimus.

p.123. Ordo 2. *calcare nullo, labello bifido*, tres alias Epipactidis ſpecies complectitur.

p.129. Ordo 3. *flore calcare donato*, duas Epipactidis ſpecies conſtituit.

p.133. Genus IV. *Orchis* TOURNEF. LINN. et GESN. Ophryos Sp. et Satyrium Eiusd. Eius flos quatuor ordines facit, cum vel calcar habeat, vel eo deſtituatur.

Ordo 1. *calcare nullo.* Ibi ſex Orchidum ſpecies adſunt, quae plerumque labello inter ſe differunt.

p.142. Ordo 2. *calcare breuiſſimo*, ſex ſpecies Orchidum radice, cucullo, labello ac petalis diuerſas comprehendit.

p.148. Ordo 3. *calcare longiuſculo*, decem Orchidum ſpeciebus, radice, galea, caule, labello et ſegmento medio diuerſis, componitur.

p.162. Ordo 4. *calcare longiſſimo*, tres Orchidum ſpecies, varia radice et labello diuerſo inſignes, habet.

Hae ſunt Orchidum ſpecies, quas Ill. Auctor ſummo cum ſtudio ac induſtria diuerſas reperit, et vix plures in Heluetia, quin etiam in Europa temperata, vt aſſerit, vnquam naſcuntur.

p.167. 13) SCHMIDII *Epiſtola ad I. I.* D' ANNONI, de puella nouem annorum, quae Bernae filiam peperit, quam chirurgus imprudens in partu laborioſo per partes ex vtero protraxit.

p.169. 14) IO. HOFERI, *Filii, tentaminis lithologici, de Polyporitis vel Zoophytis petrefactis, Miſſus primus.* Cum diſtributio zoophytorum, ab aliis Lithologis facta, nouis obſeruationibus PEYSONELLI, IUSSIEUI, DONATI et ELLISII valde locupletata ſit: Cl. Auctor primus eſt, qui hanc vlterius per-

perficere, et in genera et ſpecies diuidere tentat. Quamquam quidem hic vnum genus tantum exhibet: in quouis tamen horum Actorum tomo miſſum huius claſſis promittit.

Claſſis prima *Polyporitas* vel *Zoophyta petrefacta* p.172 continet, quae ſunt corpora ſolida variae figurae, a polypis marinis et exſtructa, et inhabitata, atque olim in lapideam vel aliam mineralem ſubſtantiam mutata.

Genus I. *Anthoporita ſiue Anthopora petrefacta.* Haec conſtat ex columna ſcapiformi, nodulo craſſiori, radios in forma floris ſuſtinente, columna vero, nodus ac radii ex variis trochitis componuntur. Trochita eſt corpus durum, a polypo anthoporae factum, in quo eius corpus in medio, extremitates ſub baſi continentur. Entrochus ſiſtit columnam, ex trochitis ſibi impoſitis conſtructam, in quorum medio foramen conſpicitur, ſiue axis, quae ſemper cylindrica eſt, extremitates vero illius ſaepe pentagonae, pentapedaloideae et quinque radiatae apparent. Baſes dicuntur ſuperficies planae ſuperioris et inferioris trochitae lateris; corpus trochitae peripheriam externam ſignificat. Anthopora quidem a pleriſque ſcriptoribus ſtellis marinis adnumeratur; cum vero Cl. Auctor ex trochitarum ſtructura cognouerit, hanc magnam habere affinitatem cum aliis polypis: originem illius ſic ſibi finxit. Vermes marini lum- p.181. briciformes et polypi, brachiis, in radios diſpoſitis, inſtructi, ex inſtinctu ſeſe materia corneo-lapidea obtegunt. Cum igitur in ſingulo trochita ſit polypus, eiusque corpus in axi, et os, brachiis radiatim cinctum, ad inferiora poſitum ſit, et anum ſuppoſiti polypi arripiat: ſic vel radius vel columna ſcapiformis oritur. Generationem ſic deſcripſit. Si polypus anthoporae ab agmine ſolutus eſt, tum a maris motu tam diu hinc illinc agitatur, donec attigerit corpus

ſolidum, quo arrepto, ſenſim formam mutat, vt trochita nodoſus, anthoporae florem ſuſtinens, fiat. Hic generat polypos quinque iuuenes, quos quinque inciſuris applicat, et ſenſim alii prioribus iunguntur; ſic quinque radii, mox bis duplicati, oriuntur. Rudimenta ſolidi corporis, vermes marinos cingentis, iam in ouulo adſunt. Subſtantia trochitarum marinorum petrefactione in ſeleniticam denſam mutatur, quae, malleo diffracta, in parallelepipeda diſſilit, acidis ſpirituoſis arroſa, poſt efferueſcentiam in circulos concentricos abit, ignis vi in parua fruſtula cum ſtrepitu diſrumpitur, tandem in albiſſimam calcem mutatur.

p.188. In catalogo anthoporarum deſcribuntur 1) *Trochitae cylindrici ſimplicis* 22 ſpecies; 2) *Trochitae cylindrici tuberculis aſperi* 9 ſpecies; 3) *Trochitae pentagoni* 12 ſpecies; 4) *Trochita quadratus;* 5) *Trochitae ſcapiformis* 2 ſpecies; 6) *Trochitae nodum inter ſcapum et radios conſtituentis* 9 ſpecies; 7) *Entrochi floralis, ſiue, Encrini* 3 ſpecies; 8) *Entrochi ob ſtructuram ſingularem rarioris* 4 ſpecies; 9) *Entrochi et trochitae a cauſa quadam deſtruente mutati* 11 ſpecies; tandem *Entrochi et trochitae corporibus petrefactis variis tecti* 7 ſpecies, omnesque ſimul accurate ſunt delineatae.

p.212. Adiecta eſt *Eiusdem obſeruatio zoologica,* de cochlea minima, quae a LINNAEO dicitur, *Nautilus, teſtae apertura orbiculata, anfractibus contiguis, articulis annulatis dorſo ſpinoſ*

p.214. 15) A. SOCINI *tentamina electrica in diuerſis morborum generibus, quibus accedunt leuis electrometri Bernoulliani adumbratio, et quorundam experimentorum inſtituendorum ratio.* Electricitas aegris paralyticis et rheumaticis interdum nullam, ſaepe inſignem affert vtilitatem. Adhibet Cl. Auctor globum vitreum

treum vndecim pollicum in diametro, et ſcintillas ex brachio nudo ad 2 vel 3 pollices cum globo metallico elicit. Sic in viro 57 annorum dolorem labii inferioris et artuum tremorem, poſt 20 experimenta electrica, ſuſtulit, et ſimili modo alius dolorem brachii dextri, et in alia dolorem manus depulſit. E contrario in foemina 60 annorum ab electricitate nauſea, ſudor et ſymptomata hyſterica oriebantur; in auditus et oculorum vitiis, ipſaque hemiplegia, haec fruſtra eſt adhibita.

16) IOH. RUDOLPH ZWINGERUS *de dyſuria ex vlcere inteſtinali in veſicam peruio, in maraſmum deſinente.* p. 231. Senex 78 annorum, caelebs, ſtudiis litterariis et vitae ſedentariae deditus, ſubito corripitur dolore acuto in regione lumbari, cum febricula continua. Ab hac breui tempore reſtitutus, relicto tantum languore, mictione dolorifica et alui teneſmo afficitur, et ſenſim dyſuria moleſtior fiebat, cum aeger clyſmata et iniectiones repudiaret. Tandem quaedam bullulae ex vrethra propullulabant, et deinceps vrinam, nigricante foeculentia turbidam, cum ſtrepitu reddebat, ex quo apparebat, meatum ex inteſtino recto in veſicam adeſſe; aeger autem paulo poſt moriebatur maraſmo.

17) *Idem de vomitu puellae diuturno, hauſtu mercurii viui ſublato.* p. 234. Puellam vndecim annorum vomitus, cum ſiti et fame ingenti, ad quatuor menſes vexabat, qui, omnibus aliis remediis fruſtra tentatis, tandem hauſtu quatuor vnciarum mercurii viui, cum duabus vnciis olei amygd. dulc. ſenſim plane ſedabatur.

18) D. C. E. BERDOTI *obſeruatio de vtriusque femoris a cauſa interna luxatione feliciter curata.* p. 236. Puer

ſeptennis febre miliari pleuritica, paulo poſt febre verminoſa decumbens, vagos dolores ſentiit ad ſcapulas, coxas et genu ſiniſtrum, quod intumeſcebat, ſed lintea calida, ſacculi ex floribus ſambuci et chamomillae, et fumus aromatum hos breui ſuſtulit. Paulo poſt in genu dextro magnus, durus et dolens oriebatur tumor, qui, adhibitis ſaccuſis ſupra dictis, cum herbis aromaticis et ſpiritu vini camphorato, imminuebatur, cum puer noctu dormiens e lecto decidit, nullo tamen exinde oriente corporis vitio. Sed poſt octo dies pes dexter fere flaccidus, ad motum non aptus, ſiniſtro breuior, et ſiniſter quoque languidus inueniebatur, atque vtriusque femoris luxatio apparebat. Caput dextri femoris prominebat ad duos digitos ſupra acetabulum, paulo retrorſum, et ſiniſtri caput recta linea ad dimidium digitum extra acetabulum deſcenderat. Cum repoſitum caput femoris dextri, ob aegri colicos dolores, ter ab acetabulo recederet, peculiare inſtrumentum, hic ſimul delineatum, adhibuit C. Auctor, quo femoris caput in acetabulo retinuit, et vſu aromatum et adſtringentium vtriusque femoris luxationem tandem curauit.

p. 240. 19) IOH. CONRAD. FUESLINI *obſeruatio anatomico-medica, praeternaturalem ſtructuram veſicae vrinariae referens.* Puer $3\frac{1}{2}$ annorum per ſex menſes dolorem inſignem in emittendo lotio ſentiit. Chirurgus, qui calculum ſuſpicabatur, ad collum veſicae tumorem ſcirrhoſum iuglandis magnitudine inuenit, cum inteſtinum rectum digito indagabat. In ſectione defuncti tres vrethras reperit, veſica vrinaria calculo ſpongioſo, quinque drachm. pondere, referta fuit; duae vrethrae in lateribus poſitae erant, media, reliquis breuior, tumore ſcirrhoſo circumdabatur, tandem hae tres vrethrae in oſſis pubis infima parte

parte in ſacculum iungebantur, a quo vnus canalis, vrethrae naturali ſimilis, vsque ad glandem progrediebatur.

20) LAUR. THEODORI GRONOVII *Animalium in Belgio habitantium Centuria prima.* Hunc catalogum ſecundum LINNAEI methodum, in ſpeciebus animalium adhibitam, inſtituit, ideoque hic deſcribuntur mammalia, *primates*, mammalia, *fera*, mammalia, *beſtiae*, mammalia, *glires*, mammalia, *pecora*, mammalia, *bellua*, mammalia, *pete*, aues, *accipitres*, aues, *picae*, aues, *anſeres*, aues, *grallae*, aues, *gallinae*, aues, *paſſeres*. Cum vero nimis ampla foret deſcriptio, ſi omnes ſpecies, quae his characteribus indicantur, accurate declararemus: harum vlteriorem enumerationem hic omittamus. p. 243.

Centuria animalium ſecunda in Belgio ab eodem obſeruatorum ſimili modo hic tractatur, et continet amphibia *reptilia*, amphibia, *ſerpentia*, amphibia, *nantia*, piſces, *apodes*, piſces, *iugulares*, piſces, *thoracicos*, piſces, *abdominales*, piſces, *branchioſtegos*, et inſecta, *coleoptera*. p. 256.

21) CAR. ALLIONI *deſcriptio cortuſae* MATTHIOLI. Radix eſt fibroſa, protrudit folia ſex, odorata, glabra, lobis vndecim inciſa, quilibet lobus in tres lobos dentatos diuiditur; ſcapus eſt teres, nudus; ex inuolucro vniuerſali prodit vmbella, radiis duodecim vnifloris inſtructa, flos ornatur calyce ſemiquinquefido, ſegmentis erectis, lanceolatis, corolla odorata patente, rotata, ſegmentis purpureo-violaceis, antheris quinque conniuentibus tubi orificio, ſtylo filiformi, hamato; fructus ſiſtit capſulam oualem, vnilocularem, quae ſemina plura nigra compreſſa, angulata continet. p. 271.

p.275. 22) IO. IAC. D'ANNONE *de petrificatis quibusdam minus cognitis*; I. differit *de singulari echinitae specie*. Cum in omnibus echinis ac echinitis taeniae omnes semper ex vno puncto, testae vertice, oriantur, hic in eo quam maxime ab his differt; quippe qui ex meris assulis componitur, et cuius taeniarum paria tria ex vertice, duo reliqua oblique excurrunt et in os desinunt, duo vltima, ex puncto in summitate ani proficiscentia, oblique versus os tendunt. Sic basis testae in quinque triangulos diuiditur, et superior, siue conuexa superficies, etiam quinque partes habet, duos triangulos similes, quorum vertex cum vertice testae conuenit, alium aequicrurum, cuius vertex in ani summitate est, duo tandem trapezia; vnaquaeque vero harum partium per futuram
p.282. in duas aequales partes dispescitur. II. *de concha anomia plicata πολυλεπτογίγγλυμος petrificata* agitur. Est concha ex duabus valuis inaequalibus plicatis composita, et propter valuarum commissuram quae exilissimis fit denticulis, inprimis notari meretur.
p.284. III. *ostreum plicatum, plicis valde inaequalibus, lapidefactum* considerat Cl. Auctor. Hoc plerumque *imbricatum* dicitur, et in eo a reliquis differt, quod duas plicas in medio ambitus interiectas habet, quarum latera inaequalia sunt, et proximas plicas quin-
p.286. quies longitudine superant. IV. *millepora tubulis parallelis* describitur, quae speciem constituit tubulariae, tubis hexangulis.

p.288. 23) WERNERI DE LA CHENAL *obseruationes nonnullae botanicae*. Prima describit *Sisymbrium foliis pinnatis, imorum pinnis oblongis, superiorum*
p.292. *linearibus integris, siliquis ouatibus, oligospermis*. Secunda ostendit, *duas* esse *species Raphani aquatici*, alteram *folio in profundas lacinias diuiso*, alteram *folio plerumque integro, interdum ad pediculum laciniato*,

quas

quas quidem LINNAEUS et HALLERUS coniungunt. Tertia indicat nouam in Heluetia detectam speciem *cardui foliis lanceolatis, amplexicaulibus, serraturis spinoso setaceis, capitulis triphyllis.* LINN. *Sp. plant.* n. 12. Quarta *aliam cardui speciem* concernit, cuius synonima adiiciuntur. Quinta differit de Trifolii specie, *meliloto parisiensi humifuso, foliis serratis, glabris,* VAILLANTII. p.294. p.296. p.299.

24) IO. IAC. D'ANNONE *Epistola ad* IO. HENR. RESPINGERUM, sententiam Cl. Auctoris explicat, quam habuit de piscículis et vermibus 1758 circa Birsam in riuulis et paludibus repertis, quorum figurae simul depinguntur. Piscículi ex *gasteropoleorum* genere sunt; vermis, in piscis abdomine incluſus, ad taeniarum genus pertinet, et simul cum ingestis, inprimis aquae hausta, hoc intrasse, minime vero congenitus esse, videtur. Similem hic enarrat obseruationem de foemina, et condylomatibus vexata, et saepe eiusmodi taenias excernente, quae, intermisso hausta aquae ex fonte quodam, ouulis taeniarum referto, mox ab vtroque malo liberabatur. Tandem hic delineatur animalculum, a muliere taeniis laborante per aluum excretum, quod *muscae, in aquis stagnantibus et locis impuris habitantis,* simile deprehenditur. p.301.

25) ACHILLIS MIEGII *Homolocenchrus, nouum graminis genus.* Est phalaridis spec. LINNAEI et cognoscitur locustis simplicibus, hermaphroditis, elliptico-oblongis, compressis, calyce nullo, corolla biualui, persistente, valuulis carinatis, staminibus tribus, pistillo breui, dystilo, semine vno. Radix fibrosa est, geniculata, plures protrudit culmos teretes; foliorum vaginae sunt longissimae, ad internam foliorum basin terminatae membranulis breuissimis, p.307.

mis, albidis, folia vtrinque glabra, margine ſpinis rigidis obſito, flores paniculati, locuſtae caducae, ſemen ſplendens, glabrum, ſubfuſcum, inſipidum.

p.315. 26) I. H. LAMBERT. *de variationibus altitudinum a luna pendentibus.*

p.337. 27) IOH. RUDOLPHI ZWINGERI *Diariolum noſologicum Baſil. Anni* 1759. Adiecta tabula noſologica huius anni oſtendit, ex aegris 275 variis morbis affectis, 16 aegrotos manſiſſe, 42 periiſſe, et 217 conualuiſſe.

p.351. 28) EMAN. WEISII *obſeruationes de globulis ſanguinis.* Cl. Auctor hic primam tantum partem harum obſeruationum nobis offert, quae globulos ſani corporis cum globulis diuerſorum animalium comparatos conſiderat. Ii, qui microſcopio duas globulorum ſanguinis animalium ſpecies detexerunt, etiam animalia in duas claſſes diſtribuerunt; ad quarum primam, globulis ſphaericae figurae praeditam, hominem et quadrupedia piloſa, ad alteram, globulis oualis figurae inſtructam, animalia volatilia, piſces, amphibia et reptilia ſquamoſa retulerunt, quamquam diuerſitas globulorum, in vtraque claſſe nonnunquam occurrens, ſaepe hanc diuiſionem interrumpit.

p.361. 29) *Obſeruationes thermometri in Sibyria, maximo frigore ſaeuiente, factae a* DELISLE *et communicatae ab* ABR. GAGNEBIN. *ſen.* Summum frigus, quod Cl. Auctor adnotauit, 1735 d. 6 Ian. in Sibyria fuit ad 70 gradus.

p.364. 30) *Obſeruationes meteorologicae anno* 1757 *et* 1758 *Ferrieriis (a la Ferriere) factae ab* ABRAH. GAGNEBIN. *ſen.* 31) *Ob-*

31) *Obſeruationes meteorologicae, factae Baſileae* p. 365.
1757 *et* 1758 *a* I. IACOBO D'ANNONE.

XVI.

Elementa Phyſiologiae Corporis Humani. Auctore ALBERTO V. HALLER, Praeſide Societatis Reg. Scient. Goetting. Sodali Acadd. Reg. Scient. Parif. Reg. Chir. Gall. Imper. Berolin. Suecic. Bononienſ. Bauar. Societ. Scient. Britann. Vpſal. Bot. Flor. Heluet. In Senatu ſupremo Bernenſi Ducentumuiro. Tomus Quartus. Cerebrum. Nerui. Muſculi. Lauſannae, ſumptibus Franciſci Graſſet. 1762. 4. Alph. 3. pl. 8.

Laetamur ſane, Ill. Auctorem in edendo opere phyſiologico indefeſſe pergere. Egregius hic liber, qui publicae vtilitati deſtinatur omnino, multum quidem Ill. Auctori in colligendis rebus, quae ad ſaeculum 18 vsque innotuerunt, faceſſit negotium, multa tamen, inque compendium contracta, largitur, adeo, vt nobis, qui haecce legimus, et poſteris, qui eadem legent, communem adferant vtilitatem. Qui nunc ſub manibus noſtris eſt, quartus tomus ex duobus libris componitur, quorum prior, ordine decimus, cerebrum et neruos, poſterior, vndecimus, muſculos motumque animalem pertractat. Multa ſunt, diceremus cuncta, quae attentionem noſtram merentur; ſed liceat nobis eorum tantum epitomen tradere, quae Noſtra propria ſunt, quaeque alii percepiſſe geſtiunt.

A cerebro initium capit Ill. Auctor, non a dura p. 1.
membrana: hanc enim a venis cerebri ſeparare, iſtasque ab arteriis diuellere, animus non fuit. In omnibus anima-

animalibus, quibus oculi sunt, cerebrum esse, neque hoc absque oculis in vllo animale reperiri, Nosser asserit. In omnibus quadrupedibus cerebri ratio ad reliquum corpus maior est, quam in aliis, minor tamen in animalibus ferocibus, et quorum vitae genus maximos musculos temporales postulat, quibus ad praedam vincendam idonea redduntur. Nullum tamen quadrupedum hominem in ea re superat, hominique grandius quam boui vel equo esse cerebrum, constat; figuramque, cum mathematicorum figuris comparandam, cerebro in vniuersum sumto nullam esse, in eo tamen elliptici aliquid deprehendi, autumat.

p. 12. Hactenus cerebri nomine et cerebellum simul intelligendum cupit Ill. Auctor, nunc cerebrum proprie dictum considerat, eamque portionem encephali, quae orbitis incumbit inque ossium cuneiformium alas descendit et tentoriis innititur, cerebri nomine notam, cum dimidio ouo comparat, ita, vt anterior vertex aliquanto acutior, posterior obtusior sit. Membranis istud inuoluitur, quarum tamen vera vna est, pia dicta, a qua differt arachnoidea, indolis cellulosae, neutiquam pro exteriori lamina piae habenda. Haec, pia nimirum, firmior, verumque involucrum cerebri sistens, hanc nacta est vtilitatem, vt molliſſimum viscus contineat, firmet, vasaque ipsi vndique suppeditet, eaque vasa ordinet et fundet; sentire autem neruosque accipere non videtur.

p. 25. Cerebri corticem glanduloſum non esse, hoc argumento probat Noster, quod celerrima voluntatis imperia, et corporum, sentientes neruos longe a cerebro ferientium, succedentes in anima repraesentationes, eiusmodi in neruis requirere videantur liquorem, qui celerrime neruos percurrat. Totum autem vasculosum esse et ex arteriolis, venulis

lis rubris et non rubris, et tenerrima cellulosa tela, maximam partem constare, ex eo probat, quod cortex vniformem cinereum et vitreum colorem referat, et iniectus liquor de cinerea ista substantia aliquam partem in rubra vascula conuertat, ita, vt totus cortex interdum rubeat.

Medullae fabricam obscuram dicit Ill. Auctor, in lineas tamen rectas lacertulasque amare figurari, nec cellulosam, nec spongiosam, nec vesicularem etc. esse, monet. Ventriculos laterales cerebri imaginariam intercapedinem, neque vere cauam esse, dum animal viuit et sanum est, asserit, aquamue ventriculorum, ab arteriis secretam venisque resorptam, gelatinosam in morbis augeri concedit. Ventriculum tertium nihil nisi contiguorum thalamorum limitem esse, neque cum anterioribus communicare, eiusque ostium anterius ad basin cranii ducere, docet, idque, quod infundibulum dicitur, cauum esse, dubitat. Glandulam pituitariam, nullius alterius glandulae similem pro cerebri appendice habet, neque ventriculorum aquam ad eam venire, eiusque vtilitatem conspicuam non esse, putat. p. 30.

Cerebellum omnibus animalibus, exceptis insectis, esse, id ipsum cerebro mollius, minus quam cerebrum hominique fere subnoncuplum, ostendit, atque quartum ventriculum pro imaginaria cauitate, vt in cerebro, habet. p. 68.

Medulla oblongata, coniunctas cerebri et cerebelli medullas habens, secundum Nostri sententiam, a medulla spinali separari non debet, nullo quippe euidente limite distincta, intusque corticalem naturam habet cum medulla striatim mistam. Quae hanc sequitur spinalis medulla in homine pro exigua cerebri appendice habenda est, neque totam dorsi longitudinem sequitur, sed circa primam aut secundam lumborum vertebram finitur, maximam p. 79.

par-

partem medullaris, intus tamen, vbi fissura interior, cinereae naturae. Inter primam et secundam vertebram lumborum et inter os sacrum in neruos abit, horumque collectio sub caudae equinae nomine nota est. In hac sede non raro aquula est eiusdem generis cum perspirabili halitu, quam ex ventriculis cerebri collectam eo descendere posse, Noster autumat.

Nunc duram matrem seorsim considerat Ill. Au-
p. 88. ctor, hanc ob rationem, quod diuersa a cerebro figura sit, quod cranio multo accuratius, quam cerebro, adhaerescat, et venis, de cerebro reducibus, vaginas peculiares praebeat. Membrana haec a medulla spinali laxe repletur, multoque magis amplum spatium inter membranae faciem exteriorem est, et inter ligamenta, quae columnam vertebrarum interius vestiunt. Quaerit inde Noster, vtrum medulla in homine viuente turgidior, in mortuo in minus spatium se colligat; vel an vapore istud spatium vnice occupetur. Ex cellulosa tela intricata componitur, arterias venasque habens, neruos nullos. Exterior eius lamina cranii periosteum est. Fibras de reliquo in dura matre esse, easque longitudinales exteriores, transuersales internas in homine Noster vidit, insimulque in dicta membrana veras glandulas, duras, rotundas, alias verrucis similes, alias molles deprehendit.

p. 140. Sanguinis, ad vniuersum caput tendentis, quantitas, si mensuretur, tertiam partem totius sanguinis ad istud ire, Noster ostendit, hancque rationem addit, quod liberior per id viscus ex arteriis in venas transitus sit, deinde autem, quod rami arteriosi cerebri molliores sint, quam vsque alibi. Num autem sanguis, ad cerebrum propulsus, a sanguine arteriae aortae descendentis plurimum differat, Ill. Auctor dubitat. Expeditum vero huius sanguinis per cerebrum circuitum, facilemque ex arteriis in sinus venas-

nasque transitum esse, neque tamen in sinus rubras arterias patere, sed venas cum sinubus coniunctas esse, statuit; num vero sinus pulsu agitentur, Noster in dubium vocat, hanc ob rationem, quod pertinacissime cranio adhaerescant, inque adulto homine firmissimum os adnatum habeant, dilatationi resistens.

Arteriis sanguineque arterioso considerato, venarum nunc sinuumque cerebri tradit Noster historiam, quibus expositis motum sanguinis venosi ex encephalo declarat, et ostendit, sanguinem, ad sinum falciformem et quartum delatum, in venas iugulares internas, externas et vertebrales tendere, sinusque occipitales anteriores et petrosos inferiores in annulares vertebrarum, inque fossas iugulares sanguinem suum ducere, exque petroso superiori, cauernoso et circulari sinu sanguinem in plexum pterygoideum venarum, a venis iugularibus natarum, deriuari posse, exque sinu occipitali posteriori sanguinem difficilius in transuersum, facilius vero in fossas iugulares venasue vertebrales peruenire. Retrogradum autem venosi sanguinis motum ex eo declarat, quod sanguis per venam iugularem manifesto in exspiratione repellatur, et contra caput adscendat, per inspirationem contra per eandem venam descendat et ad cor accedat. Cerebri praeterea motum ab arteriis, nec a dura matre, dependere, docet; hanc enim ex fibris musculosis compositam non esse, nec irritatam moueri, ostendit. Sinuum vtilitatem exponens Ill. Auctor ea sententia est, *refluxum sanguinis venosi in nixu et inspiratione violentiori adeo frequentem, necessitatem fecisse receptaculi venosi robustioris, in quo sanguis ad aliquam super solitam rerum copiam colligi posset, neque periculum facere rupti receptaculi.* De vasis cerebri lymphaticis demum addit, videri omnino lympham cerebri per venas rubras p. 144.

bras ad cor reuehi, nec pro dictis vasis testimonium hactenus esse.

p.185. Neruos in omnibus animalibus, quibus cerebrum est, reperiri, eosque ex medulla factos, in homine, quadrupedibus, auibus, piscibus et insectis summam alere similitudinem, Noster putat. Neruos deinde omnes cellulosa tela inuestiri, hancque cum arachnoidea cerebri continuari, duram vero cerebri membranam neruos, praeter opticum, omnes continuo deferere, et robustam illam atque albam vaginam, quae artuum potissimum truncos nerueos obducit, euidenter ex cellulosis fibris constare, inque eiusmodi fila scalpello quoque dissolui, docet. Qui porro in cellulosa hac tela continetur vapor, ab inuisibili illo neruorum spiritu distinguendus, Nostro ex arteriis halare, perque morbos colligi posse, videtur. Neruos praeterea ex origine sua ad fines vltimos simili modo ferri, arteriis magis plexuosos esse, inque foetu pro corpusculi proportione maximos, inque adulto minui posse, Noster autumat, neque hactenus neruos in dura, pia, et arachnoidea cerebri, cerebelli et medullae spinalis, in funiculo vmbilicali dein, placenta, amnio et chorio reperit, neque etiam in tendinis substantiam et ligamenta capsularia neruos immissos vidit. Fines autem neruorum in minimis vbique surculis esse, inque pulpam molliſſimam resolui, statuit. De gangliis demum notat, iis omnibus eandem fere naturam esse, inque ea sede nerui, in qua plures rami vniantur et a qua plures secedant, ganglia constanter reperiri, neque musculosam aut tendineam fabricam, adscriptam, per experimenta confirmari.

p.203. Haec in genere de neruis annotasse ipsi libuit, nunc sigillatim neruos considerat, ita, vt plenam neruorum historiam tradere Nostro animus non esset, eos tamen, qui frequentissime cogniti citentur, secundum

nume-

numerum, vnice ex consuetudine receptum consideraret.

Progrediamur ad viui cerebri phaenomena, et audiamus, quid sensus sit. Hic Nostro dicitur quaecunque mentis nostrae mutatio, quae ex corporis humani cum mente connexi contactu oritur. Id itaque, quod tactum mutationem in anima producit, neruus est. Cum autem absque neruis sensus non sit, et praeter hos plurima cellulosa tela, et ossea materies, et cartilaginea, et musculosa reperiatur, multam partem corporis humani insensibilem esse, sequitur. Ossa igitur non sentire, medullam vero ob neruos aliquos, perexiguos tamen, sentire posse, itidemque tendines absque sensu esse, vaginam tamen eorum ob plurimos neruos, qui eo tendunt, sentire, solidis argumentis et experimentis Noster confirmat, insimulque experimentis contrariis obuiam it, et ad obiectiones respondet et ostendit, neruos in experimentis laesos, et aduersarios ignitis bacillis et venenis chemicis ita liberaliter vsos esse, vt ad alienas partes corporis, ad cutem, ad carnes, ad neruos ea violentia peruenire posset. Praeterea et ligamenta, et capsulas articulares, et periosteum, et pericranium, aliasque membranas, pleuram nempe, pericardium, peritonaeum et mesenterium, corneamque oculi membranam absque sensu esse, viscera autem ob neruos, qui ea adeunt, parum sentire, reliquas contra partes, vt musculos, et in quibus partibus tunicae fibris musculosis insignes sunt, sensu donatas esse, docet. His expositis, sensum in medullari nerui parte, non in inuolucris, quaerendum esse, idque experimentis probari, Ill. Auctor ostendit. Sensum etiam in parte, quam externa corpora tangunt, non esse, neruumque laesum, ligatum, resectum, compressum, itidemque cerebrum compressum partis istius sensum auferre, medullam spinalem compressam partium p. 269.

inferiorum ſenſum tollere, ſenſusque ſedem in cerebro eſſe atque ad cerebrum per nervos mandari, multis obſeruationibus et experimentis Noſter confirmat, neque tamen ſenſum in meningibus quaerendum, neque capitis dolorem, ad quem prouocant Ill. Auctoris aduerſarii, ſenſum hunc probare, eundemque alias cauſas habere poſſe, experimentis itidem probat.

p. 312. Ad cerebri medullam Noſter progreditur, hancque ſentire, obſeruationibus a praxi medica ſumtis, propriisque experimentis egregie confirmat, et capitis dolores a varia cerebri labe, vulneribus et compreſſione oriri, oſtendit. Negant quidem Ill. Auctoris aduerſarii, medullam ſentire, et ad experimenta prouocant; ſed, ſi verum fatendum eſt, corticis quidem irritationes animal non ſentire, et in nonnullis experimentis ſcalpellum inter cerebri gyros impulſum fuiſſe, vt medulla minime laederetur, concedendum eſt, et profundius requiri vulnus, vt medulla oblongata, thalami, cerebri crura vel cerebellum laedantur, tuncque ab iſtis vulneribus dolores certo oriri, perpendendum eſt. Porro neruorum ope exterorum corporum impreſſiones ad cerebrum deuehi, hasque in eo conſeruari, ita, vt propriis in regionibus cerebri eaedem habitent, ex eo Noſter probat, quod morbi cerebri idearum perennitatem tollunt, cauſisque ſublatis, quae cerebrum vitiarunt, memoria reſtituitur. Num vero, vt morbi oſtendere videntur, ſenſus atque mutatio, quae a ſenſu oritur, non ad cerebrum vnicum, ſed ad aliam etiam remotam corporis humani particulam defertur, cuius neruus cum partis affectae neruo vtrinque cohaeret? Nonne in morbis doloris ſigna adparent, in alia ab ea parte, quae laeſa fuerat? Talia quidem ſymptomata medici per neruorum communicationes

ex-

explicare ſolent, et conſenſum aliquem neruorum vicinorum, dolorisque propagationes, a neruo laeſo in alium peculiarem neruum definitum, experimenta probant, in cerebro tamen eam coniunctionem potius, quam in neruis, locum habere, ex ipſo ſenſu, quem anima percipit, quique nullus eſſet, niſi ad cerebrum impreſſio illa quaecunque dolorifica perueniret, Noſter coniicit.

Hactenus de ſenſu, qui per neruos exercetur, p. 322. et ad cerebrum venit, ibique animae repraeſentatur, Ill. Auctor verba fecit; nunc etiam motus cauſam in muſculis et vniuerſo corpore ex cerebro per neruos in eam partem, quae mouetur, deriuari, per obſeruationes et experimenta demonſtrat. In genere itaque, neruo quocunque irritato, muſculum, quem neruus adit, contrahi, artumque ſuum aut flectere, aut extendere, aut alio quocunque modo mouere, omnesque pariter muſculos, ad quos vnus neruus diſtribuitur, conuelli, notandum eſt. A neruis autem motum dependere, paralyſis docet, quae poſt neruum diſſectum obſeruatur. Itidem hoc probant experimenta, cum medulla ſpinali aut cerebro inſtituta, ita, vt partibus his vel laeſis vel irritatis conuulſio, vel compreſſis paralyſis accedat, malaque haec ceſſent, quam primum cauſa tolli potuerit. Sed fieri etiam ſolet, vt grauiores neruorum irritationes aut remotos aut vniuerſos neruos in ſimilium malorum conſenſum trahant, quod phaenomenon Noſter ita explicat, vt ad conſenſum attendere cupiat, in quem grauior in neruis irritatio cerebrum primo cieat, deinde in vniuerſis muſculis conuulſionem excitet. Quando autem nerui irritati conuulſionem faciant, etiam a cerebro ſeparati, tunc motus cauſam, quae per neruos demittitur, quaecunque ea ſit, aliquamdiu in neruo, licet iſte, a cerebro ſeparatus, eam cauſam nuper non acceperit, integram et efficacem ſupereſſe, Noſter autumat.

P. 345. Ad cerebellum denique accedens Ill. Auctor, quaerit primo, num ei prae cerebro et medulla ſpinali praerogatiua ſit? Proſtant quidem obſeruationes, laeſo cerebello ſubitam illatam eſſe mortem, ſed contraria etiam experimenta opponi poſſe, laeſoque cerebello aut corrupto vitam tamen ſuperſtitem fuiſſe, contra cerebro laeſo mortem produci, notandum eſt. Ex cunctis his nunc colligit Noſter, videri cerebellum et a cerebro hactenus parum differre, et graues in vtrouis laeſiones mortem inferre, leuiores in vtroque toleraxi, cerebrumque ad vitalia organa et ſentientem vim et mouentem mittere, et ad partes, mentis arbitrio ſubiectas, cerebellum: medullae ſpinalis vero vulnera ſemper ſubito lethalia non eſſe, oſtendit. Sub finem tandem huius ſectionis exponit Ill. Auctor, qui fiat, vt absque cerebro viuatur? Sic obſeruationes oſtendunt, et inſecta, et quadrupeda frigidi ſanguinis reſecto capite viuere, in animalibus calidi ſanguinis rariora quidem eſſe experimenta, aliqua tamen et foetuum adeo occurrere exempla, aut omnino acephalorum, aut quibus, cranio deleto, cutis cum dura membrana cerebri continuatur, et quibus aut nullum, aut exile valde in cranio cerebrum ſupereſt. Ad haec nunc reſpondet, dicitque, in inſectis ſenſationum ſedem et motus neruoſi ſcaturiginem non vnice in cerebro eſſe, quique absque cerebro et capite vixerint, omnes foetus fuiſſe, et plerisque medullae etiam ſpinalis tantum, quantum ſufficere poſſet, aut, cum cerebrum nullum eſſe legatur, adfuiſſe et loco tantum motum.

P. 357. Quae ab Ill. Auctore huc vſque expoſita ſunt, ſenſuum quidem fide affirmantur, niſi in experimentis erratum fuerit, nunc ad alia progreditur, quorum *pars minima*, vt Noſter ait, *ſenſibus patet*, *reliquam*

quam ex collectis vndique probabilibus argumentis eruere oportet, quorum tanta ſit vis, vt nobis quidem ſpem faciat veri, non ea vero conſtantia, vt ad alium conuincendum ſufficiat. Quaeſtio nimirum eſt, quid ſit in neruis ſuſcipiendis ambientium corporum impreſſionibus motuique perferendo aptum? Primo igitur variorum ſententias, a veritate aberrantes perpendit, et egregia argumenta opponit, tanta omnino vi, vt nihil valde firmum in iisdem ſupereſſe videatur. Sic per membranas ſenſus minime perferri, neque per ſolidam neruorum naturam, v. g. tenſionem, oſcillationem cet. eosdem vehi oſtendit, neruorumque actionem chordarum oſcillantium naturam non ſequi, ſenſumque adſcendere, et motum deſcendere, nec contrarium obſeruari, docet. Quid vero, num ſenſus motusque a fluido dependeant? Multi ſane hanc de ſpiritu doctrinam impugnare annisi ſunt, variaque argumenta protulerunt, ex quibus alia facillime labefactantur, alia, grauiora quidem, ita tamen a Noſtro inuertuntur, vt vltro vim contra doctrinam de ſpiritibus habere vix videantur. Fluidum itaque neruis ineſſe, cum Noſtro ſtatuendum eſt; requiritur autem, vt iſtud ſit mobiliſſimum, absque cordis poteſtate tamen in motum ductum, dein fluidiſſimum, vt celerrimo motu fungatur, porro tenuiſſimum, vt minimos, nullo microſcopio inueniendos tubulos perfluat, ita tamen, vt cum hac tenuitate talis ad neruum adhaeſio ſit, vt neruo contineatur, neque ante abſolutum munus neruum deſerat. Tandem etiam requiritur, vt nullus in eo excitatus et viuidus ſapor, aut odor, aut color, aut calor, aut alia quaecunque qualitas ſit, quae ſenſus noſtros vehementer feriat. Atqui haſce dotes qui perpenderit, fluidum iſtud nec aqueum albuminoſum, nec ſpirituoſum, aut acidum, aut ſulphureum eſſe poſſe, perſpiciet. Sed neque aereum videtur, ſiquidem aer

ea ſubtilitate non eſt, vt facile minimos tubulos animati corporis ſubeat, aut tranſeat absque impedimento; praeterea absque periculo in tenerrimos tubulos recipi non poſſet, quin nerueam naturam deſtruat, eamque reddat duriſſimam. Porro nec aethereum eſt, ſiquidem aether, omnia corpora peruadens, neruis nec contineri, nec a vinculo moram pati poteſt. Neque etiam igneum eſt, ſiquidem ignis ex neruis, nullo pariete coercibilis, ſe in partes circumfuſas diffunderet, donec eae pariter cum neruo calerent, pariter hinc fluido igneo replerentur. Neque demum electricum eſt, ſiquidem electrica materies ex ea ſede, in qua abundat, in alteram, in qua parcius continetur, ſummo impetu ruit; quod vero de neruis dici nequit, quippe qui impari eiusmodi materiae copia repleti eſſe non poſſunt. Praeterea omnis materia animalis per communicationem electricam naturam accipit; quare fieret, vt, ſi v. g. neruus iſchiadicus aut muſculus plenus eſſet electrica materie, materies haec vndique ſe in circumpoſitum adipem vicinosque muſculos diffunderet, donec aequilibrium natum fuerit. Quaenam nunc ſpirituum materies? Eam forte ex rectore illo ſtirpium ſpiritu conſtare, augmentum ſpiritus noſtri ab illo, ſenſuum acumen intenſum, imaginatio viuidior facta, viresque muſculorum increſcentes, demum nimis excitati motus ipſique ſenſus, per foetentes halitus compeſcendi, ſuadent. Ex animali etiam materie eam conſtare, in ſummam tamen ſubtilitatem euecta, ex eo Noſter probat, quod vires muſculorum ab ea potiſſimum dependeant, hominesque viribus fracti a valido cibo muſculorum vſum et robur recuperent: vtramque tamen materiem in tantam raritatem expanſam eſſe debere, vt noſtros ſenſus non feriant, Ill. Auctor monet. Fiſtuloſas hinc fibras nerueas eſſe, Noſter putat, idque ex eo declarat, quod liquoris, ex cibo potuque nati, et aethere, aut electrica

ſtrica materie, aut aere craſſioris motus per liberum tubulum magis, quam per ſpongiam expeditior ſit; cumque neruea medulla cum cerebri medulla continuetur, fibraeque nerueae cum medullae fibris, nerueaque medulla ex vaſculis fiat, hinc et cerebri medullam eiusdem indolis eſſe, fiſtulasque medullae ab arteriis vltimis, in medullam ſe figentibus, continuari, ob ſummam analogiam arbitratur.

Duplicem motum in hoc liquore eſſe, Noſter ſtatuit; alterum, a corde impreſſum, vtique lentum, quo in foetu, homine dormiente, inque neruis, quorum officio nunc anima non vtitur, a cerebro ad neruorum fines tendunt ſpiritus; alterum vero, rapidiſſimum, ab obiectis ſenſus ferientibus, aut ab anima, motum muſcularem volente. Ex his autem, neruos ab arteriis corticis cerebri ſuum habere ſpiritum, Noſter colligit, animales autem et vitales diuerſos non videri, et cerebellum ſenſationes percipere, et cerebrum ad vitales motus ſpiritus mittere, neque etiam diuerſos ſpiritus ſenſorios et motorios eſſe, ſed neruos eosdem, qui v.c. digitorum pulpam ſenſorii adeunt, et muſculos digitorum ad motum incitare, oſtendit. p. 384.

De ſede animae haec habet Noſter: cum medulla cerebri ſenſus ſedes ſit et cauſam motus muſculorum generet, et ſenſorium commune ſit, in quo omnes ſenſus exerceantur, et vnde omnes motus muſculares oriantur, qui per neruos cientur, id ergo ſenſorium tam late patens eſſe, quam cerebri et cerebelli medullam, ex Noſtri ſententia ſequitur, hinc ibi animae ſedem eſſe, ſtatuendum eſt. Ex his nunc colligendum eſt, non diſperſum eſſe per vniuerſum corpus ſenſorium commune, nec debere anguſtiorem animae ſedem poni, quam ſit coniuncta omnium neruorum origo, neque etiam diuerſas diuerſarum animae functionum prouincias eſſe, neque cerebri cuidam particulae, aut cerebro ſeorſim, aut p. 392.

peculiariter cerebello propriam aliquam vtilitatem, quae a communi totius encephali vtilitate differat, adſignare.

p.398. Quod tandem ad vtilitatem funiculorum tranſuerſorum aut rectorum attinet, communis harum coniunctionum ea Noſtro videtur, vt ſana cerebri pars ſuppetias ferat morboſas, et ad neruos, quorum propria regio obſtructa eſt, alias fiſtulas integras a partibus non laeſis adducere poſſit. Ventriculorum autem vtilitatem in eo Noſter ponit, vt pia mater ad medullam adhaereat, et ex hac vaſcula in medullam breuiora dentur; gyrosque dein ob hanc cauſam factos eſſe, vt corticis copia, et piae matris ſuperficies, et vaſorum numerus, quae corticem ſubeunt, ideoque fibrarum medullarium numerus, quae a cerebro generantur, augeretur. Tandem, quo ſpiritus abeant vniuerſi, ardua Ill. Auctori quaeſtio eſt; pars tamen eorundem reſorberi, et aliqua per cutem exhalare, ei videtur.

p.409. Haec de cerebro et neruis: nunc cum Ill. Auctore muſculos et motum animalem conſideremus. Fibra muſcularis Noſtro tenuiſſima, vndique ſui ſimilis, non valde longa, et non, niſi paucis in exemplis ramoſa eſt, rugasque interdum, ſed non conſtanter, in fibris eſſe, hasque feciſſe, vt fibra muſculorum intorta aut ſpiralis nonnunquam viſa ſit, perhibet. Minimum vero filum nec celluloſae nec vaſculoſae fabricae eſſe, ſolidam autem fibram non ſine poris illis, qui in omni etiam ſolidiſſimo corpore ſuperſunt, videri plus virium promittere, autumat; aſt in muſculo celluloſam telam vna cum adipe reperiri, filaque celluloſa fibris muſculoſis ſtabilitatem cum mobilitate coniunctam praeſtare, monet. Praeterea et arterias, et venas, et vaſa lymphatica, et neruos muſculis ineſſe, hos tamen per minima fila non diuidi,

diuidi, oſtendit, idque ex eo probat, quod fibra muſculoſa contractilem vim, a neruis abſentem, et irritabilem ſuam naturam propriam habeat, quando ligatus alioue modo deſtructus fuerit.

Tendine plerosque muſculos inſtructos eſſe, nul- p.426.
las vero fibras tendineas in muſculis, qui oſſi non committuntur, reperiri, cum Noſtro ſtatuendum eſt, fibramque tendineam in vniuerſum ſimilem rubrae fibrae eſſe, multo tamen duriorem, firmiorem, et tenaciorem, perinde rugoſam adparere, plicisque interdum intercipi, oſtendit. Singula inſuper filamenta tendinis ad vicina ſibi et ſimilia fila vndique celluloſo textu reuinciri, raro adipem in hominis tendinibus eſſe, arterias vero et venas, pauciores tamen, quam in muſculo reperiri, neruos autem nullos eſſe, Ill. Auctor probat. Extremi tendinum fines, quin ex perioſteo proueniant, fibraeque tendineae minimae in pleuram cutemue hominis inferantur, Noſtro dubium nullum eſt, continuas tamen cum carneis eſſe, dubitat, hocque argumento vtitur, quod fibra carnea neruos accipiat et irritabilis ſit, fibra tendinea vero neruum non accipiat, neque irritabili vi inſtructa reperiatur. Variis tamen modis tendines cum muſculis coniungi, aliosque cum muſculis mixtos ex oſſibus prouenire, alios pennarum modo cum muſculis concreſcere, aliosque alio modo vniri, concedit.

Progredimur ad motus muſculorum phaeno- p.440.
mena. Late patens in animali aeque ac vegetabili regno vis contractilis in vniuerſum cohaeſionis cauſa Noſtro eſſe videtur, cui tamen poteſtati ſua etiam menſura eſt, ita vt, ſi fibra vltra eam producatur, eadem ſubito nulla ſit, viribusque diſtrahentibus cedat. Nullam forte partem corporis humani penitus huius poteſtatis expertem eſſe, manifeſtiſſimam tamen in muſculis, Noſtri ſententia eſt: contractio-

nem etiam, qua fibra animalis perpetuo in viuo animali ad breuitatem adſpirat, in cadauere, ſed humecto ſupereſſe, cum ſiccitate vero euaneſcere, oſtendit, eiusque contractionis menſura Noſtro ſpatium eſt, quod fibra, a ſuis ſodalibus ſeparata, percurrit, vt breuior fiat. Caeterum hanc vim cum vita nihil commune habere, eamque per venena chemica et frigus demonſtrari, absque alterna tamen laxatione peragi, Noſter autumat.

p.446. Deſcriptam hactenus poteſtatem omnes animati corporis particulas habere, oſſibus forte, dentibusque exceptis et pulpa encephali, quae vero ſequitur acrior vis, eam muſculis ſolis propriam eſſe, Ill. Auctor innuit, vix tamen muſculi perpetuo alternis vicibus, vt quidam putarunt, laxari Noſtro videntur. Solet autem, vt Ill. Auctor oſtendit, haec vis viua a ſtimulo quocunque excitari, ſoletque ea a vi illa mortua, modo deſcripta, differre, eademque in ſeparato a reliquo corpore muſculo obſeruatur, acriorque viſa fuit a morte, quam quidem dum animal viuebat. Verum vtraque poteſtas ſede ſua inſigniter differre Noſtro videtur, ita, vt vis contractilis mortua fibrae animali omni communis, vis viua vero muſculo propria ſit. De reliquo cum facultate ſentiendi eadem non eſt, ſiquidem plurimae partes ſentiunt, quae non ſunt irritabiles, vt princeps neruus, aliaeque, vt cor, ad motum aptiſſimae, obtuſe ſentiunt. Praeterea acerrima vi contractili cientur animalia, quae et capite et neruis deſtituuntur, dein cauſa, quae vim ſentientem in neruo tollit, vim contractilem non deſtruit, quae tamen tollitur a cauſis, quae ſenſum non auferunt. Hanc vim contractilem irritabilitatem dici, Ill. Auctor monet, ita, vt omnem fibram muſculoſam irritabilem, et contra, quod irritabile eſt, fibram muſculoſam pronunciet. Separat autem irritabilem naturam a vi mortua, a vi neruoſa et

ab

ab animae poteſtate. Ab ea motum cordis et inteſtinorum irritabilem naturam vnice pendere, eamque vim perpetuo adeſſe, et ſaepe nullo noto ſtimulo externo indigam in motum erumpere, a ſtimulo tamen, quoties quieuerit, facillime reuocari, docet. Vetuſto irritabilitatis vocabulo vſus eſt, iſtam tamen vim *inſitam* potius ſeu *propriam* muſculi dicere mauult. In glutine hanc vim reſidere, dudum notauit: omnem enim fibram ex terra et glutine componi, conſiderandum offert. Caeterum hanc vim in embryone, qui materno ouo continetur, quaſi dormire, cieri inde et excitari, in conceptu a ſpermate maſculo irritatam, dein augeri alimento et ipſo robore vitae, atque certo cum gradu firmitatis conualeſcere, minora vero magis, quam maiora animalia irritabilia eſſe, oſtendit. Varii praeterea, ex Noſtri ſententia, ſunt irritabilitatis gradus, aliisque hominibus ingenium magis irritabile eſſe videtur, aliis minus. Inde etiam et diuerſorum temperamentorum cauſa praecipua dependet. Sic *aptitudo*, inquit Noſter, *ad recipiendas vehementes ſenſuum impreſſiones, cum robore muſculoſo coniuncta, videtur cholericum temperamentum efficere. Aptitudo eadem, ſed cum fibra debili, temperamentum hypochondriacum et hyſtericum facit. Minor ad commotiones corporis et animi facilitas cum robore ſanguineum temperamentum, cum fibra debili, phlegmaticum videtur conſtituere.* Fatetur tamen, *cuique homini ſuam peculiarem in natura irritabili cum neruoſi ſyſtematis mobilitate combinationem eſſe.* Tandem et notandum eſt, irritationem a fibra ad fibram propagari, huncque conſenſum vel per neruos vel per celluloſam telam videri obtinere. Ab inſita hac vi diuerſam dicit Noſter vim neruoſam, a motu muſculi non remouendam, per neruos a cerebro in muſculos aduenientem, ita, vt haec cum vita pereat, neque in ea, vt

in

in irritabili vi, perpetuitas adſit. *Vno verbo,* inquit Ill. Auctor, *vis inſita in muſculis habitat et artus conſtituit in aequilibrium: vis neruoſa non agit, niſi imperante voluntate, neque anima eius conatus non eſt conſcia, quem edit volendo motum.*

p. 470. Expoſitis his phaenomena huius motus explicat Ill. Auctor, quae breuiſſimis nos nunc tangimus. Fibrae muſculi, vt Noſter oſtendit, tremunt et trahuntur, dumque id fit, rugae in iis et quaſi plicae adparent; muſculi dein fibrae et lacerti, et muſculi ex lacertis compoſiti, dum agunt, breuiores euadunt, finesque, ad quos adnaſcuntur, ad ſe inuicem accedunt. Porro muſculus agens tumet, nec pallet, ſed colorem ſuum immutatum conſeruat, nec etiam in actione ſua volumine augetur. Tendo nihil patitur, niſi quod trahentibus carnibus obſequatur, et ad eum finem muſculi accedat, ad quem caro accedit. Voluntatis imperio vique neruea, in operando deſinente, in muſculo eorum omnium contraria fiunt, quae ſunt in contractione: ſummaque celeritas muſculoſae contractionis ea eſt, vt multo minus, quam tertio minuto ad contractionem egeat. Quod ad robur contractionis muſculoſae pertinet, id ſane accurate determinari nequit, ſiquidem magna et rari exempli dantur hominum et beſtiarum robora, ita tamen, vt ſint certae vires vnius paucorumue muſculorum. Porro quoque notandum eſt, muſculos toti ſuae vi aequalem effectum non ſortiri, idque quidem 1) ob inſertionem, quae prope hypomochlion eſt; 2) ob angulum, ad quem muſculus oſſi adaptatur, recto multo minorem; 3) ob inclinationem fibrarum ad tendinem; 4) ob firmitatem praeſtandam vecti; 5) ob id demum, quod multi muſculi longi vltra duas, etiam vltra tres articulationes incedant, vt flexor digitorum ſublimis.

p. 495. Vires muſculi impenſas ex viribus efficacibus eruendas eſſe, Noſter autumat, viriumque efficacium men-

menſuram eſſe eleuatum pondus, innuit. Id autem, ſecundum Noſtri ſententiam, oportet to ties maius ſumere, quoties muſculus propius hypomochlion inſeritur, quam adpenditur pondus. Qua erit autem Noſter, cur in corpore animato ea admiſſa fuerit fabrica, in qua neceſſe ſit, magnam partem virium impenſarum perire. Ad haec reſpondet, quod pondus magnam viam, potentia vero paruam percurrere debeat, et amplitudo requiratur, artusque trunco minores teretesque eſſe oporteat. Praeterea et adminicula motus muſcularis recenſet, quae in proceſſibus, oſſibus ſeſamoideis, variisque oſſium anſis, vt trochanteribus et clauiculis, reperiunda eſſe, monet. Quod ad vaginas ſpectat, eas hanc ob cauſam extrinſecus circumiectas eſſe putat, vt maiores muſculorum longorum flexiones iſtis coerceantur.

De antagoniſtis muſculis ita ſentit Noſter: aequi- p. 506.
librari nimirum in corpore humano vbique inter ſe aduerſantes ſibi muſculos, ſique altera claſſis aliquid praerogatiuae habeat, pro eius menſura artus ad eas partes flecti, vimque neruoſam ad vim inſitam in altero aduerſariorum accedere, putat. Hinc, quaſi nouo pondere lancium alteri iniecto, reſiſtentiam muſculi flexoris ſuperari, artumque pro ea vi neruea noua, quae extenſori adiecta ſit, extendi, autumat. A vi autem neruoſa vim inſitam minui vel augeri, Noſtro probabile non videtur, cum contrariorum effectuum contrarias cauſas eſſe, par ſit.

Sed quaenam motus muſculorum cauſa? hanc p. 514.
nunc proponit Ill. Auctor, eamque propriam et fibrae animali innatam, perpetuam, interdum latentem, interdum conſpicuam eſſe, eandemque in corde, in inteſtinis, in oeſophago, in ventriculo, in veſica vrinaria, in penis erectoribus clitoridisue, in arteriis venisque magnis, in muſculis inconſpicuis ſphincterum minimorum, qui vaſa lactea et vaſa reſor-

ſorbentia cutanea ambiunt, reſidere, putat; hanc ipſam autem a voluntate regi, negat, voluntatem tamen in alios muſculos ſemper, in alios nunquam imperium habere, concedit, neutiquam vero cordis motum, neruis irritatis, ſuſcitari, neque ligatis tolli, aſſerit. A conſuetudine etiam claſſes motuum voluntariorum et vitalium non turbari, motusque, qui in adulto homine voluntati obnoxii ſunt, fuiſſe ſemper et in puero et infante, oſtendit. *Aeterna ergo lege*, inquit, *ſeparatur voluntatis imperium ab irritabilitatis prouincia. Nemo mortalium vnquam, vllo exemplo, voluntate ſua aut in cor, aut in inteſtinum, aut in ventriculum, aut in arteriam, aut aliud in vitale organon arbitrium exercuit vllum, neque eos motus vel excitare didicit, vel retardare, vel accelerare, vel ſupprimere. Nemo mortalium in muſculis, voluntati obnoxiis, ſi ſani fuerunt, deſiderauit obſequium, quod praeſtarent voluntati. Eos omnes muſculos et ad motum ciere nouimus omnes, et in motu incitare, et viciſſim morari, ad quietem denique iubendo reducere.* Itaque motum iſtum aliunde, quam ab anima oriri poſſe, notat, omnesque muſculos a ſtimulo ad motum cieri, viribus vitalibus et inuoluntariis, vt agant, ſtimulos naturam adplicare, cordi et arteriis ſanguinem; aerem et cibum ventriculo et inteſtinis; vrinam veſicae vrinariae; bilem veſiculae felleae; ſemen ſuis receptaculis; foetum vtero; lucem iridi, innuit.

p. 535. Ab his ad vis neruoſae ſcaturiginem tranſit, primoque muſculos voluntati obnoxios recenſet, muſculosque artuum omnes, et faciei, et oculorum, et colli, et faucium, et organi vocalis, et trunci corporis, demtis penis et clitoridis veris erectoribus, eo pertinere, oſtendit; de muſculis auris autem internae dubitat, quod parui, a ſenſibus remoti, nullum, qui tangatur, motum edant. His omnibus neruos ſuos aduenire, quibus irritatis conuelli, ligatis

gatis aut reſectis voluntati deſinere obedire, et ſolam vim inſitam retinere, ideoque per neruos cauſam eius motus, quem voluntas excitet, et per neruos ſolos, aduenire monet. Variis poſthac hypotheſibus adductis, iisdemque ſolide refutatis tandem quaerit, num motus neruoſus nullus ſit, et muſculi ſola vi inſita contrahantur? Contractionem muſculi naturalem quidem eius ſtatum eſſe, hanc autem vim contractilem et inſitam a voluntatis imperio augeri, reſpondet. *Cum autem*, inquit Noſter, *corporeum aliquid requiratur, quod augeat molem muſculi, eumque duriorem reddat et breuiorem, omnium veri ſimillimum videtur, fluidum illud nerueum, ignotum quidem, ſed celerrimum et ſubtiliſſimum, ſtimuli modo ſe habere, qui fibrae carneae elementa vndique pro ſua ſubtilitate penetrabili ad contractionem ſollicitat.* Sed quaenam cauſa motrix huius ſtimuli? Animam alii, vt STAHLIUS, et qui influxum phyſicum tuentur, aſſumſerunt; alii, vt CARTESIUS, cauſam Deo tribuerunt, qui occaſione cogitationum in anima natarum coniunctos cum iis cogitationibus motus produceret; LEIBNIZIUS denique non ad ſingulos motus corporis humani generandos, ſed ad omnes Diuinam Legem latam eſſe, docuit, ſecundum quam anima, animaeque coniunctum corpus, ex praeſtabilita harmonia a primis hominis primordiis vniantur, vt ad cogitationem datam, animaeue deſiderium in corpore motus, ad eam voluntatem exſequendam aptus, naſcatur. Hanc autem ſententiam potiorem ſibi videri, Noſter fatetur. In relaxationis poſtea cauſam inquirens, aſſerit, naturale eſſe muſculo laxari, hanc autem laxitatem non eſſe plenam inertiam, ſed abſentiam maioris contractionis, quae a voluntate nata ſit, oſtendit, ſpiritumque nerueum, qui, in muſculum vberius impulſus, in muſculo motum fecerat, ad cerebrum non redire, ſed adhaerere aliquid de eo

ad

ad gluten muſculi, cumque eo coniunctum abire in ſtatum fixum, vti aer glutini adhaereat, arbitratur.

p. 563. Vltimo demum loco de motus muſcularis vtilitate agit Ill. Auctor. Prima vtilitas eſt, pro animae arbitrio aut totum corpus, aut aliquas eius partes de loco in locum transferre; aliae in ſtatione, greſſu, curſu, ſaltuque producendo conſiſtunt; aliae ſunt, vt muſculi ſibi ipſis robur addant. Ad maximum enim, vt Noſter docet, muſculi robur, requiritur certa in glutine animali firmitas; haec autem adquiritur preſſione, quae eſt in muſculi actione, dum lacerti ad ſe inuicem accedunt. Alia porro vtilitas muſculorum in figuratione oſſium eſt, licet non negandum ſit, omnem oſſium figurationem et indurationem muſculis tribuendam non eſſe; exempla praebeant dentes et auditus oſſicula; pauciſſima interim oſſium adulti hominis ab oſſibus foetus eſſe diſcrimina, quorum ratio in muſculis non inueniatur, Noſter innuit. Humores praeterea corporis humani muſculorum motu promoueri, et ſecretiones et excretiones ab irritabili natura organorum pendere, ad omnes tamen ſtimulos eodem modo ſe fibras irritabiles non habere, et a ſtimulis aliis alias partes vehementius affici, oſtendit; multum interim in diuerſo ad ſtimulos habitu diuerſa earum partium velamenta, quae ab aliis aliisque partibus facilius penetrentur, facere, monet.

XVII.

CHRISTIANI LUD. WILLICH, Medici Nordheimenſ. de plantis quibusdam obſeruationes. Gottingae ap. Vid. Abr. Vandenhoeck. 1762. 8. pag. 76.

Cum pro gradu doctoris, praeſide Ill. HALLERO diſputaret an. 1747 Cl. Auctor, obſeruationes medicas et botanicas exhibuit, atque in his induſtriae et cognitionis ſuae, circa vegetabilia non vulgaris, plura dedit ſpecimina. Eandem operam et hactenus continuauit, atque nunc alia, nouaque communicat obſeruata, quae partim variantem plantarum habitum, partim ſpecierum proprietates, harumque nomenclaturam et ſynonymiam, partim generum conſtitutionem concernunt. Et cum eiusmodi plantarum rite inſtituta examina, ac inde enatae obſeruationes, maximum rei herbariae adferant emolumentum, omnino Cl. Auctoris libellum, licet paruae ſit molis, lubenter perluſtrauimus botanicisque merito commendamus. Omnia hic propoſita enarrare atque repetere, nimis prolixum foret, pauciſſima ex plurimis ſeligamus. *Myrica cerifera* ſtamina modo quatuor, modo ſex, et *Carpinus betulus* octo ad quatuordecim gerit, ita, vt bina communem ſemper habeant pedunculum, baſique conglutinata ſint. *Alaternus* non dioica eſt, ſed perfecta planta. *Ricinus vulgaris* rore caeſio aſperſus, calicis floris maſculini lacinias obtuſas, *rutilans* autem nullum rorem, vt easdem lacinias longe acuminatas habet. *Aſari vulgaris* ſtamina baſibus ſunt connata, et quaelibet lacinia tubae inſcriptam oſtendit lineam, verſus interiora productam, quo viam pollinis ſpermatici indicare videtur, praeterea fructus non ſex locularis eſt, ſed ſex quidem ſeptis profunde p. 4. p. 10.

distinctus, quae autem axi media destituuntur, vt in papauere. *Muscari* ouarium, nulla nectaria, et
p. 18. *Bocconia*, vt iam IACQUINUS Pl. Carib. scripsit, nulla offert petala, IACQUINUS in hac stamina duodecim, Cl. Auctor vero sex, vtrinque scilicet tria numerauit, filamentis tenuissimis ex receptaculo ortis, antheris duplo longioribus, calice delapso, propendentibus, ouarium est pedicellatum, circu-
p. 23. lo auctum, et stigma bifidum villosum. In *Nigella orientali* tres aliquando siliquas, totidemque nectaria, et stamina septem; in *Isopyro* etiam tria nectaria, et siliquas septem ad duodecim, non omnes
p. 25. recuruas obseruauit. *Grewiae occidentalis* calicis monophylli segmenta in fine in exiguam cauitatem interius contracta, petala primo in tubum coarctata, dein expansa, subtus vno sulco inscripta, fine leuiter bifido, margine paucis exilissimis sinubus inaequali, et nectarium in origine cuiuslibet petali scutiforme, rotundum, stellae, stylum cingenti, incumbens notauit, et *Harmalae* ouarium a calice paulo remotum, staminaque, lata basi ex calice orta, vacuum constituere, asseruit Cl. Auctor, quod nectar continet, calicem huius plantae folium florale, et stigma pedem vnicum, trigonum, nunc incuruum, nunc intortum, nunc rectum appellauit.
p. 29. *Mesembryanthemi barbati* calix sexfidus est, et tubarum numerus senarius, nectaria etiam, siue glandulae sex diuersis sedibus in origine staminum latent.
p. 38. *Diospyros Virginiana* mas stamina gerit sedecim, ex fundo corollae oriunda, filamentis vix vllis, antheris apice conniuentibus, duos autem stamina constituunt ordines, et octo reliquis paulo inferiora. *Pauiae* calix quadripartitus, corolla tetrapetala,
p. 24. staminibus octo ad decem instructa visa fuit. *Ranunculum bulbosum* in *repentem* mutari, in prioribus obseruationibus asseruit Cl. Auctor, nuperiores autem obser-

obſeruationes contrarium docuerunt; vbi inſimul monet, globos iſtos, quales auctores et deſcribunt et delineant, forte morboſos eſſe, ortos, quando planta ad radicem laeſa noua producit germina; in naturali planta foliorum radicalium lata baſis bulbum ſquamoſum efficit, qualis in *Porro* eſſe ſolet. FUCHSIUS reliquis melius radicem expreſſit. *Ciſtus leuipes* et *Fumana* LINN. non differunt, et *Ceraſtium aquaticum*, *Stellaria nemorum*, et *Stellaria dichotoma* LINN. forte vnam conſtituunt ſpeciem. *Holcum lanatum* LINN. duplici loco, vt ſynonymum, *Airae* ſcilicet et *Auenae*, propoſuit ZINNIUS. *Delphinii linariae fol. minoris* nomine acceptam plantam copioſe deſcripſit Cl. Auctor, certe ob omnibus, a LINNAEO enumeratis, differt.

p. 26. p. 33. p. 12. p. 19.

XVIII.

Noua phyſico-medica.

Regia ſcientiarum ſocietas *Gottingenſis* in conuentu, cui deſtinatus erat dies vigeſimus quartus menſis ſeptembris, de commentariis iudicium tulit, qui propoſitam quaeſtionem oeconomicam *) *de ouium cultura in prouinciis Hanoueranis emendanda* enucleauerant, et praemio quidem dignus iudicatus eſt ab Academia commentarius, cuius auctorcum nomen ſuum ſchedulae obſignatae non adſcripſit, ignoratur.

In alio conuentu, die nimirum duodecimo menſis nouembris, quo memoriam fundationis ſuae Academia celebrabat, propoſitum diſtribuendi praemium

*) vid. Comment. h. Vol. X. P. II. p. 371. et P. IV. p. 718.

mium caruit opportunitate. Etenim omnino nullum ea acceperat commentarium, qui *inſectorum lucentium* tradidiſſet *naturalem hiſtoriam* *), cui tamen elaborandae binos praegreſſos concederat annos. Argumento itaque hoc plane reiecto, repetit illud, quod ante hunc annum iam propoſuerat: *Determinare* nimirum, *quantum attractio montium ingentium valeat, ad directionem grauium mutandam, et methodum, rem experiundo cognoſcendi, aut, ſi fieri poſſit, obſeruationes ipſas exhibere.* Leges, ſub quibus ſocietas commentarios expectat, ſuperius iam indicatae fuerunt **).

Eodem hoc die ſocietas commentarios quoque perluſtrauit, qui argumentum de *communione paſcuorum* diſcuſſerant. Bini quidem Auctores anno iam praeterito aſſenſum ſocietatis promeruerant, variis tamen rationibus permota, neutri praemium conceſſerat, ſed vtrumque, duplicato praemio, exhortata fuerat, vt varia argumenti momenta preſſius tangerent, remque, qua fieri poſſet, ſumma diligentia determinarent. Ab vtroque ſocietas voti ſui facta eſt compos. Vterque enim ad eam auctos et emendatos ſuos miſit commentarios, in quorum altero paſcuorum communio prorſus diſſuaderi, in altero autem ea in pratis humidis, non vero in ſiccis, ſyluis, agrisque concedi dicitur. Quilibet vero cum tam grauibus ad confirmandam ſuam ſententiam vſus erat argumentis, ſocietas aequum eſſe iudicauit, vt duplicatum praemium dirimeret, atque ſingulum ſingulo tribueret. Prioris commentarii, qui paſcuorum communionem diſſuadet, Auctor nondum innotuit; poſterioris vero, FRIDERICUS GUILIELMUS WEISSENBORN, Gothan. hoc ipſo tempore mo-

*) vid. Comment. h. Vol. X. p. 369. et 717.
**) ibid. p. 717.

moderator ſtudiorum atque morum nobilis iuuenis, Gottingae commoratur. Nunc vero in annum ſequentem, 1764, nouam propoſuit ſocietas quaeſtionem, cuius ſolutio ante primum menſis ſeptembris diem ipſi eſt tradenda: quaeritur nimirum, *quomodo prata per irrorationes artificiales, quam fieri poſſet commodiſſime atque efficaciſſime poſſint emendari?*

Societas quoque eodem hoc conuentu duo diſtribuit praemia, quae tironibus, in eadem Academia commorantibus, quotannis ſolet exhibere. Alterum, quod ad annum praecedentem 1762 pertinebat, reportauit CAROLUS GOTTLIEB WAGLER, haud ita pridem Brunſuigam vocatus, ibidem Profeſſor Anatomiae conſtitutus: et alterum pro hoc anno, HENRICUS AUGUSTUS WRISBERG, in theatro anatomico Gottingenſi Proſector. Hic ſocietati *ſaturam* obtulerat *obſeruationum de animalculorum infuſoriorum geneſi atque indole*, qua de re in alio, priuatim habito, conuentu coram ſocietate experimenta fecerat, eique microſcopiorum ope oſtenderat. Ille vero in commentario quodam *nouam* tradiderat *oſſa dealbandi methodum*, cuius praecipuum artificium in eo conſiſtit, vt muriae, in qua oſſa, nondum ſiccata, ſed recentia, nec prorſus a carnibus denudata, macerantur, ad excitandum maiorem putrefactionis gradum, adiiciatur aliqua ſanguinis cerebrique animalis copia. Quo vero muria haec ſimul poſſit acuari, maceratio in vaſe inſtituatur, in quo halices ad nos apportari ſolent, vel, ſi illud haberi non poſſet, ſaltim muriae halicum aliqua portio affundatur macerandis oſſibus.

Regia Scientiarum Academia *Holmienſis* quaeſtionem propoſuerat *): *qua ratione prata copioſo*

*) vid ſupra p. 165.

muſco obtecta poſſent emendari, et promiſerat ei, qui emendationis huius optimam doceret methodum, ſolitum praemium; quo, reſponſio inter duodeuiginti, quae Academia ad hanc quaeſtionem acceperat, optima, iam anno 1761 coronata fuit, cuius Auctorem M. IACOBUM STENIUM eſſe vidimus ex eius, ſuper hac re, conſcripta diſſertatione, quam inclyta Academia, vna cum quatuor aliis, de eodem argumento bene compoſitis commentariis imprimendam curauit, ſub indice: Svar på Tragan om bäſta ſättet at vpodla Maſſlupna Angar; huilken Traga af Kongl. Vetensk. Academien blef upgifven år 1761. Stockholm. 8 mai. 1762.

Memoriam virorum, fama atque meritis clarorum, dignis renouare laudibus, eosque ad imitandum poſteris quaſi proponere, eo laudabilius eſt inſtitutum, quo magis hi ad imitationem eo ſolent compelli. Sapienti itaque conſilio vir quidam, qui noluit nomen ſuum patefieri, Facultati medicorum Pariſinae centum miſit thaleros, quos conſtituit praemium ei, qui optimo elogio memoriam LUDOVICI DURETI, Ordinis medicorum Pariſini Doctoris quondam Regentis, medicinae Profeſſoris, Archiatri Regii, viri de medicina Hippocratica meritiſſimi, ſit renouaturus. Quo itaque voluntati ignoti huius viri, de hiſtoria et arte medicâ ſolliciti, fiat ſatis, Ordo medicorum declarauit, ſe in conuentu ſollemni, cui deſtinatus eſt dies duodeuigeſimus menſis octobris, anni ſubſequentis, 1764, praemium hoc propoſitum ei eſſe attributurum, *qui optimo elogio* LUDOVICUM DURETUM *eiusque merita praedicauerit, ſcriptorum eius optimum ſuppeditauerit indicium, et theoriam aeque ac praxin, quae celebri huic medico in morbis tum acutis, cum chronicis vſitata fuit, quam*

quam fieri poterit, diligentiſſime ac breuiſſime propoſuerit. Eruditis ab Ordine hoc data eſt libertas, vel latina, vel gallica vtendi lingua: ante primum tamen menſis auguſti diem anni 1764 conſcripta elogia, vt iudicio ordinis huius poſſint ſubiici, ſolutis antea publici curſus ergo impenſis, IOANNI IACOBO BELLETESTE, Decano, ſunt mittenda.

Vt iacturam, quam morte ROEDERERI paſſa fuerat, Academia Gottingenſis reſarciret, munus eius academicum celebri viro, GUALTHERO VAN DOEVEREN, medicinae in Academia Groeningeſi Profeſſori eximio tradere conſtituerat, quod vero delatum cum ille non accepiſſet, a Curatoribus Academiae Groeningenſis ipſi nunc demandata eſt prouincia Profeſſoris medicinae theoreticae atque practicae, chemiae et artis obſtetriciae, qua antea b. LAMBERGEN functus fuerat.

Accepimus quoque, *Hafniae* in munere Decanatus facultatis medicae, quo b. BALTHASAR IOAN. DE BUCHWALD laudabiliter perfunctus fuerat, ei nunc ſucceſſiſſe CHRISTIANUM LODBERG FRIIS, Conſiliarium hactenus Iuſtitiae et Profeſſorem medicinae.

Patauii anno praeterito, 1762, viuere deſiit celebris Marchio, IOANNES POLENUS, in Academia Patauina Phyſices experimentalis et Matheſeos Profeſſor, Reg. Scient. Academiae Pariſienſis membrum, vir in rebus mathematicis atque phyſicis verſatiſſimus, cuius ſcripta amplae et ſolidae eruditionis teſtes, non poterunt, quin nominis eius famam conſeruent quam diutiſſime. Inclaruit vero, vt alia eius merita atque ſcripta tranſeamus, vel maxime, editione *librorum X de architectura* M. VITRUVII

POLLIONIS atque exercitationibus ſuis in eundem librum, quas edidit Patauii 1739. Inſerta his exercitationibus quoque eſt MORGAGNI epiſtola, de quodam VITRUVII loco, ad rem medicam pertinente, conſcripta, in qua nonnullae ad nomina morborum continentur obſeruationes. Nouam quoque, et ſatis elegantem editionem curauit *Commentarii de aquaeductibus vrbis Romae* SEXTI IULII FRONTINI, ibid. 1722. 4.

Berolini quoque nuper, die nimirum vigeſimo ſecundo menſis octobris, anni huius 1763, ſupremum obiit diem D. CHRISTIANUS FRIDERICUS LUDOLF, ſummus rerum medicarum atque chirurgicarum in exercitibus Regis Boruſſiae Praefectus, Conſiliarius ſupremi Collegii medicorum et Academiae ſcientiarum Berolinenſis membrum, annum agens quinquageſimum ſeptimum; cuius locum apud exercitus et collegium medicorum ſupremum, ex voluntate Regis, nunc occupat Cl. ELLENBERGER DE ZINNENDORF.

Aquam marinam ob ſalſum, amarum et nauſeoſum ſaporem, qui ex admixto ſale marino, nitroſo atque vnguine bituminoſo oritur, ſine nauſea atque damno a nauigantibus bibi non poſſe, res eſt notiſſima. Ingratam hanc et noxiam indolem multi phyſici vel emendare, vel abſtrahere ab ea anniſi fuerunt. Nec ſine felici euentu varia hunc in vſum inſtituta fuere experimenta *). Eundem in finem noua nuper demum Cl. PETRUM POISSONIER, Conſiliarium Status, Regi Chriſtianiſſimo a conſiliis medicis, Facul-

*) vid. Comment. h. Vol. III. P. III. p. 556. Vol. IV. P. III. p. 387. et Vol. X. P. I. p. 142.

Facultatis Medicae Parisinae Doctorem, Chemiae in Collegio Regio Professorem non solum Parisiis fecisse, sed etiam ad Briuates in alto mari nauigantem repetiisse, relatum legimus. Aqua haec marina, eius artificio, quod num ab eo, quo alii vsu fuerunt, differat, non innotuit, purificata et edulcorata, ita mollis, leuis ac pura fuit, vt, qui illam degustarunt, cum aqua pluuiali aequiparandam esse, perhiberent. Machina, quam ad haec experimenta adhibuit, licet admodum exiguum spatium, cuius summa in nauibus habenda est ratio, impleuerit, ex ea tamen intra matutinum atque vespertinum tempus 750 mensuras (*pintes*) aquae purae destillauit. quae copia ad 2000 mensur. augeri posse dicitur, quod si ignis gradus, ligno atque fossilibus carbonibus adiectis, augeatur.

Quem Augustissimum Regem, FRIDERICUM AUGUSTUM, vti omnium litterarum amantissimum, ita et sui statorem, venerata semper fuerat Vniuersitas nostra Lipsiensis, eum hac vita nuper defunctum, eadem pie adhuc luget cum omnibus bonis ciuibus. Sed proh dolor! vnicum idque summum, quod remanebat, solatium paulo post nobis quoque ereptum fuit. Verum enim patriae Patrem, quippe quem haud adulantes, sed persuasi omnique ex animo talem appellare numquam intermittemus, FRIDERICUM CHRISTIANUM, vix nacti fueramus Dominum, quum dirus variolarum morbus, infecutusque apoplexiae insultus, carissimae nimiumque breui ipsius vitae tristissimum finem imponeret. Huius vere optimi Principis desiderium eo magis effodit Saxonum pectora, quo maiore felicitatis spe maiorique gaudio omnium animos ille expleuerat, et quo rarius tam probatae tamque verae virtutis Principem populis dari constat. Inter alia permulta, quibus conspicuus erat, merita, singularem

quoque ipſius in litteras amorem depraedicare noſtrum in primis eſt officium. Non enim ipſe ſolum amabat colebatque litteras, ſed illarum quoque iuuabat incrementum, cultoresque honoribus aliisque præmiis afficiebat luculentiſſimis. Quo ſcientiarum amore factum etiam fuit, vt ipſius iuſſu calculi in cyſtide fellea, et polypi in corde Auguſtiſſimi Regis inuenti, in illum valde eximium rerum naturalium, quae Dresdae aſſeruantur, theſaurum illati fuerint, addito Medicorum et Chirurgorum Regio-Electoralium teſtimonio, quod ab ipſis conſcriptum, permiſſu Principis commentariis noſtris nunc inſerimus. En illud!

* * *

Cum ad condiendas ſacras exuuias Auguſtiſſimi et Potentiſſimi Poloniarum Regis, Electoris Saxoniæ, AUGUSTI III. die V Octobris, MDCCLXIII. ex apoplexia ſeroſa ſanctiſſimis fatis functi, corpus diſſecaretur, reperti ſunt in veſica fellea calculi diuerſae magnitudinis viginti duo, pauca bile craſſa ad formam ipſius veſiculae cohaerentes, et pondus vnciae vnius cum dimidia et granis duodecim aequantes. Inuentae etiam ſunt concretiones verae polypoſae; maior quidem in ſinu et auricula cordis dextri, quae craſſis radicibus in ipſum ventriculum illius cordis demiſſa, intra carneas columnas firmiter implicata et adnata erat; minor vero, digitum longa, in arteria aorta leuiter ſolum columnis carneis ventriculi cordis adhaerens.

Haec itaque, ex mandato Sereniſſimi Principis Regii, Electoris Saxoniae, FRIDERICI CHRISTIANI, Domini noſtri clementiſſimi, ſplendidae collectioni rerum, ad hiſtoriam naturae pertinentium, ad perpetuam memoriam illata, Medici et Chirurgi Regii atque Electorales, qui diſſectioni interfuimus, has ipſas partes eſſe,

eſſe, communi ſubſcriptione teſtatum facimus. Datum Dresdae, die VIII Octobr. MDCCLXIII.

D. Ioannes Ludouicus Bianconi.
D. Chriſtianus Henricus Haenel.
D. Carolus Philippus Gesner.
D. Ioannes Guilielmus Fridericus Iahn.
Petrus Charron.
Vincentius Henry.
Ioannes Auguſtus Montanus.
Philippus Soumain.
Carolus Fridericus Gaertnerus.
Fridericus Henricus Schumannus.

Memoria IOHANNIS DE GORTER, A. L. M. Philoſophiae et Medicinae Doctoris, vniuerſae Medicinae in Academia Harderouicena Profeſſoris Ordinarii, Reipublicae Harderouicenae Archiatri, Eliſabethae I. Ruſſorum Imperatricis, Perſonae Medici per quadriennium, Academiae Naturae Curioſorum, Scientiarum Petropolitanae et Societatis Batauo Harlemenſis Socii.

Duplex eſt virorum doctorum ornamentum, alterum in doctrina, alterum in honeſtate poſitum. Doctrina, praeſertim ſi magna ſit et exquiſita, celebratur illa quidem facile ab omnibus, proditurque ſcriptis etiam ad exterorum memoriam, et gloria eius doctis viris omnibus communis eſt; verum honeſtas, quae non libris declaratur, ſed vita oſtenditur, fere non niſi ciuibus, amicis aut familiaribus innoteſcit, hisque ſolis tribuitur, quorum animum penitus perſpexerimus. Quod quam parum recte fiat, vel hinc intelligitur, quia doctrinae opinio

fine

ſine gloria honeſtatis mera vel ingenii vel induſtriae admiratione cenſetur, ceterum non indicat, quod longe vtilius eſt ad imitandum, et ad laudem glorioſius, fuiſſe alicuius animum, quem tantopere ſcientia ornarat, etiam in eius poteſtate, nec denique anquirit, an quis, quamuis praeclare vixerit in ſolitudine et inter libros, etiam inter homines vel bonus vel probus fuerit. Sed cum vtrumque ſit neceſſarium viri docti ornamentum, optime videntur officio ſatisfacere, qui vitas eruditorum ſcribunt, ſi praeter narrationem eorum, quae ad rem literariam pertinent, imaginem vitae morumque intuendam proponant, nec poenitet nos, eiusmodi effigies aut cognoſcere aut proponere. Ideo, cum a certiſſimis auctoribus omnem rationem vitae GORTERI, cum magna laude honeſtatis actae, cognouerimus, cum aliis quoque communicandum putauimus, quod ipſi non ſine ſumma voluptate legimus. Haud dubie, qui talem imaginem adſpectare cupiunt, ante omnia quaerent, qua erga Deum pietate fuerit. Magnam vero fuiſſe cognoſcent, ſi audierint, eum et libenter et crebro ſe ad diuinos libros ſacrasque conciones legendas ac audiendas dediſſe, et hunc fructum inde deportaſſe, vt religionis veneratione atque amore plenus eſſet, ceterum vitam omnem diuinae voluntati conuenienter ageret, magna praeſertim animi tranquillitate beatam, quem nec proſperis, nec aduerſis rebus vltra modum efferri paſſus eſt. Hinc integritas in ſentiendo et veritatis amor, qui ex omnibus eius ſcriptis cognoſcitur, quibus proponendis non ſermones hominum captabat, ſed vtilitatem ceterorum et veritatem ſpectabat. Namque ſua modeſte tradidit, aliena raro et caute confutauit, ne aut glorioſus, aut rixoſus videretur, ac interdum maluit iniquas obiurgantium reprehenſiones praeterire, quam animos rixarum amantes, qui difficulter pla-

placantur, respondendo incendere. Similis huic modestiae humanitas in ceteris vitae partibus GORTERUM amicis carum reddidit, neminem enim sciens ac prudens vmquam laesit. Praecipuae fuit temperantiae, qua corpus, quod a natura puer imbelle acceperat, subinde roborauit, nec vllo vitae tempore nimio cibo potuue grauatus esse dicitur. Acerrime contemsit ac fugit delicias et voluptates eas, in quibus magis est inopinata vitiorum disciplina, quam aut honesta oblectatio animi, aut corporis recreatio necessaria: nam tempus, a negotiis vacuum, vel ambulando transegit, vel musica, quam sua sponte didicerat. Egenis praesertim facilem se praebuit, siue liberalitate, siue consiliis succurrendum esset: quo loco prae ceteris studium erga aegros commemorari debet, quorum non solum maximum numerum eius curae se commisisse constat; sed quos etiam diu noctuque sine aliquo natalium aut diuitiarum discrimine alacriter et fideliter iuuit. Ac ne tum quidem aliquid ex hac cura remittendum putauit, cum podagra eum lecto adfixit, quo tempore cuique consiliis prodesse non desiit. Docuit etiam auditores e lecto, quando hoc ipso morbo vexabatur, quo vno argumento adsiduitas docendi, studium, contentio et fides, quae hoc loco laudanda erant, planissime cognosci possunt. Huic vitae grauitati nihil nimiae seueritatis aut morositatis adiunctum fuit; sed vt adeuntibus facillimus erat et in primis comis, ita, si tempus ferret, inter amicos adeo lepidus et vrbanus, vt sui sermonis suauitate facile ceteros ad hilaritatem commoueret. Domi etiam talem se gessit, qualem esse virum honestum volunt, hoc est, coniugis amantissimum, et liberorum optimum parentem, non alendo tantum, sed educando, non indulgentia, sed prudenti facilitate, et vero etiam virtutis eius praeclaro exemplo, quae diuino auxilio in animis

mis hominum gignitur. Filios praeſertim regendo, monendo et docendo ad veram doctrinam acuit, veraque laude dignos eſſe docuit. Corporis imaginem (fuit autem mediocris ſtaturae, nec propter maciem nimis exſiccum, aut a pinguedine craſſum) accurate expreſſam dicunt, qui eum quotidie viderunt, in tabula, quae libro de inſenſibili perſpiratione (Lugd. Bat. 1736) et compendio medicinae (Patau. 1751) praefixa eſt. Quem ergo huc vsque lectores virum honeſtiſſimum et imitatione dignum cognouerunt, eius reliquam vitae rationem enarrabimus, cum neminem eſſe credamus, quin tanti Viri vitam, quatenus in literis verſata eſt, per partes intueri cupiat.

Eamdem patriam habuit, quam vir ſummus VAN DER LINDEN, Enchuſam, celebrem Weſtfriſiae vrbem, vbi a THEODORO DE GORTER, ciue apud Enchuſanos honeſto, a. 1689 d. 19 Febr. prognatus eſt. Materna familia, habuit autem matrem WILHELMINAM DE BOER, inde a longiſſimo tempore reipublicae pace belloque profuit, ideoque multis honorum documentis decorata eſt. Puerum incredibilis diſcendi ardor, et ſeuerius, quam pro illa aetate, deſidiae odium ſuis valde commendauit, cum eum viderent tempus, a diſcendi neceſſitate reliquum, non iocando transmittere, ſed arithmeticis potiſſimum tractandis. Cum primum aetas poſtularet, vt certum vitae genus ſequendum eligeret, adplicuit ſe ad chirurgiam, quam et in patria vrbe, et Harlemi apud TIALLINGIUM VAN DER HOUT didicit, vnde Enchuſam redux, forte quod longius in chirurgia cognoſcenda progreſſus fuerat, ipſi medicinae ſua ſtudia dedicare ſtatuit. Sed ante omnia, ne qua difficultas obſtaret, accuratius tractauit graecas latinasque literas, ac ſedecim menſi-

bus

bus et praeceptoris BOGARTII, ſcholae Enchuſanae Conrectoris, et ſuo ipſius ſtudio, non contemnendam comparauit in hoc genere facultatem: mox enim Profeſſorum Leidenſium ſcholas vtiliter frequentare potuit. Ad hos adiit a. 1709, operamque dedit PERIZONIO, vnico humaniorum literarum praeceptori, BERNARDO, BIDLOO, LE MORT, DECKERO et BERNHARDO ALBINO, medicis celeberrimis, denique magno BOERHAAVIO, enarranti botanicen et materiam medicam, explicanti etiam inſtitutiones, aphoriſmos, methodum diſcendae medicinae, et medicamentorum vires. Hoc loco non praetereunda eſt laudabilis conſuetudo GORTERI, quae omnibus exempli loco commendari debet. Quidquid interdiu audierat, id, etſi fuit memoria fideli, tamen domi in aduerſariis ſcripſit, vt et denuo cogitaretur, nec in magna rerum multitudine aliquid periret. Edidit interdum doctrinae documenta, praeſertim defendendis cum ALBINO theſibus phyſiologico pathologicis, in quo genere plures ſtudioſi per vices exercebantur. Sic Leidae triennium egit: nam a. 1712 edita diſputatione de obſtructione Doctor medicinae creatus eſt. Enchuſae, huc enim Leida ſe contulerat, non ſolum aegrotis ſanandis quotidie auxit doctrinam, in academia partam; ſed, quod multo potius eſt, quidquid, vt ante diximus, in aduerſariis ſcripſerat, recognouit, ipſasque medicinae partes denuo tractauit, hoc eſt, cognita earum tractandarum ratione accuratius, vtilius faciliusque examinauit ac cogitauit. Quae quidem res vt perquam neceſſaria eſt, ita tanti Viri exemplum grauiſſima ad imitandum cohortatio videri debet. Ceterum phyſicos medicosque libros permultos eo tempore legit, et optima quaeque in ſchedis, quibus *Siluae* nomen inſcripſerat, collegit. Incidit per hanc occaſionem in ALPH. BORELLI librum

librum de motu animalium, quo tractando incensa est physicarum et mathematicarum rerum magna cupiditas, qua adiutus et calculum algebraicum sine doctore sibi familiarem reddidit, et machinam confecit, qua syrtes ante vrbis portus remoueri possent, etsi nonnullorum inuidia inuentionis gloriam aliis tribuere maluit. Item staticam sellam fabricauit, in qua ipse suo corpore secundum SANCTORII mentem, incredibili cum patientia et accurata diaeta, insensibilem perspirationem expertus est. Inde nata est occasio scribendi nobilissimi libri de insensibili perspiratione Sanctoriana Bataua, qui et argumenti praestantia et doctrina Auctoris satis commendatus est, et vero etiam BOERHAAVII iudicio probatus, a quo scimus GORTERUM per literas ad edendum librum esse incitatum, et magnifica laude doctrinae ornatum. Sed de quo tam magnifice senserat BOERHAAVIUS, eundem curatoribus academiae Harderouicenae commendandum censuit, quo tempore BARTHOLOMAEUS DE MOOR e viuis discesserat. In quo etsi multum tribuit GORTERUS voluntati BOERHAAVII erga se, tamen et patriae amor, et honores Commissarii Fori Iudiciarii minoris, et Praesidis eiusdem collegii, iam ante ad eum delati, aliquamdiu eum ancipitem tenuerunt, donec, conuento Leidae ipso BOERHAAVIO, grauissimis argumentis sibi persuaderi passus est, vt Harderouicum commigraret. Ibi ergo factus est Professor vniuersae medicinae anno 1725, quod munus sequenti anno adiit, habita oratione de dirigendo studio in medicinae praxi, s. de tabulis pro disciplina medica concinnandis. Eodem anno Archiater vrbis, et A. L. M. ac philosophiae Doctor creatus est. A morte BARTHOLOMAEI DE MOOR ad aduentum GORTERI vltra annum medicae scholae habitae non fuerant: vnde studiosi omnes medicinae

nae aliorſum ſe contulerant, defuitque GORTERO occaſio docendi. Cui incommodo vt ſuccurreret, primum chirurgis ſua ſponte anatomen ſermone belgico tradidit, et praeterea chirurgiam, qua re eos, qui latinam linguam didicerant, incitauit, vt medicinae quoque cognitione imbui vellent. Quod quidem adeo feliciter eſt a GORTERO effectum, vt ſubinde tantus ſtudioſorum numerus e Belgio, Germania, atque adeo ex India occidentali conueniret, quantus numquam antea dicitur Harderouici fuiſſe. Duas horas quotidie ſyſtema morborum generalium et particularium, a ſe conſcriptum, explicauit, quem librum inſtitutionibus et aphoriſmis Boerhaauianis ſubſtituit, in quibus interpretandis antea fuerat verſatus. Chirurgiam porro et phyſiologiam docuit iuxta praecepta, a ſe vel typis edita, vel manu ſcripto tantum libro propoſita. Anni tempora ita deſcripſerat, vt aeſtate botanicen ſecundum Boerhaauianam methodum traderet, hieme chemiam experimentis illuſtraret, et anatomen ſecandis cadaueribus, quorum copia e noſocomio Amſtelodamenſi ei conceſſa fuerat. Publicas lectiones deſtinauit iis locis copioſius explicandis, quos priuatim non niſi celeriter percurrere potuerat. Huc pertinent *praelectiones de delirio, tuſſi, vertigine*, quae ab auditoribus calamo exceptae, deinde impreſſae ſunt, item *de morbis vteri*, *angina*, *febribus*, *vromantia*, aliaeque plures. Profuit etiam auditoribus explicandis caſibus medicis, eosque ſecum ad aegrorum lectos duxit. Omnino ſe commendauit ſingulari in docendo perſpicuitate, quae promte differendi facultate multo ſuauior reddita eſt. Diſputationes ab eo in mediis his occupationibus habitas infra poſuimus, et ceteros libros, quos hic laudare ſuperuacuum foret, cum vnusquisque videat, quanti fuerit ingenii, quanti laboris, quantaeque doctrinae, ita ſcribendo excellere, vt

omnia consentienti peritorum iudicio probarentur, et apud exteros recuderentur. Quam carus Harderouicenis fuerit, maxime eo cognitum est, quod filium GORTERI, DAVIDEM, patri socium adiunxerunt, et anno 43 Professorem Botanices Extraordinarium crearunt, vt in magna occupationum multitudine viribus eius parcerent. Vnde neuter, etsi ambo aliorsum vocati sunt, Harderouicum relinquere sustinuit; sed academiae per vndecim annos profuerunt, postquam DAVIDES Medicinae et Botanices Professor Ordinarius constitutus fuerat. Praeterea academiae inseruiit Rectoratu quater gerendo: quartus autem Rectoratus in annum 40 incidit, qui academiae ante centum annos conditae memoria solemnis fuit. Eodem tempore, cum Hagae Comitum GUILIELMO, Principi Austrasionensi, susceptam Belgii Gubernationem nomine academiae gratularetur, impetrauit, vt diplomata publica, quibus doctores ornantur, auctoritate Principis confirmarentur. Nec doctrinae, nec dexteritatis in arte faciendа fama domi se continuit; sed quod inter omnes constat, non tantum admirationi fuit exteris, verum etiam doctissimorum virorum familiaritate per literas vsus est, in his BOERHAAVII, SWIETENII, MUSSCHENBROEKII, HALLERI, atque etiam ad aegrotos finitimorum locorum saepissime vocatus, vel consiliis, vel enchiresi chirurgica incredibilem sui amorem apud omnes excitauit. Hoc modo vndetriginta annos Harderouici vixit, nec vmquam dicitur meliorem sortem quaesiisse. Sed cum tanti Viri fama vbique celebraretur, commouit etiam in Russia eius admirationem, quo ab ELISABETHA I. per legatum, Hagae morantem, vna cum filio DAVIDE, voluerat enim Augusta duos Personae Medicos creare, magna cum significatione honoris archiater vocatus est. Ac filius quidem eo se adduci passus est,

vt

vt hoc munus ſuſciperet; ſed pater, cum eſſet ſexagenario maior, eiusque valetudo ſubinde tentaretur, primum humaniſſimis verbis munus declinauit: tamen poſtea, vbi iuſſu Auguſtae ei oſtenſum eſſet, ſe, modo eum coram vidiſſet, rurſus dimiſſuram eſſe in patriam, faciendum putauit, vt tam honorificae voluntati erga ſe ſatisfaceret. Hinc anno 54 cum filio maiorique parte familiae Harderouico Petropolim profectus eſt, non ſine magno ciuium dolore. Exceptus eſt perquam liberaliter et ſplendide, maximaque cum integritate et fide archiatri munus per quatuor annos ita geſſit, vt Imperatrici vnice probaretur. Per id tempus Socius Academiae Naturae Curioſorum, et Scientiarum Petropolitanae cooptatus eſt. Anno autem 58, priuatus coniuge, eaque re vehementer adflictus, ab Auguſta petiit, vt reliquam vitae partem in patria tranquille agere ſibi liceret. Dimiſſus cum magna gratiarum actione, in poſterum idem ſalarium accepit, quod ei huc vsque ſolutum fuerat. Rediit per Lubecam, Hamburgum, Bremam et Weſtphaliam in Hollandiam, quantoque aegrius ciues diſceſſum eius tulerant, eo alacrius laetiusque redeuntem exceperunt: quorſum pertinet, quod ſequenti anno Societas Scientiarum Harlemenſis eum in Sociorum numerum adſciuit. Conſtituerat GORTERUS, Analyſin medicinae, quam propemodum abſoluerat, retractare, ſi quibus in locis aliqua immutatione indigeret; ſed imbecillitas virium, tantis occupationibus tamque indefeſſo literarum ſtudio fractarum, non paſſa eſt rem perfici, ſuaſitque GORTERO, vitae reliquum tempus ſine animi in literis contentione agere. Cauſa autem debilitati roboris fuit podagra, qua iam anno aetatis 63 ita affectus fuerat, vt propemodum de recuperanda ſanitate deſperandum videretur. Nihilo minus conualuit, ac tum quoque vim morbi

ſuperauit, cum ſecundo anno a reditu e Ruſſia denuo tentatus eſt, quamquam ex eo tempore ſemper infirmum fractumque corpus habuit. Quo tempore ei primum cum hoc morbo colluctandum fuit, coepit vino prorſus abſtinere, nec niſi lacte et aqua vti; ſed poſt decem annos ob aetatem ingraueſcentem paulum vini denuo bibere. Aliquamdiu eum refecit gaudium de reditu filii DAVIDIS e Ruſſia, vnde anno 61 propter arthritidem diſceſſerat, aeris item ſalubritas apud Batauodurenſes, apud quos, relicta poſt filii reditum Enchuſa, cum DAVIDE vixit. Verum maraſmus ſenilis cum perpetua ad ſomnum propenſione coniunctus, pedum tumor oedematoſus, difficilisque reſpiratio, ſatis certi in illa aetate ac corporis conditione mortis nuncii, monuerunt GORTERUM de appropinquante vitae fine, quem ita conſtanter intrepideque exſpectauit, vt hoc etiam tempore documentum eius pietatis in Deum ederet, quam omni vita demonſtrarat. Exſpirauit tandem anno 1762, d. 11 Septembris. Sed memoriam eius perpetuo conſeruabunt et merita, et libri, et permulti doctiſſimi viri, qui eius diſciplina vſi ſunt, ſibique honori ducunt, talem praeceptorem habuiſſe, in his ſuperſtites filii, DAVIDES, Vir Celeberrimus, cuius ſaepe in hac vitae enarratione mentionem fecimus, THEODORUS et HERRMANNUS, Viri Experientiſſimi, ille Enchuſanorum, hic Amſtelodamenſium medicus. Quod ſi merita GORTERI laudes noſtras ſuperant, tamen amorem Viri et venerationem nullus vmquam dies ex animis noſtris delebit.

Sylla-

Syllabus Scriptorum

a b. GORTERO editorum.

De perſpiratione inſenſibili Sanctoriana Bataua. *Leydae*, 1725. 4.

De perſpiratione inſenſibili, editio altera, multis in locis aucta et emendata, atque commentariis in omnes aphoriſmos ſtaticos SANCTORII adornata. *Leydae* 1736. 4. tab. aen. 3 cum effigie Auctoris. Recuſa *Patauii* 1748. 4.

De ſecretione humorum e ſanguine, ex ſolidorum fabrica praecipue et humorum indole demonſtrata. *Leydae* 1727. 4. tab. aen. 1. Recuſa *Patauii* 1751. 4.

Compendium Medicinae in vſum exercitationis domeſticae digeſtum. Pars I. de morbis generalibus. *Leydae* 1731. 4. tab. aen. 2. Pars II. therapeuticam exhibens. *Leydae* 1737. 4. Recuſum *Francof.* et *Lipſiae* 1749. 4. *Patauii* 1751. 4. cum effigie Auctoris. *Venetiis* eod. anno 4.

Praxis medicae Syſtema. Pars I. de morbis generalibus. Pars II. de morbis particularibus. *Harderou.* 1750. 8. Recuſum *Patauii* 1752. 4. et *Lipſ.* 1755. 4.

Materies medica compendio medicinae accommodata, exhibens formulas, in vſum ſtudioſorum conſcriptas. *Harderou.* 1733. 4.

Formulae medicinales cum indice virium, quo ad inuentas indicationes inueniuntur medicamina, in vſum medicorum, praxin inchoantium. *Harderou.* 1752. 8. Recuſae *Amſtelodami*, vt ſub titulo legitur, apud fratres de Tournes. 1755. 8. ſed eſt editio Germanica, quae intentioni Auctoris minime ſatisfacit. Prior editio recuſa quoque eſt *Francofurti* et *Lipſiae* 1760. 4.

Gezuiverde Geneeskonſt, of kort onderwys der meeſte inwendige Zickten, ten nutte der Zee- en Veld-Chirurgyns. *Amſt.* 1744. 8. Ediditio ſecunda. *ibid.* 1751. 8. Ed. tertia aucta *ib.* 1761. 4.

Gezuiverde Heelkonſt ter onderwyzinge van den leerenden en konſt-oeffenenden Heelmeeſter. *Leyd.* 1731. 8. tab. aen. 1.

Chirurgia repurgata, ab Auctore recenſita, emendata, multisque in locis aucta. Acceſſit materia medica, chirurgiae repurgatae accommodata. *Leyd.* 1742. 4. Recuſa *Florent.* 1745. 4. et *Patauii* 1750. 8. *Viennae* et *Lipſiae* 1762. 4.

Nieuwe gezuiverde Heelkonſt in het latyn beſchreven door IOHANNES DE GORTER, in het Nederduits overgezet door HENDRIK KORP, Chirurgyn te Amſterdam, *Leyd.* 1746. 8.

Medicina Hippocratica, exponens aphoriſmos HIPPOCRATIS. Lib. I. *Amſt.* 1739. 4. Lib. II. *ib.* 1740. Lib. III. IV. *ib.* 1741. 4. Lib. V. VI. VII. *ib.* 1742. 4. Totum opus recuſum, *Patauii* 1747. 4. et 1753. 4.

Medicina dogmatica, tres morbos particulares, delirium, vertiginem et tuſſim, aphoriſtice conſcriptos et commentariis illuſtratos, pro ſpecimine exhibens. *Harderou.* 1741. 4. Recuſa *Patauii* 1751. 4.

Morbi epidemici breuis deſcriptio et curatio per diaphoreſin. *Harderou.* 1733. 4. Recuſa *Patauii* 1751. 4.

Exercitationes medicae quatuor. I, de motu vitali. II. de ſomno et vigilia. III. de fame. IV. de ſiti. *Amſt.* 1737. 4. Recuſae *Patauii* 1751. 4. Harum ptima ſeorſim prodiit *Harderou.* 1734. 4. et ſecunda, *ibid.* 1737. 4.

Methodus dirigendi ſtudium medicum. *Harderou.* 1753. 4.

Geneeskundig Onderzoek na de oorzaak, voorkoming en Genezing van de tegenswoordig heerſchende Ziekte on der het Rundvee; opgeſtelt door de medicynſche Faculteit te Harderwyck. *ibid.* 1745. 8. *Opuſculum patris et filii.*

Rort

Kort vertoog of aanwyzing hoe en waar de Sluitband der Kraamvrouwen moet gelegt worden. *Amſt.* 1744. 8.

Het regt gebruyk der Sluytband, nevens eenige verbeterde behandelingen in Kraamvrouwen. *Amſt.* 1752. 8. *idem opuſculum ac praecedens, ſed auctius.*

Diſputatio medica inauguralis de obſtructione. *Leyd.* 1712. 4.

Oratio inauguralis, de dirigendo ſtudio in medicinae praxi, ſiue de tabulis pro diſciplina medica concinnandis, dicta publice ipſis Idibus Iunii, 1726. *Harderou.* 1726. 4. Recuſa *Leyd.* 1727. 4. coniunctim cum tract. de ſecretione humorum. Item *Patauii* 1751. 4.

Oratio de praxis medicae repurgatae certitudine, dicta publice d. 14 Iunii 1729. *Leyd.* 1731. 4. coniunctim cum compendii medicinae parte I. Recuſa *Patau.* 1751. 4.

Oratio de animi et corporis contentione mirabili, tam in ſecunda, quam aduerſa valetudine, publice dicta d. 12 Iunii 1730. *Leyd.* 1731. 4. coniunctim cum praecedente. Recuſa quoque *Patauii* 1751. 4.

Oratio pro medico dogmatico, habita a. d. 19 Iunii 1736. *Harderou.* 1741. 4. coniunctim cum Medicina dogmatica. Item *Patauii*, 1751. 4.

Oratio in centeſimum natalem, ſeu Annum Iubilaeum Academiae Ducatus Gelriae et Comitatus Zutphaniae, quae eſt Harderuici; habita a. d. 12 Iun. 1748. *Amſt.* 1748. 4.

Diſſertatio de ſuſtentaculorum vario vſu, *inſerta Actis Phyſ. med. Acad. Nat. Cur. Vol. IX. Obſ. LXXVII. p.* 316.

In de uitgeleeze Natuurkundige Verhandelingen. *Amſt.* 1734. ſeqq. 8.

Onderzoek der Oorzaaken, waar door de Deelen in een lighaam t'zamen hangen. I. Deels I. Stukje. p 94. ſqq.

Genees- en Natuurkundige Verhandeling wegens het Zinken en Dryven der Longe van een jonggebooren Kind. III Deels 1ſte Stukje. p. 1. ſeqq.

In het Merg der Academiſche Verhandelingen. *Amſt.* 1736. ſeqq. 8. *Ipſe, licet anonymus, edidit.*

Aanmerkinge over het wel en Kwalyk leggen van de Sluitband der Kraamvrouwen. IV Deels, 4de Stukje.

Onderzoek aangaande het Eeten der Pruimen. IV. Deels 5de Stukje.

Verhandeling over de Voeding van ſ' menſchen lichaam. IV Deels 6de Stukje.

Verhandeling over de Gylmaking en het veranderen van Spys in voedrel. V. Deels 1. Stukje.

Onderzoek of onder het zwelgen een gedeelte van de Spys, Drank of Medicyn, in den Ademhaaler komt. V Deels 2de Stukje.

Onderzoek aangaande de Pyn verwekkende Winden in ons lichaam. V Deels 3de Stukje.

Voorreden ter approbatie van de Land- en Zee Chirurgie van IOH. VERRUGGE, vermeerdert door I. D. SCHLICHTING. *Amſt.* 1734. 8.

Opuſcula varia, medico-theoretica. *Patauii* 1751. 4. In his continentur 1. Tractatus de ſecretione humorum. 2. Oratio de dirigendo ſtudio in medicinae praxi. 3. Exercitatio de motu vitali. 4. Exercitatio de ſomno et vigilia. 5. Exerc. de fame. 6. Exerc. de ſiti. 7. Exerc. de actione viuentium particulari. 8. Oratio de praxis medicae repurgatae certitudine. 9. Oratio de animi et corporis conſenſione mirabili, tam in ſecunda, quam aduerſa valetudine.

Opuſcula medico-practica. *Patauii* 1751. 4. continent 1. Medicinam dogmaticam. 2. Orationem pro Medico dogmatico. 3. Morbi epidemici anni 1734. deſcriptionem et curationem.

Prae-

Praeter haec ſcripta citantur adhuc in HERM. BOERHAAVE *Methodo ſtudii medici* ab HALLERO edita, p. 555. IOH. DE GORTER *I. F.* Materia medica. *Amſt.* 1740. 4. ſed huius Auctor eſt DAVID DE GORTER *I. F.* et pag. 1095. IOH. DE GORTER Diſputatio de cophoſi et hypocophoſi. *Harderu.* 1739. 4. Sed haec eſt diſputatio inauguralis Auctore THEODORE DE GORTER I. F.

Scripta inedita.

Naaukeurig Onderzoek wegens de Oorzaken der tegenswoordige belemmerde Scheepvaart ter Zee, en Vervuyling der Zee Havenen der Stadt Enkhuyſen: beneffens de hier toe Vereiſchte hulpmiddelen: opgeſtelt volgens de Grond-Regulen der Wiſkonſt.

De Mogelykheid van het eeuwigdurend Werktuig te Kunnen maken, aangetoont.

Medicina Hippocratica exponens Coacas Praenotiones Hippocratis. Pars Ima.

Commentaria in proprium praxis medicae ſyſtema.

Oratio de mirabilibus proprietatibus et actionibus vitae, dicta publice d. XIX Iun. 1742.

Exercitatio medica de criſi, diebus criticis, et quid in his agendum.

Exercitatio medico-chirurgica de ſanguinis miſſione.

Exercitatio medico-theoretica de cauſa proxima inflammationis. In qua Auctor nouis argumentis ſententiam ſuam contra obſtructionem vt cauſam proximam adſtruit.

Lectio publica de morbis ſimpliciſſimis, habita anno 1725 et 1726.

— — in H. BOERHAAVE Inſtitutionum medicarum caput συμπτωματολογια παθολογιας inſcriptum, habita Anno 1735 et 1736.

— — de morbis vteri, 1739-1741.

Lectio publica de morbis grauidarum et parturientium 1744 et 1745.
— — de angina 1745.
— — de vromantia 1748 et 1749.
— — de febribus. 1750 et 1751.

XIX.

Index ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1761 prodierunt.

Noua acta phyſico-medica Academiae Caeſareae Leopoldinae-Carolinae Naturae Curioſorum, exhibentia ephemerides ſiue obſeruationes, hiſtorias et experimenta a celeberrimis Germaniae et exterarum regionum viris habita et communicata, ſingularique ſtudio collecta. Tomus II. Accedit Appendix et tab. aen. XI. Norimberg. 4.

Der Römiſch-Kayſerlichen Academie der Naturforſcher auserleſene mediciniſch-chirurgiſch-anatomiſch-chymiſch-und botaniſche Abhandlungen, 9 und 10ter Theil, Nürnberg, 4. m. K.

Hiſtoire de Academie Royale des Sciences; Année 1755; avec les Mémoires de Mathematique et de Phyſique pour la même Année, tires des Regiſtres de cette Academie, a Paris, 4. c. t. aen.

Hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences. Année 1752, avec les Mémoires de Mathematique et de Phyſique pour la même Année, tires des Regiſtres de cette Academie. Nouvelle Centurie. Tome Premier, a Amſterdam, 12. c. tab. aen.

Recueil des Pieces, qui ont remporté le prix de l'Academie de Chirurgie. Tome VI. VII. VIII. a Paris, 12. c. tab. aen.

Philoſophical Transactions, giving ſome Account of the preſent Undertakings, Studies, and Labours of

of the Ingenious in many conſiderable Parts of the World. Vol. LI. P. II. for the Year 1760. London. 4. c. tab. aen.

Opuſculi di Autori Siciliani cet. Tom. IV. in Panormo, 4.

Gli Atti dell' Academia delle Scienze di Siena, detta de Fiſiocritici dell' anno 1760. Tom. I. in Siena. 4 mai. (*In hoc tomo hiſtoria quaedam generalis variolarum inſitionis, ab anno* 1758 *vsque ad finem* 1760 *Senae factae, traditur ab Academia Scientiarum ibidem conſtituta*).

Miſcellanea Philoſophico-mathematica Societatis priuatae Taurinenſis. Tomus II. Auguſt. Taurinor. 4.

Verhandelingen uitgegeeven door de Hollandſche Maatſchappye, der Weetenſchappen te Haarlem. Zesde Deel. te *Haarlem*, 8. c. tab. aen.

Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för År. 1761. Vol. XXII. i Stockholm, 8 mai. c. tab. aen.

Der Königlich-Schwediſchen Akademie der Wiſſenſchaften Abhandlungen aus der Naturlehre, Haushaltungskunſt und Mechanik auf das Iahr 1759, *aus dem Schwediſchen überſetzt von* ABR. GOTTHELF KAESTNER, *21ſter Band. Hamburg und Leipz.* 8. *m. K.*

Noui Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae. Tomus VI ad annum 1756 et 1757. Tomus VII. ad annum 1758 et 1759. Petropoli, 4 mai. c. tab. aen. Vol. 2.

Hiſtoire naturelle générale et particuliére avec la Deſcription du Cabinet du Roy. Tome neviéme, a Paris, 4 mai. c. tab. aen.

Deſcriptions des Arts et Métiers, faites ou approuvées par Meſſieurs de l'Academie Royale des Sciences, contenant

La Fabrique des Ancres par M. DE REAUMUR.

L'Art

L'Art du Chandelier par M. DU HAMEL.

L'Art de l'Epinglier par M. DE REAUMUR.

L'Art de faire du Papier par M. DE LA LANDE.

L'Art des Forges et Fourneaux a Fer par M. Marquis DE COURTIVRON, a Paris fol. mai. c. tab. aen.

Choix des Memoires et Abregé de l'Hiſtoire de l'Academie des Berlin. à Berlin (*Paris*) 12. Vol. 4.

Collection des obſervations ſur l'Anatomie, la Chirurgie et la Medecine pratique, extractes principalement des Ouvrages etrangeres. Tom. I. II. a Paris 12. Voll. 2. (*Has obſeruationes collegit et typis mandauit Cl.* SIMON.).

Collections Academiques compoſées des Memoires, Actes ou Iourneaux des plus celebres Academies et Sociétes Litteraires etrangeres, des Extraits des meilleurs Ouvrages periodiques; des Traités particuliers et des Pieces fugitives les plus rares; concernant l'Hiſtoire naturelle et la Botanique, la Phyſique experimentale et la Chymie, la Medecine et l'Anatomie. Tome huitieme (contenant le Tome VI partie etràngere), a Dijon. 4.

Excerptum totius Italicae nec non Helueticae literaturae pro anno 1761. Tom. I. II. III. IV. Bernae, 8. Vol. 4.

Abhandlungen der Natur-forſchenden Geſellſchaft in Zürich, Erſter Band, Zürich, 8. *m. K.*

Fränkiſche Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Oekonomie und den damit verwandten Wiſſenſchaften, 31. 32. 33. 34 *Stück. Nürnberg.* 8.

Allgemeines Magazin der Natur, Kunſt und Wiſſenſchaften. 11*ter Theil, Leipzig,* 8.

Hamburgiſches Magazin der geſammleten Schriften aus der Naturforſchung und den angenehmen Wiſſenſchaften

ten überhaupt, 1. 2. 3 und 4tes Stück des 25ſten Bandes, Hamburg, 8.

Dresdniſches Magazin oder Ausarbeitungen und Nachrichten zum Behuf der Naturlehre, der Arzneykunſt, der Sitten und der ſchönen Wiſſenſchaften 2ten Bandes, 3tes Stück. Dresden, 8.

Bremiſches Magazin, zur Ausbreitung der Wiſſenſchaften, Naturlehre, Künſte und Tugend mehrentheils aus den engliſchen Monathſchriften geſammlet. 4ter Band und 5ten Bandes 1ſtes Stück, Bremen, 8.

Neue geſellſchaftliche Erzählungen für die Liebhaber der Naturlehre der Haushaltungswiſſenſchaft, der Arzneykunſt und der Sitten. 4ter Theil, Hamb. und Leipz. 8.

Neue Verſuche nützlicher Sammlungen zu der Natur- und Kunſtgeſchichte, ſonderlich von Oberſachſen, 45 Stück, Scheeberg, 8.

Vermiſchte Abhandlungen der Herzogthümer Bremen und Verden betreffend, zur Erläuterung der Politiſchen- Kirchen- Gelehrten- und Naturgeſchichte, 5ter Theil, Bremen, 8.

Verſuch einer Beſchreibung hiſtoriſcher und natürlicher Merkwürdigkeiten der Landſchaft Baſel, das 20ſte St. Baſel, 8.

Leipziger Sammlungen von allerhand zum Land und Stadtwirthſchaftlichen Policey- Finanz- und Cammerweſen dienlichen Nachrichten, 180-182 Stück. Nebſt Haupttitul und Regiſter des 15ten Bandes. Leipzig, 8.

Ebenderſelben Generalregiſter über die erſten zwölf Bände, ibid. 8.

Schleſiſch oekonomiſche Sammlungen, 20 und 21 Stück, Breslau, 8.

Oekonomiſch- phyſicaliſche Abhandlungen, 19ter Theil, Leipzig, 8.

Oekonomiſche Nachrichten, 160 Stück, Leipz. 8.

Oekonomiſche Gedanken zu weitern Nachdenken eröfnet, aus dem Däniſchen überſezt von L. G. MENGEL, *2ten Bandes 4. 5. 6. 7 und 8ter Theil, Kopenhag. 8 mai.*

Phyſicaliſch-oekonomiſche Auzüge aus den neueſten und beſten Schriften, die zur Naturlehre, Haushaltungskunſt Policey- Cameral- und andern damit verwandten Wiſſenſchaften gehören, mit untermiſchten ganz neuen Abhandlungen, und Zuſätzen durch gemeinſchaftlichen Fleiſs ausgearbeitet. 2ten Bandes 4tes und 3ten Bandes 1ſtes Stück, Stuttgard, 8.

Récueil contenant les Deliberations de la Societé Royale d' Agriculture de la Géneralité de Paris, au Bureau de Paris depuis le 12 Mars jusqu' au 10 Sept. 1761 et les Memoires publiés par ſon ordre pendant le meme tems. à Paris 8.

Corps d' obſeruations de la Societé d' Agriculture, du Commerce et des Arts, etablie par les Etats de la Bretagne, Années 1757 et 1758. à Rennes 8.

Recueil de Memoires concernant l' Economie Rurale, par une Société etablie à Berne en Suiſſe pour l' année 1761. Tome II. Partie 1. 2. 3. 4. *a Zürich* 8.

Idem liber germanice quoque prodiit ſub indice: *Sammlungen landwirthſchaftlicher Dinge der Schweizeriſchen Geſellſchaft in Bern, des 2ten Bandes, 1. 2. 3. 4tes Stück, ibid.* 8.

L'Agronomie et l' Induſtrie, ou les Principes de l'Agriculture, du Commerce et des Arts, réduits en pratique, par une Société d' Agriculture, de Commerçants et d' Artiſtes, à Paris, 8.

L'Agronomie ou les Principes de l' Agriculture reduits en pratique, Premiere Partie, ibid. 8.

Iournal oeconomique ou Memoires, Notes et Avis ſur les Arts, l'Agriculture, Commerce et tout ce, qui peut y avoir Rapport, pour l'Année 1761. Parties 1-12. à Paris, 8.

Obſervations ſur divers Moyens de ſoutenir et d'encourager l'Agriculture, principalement dans la Guyenne, où l'on traite des Cultures propres a cette Province et des obſtacles, qui les empechent de s'etendre. Troisieme Partie, à Paris. 12.

L'Agronome ou Dictionnaire portatif du Cultivateur, contenant toutes les connoiſſances neceſſaires pour gouverner les Biens de Campagne et les faire valoir utiliment, pour ſoutenir ſes droits, conſerver ſa ſainté et rendre gracieuſe la vie champêtre, a Liege et Fraucort. 8. Tom. I. II.

Natuurlyke Hiſtorie of uit voerige Beſchryving der Dieren, Planten, en Mineralien volgens het Zamengeſtell van LINNAEUS. Tom. I. P. I. II. t' Amſterdam, 8 mai. c. tab aen.

Onomatologia hiſtoriae naturalis completa, *oder vollſtändiges Lexicon, das alle Benennungen der Kunſtwörter der Naturgeſchichte nach ihren ganzen Umfang erkläret, und den reichen Schatz der ganzen Natur durch deutliche und richtige Beſchreibungen des Nützlichen und Sonderbaren von allen Thieren, Pflanzen und Mineralien, ſowohl vor Aerzte als andere Liebhaber in ſich faſst, von einer Geſellſchaft naturforſchender Aerzte nach den richtigſten Urkunden zuſammengetragen. Zweyter Band, mit einer Vorrede verſehen von* IOH. CHRIST. SCHAEFFER, *Ulm. Frankf. u. Leipz.* 8.

Etwas neues und ſehr nützliches für alle Liebhaber der Stadt- und Landwirthſchaft herausgegeben von einem wohlerfahrnen Landwirth. Leipz. 8.

Traité du Deluge par l'Auteur de la Methode d'un Thermometre univerſel, à Basle, 4. (Auctor eſt MICHELI DUCRET).

Con-

Contenta in hac parte.

1. Kongl. Vetenſkaps Academiens Handlingar för Aᵉr 1760. Vol. XXI. p. 193
2. ASTRUC, Traité des Maladies des femmes Tom. I-IV. p. 213
3. TIMONY, Diſſ. ſur 'l Inoculation de la petite verole p. 225
4. *Eiusdem*, Diſſ. ſur les Bains des Orientaux p. 228
5. STOERCK, Libellus ſecundus de cicutae vſu interno, cet. p. 230
6. *Eiusdem* Supplementum neceſſarium de cicuta p. 236
7. *Eiusdem* Libellus de ſtramonio, hyoſcyamo et aconito p. 237
8. LOEBERS, *von der Nutzbarkeit des Schürlings in der Wundarzney* p. 241
9. VANDERMONDE, Iournal de Medécine, Chirurgie, Pharmacie cet. Vol. XI. XII p. 243
10. SCHAEFFER, Piſcium Bauarico-Ratisbonenſium Pentas p. 272
11. *Eiusdem*, Botanica expeditior cet. p. 279
12. HUNTER, Medical Commentaries. Pars I. p. 281
13. DUVERNEY, Oeuvres anatomiques, Tom. I et II. p. 290
14. BASTERI, opuſcula ſubſecina, Lib. III p. 310
15. Acta Heluetica, Vol. IV p. 313
16. V. HALLER, Elementa Phyſiologiae corporis humani, Tom. IV p. 329
17. WILLICH, de plantis quibusdam obſeruationes p. 351
18. Noua phyſico-medica p. 353
19. Index ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1761 prodierunt p. 376

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XI. PARS III.

LIPSIAE MDCCLXIV.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

Jos: Banks

I.

Hiſtoire de l' Academie Royale des Sciences. Année MDCCLVI. Avec les Mémoires de Mathématique et de Phyſique pour la même année, tirés des Regiſtres de cette Academie. A Paris, de l' Imprimerie Royale. MDCCLXII. 4to, Alph. 3. pl. 6. tab. aen. 10.

h. e.

Hiſtoria et Commentarii Academiae Regiae Scientiarum Pariſienſis ad Ann. 1756.

Enarrandorum argumentorum huius Voluminis initium faciamus ab *obſeruationibus ad phyſicam generalem ſpectantibus.* In *prima* et *ſecunda* commemorantur p. 23. duo globi ignei, per aerem celerrime lati, et plurimos globos minores lucidos ex ſe proiicientes, quorum alter in Belgio et Flandria d. 15 Auguſti 1755, alter in Gallia d. 3 Martii 1756 veſperi viſus eſt. *Tertia* docet, ferrum tormenti bellici, quod plus, quam ſexaginta annos, in fundo maris de-

lituerat, ſub cruſta limoſa, qua totum obductum erat, molle, inſtar ſtanni, factum eſſe, remota autem cruſta, in aere libero ſpatio 24 horarum duritiem, huic metallo propriam, recuperaſſe. *Quarta* confirmat, quod iam olim Academia annotauerat, pannos, e filis laneis, vetuſto oleo imbutis, textos, et arte fullonia nondum a pinguedine repurgatos, cum ſat multi in loco, aeri non peruio, ſibi inuicem impoſiti iacent, aeſtate facile corrumpi, ita vt infimi ignem occultum concipiant, quo ſenſim in carbones redigantur. *Quinta* narrat, in monte quodam Galliae (*Eſperou*) fagos naſci, quarum lignum, ſi in loco natali maneat, vermibus intra paucos annos exedatur, translatum autem ex eo monte in loca, paucis tantum leucis diſtantia, diutiſſime conſeruetur. *Sexta* docet, in ingenti incendio, quod Conſtantinopolin menſe Iulio anni 1756 paene vaſtauit, templum patriarchale Graecorum ea ratione, quam Cl. HALESIUS propoſuit, nempe aedem terra, quoad fieri poterat, obtegendo, ſeruatum eſſe. *Septima* eſt de duabus quercubus annoſis, quae ambae fulmine ſecundum longitudinem in multa tigna fiſſae ſunt, ſed ita, vt vna prorſus decorticata, foliaque eius arefacta deprehenſa ſint, in altera autem cortex igni illaeſus perſtiterit. *Octaua* mentionem facit inuenti Cl. ALBERTI GESNERI, Archiatri Ducis Wirtebergici, qui ad praeparandum corium pro puluere corticis quercus vel pinus puluerem ex erica, in fornace ſiccata, ſubſtituere magno cum emolumento docuit; prodeſt enim hoc inuentum et ad ſiluarum conſeruationem, et ad pretium corii minuendum, licet coriariis plus morae infert. *Nona* ſiſtit maſſam ſalis gemmae, item maſſam cryſtalli, quibus incluſum fuit paullum aquae limpidae, quam ibi fluctuantem videre licuit. In quodam etiam achate, aliquot guttas aquae, et in quadam minera ferri maiorem copiam fuiſſe, narratur, quae, cum

enm prius auditui ſe prodidiſſet, diffracto deinceps lapide, effluens etiam in conſpectum ſe dedit.

Pergimus ad *obſeruationes anatomicas*: 1. Cl. SALERNE, Medicus *Aurelienſis*, cum duas aues, quas in Gallia *Canes-pétières* appellant, quasque ex otidum genere eſſe credimus, alteram marem, alteram feminam, diſſecaret, reperit in femina, praeter ouarium ceterasque partes femininas, teſticulos duos, in lumbis poſitos, illis, quos in mare inuenerat, mole, colore, ac ſubſtantia omnino pares. Et quia hae aues tetracibus (*Outardes*) ſimiles ſunt, exiſtimat, etiam tetraci feminae teſticulos datos eſſe, idque PERRALTO impoſuiſſe, vt ſex tetraces, quas cultro anatomico ſubiecit, omnes pro maribus haberet. 2. Cl. MORANDUS collegit quorundam medicorum et chirurgorum exterorum iudicia de hermaphrodito illo, qui anno 1750 Pariſiis ſe ſpectandum praebuerat, ex quibus apparet, eum ſexus foeminini eſſe, licet nonnulla alterius ſexus ſigna habeat. 3. In *Aluernia* prope *Ricomagum* ruſtici effoderunt loculum lapideum, cui incluſus erat plumbeus, continens cadauer adoleſcentuli, tam bene conſeruatum, vt non ſolum carnoſae partes, ſed et inteſtina ſic fere ſe haberent, vt in cadauere recenti, nullumque corruptionis ſignum appareret. Conditum tamen fuerat hoc cadauer, ratione multum diuerſa ab Aegyptiorum ratione. Tectum enim tantum erat, et partim inuolutum, linteis imbutis balſamo quodam fortiſſimi odoris. 4. In cadauere virginis, vt putabatur, inuentus eſt foetus, circumdatus liquore ſero lactis ſimili, in ouario ſiniſtro, cuius ſuperficiei fimbriae tubae Fallopianae applicatae erant; hymen autem erat illaeſum. 5. Puella, annos decem et dimidium nata, febri correpta, quae pro initio morbillorum, tunc epidemice graſſantium, ha- p. 44.

bebatur, omnia medicamenta et alimenta reſpuebat, ſola aqua frigida excepta. Et morbilli quidem non erumpebant, ſed aegrota vehementiſſimo capitis dolore afficiebatur, quem ſequebatur ſyncope tam longa et abſoluta, vt pro mortua haberetur. Quo ſymptomate finito, vſum omnium membrorum, paucis diebus interiectis, perdebat. Recuperato membrorum vſu, cum loquela et cibi appetitu, remanebat dolor capitis, et paullo poſt in ſummum delirium incidebat, quo quidem venae in pede ſectione, et cantharidum ad ſuras applicatione, victo, atonia conſequebatur. Nec membra ſua commouere, nec loqui, nec cibum aſſumere poterat; ſenſibus tamen auditus, viſus, et tactus adhuc praedita erat, ratio etiam ipſi conſtabat, et quid vel appeteret, vel refugeret, per ſonos inarticulatos indicabat, quorum duos tantum initio proferebat, paullatim vero plures edere, et ſimul manus aliquantum mouere iterum coepit. Ceterum color faciei et labiorum, qualis in homine ſano, oculi vegeti, pulſus ordinatus et ſatis fortis. Interea nihil edere, nihil bibere potuit, praeter aquam frigidam, eamque ab initio admodum paucam; et cum medicus illi iuſculum ex carne vitulina, vt ipſam falleret, admodum dilutum propinaſſet, ſenſum quidem eius decepit, non autem ventriculum, quippe qui potum hunc confeſtim inter violentas conuulſiones reiiciebat, quae etiam febrim aegrotae excitabant. Poſt aliquod tempus rediit ipſi loquela, cum aliquando ſiti excruciata poſcere aquam vellet, eamque deinceps non iterum amiſit, brachiorum etiam vſum paullatim recuperauit, tandemque etiam pedum vſum, et appetitum cibi, cum menſtrua ipſi fluere coepiſſent, poſtquam per quatuor fere annos ab omni alimento, praeter frigidam, abſtinuerat. 6. Femina in vtero geſtans foetum, qui mortuus inde menſe vigeſimo

ſepti-

ſeptimo per ſectionem caeſaream extractus eſt, concepit interea, et ſolito tempore peperit.

In claſſe *botanica* legitur narratio de funeſtis effectibus fructuum *Bellaedonnae* comeſorum. Ruſticus, qui triginta circiter baccas huius plantae comederat, primum ſtuporem aliquem ſentiebat, cum vertigine, quaſi ebrius eſſet, et oculorum caliginem, deinde dolorem in ventriculo, et ſiccitatem oris absque ſiti, tandem tinnitum aurium, et borborygmos, contractionem faucium, cum deglutiendi difficultate. In quo ſtatu decumbens incidebat in ſomnum profundum, ex quo poſt paucas horas euigilans, tremore totius corporis, ac delirio corripiebatur. Cum tunc parum aquae bibiſſet, nauſea ſecuta eſt, cum leui vomitu; paullo poſt autem magnam copiam materiae viridis ac flauae, ſanguine commixtae, euomebat. Hinc capitis quidem et pedum debilitas aliquantum imminuebatur, delirium tamen non ceſſabat. Arceſſitus tunc medicus pulſum exilem, contractum, durum et admodum frequentem, ventrem inflatum, ſed absque dolore, cutem ſiccam et ardentem deprehendebat, linguam albo et ſpiſſo muco tectam videbat, et aegrum de amiſſo viſu ſaepe querentem audiebat. Iubebat ipſum copiam ſeri lactis bibere, et clysmata laxatiua ipſi adminiſtrari, ac deinde decocti ex tamarindorum ʒiij, cremoris tartari ʒß, et tartari emetici gr. viij certam portionem omni ſemihorio exhiberi, donec ſatis copioſae euacuationes conſequerentur. Vſus huius medicamenti ſolus per copioſam alui euacuationem ruſtico ſtatim reddidit ſanitatem. Eodem modo vxor huius ruſtici leuata eſt, quae vna cum ipſo hos pernicioſos fructus comederat, et in qua eadem ſymptomata fuerant, praeterquam quod maiores ventriculi et ventris dolores queſta eſt. Sed puella, quae paucas p. 72.

tantum baccas deglutiuerat, et medici ope caruerat, per quindecim dies cum similibus symptomatis conflictata est, et tandem seri lactis vsu conualuit.

His ex *Historia* Academiae delibatis, ad *Commentarios* nos conuertimus.

1) *Theoria cuniculorum, ad vsus bellicos aptorum, Auctore* DE BELIDOR.

p. 26. 2) Cl. GUETTARDI *commentatio de plantis, quae parasitae spuriae appellari possunt, seu de plantis, quae in aliis crescunt, licet nihil alimenti inde sibi sumant* *). Ad hanc classem plantarum Auctor tam eas refert, quae radices in terram agunt, et arboribus tantum tanquam adminiculis se applicant, quam quae in arborum quidem superficie crescunt, sed non nisi a terra, in asperi corticis rugis collecta, aluntur. Hactenus duae tantum plantae, fucus marinus, et nostoc, pro talibus certo sunt agnitae, postquam REAUMURIUS et DILLENIUS probarant, eas radicibus carere, et solo humore nebularum ac pluuiae ali. Auctor hoc loco illis accen-
p. 33. set primum fungos, in arboribus crescentes, vbi pars quaedam corticis vlcerata vel carie exesa est, et
p. 35. agaricos, quos humorem ex aere inprimis bibere autumat, et hinc etiam fungoides, corallo-fungos, ac lithoxyla; deinde lichenes, quorum quatuor ge-
p. 37. nera constituit. Primum habet pediculum, ex quo ramificationes nascuntur. Secundum, quod est lichenum pulmonaciorum, per totam suam superficiem corpori cuidam per exiguas clauiculas adhaeret. Tertium pediculum habet, vel clauiculas in superficie, quacum arbori adhaeret, simul autem extre-

*) Lecta d. 3 Apr. 1756.

tremitatibus filamentorum, e ramificationibus prodeuntium, corporis, cui innaſcitur, partibus alligatur, quae tamen filamenta aeque parum idonea videntur, ſucco nutritio ex arboribus hauriendo, quam illae clauiculae. Quartum per totam ſuam baſin corpori alii ſine clauiculis adnatum eſt; eiusque generis vnam duntaxat ſpeciem adhuc reperit Cl. GUETTARDUS, nempe lichenem illum flauum, qui nonnunquam totas arbores veſtit. Porro muſcos etiam numero plantarum paraſitarum eximit (quippe qui etiam in teſtis encauſto obductis naſci deprehenduntur), neque hederam, bignoniam, vitem Canadenſem, et cereum triangularem ſcandentem illis recte annumerari contendit. Largitur tamen, omnes has plantas nonnunquam paraſitas fieri poſſe, cum aliquis caſus ramos earum quosdam cuidam arbori inſeuerit. Neque infitias it, damnum ab hisce plantis arbores pati: verum id non aliter fieri putat, niſi quatenus in eis corticis partibus, vbi hae plantae affixae ſunt, ſtagnet aqua pluuiae, vel aeris humiditas, et ſic cortex ibi maceretur, findatur, atque vlcuſcula fiant, ex quibus ſuccus nutritius arboris effluat. p. 41. p. 52.

3) Cl. LEGENTIL *Annotationes ad commentationem* HALLEII *de Chaldaeorum Saro, inſertam Transactionibus philoſophicis anni* 1692, *N.* 194. *p.* 535. p. 55.

4) Cl. NOLLETI *inueſtigatio mediorum, quibus potulenta refrigerare licet, glacie deficiente* *). Primum indicat V. Cl. quaedam media haud artificioſa. Vaſa vini, quod refrigerare cupimus, plena demittenda ſunt in puteos, vel in cellis profundis condenda in ſabulum humidum, vel aquae, quae ibidem in p. 84.

*) Lect. d. 13 Nouemb. 1756.

labro aliquamdiu ſtagnauit, immergenda. Meſſores vel milites, potulenta ſua refrigeraturi, foſſam facere debent anguſtam, et quatuor ſaltim pedes profundam, in cuius fundo lagenas ſuas collocent, et has deinceps terra recens effoſſa tegere ad pedis altitudinem, denique foſſam ſtatim operire aſſibus, quibus ſimilis terra, dimidii pedis altitudine, ſuper-
p. 89. iniicienda eſt. Deinde artem exponit, liquores refrigerandi, quae innititur huic principio, quod quidam ſales aquam, qua ſoluuntur, aeque vel adeo magis frigidam reddant, quam glacies eſt, dummodo ante ſolutionem neque ipſis, neque aquae calor ſit maior eo, quem decem gradus thermometri *Reaumuriani* ſuper puncto congelationis indicant. Inter hos ſales autem duos tantum, vſibus oeconomicis in hoc negotio aptos iudicat, nitrum ſcilicet, et ſalem ammoniacum, et hunc ſalem illi praeferendum eſſe docet, ſi maior gradus refrigerationis deſideretur, etſi impenſas aliquanto maiores ſalis
p. 95. ammoniaci vſus requirat. Vnciae viginti ſalis ammoniaci, in puluerem redacti, iniectae in quinque ſextarios aquae, ex puteo recens hauſtae, tribus lagunculis, quarum quaelibet duos ſextarios vini continet, eandem refrigerationem conciliare, et per horae circiter ſpatium conſeruare poſſunt, quam paucae librae glaciei contuſae. Oportet autem prius ſitulam fictilem, qua aqua hauritur, et lagunculas, et ſalem ipſum in puteum demittere, ibique tamdiu retinere, donec frigus aquae puteanae aſſumſerint. Sal ammoniacus, hac aqua ſolutus, per aquae euaporationem, recuperari, et iisdem vſibus non ſemel tantum, ſed quotiescunque libuerit, iterum ſeruire poteſt: nihil enim vis ſuae refrigerandi
p. 104. amittit, etſi aliquid maſſae perit. Vbi aqua tam frigida haberi nequit, poterit tamen ope ſolutionis ſalis ammoniaci potulentis haud contemnenda refrigera-

geratio dari. Namque aquam, ad 20 gradum thermometri *Reaumuriani* calidam, hoc ſale vsque ad 5 gr. ſuper puncto congelationis refrigerari, experimenta Cl. Auctorem docuerunt. Et non ſolum in terra degentes, ſed etiam nauigantes huius commodi vbique et omni tempore participes fieri poſſe putat, cum ipſis pro aqua dulci, qua ſaepe admodum parce vti debent, etiam marinam adhibere ad ſolutionem ſalis ammoniaci liceat; id quod inde colligit, quia expertus eſt, vncias decem ſolutionis ſalis marini in aqua dulci (in qua ſal partem trigeſimam ſecundam ponderis conſtituit) ſoluiſſe adhuc ſalis ammoniaci duas vncias cum drachmis ſeptem in calore, per 20 gradum thermometri R. indicatum, et poſt ſolutionem thermometrum in ea deſcendiſſe vsque ad 5 gradum ſupra terminum congelationis.

5) *De ſtructura arteriarum Auctore Cl.* DE LA SONE *). Arteriam ex pluribus tunicis compoſitam eſſe, conſtat. Primam ſeu extimam V. Cl. cum aliis quidem contextum celluloſum appellat, monet tamen, eam potius textum reticulatum ſeu filamentoſum eſſe, cum non ex foliolis membranaceis, ſed ex filamentis membranaceis ſit texta, quibus permulta vaſcula ſanguifera et neruuli mirum in modum ſubtexta ſunt. In boue denſitas huius texti verſus interiora creſcit, et in telam vel laminam definit ligamentoſam vniformem ſeu continuam, in qua nihil reticulati operis, nec per macerationem, nec per ebullientis aquae vim, in conſpectum prodit. In homine autem haec tela deficit; veruntamen in viris partes interiores texti celluloſi ſeu primae tunicae denſiores deprehendit Auctor, quam exteriores, in feminarum autem arteriis tale partium diſcrimen non

p. 107.

p. 111.

*) Lect. d. 22 Dec. 1756.

non potuit animaduertere. Ex hac prima tunica admodum pauci ramuli vaſculoſi retis, et nonnulla filamenta in proximam ſeu ſecundam tunicam penetrant, quae per ſeparationem tunicarum abſciſſa aſperitates quasdam praebent, quae a quibusdam Auctoribus pro granis glanduloſis habitae eſſe videntur, quales tamen reuera non adſunt. In ſecunda
p.117. tunica, ſine omni praeparatione, et nudis oculis obſeruauit LASONIUS fibras circulares ſibi inuicem non intextas, ſed fere parallelas, quae plura plana formant, et iuxta directionem ſuam extenſae valde reſiſtunt, et tandem ruptae, ſeſe criſpando, contrahuntur; deprehendit etiam hanc tunicam eſſe valde elaſticam, et magnae extenſionis capacem ſecundum longitudinem arteriae, non autem ſecundum diametrum, et ſemper colorem pallide rubrum habere. Aquam ebullientem hos characteres multum immutare obſeruauit. Colligit autem hinc, eam tunicam iure haberi pro muſculoſa. Eam ſemper in homine aeque ac ceteris animalibus vidit non ſolum in principalibus arteriarum ramis, ſed etiam in exiguis earum ramificationibus (facta tamen praeparatione per iniectionem ſolidam); neque, quod contra BOERHAAVIUM notat, eae, quae in lienem et ce-
p.123. rebrum intrant, hanc tunicam deponunt. Vbi rami ex aliquo trunco exeunt, veluti intercoſtales ex aorta, in pariete trunci ſemper videre ſibi viſus eſt orificium rami formatum et circumſcriptum plurimis fibris circularibus, concentricis, a fibris annularibus trunco propriis diuerſis, et laminam carnoſam ad modum ſphincteris formantibus; et quia vtraeque fibrae arcte cohaerent, atque orificium illud in trunci tunica remanet, cum ramus a trunco auellitur, id non rami, ſed trunci partem conſtituere exiſtimat, ideoque initium tunicae muſculoſae rami in ipſa ſuperficie exteriore tunicae muſculoſae trunci ponit.

In

In tertia ſeu intima tunica, quam ex fibris ad axem vaſis parallelis compoſitam eſſe conſtat, villos et veſiculas adipoſas deprehendere non potuit, neque vllum organum ſecretorium, neque orificium, ex quo emanaret liquor aliquis vnctuoſus, cui tanquam cauſae lubricum ſuperficiei internae adſcribendum eſſet; hinc illud a contactu molecularum vnctuoſarum ſanguinis eſſe iudicat. Tunicarum ſecundae et tertiae copulationem et adhaeſionem inter ſe inuicem contextu quodam celluloſo inuiſibili effici tur. Ceterum inter tertiam illam tunicam et perio- p. 128.
ſteum magnam affinitatem reperit, eamque pro baſi vel radice habet, cuius euolutione vel propagatione ceterae partes organicae exſiſtant cunctae. Poſtremo de vſibus partium, quae arteriam componunt, diſſerit. Primae tunicae praecipuum officium autumat p. 130.
hoc eſſe, vt arterias liberas et ab aliis corporis partibus ſeparatas praeſtet, ne illarum ad has adhaeſione functiones illarum turbentur vel impediantur. Ex peculiari huius tunicae in corpore muliebri ſtructura, ex qua ſequitur, ſanguinem in venas minori vi propelli, quam in corpore virili, eleganter reddit rationem delicatioris mulierum conſtitutionis, plethorae vniuerſalis periodicae, minoris tranſpirationis inſenſibilis, et exilitatis venarum. De tunica muſculoſa monet primum, ab eius vi muſculari repetendam eſſe rationem phaenomeni venatoribus ſaepe obſeruati, quod circulus ſanguinis in ceruo vel caprea, cuius cordis ventriculos globus ex ſclopeto exploſus perforauit, non ſtatim ſiſtatur, ſed fera ſic icta ſaepe plus, quam centum paſſus curſum ſuum rapidum continuet, antequam cadat; deinde, per ſphincteres iſtos muſculoſos, ſupra commemoratos, ſiquidem eos in vltimis etiam ramorum diuiſionibus adeſſe rationi ſit conſentaneum, mechaniſmum omnis ſecretionis melius forſan explicari poſſe,

poſſe, quam id hactenus a phyſiologis factum ſit. Tertiae tunicae vſum hunc eſſe docet, vt fibrarum eius paralleliſmo ac directione, ſumma ſubtilitate, et circa orificia canalium collateralium inflexione affrictus ſanguinis ad parietes arteriae tantum imminuatur, vt paene nullus ſit.

p.134. 6) *De venis metallicis colendis, Auctore Cl.* HELLOT *). Adhortaturus V. Cl. populares ſuos, vt alias etiam venas metallicas, praeter ferrarias colant, oſtendit non ſolum, antiquis temporibus Galliam diuitias ſuas metallifodinis debuiſſe, ſed etiam hodie adhuc venas in diuerſis Galliae regionibus, plumbi, cupri, argentique diuites reperiri poſſe, quae non ſine lucro coli poſſent.

p.145. 7) Cl. GUETTARDI *obſeruationes, quae ad characteres conchyliorum determinandos vtiles eſſe poſſunt* **). Quatuordecim generum conchyliorum ex claſſe vniualuium definitiones Auctor hic tradit ita, vt et teſtarum et animalculorum rationem habeat.
p.160. Deinde monet, non recte ſibi videri eos agere, qui cum LINNAEO diſtinctionem conchyliorum in terreſtria et aquatica, a veteribus vſurpatam, negligunt. Terreſtria enim ſemper habere quatuor cornua, a ſe inuicem bene diſtincta, quae ſingula ocello terminantur, aquatica autem duobus tantum cornubus et totidem oculis, ad latera cornuum prope baſes poſitis, praedita eſſe. Haec in duas claſſes partiri ipſi placet, quarum altera cornua conica, altera plana habeat. Porro recentem *conchyliologiae* Auctorem ob varia peccata modeſte reprehendit. Poſtremo cultores hiſtoriae naturalis ſapienter hortatur,

*) Lect. d. 13 Nou. 1756.
**) Lect. d. 26 Maii 1756.

tatur, ne nouatores quosdam audiant, qui rerum naturalium in classes, genera, et species distinctionem per nomina rident, sed a maioribus bene excogitatam methodum sequantur, iuxta quam in definitione generis eae tantum partes recensentur, quae pluribus speciebus sunt communes, et in definitione speciei notae illae solae traduntur, quae speciei propriae sunt, nomina autem diuersa diuersis tantum generibus eiusdem classis imponuntur. Hoc p.169. praeceptum illustrat duobus exemplis, quorum primo characteres specificos muscae, cuius vermes in granis plantarum, flores monopetalos compositos ferentium, nascuntur, eisque vescuntur, et quam a terebra, qua instructa est, *trupaneam* appellat, altero characterem genericum *scarabaei pillularis* exponit.

8) *Theoriae cuniculorum continuatio, Auctore* DE BELIDOR.

9) Cl. DAUBENTON *commentarius de mure araneo, et praesertim de quadam eius specie, in Gallia reperiunda, et scriptoribus historiae naturalis hactenus indicta* *). Haec species in *Burgundia* reperitur in rimis rupium ad origines fontium, et animal amphibium esse videtur, cum mus araneus dudum notus sit animal terrestre. Differt ille ab hoc rostro lon- p.212. giori, cauda etiam et pedibus longioribus, tum pilorum colore et copia (nam terrestris in pedibus et cauda nullos habet). Cum dentes harum bestiolarum singularem habeant positionem et figuram: Vir Cl. vtramque maxillam cum dentibus sollicite descripsit, et icone exhibuit. p.203.

10) *Ex-*

*) Lect. d. 14 Aug. 1756.

10) *Excerptum ex epiſtola* Cl. EULERI *ad Cl.* DU HAMEL.

p.217. 11) Cl. GUETTARDI *Deſcriptio mineralogica regionis circa Lutetiam Pariſiorum* *). Initium huius operae Auctor capit a deſcriptione indolis montium, qui vallem formant, in quo haec vrbs ſita eſt, et quos etiam terminos regionis, de qua ſuſcipit com-
p.226. mentari, conſtituit. In his montibus humum, tres ad ſummum pedes profundam, excipit plerisque in locis ſtratum arenoſum, ad minimum quatuor, alicubi autem triginta pedes altum, et refertum ſilicibus ac lapidibus molaribus. Subiacet huic ſtrato ſtratum lithomargae (*Tuf*), decem vſque ad 50 pedes profundum, ſaepe diuerſis ſtratis margae, cotis, vel lapidum duriorum interruptum. Deinde reperiuntur ſtrata lapidum, quibus ad aedificandum vtuntur; primum ſeu ſupremum non vltra pedem eſt profundum, et alicubi tria vel quatuor eiusmodi ſtrata ſibi inuicem impoſita ſunt, ſecundum pedes ad decem altum eſt, et tam in ſuperficie, quam in interioribus partibus multas conchyliorum impreſſiones habet, tertium quatuor circiter pedes, quartum pedes ad octo profundum eſt, ſub quo aliquot adhuc iacent ſtrata, quae ſimul octodecim ad minimum pedum profunditatem habent, et quae ſtratum arenoſum excipit. Haec arena rubicunda et terrea eſt, altitudinem habet duorum triumue pedum, et aquae eſt ſubmerſa. Tum profunditas duorum circiter pedum repleta deprehenditur terra argillacea arena mixta, porro per quinque ad minimum pedes argilla nigra, ſplendens, poſtremo argilla coerulea per ſex pedum altitudinem. Haec ſtrata argillacea, in quibus pyritae ſubflaui variae figurae reperiuntur, ad

*) Lecta d. 27 Nou. 1756.

ad radices montium ſita ſunt, et infra ea foſſores, aquis impediti, nondum deſcenderunt. Poſt hanc generalem deſcriptionem Auctor ſingularia quaedam conſiderat loca, quae a generali illorum montium indole diſcrepant, et in primis ea, vbi pro lapidi- p.238.
bus operariis gypſum reperitur. Docet autem, hanc diſcrepantiam tanti non eſſe, quin concludi poſſit, omnes circa Lutetiam montes primitus fuiſſe maſſam margaceam vel cretaceam, variis arenae generibus tectam, et maſſa argillacea ſuffultam. Denique indolem viſcerum terrae ſub radicibus horum montium coniectat ex indole nota terrae in valle, per quem Sequana fluit, et iis, quae hac de re in com- p.251.
mentario de *Puddingis* expoſuerat, varias addit obſeruationes recentiores.

12) *Obſeruationem tranſitus mercurii per diſcum ſolis anno* 1753 *cum obſeruationibus antiquioribus comparat Cl.* DE LALANDE.

13) Cl. DU HAMEL *obſeruationes botanico-meteorologicae per annum* 1755.

14) *Trigonometria ſphaerica ad quatuor analogias reducta a Cl.* PINGRE.

15) *Cl.* GUETTARDI *decimus commentarius de glandulis plantarum.* Hic finit Auctor glandularum lenticularium inueſtigationem, et pergit ad glandulas oblongas, quas *glandes à godet* appellat, et quae p.310.
inprimis in pomo vel malo inter ſtipulas et origines foliorum in parte ſuperiori et ad vtrumque latus inciſurae pediculi conſpicuae ſunt, ac ſaepe in ramulis iunioribus guttam liquoris continent limpidi. Plures autem plantas, in quibus easdem vidit glandulas, recenſet. Deinceps ad pilos, ſeu filamenta, p.328.

se conuertit, quorum tria genera hoc loco expendit, filamenta ex papillulis seu capitulis globularibus extantia filamenta cylindrica et filamenta, conica.

16) Cl. PINGRE *obseruationes astronomicae in specula S. Genoueuae habitae anno* 1756.

17) Cl. DE LACAILLE *obseruationes astronomicae anno* 1756 *habitae in Collegio Mazarinino.*

18) Cl. DE LALANDE *tertius commentarius de parallaxi Lunae.*

19) Cl. CLAIRAUT *commentatio de telescopii perfectione a coniunctione lentium obiectiuarum radios lucis diuersimode refringentium expectanda.*

20) Cl. DE CHABERT *determinatio longitudinis et latitudinis Castelli St. Philippi in insula Minorca.*

21) Cl. ROMIEU *commentatio de noua vegetatione chymica, quae ope camphorae fit, et de quibus-*
p.444. *dam camphorae proprietatibus.* Haec vegetatio, quam Cl. Auctor anno 1746 a se casu inuentam esse, aliasque hoc genus vegetationes subtilitate atque ordinata dispositione ramusculorum antecellere, scribit, hoc modo potest haberi. Cum aer ad 12 gradum thermometri *Reaumuriani* calidus est, in vncia vna spiritus vini, cuius grauitas specifica ad grauitatem specificam aquae sit, vti 807 ad 905, soluantur duae drachmae camphorae, deinceps autem affundantur solutioni sex drachmae aquae, non simul, sed successiue instillando guttas vicenas, et singulis vicibus agitando mixtum, donec liquor rursus limpidus fiat; tandem in vase cylindrico vitreo non grandi, cuius orificium apertum maneat, reponatur

tur haec mixtura in locum, vbi nulla agitatio metuenda eſt. Hoc pacto, ſimul atque aeris calor 4 vel 5 gradibus imminutus fuerit, naſcetur in medio liquoris iſta vegetatio: ſi quidem ſingula caute ſic fuerint adminiſtrata, vt praeſcripta ſunt. Minimus enim error impediet experimenti euentum. Ceterum obſeruauit V. Cl. quo maior ſit gradus caloris aeris, eo plus camphorae eadem quantitate ſpiritus vini rectificati diſſolui, et in gradu caloris 421 *Fahrenheitiano* camphoram ſponte liqueſcere. Deprehendit etiam in particulis camphorae ſolutae conſtantem tendentiam ad coniunctionem ſub angulo 60 graduum, qualis eſt in particulis aquae, cum haec per gelu cryſtalliſatur. Neque ſolum in ſolutae camphorae particulis, ſed etiam in ſublimatae iſtam tendentiam ſemper obſeruari monet, ſiue ope ignis, ſiue absque eo, ſolo calore aeris, ſublimatio fiat. Item hoc ſingulare obſeruauit, quod particulae cam- p. 449
phorae, duodecimam circiter partem pollicis craſſae, et oblongae, impoſitae ſuperficiei aquae purae in vaſe vitreo vel ex ſulphure ſeu reſina facto (non autem aeneo), inter ſe agitentur motibus continuis modo circularibus, modo ſpiralibus, ita, vt ſaepea ſe inuicem attrahantur, vel a ſe mutuo repellantur, donec diſſoluantur, vel ſpiritus vini affundatur, qui motum ſiſtit, vel ſuperficies aquae tantum apice digiti, aut filo metallico, (non autem tubulo vitreo, nec bacillo ex cera Hiſpanica) attingatur. Hinc camphorae peculiarem eſſe vim electricam, et particulas eius corpuſculis BUFFONII in infuſis liquoribus affines, Auctor ſuſpicatur. Quotiescunque per lentem exiguam conuexam adſpexit particulas iſtas camphorae natantes, vidit circa eas in aquae ſuperficie, praeſertim parietibus vaſis vitrei vicina, exiguas cauitates, quaſi a flatu ex particulis emiſſo factas.

II.

LUDOVICI GERARDI M. D. Flora Gallo-Prouincialis. Parisiis apud C. I. B. Bauche 1761. 8. Alph. 1 plag. 14. tab. aen. 19. cum mappa geographica.

Redux ex Academia, quam plantarum amore raptus frequentauerat, Monspelienſi ſtatim conſtituit apud animum Cl. Auctor, Gallo-Prouinciae ſyluas, aliaque et remotiſſima ſaepe loca rimari. Hinc peregrinationes inſtituit, et an. 1755 *Aquenſem* agrum, et vicinos montes, rupem *Victoriae*, montoſos tractus, *Maſſiliam* ſpectantes, aliosque Gallo-Prouinciae mediae luſtrauit; ſequenti anno ad montes auſtrales celſiores, dictos *Maures*, et ſubiacentia nemoroſa conuallia, et ſolis ardore aduſtos ſcopulos, nec non montes *de Caſtelane, l' Achen* dictos, ſe contulit; an. 1757 oris maritimis et ſyluis *St. Tropeti* fano adiacentibus peragratis, ſe ad opus periculi plenum accinxit, et per niues ac frigora, montiumque aſperrima iuga, *alpes* intra biennium bis perueſtigauit, et *Taurinum* vsque proue-ctus, ſuaſu Cl. ALLIONII montem *Ceniſium* viſitauit, ab hinc ad montem *Geneure*, montes *Delphinatus*, aliosque ita iter inſtituit, atque ſic plantarum ſuppellectile onuſtus patriam quidem repetiit, aſt nondum ſatiatus, varios adhuc aliosque Gallo-prouinciae receſſus adiit, ac vbique nouos tantosque theſauros legit, vt vltra 1700 plantas, vel potius ſpecies, hoc ipſo recenſere potuerit libro. Has autem ſtirpes ea propoſuit methodo, quae affinitatis legibus magis conſona ipſi viſa fuit. Naturalem enim artificiali longe praeferendam eſſe ſtatuit, omnesque fructificationis partes in ſe conſideratas fallaces notas praebere, et numerum, proportionem,

nem, figuramque variare, ac ſexum ludere affirmauit, legitima potius diſpoſitio ab omnibus plantae partibus deprompta et ex plurimis notis ſancita perfectiſſima erit, et talis obtinebitur, ſi ſitus, hactenus neglectus, omnium partium accurate conſideretur. Eiusmodi itaque propoſuit ordinem, et ſexaginta tres claſſes Cl. Auctor conſtituit; quas, vt ordo operis omnibus pateat, repetamus, et deinde quaedam genera, ad hanc vel illam claſſem relata, commemoremus.

Cl. 1. Fungi
2. Algae
3. Muſci
4. Filices
5. Fluuiatiles
6. Gramina
7. Piperitae
8. Orchideae
9. Conuallariae
10. Tripetaloideae
11. Iuncoideae
12. Irides
13. Narciſſi
14. Lilia
15 Coronariae
16. Paraſiticae
17. Cichoraceae
18. Cinarocephalae
19. Corymbiferae
20. Dipſaceae
21. Rubiaceae
22. Vmbelliferae
23. Labiatae
24. Perſonatae
25. Aggregatae
26. Aſperifoliae
27. Rotaceae
28. Solanaceae
29. Volubiles
30. Biloculares
31. Contortae
32. Oleraceae
33. Tetrapetalae
34. Rheades
35. Senticoſae
36. Melanideae
37. Sarmentoſae
38. Ranunculaceae
39. Helioſcopiae
40. Caryophylleae
41. Succulentae
42. Gruinales
43. Tiliaceae
44. Bicornes
45. Sphendamnae
46. Chameleae
47. Vaginales
48. Calyciflorae
49. Campanaceae
50. Cucurbitaceae

51. Corniculatae
52. Glaucophyllae
53. Apyrinae
54. Sepiariae
55. Rosaceae
56. Pomiferae
57. Columniferae
58. Papilionaceae
59. Lupulinae
60. Amentaceae
61. Cotini
62. Tricocceae
63. Coniferae.

Methodus itaque Cl. Auctoris, licet nonnullae classes ab aliis, inprimis LINNAEO in methodi naturalis fragmentis dudum propositae fuerint, tamen suo modo noua dicenda erit; an autem ita comparata sit, vt applausum promereri, ac aliis, artificialibus quoque, praeferri debeat, nunc a nobis disquirendum non est, moneamus saltem, nonnullas classes plurima, alias saepe modo vnum alterumque genus comprehendere. Ita in Class. XII. *Crocus, Gladiolus et Iris*, Cl. XXV. *Globularia*. XXIX. *Conuolvulus* et *Franca*, XXXI. *Peruinca*, *Cynanchum* et *Asclepias*, XXXV. *Berberis*, XXXVI. *Viola*, *Reseda*, *Ruta*, XXXVII. *Vitis*, XXXIX. *Cistus*, *Hypericum*, XLII. *Tribulus*, *Oxys*, *Geranium*, XLIII. *Tilia*, XLV. *Acer*, LIV. *Ilex*, *Euonymus* et *Rhamnus* continentur. *Viscum* ad *Algas* non *Parasiticas*, *Triglochim* non ad *Gramina*, *Potamogetton* non ad *Fluuiatiles*, sed vtraque cum *Aro* ad *Piperitas*, *Paris* ad *Iuncoideas*, *Sanguisorba* et *Poterium* ad *Dipsaceas*, *Delphinium*, *Aconitum*, *Aquilegia* ad *Ranunculaceas*, *Tamariscus* ad *Succulentas*, *Ficus* ad *Lupulinas* et s. p. referuntur.

In generibus denominandis plerumque TOURNEFORTIUM, in illis autem constituendis vtplurimum LINNAEUM secutus fuit, specierum etiam nomina, secundum recentiorum leges, vel ab aliis recepit, vel noua condidit, de quibus sapienter monuit: 1) notas, quae a fructificatione desumuntur, vtplurimum certiores esse reliquarum partium characteribus,

bus, 2) ſitus caeterarum partium ita habendam eſſe rationem, vt ex eius diuerſitate, prae aliis notis, depromendus ſit character; 3) earum breuitati admodum ſtudendum, quae obtineri poterit, ſi diuiſiones in ſpecierum multitudine conſtituantur, quae includant characteres diſtinctiuos eſſentiales, omittendos in definitionibus ſpecierum. Vbique etiam ſelecta adponit Cl. Auctor ſynonyma, locum natalem ac durationis tempus adnotat, atque ſaepius deſcriptiones aliasque obſeruationes adnectit.

Genus vnum nouum, nouas vero plures ſpecies p. 272. condidit. Eſt illud *Tetrahit*, quo *Sideritidem glabram hirſutamque erectam*, quas vt varietates, dum, antequam floret, ſubhirſuta ſit, calicibus ſubſpinoſis, poſtea glabra et calices indurati horumque ſetae ſpinoſae euadant, vna ſpecie comprehendit, et *hirſutam procumbentem* C. BAUH. ſiſtit, a *Sideritide*, *Betonica* aliisque congeneribus differt ſtaminum breuiorum figura, quae ſcilicet intra corollae tubum ſunt approximata ac recta, aſt verſus faucem vtrinque externe diuergunt ad angulum rectum, ſicque cum ſtaminibus longioribus, quae recta manent, figuram crucis conſtituunt.

Inter ſpecies, quae vel accuratius definitae, vel curioſius deſcriptae, vel vt nouae propoſitae ſunt, eae inprimis hic commemorandae erunt, quarum delineatio, ſat elegans, a Cl. Auctore exhibita fuit. Sunt hae: 1) *Phalaris panicula ouato cylindrica ſpiciformi, glumis ciliatis.* p. 77. 2) *Poa panicula erecta, ſpiculis trifloris glabris, corollis acuminatis, calice duplo longioribus.* p. 91. 3) *Feſtuca ſpiculis alternis ſubſeſſilibus teretibus, fol. inuolutis mucronato-pungentibus. Gramen phaenicoides.* I. B. p. 95. 4) *Bromus ſpiculis ſubbinatis compreſſis ſeſſilibus. Gramen ſpica Brizae minus* C. B. p. 98. 5) *Andropogon ſpicis binis terminalibus culmo indiuiſo* LINN. ſpec. p. 106. 6) *Andropogon ſpicis digitatis, floſculis* p. 107.

alternatim geminis, hermaphrodito ariſtato ſeſſili, maſculo mutico pedunculato. Gramen dactylon Gal-
p.187. *lo - prouinciale* TOURN. 7) *Centaurea calicibus ſquamoſis, foliis radicalibus indiuiſis petiolatis, caule vnifloro, ſubnudo. Iacea Cerinthes fol.* TOURN.
p.190. 8) *Staehelina fol. linearibus denticulatis, ſquamis calicinis lanceolatis, pappo calicibus duplo longiore.* LINN.
p.196. ſpec. 9) *Senecio corollis radiantibus caule ſimplici ſubunifloro, fol. indiuiſis, radicalibus petiolatis ſubtus incanis. Iacobaea craſſa hieracii fol.* TOURN. Cum *Senecione* calice cylindrico, et ſquamis calicinis ſphacelatis, cum *Doronico* ſquamis duplicis ordinis con-
p.209. uenit, et ita inter vtramque media eſt. 10) *Anthemis fruticoſa fol. linearibus carnoſis, pedunculis longiori-*
p.233. *bus nudis erectis vnifloris.* 11) *Bupleurum inuolucris et inuolucellis pentaphyllis, foliolis lineari - ſubulatis.*
p.237. 12) *Caucalis inuolucro vniuerſali diphyllo, partialibus pentaphyllis. Caucalis pumila maritima* TOURN. Aſt non hanc modo *Caucalidis* ſpeciem curatius definiuit, ſed omnes, a ſe viſas, aliter diſpoſuit, et nouam nomenclaturam ſynonymorumque applicationem aliam propoſuit, huiusque mutationis rationes fuſius hic
p.277 recenſuit Auctor. 13) *Teucrium fol. ouatis crenatis, floribus racemoſis, calicis labio ſuperiore cordato, ſtaminibus corolla breuioribus. Chamaedrys inſularum ſthaecadum* TOURN. Calices floriferi ſunt ſecundi, fructiferi oppoſiti, odore ſuauiter fragranti inſignis
p.333. planta. 14) *Plantago fol. lineari - lanceolatis pubeſcentibus, ſpica ſubrotunda nuda, ſcapo ſubangulato foliis longiore. Plantago argentea e rupe Victoriae*
p.344. TOURN. 15) *Draba caule diffuſo ramoſo folioſo, fol.*
p 352. *linearibus ciliatis.* 16) *Alyſſum caulibus fruticuloſis*
p.394. *diffuſis, fol. ſubrotundis incanis.* 17) *Ciſtus ſuffruticoſus procumbens, fol. alternatim confertis inaequalibus ſetaceis. Helianthemum Coridis fol.* TOURN. 18)
p.405. *Arenaria fol. linearibus erectis ſubtus ſtriatis, floribus*
p.409. *faſtigiatis, inaequaliter pedunculatis.* 19) *Gypſophila fol.*

fol. linearibus carnoſis triquetris, ſtaminibus petalis emarginatis breuioribus, Gypſophila repens LINN. ſpec. 20) *Linum calicibus acutis, fol. lineari lanceolatis, paniculae pedunculis biſloris. Linum trigynum* LINN. ſpec. 21) *Geranium pedunculis biſloris, fol. multiſidis, laciniis obtuſis inaequalibus, petalis biſidis.* BURM. Geran. 22) *Theſium floribus ſubſeſſilibus, pedunculis folioſis, fol. linearibus. Theſium alpinum* LINN. ſpec. 23) *Daphne floribus ſeſſilibus axillaribus, fol. lanceolatis, caulibus ſimplicibus. Daphne thymelaea* LINN. ſpec. 24) *Anthyllis herbacea, foliis pinnatis inaequalibus, pedunculis axillaribus folio longioribus, capitulis nudis.* 25) *Vicia pedunculis multiſloris, petiolis polyphyllis, foliolis villoſis, ſtipulis acutis integris appendiculatis. Vicia incana multiflora* TOURN. Quae in montoſis caulem et folia incana, in pratis minus hirſuta oſtendit. p.421. p.434. p.442. p.442. p.490. p.497.

Praeter has autem indicatas ſpecies, plures alias vel deſcripſit, vel ad alia genera amandauit, vel vt varietates coniunxit, vel nouis nominibus inſigniuit. *Filicula ſaxatilis elegantiſſima* TOURN. cuius fructificationes totum fere diſcum folii cooperiunt, dicitur *Acroſtichum frondibus ſubpinnatis, pinnis alternis cuneiformibus inciſis.* Inter *Phlea* recenſetur, *Gramen nodoſa*, et aliud *tuberoſa radice* TOURN. et ſpecifice determinatur. *Cenchrus racemoſus* LINN. inuolucro deſtituitur, omnesque flores hermaphroditi ſunt, hinc ad *Agroſtin* amandatur nomine *Agroſtis panicula ſpicata, glumis echinatis. Tamus communis* et *cretica* LINN. ex collatione ſpeciminum, in Herbario TOURNEFORTII, quod diligenter inſpexit et plura exinde didicit Cl. Auctor, occurrentium coniungitur, in vmbra enim nata planta folia gerit latiora, ſinuata ac triloba. *Picris echioides* LINN. vocatur *Picris foliis ſummis florem obuoluentibus*, et *Sonchus oleraceus* et *tenerrimus* LINN. vniuntur nomine p. 71. p. 78. p. 83. p.136. p.160.

p.161. mine *Sonchi pedunculis tomentoſis. Hieracium inca-*
p.166. *num* LINN. *Hieracium fol. lanceolato linearibus integris villoſis, ſcapo vniſloro; hedypnoides* LINN. *Hieracium fol. oblongis dentatis pubeſcentibus ſcapo vniſloro* appellatur, et ſic in reliquis huius generis ſpe-
p.171. ciebus noua vbique fere occurrunt nomina. *Andryala integrifolia* et *ſinuata* LINN. combinantur, eadem enim planta folia inferiora gerit haſtato-ſinuata, ſuperiora integra, obſolete dentata. *She-*
p.228. *rardia muralis* LINN. corollam planam habet et *Galium foliis ſenis linearibus, ramis ſimplicibus, fructibus hiſpidis ſubſeſſilibus* dicitur. *Scandix auſtralis ſ.*
p.251. *cretica* a *vulgari* non differt, vt iam obſeruauit RAIUS, ſeminum latera in vtraque pilis hiſpida eſſe, qui vere per maturitatem euaneſcunt, vidit Cl. Au-
p.260. ctor. *Brunella fol. pinnato-laciniatis* a *vulgari* diſtincta aſſumitur, *grandiflora* autem cum hac combina-
p.292. ta relinquitur. *Pinguicula vulgaris* et *alpina* LINN. nomine *Pinguiculae nectario apice attenuato*, combina-
p.293. tur, vt et *Fumaria offic.* ac *capreolata*, prior enim, vt iam MAGNOLIUS vidit, vicinis ſaepe plantis adhaerere ſolet, et ita, vbi adminicula adſunt, petioli
p.306. ſcandendo incuruantur. *Lyſimachia, Linum ſtellatum* LINN. licet capſula non horizontaliter, ſed quinquefariam longitudinaliter dehiſcat, ad *Centunculum* refertur, et ita duae ſpecies, *foliis alternis* et
p.326. *oppoſitis* diuerſae, aſſumuntur. *Vinca maior minorque* LINN. in hortis quidem immutatae perſiſtunt, in loco autem natali variant, et in humidis vmbroſis folia ſunt latiora floresque maiores, in ſterilioribus et ſiccis anguſtifolia et flores minores albicantes. Nomen vtrique datur *Peruinca corollae tubo amplo*
p.368. *patente. Braſſicae* duae determinantur nouae ſpecies, *alpina* TOURN. *Braſſica foliis inferioribus petiolatis ſubſerratis, ſummis lineari lanceolato integris*, et *campeſtris purpurea* TOURN. *Braſſica fol. caulinis cordatis amplexicaulibus; petalis patentibus, ſiliquis obtuſe tetragonis*

gonis nominatur. *Ruta montana* a *graueolente* diſtin- p.377.
guitur, et prior eſt *Ruta fol. decompoſitis laciniis li-*
nearibus, poſterior *Ruta fol decompoſitis, laciniis*
lanceolatis obtuſis. *Ciſti* hiſtoria, dum ſpecies quin- p.392.
decim, accurate diſtinctas, nouisque nominibus in-
ſignitas, propoſuit Cl. Auctor, egregie illuſtratur.
Ciſtus ledi- et *ſalicifolius* variant caule erecto et dif-
fuſo, fol. ſubuilloſis et glabris, ſuperioribus inte-
gris et diſſectis, ſolae capſulae conſtanter differunt,
hinc prior dicitur *Ciſtus herbaceus fol. alternatim con-*
fertis, ſubtus incanis, capſulis longitudine calicis, po-
ſterior eundem gerit habitum et folia, *capſulae* autem
calice longiores ſunt et ſic in reliquis. *Roſarum* quin- p.465.
que a LINNAEO ſtabilitae ſpecies nomine *Roſae*
ſtipulis eminentibus combinantur; quo loco legimus:
Roſas Europaeas, ex vna ſpecie ortas fuiſſe, probant
ſemina hiſpida, calices muricati, folia pinnata, petioli
canaliculati, aculei caulini, aliaque attributa commu-
nia. *Alceae* non duae, ſed vna ſaltim conſeruatur p.478.
ſpecies, limites enim inter vtramque nullos a natu-
ra poſitos fuiſſe patet ex plantae in ſolo natali conſi-
deratione, quae foliis ludit integris, anguloſis et
palmatis, pro ratione aetatis, praeterea folia radica-
lia a caulinis diuerſa ſaepe occurrunt. *Medicaginis* p.515.
plures diſtinguuntur ſpecies, charactere a fructus di-
uerſitate inprimis deſumpto. *Iuniperus communis* et p.545.
oxycedrus ſpecifice diſtinguuntur quidem, non autem
foliorum charactere, haec enim variant, terna, qua-
terna, et, vt in *Virginiana*, vbi erumpunt, imbri-
cata, poſtea patentia euadunt, ſed baccarum ma-
gnitudine, quae in *oxycedro* rufeſcentes duplo maio-
res *iunipero communi* deſcribuntur.

Haec de ſpeciebus notata ſufficiant, ſeligamus tan-
dem nonnullas obſeruationes, quae de induſtria, in
examinandis plantis, a Cl. Auctore adhibita, egregie
teſtantur. In *Phaſco* LINN. anthera calyptra in- p. 65.
ſtrui-

p.105. ſtruitur, quam autem cito deponit. *Cynoſuri aurei* LINN. ſpiculae ſteriles, ſi pro inuolucris aſſumantur, Cynoſuri erit ſpecies, ſecus ad Melicam amandandus. Nonne potius pro diſtincto genere aſſu-
p.144. mendus? vt fecit BOEHMERUS. *Narthecium* ab *Antherico* ſeparatur, totus enim habitus dicitur diuerſus, et praeterea flos calyculatus, ſtyli nulli, ſtigmata tria, filamenta glabra, capſularum locula-
p.145. menta diſiuncta. *Bulbocodium* TOURN. non bene ad *Crocum* refertur, attamen peculiare genus non
p.148. conſtituit, ſed *Ixiae* ſpeciem. *Ornithogali lutei* LINN. petala longitudinali nectarifera linea inſtruuntur, hinc ad *Fritillariam* amandatur nomine: *caule diphyllo, petalis patentibus*. *Liliaſtrum* TOURN. petalis ſenis et ouario ſupra corollam ab *Hemerocalli* differre, bene Auctor monuit, an vero *Anthericum petalis conniuentibus, floribus ſecundis campanulatis* dici et Fritillariae citata ornithogali ſpecies addi poſſit,
p.157. aliis diiudicandum relinquimus. *Hypociſtis* diſtinctum eſt genus, ſtylo clauato, longitudinaliter antheras lineares, filamentis deſtitutas, infra ſtigma ſtellatum ſitas, nectente, ab *Aſaro* diuerſum. *Lyſi-*
p.307. *machia tenella* LINN. ſtaminibus cum *Anagallide*, capſula cum *Lyſimachia* conuenit, ideoque haec duo genera coniungenda forte eſſe Cl. Auctor exiſtimat.
p.341. *Coriaria* femina filamentis antheriferis inſtruitur, eſt
p.342. tamen ſine concurſu maris ſterilis. In *Myagro perenni* LINN. ſiliculae duae, vno articulo coniunctae adſunt, inferiori abortiua, ſuperiori vnico ſemine foeta; in ſatiuo autem ſiliculae apice bifariam dehiſcunt, ſeptoque intermedio in duo loculamenta, ſeminibus foeta, diuiduntur, in reliquis ſpeciebus ſeptum quoque adeſt, ſed quia ſemen vnicum in vnico tantum loculo perficitur, alter per maturitatem obliteratur loculus, ſepto ſenſim appreſſo a ſemine turgido verſus loculum alterum, in quo ſemen

non

non perficitur. *Alsine* et *Arenaria* distincta manent genera eo charactere, vt prior petalis bipartitis a posteriori differat, *Stellaria* vero, quia staminum numerus inconstans, ad *Alsinen* amandanda; *Moehringia* est *Arenaria corollis tetrapetalis*. *Geum* TOURN. a *Saxifraga* situ germinis differt. In *Corrigiola* et *Telephio* externam foliorum basin obducit membranula tenuis, diaphana, semilineam longa, quandoque bifida, cauli adnata, persistens, quae vera stipula est. *Aquifolium* in viuis sepibus vsurpatum saepe tonsum, nec ad arboris altitudinem assurgens, foliis semper gaudet sinuosis, vndulatis et spinosis, adulta vero et arboreseens in loco natali foliis planis, inermibus, integris, in acutum apicem abeuntibus, (culta apud nos arborea planta semper priorum foliorum faciem ostendit). Sexus praeterea in distincta planta diuersus occurrit, et hermaphroditi petala quinque, masculi petalum quadripartitum et ouarium abortiens gerunt. *Quercus*, *Ilex* et *Smilax* et *Gramuntia* LINN. vnam constituunt speciem, et folia inferiora sinuato dentata, sensim minus sinuata euadunt, aculeisque destituuntur, ac tandem in minoribus ramis integerrima, longiora, et molliora obseruantur; ita conuenit *Ilex* et *Aquifolium* foliorum lusu. *Potentilla fol. ternatis, fructibus baccatis, stolonibus repentibus* est *Fragaria*; eamque cum *Potentilla* coniungi debere, *sterilis* dicta species docet. Macula nigricans, quam in stipulis *satiuae viciae* annotauit LINNAEUS, etiam ex obseruatione Cl. Auctoris in aliis speciebus deprehenditur. *Melilotus* a *Trifolio* commode separatur, differentia a leguminibus nudis stabilita.

p.403. p.425. p.449. p.461. p.531. p.470. p.498.

Haec primaria sunt Cl. Auctoris obseruata, alia lectoribus notanda relinquimus. Id modo adhuc moneamus, Cl. BERNH. IUSSIAEUM auxiliares huic operi manus admouisse, et licet vnica tantum vice,

vice, occaſione *Scirpi lacuſtris* ſummi huius Botanici nomen notatum inueniamus, plura tamen eidem forte tribuenda eſſe, vel exinde colligimus, quia Cl. Auctor in praefatione honorificam eiusdem mentionem fecerit, ipſique publice gratias egerit. *Scir-*
p. 115. *pus* ille ex nimia aquae copia ſterilis euadit, culmis deſtituitur, aſt folia admodum producuntur, aquarum fluxui obedientia, haec varietas, ex planta inundata, orta, eſt *Alga fluuiatilis longiſſimo folio* TOURN.

Finitur totum opus quatuor indicibus, 1) Generum, 2) Synonymorum, 3) Nominum Gallicorum, et 4) Stirpium, quae peculiarem locum natalem nanciſcuntur, ſcil. alpinarum et maritimarum.

III.

Inträdes tal om Barns Skötſel igemen, hållet för Kongl. Vet. Acad. den 16 April År 1760, af DAVID SCHULZ, M. D. Med. vid. F. M. Barnhuſet. Po Kongl. Vetenſkaps Acad. befallning. Stockholm, Tryckt hos Directeuren Lars Saluius 1760. 8 mai. pl. 3.

h. e.

Sermo aditialis, de cura infantibus debita in genere; in conſeſſu Soc. Reg. Scient. die 16 April. 1760 recitauit DAVID SCHULZE, M. D. Orphanotrophaei fabrorum murariorum liberorum (*Freymäurer*) Medicus.

p. 3. Improbat, recens natos aquae loco lauari vino, aut, quod fere in Suecia moris eſt, cereuiſia oleo mixta; item quod infantes, dum lauantur, aut inuolucra illorum mutantur, ſoleant prope prunas teneri, quo tene-

tenerum corpus iniuriis aeris omnibus vehementius
ſentiendis debilitatur, vt nihil de nociuo vapore pru-
narum dicamus. Aqua tepida lauari iubet, nec, vt
ſit interdum, ad ſcabiem capitis impediendam, cor-
puſculum a prunis calens frigidiſſima imbui. Fenni p. 4.
et Ruſſi ex vaporario calidiſſimo ablatos frigidae im-
mergunt, quo fit, vt multi pereant, et fecundae gen-
tes penuria tamen adultorum laborant, etſi negan-
dum non ſit, qui perferunt hanc viciſſitudinem, eos
ad omnem coeli inclementiam ferendam robuſtiores
fieri. Linteis coerceri et grauari infantem, multas p. 5.
ob cauſſas damnat, nec non ſomnum, aut ſtuporem
potius, cunarum agitatione prouentum. Suecae p. 11.
dimidium diem aut ad ſummum integrum nato
mammas praebent, ſed cum bene nutritus ex vtero
prodeat et tempore opus habeat, quo in nouam,
quam iam agere debet, vitam ſe componat, mauult
Noſter, ſecundum aut tertium diem exſpectari, quo
etiam vtili demum lacte mammae turgent. In offi-
cio matrum liberos ſuos lactandi prolixus eſt, etſi
nolit, infantibus, ad gemitus illorum cohibendos, quo-
uis momento mammas praeberi, ob mala, quae
producere poteſt lac in ore aceſcens. Brutorum p. 15.
lac qui humano praeferunt, non cogitant, quae-
cunque humanum corrumpere poſſunt, vt animi
motus, morbos in bruta etiam cadere, magisque
infanti conuenire tepidum lac, quod ex mamma fu-
git, quam quod refriguit. Deinde infantes ita edu-
catos tenerae eſſe valetudinis, ad experientiam pro-
uocat. Infans quidam iusculo ex auena cocto, cui
aequalis pars lactis dulcis admiſcebatur, nutritus, p. 16.
colore viuace et proſpera valetudine deinde caruit,
et variolas inoculatas difficillime pertulit, licet tri-
bus eius ſororibus variolae blandiſſimae eodem tem-
pore contingerent. Lacte vaccino ſuos nutriunt
Groenlandi, Islandi, Sibiri, Bothniae orientalis in-
colae,

colae, ſed omnes poenam paucitate adultorum
p. 17. luunt. Suadet, vt 5 aut 6 ſtatis vicibus horis 24 infans lactetur, nunquam ab eſuriente, nec priusquam duae horae a prandio aut coena elapſae ſint. Remedia, quae nimium inualidus ventriculus digerere nondum poteſt, mauult nutrici dari, vt eius ope infanti praebeantur.

p. 18. Infantibus multis credit cataractam a nimia luce admiſſa natam, aut luſcos factos, qui oculos ad lumen ab vna ſaltim parte poſitum ſemper dirigere ſueuerint. Auditui vero tenero nocuiſſe ſubitos fragores in aurem irruentes, et ſimiliter olfactui aut guſtui, quae vehementius in illa organa egerant. Remoueri a mammis iubet infantem, cui 16 aut 20 dentes ſint, et vegetabilibus, lacte, iuribusque non
p. 19. pinguibus nutriri. Sacchari mediocris vſus refrigerat et nutrit, pinguia aquoſis vniendo, et aciditatem minuendo. Infantes, quibus nihil carnium, praeterquam iuscula, praebitum erat, bene valuerunt, et feliciter inprimis variolarum inoculatio ſucceſſit, non niſi leniter purgantibus praeparatis. Ge-
p. 20. neratim mallet, vt parcius carnibus veſceremur, quibus non poteſt non ſanguis noſter velut acui, vt motus animi corporisque incommoda inde oriantur. Dentibus obſunt calida, acida, aromatica,
p. 21. vnde ruricolis optimi dentes. Si primis quidpiam nocuerit, plerumque ſecundi etiam eius damni per totam noſtram vitam nos admonent.

p. 22. Thoraces damnat illisque adſcribit, quod Holmiae quinquageſima ſexta puerperarum pereat, etſi procul dubio illarum cura ibi multo melius habeatur, quam in regione metropolim circumiacente, vbi nonageſima ſexta interit, aut in Dallandia, Norrlandia, Sauolaxia, vbi centeſima triceſima perit.
p. 23. Reliquas etiam veſtes, quibus Europaei corpus nimium quantum coercent, tardius iniiciendae infantibus

tibus, tibialia non, nisi mense nono exacto, detrahendo, cum lecto traduntur; soleas illis coreaceas addit, vt insistere pedibus mature discat infans, teneri enim pedes firmantur exercitio hoc, non curuantur. Calceos, nisi solum vehementer frigeat et madeat, non nisi post sesqui annum inducit. Vestes, vt pro tempestatis conditione mutentur, superfluum putat; Lappones et rustici Sueci iisdem perpetuo vestibus p. 24.
vtuntur; animalibus tegumenta, quae natura dedit, semper sufficiunt, suffecere haec tegumenta ipsis hominibus inter feras educatis. Ceterum frigus melius arceri togis late corpus circumfluentibus, quam vestibus arctius illud stringentibus, experientia docuit: pedes manusque frigida vult p. 25.
quotidie lauari, quam lotionem mederi magis rheumatismis, quam illos prouocare, Angli experti sunt. Primo aetatis anno in Suecia moritur puer quartus, p. 27.
puella quinta; inter primum et tertium infans decimus nonus aut vicesimus; inter tertium et quintum tricesimus octauus; inter quintum et decimum septuagesimus nonus; inter decimum et decimum quintum centesimus sexagesimus primus, inter decimum quintum et vicesimum centesimus sexagesimus sextus; ab ea aetate quotannis crescit moriendi periculum, et nonagenario vitae adhuc annuae eadem rursus spes est, quae fuerat recens nato. Aegri vero infantes raro ibi nascuntur, moriuntur ergo, quia morborum causas, qui curam illorum habent, augent magis, quam tollunt.

Iam pergit ad instituta, vbi publicis impensis p. 28.
orbi, spurii vel exposiți educantur. Holmiae septimus infans illegitimus est, in regione campestri quadragesimus sextus, in Dallandia vix centesimus. In orphanotropheo, cui medicus est Noster, eliguntur p. 31.
recipiendi, matres nomen et documenta edunt, infantes apud se retinent, aut curandos aliis tradunt,

ſingulis vero ſeptimanis $1\frac{1}{2}$ vel 3 *dalèros monetae cupreae* accipiunt. Suadet autem Noſter, ſi maioribus diuitiis aliquando polleat inſtitutum, poſſintque infantes omnes recipi, vt impediendis infanticidiis, nihil omnino de parentibus inquiratur, omnibus, qui eo confugiant, idem beneficium ſecundum
p. 32. ſortis ordinem concedatur. Inde a fine anni 1753, quo orphanotropheum hoc, laetitiam ſuam de nata Regi filia, Sophia Albertina teſtaturi inſtituerunt eius Auctores, infantes 978 recepti ſunt, iam 250 perpetuo nutriuntur. Angli, dum in ſimili inſtituto tentarent infantes absque lacte humano educare, ex 56, intra anni tempus, perdiderunt 45; contra ex 80, qui nutricibus dati fuerant, ſaltim 29. Holmiae, primis infantibus pultem praebuerunt ex aequis partibus lactis et aquae factam, admixtis fruſtulis panis azymi ſecalini, inquietis, ptiſanam ex oryza coctam, euentus vero monuit, ne hoc educandi modo vlterius vterentur. nfantes enim plurimi perierunt apoplexia, quam praeceſſere vomitus et dyſenteria: poſt ſemper nutrices adhibitae ſunt, Holmiae, vt Londini animaduerſum eſt, plures ſeruari eorum, qui ruricolis, quam qui vrbanis lactandi traduntur. Aer enim liberior, et modus viuendi naturae conuenientior, ruri adeo proſunt infantibus, vt Galli Anglique, etiam lautiori fortuna vtentes, ſuos in rure educari faciant; ſed cum varia hinc naſcantur incommoda, credit Noſter, emolumenta, quae inde ſperantur, etiam apud ipſos parentes obtineri poſſe, ſaltim educatione minus artificioſa, quam eſt
p. 35. vulgaris. In ipſum orphanotropheum non recipiendi ſunt tenerrimi infantes, cum, vbi multi illorum continentur, nec aer ſatis purus ſeruari poſſit, nec de-
p. 36. bita omnium cura haberi. Holmiae initio recipiebantur ſesqui annum egreſſi, poſt biennes, iam demum quadriennes. Londini et Pariſiis non niſi

uin-

quinquennes recipiunt. Antequam recipiantur, variolae illis implantandae sunt. Dolet Noster, vsum huius inplantationis difficulter adhuc Suecis persuaderi, cum tamen nonus quiuis in Suecia natorum variolis naturalibus pereat, illisque quotannis nouem millia in toto regno interimantur, contra, ex septem aut octo millibus, quibus intra et extra Sueciam variolas artificiales dari vidit, aut ipse dedit, nullum periisse, aut in vitae periculo constitutum fuisse, asseuerat; orphanorum anglicorum omnium, quibus morbus hic datus est, vnicus interiit. Eius- p. 37.
dem societatis, quae Holmiae orphanotropheum instituit, membra, in vrbibus *Goetheborg* et *Christianstadt*, domos recipiendis, quibus variolae implantentur, erexerunt. Consultum etiam putat, vt, antequam recipiantur, morbillos artificiales perpessi sint. Infantes in instituto Holmiensi educantur vs- p. 41.
que ad annum septimum, deinde vel mittuntur in maius, quod vocatur, orphanotropheum an. 1632 fundatum, vel parentibus redduntur, vel traduntur patribus familias, qui illos desiderant. In maiori illo orphanotropheo iam deputatorum statuum imperii beneficio 300 educantur, vsque ad 12 aut 16 annum, quibus, vt seruiant, aut opificia discant, exeunt.

IV.

Traité anatomique de la Chenille, qui ronge le bois de Saule, augmenté d' une Explication abregée des Planches, et d' une Deſcription de l' Inſtrument et des Outils, dont l' Auteur s' eſt ſervi, pour anatomiſer a la Loupe et au Microſcope, et pour determiner la force de ſes Verres, ſuivant les regles de l' Optique, et mechaniquement. Par PIERRE LYONNET, Avocat par devant les cours de Iuſtice; Interprête, Maitre des Patentes et Secretaire des Chiffres de Leurs Hautes Puiſſances, Membre de la Societé Royale de Londres, de la Societé des Sciences de Hollande, des Academies Royales de Roüen, et de Berlin, et de l' Academie Imperiale d' Hiſtoire Naturelle. A la Haye aux depends de l' Auteur. 1762. Alph. 3. pl. 16½. tab. aen. 18.

i. e.

Diſſertatio anatomica de eruca, quae ſalicis lignum rodit. Auctore P. LYONNET.

Habetis in egregio hocce opere Lectores illuſtre exemplum, humanae, in examinandis rerum naturis, induſtriae, quae tanta fuit in Cl. LYONNET, vt ſimile quid occurrere nobis vix memineri-mus. Erucae enim, quae in hoc opere deſcribitur *), inſecti

*) Eleganter eam depinxit et deſcripſit b. ROESELIUS vid. *Inſ Beluſt. Vierte Samml.* p. 113. tab. XVIII. Phalaena ex eo proueniens eſt *Phalaena Coſſus* LINNAEI Syſt. Nat. T. I. p. 504. n. 40. vid. quoque FRISCH. Inſ. P. II. tab. 1.

insecti paucorum vix pollicum longitudinis, externas internasque partes, Vir Clarissimus tanta cura dissecuit, tam accurate descripsit, tamque eleganter et subtiliter delineauit, suaque manu aeri inciſas proposuit, vt fatendum nobis sit, tot saeculorum labores, tot summorum virorum vigilias, quas humani corporis partibus examinandis describendisque impenderunt, simile quid, multo minus perfectius, praestare haud potuisse. Ad hoc vero tam arduum opus, Noster animi quadam aegritudine et indignatione delatus impulsusque est. Cum enim diuturnam indefessamque, vniuersae insectorum historiae, non sine suo, vt videbatur, magno commodo, per multos annos tribuisset operam, accideretque, vt alios eidem studiorum generi addictos plurima eorum, quae solum se cognouisse opinatus fuerat, non minus vidisse atque publicare etiam scriptis suis intelligeret; repente mutauit consilium, atque in aliam quasi regionem suae industriae cursum flectere, apud animum constituit. Scilicet ab vniuersa insectorum consideratione, ad anatomen eorum deflexit, et post varia tentamina, ad erucae huius partium dissectionem descriptionemque animum applicauit; quod consilium adeo bene cessit, vt paucorum annorum spatio, opus hoc felicissime ad finem perductum videret. Atque exhibuit profecto insigne industriae et diligentiae specimen, quam et ipsa re, et figurarum aeri inciſarum elegantia abunde nobis probauit. In quo miramur sane, octo aut nouem circiter erucas ipsi sufficere potuisse; plures enim, vti confirmat ipse, huius operis causa haud dissecuit. Neque tamen obfuit haec speciminum paucitas vllo modo caussae suae, aut examinis subtilitati. Ita potius perspicue accurateque de minimis quibusque particulis disputat, vt, qui legerit hunc librum, nec mirari, nec gaudere facile desierit. Nec mole-

ſtiam creabit legentibus nouarum appellationum cumulus. Pauciſſimis enim huius inſecti partibus, ab ipſo accuratius deſcriptis, aut primum obſeruatis, noua nomina impoſuit, reliquas certis tantum ſignis, ac litteris, aut numerorum figuris diſtinxit ſignauitque. Totum vero erucae corpuſculum, vt facilius poſſet lectori deſignare, regionem certam illius corpuſculi, lineis aliquot idealibus, id eſt pro lubitu delectis, diſtinxit; illasque regiones ſiue ſpatia iſta in ipſo opere diligenter explicauit. Porro etiam in figurarum exſcriptione, ac in aeneis tabulis depictione, id arte ſua, quae prorſus inſignis eſt in hoc viro, effecit, vt ſcalpendo, et linearum ac punctorum ſitu et figura varia, partes vicinas corpuſculi erucae diſtingueret, vt dignoſci a quoque ſtatim poſſent. Nempe neruorum aliae aliae muſculorum, aliae pinguedinis, aliae bronchiorum in tabulis lineae ſunt. Ne vero quis credat Auctorem aliquam fabulam anatomicam, non veram deſcriptionem, nobis hoc opere propoſuiſſe, cum tanta ſit partium huius erucae multitudo, tenuitas et ſymmetrica elegantia; teſtes ſuorum tentaminum nominauit Ill. Com. DE BENTINCK et Lugdunenſem Profeſſorem Cl. ALAMAND. Porro, quo facilius vnusquisque tentamina iſta repetere, et in veritatem rei ipſe poſſit inquirere, in epiſtola, quae ad Cl. LE CAT data et annexa huic operi, publicata tamen iam antea in Actis Societatis Harlemenſis fuit, inſtrumenta, quibus ipſe in diſſecando vſus eſt, et rationem modumque verbis et figuris depingit, ſimulque modum, quo in vi microſcopiorum ſuorum aeſtimanda et determinanda vſus eſt, indicat.

Vt ordine autem procederet erucae huius deſcriptio, praemiſſa eſt breuis aliqua naturalis illius inſecti hiſtoria, qua vitam eius Cl. Auctor breuiter deſcribit. Deinde vero de externis inter-

nis-

nisque eius partibus, primo in vniuersum, tum
seperatim, exponit. Rodit haec erucae species p. 2.
maxime salicum, raro secundum Nostrum aliarum
arborum truncos, quamquam a ROESELIO, quem
superius allegauimus, in quercubus inuenta fuit.
Ex ouulo nascitur, quod phalaena, quae ex hac larua
prouenit, arborum truncis, ope cuiusdam humoris
in aere indurescentis, agglutinat. Ouulum ipsum
grani milii magnitudinem habet, oblongum et ele-
ganter striatum est; ex eoque sub cortice salicis aut
alius arboris, circa mensem augustum, eruca minor
erumpit. Sed pauciſſimae tantum huius speciei eru-
cae in vna arbore proueniunt, cum, si plures
nascerentur, trunci, cuius lignum, canalibus hinc
inde per illum fossis rodunt, magnitudo ad earum
nutritionem haud sufficeret. Vix, quamdiu adolescunt,
colorem suum hae erucae mutant, quamquam sae-
pius integumenta sua, et, quod mirum, non ea so-
lum, sed cum exuuiis illis, cranium simul, maxil-
las, corneam, antennas pluresque alias partes de-
ponunt. Vitam haec eruca per aliquot hyemes pro-
trahit, qua in re a reliquis diuersa est. Hyeme ac-
cedente, folliculum sibi ex ligni frustulis parat, in
quo, ad sequens ver, sine vllo victu aut motu, viuit.
Magnitudo, ad quam solet accrescere, variat, cum
duorum aliae, aliae quatuor pollicum longitudinem
habeant. Pro ratione tamen ouuli incrementa tanta
capit, vt ouuli ad erucae adultae pondus sit eadem ra-
tio, quae 1 ad 72000. Varios inter reliqua insecta ho-
stes habet, cum non solum variae muscarum ichneu-
monum species oua sua in hanc erucam mittant,
sed et pulicum aliquod genus eam infestet. Haec p. 13.
vero erucae species, ad suam in chrysalidem phalae-
namque mutationem, se ita circa initium mensis
maii quasi praeparare solet, vt nisi arboris, ex qua
alimenta petit, et cuius in trunco viuit, cortex

aperturam aliquam iam habeat, talem sibi formet, per quam, in phalaenam mutata, commode prodire possit. Ad eam folliculum ellypticum, ex ligni frustulis inter se iunctis, parat, cuius pars anterior reliqua longe tenuior est, vt phalaena eo facilius inde egrediatur: caput enim erucae in eo delitescentis hanc aperturam versus situm est. Haec vero ipsa eruca, huic folliculo inclusa, sensim sensimque brunum colorem accipit, magisque ad anteriorem partem contracta, exuuiis depositis in chrysalidem mutatur. Huic vero anterius ad oculos duae cuspides accrescunt, aliaeque praeterea nonnullae in dorso, quibus euolutione peracta inniti, anterioremque inuolucri partem perfodere solet. Quod si vero, eo folliculo perfracto, aurelia, per foramen ad folliculum situm, ex parte egressa est, quiescit, donec inuolucro anterius rupto phalaena procedat. Haec primo imperfecta est, mox vero alas expandit, coit, ouisque suis exclusis paulo post moritur.

p. 20. In altero tractationis huius capite totum erucae corpus, quo facilius lectores distinctam partium descriptarum ideam sibi formare, locaque singula, de quibus deinceps disseritur, in figuris inueniri possint, *idealibus* quibusdam, vt vocat, *lineis*, in partes diuiditur. Constat vero huius eruçae corpusculum, ex capite et duodecim annulis, quae omnia duodecim *lineis transuersis idealibus*, quas *diuisiones* vocat Noster, a se inuicem distinguuntur. Octo porro *longitudinalibus* lineis pariter corpusculum erucae Noster ita diuidit, vt eam, quae dorsi longitudinem metitur, *superiorem*, quae ventris *inferiorem*, quae in latere stigmata transeunt *laterales*, et quae in spatiis his quatuor longitudinalibus inclusis parallelae decurrunt, *intermedias* vel *superiores* vel *inferiores* dicat. Inde fit, vt totum corpusculum, octo longitudinalium duodecimque transuersarum linearum

rum ope, in centum et quatuor minora ſpatia diſtinctum ſit, facileque et illico lectores ſitum partis cuiusdam, ab Auctore commemoratae, inuenire poſſint.

Tertium caput exteriores erucae partes, veluti nudo oculo examinatae adparent, deſcribit. Color illius ita comparatus eſt, vt ſuperius in dorſo ſtriam habeat ſatis latam, quae ſanguinei vel obſcurioris nonnunquam coloris eſt. Reliquum corpus carneum colorem, quodammodo flaueſcentem, et inferius hinc inde maculas rubras oſtendit. Figuram porro Noſter corporis erucae deſcribit, breuiterque de locis actione muſculorum ſubiectorum depreſſis, inque corpore eius conſpicuis, de plicis, de pilis et ſquamis nonnullis (*ecailles*) in prioribus annulis detegendis, agit. In ſingulo latere haec eruca nouem *ſtigmata*, per quae aer ad interiora eius penetrat, et octo *pedum* paria habet: tria ſcilicet *anteriora*, vngue vncinato terminata, ad tres priores annulos ſita, quatuor *intermedia*, quae ſexto, ſeptimo, octauo, nonoque annulo adplicantur, vnumque *poſterius*, vltimo annulo adnexum. *Anteriores pedes*, variis partibus inter ſe connexis compoſiti, ſine figurae mutatione mouentur; *intermedii* contra et *poſteriores*, articulis carentes, variam ſi mouentur figuram nanciſcuntur, nec vncinato terminantur vngue. Caput in hac erucae ſpecie magis, quam in aliis, latum planumque eſt, roſtrumque illa elatum fert et attollit (*elle porte le muſeau au vent*), quo lignum facilius rodendo, ſibi per illud viam parare poſſit. His ita traditis, de partibus, quae in capite erucae nudo oculo diſtinguuntur, Cl. Auctor breuiter exponit, pluribus vero eas microſcopio examinatas quarto capite deſcribit. p. 26.

Capitis erucae ſuperius viſi mediam partem *ſquama* triangularis occupat, cuius baſis ad roſtrum eru- p. 34.

nae, apex ad collum finitur, quam Cl. LYONNET *frontalem* dicit. Per eius longitudinem vndulatim duo ſulci procedunt. Variis porro ornatur pilis, ſuperficiesque ipſa, ſquali piſcis corii inſtar, rotunda granula oſtendit. Squamae huius baſi alia ſquamoſa lamina (*lame ecailleuſe*) adhaeret, roſtrum ſiue proboſcidem erucae efficiens, quam Noſter *labium ſuperius* dicit. Lamina haec duabus conſtat partibus, anteriore et poſteriore plica tranſuerſa inter ſe nexis, vt anterior, ad poſteriorem retracta, abſcondi ſub eadem prorſus poſſit. Lateraliter frontali ſquamae duae *parietales* iunguntur, et cum ea maximam cranii partem conſtituunt. Earum anteriori parti adhaerent *antennae* et *maxillae*, et hae quidem duplici modo et ginglymo. Arcuata enim aliqua laminae parietalis apophyſis in ſimilem maxillae cauitatem recipitur, et contra cotyloidea aliqua maxillae apophyſis ſimilem cotyloideam cauitatem parietalis ſquamae intrat. Poſterior huius laminae pars erucae occiput format, in latere vero ſingulo ſex oculi reperiuntur parui, conuexi, laeues, inaequalis magnitudinis, et, cum pellucentem corneam habeant, difficile a foraminibus ſquamae, per quae pili prorumpunt, diſtinguendi. *Antennae*, pariter in anteriore parte huius ſquamae ſitae, conicae ſunt, tribusque tubis componuntur, quos eruca in ſe retrahere et abſcondere poteſt. Pilo tribusque paruis eminentiis eas ornari Cl. Auctor oſtendit, proximeque ad oculos hac, vt videtur, de cauſa ſitas eſſe coniicit, vt earum ope eruca, vel vt alia inſecta palpebra deſtituta, oculos tueri, leuiora obſtacula dimouere de via, corporaque nimis propinqua, quae videri poſſint, tactu diſquirere queat. Odoratus quoque organon, aut alius forte, quo nos caremus, ſenſus eſſe poſſe autumat.

Maxil-

Maxillae duae, quas alii ſcriptores *dentes* dixe- p. 42.
runt, anteriori parti parietalis ſquamae, inter labium ſuperius et inferius adhaerent. Aequales ſunt inter ſe, fibique, vt in omnibus erucis, lateraliter accumbunt, maioremque ac reliquae erucae ſquamae duritiem, lenteque viſae ſuperficiem eleuatis granulis aſperam oſtendunt. In his Cl. Auctor *latus externum internumque*, *dorſum*, *aciem* et *baſin* diſtinguit. In acie quatuor vel quinque cuſpides eminent, quarum magnitudo, pro ratione, qua a baſi diſtant, augetur, quas *dentes* Noſter vocat, licet non alueolis contineantur, ſed ipſius maxillae, hoc loco dentium tantum ſpeciem habentis, partes ſint. Inſignis p. 47.
vero profecto vis maxillis huius erucae ineſt, cum earum ope non ſolum duriſſima ligna, v. c. quercinum rodant; ſed acciderit etiam, vt quaedam, hyemali tempore debiles et male nutritae, tanta vi adhuc pollerent, vt ad acum, qua a Cl. Auctore irritabantur et laedebantur, ſuſpenſae manerent, et ob nimiam in mordendo efficaciam, ſibi ipſis dentes frangerent. Ea vis a muſculis copioſis pendet, qui a laminis tribus ſolidioribus in capite contentis oriuntur, quarum illam, a qua carnes maxillas diducentes proueniunt, *abductricem*, duas vero, quibus muſculi maxillas claudentes adhaerent, *adductrices* Noſter dixit. Inſigne praeterea natura, in maxillis laminisque hisce et muſculis eorum aptiſſime ordinandis, artificium oſtendit, cuius tamen rei delineationem, ne fines nobis praeſcriptos transgrediamur, praetermittere cogimur.

In capite erucae, ab inferiore parte inſpecto, p. 51.
praeter varias iam deſcriptas partes, *labium* quoque *inferius* adparet. Spatium ſcilicet, quod inter parietales ſquamas inferius eſt, maſſa repletur quadrata, griſea, non mobili, tota, partibus modo iis, quibus muſculi inſeruntur, exceptis, membranacea. Haec

pars,

pars, quam Auctor *basin labii inferioris* vocat, *labium inferius proprie sic dictum* sustinet. Continet hoc varias squamosas partes sollicite a Nostro descriptas, anteriusque in tres partes, structura quam maxime
p. 54. differentes, diuiditur. Mediam earum *laminam tractilem*, (*la filiere*) laterales *barbulas maiores* (*les gros barbillons*) dicit. Lamina tractilis, vasis ampli et rotundi figuram habens, plurimis squamulis obtegitur, varieque ab eruca hinc inde mouetur. Anterius iterum in ea tres partes eminent, quarum media *tubi bombycini* (*tuyau soyeux*) nomen obtinet, cum fila, quae eruca ducit, illam transeant. Mire tubus hic ab eruca moueri et circumduci, forteque dilatari quoque et constringi potest, et apertura eius oblique inferiora respicit, quo commodius eruca variis locis fila sua applicare queat. Laterales valde exiguae eminentiae, *barbulae minores* aut *barbulae laminae tractilis* Cl. Auctori audiunt, qui in vniuersum, eas odoratus forte organon esse posse autumat. At maiores barbulae ex variis cylindricis tubis ita componuntur, vt minores recedant in maiores, sicque vniuersa harum barbularum longitudo augeri minuique possit. Vtitur iisdem eruca et in edendo, et in filis ducen-
p. 60. dis, manuum loco. Ex maxillis autem et labiis hactenus descriptis cauitas oris formatur. In eam aliqua labii inferioris pars, non nisi diducto ore conspicua, ita prominet, vt *linguae*, ab vsu in manducatione, nomen ei dare Noster haud dubitauerit.

p. 63. Tradita hac ratione exteriorum partium capitis historia, solidarum quarundam, in capitis erucae interioribus sitarum, descriptio adnectitur. Squamas nimirum *zygomaticas duas* et *bisangulares*, nec non *portam* Noster verbis delineat. Hoc nomen vero ideo huic squamae tribuit, quia plurimas partes transmittit, tribusque partibus, duabus scilicet *lateralibus adscendentibus* (*les montans*) et *transuersa* (*la tra-*

trauerſe) componitur. Quarum partium deſcriptio, cum nimis longa ſit futura, ac ſine figurarum inſpectione haud parum obſcura, lubenter eam hoc loco praetermittimus.

Exteriores erucae partes, quales microſcopio viſae apparent, nonnullaeque ſolidiores in erucae corpore contentae partes, quinto capite explicantur. *Cutis* eius multos ſulcos, filaque alba aut vaſa, irregulari modo inter ſe contexta, oſtendit, et a duabus tunicis, inter ſe tamen arcte connexis, componitur. Earum exterior ſolidioris ſubſtantiae eſt et granuloſa, interior vaſculoſa, neruis filamentisque vaſorum ſimilibus conſtat. Paucos, paruos, cauosque *pilos* eruca haec habet, quorum pars ſuperior plana eſt, et ſerpentum in modum contorta quaſi apparet. Qui eos continet annulus, ſquamoſus eſt, paullulumque ſuper reliquam cutem, cuius tunicas perforat, eminet. Ipſa vero pilorum radix ad molle illud ſtratum pertinet, quod cutem interius inueſtit, neruique in hoc ſtrato ad retis formam compoſiti, ad ipſam pilorum radicem ibi progrediuntur. Pars autem cutis pilorum annulum cingens, tenuior eſt et flexilis, variasque plicas, verſus pilos vt commune centrum directas, oſtendit. Ex quibus omnibus concludit Noſter, pilos paucos erucae, cum ſpinis potius comparandos, corpus eius non tegere poſſe, ſed, cum cutis erucae nimis dura ſit, quam quae ſentire aliquid poſſit, pilos hos tactus organon eſſe. Vectibus enim eos comparat, creditque impreſſionem in vno extremo factam, altero neruis ſubiectis communicare. Quod magis adhuc per experimenta confirmatum eſt, cum tali pilo tacto eruca motu ſuo, ſe tactum ſentire, doceret. p. 67.

Stigmata erucae, exterius conſiderata, ſola inter ſe magnitudine differunt, cauitatemque ſatis profundam monſtrant, quam extrinſecus circulus eminens ſpirae p. 71.

pului-

puluinatae capiti ſimilis, (*un eſpece de bourrelet*) et ad cauitatem ſquamoſus, ambit. Intus duo labia adparent, quae in viuente eruca nonnunquam aperiuntur, non periodico aut regulari motu, ſed ex ſola erucae voluntate. Fiſſura vero inter illa labia perpendicularis quidem eſt, ſed tamen ita comparata, vt obliqua ſit, vno labio ſuper alterum eminente. Brunus, quem habent iſta labia, color ex pulpoſa quadam et friabili maſſa oritur, quae ſeparata et lente viſa adparet compoſita eſſe ex paruis cauliculis, extremitatibus foliorum abietum ſimilibus. Cauliculi hi ſquamoſae naturae ſunt et pellucidae, ſuperiusque foliis quaſi ornantur, atque ad ſe inuicem appreſſi brunam illam, labia inueſtientem, maſſam efficiunt. Videntur hi cauliculi corpuſcula in aere volitantia arcere, ita, vt aer, per eos tanquam per filtrum tranſiens, extraneas partes, quae, ſi intrauerint erucae corpus, obſtructionum cauſa eſſe poſſent, in illis deponat. Reliquus ſtigmatis paries ex ſquamis minoribus elaſticis compoſitus eſt, quorum vnumquodque praeterea duos muſculos habet, quibus, prouti lubuerit, vel claudi vel aperiri poſſit. Vere tamen erucam reſpirare poſſe Cl. Auctor dubitat, quamquam inſignis vaſorum aereorum copia, per eius corpuſculum diſtributa, id ſuadere videtur. Licet enim Noſter alternantes motus nonnunquam microſcopiorum ope in erucae corpore obſeruauerit, magis tamen hi effectus alternantis contractionis dilatationisque cordis, quam reſpirationis eſſe videntur. Quodſi enim erucam in ſpatio, aere vacuo, detinemus, exinde neque mutatio eius in phalaenam impeditur, neque ea vlla ſigna incommodi inde percepti dat, cum aerem nimis dilatatum pro lubitu per ſtigmata emittere, ipſeque aer, in bronchiis contentus, per cutis poros egredi poſſit. Aerea porro bulla, quae in ſtigmatibus

bus erucarum ſubmerſarum, vt plurimum, conſpicitur, minime vel augetur vel diminuitur, et erucae ſub aqua non ſolum vitam per aliquot dies ſuſtinent, ſed et vltra octo dies ſub ea detentae, ſi temperato loco ſiccantur, intra duas horas vitam motumque recuperant. Credit itaque Noſter: vaſa quidem aerea maxime erucis eſſe neceſſaria, aeremque ad motum muſculorum efficiendum cum neruis concurrere, cum ſtigmate oleo inuncto mouendi facultas in annulo, ad quem pertinet, pereat, oleo diſſipato vaſisque apertis iterum excitanda; eas tamen haud reſpirare, cum nec in aurelias mutatae reſpirent.

Anteriorum erucae *pedum* ſinguli, quinque diuerſis ſupra ſe mobilibus, et articulatione iunctis partibus componuntur. p. 80. Articuli vero hi ex cutis, pedes obducentis, flexilitate proueniunt, cum ea hic tantum, muſculorum, qui ei inſeruntur, actioni, cedat. Vngue vncinato terminantur, cuius baſi duplex appendix affigitur, cuius extremitati in interiore pedis parte abſconditae, varii muſculi vnguem mouentes adhaerent. *Intermedii pedes* a prioribus omnino p. 82. differunt, cum maiores breuioresque ſint, nullamque inter ſe articulationem, et in vniuerſum coni irregularis et truncati figuram habeant. Eorum extrema pars, a Noſtro *planta* dicta, pro lubitu ab eruca vel clauditur vel aperitur. In media eius parte criſta quaſi adparet, a cute duplicata recedente formata, cui interius muſculi adhaerent. Exterius hanc plantam coronae inſtar vncini ambiunt, quorum mucrones vel extrorſum vel introrſum, prout eruca eorum ope aliquid comprehendere vel dimittere vult, flectuntur. Duplicis magnitudinis ſunt, ita diſpoſiti, vt maiori minor, huicque iterum maior reſpondeat. Non ſolum membrana aliqua, quae mediam eorum partem inueſtit, ſed et ipſius cutis ope quam arctiſſime pedi adhaerent, numerusque eorum

in

in diuerſis pedibus, et pro diuerſa erucae aetate ve-
p. 89. hementer diſtet. *Poſteriores* vero pedes in eo ab intermediis recedunt, quod ſe inuicem fere contingant, anteriusque ſemicirculum tantum vncinorum habeant, qui maiores ſunt, magnitudine eorum in
p. 90. lateribus decreſcente. His immediate ſuperiacet anus erucae, eo tantum tempore, quo eruca excrementa eiicit, conſpicuus, cum alias triangulari valuula tectus ſit, quae, ſimilis cum cute ſubſtantiae, vltimum annulum finit.

p. 92. Expoſita hac ratione partium, quae in eruca exteriores ſunt, fabrica, ita Noſter de partibus eiusdem interioribus agit, vt in capite ſexto generalem quandam earum ideam praemittat, et ſequentibus capitibus ſeparatim de ſingulis iterum exponat. Liceat nobis de ſingulis paullo accutatius diſſerere, vt, quae in diuerſis locis de iis traduntur, collecta vno quaſi intuitu lectorum oculis ſubiiciamus.

p. 92. *Muſculi* erucae forma et colore a muſculis maiorum animalium differunt. Natura ſua molles ſunt, facile cedentes, lymphaeque coagulatae inſtar pellucent, et ex coeruleo griſeum colorem habent, vt microſcopio viſi elegantiſſimum ſpectaculum, ob argentea bronchiorum filamenta per eos diſtributa, exhibeant. Spiritui contra vini immiſſi, denſiores fiunt, et opaci albique, tendinumque quaſi colorem bronchiis euaneſcentibus acquirunt. Media horum muſculorum pars ab extremis, nec craſſitie nec latitudine differt, vt pauci ventrem habeant, nam, vt plurimum, non in media parte, ſed verſus fines dilatati, ſimilis vbique ſubſtantiae et coloris ſunt. Extremitates eorum vel integumentis, vel ſquamoſis aut membranaceis locis partium, quas mouent, adhaerent, reliqua vero pars libere fluctuat, nullis aliis partibus adnexa.

Pluri-

Plurimi ex iis ſe inuicem decuſſant et varie diuidunt, ita tamen, vt diuiſae partes nouos iterum muſculos efficiant. Omnes inueſtiuntur membrana communi, componunturque faſciculis parallelis longitudinalibus, propriis membranulis iterum obuolutis, inter ſe connexis. Fibrae vero ipſae, ſerpentinis flexubus contortae, funiculos quaſi referunt. Duplici eae fibrae ſubſtantia compoſitae ſunt, vti Noſter in araneis vidit, molli, et duro filamento ſpirae in modum contorto, vnde faſciculi ipſi ſpiralem figuram habent. In vniuerſum vero muſculos hos fibrae, membranae, bronchiae, nerui, nec non adipoſae oleoſaeque partes efficiunt. Ipſos vero muſculos, qui ſub integumentis ſtatim ſymmetrici in variis ſtratis ſiti ſunt, Cl. Auctor ſpecialius in ſeptimo et octauo capite examinat, qualesque in erucae corpore in dorſo aut ventre aperto ſucceſſiue adpareant deſcribit, anatomica ſimul adminiſtratione, qua in diſſecandis delineandisque iis vſus eſt, indicata. Diuiduntur vero omnes ab eo in tres claſſes, quarum ſingulas per aliam litterarum figuram, in aeneis tabulis huic operi adnexis, diſtinguit: in *dorſales* ſcilicet, qui inter ſuperiorem et lateralem lineam inſeruntur, in *gaſtricos*, qui inſertionem ſuam inter inferiorem et lateralem lineam habent, et in *laterales* ita poſitos, vt lateralem lineam decuſſent, vna inſertione ab hac, altera ab altera lineae huius parte ſita. Varietates horum muſculorum, nec non figuram ſitumque in erucis, pede vno vel altero carentibus, quales nonnunquam occurrunt, fuſius Noſter deſcribit. Adiecta tabula docet, in vniuerſum in erucae corpuſculi exterioribus partibus muſculos inueniri 1647, quibus ſi 228, quos in capite, et 2186, quos in canali alimentorum Noſter inuenit, addimus, ſtupendam copiam carnium in tantillo corpore nemo non mirabitur.

p. 114.
p. 151.
p. 584.

p. 96. His de musculis propositis, Cl. Auctor *cerebrum, medullam spinalem, ganglia neruosque* considerat. Medulla spinalis et encephalon erucae, si cerebrum eam habere dici potest, multum a nostra medulla cerebroque differunt. Quamquam enim pars quaedam in capite eius contenta, quia plurimi, per caput distributi, inde oriuntur nerui, *cerebrum* vocari potest; haec tamen ipsa aperta iacet, admodum parua est, nullosque lobos aut anfractus ostendit, et cum duodecim aliis partibus, quae sibi inuicem ex ordine accumbunt, adeo conuenit, vt, hanc partem cerebrum vocantes, illis quoque cerebrorum nomen dare debeamus, et eruca tredecim hac ratione cerebra habeat. Has itaque partes omnes, quae encephali officia in eruca praestare videntur, *ganglia* Noster a figura vocat, numerisque, a capite initium faciens, ea a se inuicem distinguit. Est autem *medulla spinalis* in eruca, secundum ventris longitudinem, inter duo longitudinalium musculorum strata ita posita, vt libera sit, nulloque canali solidioris substantiae, vti in nostro corpore includatur. Aequalem fere crassitiem habet iis locis exceptis, vbi in ganglia modo dicta intumescit, et sub decima diuisione in *caudam equinam* quasi dispescitur. Ganglia vero, inprimis priora et vltima, hinc inde inter se confluunt, reliqua aequali fere spatio a se distant, et inter se serie aliqua ductuum communicant, quos Noster *ductus medullae spinalis*, quia scilicet illa in iis sita est, vocat. Quorum ductuum illi, qui ad tres priores corpusculi erucae annulos pertinent, duplices, siue potius in duos alios diuisi, deprehenduntur, reliqui tantum, vbi ad proximum ganglion pro-
p. 190. pius accedunt, bifurcantur. Primum, quod capiti inclusum esse ganglion diximus, latius est quam longum, et in duas haemisphaericas eminentias, tamen inter se coniunctas, distinguitur, quas ob simili-

tu-

litudinem *nates* Noſter dicit. Reliqua omnia magis oblonga ſunt, et in medio, non adeo profundo, ſulco diuiduntur. Satis autem fortes in vniuerſum et medullae ſpinalis ductus et ipſos neruos, ſi ad paruam eorum craſſitiem reſpicimus, eſſe, elaſticos, ex coeruleo griſeos, quodammodo pellucentes, et ſpiritui vini immiſſos albeſcere et opacos fieri, Noſter aſſerit. In omni gangliorum, neruorum ductuumque ſuperficie, vaſa aerea ſiue bronchiae ſubtiliſſimum aliquod rete, ramis ſuis inter ſe cohaerentibus, efficiunt. Maiores tamen tantum eorum vaſorum rami, in exteriore ſuperficie exterioris tunicae, quae has partes omnes obducit, diſtribuuntur, minores vero rami eam tunicam perforant, et ad interiorem eiusdem faciem tranſeunt. Sub hac autem exteriore tunica, quam cum dura matre humani cerebri Noſter comparat, alia longe tenerior, piae matri ſimilis, medullam ipſam continet, in qua medulla duplicem iterum ſubſtantiam Cl. LYONNET diſtinxit, *corticalem* ſcilicet exteriorem, et *medullarem* interiorem, magis corticali teneram, et pellucidam. Attamen in vniuerſum gangliorum et medullae ſpinalis ſubſtantia non adeo mollis nec tam facile ſeparanda eſt, vti noſtri cerebri medulla, cum tenax ſit, et valide tantum diſtracta rumpatur. Sed ganglia in medulla ſua vaſa multa aerea inter ſe connexa continent, a ſpinalis medullae ſubſtantia facile diſtinguenda, mollisque praeterea ea eſt, granaque multa pinguedinoſa comprehendit. Ex his autem gangliis nonaginta duo *neruorum* trunci proueniunt, a Noſtro, cum omnibus ramis ramulisque ſuis, ſollicite adeo et ſubtiliter nono huius tractationis capite deſcripti, vt nihil inueniri elegantius poſſit. p. 99. p. 192.

Aliud ſupereſt vaſorum genus, in toto erucae huius corpore copioſe diſtributum, *aereorum* ſcilicet, de quibus fuſe Cl. Auctor agit. Proueniunt vero p. 101.

vero ea vasa omnia ex duabus *asperis arteriis*, (*Trachee-arteres*) scilicet ex duobus magnis vasis aereis, quae sub cute in eadem, ac stigmata, altitudine ponuntur, vt vnum eorum in vnoquoque latere sit, cum aereexteriore, stigmatum superius descriptorum ope, communicans. Eandem fere ac totum erucae corpusculum longitudinem, diametrum lineae semis habent, sub vltimo vero stigmate magis adhuc decrescunt, et in minores ramulos tantum diuiduntur, quorum aliqui ad saccum vsque foecalem descendunt. Integumentis erucae stigmatum tantum et musculorum ope adhaerent, et circa quodque stigma multos ramulos vndiquaque emittunt, qui in maiores minoresque iterum ramulos per totum erucae corpus, vt arteriae per nostrum, diuisi procedunt. Ramos hos *bronchias* Noster vocat, quarum illas, quae ad superiorem lineam tendunt, et in lateribus dorsoque distribuuntur, *dorsales*, quae ad adipem et viscera penetrant, *viscerales*, quae vero ad inferiores erucae partes progrediuntur, *gastricas* dicit. Semper asperae arteriae et bronchiae lumina sua aperta seruant, et elasticae sunt, splendoremque argenteum ostendunt, qui mortua eruca euanescit. Tribus componuntur tunicis, in quarum exteriore satis crassa multae fibrae vel vasa apparent varie circa eam flexa et inuicem coniuncta; secunda tenerior magisque pellucida nulla vasa ostendit; tertia vero squamosa filamentis spiraliter contortis, aut in nonnullis locis, vt ad bronchiorum diuisiones, vbi gyri parum a se distant, perfecte circularibus componitur. Cylindricam fere formam fila ista habent, quae vero inter flexus eorum supersunt interstitia, membranis constant, quibuscum efficiunt, vt cauitas tubi semper pateat. Ipsae vero bronchiae pariter cylindricae sunt vel forte conoideae, arterias autem asperas magis planas et in medio quasi depressas deprehendimus. Ad singulum

lum annulum, primo et duobus vltimis exceptis, aſperam arteriam carneus funiculus ambit, ſub quo ea interius aſpera quaſi redditur, cum minores cuſpides verſus cauitatem eius emineant. Videtur hicce funiculus ſphincteris officium gerere, vt ſcilicet aſperam arteriam claudat, quo aer ad alia loca ab eruca pellatur. Bronchiarum vero diuiſio et directio valde variat; quas tamen varietates omnes, vt et totum bronchiarum decurſum, tam inſigni et indefeſſo ſtudio Noſter deſcripſit, vt numerus maiorum ramorum omnium a Noſtro hoc opere deſcriptorum ac delineatorum ſit, 1804. *Cephalicae* bronchiae, ſcilicet eae, quae in capite diſtribuuntur, ex primo ſtigmate proueniunt.

Pars ea, quae *cor* in erucis dicitur, quamquam extra omnem dubitationem poſitum adhuc non eſt, eam vere cordis functiones praeſtare, forma ſua a cordibus maiorum animalium quam maxime differt. Eandem enim fere longitudinem, quam totum erucae corpus, habet, cum canalem per omnem ſuperiorem corpuſculi erucae partem protractum oſtendat. A quarta autem ad duodecimam vsque diuiſionem, huic canali appendices adnectuntur, ex parte dorſales muſculos tegentes, ad lateralem lineam protenſae magisque attenuatae, vt triangulum referant, cuius baſis ad canalem fita ſit. Harum vero partium, quas *alas cordis* Noſter dicit, inferiores fines ſemper ſubſequentis alae initia imbricatim tegant, primumque eorum par minimum, duo vero illa, quae ante vltimum ſunt, maiora reliquis et robuſtiora eſſe deprehenduntur. Anterior autem cordis pars, quae in capite ponitur, rugoſa, membranacea adeoque anguſta eſt, vt exigui vaſculi formam referat: quo magis vero cor ad poſteriorem corpuſculi erucae finem accedit, eo magis cauitas eius ampliatur et lateſcit, vt in coeco ſuo fine lineae amplitudinem habeat. Finis anterior apertus eſt, non

p. 104.
p. 412.

tamen in oeſophagum patet, ſed in cauitatem quandam inter ſquamas biſangulares ſuperius indicatas. In hac cauitate praeter varios muſculos tria parua *ganglia* ſita ſunt, *frontalia* a Noſtro dicta, cum reliquis corporis gangliis neruisque iuncta. Credit Cl. Auctor, ganglia haec ſuccum, ipſa reliquasque neruoſas corpuſculi erucae nutrientem, atque in cordis cauitate, vt putat, contentum reſorbere, et ad reliquas partes diſtribuere- Poſteaquam vero cor anterius paululum oeſophago adhaeſit, liberum aliquantum manet, a tertia autem ad vltimam vsque diuiſionem, muſculis dorſalibus alarum ope iungitur. Harum in vniuerſum nouem paria numerantur, eaque, praeter muſculoſas fibras, adipe, bronchiis neruisque compoſita eſſe deprehenduntur. Qui ad Cl. LYONNET vsque erucarum hiſtoriam tradiderunt ſcriptores, omnes hanc partem cor huius inſecti eſſe autumarunt, tum, quia ſemper liquido, quod ſanguinis loco adeſſe putabant, repletam eam inueniebant, tum, quia in viua parte hanc ipſam partem alternatim contrahi et dilatari videbant. Contractiones hae ab vndecimo annulo incipentes ad quartum vsque procedunt, numerusque horum pulſuum pro varia aeris exterioris temperie variat, vt cor erucae ſerie quaſi corculorum compoſita eſſe videatur, et haec erucae ſpecies, in qua octo diuerſi pulſus, quae alarum ope fiunt, animaduertuntur, octo corda quaſi habeat. Attamen hoc viſcus cordis vſum vere praeſtare haud poſſe, fortiter ſibi Cl. Auctor perſuaſum habet, cum nullum vel arterioſum vel venoſum vas in hunc canalem pateat, aut in toto erucae corpore tale vas obſeruare Noſter potuerit, licet ſedulo in hanc rem inquiſiuerit, vt itaque vera humorum circulatio in eruca non fieri poſſe videatur. Quapropter credit, ſimili modo, quoplantae, haec inſecta nutriri, quae

ſucco

ſucco ex terra accepto ſuſtinentur. Ex adipoſis ſcilicet cellulis, quibuscum omnes erucae corporis partes iunctae ſunt, nutritium humorem ſorberi, hoc tantum, qui ad neruos tranſit, excepto, quem in corde elaborari et praeparari Cl. Auctor putat. In hoc vero viſcere hactenus deſcripto inſignis copia continetur liquoris aurantii coloris ex globulis tranſparentibus conſtantis, qui aquae immiſſus fundum petit, ſiccatus vero in gummoſam maſſam, quae aurantium colorem adhuc ſeruat, abit.

Ad octauam diuiſionem cordis alis duo corpora oblonga et opaca impoſita ſunt, quorum vtrumque in anguſto, flexuoſo, longo et opaco vaſe finitur, quod verſus decimum annulum deſcendens ſeſe ſub rectos muſculos dorſi abſcondit. Has partes Noſter *reniformia corpora*, ob aliquam cum renibus maiorum animalium ſimilitudinem, vaſa vero, in quae abeunt, *caudas* eorum dicit. Diuerſae in variis erucis corpora illa, pro tempore, quod erucis adhuc ad ſuam transformationem ſupereſt, et ſexus differentia, figurae ſunt. Corpus et cauda alis cordis alborum filamentorum ope adhaerent, non tamen in cordis cauum patent. Fiunt vero corpora duabus haud adeo robuſtis tunicis, ex quibus exterior interiore tenuior eſt. Eae duplicatura ſua in ipſo corpore quatuor efficiunt cellulas, quae vaſa quatuor alba, ſatis regularis figurae, laeuigata, pyriformia comprehendunt. Horum ſingula in breuem caudam deſinunt, qua inter ſe ad initium caudae corporis reniformis confluunt. Membrana denſa et pellucida fiunt, interiusque maſſam albam pulpoſam, ex minoribus granulis compoſitam, continent. Cauda vero ipſa corporis reniformis flexuoſe ad inferiora deſcendit, vt tunicae, quae cutem erucae interius inueſtit, ad inferiorem lineam adhaereat. Anteriorem eiusdem caudae partem vagina quaedam comprehendit, va-

p. 106. p. 429.

ricoſa quaſi, alba et opaca, cauda vero ex hac egreſſa ſenſim ſenſimque gracileſcit. Vicinis partibus in toto ſuo decurſu per filamenta alba adhaeret, et in ſuperficie multis ſtriis opacis, albiſſimis, irregularibus, picta apparet, quae ex minoribus filamentis ſerpentinis et inter ſe iunctis compoſitae ſunt. Vſum vero horum corporum in vniuerſum Cl. Auctor ita definit, vt in his corporibus rudimenta ouariorum phalaenarum foemellarum, et vaſorum ſpermaticorum marium lateant.

p. 435. Aliud vaſorum genus ad primum ſtigma ſuper aſperam arteriam ſitum eſt. Ea adeo parua ſunt, vt vix ſine microſcopiis diſtingui poſſint, ſed pinguedinis globuli eſſe videantur. Lentis vero ope aucta, granorum longorum inter ſe communicantium anguſtam longam irregularem flexamque congeriem ſiſtunt, ideoque *granuloſa* vaſa a Noſtro Auctore dicuntur. Fiunt vero ſacco membranaceo, maſſa alba repleto, cui folliculi multi, in eum ſaccum hiantes, impoſiti ſunt. Haec vaſa neque ouariorum, neque alarum futurae phalaenae initia ſiſtunt, vt vſum eorum nobis non liquere omnino fatendum ſit. Proprios tamen neruos, propriasque bronchias obtinent.

p. 10. p. 438. Inter omnes corpuſculi erucae partes *adipoſa* (*corps graiſſeux*) molliſſima eſt, maximumque corpuſculi ſpatium explet, cum vaginae inſtar omnia viſcera et inteſtina comprehendat, ſeſeque in interſtitia muſculorum inſinuet, eaque repleat: vt ea propter interiores erucae partes in tales, quae in hac vagina ſunt, talesque, quae extra eam ponuntur, commode diuidantur. Lactei coloris eſt, et ex plurimis lobulis anfractuoſis componitur, inter ſe communicantibus, ſulcis tamen diſtinctis, vt cerebri lobulis pene ſimiles ſint. Ea vero quamquam adeo mollis eſt, vt ſtructura eius difficile cognoſcatur, tamen videtur veſiculis aut cellulis componi,

oleo-

oleoſam pinguedinem continentibus, circa quarum parietes bronchiae diſtribuuntur. Loborum vero omnium figuram et flexus ſollicite Cl. Auctor deſcribit, nec non viginti et octo corpuſcula, quae ab eo *maſſae granuloſae* dicuntur, et ad bronchiarum gaſtricarum diuiſiones in pinguedine hinc inde ſedent, ab ea tamen diuerſa, cum pultaceam tenacitatem oſtendant, quorum tamen vſum Noſter ſe ignorare fatetur. Porro alia quatuor addit, quae in ſecundo et tertio annulo lateraliter poſita inueniuntur, dupliceque ſubſtantia, quoad ſtructuram diuerſa, componuntur, ex quibus alae procreſcunt, vt alia ſex pinguedinoſa grana longe minora, in anterioribus erucae pedibus fita, ex quibus pedes phalaenae proueniunt.

Canalis alimentarius erucae ab ore eius recta linea ad anum per totam corporis longitudinem protenditur, tribusque conſtat partibus, *oeſophago*, *ventriculo* et *craſſis inteſtinis*. Difficilis in vniuerſum longitudinis eius menſura eſt, cum fere ſemper vel elongetur vel contrahatur. Oeſophagus, qui maxime anterior huius canalis pars eſt, ad quartam diuiſionem finitur. Pars eius anterior, quae in capite continetur, anguſta eſt et carnea, variisque ſquamis affigitur. Initium eius ſphincter ambit, cui varii muſculi extrorſum aduenientes inſeruntur, apertura autem, quae in oris cauum patet, aliqua ſquama peculiaris ſtructurae tegitur, quam, vt numeroſos oeſophagi muſculos, Noſter accurate deſcribit. Poſterior eius pars in ſaccum expanditur membranaceum, cuius ſuperficiem innumeri fere parui muſculi permeant. Interius variae in oeſophago plicae longitudinales ſunt, in primis eo loco, vbi ad ventriculum accedens contractus quaſi, *ſtomachi* nomen a Noſtro accipit, largoque ſphincktere, ex aliis minoribus compoſito, circumdatur. In vniuerſum duabus tunicis componitur, exteriore opaca et pulpoſa, interiore

p. 109. p. 451.

membranacea et pellucida, ad ventriculum continuata. Totam vere longitudinem oesophagi neruus aliquis percurrit, qui eam in situ quasi retinet, et a Nostro *retinaculum oesophagi* (*la bride de l'oesophage*) dicitur.

p.109. *Ventriculus* super decimam diuisionem desinit.
p.466. Longitudo eius septies amplitudinem, quae in parte ad intestina vergente minor est, quam in anteriore, superat, qua tamen oesophagum et intestina praecellit. Maxime constringi iterumque dilatari potest, et ex albo coerulescentem colorem habet, qui tamen pro alimentorum, quae in ventriculo continentur, natura insigniter variat. In eo contracto transuersae plicae apparent, sensim sensimque euanescentes. Copiosa vasa aerea, quae ad eum accedunt, vario modo, inprimis in superiore eius superficie, flexa, elegans adspicientibus spectaculum offerunt. Varia autem obtinet musculorum strata, quorum alia rectorum sunt, qui eius longitudinem percurrunt, extrorsum aduenium, ventriculoque per interualla tantum adhaerent, reliqua vero parte libere fluctuant, vnde iis contractis transuersae in ventriculo plicae oriuntur. Alia strata transuersis siue obliquis musculis fiunt, etiam aliunde ortis, circa omnem ventriculum flexis, coniunctis cum rectis. Musculos hos contortis fibris fieri, quales in musculis, voluntatis imperio subiectis, adesse superius dictum fuit, Noster detegere non potuit. Omnis vero ventriculus easdem quas oesophagus, tunicas habet. In ventriculis erucarum, quas circa mensem maium dissecuit Cl. LYONNET, nulla inueniebat alimenta, sed totum cauum obducebatur albicante aliquo strato, satis crasso, internae tunicae adhaerente, ex cuius poris egredi videbatur.

p.110. Parum erucae huius *intestina* cum maiorum ani-
p.472. malium intestinis conueniunt, quamquam vti illa in crassa

craſſa et tenuia a Noſtro diuiduntur. Proprie tamen *craſſa* tantum nomen inteſtinorum mereri videntur. Ea enim canalem efficiunt, recta a ventriculo ad ſaccum vsque foecalem protenſum, qui vero canalis iterum a Noſtro in tres partes ſiue inteſtina diuiditur. Ex his itaque craſſis inteſtinis primum breuiſſimum quidem, ſed et ampliſſimum eſt, et a ſecundo ſphincțere, ex minoribus muſculis compoſito, ſeparatur, praetereaque longitudinales et multas circulares fibras obtinet. Secundum, priori longius, ſed ſimul anguſtius, pari modo rectos circularesque muſculos habet. Inter illos membranaceus et plicatus ſaccus eminet, cuius apertura in inteſtini cauitatem patet, quam partem forte inteſtini coeci officium praeſtare Noſter putat. In hoc praeterea inteſtinum tenuia inteſtina aperiuntur, de quibus inferius dicendi erit locus, a ſequente vero annulo exterius rugoſo, membranaceo et muſculoſo ſeparatur. Illud autem tertium inteſtinum reliquis craſſis, et longius, et anguſtius eſt. Exterius ſexangularem quaſi figuram habet, qualem apum alueoli oſtendunt, et in eorum angulorum ſingulis muſculus aliquis reperitur, qui totam eiusdem longitudinem tranſit. Inter hos rectos transuerſi et obliqui muſculi reliquam tegunt ſuperficiem. Per muſculos exterius aduenientes contrahitur. Interius in craſſis inteſtinis variae obſeruantur plicae, a ſe inuicem in diuerſis eorum partibus diuerſae, maxime tamen longitudinales ſunt, et ita in cauitatem eorum prominent, vt magnam eius partem repleant. Non ex ſola contractione inteſtinorum prouenire, ſed per naturam adeſſe, atque inſeruire ſuccis ex cibis exprimendis, valuularumque officium praeſtare videntur. Interna craſſorum inteſtinorum tunica membranacea eſt et pellucida, vaſisque ſimiliter pellucidis componitur. Hinc inde

tamen

tamen in ea eminentiae aliquae deprehenduntur, quarum aliae cuſpidatae villorum forte vſum habent, aliae, carunculis ſimiles, opacae, magis in exteriore inteſtinorum tunica, quae interiore craſſior eſt, conſpicuae, glandularum mucoſarum forte officium praeſtant.

p. 493. Tertium, quod iam deſcripſimus, inteſtinum fine ſuo in *ſaccum foecalem* aperitur, in quem ex oppoſita parte *anus* patet. Saccus hic ſatis amplus eſt, et ad extremum annulum ponitur, tresque in vniuerſum tunicas habet, quarum exterior pellucida eſt et tenerrima, altera muſculoſa, tertia membranacea.

p. 477. Superſunt partes, quas Cl. LYONNET *tenuia inteſtina* dicit, quamquam inteſtinorum vſum non habere videntur. Vario modo ea ventriculum et craſſa inprimis inteſtina circumeunt, in quorum alteram partem aliquot orificiis aperiuntur. Diameter eorum vix ex quinta parte craſſorum diametrum aequat: In quoque latere vnum deprehenditur, quod nouem pollicum et maiorem adhuc longitudinem habet, tamen haec longitudo in diuerſis lateribus et ſubiectis maxime differt. Cylindrica ſunt et in ramos diuiduntur et inter ſe iunguntur retis ad inſtar, difficile explicandi. Ad ſaccum vsque foecalem deſcendunt, circa quem vario quoque modo flectuntur. In cauitate eorum albam pultaceam maſſam Cl. Auctor reperit. Ea autem inteſtinorum vſum praeſtare vix nobis perſuadere poſſumus, credit tamen Cl. LYONNET, alimentorum aliquam partem per contractionem muſculorum ad illa ex ſecundo inteſtino craſſo pelli poſſe, et in fine tractationis, qua eorum hiſtoriam tradidit, proponit: partem quandam tenuiſſimam alimentorum in iis vlterius elaborari, et ad corpus adipoſum, ad quod fibrillis quibusdam pertinent, deferri, inutilia contra in ſaccum foecalem eiici. Cum in erucis, quae per hye-

hyemem cibum non ſumſerint, tamen inteſtina haec maſſa illa pultacea repleta viderit Noſter, motu periſtaltico ea omnino deſtituta, eſſe videntur.

De *vaſis bombycinis* (*vaiſſeaux ſoyeux*) ſcilicet de iis, quae materiam ſecernunt, ex qua, ſi in aere condenſatur, fila, quae erucae ducunt, oriuntur, decimo quinto capite Noſter fuſius agit. Diuidit autem ea in tres partes, *anteriorem* ſcilicet, *mediam* et *poſteriorem*. Pars anterior pili craſſitiem, longitudinemque octo vel decem linearum habet. Incipiunt in capite a lamina tractili, vbi per breue ſpatium inter ſe coniuncta ſunt, mox vero a ſe diſcedunt, iterumque inter ſe bulboſi corpuſculi ope coeunt, mox vero iterum a ſe ſeparantur, indeque corpus erucae ingrediuntur, variisque flexionibus factis, inter quartam et quintam diuiſionem in intermediam ſic dictam partem abeunt. Alba haec pars eſt et quodammodo pellucida, atque, vti lentis ope cognoſcitur, in ſuperficie ſua filamenta multa alba in rete intricata oſtendit. Variis componitur tunicis, quarum exterior carnoſa quodammodo eſt, altera firmior priori et elaſtica, ex filis elaſticis ſimili ratione, qua bronchiae, compoſita, tertiam comprehendit. Intermedia pars magis anteriore opaca eſt, et lacteum quaſi colorem habet, qui tamen in brunum, ſi ea in ſpiritum vini immittitur, mutatur. Moleculae ſexangularis fere figurae in eius exteriore tunica ſedent, quae glandulae eſſe videntur, duabus enim haec pars tunicis componitur, quarum interior exteriore longe tenerior eſt. In vniuerſum intermedia pars anteriore parte ſepties fere craſſior eſt, et decem et octo fere linearum longitudinem habet. Pars poſterior opaca eſt, moleculaeque in ea aegrius diſtinguuntur, quamuis maiores ſint. Ad initium craſſi inteſtini primi in filamentum abit, quod ad muſculum aliquem protenditur, huius tamen fila-

p. 111. p. 498.

menti

menti ſtructura a Cl. LYONNET, omni quamuis cura adhibita, non peuitus detecta fuit. In vniuerſum longitudo horum vaſorum, ob flexus, quos faciunt plures, ſatis magna eſt, cum vltra tres pollices ſit, in diuerſis tamen erucis variat. Nullo modo neque cum ventriculo aut inteſtinis, neque cum adipoſo corpore, niſi per carnea quaedam filamenta, cohaerent. Interius in toto hoc canale multa filamenta alba continentur, quae ſerici materiem conſtituere videntur, et in anterioribus magis perfecta magisque elaborata, quam in poſteriore parte ſunt.

p.112. Decimum ſextum huius tractationis caput de
p.509. *vaſis diſſoluentibus* agit, quae a nullis aliis, qui erucarum anatomen tradiderunt, ſcriptoribus dicta ſunt, et huic erucae ſpeciei propria eſſe videntur. Diſſoluentia autem ea Noſter dicit, quia ſuccum praeparant, quo eruca ad ligna, quibus veſcitur, diſſoluenda vtitur. In anteriore erucae corpuſculi parte deprehenduntur, et a Cl. Auctore in tres partes, *collum*, *receptaculum* et *caudam*, diuiduntur. Collum eſt canalis ſatis amplus, muſculoſus, membranaceus, cylindricus, in ore incipiens, ad adductricem maxillae laminam adnexus, vt maxilla non moueri poſſit, niſi hoc canali quoque agitato. Receptaculum figuram farciminis quaſi habet, et ad oeſophagi latus deſcendit. Duabus tunicis fit, quarum exterior tenerior et craſſior eſt minusque pellucet, granuloſasque ſtrias oſtendit, interior pellucida eſt ſatisque fortis et plicata. Cauda longiſſima eſt varieque reflexa, et inter anfractus pinguedinis deſcendens ibi flexuoſe euaneſcit. Componitur duobus membranaceis tubis, quorum vnus in altero continetur, vt interior tamen longe minorem exteriore diametrum habeat, ſpatiumque inter hos tubos ſubſtantia granuloſa alba et opaca repleatur, in qua potiſſimum ſucci ex adipe reſorpti praeparationem et mutationem

nem in diſſoluentem liquorem fieri, Cl. LYONNET autumat. Ille autem liquor pinguedinoſus quaſi ſpiſſusque et odorus eſt, pellucet tamen, et aqua et ſpiritu vini leuior eſſe deprehenditur. Videtur erucam eius ope ligna, quae rodit, emollire, vt rodere poſſit. Experimenta tamen a Cl. Auctore inſtituta eum docuerunt, liquorem hunc, ex receptaculo exemtum, ligna non arrodere, quapropter credit, aut mutatam fuiſſe partem illius, quo in experimento ſuo vſus eſt, in ſubmerſione erucae, nam aqua eam extinxerat, aut admiſceri huic liquori in ore alios ſuccos, qui vim eius rodendi magis adhuc augeant.

Supereſt, vt de partibus, in capite erucae con- p. 519.
tentis, quaedam adhuc moneamus, quae partes a Cl. Auctore ſubtilius in decimo ſeptimo libri huius capite deſcribuntur: addita ſimul adminiſtratione anatomica, qua in partium, quae in figuris delineantur, diſſectione vſus eſt. Egregie in hoc capite ſubtiliſſimi per capitis interiora diſtributi nerui, aliaeque plures partes verbis depinguntur. Scilicet accuratam laminae tractilis et muſculorum, quibus ea mouetur, nec non laminae alicuius ad initia et origines vaſorum ſericeorum ſitae, quae liquori ſericeo e vaſis educendo, ſiphonis quaſi inſtar, inſeruit, hiſtoriam proponit, qua occaſione ſimul de artificio et ratione, qua in filis ducendis eruca haec vtitur, plurima Noſter monet. Oculorum cornea tranſparens in ſquama parietali continetur, interius vero huic corneae oculi bulbus ipſe, vaſculi rubri opaci formam habens, adhaeret. Eius anterior ſuperficies, corneae applicata, margine terminatur rubro et lato, qui laeuem et pellucidam partem ambit. Singuli oculi ramum nerui optici accipiunt, continenturque et in ſitu retinentur membrana, quae infundibuli quaſi formam habet. Plura ſe in oculis ob opacitatem partium, quas oculus continet, detegere non potuiſſe Noſter fatetur.

Incre-

p. 585. Incredibilis partium hoc opere descriptarum numerus quemque facile potest docere, quam elegans et adeo non deforme insectum sit eruca, vt communis error, ac si pauciſſimis partibus constet, et corpusculum plane non organicum habeat, prorsus concidat. Eiusmodi autem artificiosa partium, vel istius organi constructio, maxime necessaria erat, propter duplicem huius insecti in chrysalidem phalaenamque mutationem, quae cum in forma externa, tum in internis partibus conspicua fit. In phalaena enim fere nullum earum partium, quae in eruca cernebantur, vestigium supereſt. Abierunt musculi innumeri isti priores, atque in eorum locum alii formae et structurae prorsus nouae succedunt; abiit canalis alimentarii et vasorum sericeorum et dissoluentium maxima pars. Cor et nerui, quorum nouem ganglia disparuerunt, penitus mutantur, bronchiae vnicam tantum nunc obtinent tunicam. Adest vero loco eorum, quae antea aderant caput nouum, ab erucae capite omnino diuersum, adsunt viginti duo oculorum millia. Nouus thorax, noui musculi, pedes, alae, genitalesque partes adsunt, quorum nulla in eruca quamuis subtiliſſime dissecta vestigia deprehendebantur. Iacturam igitur rei grauiſſimae, et nos, et vniuersa eruditorum res publica pateretur, si abiiceret laudatiſſimus egregii huius operis Auctor consilium coepti huius libri communicationem nobiscum communicandi. Etenim constituit, phalaenae quoque, quae ex hac eruca prouenit, accuratam, hoc est priori similem historiam, exhibere, et succeſſiuas mutationes, quas eruca in phalaenam transiens patitur, describere, ad quod perficiendum figuras maxima ex parte elaboratas esse, ipse nobis in huius operis fine confirmat.

V. Di-

V.

Die Kennzeichen der Inſekten nach Anleitung des Königl. Schwed. Ritters und Leibarzts KARL LINNAEUS *durch 4 Kupfertafeln erläutert, und mit derſelben natürlichen Geſchichte begleitet von* I. H. SULZER, *Dokt. der Arzneygelehrtheit. Mit einer Vorrede Herrn* IOHANNES GESZNERS. *Zürich bey Heidegger, und Comp.* 1761. 4. 1 *Alph.* 13½ pl. tab. aen. 24.

i. e.

Characteres Inſectorum ſecundum methodum CAROLI LINNAEI figuris aeneis XXIV explicati, addita eorum hiſtoria naturali. Auctore I. H. SULZERO. Cum praef. I. GESNERI.

Inſignem profecto elegantiſſimum hoc Cl. SULZERI opus vſum omnibus iis, qui ad cognitionem quandam hiſtoriae inſectorum adſpirant, nec tironibus ſolum, ſed et iis, qui iam in hac hiſtoriae naturalis parte aliquantum profecerunt, praeſtare poſſe, vnus certe quisque, qui hunc librum perluſtrat, nobiscum fatebitur. Inuenient enim, qui legerint, ſyſtematicam Ill. LINNAEI inſectorum diſpoſitionem in germanicam non ſolum linguam eleganter translatam, ſed et egregie auctam, communique vſui magis accommodatam. Videbunt porro diſcrimina ordinum a LINNAEO conſtitutorum figuris explicata, ſingulorumque generum characteres ac ſubdiuiſiones, additis iconibus elegantiſſimis ita illuſtratas, vt omnia inſecta ad ordinem ge-

nusque ſuum, ſecundum deſcriptiones et picturas, in hoc opere contentas, referre, facillime poſſint. Nec mera haec Linnaeani operis translatio eſt. Addidit potius Noſter deſcriptiones vberiores, et locum, quo naſcatur inſectum, vitam, mores, generationem, transmutationem, naturam eorum, aliaque eius generis ex optimis quibusque ſcriptoribus ſuique ipſius obſeruationibus diligenter illuſtrauit; ac partium diuerſarum fabricam et vſum accurate obſeruauit. Nominibus rebus tribuendis a LINNAEO nonnunquam receſſit, ordinemque interdum mutauit, multaque egregia addidit, ita, vt dulci vtile vbique miſcuiſſe merito dicendus ſit. Figurarum elegantia ſumma eſt, cum Cl. Auctor pictorem nactus ſit dexterrimum, cui SCHELLENBERGII nomen eſt, qui Roeſeliana arte figuras aere inſculptas viuis coloribus diſtinxit. Praefixa eſt operi praefatio Cl. GESNERI, in qua docetur, quo modo hiſtoria naturalis, inprimis inſectorum, optime addiſci poſſit, ſcriptoresque, qui de inſectis egerunt, chronologico ordine recenſentur. Hanc excipit Cl. Auctoris ad Cl. STINZIUM epiſtola dedicatoria, et vniuerſalis quaedam in opus ipſum introductio, in qua de mirandis inſectorum proprietatibus eleganter Noſter diſputat. Finem vero operis explicatio tabularum conſtituit, in qua ſpecierum, quae in tabulis ſunt, characteres, nominaque Linnaeana adduntur. Nullo modo dubitamus, hoc opere in alias quoque linguas ex germanica translato, ſyſtematicam elegantiſſimae huius hiſtoriae naturalis partis cognitionem faciliorem et vniuerſaliorem magis omnino reddi poſſe.

VI.

Hiſtoire Naturelle générale et particuliere avec la Deſcription du Cabinet du Roy. Tome Neuviéme. A Paris de l'Imprimerie Royale. 1761. 4. Alph. 2. pl. 2. tab. aen. 41.

h. e.

Hiſtoria naturae vniuerſalis et particularis cum deſcriptione muſei regii. Tom. IX.

Inter maiora, quorum nonnulla a Cl. Viris, BUFFON et DAUBENTON, in hoc tomo deſcribuntur, animalia quadrupeda leo primus eſt. Inhabitant leones calidiores regiones, Africam nempe et Americam, magnum tamen reſpectu morum inter hos atque illos deprehenditur diſcrimen, ita, vt Africae leones omnium fortiſſimi et ferociſſimi, Americani vero multo leniores ſint. Inprimis autem leones in deſertis locis, ardente ſole combuſtis, Biledulgerid, reperiundi omnium maxime terribiles occurrunt, quorum tamen numerus, ſecundum relationes eorum, qui ea loca peragrarunt, in dies decreſcit. In genere vero notandum eſt, leones in cunctis meridionalibus Africae et Aſiae locis, quae non inhabitant homines, numeroſos adhuc et valde terribiles eſſe, atque, cum armorum vim nondum experti ſint, eis inſultare videri. Inflictis quidem vulneribus irritantur, ſed neutiquam terrentur, nec aſpectu multorum hominum diſturbantur. Sic vnus ſaepe eorum integram ſocietatem peregrinantium aggreditur, et pertinaci et violento certamine debilitatus non fugit, ſed certando obuerſaque fronte ſe retrahit, nec vnquam dorſum dat. Leones contra, qui in India et Barbaria circa vrbes et pagos habitant,

quiue tunc homines vimque armorum comperta habent, audaciam animumque dimiſerunt, et minora tantum pecora aggrediuntur, et a foeminis infantibusque, fuſtibus tantum armatis, in fugam vertuntur, coacti, vt praedam abiiciant.

p. 11. Leones maximae ſtaturae, a roſtro ad caudae ortum vsque, octo vel nouem pedes longi ſunt, ipſa vero cauda quatuor pedes longitudine aequat; altitudo vero eorum quatuor vel quinque pedes eſſe ſolet. Leones minoris ſtaturae quinque pedes circiter cum dimidio longi, tresque cum dimidio alti ſunt, cauda vero tres pedes circiter longa apparet. Leaena in omnibus quartam partem minor, quam leo, eſt.

p. 12. Leo in anteriori corporis parte iuba ornatus eſt, quae in leaena deficit. Ardent amore leones, ita, vt tempore ardoris venerei octo vel decem vnam femellam perſequantur, ipſique ante eam rugiant et inter ſe certent, vsque dum omnium vnus victor maneat, cumque femella tandem longe recedat. Leaena quotannis ſemel parit, atque eo tempore, dum pullos lactat, admodum furioſa eſt, ita, vt omne, quod ei occurrit, animal dilaceret, cum alias minus fortis, minusque audax et multo lenior leone ſit. In locis valde remotis et acceſſu difficilibus foetus enititur et, ne detegatur, veſtigia, ſaepe recurrens, celat vel cauda delet. Senſus odoratus et viſus in leone debiles dicuntur. Eſuriens omnia, quae occurrunt, animalia aggreditur et deuorat, plerumque tamen in deſertis locis capreae et ſimiae, ſi in terra ſunt, victum largiuntur conſuetum. Arbores autem non ſcandit. Multum vna vice ingurgitat et ad duos tresue dies ſe replet. Diu famem ferre dicitur, minus contra ſitim; hinc, quoties aquam reperit, bibit et canum more eam lambendo haurit, ita tamen, vt linguam non vt canes ſurſum, ſed retrorſum curuet. Quindecim libris carnis

nis recentis quotidie opus habet. Raro in cadauera irruit. Rugitus leonis tam fortis eſt, vt in locis deſertis ſub nocte tonitru fragorem mentiatur. Id vox conſueta eſt; ira enim excandeſcens vocem breuem ſubitoque reiteratam emittit, haecque multo magis, quam rugitus, terribilis eſt. Quinquies vel ſexies per diem rugit, crebriusque, quando pluuioſa tempeſtas inſtat. Maxima eius vis in capite, maxillis, pedibusque anterioribus reſidet. Sub nocte, vt felis, videt. Somnus breui durat; facile euigilat. Inceſſus eius conſuetus ſuperbus, grauis et lentus eſt, ſemper tamen obliquus; minime vero aequali greſſu incedit, ſed per ſaltus. Si iuuenis eſt, animalibus tantum, quae in venatu capit, viuit, ſenex vero loca deſerta relinquit, tuncque animalibus domeſticis atque hominibus periculoſus exiſtit, in quos tamen, animalibus aliis praeſentibus, non irruit, niſi ab his ipſis irritatus. Inter omnia animalia elephantus, rhinoceros, tigris et hippopotamus leoni reſiſtunt. Licet terribilis ſit, canibus tamen venaticis eum venantur. Cutis quidem firma et tenax eſt, globulo tamen ex ſclopeto exploſo et iaculis cedit. Interdum viuus in foſſis capitur captusque ſtatim lenis fit; ſique primis, dum captus eſt, temporis momentis bene vtuntur, vincire eum, capiſtro refraenare et quaquauerſum circumducere poſſunt. Caro ſaporis ingrati eſt, interim Nigritae et Indiani ea veſcuntur. Cutis eius pallia et lecta eis largitur, eiusque pinguedinem in medicum vſum ſeruant.

Caput leonis admodum grande eſt. Pleraeque p. 26.
corporis anteriores partes pilis longis, reliquae breuibus obteguntur, excepta cauda, quae in extremitate faſciculo pilorum longorum ornatur. Rictus valde magnus apparet, labiumque ſuperius, vt in lepore, fiſſum eſt. Aures breues, rotundae, ſub pilis lon-

gis, frontem ambientibus, latitant. Crura magna et carnosa, pedes vero extremi non adeo longi sunt. Vngues magni, valde curui, semper contracti sunt, excepto eo tempore, quo eis, tunc exporrectis, ad capiendam praedam leo vtitur. Lingua ampla inque apice rotunda, spiculis acuminatis, duris vt vngues armata est. Ventrem quatuor papillae, vtrinque nimirum duae, occupant. Penis leonis retrorsum incuruatus est, caeterum omnes partes generationis interiores et exteriores valde paruae sunt. Dentes numero triginta sunt, forma et situ felis dentibus similes. Vertebrae, costae peluisque ossa eodem modo vt in fele se habent, cauda vero ex viginti quinque vertebris spuriis componitur.

p. 52. Ad tigridum historiam se conuertit Cl. BUFFON, sub quo nomine generico multae eaeque diuersae animalium species a nonnullis auctoribus, minus recte tamen, intelliguntur. Ita enim ad hoc genus refertur Leopardus, Pardus, Vncia, Lynx et Obsonator leonis (*Pourvoyeur du lion*). Veram tigridem, proprie sic dictam, rarum animal esse, veteribus parum cognitum et a recentioribus male descriptum, Noster notat. Antequam vero ad huius animalis descriptionem accederet, necessarium ipsi visum fuit, animalium Orbis antiqui aeque ac Orbis noui indigenorum mentionem facere. Insignem enim confusionem, quae inter horum illorumue animalium nomina reperiatur, hic dari, iisdemque nominibus, quae animalibus orbis antiqui propria sunt, et orbis noui animalia ob aliquos characteres, minus essentiales tamen, insignita fuisse, haecque ab illis maxime diuersa reperiri, aliis nominibus insignienda, innuit. Itaque primo ea, quae Orbis antiqui indigena sunt, breui-
p. 56. bus recenset. Sic elephantum, rhinoceroten, hippopotamum, camelo-pardum, camelum, dromedarium,

darium, leonem, tigridem, pantheram, equum, asinum, zebram, bouem, buffelum, ouem, capram, poecum, canem, hyaenam, lupum aureum, genettam seu catum Hispaniae, ciuettam seu zibethicum canem, felem, gazellam seu tragulum, rupicapram, ibicen, tragum moschiferum, cuniculum, viuerram, rattos et mures Orbis antiqui animalia indigena esse, minime eo tempore, dum America detecta fuit, in hac mundi parte, reperta ostendit. Elephantorum enim maximos in Asia, minimos in Africa, rhinoceroten vero in desertis Africae inque syluis Asiae meridionalis tantum reperiri, Noster perhibet. Hippopotamum ad littora maiorum fluminum Indiae et Africae, camelum et dromedarium in Asia, Arabia et omnibus regionibus orientalibus, et camelo-pardum in Africa et inprimis in Aethiopia deprehendi, notat. Verum leonem veramque tigridem nunquam in America occurrere, refert: animal enim, quod Puma Peruanum vocatur, a leone diuersissimum esse, et *Ianowara* seu *Iaguar*, *Iaguaréte*, *Couguar* et *Chat-pard*, animalia in America reperiunda, quibus nomen tigridis impositum fuit, animalia cum vera tigride prorsus non conuenire, ostendit. Equos, asinos, boues, porcos, oues, capras et canes, nunc in America reperiunda, nunquam eiusdem animalia indigena fuisse, sed ab hominibus eo deducta, perhibet. Zebram vero Africanum tantum animal esse, atque Hyaenam in Arabia aut meridionalibus Asiae regionibus occurrere, lupumque aureum in Asia et Africa reperiri, atque Genettam ad Hispaniae animalia pertinere, dicit. Feles eo tempore, dum America detecta fuit, nondum ibi adfuisse, monet. Gazellae nomen, quo animal Americanum, *Temamagame* dictum, donatum fuit, animali Africano seu Asiatico proprium esse, innuit. Rupicapram alpinum animal, Buffe-

lum calidarum regionum incolam, Ibicen Europaeum tantum et Asiaticum animal esse, moschiferum porro animal in China tantum et Tartaria orientali occurrere, cuniculum in Hispania ortum et viuerrae patriam Africam esse, rattos vero et mures animalia Europaea cum hominibus in Americam peruenisse notat. Idem etiam de gliribus, soricibus PLINII (*Lerots*) muribus alpinis, *mangoustes*, taxis, marte zibellina, mustela armellina, *Gerboise*, *makis*, pluribusque simiae speciebus dicendum est, quorum nullum ab Europaeis, primum Americam intrantibus, ibi repertum fuit.

p. 84. Ad ea nunc animalia se conuertit Cl. BUFFON, quae Americae indigena sunt. Inter haec pauciſſima animalia domestica esse, tresque tantum species, *Pacos* nimirum, *Lama*, paruumque animal, *Alco* dictum, canum nostrorum more in domibus reperiundum enumerari, notat. In genere autem omnia Americae animalia mansueta, docilia et timida esse, pauca vero pernicioſa et vix vllum infestum reperiri, perhibet. Pauciora in genere ibi sunt animalia, eorumque numerus ad Orbis antiqui animalia quartam aut ad summum tertiam partem constituit. Si enim in locis quibuscunque notis ducentae animalium quadrupedum species enumerantur, vltra centum et triginta species in orbe antiquo, et infra septuaginta tantum in America reperiuntur. Maximum omnium Americanorum *Tapir* vel *Tapiierete* vocatur, idque magnitudine vitulum sex mensium aut mulam valde paruam aequat, cum nullo caeteroquin animali comparandum. Hoc minus est *Lama*, hocque minus *Pacos* dictum.

p. 88. Maximum animalium Americae meridionalis *Cabiai*, *Capybara* Brasilienſibus MARCGRAVII, dicitur, magnitudine porco, mediocris magnitudinis,

nis, aequale; et licet a nonnullis ſus paluſtris dictum fuerit, eſſentialiter tamen a ſue differt, pedes quippe fiſſos habens, oculis magnis, roſtro magno et obtuſo, auribus paruis, pilis breuibus, cauda vero nulla inſtructum. *Tajacou* cabiai minus porco quodammodo ſimile, quoad partes interiores ab eo maxime differt. Idem etiam de *Tamandua guacu*, ſeu vrſo formicario, dicendum, quippe qui, cum nullo animali comparandus, dentibus nullis, lingua vero cylindrica et apertura oris valde parua inſtructus reperitur. *Ai*, Ignauus ſeu Bradypus a nonnullis dictus, praecedentibus multo minus animal eſt, teſtudine lentius ſe mouens, tribusque digitis tam in anterioribus quam poſterioribus pedibus, cauda valde breui, nec auribus inſtructum. *Cariacou* natura et magnitudine capreis maximis ſimile eſt: mares cornua, vt capreae, gerunt, foemellae nulla; caeterum a capreis maxime differt et peculiaris ſpeciei animal eſt. Itaque *Tapir*, *Cabiai*, *Taiacou*, *Tamandua*, *Ai*, *Cariacou*, *Lama*, *Pacos*, *Biſon*, *Puma*, *Iaguar*, *Couguar*, *Iaguaréte*, *Chat-pard etc.* maxima Americae animalia ſunt, mediocria vero et minima ſunt *Cuaudu*, *Agouti*, *Coati*, *Paca*, *Cariguoya*, Cuniculus Indus, *Aperea*, et *Tatou*, quae omnia pro Americae indigenis animalibus Noſter habet. Quod ad ſimiarum genus attinet, omnes ſimiarum ſpecies, nulla ſeu valde breui cauda inſtructas, in America prorſus non reperiri, atque maiores ſimias, longa cauda praeditas, in Africa tantum occurrentes, itidem in America deeſſe, Noſter aſſerit. Minores vero ſic dictas ſimias, cauda longa inſtructas, in America copioſe reperiri, nomine *Sapaiou*, *Fagouin*, *Tamarin* etc. notas, concedit, ab Aſiae vero et Africae ſimiis differre, notat, ideoque omnia Aſiae et Africae animalia, quibus ſimiae nomen da-

tum eſt, eodem modo, vt elephantum, rhinoceroten et tigrides in America deeſſe, monet.

p. 97. Recenſitis animalibus Americanis ea nunc animalia commemorat, quae vtrique tum antiquo tum nouo orbi communia habentur. Sunt itaque 1) vrſi, in America minores magisque nigri; 2) cerui, noſtris pariter minores, cornibus tamen maioribus caudaque longiore inſtructi; 3) capreae, europaeis minores et cauda longiore donatae; 4) rangiferi; 5) lepores; 6) ſciuri; 7) erinacei; 8) glires moſchardini; 9) lutrae; 10) marmotae; 11) ratti; 12) mures aranei; 13) veſpertiliones; 14) talpae; quae animalia cuncta ab europaeis parum differunt; 15) caſtores; 16) lupi et 17) vulpes; quae animalia nigra; 18) muſtelae; 19) muſtelae armellinae; 20) martes; 21) *Viſon*, muſtelae ſpecies; 22) putorii; 23) lynces; 24) phocae. Cum autem omnia haec animalia in ſeptentrionalibus tantum regionibus reperiantur, nullumque, quod in calidis vel temperatis regionibus indigenum eſt, in America occurrat, Noſter inde colligit, maxime probabile eſſe, vtrumque orbem tum nouum tum antiquum verſus ſeptentrionem inter ſe communicare, aut terram contiguam eſſe et memorata animalia ex vno in alterum per terram adhuc incognitam tranſiiſſe. His expoſitis in cauſam nunc inquirit Noſter, cur animalia Americana tum indigena tum ea, quae antiqui orbis animalibus ſimilia ſunt, minora, contra vero inſecta multo maiora ſint. Elementorum igitur aliarumque cauſarum phyſicarum qualitates perpendens, ad ipſius ſoli qualitatem, coeli conditionem, calorem, humiditatem, ſitum, montium altitudinem, fluminum aquarumue ſtagnantium copiam, ſyluas late patentes, et praecipue ad aſperitatem, quae in cunctis his regnat, attendit. Inprimis autem in minori illo, qui in

in hac mundi parte obſeruatur, calore et inſigni humiditate cauſam quaerendam eſſe, oſtendit.

Nunc ad Tigridem Cl. BUFFON redit, quam p. 129. ob mores omnium malitioſiſſimum animal appellare non dubitat. Licet enim carne ſatiata ſit, ſemper tamen ſanguinem ſitire videtur: terram, quam inhabitat, deuaſtat et neque aſpectum hominis neque arma eiusdem timet. Pecorum greges iugulat et deſtruit, beſtias quaſcunque necat, elephantos et rhinocerotes iuniores infeſtat, immo leoni interdum inſultare audet. Corpus eius valde longum, crura admodum breuia et caput nudum apparet. Aſpectu truculentum eſt, linguamque coloris ſanguinei ſemper ex ore propendentem offert. Indoles eius rabies continua coecusque furor eſt, adeo, vt proprios infantes deuoret matremque dilaceret, quando defendere iſtos conatur. Reperitur iſtud animal in Malabaria, Siamo regno et Bengala, iisdem in regionibus, quas elephantus et rhinoceros inhabitant, quem ſaepe concomitari, eiusque ſtercus, quod purgantem et refrigerantem vim ei adfert, deuorare dicitur. Saepe animalia mox enecata derelinquit, et alia necat inque dilacerata caput immergit, ſanguinemque eorum exſugit, cuius fons citius exareſcit, quam ſitis eius exſtincta eſt. Maiori aliquo animali e. g. equo aut buffelo enecato, iſtud confeſtim non euiſcerat, ſed ob metum, ne in dilacerando turbetur, idem in ſyluas transfert, idque tanta facilitate, vt celeritas in curſu vix imminuta eſſe videatur. Ex quo virium menſuram capi poſſe, Noſter innuit. Totum animal absque cauda decem pedes longum eſt, cauda vero quatuor vel quinque pedes longa dicitur. Crura breuia ſunt, hinc curſus eius celer non eſt: interim tamen inſignis ei celeritas eſt, quae vero a ſaltu dependet, ita, vt vno ſaltu plures or-

gyas

gyas absoluere queat. Tigris nunquam mansuescit, et captum tuncque incluſum magis rabidum fit, illiusque manus, qui alimenta praebet, ſi poteſt, lacerat. Aſpectu cuiuscunque corporis viuentis rugit. Foemella quatuor vel quinque pullos parturit, ſique homines iſtos rapiunt, rabies eius inſigniter tunc increſcit, immo raptores perſequitur, qui ſaepe vnum captiuorum pullorum emittere coguntur, quo facto mater pedem figit, emiſſum prehendit, tutumque in locum fert moxque redit, raptoresque ad portas vel ad naues vsque perſequitur, omnique demum ſpe pullos recuperandi praeciſa, lugubres terribilesque eiulatus emittit. Tigrides non rugiunt, ſed rancant. Pellis eius a Chinenſibus magni aeſtimatur et Indiani carne eius veſcuntur.

p.143. Pellis huius animalis maculis ſtriisque longis, nigris, fundo fuluo aut albeſcenti inſidentibus, inſignita eſt, exceptis nonnullis locis in capite, dorſo, lateribus, ventre, femoribus, cruribus pedibusue, vbi color magis fuluus apparet. Pili pollicem vnum aut vnum cum dimidio longi ſunt, exceptis iis, qui ad latera capitis infra aures conſpiciuntur, quorum longitudo quatuor pollices cum dimidio eſt. Cauda itidem annulis nigris, fundo fuluo et albeſcenti inſidentibus, donata eſt, excepta extremitate, quae nigra apparet. Caput leonis capiti valde ſimile, ſed minus eſt. Dentes numero triginta ſunt. Vertebrae dorſales, coſtae et ſternum vt in leone ſe habent. Vertebras ſpurias in ſceleto, quod deſcripſit Cl. DAUBENTON, numero ſeptendecim, numerum vero incompletum fuiſſe, notat.

p.151. A tigride differunt Pardus, Vncia (*Once*) et Leopardus, immo et haec animalia a ſe inuicem differre, notandum eſt. Pardus enim, cuius foemina Panthera dicitur, ab extremitate rictus ad caudae ortum

tum vsque quinque vel ſex pedes longus deprehenditur, caudae vero longitudo vltra duos pedes longa eſt. Pellis maculis nigris magnorum annulorum aut roſarum formam habentibus inſignita eſt. Vncia autem pardo minor, tres pedes cum dimdio longa, pilis tamen longioribus caudaque multo longiore, trium ſcilicet pedum longitudine eſſe ſolet. Caeterum pili eius inferius in dorſo et lateribus colorem gryſeo-albicantem, ſub ventre vero gryſeum magisque album habent. Leopardus tandem vncia paulo maior, pardo vero minor, quatuor pedes longus, caudam duorum pedum aut duorum pedum cum dimidio habet. Color pilorum inferius in dorſo et lateribus fuluus, ſub ventre vero albicans eſt. Caeterum maculae annulorum ſeu roſarum forma conſpicuae multo minores, quam in pardo et vncia ſunt.

Trium horum animalium differentia expoſita, p. 163. nunc ſingula, et primo pardum deſcribit Cl. BUFFON. Animal hoc aſpectu truci eſt; vocem vt moloſſus iratus, immo fortiorem et aſperiorem emittit. Lingua eius rudis valdeque rubra eſt: dentes fortes et acuti vnguesque acuti et duri ſunt. Pellis pulchra eſt et colorem fuluum plus minus obſcurum habet, maculis rotundis nigris inſignita. Maxima horum animalium pardos, minima vero vncias vocarunt. Hae tamen cicures fiunt et ad venandum ſe faciles praebent, cum contra pardi nunquam cicures fiunt, ſique domantur, ſemper tamen indolem ferocem retinent. Leopardo eidem mores eademque indoles ac pardo eſt, et nunquam cicur fit. Maculae pellis in hoc animali eiusdem magnitudinis et figurae ſunt. Tria haec animalia in Africa tantum et calidiſſimis Aſiae regionibus reperiuntur, et denſas ſyluas inhabitant. Saepe fluuiorum littora frequentant, eum in finem, vt animalia domeſtica et fera, quae aquae hauriendae cauſa ad littora veniunt, inuadant.

Raro

Raro homines infeſtant, irritata licet. Facile arbores ſcandunt, tuncque feles ſylueſtres aliaque animalia perſequuntur. Carnem eorum eſculentam eſſe, eorundemque pelles pretioſas et pulchras haberi, prae reliquis tamen pardi pellem multum aeſtimari, Noſter perhibet.

p.173. Caput pardi amplum inque ſuperiori parte compreſſum eſt. Labium inferius prae ſuperiori prominet, hocque ſuperius nimirum vt in fele, cane, etc. ſe habet. Oculi a ſe inuicem valde diſtant, frons conuexa eſt, auresque breues inque extremitate rotundae ſunt. Collum craſſum et breue eſt. Reſpectu corporis, crurum et caudae feli quam maxime ſimile eſt, omnes tamen partes craſſiores magisque exornatae ſunt, inprimis crura pedesque anteriores, qui pro corporis proportione craſſiores quam in fele apparent. Interim ab hac differt, et praecipua diſcrimina naſi mentique forma, et rictus craſſities praebent, quippe quibus lenitas et calliditas, ex vultu felis cognoſcenda, euaneſcit. Pili plerique nouem lineas et vltra longi, caeterum laeues et admodum denſe iuxta ſe inuicem poſiti ſunt. Myſtax partim niger partim albus eſt. Crines longiſſimi ſeptem pollices cum dimidio ſunt. Pedes anteriores digitis quinque, poſteriores vero quatuor inſtructi ſunt. Vngues a felinis non niſi magnitudine differunt. Lingua pardi felinam refert. In ventre quatuor mammae apparent. Prope anum vtrinque ad inteſtinum rectum pantherae foemellae, quae hic deſcribitur, magna veſicula deprehenditur, cuius ductus excretorius manifeſto orificio in inteſtinum rectum hiat. Dentes numero triginta, caeterum vt in leone, fele et tigride ſunt. Leopardo itidem triginta dentes ſunt, vertebrae caeterum, coſtae et ſternum vt in leone et fele ſe habent, Caudae vertebrae ſpuriae viginti tres numerantur.

Iaguar

Iaguar, americanum animal, quod a KLEINIO p.201.
tigris americana, Iaguara Brasilienſibus dicitur, magnitudine corporis et forma plurimarum macularum vnciae ſimilis, et leopardo et pardo minus ferox eſt. Cauda breuior quam in his, pili vero longiores quam in pardo et vncia, inque iuniori criſpi, in adultiori autem laeues ſunt. Praeda viuit vt tigris. Ligno accenſo in fugam vertitur, et ſatiatum omnem audaciam et viuacitatem amittit, tuncque vno tantum cane pelli poteſt. Fame tamen compulſum leue, agile et expeditum fit. Licet Braſilia ei locum natalem praebeat, in praeſenti non adeo frequenter ibi occurrit, ſiquidem incolae huius regionis inſignem copiam enecarunt.

Licet hoc animal a Cl. DAUBENTON cum fele p.207.
comparetur, illud tamen capite longiori, auribus breuioribus et rotundioribus, oculis minus rotundis, anteriore capitis parte planiore et largiore, rictu craſſiori, linguaque in apice tenui et rotunda inſtructum eſſe, perhibet.

Couguar, Braſilienſibus *Cuguacu-ara* dictum, ca- p.216.
pite paruo, cauda longa, pilis breuibus, coloris vbique fere vniformis fului cum nigreſcente mixti inſtructum eſt. Mentum vero, gula, omnesque corporis partes inferiores, albicantes ſunt. Licet animali, *Iaguar* dicto, debilius deprehendatur, aeque tamen ac hoc ferox, immo crudelius forſan eſt. Deuorat praedam, nec antea dilacerat, eamque non niſi ſatiatum demittit. Vtrumque animal arbores ſcandit, et ſatiatum ſi fuerit, ignauum eſt, hominemque fere nunquam, niſi obdormientem, inuadit.

Crura huius animalis longa et craſſa ſunt, et ca- p.220.
put pro corporis proportione valde paruum eſt. Aures felinis ſimiles, breuiores tamen ſunt. Superior capitis pars planior quam in fele eſt, frons minus

minus elata, rictus longior, crassior et latior est, et nasus magis prominet. Color huius animalis maximam partem fuluus est, cum nigrescente mixtus, mystax vero partim nigricans partim albus est. Mammae ei sex sunt, quatuor nempe in ventre et duae in pectore apparent. Partes genitales et vesiculae, ad anum reperiundae, vt in panthera se habent. Dentes quoad numerum, figuram etc. vt in leone, tigride et pardo sunt. Cauda ex viginti tribus vertebris spuriis componitur.

p.231. Lynx seu lupus ceruarius in septentrionalibus tantum antiqui et noui orbis regionibus reperitur, hique illis paulo minores sunt. Nihil istud animal praeter vlulatum cum lupo commune habet. Oculis fulgentibus donatum, aspectu mansuetum est, vultumque hilarem habet. Plerumque vulpis magnitudine est. A pardo et vncia sequentibus differt: pili eius longiores maculaeque minus conspicuae nec adeo bene dispositae sunt. Aures multo maiores apparent, exque earum apicibus pili nigri exporrecti producuntur. Cauda multo breuior inque extremitate nigra est. Felium more incedit et salit. Venatu viuit praedamque ad arborum cacumina persequitur. Feles inprimis syluestres, martes, mustelas armellinas et sciuros venatur: aues etiam captat. Ceruis, capreis et leporibus insidiatur, tuncque in ea insilit, gulamque prehendit, victisque sanguinem exsugit, caput aperit cerebrumque deuorat, reliquas partes intactas relinquit. Pili pro climatum et tempestatis constitutione colore mutantur, pellisque eius hyeme pulchrior quam aestate est.

p.243. Forma feli similis lynx est. Pilorum color varius, et inprimis fuluus, albus et niger est. Lingua a basi ad apicem vsque lata est, in extremitate tamen rotunda valdeque tenuis. Dentes viginti octo sunt,

ſunt, in quauis nimirum maxilla ſex inciſiui, duo canini ſexque molares. Vertebrae, coſtae et ſternum numero et forma, vt in fele, ſe habent. Os ſacrum ex vertebris ſpuriis tribus, cauda vero ex tredecim conſtat.

A lynce differt *Caracal*, licet ei corporis magnitudine et vultu ſimile ſit. Hocce tamen animal maculatum non eſt, pili rudiores et breuiores ſunt, cauda vero longior, vnico colore tincta. Roſtrum longius apparet. Natura ferocius eſt; caeterum in regionibus calidis tantum reperitur, cum contra lynx in frigidis aut temperatis occurrat. In Barbaria, Arabia, omnibusque regionibus, quas leo, pardus et vncia inhabitant, reperitur, pariterque praeda viuit: cum autem minus multoque debilius animal ſit, multo difficilius inde victum ſibi parare poteſt, et eo tantum viuere cogitur, quod a leone, pardo et vncia relinquitur. Leonem ſequitur et proxime interdum, hinc forte factum eſt, vt nomine ducis aut obſonatoris leonis (*Pourvoyer du lion*) inſigniretur. Magnitudine vulpem refert iſtud animal, ferocius tamen et fortius eſt. Difficulter cicuratur, in iuuentute tamen captum, omnique cura educatum, venatui inſeruit. Ob id etiam Indiani eo ad capiendos lepores, cuniculos, imo adeo aues maiores, vtuntur. Partes eius vario colore donatae ſunt; aliae enim albae, aliae fuluae, aliae rubellae, immo et nigreſcentes apparent. p. 262.

Hyaena, quae ſaepe cum lupo aureo, *Glouton* Cane zibethico et *Babonin* confunditur, ab iisdem vere differt, atque ferum et ſolitarium animal eſt. Inhabitat iſtud montium cauernas, vel rimas rupium, vel latibula, quae ſibi ipſum ſub terra parat. Ferox eſt, nec vnquam cicuratur. Praeda viuit vt lupus, hoc p. 268.

tamen fortius et audacius eſt. Interdum homines aggreditur, pecora inuadit, ſaepeque ſub nocte portas et ſepimenta ouilium rumpit. Oculi eius in obſcuro fulgent, nocteque melius videre dicitur. Vox hyaenae vitulorum mugitui ſimilis eſt. Aduerſus leonem ſe defendit, pardum non timet, et vnciam aggreditur, quae ei reſiſtere nequit. Deficiente praeda cadauera animalium hominumque effodit et deuorat. In omnibus calidis Africae et Aſiae regionibus reperitur.

p.280. Magnitudine lupum aequat, et reſpectu formae capitis et corporis multa cum eo communia habet: aures tamen maiores ſunt, naſus non adeo prominet, rictusque minus longus eſt. Et anteriores et poſteriores pedes quatuor digitis inſtructi ſunt. Colore gryſeo et flaueſcente, vna cum maculis ſtriisque nigris ſeu nigreſcentibus, praeditum eſt. A collo ad caudam vsque pili, nouem pollices longi, propendent. Lingua aequalis latitudinis inque apice parum craſſa eſt. Inter caudam et anum magnum orificium deprehenditur, quod introitum perulae ſiſtit. Dentes triginta quatuor numerantur. Vertebrae dorſales ſedecim, totidemque coſtae, nouem nimirum verae, et ſeptem ſpuriae, vertebrae vero lumborum quatuor ſunt, osque ſacrum ex tribus, et cauda ex octo vertebris ſpuriis conſtat: eam tamen in animali, quod hic deſcribitur, non integram fuiſſe, Noſter notat.

p.299. Animal zibethicum (*Civette*) et animal moſchiferum (*Zibet*); duo haec animalia, quae plerumque cum aliis animalibus confunduntur, ad antiqui orbis animalia pertinent, inque calidioribus Aſiae et Africae regionibus occurrunt. Multa quidem vtrumque, quoad externas et internas partes, inter ſe communia habent, interim tamen inſignis etiam inter eadem

eadem datur differentia. Animal enim moſchiferum corpus longius minusque craſſum, roſtrum tenuius, planius, parumque concauum, in ſuperiore parte habet, cum contra roſtrum in zibethico animali craſſius, longius, parumque conuexum ſit. In illo etiam aures maiores et ampliores ſunt, cauda longior et maculis annulisque magis notata apparet, pilique breuiores et molliores ſunt. Nulli e contrario ei crines ſunt, nullus etiam color niger ſub oculis nec ſub genis eſt; qui characteres animali zibethico proprii et notabiles ſunt. Ad colligendam materiem odoriferam animalia haec caueae anguſtae includuntur, tuncque animalis caudam manibus prehendunt, et cochleare paruum in ſaccum, qui continet dictam materiem, immittunt, hancque eximunt, et idoneo vaſi indunt. Laborem hunc bis ter in ſeptimana repetunt. Animalia haec natura fera et parumper ferocia ſunt: interim tamen facile cicurantur, vti in Hollandia plurima eorum nutriuntur. Dentes fortes et ſcindentes ſunt, vngues vero debiles et obtuſi. Oculi ſub nocte fulgent Valde agilia ſunt, ſaliunt vt feles, et incedunt etiam vt canes; praeda viuunt, et parua animalia et aues inuadunt, villasque vt vulpes intrant. Deficiente victu carnoſo, radicibus et fructibus veſcuntur, parumque bibunt. Humidas regiones non inhabitant, contra vero ſabulum vrens montesque aridos amant. In loco natali inſigniter multiplicantur, nunquam tamen in regionibus temperatis, licet ibidem quoque viuere poſſint, linguaque minus aſpera quam in fele eſt, vox tamen fortior, eaque cani irato valde ſimilis.

Animalis moſchiferi caput, collum, dorſum et p. 316.
cauda elongata, crura vero breuia ſunt. Roſtrum vulpino ſimile eſt, craſſius tamen. Oculi mediocris magnitudinis ſunt, atque, vt in lupo, vulpe etc. oblique poſiti. Aures rectae vt in fele apparent, pro corporis ta-

men proportione breuiores, inque extremitate rotundiores, et pedes quinque digitis inſtructi deprehenduntur. Pili breues et denſi, colore cinereo praediti, reperiuntur, hinc inde tamen et albae et gryſeae et fuſcae et nigrae maculae conſpiciuntur. Recto inteſtino, prope anum, vtrinque veſicula oualis, quatuor lineas longa, tres lata, et decem craſſa reperitur, materiem craſſam et albicantem, odore rancidae pinguedinis inſtructam, continens, quae mediante ductu excretorio ad margines ani euacuatur. Lingua gracilis, in apice rotunda, caeterum maximam ſuae longitudinis partem aſpera eſt. Praeterea ſex papillae, vtrinque nimirum duae in pectore, vna in ventre reperiuntur. Inter vuluam et anum aliud orificium apparet, cuius ductus ad duos folliculos ſeu paruos ſaccos ducit, qui liquorem oleoſum, odore zibethi imbutum, continent. In qualibet maxilla ſex dentes inciſorii, duo canini, et decem molares, in conſpectum veniunt. Tredecim ſunt vertebrae dorſales inque quolibet latere totidem coſtae, vertebrae lumbares quinque, tresque ſpuriae oſſis ſacri, caudae vero viginti duae.

P. 333. Animal zibethicum (*Civette*) corpore minus elongato quam moſchiferum animal eſt. Roſtrum eius craſſius eſt, aures breuiores et anguſtiores. Caeterum multa duo iſta animalia communia habent. Pili longiores, duriores et aſperiores ſunt, mixtoque colore albo, albeſcente, gryſeo, flaueſcente, fuſco et nigro praediti ſunt, ita tamen, vt ſtriae maculaeque diſtinctae appareant. Lingua ab animalis moſchiferi lingua ſulco tantum longitudinali, in anteriore parte conſpicua, ſe diſtinguebat. Papillae quatuor tantum conſpiciuntur. Caeterum in hoc animali eodem modo orificium quoddam inter anum et vuluam eſt, cuius ductus itidem duobus folliculis inſeritur. Hoc animal numerum dentium moſchi-

moſchiferi animalis duobus ſuperat. Cauda ex viginti quinque vertebris conſtat.

Genetta animali zibethico minor eſt, corpore elongato, cruribus breuibus, roſtro acuto, capite acuminato, pilisque mollibus, gryſeis, maculisque nigris et nonnullis ſtriis donatum. Marte paulo maior eſt, caeterum forma corporis et natura ei valde ſimilis, excepto eo, quod facilius cicuretur. Humida loca et ad riuas, nec montes, nec arida loca, inhabitare dicitur. Animalia haec numeroſa non ſunt. p. 343.

Linguae apex rotundus et tenuis eſt; papillae in ventre quatuor ſunt. Praeterea ſimile orificium inter anum et vuluam eſt, cuius ductus duabus glandulis inſeritur, quae materiem, odore moſchi, ſed debiliori, impraegnatam fouent, ſuper has autem duo folliculi conſpiciuntur, vtrimque ad rectum poſiti. Quaelibet maxilla dentes viginti habet. Coſtae tredecim ſunt, totidemque vertebrae dorſales, lumbares vero ſeptem. Os ſacrum ex tribus vertebris ſpuriis, cauda vero ex viginti octo conſtat. p. 346.

Lupus niger a communi lupo parum, vel nihil, excepto colore, differt; caeterum eodem modo praeda viuit, et multa cum lupis communia habet: aures tamen magis cuminatae, ſunt, magisque a ſe inuicem diſtant. Oculi minores ibidem a ſe inuicem longius diſtant. Animal ex toto nigrum eſt, decem papillas, vt canis, habet, vtrimque nimirum tres in ventre, duas in pectore. Partes generationi caninis ſimiles ſunt. Os ſacrum ex tribus vertebris ſpuriis, cauda ex viginti conſtat. p. 362.

VII.

IOBI BASTERI Med. Doct. Acad. Caes. Societ. Reg. Lond. et Holland. Socii, Opuscula subseciua, obseruationes miscellaneas de animalculis et plantis quibusdam marinis eorumque ouariis et seminiis continentia. Tomi secundi Liber primus. Harlemi apud Ioan. Bosch. 1762. pl. 6. tab. aen. 4.

Quartus hic fasciculus continuationem laborum Cl. Auctoris, simulque primum, secundi tomi opusculorum horum fasciculum, sistit. Initium eius
p. 5. tractatio *de Astacis* facit. Astacos et cancros vno cancri genere Ill. LINNAEUS comprehendit, vnumque eorum characterem assignat, quod duas chelas et octo pedes habeant. Minime tamen hoc in omnibus tum astacorum, tum cancrorum speciebus obtinet, vt ex pedum numero verum characterem omnino petere nequeamus. Differre vero astacorum et cancrorum genus, Cl. BASTERUS putat, praecipuumque inter haec duo genera discrimen ponit, quod astacis corpus cylindricum et cauda oblonga sit, cancrorum vero corpus quasi depressum adpareat et ouatum, hique in vniuersum latiores sint, quam longiores nullamque caudam habeant. Hic vero potissimum astacus, *gammarus* a LINNAEO dictus, et quae in singulis eius partibus adnotanda sunt, de-
p. 7. scribuntur. Oculi astaci, vt aliorum insectorum, in quadrata spatia tam exigua distincti sunt, vt 2500 talia, vnius tantum pollicis latitudinem habeant. Ea vero, microscopio visa, non plana adparent, sed in medio quodammodo conuexa eminent. Quae ad oculorum latera in astacis cornicula prominent, a Nostro, quo ab antennis discernat, *cirri* dicuntur.

In

In ipſis vero antennis quaedam aperturae ſunt, ex quibus aſtaci pauca aliquot et tenuiſſima fila emittunt, quorum tamen vſus non patet. Partes illas duas capiti proximas, pilis dentatis quam plurimis obſitas, Cl. BASTERUS *brachia* vocat, quia illis aſtacus nunquam ad currendum, ſed ad eſcam maioribus ſuis chelis apprehenſam, per ſerratos huius brachii dentes confringendam, et ad fauces perferendam vtitur. Dextra chela vt plurimum altera maior eſt. Extremus caudae margo pilis vndique circumcinctus eſt, qui microſcopio inſpecti pennarum cauliculi, vtrinque plumis inſtructi, ſpeciem praebent. Primum pedum natatoriorum, qui in inferiore caudae parte ſunt, par, in maribus rigidum, durum et absque vllis pilis eſt, atque in obtuſum acumen abit, quapropter Noſter has partes pro genitalibus marium habet. In foemellis contra tenue, planum et flexile eſt, et pilos, vt ſequentia paria, habet. Inſeruiunt vero natatorii pedes in foeminis quoque ouis aliquamdiu retinendis et continendis. Cum enim cutis durior, qua cruſtacei piſces induti ſunt, ſe extendere non poſſit, neceſſe eſt, vt oua extra corpus portent et foueant, donec idoneum ea abiiciendi tempus adſit. Propagationem aſtacorum Cl. Auctor ex relatione amicorum in Norwegia deſcribit. In foemellam in dorſo recubantem mas decrepit, amboque pedibus et cauda ſe arctiſſime amplectuntur. Decem poſt coitum hebdomadibus oua in foemellarum corpore conſpiciuntur, quae aliquamdiu ita geſtata, tandem in arenam deponuntur, paulloque poſt pulli excluduntur. Ingens eſt ouorum, quae aſtacus parit, numerus. Praeter ea enim, quae ſub cauda affixa ſunt, materia etiam illa rubra, quae in aſtacis intra corpus et caudam eſt, ex ouis nondum maturis conſtat. De internis horum animalium partibus pauca Cl. BASTERUS habet. p. 12.

Monet tantum, illam luteam, aut virideſcentem materiam, quae magnum in aſtaci corpore ſpatium occupat, quam latini *mutim* dicunt, non cerebrum, aut excrementa eſſe, ſed iecur, aut glanduloſum inteſtinum, cum ventriculo communicans. Modum, quo aſtaci cruſtam quotannis permutant, et quidquid in eorum corpore vllam habet duritiem, in veteri cruſta relinquunt, fuſe Noſter deſcribit. Rationem porro, qua chelae et pedes truncati iterum adnaſcuntur, indicat.

p. 16. Tempus, quo haec reſtauratio abſoluitur, breuius longiusque eſt, pro tempeſtatis calore et frigore, pro nutrimenti copia, et pro loci, in quo chela abrupta fuit, diuerſitate. Si haec fractura in ſecundo chelae articulo contigit, longe celerius, quam ſi infra ſecundum articulum fracta eſt, chelae noua pars accreſcit. Chela vero ſuperius laeſa, aſtacus ipſe eandem ad ſecundum articulum abrumpit, et abiicit. Quodſi autem locus, vbi talis chela abrupta fuit, conſideratur, videmus poſt duos vel tres dies, eminentiam globoſam, membrana craſſa ſubrubra veſtitam, excreſcere. Ex ea poſt aliquot dies apiculus ſenſim ſenſimque protuberat, qui intra trium hebdomadum ſpatium dimidii pollicis longitudinem acquirit. Tunc membranae eius color expalleſcit, vt carnis luxuriantis ſpeciem ipſa noua haec pars habeat, quae deinde verſus aſtaci corpus magis magisque inflectitur. Ipſa autem membrana, hanc carunculam inueſtiens, magis extenſa et acuminata, tandem rumpitur et chelam quaſi gignit, mollem in initio, paullo poſt dureſcentem, vt, aeſtate inprimis, noua chelae generatio intra ſex ſeptemue hebdomadum ſpatium plane abſoluta ſit. Brachia, cornua et pedes aſtacorum etiam, ſed longe tardius, iterum accreſcunt. Cum humorum circulatio, et in vniuerſum, et in extremis potiſſimum partibus, in aſtacis et cancris lentiſſima ſit, iis vulneratis, aut humoribus tumore

vel

vel aliis cauſis mox condenſatis, putredo celerrime immineret, niſi prouida natura hiſce animalibus facultatem dediſſet, laeſam partem eo in loco, vbi vulnerata pars tenuior et arctior eſt, abiiciendi. Quapropter vaſa ſe non modo citius contrahere, et cicatricem formare poſſunt, ſed quoque cum humorum impetus loci contractione coarctetur, vaſa nouum membrum propellere coguntur. Praeter aſtacos, cancros, polyposque, ſtellae quoque marinae tali partes laeſas abiiciendi et iterum recuperandi virtute gaudent.

Sequuntur *de cancris* obſeruationes, in quibus cancer *littoreus*, qui a LINNAEO *moenas* dicitur, potiſſimum deſcribitur. Cancri in ventre cruſtaceam quandam particulam gerunt, quam Noſter *caudam* dici poſſe putat. Haec in maribus ex quatuor, in foeminis ex ſex inciſuris componitur. In maribus binas partes genitales viriles, aliasque duas, quarum vſus ignoratur, operit. Nulli vero ſunt in maribus ſub cauda natatorii pedes, vt in aſtacis. Sub foemellarum contra cauda praeter aperturas genitales, quatuor pedum natatoriorum paria, quae ouulis retinendis inſeruiunt, reperiuntur. p. 19.

Addit Cl. Auctor duas cancellorum ſpecies, in mytulis inuentas, quae nullas vel breuiſſimas tantum antennas habent, a nullo vnquam ſcriptore accurate delineatas. Harum primam vocat *cancrum thorace leui, orbiculato, pedibus hirſutis*, alteram *cancrum thorace leui, orbiculato, maculato, roſtro paulum acuminato, pedibus hirſutis*, tertiamque, quae alto in mari inuenitur, et a Noſtro *cancer thorace leui, orbiculato, ſubdepreſſo, chelis validioribus, antennis longiſſimis, pedibus poſticis minutioribus* dicitur. Hanc obſeruationem alia *de ſquilla marina Bataua* SEBAE, quae per omnia fere aſtaco ſimilis eſt, excipit. Duae tamen ad capitis latera, maiores, p. 26. p. 27.

planae, tenuesque partes adsunt, solis squillis propriae, quae praeterea varias quoque spinas hinc inde in corpore suo ostendunt, a Nostro accurate descriptas. Squillarum foecunditas insignis est, cum foeminae aestate semper ouis instructae sint. Mares magis in alto mari habitant, quam foeminae quae littora petunt, maribusque frequentius capiuntur. Gymnotum qui omnes alios pisces necat, sola squilla
p. 30. occidere valet. Sequuntur obseruationes *de squilla fusca* KLEINII, quae nullas, vt alii astaci et can-
p. 31. cri, chelas habet, et *de pulice marino* agunt, exiguo animalculo, quod etiam ad cancrorum genus pertinet, nec in mari solum, sed et in dulcibus aquis versatur, propter exilitatem vero non comeditur.
p. 33. Claudit hoc volumen obseruatio *de aculeo, qui in cauda raiae cauda sagittatae seu pastinacae* deprehenditur. De eo et veneno eius praesentissimo multa veteres commentati sunt. Duos pollices et vltra e viuae raiae cauda eminet, plane vero exsectus quatuor vel quinque pollicum longitudinem adaequat. In pisce viuo perpetuo quaquauersum vibratur, plurimum tamen surfum, tanta quidem vi, vt magnos pisces raia per hunc aculeum non modo occidere possit, sed et piscatoris crus per ocream perduram et tria crassa tibialia Islandica grauiter vulueraverit. Ob venenatam vero, quam ei adscribunt, vim, minime laedit, cum nullum plane venenum contineat, sed vulnera hoc aculeo inflicta, ob serratos eiusdem dentes reflexos, molesta tantum et valde cruenta euadant. Binos saepe in caudis aculeos pastinacae habent, cum quotannis aculeum commutent, recente antiquum loco exturbante. Quoniam enim raia hoc aculeo, ad alios pisces vulnerandos necandosque, subinde vtitur, multi ex dentibus franguntur et hebescunt, vnde haec commutatio maxime necessaria est. Tabula aenea prima astacum marinum et par-

et partes eius, secunda cancrum littoralem diuersasque eius partes exhibet. In tertia squilla Bataua, squilla fusca et pulex marinus, in quarta vero tres cancellorum species, quas Cl. BASTERUS primus delineauit et pastinacae aculeus delineantur. Nullos inter lectores nostros fore putamus, qui non nobiscum continuationem horum laborum, qui de egregia Cl. Auctoris industria satis testantur, auide exspectent.

VIII.

B. S. ALBINI de Sceleto humano Liber. Leidae apud I. et H. Verbeek. 1762. 4. Alph. 2. pl. 16.

Qui splendidissimis suis ossium sceletique humani tabulis *) nudum antea breuemque tantum indicem adiecerat Cl. ALBINUS, pleniorem nunc sceleti rationisque eius, partiumque quibus componitur, vsus historiam hocce opere tradere suscepit. Quod quidem opus omnibus, qui accuratam partium corporis humani cognitionem sibi parare cupiunt, iisque inprimis, qui Albinianorum scriptorum praestantiam agnoscunt, gratissimum exoptatissimumque fore, nulli dubitamus: quippe nec carere ii, qui tabulas Cl. Auctoris possident, hocce commentario possunt. Non solum enim elegantissimae illae ossium imagines, quas in libello *de ossibus corporis humani* iam ante plures annos Celeberrimus ALBINUS proposuerat **) ampliores in hoc libro sunt,

*) Tabulae ossium humanorum prodierunt Leidae 1753 fol. max. vid. Comment. Vol. IV. Part. III. p. 459.

**) Prodiit nimirum Lugduni Batauorum anno huius saeculi vicesimo sexto.

ſunt, ſed indicantur quoque in partium deſcriptione ſemper loca illa, vbi deſcriptae partes in tabulis expreſſae ſunt. Quamquam vero, vti mos eius eſt, naturam tantum exponit, eiusque opus deſcribit Celeberrimus Auctor, non nude tamen res enumerat, aut tantum indicat, ſed plenius fuſiusque partes ſceleti omnes ea ſermonis elegantia ac vbertate deſcribit, quam omnes in ipſius ſcriptis admirantur. Qui autem librum hunc cum fructu legere cupiunt, et erunt profecto, ſi recte coniicimus, quam plurimi, ii ſciant, neceſſe eſſe, vt in eius lectione aut tabulas laudatiſſimi ALBINI ante oculos ponant, aut naturam ipſam contemplentur, aliter enim multa iis admodum obſcura fore, diffiteri haud poſſumus. Cum autem ordo, quem Illuſtris Auctor hoc opere ſeruauit, ab eo, quo de oſſibus corporis humani in libello ſupra citato hinc inde expoſuit, differat, liceat nobis rerum in hoc libro propoſitarum conſpectum aliquem lectoribus tradere, nonnullis adnotationibus, ſpeciminis loco, ex ipſo quoque opere adductis. Ob inſignem enim rerum, quarum hiſtoria in hoc commentario traditur, copiam, vix poſſibile nobis eſſe videtur, omnia, accuratius in hac tractatione expoſita, excerpta lectorum oculis ſubiicere.

p. 11. Primum de oſſibus eorumque compoſitione Noſter agit. Duo autem compoſitionis oſſium genera facit, *Symphyſin* ſcilicet et *Articulum*. Symphyſis eſt, cum oſſa interpoſito aliquo corpore, eoque vtrique continuato, coniunguntur, ſic, vt mobilia in coniunctione non ſint, ſed quantum concedat flexibilitas illius, quod coniungit. Articulus vero eſt, cum oſſa ſic componuntur, vt abſoluta ea ſint, et in coniunctione mobilia. Id vero, quod in ſymphyſi oſſa coniungit, aut membrana eſt, aut cartilago, aut ligamentum. Ad ſymphyſin, quae per membranam

fit,

fit, ossium caluariae compositionem futurasque Cl. Auctor refert, ossaque eo modo tam firmiter connecti tradit, vt ea, in vnum veluti coeuntia in coitu mobilia non sint. In symphysi, quae cartilagine perficitur, flexibilitas cartilaginis mobilitatem quandam adhuc permittit. Symphysis per ligamentum pariter ob flexibilitatem ligamenti obsequitur. In articulo contra ossa, qua parte componuntur, in cartilaginem operimento similem desinunt, per quam forma eorum absoluitur, eaque inter se apta sunt. Alii autem horum articulorum ad mobilitatem minus apti, natique sunt, vt ossa obscurius tantum dimoueri possint, cuius generis exemplum commissurae ossium coxarum cum osse sacro sunt. Aliis vero mobilitas euidens est, qui modus coniunctionis ossium *diarthrosis* appellatur. Duo autem in vniuersum diarthroseos genera poni possunt, alterum, vbi operimento suo carilagineo se ossa inter se contingunt, vt versatilia sint, alterum, vbi articulo cartilago quaedam interiecta est, flexilis, mobilis, absoluta ab ossibus, qua parte componuntur, eaque committens inter se, vt in maxillae, tibiae et femoris, etc. coniunctionibus fieri videmus. Varii quoque alii articulationis modi commode ad diarthrosin referuntur: vt ea, quae fit ex compositione quidem ossium cartilaginosorum, sed alterius cartilagine in ligamenti naturam versa, qualis clauiculae cum scapula articulatio est. Porro ea coniunctio, quae fit osse et ligamento, ea parte, vbi cum osse committitur, duriore et veluti cartilaginoso, aut ea, quae ex compositione sterni, extremarumque cartilaginum, in quas costae desinunt, oritur. Alia quoque ratione duo diarthroseos genera poni possunt, vt alia diarthrosis laxa sit, insigniterque mobilis, alia stricta, minore mobilitate praedita. Prioris exempla articuli humeri, cubiti etc. posterioris coniunctiones ossium

carpi

carpi ſecundi ordinis praebent. Nonnullae praeterea diarthroſes propriis nominibus inſigniuntur, vt *enarthroſis:* cum recipiens ſinus profundus eſt, receptumque caput rotundum ceruici procerae inſidet, quod in femoris cum oſſibus coxarum articulo fit: *arthrodia:* vbi ſinus glenoideus eſt, caputque rotundum ceruici humili inſidet, vt in ſcapulae humerique articulo: *ginglymus:* cum os alterum alterum viciſſim ingreditur, vt in cubiti et humeri articulo. Ab his vero ſpeciebus caeterae, vel pleraeque omnes diſcrepant, ita, vt ad genera commode referri haud poſſint, ſed ſingulae cognoſcendae deſcribendaeque ſint. Scapularum per *ſyſſarcoſin* nexus neque ad ſymphyſin, neque ad articulum pertinet.

p. 14. Ad ſceleti autem deſcriptionem, dum propius Ill. ALBINUS accedit, ſpinam dorſi primum examinat, et ex oſſibus, quibus ea ſpina componitur, omnium primum os ſacrum, vt baſin eiusdem deſcribit, cuius hiſtoriae oſſis coccygis deſcriptio annexa eſt. Tunc, quae in vniuerſum de columna ſpinae dicenda ſunt proponit, et corpora vertebrarum, earum arcus, proceſſus obliquos, ſpinas, proceſſus transuerſos ſeparatim examinat. Tandem de ſpinae flexibilitate, firmitate et aptitudine ad aequilibrium ſeruandum, ſingularique omnium eiusdem

p. 89. partium vſu diſputat. Porro de thorace, ſterno coſtisque et ratione thoracis in vniuerſum diſſerit, diuerſasque, quas ille in reſpiratione figurae ſuae mutationes patitur, indicat. In ſterno foramen, quod EUSTACHIUS memorat, reperit. Reperit quod reſpondet, extrinſecus in media eminentia inter ſi nus, per quos coſtae quartae recipiuntur, ſed non pe

p. 115. netrans. Ad caput deinde adſcendit, et de caluaria in vniuerſum primo diſputat. Veterem et vulgarem illam diuiſionem in caluariam, et maxillam ſuperiorem, inque oſſa illius octo, huius tredecim reiicit

reiicit. Parua enim tantum pars maxilla eſt, multo maior nares, oculorum foramen et palatum. Et quae proprie caluariae oſſa dicuntur, eorum os frontis, multiforme et cribriforme, ad oculorum foramina naresque pertinent, cribriforme etiam parte minima ad caluariam. Maxillae vero oſſium pars minima maxilla eſt, nec niſi e partibus effecta maxillarium minoribus; cum ea caeteroquin ad nares, oculorum foramina, palatumque, vti reliqua pertineant. Eum vero ordinem in horum oſſium deſcriptione ſeruat, vt primo de verticis oſſibus, tum de frontis et occipitis oſſe, oſſibus temporum, oſſe multiformi et cribriformi dicat, hisque maxillarium, iugalium, naſi, palati et oſſium ſpongioſorum inferiorum, nec non vomeris hiſtoriam ſubiungat. Oſſis occipitis mucro ſuperior ſaepe per ſutu- p. 131.
ram transuerſam a reliquo oſſe veluti ſeparatus eſt. In aliis caluariis ab ima extrema lambdiformi, vsque fere ad ſagittale ſectum futura eſt; ſic vt inter futuram illam ſecantem lambdiformemque, portio contineatur ſatis magna. In aliis idem os, futura alia extrinſecat, fiſſura, quae in iunioribus hoc os diuidit, in futuram verſa. Tubera oſſis occipitis, p. 133.
quibus illud in ſinus vertebrae primae recipitur, nonnunquam in capitula duo diuiſa ſunt, quae ſaepe penitus, ſaepe autem in lateribus tantum disiuncta deprehenduntur. Oſſis ethmoidei prae reliquis elegans et ſubtilis deſcriptio datur. Oſſa palati in ba- p. 191.
ſin, ſquamam cum cornubus duobus et proceſſum diuidit. His de oſſibus caluariae propoſitis, Cl. p. 207.
Auctor de conceptaculo encephali in vniuerſum agit, et de oculorum foraminibus, naribus, maxilla ſuperiore in ſpecie, porro de palato, auribus et caluariae circuitu exteriore diſſerit, rationemque craſſitudinis caluariae exponit. Tunc commiſſuras p. 230.
caluariae, futurarum oſſicula, pluresque, quae in

iis

ſis occurrunt, varietates adducit. Deinde foramina conceptaculi encephali, ſinuumque veſtigia, foramina, quae in orbitam ſiue oculorum foramen, et in nares, in palatum denique et aures patent recenſet, indicemque foraminum in caluariae circuitu exteriore ſubiungit. Maxillae porro inferioris hiſtoriam addit, capitisque poſitum et mobilitatem expo-
p.252. nit. Ad fundamentum ſpinae, finita capitis deſcriptione, Ill. ALBINUS proficiſcitur, coxas ſcilicet, et quomodo per earum oſſa, et os ſacrum, fundamentum totius corporis fiat, indicat, peluimque deſcri-
p.273. bit, oſſium coxarum hiſtoria expoſita. Deinde ad pedes deſcendit, et de femore, cruris oſſibus, tibia et fibula, et modo, quo articulatio in genu fit, nec non de patella et horum oſſium compoſitione agit, pedisque extremi, tarſi eiusque oſſium, metatarſique, deſcriptionem exponit. In metatarſi hiſtoria, os metatarſi pollicis a gracilioribus quatuor reliquis metatarſi oſſiculis ſeparatur. Digitos tunc pedum deſcribit, os primum pollicis pedis et duo oſſa eius ſeſamoidea, nec non vltimum pollicis os ſeſamoideumque eiusdem addit. Ad oſſa deinde digitorum minorum tranſit, et totam hanc tractationem diſputatione de compoſitione, forma poſituque pedis extremi, de mobilitate partium eiusdem, et ratione pedum claudit.

p.366. Superſunt brachii oſſa, ſcapula, clauicula, humeri os, cubitique oſſa, radius ſcilicet et vlna, de quibus quoque fuſe et eleganter Noſter ſequentibus capitibus exponit. Manum, carpum eiusque oſſa, metacarpum eiusque oſſa, digitos manus eorumque oſſa prima, media, poſtrema, ſeſamoidea pollicis et reliquae manus deſcribit. Compoſitionem poſtea oſſium manus, manus eiusque partium formam, poſitumque et mobilitatem, manuumque et brachio-
p.469. rum rationem addit. Subiicit denique oſſis hyoidis hiſto-

hiſtoriam, quamquam illud extra ſceleti fabricam eſt, cumque oſſa hactenus enarrata ex virili ſceleto deſcripta ſint, quae aliter in foeminino ſceleto comparata ſunt, addit. Foeminarum oſſa in vniuerſum minus plena ſunt, oſtenduntque imbecillitatem quandam foemininam, non tantopere enim ac viris, mulieribus oſſa exuberant. His vero omnibus hactenus propoſitis, in fine libri ſui Cl. Auctor quaedam de dentibus adiicit. Vidit Ill. ALBINUS homines, quibus in maxilla ſuperiore ſecantium duo tantum erant, aequaliter tenentes ſpatium, quod inter caninos eſt. Canini et acuti praeterea frequenter extra ſeriem reliquorum dentium ponuntur, hi ab interiore, illi fere ab exteriore parte. Vidit in infante Noſter dentem, qui deorſum directus infra ex mento perforata cute eruperat. Alias varietates omittimus. p. 473. p. 476.

IX.

A Treatiſe on canine Madneſſ. By R. IAMES M. D. London. 1760. 8 mai. plagg. 17.

h. e.

Tractatus de rabie canina. Auctore R. IAMES Med. D.

Funeſtus plerumque hydrophobia morbus, etſi multum excruciauit medentes de inueniendo remedio, quod et leuandi et praecauendi illum habeat poteſtatem, ſollicitos, nunc tamen omni, qua par eſt, adhibita induſtria perueſtigatus, magis magisque obſequioſus medicinae redditur, et praeter egregia, a Cl. NUGENT *) obſeruata, iam a Cl. Au-

*) vid. Comment. Noſtr. Vol. V. Part. II. p. 329.

Auctore in turpetho minerali efficacem paratam medicinam, etsi serius, indicamus *).

Quum plerumque hydrophobia animalis rabidi morsum sequatur, pro morbi etiam sequela illa habita
p. 2. est, hinc exemplis mox docet Cl. IAMES, aquae metum ab aliis quoque causis proueniſſe, nempe acceſſiſſe febri acutae, exortam fuiſſe in homine, prae anxietate ſui ipſius digitum mordente, nec non obſeruatam in homine, qui variolis laborans ſecundo poſt eruptionem die hydrophobicus factus eſt. Praeter ea exempla ſibi nota eſſe, ſcribit Noſter, animalium aeque ac hominum rabidorum, quibus hydrophobia non ſuperuenerit. Memoratu dignum eſt, canem iam rabidum nihilo tamen minus lac lam-
p. 10. biſſe, alium per aquas traieciſſe. Quare cauendum eſſe iudicat, ne propter huius ſymptomatis defectum rabiei abſentiam aliquis praeſagiat.

Communicatio tamen veneni ſolum per inflicta morſu vulnera contingit, minime per vulnera, cornubus vel alia parte corporis animalis rabidi facta, ſiquidem nec ſanguis animalis rabidi enecati, in os necantis inſiliens, noxius extitit, nec ſaliua ſine vulnere applicata iis, qui medicinam canibus porrexere rabidis. Hinc, vbi per oſculum propagata fuit hydrophobia, factum id eſſe cenſet, ſi cuticula labiorum laeſa fuerit,

*) Praeter enim eam epiſtolam, quam dedit Cl. Auctor ad SLOANE 1735. in Philoſ. Tranſact. Vol. XXXIX. No. 441. artic. VIII. p. 244. hoc etiam inuentum expoſuit in libro: Art. of curing. the madneſſ cauſed by the bite of a maddog. London 1735. 8. qui recuſus prodiit titulo: New method of preventing and curing the madneſſ cauſed, by the bite of a maddog. Ibid. 1743. 8. a quo vix differt ille, quem iam exponimus. Deinde hanc ſuam methodum etiam commendat in modern practice of Phyſick. London, 1746. 8.

rit, et hanc cauſam in aliis ſimilibus quoque caſibus adſumit. Num ab eſu animalium rabidorum morbus communicari queat, dubium eſt, ſiquidem iecinore canis rabidi nonnulli medicinae loco vtantur. Certum autem eſt, morbum ad alios canes transferri, ſi ſtabulum rabidos canes habuerit, etſi rite illud fuerit purgatum.

Arbitratur itaque Cl. Auctor, rabiem hancce eſſe p. 19
febrem carniuororum animalium, per inoculationem autem aliis tribui, effluuia animalibus nocere nec homini, prout variolae homini, aliis vero animalibus non communicantur. Febrem eſſe cum delirio ex eo apparere, quod canes rabidi euadant, ſi ab aquae vſu arceantur, in primis, ſi rancida, putrida et foetida ſimul dentur alimenta. Eadem autem poſt p. 21.
morſum animalis rabidi ſequuntur, ac poſt inoculationem variolarum, phaenomena, in primis, vt ille locus, vbi per vulnus applicatur venenum, exulceretur primum. Confirmat etiam Cl. Auctor adducto exemplo, contagia ſine ſuſpicione rabiei caninae propagari poſſe, dum femina, ex morbo delirans, digitum alterius funeſte momorderit.

Sunt tamen certa rabiei in cane ſigna, etſi ea, p. 31.
quae BOERHAAVIUS collegit, omnia ſimul non adſint, alia porro in rabie, quae ſine et alia, quae cum furore eſt. Addi his debet ſingularis aliorum canum non rabidorum horror et auerſatio ab iis, qui rabidi ſunt, nec non clamor peculiaris murmurque vlulans. Porro rabiei praeſentia cognoſcitur, ſi cibi particula, ſaliua canis rabidi imbuta, ſano offertur, illum vero hic refugiat. Mirum autem eſt, hominem, a cane demorſum, et p. 35.
poſt rabie correptum, acceſſu ſuo ita terruiſſe canes, vt ſubito cum clamore aufugerent. Ipſum tamen morbum non in omnibus animalibus vel hominibus protinus apparere, commune eſt huic cum

aliis contagiosis, v. c. malo venereo. Sunt etiam exempla, vbi post morsum perinde bene valuerint in-
p. 43. fecti ac prius. Et quum hydrophobia etiam ab aliis causis pendeat, eo se induci non patitur Cl. Auctor, vt post multos demum annos excitari eam credat, sed ad summum quatuordecim dies post morsum persentisci. Periodicam vero concedit, quum in femina quadam post septennium bis, et deinde post sex annos morbus recruduit, aliis citius redit, aliis post aliquot tempus demum, cuius rei causa varias obser-
p. 51. uationes addit, simulque docet, pulueris antilyssi vsum omnem morbi reditum praecauere non potuisse.

Nunc ipsius morbi naturam et symptomata percurrens Cl. Auctor, CAELIUM AURELIANUM in primis laudat, reliquos enim scriptores, vt supra iam notauimus, ex multis exemplis symptomata collegisse notat, quae non semper omnia adsint. Adficitur autem in hoc morbo ea primum pars, quae vulnus accepit, sine omni causa aeger anxius redditur, corpusque graue, somnus turbatus est vel nullus. Alimenta in ventriculo corrumpuntur, nausea, vomitus, continua oscitatio accedit, et auersatio fluidorum. Paullo post insatiabili excruciatur aeger siti, cum ingenti metu aquae, visa vel nominata tantum aqua. Pulsus fit plenus, contractus et irregularis. Vrinam paucam frequentius mittit aegrotus, cum tremore et conuulsione. Vox rauca fit, clamori canis non absimilis, idemque corpus componit canis dormientis ad instar. Respiratio redditur difficilis, oculi rubri apparent, corpus extenuatur, pallescit, insudat, lingua ex ore exseritur, in viris priapismus cum inuoluntario spermatis effluxu. Tandem accedit singultus et vomitus bilis nigrescen-
p. 63. tis. In demortuis porro cadaueribus valdopere oesophagus inflammatus inuenitur, cum asperae arte-

arteriae tunica interna, ventriculo et inteſtinis. Saepe in ventriculo, qualis vomitu reiicitur, viſcida, glutinoſa, viridis vel alius coloris bilis, in cyſtide fellea vero tenax vel ſimiliter nigricans occurrit. Pericardium ſiccum, pulmones nec non ventriculi cordis, condenſato ſanguine diſtenti obſeruantur. Nerueum tamen fluidum in hoc morbo corrumpi, p. 69. minime ſibi perſuaderi patitur Noſter, quippe de cuius exiſtentia nondum certus ſit, nec probabile videatur, in tam ſubtili fluido ſine effectu diu latere poſſe virus, nec ſanguinem ipſum accuſari poſſe, quippe qui poſt aliquot etiam dies intaminatus mittitur. Sedem itaque tribuit illi miaſmati telam celluloſam, in qua virus etiam venereum reſidet: haec vbique praeſens facile poteſt a vulnere quocunque inſici, vt progrediatur malum ex vna ad alteram cellulam, vsque dum ſatis ſit ad excitandum morbum corruptionis. Hinc ſanguis ab initio bonus, paullo poſt p. 80. peior redditur. Ex quo ſimul apparet, quare medentes, qui vel ſanguini vel neruis adſcribunt cauſam morbi, ſuum non obtinuerint finem. Corrupta ſic pinguedine, cuius pars non pauca ad bilem fertur, deinde ipſa bilis mixtio laeditur, tenax ſaepe nigricans fit, quae mentis alienationem facit, et expurgata leuamen adfert. Huius ergo geneſin vnde niſi a veneno canino deducere poſſis? Cur autem p. 86. pars adfecta primo adficiatur exulcereturque loco, ingraueſcente morbo, aeque difficile dictu eſt, ac in aliis morbis, inoculatione excitatis, vt in variolis atque morbo gallico. Senſum vero laſſitudinis, ſomni inquietudinem, inſomnia deteſtanda, muſculorum tenſiones, et ſimilia ſymptomata, ita non pertinere ad hunc morbum arbitratur Noſter, vt illi ſolum propria ſint, quum in bilioſa diarrhoea et eius modi morbis pariter obſeruentur. Addi autem de- p. 91. bere ſingularem quandam et viuidam in organa ſen-

soria actionem, atque impressionem, quam a maiori sensibilitate organi deducit, quae etiam tunc superior est ac in aliis morbis, phrenitide atque mania. Reliqua symptomata, a BOERHAAVIO aliisque relata, in cholera et omni, qui a bile corrupta aut peruersa nascitur, morbo pariter eueniunt, excepta forte hydrophobia, quam in anima nasci ex
p. 98. sensu, corpori ingrato, Cl. Auctor iudicat, aut ex instinctu, qui nec homini sit denegandus. Id, quod variis obseruationibus confirmare satagit, et, quum oesophagus in hoc morbo inflammetur vel exulceretur semper, hinc a fluido quocunque grauissime adficiatur, instinctum quasi excitando ideam auersationis inducere: siquidem ab oleo vitrioli in oesophago exulcerato idem euenerit, in consensum quoque trahitur ob viciniam aspera arteria, et minatur sufocationem. Quod ventriculus multum intumescat, a bile prouenire corrupta videtur, quae ex
p. 105. mente Nostri efferuescendi cum aqua aut liquido adsumto acceperit qualitatem. Grauissima tandem, quae in tertio morbi stadio ponit BOERHAAVIUS, symptomata, sunt omnium potius exasperatio, nec eo ordine obseruanda semper, quum per interualla resipiscant aegri, et nimia praecordiorum oppressione vel suffocatione pereant.

In tela cellulosa vel pinguedine virus canis rabidi residere, ipsa comprobat curationis indoles, iisdem namque remediis, ac virus venereum, morbus tollitur. Hinc adducit Cl. Auctor exempla multa, morbi, per turpethum minerale percurati, olim iam tradita *), et aliorum quoque facta tentamina in suae opinionis confirmationem addit, ex quibus patet, canes rabidos, aeque ac homines, hac exhibita medicina restitutos fuisse, immo etiam prophy-

*) Exposita illa habentur in Philosoph. Transact. loc. cit.

phylactice a morbo liberatos. Inſeritur etiam 10.
DOUGLASSII obſeruatio, quae praecipue vnguen- p.130.
tum mercuriale, extus adhibendum ſuadet, et fru-
ctuoſum extitit, nec non DESSAULT in libello, p.136.
ſur la rage, commendatum vnguentum ex tribus mer-
curii, ex cinnabari reuiuiſcentis, partibus, et vna
parte pinguedinis humanae et porcinae compoſitum.
Etſi autem Noſter probet, ſe primum mercurii vſum
interne ſuaſiſſe et adhibuiſſe, fatetur tamen, ſe ante
inunctionem mercurialem non adplicuiſſe. Deinde
de puluere Cobbiano diſſeritur, quem iam alibi ad- p.153.
duximus *), et CLAUDII DU CHOISEL adno-
tata repetit, mercuriali vnguento efficaciter mor- p.156.
bum tollente. Rationem autem, cur turpethum
minerale praetulerit aliis, hanc ſuggerit, quod po-
tentiſſimum illud ſit mercuriale remedium et celeri- p.180.
ter efficax, immo emeticam eius virtutem ad modum
ſalubriter adhiberi.

Infamiae notam imprimit illi operationi, qua di-
citur *vermis eripi cani*, qua ſcilicet filamentum inſtru- p.202.
mento acuto ſub lingua exſcindunt, quod neruus
eſt, quo facto, vel non rabidum canem fieri, vel
morſu laedere non poſſe creditur, quippe quod
homines nimis ſecuros reddat, exemplis vero con-
ſtet, canes nihilominus rabidos euaſiſſe. Aeque ri- p.204.
diculum iudicat, ſi vulneri ad praecauendam hy-
drophobiam pili canis imponantur. Salis et cau-
terii efficaciam dubiam relinquit Noſter, nec opem
ferre putat, niſi protinus, plaga facta, applicentur.
Iam olim diu multumque, tamquam prophylacticum
remedium, laudati ſunt cancri fluuiatiles, in cineres
redacti, cum puluere radicis gentianae, de quibus,
etſi erudite diſputet Cl. Auctor, ſuum tamen ſuſpen-
dit iudicium, aeque ac de remedio quodam, a SCRI-

*) vid. Comment. Noſtr. Vol. V. P. II. p. 331.

BONIO LARGO excitato, et de cute hyaenae, tamquam amuleto, brachio circumligato, et de puluere
p.218. PALMARII *). Non omni tamen effectu deſtituitur remedium *Pewter Medicine* **). MEAD commendat puluerem ſuum antilyſſum, quem etiam aliquando profuiſſe vidit Noſter. Vſum autem hepatis, ex cane rabido deſumti, recte deridet, quaedam autem remedia ea propter vtilia viſa fuiſſe cenſet, quod multi dicantur demorſi a cane rabido, qui
p.234. talis non fuerit. Balnea autem in aqua frigidiſſima, vel in marina, vel in ſale ſaturata omnino adhibenda eſſe iubet, ſuaque vtilitate non deſtitui credit. Superſtitionem redolet curatio per incantationem certorum hominum, in Hiſpania facta; qui ſolo ſuo adſpectu canes rabidos necare ſe poſſe praetendunt, nec non afflatu tollere morſus effectus. Eodem enim ſe modo habet ac morſus tarantulae curatio per muſicam, cuius et morſus et curatio in ipſa Italia in fabulam iam abiit, de qua re indubitatis conuictus eſt Cl. Auctor argumentis.

Haec de ipſo libro. Non poſſumus tamen non,
p.254. quin totius hic traditae methodi medendi ſummam quoque addamus, quo in periculoſo, hic ſtudioſe atque

*) Hunc puluerem deſcribit, qui de his et aliis ſpecificis accurate differit VAN SWIETEN Comment. in BOERHAAV. aphoriſm. T. III. p. 586.

**) Paratur ea ex foliorum rutae comminutorum vnciis ſex, theriacae Londinenſis vel Venetae, allii comminuti, limaturae ſtanni vnciis quatuor. Digerantur haec cum duabus menſuris vini Canarienſis, aut in vſum delicatulorum cum eadem quantitate cereuiſiae anglicae optimae. Exprimantur, colentur, pro doſi exhibeantur duae vel tres vnciae, per nouem dies mane propinentur. Quicquid ab expreſſione remanet, applicetur vulneri et renouetur omnibus viginti quatuor horis.

atque erudite deſcripto morbo, qua ratione vſurpari debeant medicamenta, conſtet iis, quibus ad talia ſpecifica refugiendi infelix et dura imponitur neceſſitas.

Vulneri quantocyus drachma circiter vel vltra mercurialis vnguenti affricetur, ex aequalibus pinguedinis et hydrargyri portionibus parati, bis per diem vel ad minimum quotidie ſemel per hebdomada. Veſperi exhibeatur turpethum minerale, a tribus ad octo granis, camphorae totidem, cum ſyrupo in bolum mixtis, alterius diei veſpera repetatur bolus, deinde poſt duorum demum dierum interuallum. Si ſaliuationis ſigna apparent, deſiſtitur a remedio, donec euanuerint. Poſt duos vero tresue dies, ſi ſaliuationis effectus nulli ſint, aeger ingrediatur balneum frigidum, et immergatur quotidie ad diem vsque, qui praecedit plenam vel nouam lunam. Tunc tres denuo doſes turpethi, ſed minores ad duo vel tria grana dentur, poſt repetantur balnea. Tota haec methodus tribus vel quatuor periodis lunae redeuntibus iterum adhibeatur. Sic praecaueri in homine et brutis morbus poteſt, niſi quod brutis largiores doſes remedii ſint exhibendae. Si vero morbus iam ipſe ingruit, inunctiones augendae, frequentiores etiam turpethi doſes ſine temporis iactura offerendae ſunt. Simul autem non negligendus eſt vſus remedii Cobbiani.

In *poſtſcripto*, vt vocat, Cl. Auctor notat, mercurii vſum a TAVRY in commentariis academiae ſcientiarum Pariſinae fuiſſe commendatum: canem rabidum catenis ſic facile detineri, vt applicatio remedii periculoſa non ſit: balnea frigida quandoque omitti poſſe: camphoram demum poſt vomitus ſufficientes, turpetho addendam eſſe, ſi iam morbi praeſentis effectus excitentur: canis inſtinctum naturalem exinde etiam ſe cognouiſſe, quod cani oblata p. 258.

fuerit caro, ad os canis rabidi demortui applicata, quam vehementer auerſatus fuerit.

Quum itaque adeo ſtudioſe et circumſpecte adhibuerit ſuam medicinam, eiusque effectum in permultis ſalutarem viderit exemplis, noluimus praeterire, ſed fuſius adducere praecipua momenta, quo maior eſt neceſſitas in abominandi morbi deſtructione laborare medico.

X.

Hiſtoria phyſiologica Aſcaridum, cum figuris aeneis Auctore M. VAN PHELSUM Medicinae Doctore. Leouardiae apud Wigerum Wigeri, Typographum, 1762. 8. pl. 10½ tab. aen. 3.

Poſtquam in praefatione varia contra Cl. BUFONII ſyſtema de generatione animalium argumenta Cl. Auctor protulit, quin totius eiusdem abſolutam impoſſibilitatem ex ipſis BUFONII verbis demonſtrare fuit anniſus, ea, quae in ſingulo capite propoſiturus ſit, breuiter exponit. Loquitur nempe in introductione, libello praemiſſa, de variis admirandis in microcoſmo repertis; de ſpeciebus vermium inteſtinalium; de cauſa erroris, a variis auctoribus circa aſcarides commiſſi; de imminuta hoc ſeculo in eosdem accuratius inquirendi difficultate, tandemque de cauſa, ipſum ad horum curioſius exa-
p. 1. p. 9. men impellente. Caput primum variorum auctorum definitiones aſcaridum ſiſtit, quorum figuram
p. 23. p. 38. caput ſecundum, ſtructuram internam caput tertium, motus autem varios, vitae durationem, nutrimentum atque dolores ab iisdem productos quar-
p. 50. tum caput deſcribit. Caput quintum circa ingentem

tem eorum copiam verſatur, variaque ſyſtemata de vermium generatione in genere complectitur, cum ſextum tandem varias de ſede et patria horum animalculorum opiniones, aliaque lectoribus absque dubio placitura contineat. p. 64. p. 106.

Neque paruitas aſcaridum atque teneritudo, neque ipſius nidi foeditas, vti Cl. VAN DOEVEREN credidit, quin potius periculum ab ipſis oriundum minus graue viſum, cauſa Noſtro eſſe videtur, quod minori cum ſtudio minusque accurate ſtructuram ipſorum huc vsque rerum naturalium curioſi examinauerint, omnemque ſuam attentionem in maiores tantum inteſtinorum incolas, taenias quippe et lumbricos conuerterint, vel ad minimum eos adeo obſcure deſcripſerint, vt vel et hodie plures, exceptis forte Ill. LINNAEO et Cl. VAN DOEVEREN, non niſi confuſam ipſorum ideam habere videantur. Inter eos autem auctores, qui eosdem, quorum deſcriptionem ſequens caput continet, aſcarides deſcripſiſſe videntur, e priſcis nominantur HIPPOCRATES atque GALENUS, quorum ille vocibus ἀσκαρίδες et σικύου σπέρματα (vti Cl. BOERHAAVIUS et COULETUS fecerunt) nullibi promiſcue vſus eſt, hic autem vocem ἀσκαρίδες ita explicat, vt ſint graciles et parui lumbrici in inteſtino recto enati. E recentioribus FERNELIUS eosdem per tenues ſimulque teretes in inteſtino recto reſidere ſolitos; PARAEUS autem et VAN ALLEN per tenues lumbricos, filorum particulas referentes, iuxta ani ſphincterem habitantes definiunt. Ill. LINNAEUS aſcaridem corpus teres vtraque extremitate attenuatum habere dicit. Cl. ANDRY rotundos et paruos, Cl. VAN DOEVEREN teretes, paruos vtrinque mucronatos vermiculos appellat. Quas omnes deſcriptiones ſi cum ea, in capite ſequenti a Cl. Auctore data contuleris, inter vtrosque aeque p. 4. p. 5. p. 10. p. 13. p. 14. p. 17. p. 18. p. 19.

aeque leuem intercedere differentiam facile videbis, ac magnam deprehendes, ſi cum Couletianis comparaueris, vtpote tenuibus quidem, aſt ſimul planis et latis.

p. 23. Sunt autem aſcarides, vti Cl. Auctor eos in capite ſecundo deſcribit, vermiculi teretes, quatuor vel quinque lineas rhenolandicas longi, vix tertiam talis lineae partem craſſi, verſus vtrumque extremum attenuati, quorum quidem alterum obtuſum, caput dicendum, alterum vero ſumme acuminatum
p. 24. eſt, et cauda apte appellari poteſt. Totum corpus, vti lumbricorum, circulares rugae cingunt, adeo interdum ſubtiles, vt vix armato oculo ſe diſtingui patiantur, vnica ſaltem excepta, quae in plurimis quartam fere lineae partem ab extremo obtuſo diſtat, et caput a corpore diſtinguere videtur. Oculos detegere Noſter non potuit, in medio autem vltimae ſuperficiei extremitatis obtuſioris, cauitatem vidit oblongam, transuerſim poſitam, adeo tamen paruam, vt nullum vtique inſtrumentum ita tenue inuentum fuerit, quo directionem ipſius ac profun-
p. 26. ditatem exploraſſet. Huic cauitati, oris nomine a Cl. Auctore donatae, corpus adnectitur, craſſitie ſenſim ad medium vsque auctum, dein iterum caudam verſus attenuatum, quae pellucida eſt, nec
p. 30. ſemper eadem longitudine et rugarum diſtantia a
p. 31. corpore diſtinguitur. Color horum animalculorum flaueſcens eſt, et albedo in ipſis conſpicua ab interno ſaltem quodam viſcere, cauo et candidiſſimo, per
p. 39. cutim pellucidam tranſparente dependet. Oritur iſte canalis in capite in principio tenuis, qui ſenſim amplior, poſt iterum tenuior et denuo capacior fit, vsque dum ſubito quaſi diſſectus deſinat. Atque
p. 40. haec prima quidem totius pars canalis eſt, ab Auctore pro oeſophago habita, quam mox ſequitur continuata alia oualis, priori plus quam dimidio breuior

uior et craſſior, ventriculi nomine donata; huic ſubſequitur tertia longe amplior, quae tamen ſubito attenuatur, ad caudae finem vsque proſerpit, et inteſtini nomen prae ſe fert. Totus hic canalis cingitur ſubſtantia quadam alba, membranacea rugoſa, opaca, canalem tam alimentarium tranſparere permittente, et motu ſuo continuo mox hanc mox illam partem ſtringente ac iterum relaxante, in qua, prope regionem ventriculi, varia corpuſcula alba rotunda ipſi contigua, quin etiam ad initium inteſtini pariter bina eiusmodi corpuſcula, prioribus haud raro paulo maiora, conſpiciuntur; quid, quod tota iſta membrancaea ſubſtantia verſus exitum corpuſculis globoſis, minutiſſimis, albicantibus et quodammodo pellucidis repleta appareat, quae num vera ouula, num illa glandulae, maſculinum ſemen praeparantes, dicenda ſint, aut num pulmonum vices gerant, non quidem definire Noſter conatur, canalem tamen ſeminalem dicendum putat, cum fere ſoli generationi dicatus videatur.

p. 42. p. 44. p. 45.

Aſcarides e corpore egreſſi frigidioris aeris afflatum tantum fugiunt, quantum caloris blandimenta amant. Flammae enim calore propius admoto, languentes iamiam iterum atque quidem ita reſuſcitantur, vt vi ſatis valida ad quatuor pollices proſiliant. In lacte vel aqua tepida anguillarum in modum natant, et per integrum nychthemeron viui conſeruari poſſunt. Tabellae impoſiti caudam ſaepius erigunt, paulo poſt corpus iterum flectunt, ipſique tabellae os quam firmiter adigunt, quo firmius adplicato ſaepius ſeſe etiam iterum erigunt et caudam per aera vibrant, quin corpus quoque interdum ſupra ipſam caudam eleuant, ac in hoc ſitu, vsque dum moriantur, permanent. Quod eorum plures autumno generentur, ſe vidiſſe Cl. Auctor negat, cauſam vero, quae efficit, vt veſpere aegris plures moleſtias

p. 50. p. 51. p. 52. p. 53. p. 56.

leſtias pariant, cum FOESIO in eo quaerendam putat, quod hoc potiſſimum tempore naturali qua-
p. 59. dam auiditate ad cibatum ferantur, atque tunc motu ſuo continuo pruritum adeo ingratum excitent, cum dolor lancinans potius a ſuctione, ſenſus vero
p. 61. cadentis quaſi guttae, de quo ſaepius aegri conqueruntur, a vibratione caudae naturaliter frigidae ad villos inteſtinales proficiſci videatur. Pro alimento ipſos neutiquam chylo, in fecibus adhuc ſuperſtite, quin potius muco inteſtinali vti, ex eo concludit
p. 62. Noſter, quod etiam in vteri vagina aliquando repe-
p. 64. riantur, muco obducta, illi, inteſtina oblinienti, ſimillimo. Sequitur nunc caput quintum, in quo variae diuerſiſſimaeque de generatione vermium in genere opiniones examinantur, quarum plurimis
p.101. refutatis tandem HARTSOEKERI et ANDRY ſententiae ſubſcribere Cl, Auctor non dubitat, eos, nimirum cum hominibus natos, ouula ſua in inteſtina depoſuiſſe, quae ex his reſorpta ad ſanguinem, quin ad ipſa ſpermatica vaſa penetrauerint, et ſic in futuram ſobolem delata fuerint. Praeterea ſibi perſuaderi patitur, eos iam protoplaſtarum corpora ante lapſum, aeque tamen innoxie, ac ipſi, terram incoluiſſe.
p.116. Pro ſede maxime naturali et quaſi propria horum animalculorum inteſtinum rectum Cl. Auctor adſu-
p.117. mit, licet non neget, eorum ouula abinde reſorberi et poſtea cum ſanguine ad alias partes, v. c. vaginam vteri et vterum ipſum, deferri poſſe. Infantes aeque ac iuuenes et ſenes incommoda ab horum praeſentia orta experiuntur, vnde morbus huic vel illi aetati proprius et magis familiaris cenſendus non eſt.

XI. Me-

XI.

Méthode a ſuivre dans le traitement des différentes maladies epidemiques, qui règnent le plus ordinairement dans la Généralité de Paris. Par M. BOYER, Chevalier de l'Ordre du Roi, l'un de ſes Medecins ordinaires, Inſpecteur des Hôpitaux militaires du Royaume, ancien Doyen de la Faculté de Médecine de Paris, Cenſeur Royal, de la Société Royale de Londres, Aſſocié-Honoraire du Collége Royal de Médecine de Nanci, Médecin du Parlement, de la generalité et de la ville de Paris, a Paris de l'Imprimerie Royale. 1762. 8. pag. 48.

h. e.

Methodus in curatione variorum morborum, in circulo Pariſino frequentius epidemice regnare ſolitorum, obſeruanda. Auctore Cl. BOYER.

Anno huius ſeculi decimo octauo morbus in Picardia graſſari coepit, qui a diffuſis nimium ſudaminibus ſudor Picardinus dictus, et ſub hoc nomine alioquin iam a Cl. Auctore deſcriptus eſt. Plurima ille cum febre helode veterum communia habet, a ſudore vero anglico vix non in omnibus diſcrepat, ſiquidem hic ſumme peſtilentialis ac contagioſus, plerosque, quos inuadit, intra viginti quatuor horas trucidat, ille autem, epidemicus quidem neque tamen contagioſus eſt, atque non adeo lethalis, vt omnes, quos tenet, iugulet, niſi peruerſa medendi ratio ipſius nocendi facultatem augeat, multoque

toque peiorem reddat. Praeter hunc vero morbum, ſaepius et alia deprehenduntur valetudinum genera, cum quibus Pariſienſis pagi incolis atrocius conflictandum eſt, et quae cum ab eadem ferme cauſa, qua noſter, a putrida nimirum, proueniant, eandem quoque medendi methodum deſide-
p. 6. rare videntur. Sunt autem iſti morbi febres continuae, putridae, miliares, verminoſae, variis exanthematibus, quin ſaepiusetiam pulmonum vel pleurae
p. 19. inflammationibus conſpicuae. Inter ea autem, quae huic ſudori Picardino ſuperuenire ſolent ſymptomata, prae aliis notantur: ſudores copioſiſſimi, calor vrens, facies flammea, totum corpus rubore ſuffuſum, oculi ſcintillantes, lingua alba et ſicca, pulſus durus, plenus ac tenſus, delirium ferox circa quartum diem cum ipſa febre ingraueſcens, cuius febris auctae eruptio miliaris vtplurimum ſequax et
p. 20. inſeparabilis comes eſt. Quibus praeterea non raro duo alia adhuc ſe aſſociare ſolent, reliquis multo peiora, maculae quippe purpureae et purpura alba. In curatione, prima ſtatim die ſanguinis plus minus notabilem quantitatem, pro ratione circumſtantiarum, per venaeſectionem, detrahendam Cl. Auctor ſuadet, quo, hac imminuta, putridi humoris, vt ſolius morbi cauſae, euacuatio peragi poſſit.

Licet vero vtplurimum haec ſanguinis detractio optimum auxilium afferat. tamen etiam caſus ſunt, in quibus eam, quandoquidem ipſum ſanguinis ſputum expoſtulaſſe viſum fuerit, plus nocuiſſe, quam quidem profuiſſe compertum eſt. Tales nimirum vbi pulſus debilitas, ſumma virium proſtratio, continua in ſomnum procliuitas, oculorum ſplendor euanidus, ſqualidaque linguae albedo, neruos prope origines a lymphae abundantia, vt Cl. Auctor putat, ſumme relaxatos oſtendunt. Inter vtrosque caſus eandem intercedere Noſter ſibi fingit differentiam, quae

quae inter phlegmonem eryſipelatoſam et oedematoſam eſt, abindeque vltimam hanc morbi ſpeciem humoralem appellat, in cuius principio ſtatim vomitoria exhibet, et venaeſectionem, in priori caſu ſumme neceſſariam, omittit, niſi metuenda, ob plénitudinem, vaſorum ruptio eam abſolute poſtulet. p. 26.

Vomitorium ipſi ſolemne ex quatuor granis tartari ſtibiati, in aquae calidae menſura vna ſolutis, additis duabus tribusue drachmis ſalis vegetabilis componitur, cuius potiunculae quintam vel ſextam partem quauis horae quadrante aegri adſumunt, hauſtus aliquos aquae tepidae ſuperbibentes. p. 29.

Sequenti die clyſmata emollientia crebrius iniicienda, et ptiſanae ex herba fragariae et radice glycyrrhizae cum ſero lactis alternatim propinandae ſunt, quin etiam danda apozemata ex foliis cichorei ſilueſtris, ſcolopendrii et borraginis, horumque cuiuis menſurae, diebus a purgatione liberis, tartari ſtibiati granum vnum, vel duo ad ſummum, adiicienda, quo libero bilis fluxui eo melius inſimul proſpiciatur. Quauis tertia die aeger purgandus eſt medicamento, quod praeter vnam lenitiui vnciam, duas adhuc drachmas foliorum ſennae et vnam ſalis vegetabilis excepit. Cui medicinae, ſi quando vermes aeger proiicit, pugillus herbae cuiusdam amarae addi poteſt. p. 33.

Quamprimum nauſeae, acores et vermes per os reiecti, reiterandae emeſeos neceſſitatem indicant, ſepoſito quocunque metu, ad alterum confugiendum eſt. In eo caſu, vbi vrina ardens profluit, aut mediocri quantitate meiitur, in quauis ptiſanae menſura nitri depurati triginta grana ſoluantur, additis praeter ea quatuor vel quinque oxymellis ſimplicis cochlearibus, ſi calor externus linguaque ſicca et arida, interno febris aeſtu aegrum vri, ſignificent. In ſumma virium proſtratione veſicantia applicanda ſunt, eaque tam diu digerente medicina aperta ſeruanda, p. 38.

donec aegrum iam periculo ſubtractum eſſe intelligatur. Accidit non raro, vt parotides critice circa vigeſimum morbi diem inſurgant, quae laetius excipiendae et emollientibus ſuperhabitis cataplaſmatibus ad ſuppurationem perducendae ſunt. In conclauibus aegrotantium ſaepius aer renouetur, huiusque peruerſa qualitas aceti ſupra laminam ferream ignitam profuſi fumo corrigatur. Puriora frequentius linteamina porrigantur aegro, qui praeterea ſtragulis nequaquam obruendus eſt, ne, quem forte interni veneni ac ignis vis non iugulaſſet, externo ſqualore ac aeſtu, propter nimis crudelem adſtantium miſericordiam, ſuffocatus videatur.

XII.

IOHANN VLRICH BILGUERS *der Weltweisheit, Arzneygelahrheit und Wundarzneykunſt Doctoris, Sr. Königl. Maj. in Preuſſen beſtalten Generalchirurgi und der Römiſchkayſerl. Akademie der Naturforſcher, der Königl. Groſsbrittanniſchen Göttingiſchen und der Chur Maynziſchen Societät der Wiſſenſchaften Mitgliedes und Correſpondentens Anweiſung zur ausübenden Wundarzneykunſt in Feldlazarethen. Glogau und Leipzig, bey Chriſt. Friedr. Günthern.* 1763. 8. 2 *Alph.* 11 *Bog.*

h. e.

D. IOHANN. VLRICI BILGUERI inſtitutiones chirurgiae practicae in noſocomiis militum.

Quanta

Quanta illorum, qui artem chirurgicam in nosocomiis miserorum sauciatorum militum exercent, saepius sit ignorantia, ii in primis cognouerunt, quibus ista perlustrandi data fuit occasio, vel ii eo magis perspexerunt, qui istis praefuerunt. Quae satis cognoscens huic malo medendi consilium iniit Cl. Auctor, ideoque eo tempore, quo ipsi multum otii erat, praelectionibus chirurgiae studiosis varia proposuit, ex quibus tandem hoc enatum est opus. Itaque sectione prima de chirurgi officiis apud sauciatos in vniuersum obseruandis agitur, vbi, qua ratione ex sauciatis laesionis rationem explorare, eam disquirere, et, si haemorrhagia adfuit vel adhuc adest, ligaturam caute relinquere vel renouare, tandemque quo modo vitam instituere et inter se viuere debeant chirurgi, demonstratur. Sectione secunda vulnera in genere considerantur. Vulnera vero ratione laesionis vel simplicia, vel complicata, vel penetrantia, indeque diuersimode sunt consideranda et sananda. In sanandis autem vulneribus variae istaeque vel bonae atque iuuandae, vel malae ac auertendae occurrunt mutationes, variisque indigent remediis. Quam ob rem de medicamentis externis et internis sectio agit tertia, vbi quoad externa balsamorum, vnguentorum, caeterorumque insignis numerus et ratio adhibendi, atque, quoad interna, plures formulae, illisque vtendi modus recensetur. Quibus propositis sectione quarta de vulnerum dilatatione, eorumque a peregrinis corporibus purgatione multis differitur. Ex vulneribus vero rotundis vt lata efficiantur, requiritur, vt eo melius peregrina corpora, qualia sunt frusta vestimentorum, globus plumbeus caeteraque commode eximi, fracta ossa reponi, haemorrhagiae cohiberi, suppuratione purgari et tandem sanari possint vulnera. Cum vero in omni vulnere sanguis effluat, inde sectione quinta de haemorrha-

p. 2.

p. 33.

p. 63.

p. 118.

p. 234.

morrhagia vulnerum et aneurysmate agitur. Quolibet in vulnere et vasa arteriosa et venosa vt discindantur vel laedantur necesse est; ideoque ex sanguinis copia modoque effluendi iudicare debet chirurgus, num vasa arteriosa vel venosa, illaque vel exteriora vel interiora, maiora vel minora sanguinem fundant; quibus cognitis de auxiliis, sanguinis fluxum cohibentibus, sollicitus esse debet; quae in primis sunt linamenta, fasciae, alcohol vini, fungus
p.242. caeteraque. Artuum autem arteriae maiores laesae, quales sunt brachialis et cruralis, vt deuinciantur membrumque relinquatur, suadet Cl. Auctor, cum, membra sic seruata fuisse, experientia compertum habeat; his subnectit aneurysmatis et veri et spurii
p.257. dignoscendi curandique rationem. Haec omnia linamentorum, puluillorum, emplastrorum, fasciarum caeterique apparatus chirurgici postulant cognitionem, quae sectione sexta et quidem ad ductum
p.315. HENCKELII in *libro de fasciis* exponitur. Quo facto vulnerum, gladio inflictorum, sectione septima traditur sanatio. Vulnera vero caesim illata plerumque, nisi peregrina corpora id impediant, adduci, sui et glutinari possunt; quomodo haec peragenda, vulnerum labia tendinumque discissorum fines sint connectenda atque sananda, variis simul additis en-
p.412. cheiresibus demonstratur. Haec excipiunt sclopetorum vulnera in sectione octaua, in quibus praecipue, vt partes laesae bene considerentur et explorentur, necesse est, quoniam ab earum differentia plurimum dependet in curatione. Quando enim ossa simul diffracta fuerunt, tunc multa cautione et laboribus opus est, indeque artuum, vbi ossa fuerunt laesa, deligationem, et qua ratione haemorrhagiis quoque sit obueniendum, fusius describit Auctor.
p.485. Pari ratione alias globis plumbeis laesas partes tractandi rationes, et quo modo praecipue maxilla infe-

inferior diffracta et lingua diſrupta ſanari debeat, et quid in oculis, auribus caeterisque capitis partibus globo plumbeo laeſis ſit efficiendum, oſtendit. Cum vero vulneribus varia ſuperuenire ſoleant ſymptomata, quae vel noxia et praecauenda, vel vtilia et dirigenda ſunt, inde qua ratione ea omnia chirurgus perpendere et in ſalutem aegrotorum conuertere p.494. debeat, ſectione demonſtratur nona, quae inſcribitur: de vulnerum eorumque ſymptomatum curatione; vbi variis mutationibas et ſymptomatibus vulnerum caeſim, punctim vel globo plumbeo inflictorum conſideratis commune vulnerum ſymptoma, inflammatio et febris, cum ea coniuncta, in cenſum veniunt. Iuſta neceſſario requiritur inflammatio, quae p.533. vero, ſi nimia ſit, gangraenae et ſphaceli metum incutit, quibus ingruentibus vel iam praeſentibus variis iſtisque valentioribus hic propoſitis auxiliis mox eſt obueniendum. Haud raro vero alia quoque in vulneribus ſanandis occurrunt notatu digna ſymptomata, qualia ſunt motus conuulſiui, vt ſpaſmus p.585. cynicus, febres et intermittentes et continuae et lentae; quorum cum variae ſint cauſae, iſtis quoque variis et externis et internis eſt occurrendum remediis. Quae vero corpore retuſo inferuntur vulnera, vbi cutis quidem interdum diſrumpitur, interdum autem, ea integra, partes ſubiacentes, vt caro, oſſa, nerui, vaſa caeteraque grauiter afficiuntur, ſectione p.612. decima explicantur, quibuscum ſimul membrorum conquaſſatorum atque ablatorum coniungitur conſideratio. Vulnera haec multis ſtipantur ſymptomatibus; inde qua ratione eis, hac vel illa parte laeſa, variis partim encheireſibus, partim variis remediis ſit obueniendum, Cl. Auctor demonſtrat; in primis autem in membro ita colliſo atque conquaſſato, vt quaſi cutis, caro, arteriae, venae et oſſa ipſa contrita, eſſe videantur, ex Auctoris opinione fere nun- p.645.

quam ad eius abſciſſionem eſt accedendum, ſed medicamentorum et manuum auxiliis, ab ipſo prolatis, membri conſeruatio eſt tentanda. Prae reliquis vero annotari meretur methodus, qua homines, qui-
p.676. bus tota maxilla inferior globo, ex tormento maiori proiecto, ita fuit abrupta, vt lingua propendeat, mirum ſane in modum ad Auctoris mentem conſeruari poſſunt. Non minorem capitis laeſiones, contuſiones, vulnera eorumque deligatio et curatio mereri videntur attentionem, quae ſectione vndecima proponuntur. Capitis laeſiones interdum exiguae et leues periculum profecto inferunt maximum, indeque iure quodam eorum vrgenda eſt diſquiſitio, quae praecipue in eo conſiſtit, vt mox integumen-
p.682. torum vsque ad os fiat conciſio, qua, quae partes laeſae ſunt, non detegitur ſolum, ſed quoque multa mala ſymptomata, qualia ſunt oedema, emphyſema, eryſipelas caeteraque auertuntur. Praeter ea maiori quoque certitudine cognoſcere poſſumus, num modiolo vel trepano ſic dicto opus ſit, cuius
p.697. applicatio nulla ratione eſt differenda, neque tam diu expectandum, donec ſymptomata iſtaque maligniora eum poſtulent; ſiquidem mala tunc temporis iam altiores egerunt radices, quam quod illis mederi poſſimus. Pari omnino induſtria diſquirenda ſunt vulnera, quae vsque in colli, pectoris et abdominis penetrant caua, ſectione duodecima, propoſita,
p.754 quorum curatio praecipue pro partium ibidem occurrentium diuerſitate diuerſa eſſe ſolet: in primis vero vulnera vsque in pectoris cauitatem penetrantia et vulnera abdomini illata, cum plerumque viſcera ſimul laeſa habeant coniuncta, eo attentius
p.776. ſunt tractanda, quoniam ſingulares prorſus encheireſes, hic fuſius explanatae, ad vulnera iſta ſanan-
p.809. da requiruntur. Sectione porro decima tertia aduſtorum traditur ſanatio, quae ratione rei laedentis ac par-

partium laesarum et varium sanandi modum et varia auxilia et remedia exigunt. De variis tandem rebus in nosocomiis occurrentibus sectione decima quarta agitur, quarum praecipua haec sunt, glandulae colli induratae, abscessus, furunculi, bubones, testiculi tumidi, herniarum varia genera, tumores cystici seu tunicati, ganglia, vlcera phagedaenica, herpes, perniones, clauus, panaritium; quorum omnium signa diagnostica et causae recensentur, et, qua ratione eis succurri possit, breuiter indicatur. p. 824.

XIII.

IOANN. BAPT. BOHADSCH Philos. et Med. Doct. S. S. C. R. A. Mai. in Commercialibus Consiliarii in Vniuers. Pragensi Hist. Nat. Professoris, Facult. Med. Decani, nec non Acad. Botanic. Florentinae Sodalis de quibusdam animalibus marinis eorumque proprietatibus, orbi litterario vel nondum vel minus notis, Liber, cum non nullis tabulis aeri incisis ab Auctore super viuis animalibus delineatis. Dresdae ap. G. C. Walther. 1761. in 4to. 1 Alph. cum 12 tabb. aeneis.

Septimus iam agitur annus, ex quo Auctor celeberrimus, facto per totam Bohemiam itinere, et suborto paulo post per totam Germaniam cruentissimo bello, Italiam tandem fato profugus, ad littora Sicula venit, et elegantissimam omnis generis super animalibus marinis obseruationum suppellectilem inde reportauit. Quam vt publici vsus faceret et instituti itineris redderet rationem, hunc, in quo abs se visa animalia et illustrata offert, foras dedit li-

brum, cuius argumentum breuiter delineabimus. Et quidem in praefatione Cl. Auctor errorem reuocat, quem errauit, dum loliginis ouaria pro sepiae ouis habuerit, orbique litterario venditauerit. Cuius rei culpam non negligentiae, neque malo erga ARISTOTELEM, falsitatis crimine abs se accusatum, animo, sed temporis angustiae et occasioni vuam marinam obseruandi minus opportunae adscribendam esse praetendit. Anno enim 1748 in vuis marinis, quas Neapoli mense martio curatius inspexit, sepiolas nullas deprehendit, cum foetus eo tempore immaturi sint; anno autem sequenti, mense augusto, quo iam exiuere ex matre, in Hollandia obseruationes instituens rursus nullas reperiit, persuasus, adeo ARISTOTELEM de sepiarum ouis falsa omnino prodidisse. Itaque iniuriam optimo seni factam solemniter deprecatus, historiae naturalis, quotquot habentur cultores, precatur, ne in vituperandis veterum super naturae quodam opere aut facto narrationibus praecipites sint, sed, antequam iudicauerint, rem saepius, mutatis loci atque temporis rationibus, sub examen reuocent.

p. 1. De *Lernaea* agmen ducit prolixa capite primo tractatio, quo nomine LINNAEUS animal insigniuit, quod veteres pro *lepore marino* habere solent, Italis hodie *Cesto del mare* appellatum. Longitudo Lernaeae sex vel octo pollices, latitudo tres, cum aliquot lineis, adaequat. Color vt plurimum fuscus, maculis subinde liuescentibus interspersis, raro purpureus est: caput oblongum, duobus munitum tentaculis veris, reliquis duobus spuriis ex labio animalis carnoso antrorsum exporrecto pro lu-
p. 4. bitu formatis: collum conuexo planum, pollicem cum quatuor lineis longum, et vnum latum, in inferiori dextraque parte membrana crassa, carnosa versus extremitatem corporis, quod pallii instar,

prope

prope obtegit, protenſa inſtructum, quam pro lubitu diſtendit, reflectit, contrahit, et circum corpus fere vndiquaque animal circumuoluit. Genitalia in dextro animalis latere prope labium oris conſpiciuntur, virile per foramen aeſtu venereo et paulo ante mortem ſeſe exſerens, muliebre mediante ſulco craſſo, vaginae inſtar ad aliud foramen vteri praebens orificium, viam ducens. Venter lernaeae p. 6.
planus eſt ex albo fuſco colore tinctus, ſtriis variis directis et transuerſis, vt in limace, notatus. In ventris principio rima eſt directa, quae os recondit et a labio capitis carnoſo efformatur. Subſtantia ventris, dorſi, labii oris, capitis atque colli fibroſa, poroſa, item mirabilem in modum rete refert, compreſſa liquorem limpidum ſalſum, et, animale contrectato, mucoſum vndiquaque ſtillans: inſigni documento, interſtitia fibrarum vbiuis cohaerere, atque cum panniculo quadrupedum adipoſo maxime conuenire. Ventre diſſecto ſtatim in conſpectum veniunt pharynx, ventriculus primus et ſecundus, inteſtinum duodenum, cum reliquis inteſtinis. Ven- p. 9.
triculo primo ſuperiacent ganglia duo, quibus eleuatis alia tria ganglia ſub oeſophago et proxime ad internum dorſi parietem ſeſe produnt, quarto demum ganglio ſupra vaginam ſito. Mire ganglia haec inter ſe concatenantur et ductum aliquem continuum ſiſtunt, quem Auctor, inſectorum anatome edoctus, pro medulla ſpinali habet. Ventriculum p. 17.
eum aperiret Auctor, liquorem ſalſum virideſcentem in eo deprehendit, forte a variis fucis marinis, quos animal deglutit, ortum. In ventriculo ſecundo, in quem citiſſima nutrimentorum ſolidorum e primo transmigratio fieri videtur, cochleolas et conchas diuerſi generis reperiit, praeterea portiones varias cartilagineas, luteſcentes, faciem oſſium cuiusdam piſcis prae ſe ferentes. Sed quum haec

portiones ſumma attentione luſtraſſet, vidiſſetque in nonnullis lernaearum ventriculis ne vnicam quidem cochleolam ſupereſſe, ore dentibus plane deſtituto, tandem haud exigua cum voluptate reperit, quod memoratae portiones cartilagineae totidem ventriculi dentes eſſent, interno ventriculi parieti accreti.

p. 20. Namque diſſecta huius ventriculi ſubſtantia tres dentium cartilagineorum ordines conſpiciuntur, quorum primus dentes minores, medius maiores, et tertius denique minimos continet. Priores dentium ordines in omnium lernaearum ventriculo ſecundo adſunt, ita diſpoſiti, vt contracto in annulum ventriculo, eorum apices ſe inuicem tangant. Vnde deglutitae conchulae colliduntur, franguntur et atteruntur. Sed tertius dentium ordo in nonnullis deficit, incertum an natura ſic diſponente, an diu-

p. 22. turno vſu auulſi et excreti? Hinc patet ratio, cur ingeſta per os nutrimenta ex primo ventriculo citiſſime in alterum tranſeant? Cum enim animal cochleolis, ſtrombis, turbinibusque duris et acutis veſcatur, neceſſe eſt, vt res iſtae ſtatim in alterum ventriculum deſcendant, ne primi, quod dentibus caret, parietes lacerent atque perforent, ſi diu ibi ſubſiſtant. Ventriculo ſecundo adhaeret inteſtinum, duodeno in reliquis animalibus aemulum, quod in varios gyros inter hepatis ſubſtantiam conuoluitur, et in anum demum abit. Omnia inteſtina, ab hepate ſeparata, octo pollices longitudine aſſequuntur; et membranacea atque pellucida ſunt, e

p. 26. fibris admodum tenaciter contexta. Vterus lernaeae, ab aliorum animalium vtero, quippe qui potiſſimum cauus eſt, ex fibris robuſtis muſcularibus fortibusque membranis conſtructus, valde differt. Namque in lernaea medullaris ſubſtantia, tenui membrana extrinſecus cincta, totam vteri molem replet, nullam peculiarem relinquens cauitatem, praeter canaliculos

quos-

quosdam foras conſpicuos. Diameter vteri maior quinque linearum eſt. Ouarium, quatuor linearum in diametro, innumera corpuſcula fuſca, oblonga, liquori virideſcenti innatantia, diuerſae magnitudinis continebat. Ab ouario canaliculus tenuis, quinque lineas longus, vaginam et vterum ingreditur quidem, ſed ex eo in ouarium impediri regreſſum Auctor credit. In partibus genitalibus maris, quas poſtea deſcribit, hoc ſingulare eſt, vt penis nullis teſticulis, nullis veſiculis ſeminalibus ſemen recipientibus, nullo etiam canali aut vrethra, qua ſemen eiici poſſet, praeditus ſit. Quomodo, pene ſic comparato, foecundatio fieri poſſit, pluribus Auctor ſuſpicando refert, vt qui coitum animalis obſeruare opportune non potuit. Arbitratur nempe, lernaeam teſticulum cum epididymide ad vterum, non vero ad penem, collocatum habere, vt, dum ex imperuio pene ſemen eiaculari non poſſit, hoc immediate, per penis ſuccuſſiones, ex epididymide effuſum ouulis in vtero aſpergatur. Penis autem non ſolidus factus, ſed ſemicanale inſtructus eſt, vt in actuali venere minime totum vaginae ſpatium repleat, ſed ouulis per illam tranſitum praebeat. Viſcus, quod Auctor pro corde habet, a muſculoſa cordis aliorum animalium ſubſtantia multum differt; non enim ex fibris adeo compactis rubentibus, ſed ex membrana forti rugoſa contextum, intus variis quidem fibris columnisque carneis, attamen vnico tantum ventriculo praeditum eſt. Vaſorum, arteriarum venarumque, rationem excutere Auctor in praeſens non potuit. Cor cum reliquis partibus ab iniuriis externis oſſe quodam conchiformi defenditur, quod vnicum eſt in toto lernaeae corpore, et vnam conchae biualuae teſtam repraeſentat, vndique membrana forti, celluloſa, integumenti loco, obductum. Intus os hocce, in concaua parte, colore margaritarum nitet, vt valuam cuius-

p. 32.

p. 36.

dam

dam conchae illud esse crederes, si a corpore con-
p. 39. chae auulsam in littore maris reperires. Ossi lernaeae, si valuae eius tres insident margaritae, quas Auctor fusius describens, de margaritarum origine pauca disputat, easque pro veris concharum calculis habet. Pulmones in dorso sub osse conchiformi liberi fluctuant, et eleuato osse non secus ac in piscibus branchiae, a quibus haud multum differunt, conspici possint, falciformes, bilobi, duobus crassis albicantibus praediti ligamentis. Patet ex his, characterem genericum ab Ill. LINNAEO animali assignatum, eidem non omnimode competere. Neque enim corpus teres est, neque frons perforata, nisi os pro foramine frontis sumas. Melius hanc eius descriptionem dares: *Corpus subouatum, dorsum labiosum, tentacula in fronte duo auriformia.* Habitat in littoribus scopulosis, quibus insidet, et capite eleuato de loco in locum cochlearum more mouetur, atque ab vndis saeuientibus in littus, quum proiicitur, ob grauissimum foetorem carnemque
p. 44. duram esui non est. In fine Auctor exponit, quid lernaea, cum lepore marino veterum habeat commune, cuius rei causa APULEII, RONDELETII, ALDROVANDI, AELIANI, PLINII et DIOSCORIDIS super lepore marino descriptiones sub examen reuocat, quidue in iis erratum sit, candide fatetur. Cetera animal, quod a veteribus admodum perhibetur venenosum, habet quidem noxiam indolem, sed a sola contrectatione minime lethalem. Omnia enim mala, quae Cl. BOHADSCH inde expertus est, in eo consistebant, vt contrectato animale odorem foetidissimum, nauseam, vomituritionem, denique tumorem manuum et faciei sentiret; quae quidem mala, postquam per aliquot temporis spatium ab attactu animalis abstinuit, vltro cessarunt; praeterea pili ipsi e mento deciderunt eo in loco,

loco, quem digito, per ſuccum animalis humectato, tetigit. Multo tamen maiora mala ab animali pro- p. 51.
duci poſſe, ſi in ventrem aut ſtomachum ingeratur, Auctor ſibi perſuaſum habet, teſtimonio adductus veterum, qui Domitianum atque Neronem veneno huius animalis perplures interfeciſſe homines memoriae prodiderunt.

Caput ſecundum de *Fimbria* exponit, animali p. 54.
marino candidiſſimo, ſex pollices longo, et in anteriore capitis parte labium membranae inſtar fimbriatae largiter expanſum geſtante, unde forte fimbria adpellatur. Margo huius fimbriae vtrinque crenatus eſt, et elegante colorum varietate conſpicuus, antrorſum in capite duo tentacula auriformia gerit, dorſum habet pyramidale, ſeu conicum, tres pollices atque ſex lineas longum, vnumque cum duabus lineis craſſum. In ſupina parte poſitum ſi fuerit animal, paulo infra labii marginem os videris tubuloſum, membrana craſſa cordiformi vndique cinctum: in ſiniſtro colli latere partes genitales externae obuiae ſunt, foramen nempe, per quod penis exit, et in femina apertura vaginae. Penis ſolidus, tenuis atque conicus, prope baſin prominentia teſticuliformi inſtructus, nulla vrethra, nec canali vllo praeditus eſt. In dorſo, collo, et labio fimbriato leue ni- p. 57.
tensque conſpicitur integumentum, margo autem huius fimbriae puluere tenuiſſimo colorato veluti conſperſus adparet. Aperto abdomine ſuperius paulo infra collum vterus amplus, poſt ouarium ſubgloboſum cum epididymide adiacente, deinceps oeſophagus ab ore in ventriculum lyripipiformem excurrens, cum inteſtinis per varios gyros contortis, poſtremo teſticulus, infimam caui abdominis partem occupans, in conſpectum veniunt. Habitat fimbria in alto mari circa Neapolim, et non niſi feruidiſſimo ſole dum conſpicitur, retibus vna cum piſcibus capitur. Ex Auctoris ſententia animal ſaxis vel

fundo

fundo maris arenoso affixum, et quandoque impetuosis vndis inde auulsum creditur. Variis fucis marinis vescitur, vt patuit ventriculo aperto: sed hominum victui non inseruit, quod difficilioris esse videtur digestionis. Auctor nouo vsus nomine idem
p. 59. animal describit, quod ab RONDELETIO, FABIO COLUMNA et ALDROVANDO in tertia *leporis marini* specie adumbratum est; sed labore haud quaquam frustraneo docuit, fimbriam aliud animalium genus esse, quam quod allati Auctores recensuerunt. Namque fimbria cum lepore marino veterum vel cum lernaea LINNAEI nullatenus conuenit, id quod vel corporis figura vtriusque animalis, lernaeae scilicet, siue leporis marini, atque fimbriae diuersimode efformata, simulac characteres vtrobique admodum differentes abunde commonstrant. Hinc Cl. BOHADSCH vtrumque animal tanquam distinctum zoophytorum genus proponit, vtrumque noua
p. 63. definitione sequentem in modum insignire ausus: *lernaea est zoophytorum genus corpore subouato, dorso labiato pulmonifero, tentaculis in fronte duobus, auriculis muris aemulis et ore longitudinaliter sito praeditum.* — At vero *Fimbria* est *zoophytorum genus, corpore oblongo, dorso pyramidali, appendicibus acuminatis instructo, tentaculis in fronte duobus, auribus canis inuestigatorii aemulis, labio amplo fimbriato et ore canaliculato praeditum.* Cetera Auctori, hocce animal inter zoophyta propter labium fimbriatum, prorsus vt lernaeam, referenti assentiri ideo quidam dubitabunt, quoniam zoophytorum praecipuus character is est, vt, quamuis structura corporis interiore ad animalem accedant, tamen, vegetabilium instar, loco non sint motiua, sed fixum quendam, plerumque in fundo maris teneant, vitae et nutritioni eorum maxime adcommodatum. Ea quoque subesse causa videtur, cur Ill. LINNAEUS in editione recentissima

tiſſima *) non amplius lernaeam in zoophytis numerauerit, ſed inter vermes, eorumque claſſem, quae animalia molluſca conſtituit, retulerit; leporemque marinum rectius thetyi ſpeciem leporinam, quam lerneae, eſſe voluerit.

Nouum zoophytorum genus *Argi* nomine de- p. 65.
ſcribitur capite tertio. Iſtud nomen, etſi aliis animalibus iam attributum ſit, in LINNAEI tamen ſyſtemate naturae non obuium a Cl. Auctore feliciter adoptatur. Videlicet reſpexit Noſter editionem Linnaeani ſyſtematis ſextam; recentiſſima enim nomen *Argi* T. I. p. 483 papilioni cuidam plebeio rurali imponit, ſed huius ſpeciei papilionem quendam minorem excitat, eumque *argiolum* vocitat. Veruntamen hoc impedire non poteſt, quo minus idem nomen in zoophytis ſimul vſurpetur. Huius itaque argi corpus totum plagioplateum eſt, in medio ſex lineas craſſum, longitudine tres pollices et quinque lineas, latitudine duos adaequans pollices. Dorſum colore coccineo, venter egregie luteſcente nitet, vtrinque maculis albis et nigreſcentibus interſperſis. Subſtantia totius corporis coriacea eſt, et ſolida, flexibilis tamen, quae croceum colorem diſciſſa vndique prodit. Caput animalis a p. 67.
reliqua corporis mole difficile diſcernitur; atque demum in ea parte deprehenditur, vbi tentacula teretia in corpore prominent, quippe quibus in ventre oppoſitum eſt os animalis, cum aliis duobus tentaculis. In dorſo duo tentacula, vt diximus, teretia eminent, quatuor lineas longa, quorum apices vndique punctis nigris centenis atque pluribus, vt totidem oculis, notati; vnde Auctor *Argi* nomen animali indidit. Iſta tentacula oculifera, quamprimum digito aut ſtylo continguntur, ſtatim in foſſulas, quae circum

*) Syſt. naturae editio decima. Tom. I. 1760. p. 655.

circum ea ſunt, ſeſe recipiunt, vt oculi ab iniuriis externis, vbicunque opus fuerit, defendantur. Nempe tentaculorum ſtructura ſic comparata eſt, vt nunc contrahi nunc extendi queant. Ad latera oris duo alia obſeruantur tentacula teretia, quibus eſcam capere atque ori inferre animal ſolet. Abdomen limacum more conſtructum eſt, oblongum, et circumquaque muſculo, vt fimbria, cinctum, cuius ope ſaxis aliisque corporibus adhaeret. In dorſi parte capiti oppoſita prope a margine foramen conſpicitur ouale, octo lineas longum, et quinque latum, ex quo truncus exſurgit carneus, albidus, vtrinque in duos ramulos diuiſus, quorum quilibet in alios tenuiſſimos ſurculos exit. p. 70. In ramis et ſurculis hisce plurima puncta nigricantia obſeruantur, quae ad pulchritudinem huius partis arboreſcentis multum faciunt. Auctor erucarum, piſcium et lernaeae anatome edoctus, hunc ramorum apparatum pro pulmonum viſcere habet, quod, dum in mari degit argus, expanſum tenet; ſed extractus ex aqua et digito contrectatus, illud in formam coronae contrahit, et intra praedictum foramen ouale abſcondit. Cetera animal maris ſcopulos habitat, ideoque raro in conſpectum prodit, quin immo ab Auctore vnicum eius indiuiduum obſeruatum eſt. Ex illius tamen hiſtoria patet, illud cum nullo zoophytorum genere ab Ill. LINNAEO deſcripto conuenire. p. 71. Hinc Auctor ſequentem eius deſcriptionem condidit. *Argus eſt zoophytorum genus, corpore plagioplateo, tentaculis quatuor teretibus, duobus oculiferis in prona, duobus ſimplicibus in ſupina capitis parte iuxta os poſitis, nec non pulmonibus ramoſis ad anum ſitis praeditum.* Ergo animali cum limace magna ſimilitudo eſt, licet minime ad limacum genus pertineat, ſed nouum plane inter zoophyta conſtituat. ALDROVANDUS et IONSTONUS argum veteribus vix notum

tum ſub nomine leporis marini falſo deſignare videntur, quos Cl. BOHADSCH corrigit.

Hydram capite quarto Cl. Auctor adgreditur deſcribendam, a ſcriptoribus hiſtoriae naturalis ante LINNAEUM mentulae nomine inſignitam. Hinc Auctor IANUM PLANCUM reprehendit, quippe qui mentulam marinam, quam forte deſcriberet, cum tethyo confuderit. Hydra vtplurimum vnius pedis longitudinem habet et figuram cylindricam, quae pollicem fere in diametro aſſequitur. Dorſum fuſcum variis papillis pyramidalibus obſitum eſt, ex quibus mucus albidus prolicitur, obliniendo corpori inſeruiens. Hae papillulae admodum exiguae muſculis inſtructae ſunt, quoniam eas ad lubitum erigere hydra poteſt. Venter, ſiue pars hydrae dorſo oppoſita, ex fuſco albicans, tentaculis cylindricis prorſus tectus eſt. Horum ope, quae inſtar acetabuli formata ſunt, hydra ad maris littora, vbi aquae ſex pedum circiter altitudinem habent, adhaeret. Tentacula ventris aeque ac dorſi muſculis praedita ſunt, ſiquidem nunc exſeruntur ab animale, nunc retrahuntur. Caput fimbria membranacea, tenui, ſubfuſca cingitur, et circa ſe tentacula viginti ramoſa, meduſae caput referentia, diſpoſita habet. Inter haecce tentacula ramoſa os animalis conſpicitur, foramine diſtinctum, in quod tentaculorum auxilio eſca ingeritur. Ori oppoſitum eſt, in poſtrema corporis extremitate, aliud foramen, ex quo faeces et aqua marina egeruntur. Nempe ſi in vaſe animal detinetur, ita quidem, vt aqua marina infuſa vltra duos pollices ſupra eius corpus non eleuetur, tunc aquam ſingulis fere minutis ad duos pollices eiaculat ex ano. At vero, ſi recens ex mari extrahitur, et manu fortiter contrectatur, aquam hauſtam ad duos etiam pedes eiicit, corpusque ligni inſtar indureſcit, vnde factum eſt, vt a veteribus *mentula*, Italis *cazzo di mare* ap-

p. 75.

p. 80.

pellaretur. Hoc loco Auctor phaenomenon memorat, quod in hydris admodum ſingulare ob-
p. 84. ſeruauit. Nempe hydra, paulo poſtquam ex aqua extracta erat, canalem inteſtiniformem arena plenum, mox alium ad inteſtinorum modum conuolutum, ſed vacuum, cum alio corpore globulis obſito, ac meſenterio ſimili, denique plurima veluti inteſtinula coeca, eidem canali vnita, excreuit atque eiecit. Id, quum in plurimis aliis hydris obſeruaretur, Auctori ſuſpicionem mouit, haec excrementa vel nutrimenta animalis, aut alius animalis deglutiti inteſtina eſſe. Sed poſtea expertus eſt, haec ipſiſſima animalis inteſtina eſſe, quae illud integra et ab oeſophago ad anum vsque continua, atque a reliquis partibus diuulſa, ſecernit et, deiectis hisce propriis inteſtinis, ſeptem et vltra horas ſuperuiuit. Diſſecta hydra, vidit Auctor canalem membranaceum, arena et fucorum fragmentis refertum, quem eiicit animal extra mare poſitum, inteſtinum cum ventriculo et oeſophago conſtituere, inteſtinula vero coeca ouarium eſſe; adeoque animali huic, ſingularem plane inter omnia reliqua zoophyta vel
p. 89. parturiendi vel moriendi modum conuenire. - Cutis, duas propemodum lineas craſſa, ex innumeris fibris candidis tendineam conſiſtentiam habentibus compacta eſt, quae varium in modum ſe inuicem interſecant, et irregulares cellulas efformant. Subter cutem quinque muſculi, ex aliis rurſus compoſiti, apparent, quibus hydra corpus nunc vltra pedem extendit, nunc in globum fere reuoluit. Intra cauum oris annulus oſſeus ex quinque concatenatus dentibus occurrit, quorum ſubſtantia friabilis et paſtae inſtar farinaceae compacta eſt. Inferiori dentium margini oeſophagus vndique adnectitur, qui altera extremitate reliquis ſupradictis inteſtinis continuus haeret. Cordis, cerebri, medullae ſpinalis aut alterius viſceris

ris nullum veſtigium reperitur. APULEIUS, de lepore marino verba faciens, hydram hanc ob oculos habuiſſe videtur. Nam haec, vt ille de lepore aſſerit, exoſſis eſt, et in ventre ſolum oſſa catenata habet. Hydram Noſter ſic deſcribit: *eſt zoophytorum genus, corpore cylindrico, ventre innumeris tentaculis teretibus, dorſo papillis pyramidalibus obſito, ore orbiculari et tentaculis ramoſis numero viginti in circumferentia capitis praeditum.* Iuuenem hydram Cl. Auctor nunquam conſpexit, licet in littoribus ſenes bene multae commorentur.

Syringis deſcriptio, quae capite quinto ſequitur breuior, quum hocce zoophyton Auctori, reditum paranti, forte fortuna occurreret. Syrinx longitudine octo pollices excedit, et totus conicus eſt. Latior corporis pars, vbi caput extat, ore inſtructa eſt, in quo proboſcis ſeu ſyphunculus ex forte membrana compactus ſeſe prodit, papillis carneis tricuſpidatis vndique munitus. Is ſyphunculus altera extremitate limbo oris vnitus, et altera liber eſt, vt animal eum pro lubitu exſerere atque retrahere, eſcae capiendae cauſa, poſſit. Corpus totum ex albo luteſcens ſtriis longitudinalibus, aliisque circularibus ornatum eſt. In altiori mari degit, nec in littora eiicitur, ſed quandoque cum aliis piſcibus retia intrat. De partibus interioribus Auctor, temporis excluſus anguſtia, nihil retulit, deſcriptionem eius in fine capitis talem ſuggerens: *Syrinx, zoophytorum genus, corpore reticulato, pyramidali, apice globoſo imperuio ornato, et ore in medio baſeos ſito, atque in eo ſyphunculo mobili praeditum eſt.* p. 93.

Caput ſextum de *penna marina* agit, in qua deſcribenda Cl. Auctor prolixiorem operam poſuit. Nonnulli hocce animal ad plantas retulerunt, alii tamen zoophytis adnumerant, ſed manca deſcriptione iſtud perſecuti ſunt. Cl. BOHADSCH pen- p. 98.

nam sic describit: *est zoophytorum genus corpore ad instar pennae formato, et tentaculis plurimis, ossiculis exiguis munitis, praeditum.* Plures eius species extant; scilicet, penna rubra pinnis falciformibus, tentaculis in pinnarum facie concaua positis; penna grisea, pinnis conuexo-planis, tentaculis in pinnarum facie conuexa positis; penna rubescens, pinnis carens, tentaculis in corporis trunco positis; penna ramosa, pinnis carens, tentaculis in ramis positis. Omnes hasce species Auctor obseruauit, et quoad satis est, exponit. De rubra initium! Haec ex trunco et artubus seu pinnis constat; trunci longitudo sex pollices cum tribus lineis efficit. Ea pars, quae pinnis instructa est, quadruplicem faciem praebet: dorsalem, vbi crassior est et exiguis papillis subglobosis purpureis ornata; ventralem, vbi albicat et quibusdam duntaxat papillis purpureis donata est; laterales duas, vbi artus siue pinnae in conspectum veniunt. In illa autem parte, vbi truncus nudus est, vndequaque papillae purpureae, intercurrentibus lineis albis, habentur, atque in apice eius sinus falcatus imperuius quidem. Substantia trunci coriacea
p. 103. et extrinsecus, ob allatas papillas, aspera est. Pinnae, quas Auctor artus adpellat, numero nunc deprehenduntur 24, 27, 30 et plures, in quolibet trunci latere; diuersae magnitudinis, falciformes, coriaceae, striis innumeris exiguis coccineo colore tinctis. Facies pinnarum alia concaua eaque obtusa, alia conuexa eaque acuta est et scindens. In facie concaua octo tentacula cylindrica numerantur, pinnis ita insidentia, vt vnum cum iisdem corpus constituant; quibus mediantibus penna marina aliis corporibus adhaeret. Tentacula autem ipsa molliorem, quam pinnae, consistentiam habent, et in extremitate sua octo filamentis candidis, tenuibus, stipata sunt. Cetera non semper oculis obuia sunt, quippe

animal erigere ea et intra pinnas recipere poteſt; quo factum videtur, vt ALDROVANDUS et IONSTONUS tentaculorum in deſcriptione pennae non meminerint. Truncus cauus, vbicunque diſſectus p. 104.
fuerit, liquorem ſalſum effluere ſinit, intus membrana coriacea, vltra lineam craſſa, obductus eſt. Intus quoque reperitur oſſiculum longitudine 2 poll. et 7 linearum. Pinnae ex duplice membrana compactae ſunt, externa forte et coriacea, interna tenuiore pellucida. Cl. Auctor pennam viuam vitro, aqua marina impleto, impoſuit, quo facto varium in diuerſis eius partibus motum miratus eſt. Nempe truncus pinnatus aeque ac nudus contrahebatur, contractus intumeſcebat aliquibus in locis, motum edebat vermicularem, et colorem intenſe rubrum fundebat; apex trunci nudi hami inſtar modo incuruabatur, modo in rectam extendebatur; pinnae quadruplici modo mouebantur, modo verſus truncum nudum, modo verſus pinnatum, modo verſus ventrem, aut denique verſus dorſum; tentaculorum filamenta carnea quaquauerſum agitabantur, exporrigebantur, occultabantur intra pinnas. Cl. Au- p. 107.
ctor, qui totum animal loco moueri non vidit, pinnarum tamen ope loco moueri putat. Degit in altiori mari, vbi interdum cum aliis piſcibus capitur. Dum verſus maris ſuperficiem fertur, bullulae innumerae corpus eius circumdant, quae ſtellarum inſtar de die ſplendent. Pennae rubrae quaedam etiam varietates occurrunt, nonnullae pallidiores et roſeo colore tinctae ſunt, aliae intenſe rubent *).

*) Hanc eius ſpeciem in littoribus Norwegiae reperiri, recentior nos docuit pennae rubrae deſcriptio Hanouiana, quam I. D. TITIUS, Phyſ. Prof. Witeb. in nouis relationibus amicorum (*neue geſellſchaftliche Erzählungen*), T. I. p. 193. inſeruit, vbi nonnulla leguntur momenta, quae hisce dictis aliqualem affundunt lucem.

p.109. Poſt illa Auctor alteram pennae marinae ſpeciem, griſeam nempe, perſequitur, quae parum diſtat ab antecedente, adeoque in ea recenſenda prolixiores eſſe nolumus. Hoc tantum addimus, Cl. Auctorem nullum anum nec in animali obſeruare potuiſſe, ideoque miratum eſſe, quod LINNAEUS pennatulae ſuae os commune rotundum in baſi aſſigna-
p.112. uerit; eamque oceani incolam ſolus dixerit *). Tertia pennae ſpecies, a nemine hucdum obſeruata, apud ARTEDUM ſub nomine: labrus pulcre varius, pinnis pectoralibus in extremo rotundis, occurrit. Nempe pinnis nullis praedita eſt penna haec, ſimplici trunco oſſeo conſtat, quem plurima tentacula ambiunt. Longitudo eius tres fere pedes ſuperat, atque per totum pennae corpus os quadratum extenditur friabilis conſiſtentiae, et ex paſta veluti farinacea compactum. Tentacula truncum ambientia, quorum forma et ſubſtantia eadem fere eſt, ac in prima pennae ſpecie, numerantur 1310, in
p.114. varios ordines digeſta. Ad pennas quoque refert Cl. Auctor TOURNEFORTII fucum manui ſimilem, et BAUHINI palmam ſiue manum marinam, atque corpori huic marino pennae ramoſae nomen imponit, quae, quum oſſe penitus careat, penna exos dici poſſet. Hac occaſione Cl. BOHADSCH, Cl. SCHAEFERUM reprehendit, qui manum marinam MARSIGLII ad deſcriptionem eius delineari et coloribus pingi curauit; ſed SCHAEFERUS non quidem ait,

*) Quod ad primum attinet, ad locum, vbi penna habitat, ex antea allatis pateſcit, pennam non mari mediterraneo, ſed oceano, mari ſeptentrionali quoque tribuendam eſſe, et circa Chriſtianiam et Friedrichshalam in littoribus Daniae et Norwegiae reperiri. Quod vero ad os ſpectat, ex deſcriptione modo memorata, p. 205. colligere licet, animali omnino os competere.

ait, se delineationi suae *colorem naturalem*, sed colo- p.116.
rem descriptioni Marsiglianae adcommodatum, dare
duntaxat voluisse. Sub finem huius capitis Cl. Au-
ctor modum nutriendi in pennis disquirit, quem me-
diantibus tentaculis fieri arbitratur. Hinc tenta-
cula pennarum oris munere fungi, eaque singula to-
tidem vnius animalis ora esse ait. Cuius sententiae
dirimendae causa eorum opinionem refutat, qui ista
tentacula pro polypis distinctis habent, hoc potissi-
mum vsus argumento, contra naturam esse, vt di-
uersa numero animalia simul vnum animal consti-
tuant. Itaque pennam, cum ex pluribus animali-
bus non sit composita, concludit simplex esse ani-
mal, et tentacula eius ora, quibus escam appre-
hendit. Quod vero animal ore toties multiplicato p.121.
opus habeat, id Auctor ex victu, structura et situ
horum animalium fixo, nec loco motiuo, deducit;
eodem forte modo, vt in lithophytis et coralliis res
sese habet, quippe quae ab Auctore ad animalia hu-
iusmodi simplicia referuntur. Quod Cl. EO p.126.
HADSCH demonstratum it, atque lithophyta et co-
rallia quoad omnem substantiam non plantas, sed ani-
malia esse ostendit.

Caput septimum *de Tethyo* agit, zoophyto ARI- p.129.
STOTELI iam cognito, sed a nemine accurate de-
scripto. Hinc Cl. Auctor diu dubius haesit, an huic
animali tethyi an holothurii nomen imponeret.
Tandem tethyi adpellationem retinuit, illudque se-
quentem in modum descripsit: *est zoophytorum genus
corpore plus minus oblongo, organis duobus protensis,
altero breuiore praeditum, et tentaculis carens.* Prae-
ter tethyum vulgare, quod ostreis potissimum ad-
haeret, et apud incolas maritimos esculentum est,
Auctor tres alias eius species obseruauit: vnum coria-
ceum, alterum gelatinosum, tertium membrana-
ceum; quae paulo curatius recenset. Primum tres

plerumque pollices longum est, vnum cum lineis septem latum, oualis figurae. Cutis eius crassa et corii instar dura est. Secundum duorum fere pollicum latitudinem, et sedecim linearum longitudinem habet, formam compressam, cutem leuem, cocci-
p. 132. neam, gelatinosam. Tertium tethyum Cl. Auctori videtur id ipsum esse animal, quod I. PLANCUS sub nomine mentulae marinae, penem caninum referentis, venditauit. Id ipsum tethyum ex aliis suae speciei indiuiduis compactum deprehenditur; vnde tethyum fasciculatum non inepte diceretur. Namque in hoc vno tethyo, quod Auctor ob oculos habuit, septem alia tethya vnita erant. Quodsi corpus eius acicula vel stylo quocunque irritaret, totum animal contrahebatur et corrugabatur. Vtrum haec tethyi species talis sit, quae ex pluribus aliis indiuiduis semper constet, an vero simplex aliquod indiuiduum saxis interdum adhaereat, id vero determinare Auctor non ausus est; separatum quandoque in littore deprehendit, sed in fasciculos vnitum plerumque vidit. Aliquando tethyum solutum satis magnum inuenit, in cuius trunco octo iuniora tethya inerant, cum aliis pluribus exiguis.

p. 135. Aliud zoophytum caput octauum pertractat, quod a Cl. Auctore *meduſa palliata*, ab aliis *vrtica* appellatur. Figura eius, vt in omnibus meduſae speciebus, orbiculata est, innumeris tentaculis exiguis stipata, et cute extrinsecus candida, interspersis punctis coccineis, vestita. Haec meduſae species hoc singulare habet, quod extrinsecus alia cute a corpore orbiculato separata veluti palliolo tecta sit, vnde nomen meduſae palliatae accepit. Testis vacuis cochleae vmbilicatae subalbidae punctis coccineis notatae insidet, et palliolum veli instar expandit, quamdiu in aqua moratur; quare animal etiam in mediis aquis natat, et per mare vagatur, vbi in

pisca-

piſcatorum retia incidit. Mereretur haec meduſae ſpecies propter hanc nauigationem *velifera* adpellari; at maluit Auctor nomen palliatae adoptare, ne cum vrtica velifera FABII COLUMNAE confunderet.

Capite nono *de cuiusdam Raiae ouis* diſſerit, et poſt RUYSCHIUM, IONSTONUM, et NEEDHAMUM ouarium raiae deſcribit, quod hoc, in quo delineando occupatus Auctor fuit, diuerſum eſt ab eo, quod citati Auctores delineauerunt. Primo igitur Cl. Auctor externam ouarii atque ouorum faciem, poſtea oui corpus ſollertiſſime deſcribit, hinc argumentum euidentiſſimum ducens diſtincta dari raiarum oua. p. 138.

Capitis decimi argumentum eſt: *de ouis ſquali ex rufo varii, pinna ani media inter anum et caudam pinnatam*, ARTEDI. Anno 1754 Cl. MAURIT. DE MAYERSBACH, Medicus Pragenſis, in Italiam profectus, miſit ad Auctorem varia corpora marina, eorumque aliquod ſub nomine *Borſa del mare*, veſicae aereae inſtar, ſibi plane incognitum, ideoque admiratione digniſſimum. Dum itaque in ſecundo itinere Italico an. 1757 Auctor per aliquot menſes Neapoli commoraretur, de corpore iſto marino magnopere ſollicitus, caſu quodam iſtud in corpore ſquali detexit, quem, vt ſiccum Pragam mitteret, exenterari iuſſerat. Corpus oui ſquali oblongo quadratum eſt, altera extremitate late patens, altera in ſinum anguſtum fere oualem contracta. Vtraque extremitas compreſſa eſt, ita vt duplex lamina, qua totum conflatur oui corpus, ſe inuicem attingat, et ſimul concreta videatur. Intermedium corpus vtrinque conuexum eſt, atque cauum cum marginibus tumentibus, vtrinque in chordam diuerſimode abeuntibus. Corpus oui cauum ex duplici lamina tenui conſtat, forti tamen, et vi ſcalpelli reſiſtente. Repletur humore ſalſo, craſſi- p. 145. p. 150.

uſculo ex albo et luteſcente colore variegato. Si ouum coquitur, teſta et chordae molliores fiunt atque inſipidae ſunt, humor autem intus contentus ſolidiorem conſiſtentiam acquirit, et vitellum volatilium ſapit.

p. 153. *De admirando pholadis ſaxorum, Italis* dattelo del mare *dicti, monumento ad littus Puteolanum exſiſtente*, breuem animaduerſionem caput vndecimum ſiſtit. Cl. Auctor dum Puteolos peteret, in antiquiſſimum ſerapidis ductus templum, paucis abhinc annis detectum, ibique quatuor ampliſſimas columnas marmoreas, ad trium circiter pedum altitudinem vndique perforatas, et dactylis ſiue pholadibus plenas conſpexit. Quemadmodum minime probabile eſt, quod veteres has columnas pertuſas et pholadibus repletas erexerint; ſic e contrario opinari licet: mare ibidem loci, vbi templum iſtud nunc exſtat, quondam non fuiſſe; poſtea eo vsque intumuiſſe et pholades adportaſſe, tandem longo tempore interiecto rurſus receſſiſſe: pholades autem dura iſta et polita marmora, vt in iis tuto deliteſcerent, foraminulis cauaſſe. Modum, quo id faciant, quum ipſe non obſeruauerit Auctor, determinare non audet; arbitratus, id partim proboſcide animalis, partim ipſa teſta fieri *).

Caput

*) Id vero, negari non poteſt, fore, vt non nullis improbabile videatur, qui cum Cl. KLEINIO *Verſuche und Abhandl. der Naturf. Geſ. in Danz.* T. II. p. 350. ſentient, pholades nunquam perforare lapides poſſe. Itaque aut marmor hocce columnarum principio, quum indureſceret, pholadibus refertum fuit, quippe quae in argillacea et lutoſa terra, marmori primaeua, ad littora maris copioſe reperiuntur; aut, ſi mare ad has vsque columnas aliquando acceſſerit, lutum ibi pholadibus plenum depoſuit, et columnas tali cruſta perforata circumdedit.

Caput tandem vltimum Cl. Auctoris dissertatio- p. 153.
nem profert, olim super ouis sepiarum conscriptam *), nunc vero, postquam edoctus fuit, oua abs se descripta loliginis oua esse, correctam et mutatis mutandis, sub elogio: *de loliginis ouis* recusam.

XIV.

Fränkische Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit, Oekonomie und den damit verwandten Wissenschaften. Fünfter Band. Nürnberg, bey George Peter Monath, 1760. 8. Alph. 1. pl. 13. tab. aen. 3. Sechster Band. ib. 1762. 8. Alph. 1. pl. 12. tab. aen. 3.

h. e.

Franconica collectio obseruationum ex physica, medicina, re oeconomica, et reliquis, affinitate quadam cum his connexis, scientiis depromptarum. Volumen V et VI.

Distina nunc vtamur methodo in recensendis his Voluminibus, nec nisi eorum praecipuas, et eas inprimis obseruationes indicemus, quae ad medicinam spectant.

Part. XXV N. 3. BOENNEKENII Sen. Obser- T. V.
vatio, *de coniugibus nobilibus, qui, nocte subito simul e somno excitati, in melancholiam inciderunt, attamen tandem rursus conualuerunt.* Arnhemiae vterque coniugum sanus lectum petebat, et media nocte surgebat p. 23.

*) vid. Commentar. horum Vol. I. P. IV. p. 585. seqq.

bat ſumma cum anxietate et idea fixa, quaſi ob facinus ad ſupplicium ducendi eſſent. Venaeſectio et medicamenta ſtatim, ſed fruſtra applicabantur. Vterque deinde in peculiari conclaui cuſtodiebatur. Mulier tandem octauo die, poſtquam aquam Selteranam ſumſerat, in tam profundum ſomnum incidit, vt, velut ab opio, ad 24 horas dormiret. Exinde expergefacta nihil praeteriti recordabatur et tranquillo animo erat, nec, poſt vſum eiusdem aquae per duodecim dies continuatum, vlla amplius melancholiae ſigna aderant. Maritus, grauiori melancholia, quodammodo maligna, laborans, minime ad vſum aquae Selteranae impelli poterat; venaeſectio tamen repetita, remedia euacuantia et diluentia largiter adhibebantur; tandem vernali tempore variis corporis exercitationibus et vſu aquae Spadanae plane conualuit.

P. 90. N. 9. I. C. HENNICKE *de glande plumbea, quae diu poſt acceptum vulnus vomitu reiecta eſt.* Viri pectus ita laedebatur glande plumbea, vt, eo perfoſſo, aeger haemoptoe decumberet, tandem conualeſceret, remanente ibi glande. Poſt viginti annos, dorſo ciſtam impellere cupiens, fragorem in pectore ſentiebat, et frigore, calore, anxietate, tuſſi ſicca, haemoptoe, nauſea, cet. corripiebatur; tandem vomitu, maximo cum niſu ſuſcepto, glandem hanc reiiciebat.

P. 178. Part. XXVI. N. 6. *Peculiares renum et vteri laeſiones; Auctore B.* Veſica vrinaria feminae maxime obeſae, ex iſchuria mortuae, valde contracta et vacua deprehendebatur, vrether ſiniſter naturali ſimilis, dexter nimis amplus, niger et ſanguine plenus. Ren ſiniſter, ſpithamae longitudinem aequans, pugni craſſitiem ſuperans et vitulini renis figuram ſiſtens, pellucidus erat, et dimidiam menſuram aquae lacte-

lacteſcentis et albis denſisque flocculis refertae continebat; corticalis ſubſtantia tenuis, et interna ſuperficies valde ſinuoſa et calloſa apparebat. Ren dexter, praeter nimiam magnitudinem et craſſitiem, vix mutatus, maximopere inflammatus erat et extrauaſato ſanguine ſeroſo repletus. Iuxta ouarium ſiniſtrum, ad vltimam vertebram lumborum, aderat ſubſtantia oſſea oboli magnitudine, in vno latere conuexa, in altero concaua. In ipſo hoc ouario tuberculum piſi magnitudine conſpiciebatur, quod materiam, lapidibus cancrorum cum aqua tritis ſimilem continebat. Dextro lateri orificii vteri adhaerebat mollis excreſcentia carnoſa, aequans nucis moſchatae magnitudinem, quae exiguo principio ex vteri cauo oriebatur. Cum exinde vteri orificium fere clauderetur: cauſa ſterilitatis feminae ſatis conſtat.

Part. XXVII. N. 2. M. F. LEDERMÜLLERI p. 201. *obſeruatio microſcopica neruorum.* Cum Cl. Auctor diſquireret, an neruus cauus eſſet, variis rebus in hac opinione confirmabatur. Oculus enim vitulinus, in cuius neruum opticum ſpiritus nitri, aqua dilutus, iniectus erat, non ſolum exinde intumeſcebat, ſed cornea etiam coerulea reddebatur. Vnde concludit, neruum opticum eſſe cauum, quippe qui vias habeat, quibus ſpiritus nitri ad oculi bulbum deferatur. Deinde in neruo optico horizontaliter ſecto et nudo oculo, et armato, multos tubulos ſucco albo ſpiſſo repletos detegebat. Idem longitudinaliter ſectus oſtendebat ſub microſcopio multos tubulos, arcte iuxta ſe poſitos, ex quorum ſuperiori ſuperficie, ſi neruus premebatur, ſuccus lacteus emanabat. Eodem modo ſe habebat neruus iſchiadicus. Cum vero poſt aliquod tempus eundem neruum opticum exſiccatum et corrugatum iterum contempla-

retur,

retur, eosdem tubulos sed vacuos; in altero autem neruo optico, perpendiculariter secto, fila fusci confuse posita animaduertit. Cum neruum aqua humectasset et acu haec fila dissoluere tentasset: tandem hoc modo nonnulla fila separauit, et cauitas singuli tubuli, siue fili sub microscopio tum plane cernebatur.

p. 210. N. 3. W. F. BOENNEKENII Sen. *Obseruationes de dysenteria anno* 1759. *Suinfurti grassante.* Quamuis saeuus fuerit hic morbus, tamen conualescentium numerus quinquies superauit numerum inde demortuorum. Qui maligna dysenteria cum vomitu laborabant, plerumque intra quatuordecim dies moriebantur, certe vix ante sextam septimanam conualescebant; benigna vero dysenteria affecti ad septimum vel decimumquartum diem sanitatem recuperabant. Vitrum antimonii ceratum et rhabarbarum huic dysenteriae inprimis vtiliter oppositum est. Maxime autem mirandum est, in hoc morbo omnia adstringentia et terrea anxietatem, molestiam ventriculi et flatus effecisse, vti etiam vinum, vel merum, vel aqua dilutum, aqua et decoctum panis frigidum, nocebant. In mortuis plerumque gangraena intestinorum conspiciebatur; qui vero hunc morbum superauerant, variis affligebantur incommodis, vt inflammatione oculorum dolorosa, vlceribus in variis partibus, tumore faciei, parotidum, manuum pedumque, scroti, cet. alii arthritide, dolore ischiadico, colico post pastum, lienteria. Nimia vero vicissitudo calidae et frigidae tempestatis, quae mense maio, iunio et iulio fuerat, hanc dysenteriam mense iulio, augusto et septembri inprimis produxisse videtur, praeterea frumentum nimis humidum praeterito anno collectum atque corruptum, et panis inde factus, situi facillime obnoxius; etiam vermes, quibus omnia cerasa tum infecta

infecta inueniebantur; nec minus vſus fructuum groſſulariae nondum maturorum.

Part. XXVIII. N. 3. EIUSDEM *obſeruationes practicae de morbis animi* 1) *de melancholia, breui tempore in maniam lethalem mutata.* Cum puella octodecim annorum tempore catameniorum pedibus iter feciſſet, et imprudenter, aeſtuante corpore, frigidum potum ſumſiſſet, haec ſtatim ſuppreſſa, nec vnquam rite reſtituta ſunt. Ab hoc tempore capitis vehementibus doloribus, anxietate, melancholia vexabatur, et tumorem durum dolorificum ſub axilla ſiniſtra percipiebat, qui vero emplaſtro cedere videbatur. Sed deinde melancholia in veram maniam, in dies creſcentem, mutabatur, et aegra paulo poſt febre lenta moriebatur. Eius ſectione facta, animaduerſa eſt corporis macies ſumma, inteſtinum rectum variis ſcirrhis refertum, pulmones multis calculis repleti, et ſub axilla ſiniſtra, vbi tumor fuerat, cauitas, quae magnam ſaniei copiam continebat. Sinus cranii ſanguine vacui erant, et in ſinu ſagittali, ad occiput deſcendente, polypus tendinoſus digiti longitudine, in ventriculis vero cerebri vnciae duae ſeri deprehendebantur; ex quibus cauſa proxima maniae profecto ſatis intelligitur. p. 282.

2) *De vehementi mania, a phantaſia et nauſea exorta, quae breui tempore, inprimis camphora, curabatur.* Superioris mulieris ſoror poſt eius mortem in morbum eundem incidebat. Pulſus erat plenus, durus et celer; atque quamquam copioſus ſaliuae affluxus et appetitus auctus vermes indicabat: ſaccharum tamen anthelminticum cum mercurio viuo, veſicatoria, ipſaque venaeſectio nihil efficiebant. Cum vero aegra ſectioni ſororis interfuiſſet, indeque nauſea affecta eſſet, tartaro emetico, ſed exiguo cum effectu, vſa eſt. Attamen puluis camphorae p. 294.

ſcru-

ſcrupulus vnus, cum nitri depurati, et ſacchari albi ſemiſſe ſcrupulo, et ſomnum et blandum ſudorem excitabat, atque maniam mitigabat, quae ſumtis toto illo tempore camphorae ſcrupulis octo plane ceſſabat.

p. 298. N 4. *Peculiare viſus vitium*, Auctore B. Vir quadraginta octo annorum, in angulo interno oculi dextri, exterius minime mutati, circulum obſcurum oriri vidit, qui oblique verſus dextrum latus ſenſim pergens, tertiam oculi partem, vti luna in eclipſi ſolis, tegebat, viſumque impediebat. Initio quidem hic circulus pellucidus erat, et obiecta quodammodo magis exigua ſiſtebat, quae deinde curua et fracta videbantur, ipſeque circulus ſenſim coeruleus fiebat, tandem poſt ſeptem dies plane opacus. Sola pediluuia adhibuit et hirudinem prope oculum dextrum applicuit. Poſt ſex vel ſeptem menſes viſus quidem paululum correctus erat, ipſe autem dimidia parte dextra oculi dextri omnia quaſi per nebulam, ſiniſtra vero parte vix aliquid diſtinguebat. Cauſa huius morbi fuit lapſus, quo dextrum faciei latus, inprimis oculus ita vulnerabatur, vt tunica coniunctiua plane ſecederet. Cum vero hunc oculum ad viginti quatuor horas vino nimis calido foueret, fortaſſe exſiccationem et corrugationem lentis excitauit.

p. 324. N. 7 *De figura globulorum ſanguinis* diſſerit S. Cl. Auctor in diſſectis animalibus microſcopio obſeruauit, globulos ſanguinis, cum largo ſero mixti, in vaſis maioribus rotundam habere figuram, ſed oualem, vbi parum vel nullum ſerum admixtum eſt, in vaſis vero capillaribus oualem, quamquam non ſemper. Vbi duae minores venae in vnam maiorem mutantur, globuli, in minoribus antea rotundi, tum ouales, in progreſſu vero maioris vaſis rurſus rotundi fiunt. Ex his concludit Cl. Auctor, globulo-

bulorum ſanguinis formam naturalem eſſe rotundam, ipſosque globulos elaſticos.

Part. XXIX. N. 3. BOENNEKENII Sen. *Obſeruationes practicae de vlceribus pulmonum, quorum vnum machina* MUZELII Berol. *alterum ſucco cucumerum ſanatum eſt.* 1) Vir nobilis, triginta annos natus, in febrem acutam pulmonalem incidit, cum pleuritide, aſthmate, tuſſi ſicca, cet. Materia ſpiſſa, tenax, ſubuiridis, foetida, quam copioſe exſpuebat, debilitas, pulſus paruus et celer, appetitus et ſomni defectus, calor increſcens, ſudor colliquatiuus, febrem hecticam cum vlcere pulmonum adeſſe, declarabant. Cum omnia remedia nihil effeciſſent, Cl. Auctor ſecundum MUZELII methodum adhibuit machinam conoideam, cuius baſis in diametro ſex pollices habebat, longitudo vlnae dimidiae, apertura duorum pollicum erat, cum peculiari orificio ſemilunari. Hanc repleuit ad tertiam partem decocto demulcente tepido, et aeger os ita orificio machinae applicuit, vt labia ab hoc tegerentur, deinde ad ſemihoram vsque, obturatis naribus, halitum balſamicis particulis refertum ex machina excepit, idque ſingulis tribus vel quatuor horis repetiit; ſic breui tempore tuſſi, eiectione ſanioſa et febre hectica liberatus eſt. p. 408.

2) Miles, triginta annorum, eodem morbo laborauit, cum maiore ſaniei excretione. Omnibus remediis fruſtra tentatis, huic tandem Cl. Auctor ſuccum cucumerum ad MUZELII exemplum ſuadet. Poſtquam itaque aeger per aliquot dies cucumeres crudos decorticatos comederat, calor depaſcens mitigatus eſt, vt et tuſſis et ſaniei excretio, ipſeque tandem vſu electuarii ex melle cum puluere herbae hederae terreſtris et vrticae minoris breui poſt plane ſanatus eſt. p. 416.

p.424. N. 5. *Peculiaris prolongatio tibiae amputatae, ab* ASELMAYERO. Vir quadragenarius, pedem dextrum ita fregerat, vt malleorum articulus e loco motus, ligamenta, tendines, musculi dilacerati, tibia vsque ad suras denudata, periostiumque contusum esset. Fibula in septem partes diffracta, vasa sanguifera discissa, extensores et flexores digitorum contusi, et pes per tendinum incurvationem ad suram sursum tractus erat. Remotis igitur musculis a tibia, eius partem, ad quinque pollices longam, Cl. Auctor amputauit, pedemque reposuit et deligauit. Tibiae pars denudata ad 9 vel 10 pollices quidem nigrescebat, qua tamen sensim exfoliatione separata tibia ipsa sese cum partibus musculosis coniunxit, tandem pedem externum per tonum musculorum, ipsi adhaerentium, ad se et prope amputatam tibiam traxit, seque syssarcosi, quamquam os oppositum non aderat, pedi extremo adiunxit, post aliquot septimanas substantiam cartilaginosam et sensim osseam accepit, vt aeger post sex menses hoc pede, quodammodo breuiori facto, vti posset.

p.467. Part. XXX. N. I. DELII *historia partus monstrosi.* Mater huius puellae monstrosae motus foetus in grauiditate semper languidos sensit, et perpetuis vexata est doloribus coxarum. Aliquot dies ante puerperium ex foetus immobilitate eius mortem praedixit. Partus facilis quidem, sed agripparum fuit, et funiculus vmbilicalis cum secundinis quasi exustus et putrefactus apparuit. Caput monstri superius planum erat, et ita retrorsum pressum, vt posterior pars vertebrarum colli plane compressa et vertebrarum thoracis maxima ex parte obtecta esset. Oculi ex orbitis valde prominebant. Vtraque pars posterior ossis frontis fere dimidia deficiebat; ossa bregmatis in vtroque latere vix vnguis magnitudinem

dinem aequabant. Pars lambdoidea seu media ossis occipitis plane non aderat, et partes laterales ita reflexae conspiciebantur, vt sinistra pars ad os ileum sinistrum appropinquaret, dextra vero ad pollicem vsque ab osse ilei dextro distaret; hic etiam quinque vertebrarum spinae prominebant, quae spinam bifidam sistebant. Per aperturam superiorem ossium cranii cerebrum omne egressum erat et membrana tenera tegebatur; per spinam vero bifidam inferior pars medullae spinalis, tenui membrana tecta, apparebat.

Volumen sextum.

Part. XXXI. N. 3. BOENNEKENII Sen. *Obseruatio de vniuersali pleurothotono.* Femina nouemdecim annorum, saepe lassitudinem brachii et cruris dextri sensit, quae crebra venaesectione sublata est. Tandem vero haec in spasmum est mutata, qui, post sensum formicationis in toto latere sinistro corporis, brachium sinistrum attollebat, manumque incuruatis digitis versus thoracem flectebat, crus sinistrum extendebat, et pedem introrsum ducebat, immo faciei musculos sinistrorsum contrahebat. Quamquam vix vltra minuti durauit, tamen dolores excitauit et tremorem ac debilitatem brachii et cruris reliquit. Aliis igitur remediis frustra tentatis, Cl. Auctor in forma boli phosphori grana tria praescripsit, et, postquam aegra grana octodecim phosphori sumserat, spasmus plane cessauit. Causa, cur in sinistro latere tantum fuerit, haec esse videtur, quod aegra huic lateri semper incubuit iuxta parietem humidum ac frigidum, cum latus eorum, qui eiusmodi situm habere solent, saepe rheumatismo vexetur. T. VI. p. 21.

p. 99. Part. XXXII. N. 1. ARNOLD *de visu sine lente crystallina.* Si oculus sine lente distincte videre discit, quaedam mutationes, nondum satis exploratae, ibi oriri videntur, quae lentis defectum restituunt. Existimat autem Cl. Auctor 1) pupillam, quae in eiusmodi oculo semper angustior fit, obscuritatem imaginis valde diminuere, cum radios nimis diuaricantes excludat, imaginem vero vix adeo distinctam apparere, vt in oculo, lente instructo: 2) putat, capsulam lentis vacuam ab ipsius vasis lymphaticis, quae alias liquorem, et nutrientem, et humectantem secernunt, humore impleri, qui densitati lentis maxime similis sit; vel humorem vitreum, si forsan capsulam ingrediatur, admixto liquore ex capsulae vasis secreto, densiorem fieri, atque lentis defectum compensare. Vt igitur melius cognoscatur, an oculus sine lente videre possit, oculares medicos adhortatur, vt disquirant 1) an ii, qui bene curati sunt, se minus distincte videre, sentiant? 2) an eiusmodi oculi pupilla angustior facta sit?

p. 114. N. 2. *Historia morbi de peculiari excrescentia ad anum.* Vir, septuaginta et sex annorum, cuius haemorrhoides iam diu rite fluxerant, ante quinque annos loco sanguinis aquam purpuream cum muco albo excreuerat, et dolore lumbari ac vertigine affectus erat. Crebra venaesectio, clysmata, copiosus vsus salium mediorum, cet. debilitatem et febrem intermittentem, roborantibus tamen facile cedentem, excitarant. Cum deinde aquam Seidschützensem biberet, non solum inde factis crebris deiectionibus debilitatus est, sed duae etiam vel tres verrucae paruae, ad ani orificium iam ad triginta annos haerentes, hinc sensim in excrescentiam carnosam mutatae sunt, ad nucis iuglandis magnitudinem, quae, simulac tacta est, sanguinem emisit. A cortice peruuiano, quotidie ad drachmas tres sumto, oriebatur

tur obſtructio alui, colica et motus febriles cum inſigni debilitate, tandem continuato eius vſu emphyſema vniuerſale accedebat. Variis deinde accerſitis medicis et excreſcentia ſenſim peiore facta, cicutae extractum, ſcilla, vitrum antimonii ceratum, cet. fruſtra adhibita ſunt et aeger paulo poſt mortuus eſt.

N. 3. 1. C. HENNIKE *de magna excreſcentia ad occiput.* p. 130. Femina quadragenaria hydrocephalo laborare videbatur. Tumor valde mollis fuit et ſuperior cranii lamina quaſi in duas partes diuiſa apparuit. In eius cadauere haec inueniebantur: caput molle, cuticula ad finem futurae coronalis eroſa, quae ſerum acre deſtillabat. Ad futuram ſagittalem ſiniſtrorſum excreſcentia fungoſa, manus latitudini par fuit, quam cutis valde craſſa eique firmiter adhaerens tegebat. Haec erat ſubſtantia ſebacea ex viridi flaua, tres digitos altitudine et tres libras pondere ſuperabat, et cum cranio proceſſibus cartilagineis cohaerebat, qui ad coniunctionem futurae coronalis et ſagittalis ex dura matre oriebantur. Poſt futuram lambdoideam cranium deficiebat; cerebrum cum pia matre ſanum erat; collum maximum tumidum; pericardium ſuo liquore plane repletum; ventriculus cordis anterior vacuus et flauus, poſterior nigro ſanguine plenus; reliqua viſcera integra, veſica vero fellea valde repleta inueniebatur.

N. 4. D. *Obſeruationes practicae.* 1) Veronica p. 136. teucrii folio, ſiue ſpicata, in febre tertiana idem effecit, quod cortex peruuianus. 2) Viro ſexagenario, peripneumonia laboranti, pulſus intermittens deiectionem maxime ſalutarem praenunciabat.

Part. XXXIII. N. 3. DELII *obſeruationes microſcopicae de anguillis maſſae farinaceae aceſcentis, atque de animalculis iusculi carnis.* p. 221. Cl. Auctor detexit, caudam harum anguillarum ſimplicem eſſe et tantum

ab imagine in vitro microſcopii duplicem apparere. Sub microſcopio ſolari in iisdem anguillis vidit oculos et membrum virile, ab aliis nondum deſcriptum. In iuſculo carnis veruecinae, quod vaſi infuderat feruidum et bene clauſum ſeruarat, poſt quatuor ſeptimanas multa deprehendit animalcula, iis non diſſimilia, quae LEDERMÜLLERUS in ſemine carpionis reperit. Haec a putrefactione et ſuccorum euolutione, non ex inſectorum ouulis, orta fuiſſe, repetita experimenta docuiſſe dicuntur, cum, poſtquam tria vaſa eodem iuſculo replerat, in primo poſt quatuordecim dies iuſculum foetidum, in altero poſt tres ſeptimanas iuſculum minus foetens, in tertio poſt quatuor ſeptimanas iuſculum non foetens et animalculis refertum inueniret.

p. 226. In *adiecta epiſtola* LEDERMÜLLERI deſcribitur os eiusdem anguillae, quod in aliis fiſſum, in aliis rotundum eſt. Oculum, palpebras ſuperiores ſaepe moueri vidit Cl. Auctor, et embryones et motum internum cognoſcere credidit, qui in eo loco, quem focus attingit, rotatorius videbatur, in aliis locis periſtalticus. Tandem modum delineandi ad microſcopium ſolare et depingit et deſcribit.

p. 244. N. 5. I. P. VOIGTIUS *de oſſibus foetus per anum eiectis.* Femina grauida tertio menſe ſubito ſigna grauiditatis ſentire deſiit, eique perpetuo putridus humor e pudendis effluxit. Cum ſimul febre anomala cum doloribus abdominis, teneſmo et alui obſtructione vexaretur, infuſa et decocta demulcentia tandem effecerunt, vt per anum varia oſſicula, hic ſimul delineata, eiiceret, ſenſimque ſanitatem recuperaret.

p. 335. Part. XXXIV. N. 2. BOENNEKENII Sen. *Obſeruatio de viro, qui, quamquam penem valde decurtatum habebat, tamen cum vxore infantem progenuit.* Huic, ob

ob vlcera venerea, maxima penis pars amputata erat, imprudenti vero medela vrethra sic coalescebat, vt aegre vrinam mittere posset. Noua tamen incisione et vrethra ampliata est, et ipse paulo post cum vxore infantem genuit,

N. 3. ASELMEYERI *curatio peculiaris vulneris capitis cum cranio depresso.* Aeger e tertio domus tabulato deciderat. Os frontis plane denudatum, ossaque bregmatis in sutura coronali depressa erant. Patella sinistra, radius et vlna dextri brachii diffracta erat, et aeger sine sensu iacebat. Duae venaesectiones et fomentationes aegrum excitabant, isque post nouem septimanas, non eleuatis tamen ossibus bregmatis, conualescebat. p. 342.

Part. XXXV. N. 3. BOENNEKENII Sen. *obseruatio de vtero clauso et magno ventriculo feminae, lapsu demortuae.* In dextro latere cranii ab osse bregmatis vsque ad basin fissura fuit, inter cranium et duram matrem sanguis extrauasatus, et in ventriculis cerebri serum cruentum inueniebatur. Processus odontoideus secundae vertebrae colli ex cauitate primae expulsus et post eam positus erat. Praeter haec ventriculus maximus conspiciebatur, qui ad finem versus pylorum magnum saccum formabat, qui in abdomine dependebat et ad quinque vel sex mensuras aquae recipere poterat. Os vteri incisuram quidem, non autem orificium habebat. Cum vterum a fundo vsque ad ceruicem dissecuisset, eius cauitatem bene formatam, adeoque ceruicis orificium internum apertum videbant, sed orificium externum tenera, densa et pellucida membrana plane occludebatur. p. 394.

Part. XXXVI. N. 2. GESNERI *disquisitio aquae medicatae.* Aqua fontis *Reichardsrothensis*, leuis, pura et diu incorrupta manens, lac admixtum non p. 481.

coagulat, nec efferuescit cum spiritu vel oleo vitrioli. Affuso oleo tartari per deliquium albescit et parum pulueris albi deponit; affuso argento, spiritu nitri soluto, coeruleſcit et puluerem coeruleo griseum praecipitat, qui aurantii coloris est, si mercurius sublimatus solutus infunditur; albus, ab aceto lithargyrii. Cum alumine soluto lacteſcit, syrupum vero violarum viridem reddit. Euaporata, terram albam in fundo reliquit, superius albogryseam. Prior cum acido vitrioli et nitri efferuescens, syrupum violarum viridem reddit, et parum in aqua soluitur; altera, parum efferuescens, odorem vrinosum spargit, si oleum vitrioli admiscetur; si vero haec massa igni imponitur, statim nigreſcit; si ferro candenti imponitur, mox liqueſcit, albescit et priori plane similis redditur. Quadraginta vnciae huius aquae duas exhibent drachmas terrae et salis. Cum igitur contineat 1) terram alcalinam, 2) parum salis medii et 3) parum sulphuris: putandum est, huic inesse vim sanguinem diluendi, viscidum resoluendi ac euacuandi, obstructionesque viscerum tollendi et purgandi.

P. 498. N. 4. ROENNEKENII Sen. *Obseruatio de sublata melancholia, ope sanguinis asinini.* Femina, variolis laborans, simul in melancholiam incidit, cum motibus conuulsiuis, subsultu tendinum et vigiliis, quae, superatis etiam variolis, in dies augebatur. Tandem Cl. Auctor sanguinem asini cum aqua anagallidis paratum, (vti in Act. Acad. Nat. Cur. Vol. VIII. Append. p. 1. describitur) aegrae exhibuit, atque sic melancholia plane cessauit.

P. 536. N. 7. *Obseruatio de sanguine albo.* Cum quis magnam copiam cremoris lactis comedisset, et paulo post se scarifaret, sanguinem instar cremoris lactis educebat, et supra sanguinem, quem statim venaesectione emiserat, verus cremor lactis natabat.

XV. Het

XV.

Het XIX Claſſe van de Genera plantarum van de Heer CAR. LINNAEUS, Syngeneſia genaamt, opgeheldert en vermeerdert. Mitsgaders een berigt van een nieuw-botaniſch ſtuk, aangaande het leeren kennen der Planten kort na hunne Geboorte of Uitſpruiting uyt hun Zaad, als meede de Beſchryving van een Zee-plant. Door DAVID MEESE Hovenier in de kruit-tuin te Franeker. Te Leeuwarden by H. A. de Chalmot 1761. 8mai. plag. 10. tab. aen. 8.

i. e.

Claſſis XIX Generum plantarum LINNAEI Syngeneſia dicta, elucidata et aucta; a DAVID MEESE.

Syngeneſiae, ad quam LINNAEUS praecipue ſic dictos compoſitos retulit flores, multis quidem modis, et a ſe inuicem, et ab aliis plantarum claſſibus differunt, attamen difficulter determinantur et in genera ſpeciesque diuiduntur. Qua re commotus Noſter Auctor, omnia, quae Syngeneſias plantas concernunt, ſimul proponere, difficiliora explicare, dubia enodare, erronea corrigere, omniaque clariora reddere allaborauit. Et quo ſcopum eo certius attingat, omnia in tabulis pertractauit, ac hinc inde notas adpoſuit. Siſtit itaque 1) *characterem communem* Syngeneſiae plantae, 2) *eſſentialem*, ab antheris in cylindrum coalitis, perforatum ſtylo et ſemine vnico infra receptaculum floſculi poſitò deſumtum; 3) *calicem communem* eiusque differentias,

ſimplicem et monophyllum, duplicatum calyculatum auctum et imbricatum, 4) *receptaculum commune* et quoad formam, quatenus globoſum, planum, concauum, conuexum et conicum eſt, et quoad ſuperficiem, quae punctata, nuda, piloſa, ſetoſa, paleacea et referta dicitur; 5) *corollam compoſitam*, quatenus vel ex lingulatis, vel tubuloſis, vel vtrisque mixtis conſtat, 6) *corollam propriam*, cuius lingula eſt truncata, obtuſiſſima, et lanceolata; tubus vero vel trifidus, vel tenuis recuruus limbo inaequaliter diuiſo, vel infundibuliformis ore quinquedentato, vel infundibuliformis tenuiſſimus limbo erecto quinquefido, vel cylindricus vel clauatus, tandem floſculi ſunt corollis plane deſtituti, nudi; 7) *pappum ſimplicem*, plumoſum, ariſtatum, ſetaceum, piloſum, foliaceum, dentatum, marginatum et lanatum; 8) *ſpecies floſculorum florumque compoſitorum reſpectu ſexus*. Haec omnia bene et dilucide deſcripſit additisque iconibus illuſtrauit. Vbique autem LINNAEUM ſequutus fuit, et modo in ſubdiuiſione florum compoſitorum quaedam non tam mutauit, quam potius addidit. LINNAEUS enim, vt notum eſt, nouem conſtituit ſpecies, Noſter vero Auctor vndecim; et quas
p. 28. addidit, gaudent vel *floſculis tubuloſis hermaphroditis (maſculinis) in diſco, lingulatis femineis in radio*, vel *floſculis infundibuliformibus hermaphroditis (maſculinis) in diſco, tubuloſo cylindricis femineis in radio*. 9) et 10) *Ordines compoſitorum* cum monogamia quinque, ſine eadem quatuor retinuit; 11) *clauem ſpecierum florum compoſitorum* ab Auctore ipſo ac LINNAEO ſtabilitorum dilucidatam dedit; 12) *Genera* ad quamlibet ſpeciem reducenda ſeorſim annotauit; 13) *Monogamiae genera* tradidit; et 14) *characteres generum inferiorum*, prout eosdem LINNAEUS in noua ſyſtematis editione dedit, nonnullis, quae IACQUINUS deſcripſit, additis repetiit. Non ſolum autem Lin-

Linnaeanam ſyngeneſiae diſpoſitionem facili atque perſpicua methodo expoſuit, ac latino belgicoque ſermone tradidit Cl. Auctor, ſed in adpoſitis quoque notis, aſt belgico tantum ſermone conſcriptis, plurima, quae partim priora illuſtrant, partim contra LINNAEUM dicta ſunt, addidit.

Monet ita, LINNAEUM nouem, ſe ipſum autem vndicem ſpecies florum compoſitorum quidem conſtituiſſe, duas tamen alias addi poſſe, vnam ſcilicet, cuius corolla communis ex vno floſculo conſtat, vt *Stoebe;* alteram, quae nec lingulatos, nec tubuloſos, nec nudos, neque vllos alios floſculos in diſco gerit, hunc potius nudum et in radio lingulatos hermaphroditos oſtendit; exempli loco adduxit *Prenanthen quartam*, quam in exſiccato ſtatu examinatam, ita comparatam fuiſſe vidit, idemque forſan in nonnullis *Eupatorii* ſpeciebus nec non *Elephantopo* locum habere monuit. LINNAEUS in Edit. Gener. 1754 p. 344 floſculos lingulatos maſculos commemorauit, qui vero nunquam exiſtunt, et flores ab eodem hermaphroditos, partibus femineis imperfectis, dictos, Noſter Auctor hermaphroditos maſculos commode dici poſſe, aſſeruit. LINNAEUM etiam vnam quandoque ſpeciem ad duo genera retuliſſe variis exemplis Cl. Auctor docuit; *Artemiſiae* ſpeciem ad *Seriphium* amandauit LINNAEUS in Spec. et Syſt. Nat. duas vero hasce plantas vnam eandemque eſſe mirum Auctori videtur, et in Philoſ. Bot. p. 77. vbi *Artemiſia* citata et *Seriphium* diſtinguitur, *Echinops*, *Corymbium*, et *Stoebe* quoque adducitur, cur autem in Spec. et Syſt. Nat. *Stoebe* et *Corymbium* longe a ſe inuicem remota, et *Corymbium* ad monogamias, *Stoebe* ad polygamias aequales relata fuerint, rationem invenire non potuit. *Staehelina centauroides* et *Santolina crenata* LINN. Spec. et Syſt. Nat. eandem ſiſtunt plantam, et *Matricaria recutita* cum *Anthemide nobili* LINN. Spec. conuenit, eademque *Anthemis* no. 7 in ſyſtem. notata

p. 30.
p. 26.
p. 34.
p. 30.
p. 31.
p. 34.

notata eſt *Matricaria ſuaueolens* ibidem nominata, *Baccharis iuaefolia*, quae recte ad ſyngeneſiam relata fuit, etiam in monoeciis *Iuae fruteſcentis* nomine adducitur. Monogamiae genera, vt *Iaſione*, *Viola*, minus recte ad ſyngeneſias referri, quatuor rationi-
p. 61. bus commotus, exiſtimat Cl. Auctor; flores enim non ex floſculis ſunt compoſiti, et ſi quoque eiusmodi ſimplices corollas flores compoſitos dicere velles, tunc vel nudae vel monopetalae eſſe deberent, ſed *Violae* cet. flos pentapetalus eſt; ſemina porro in ſyngeneſiis ſunt nuda, harum autem capſulis incluſa; et antherae tandem non perfecte coalitae, ſed vt in *Violis* quibusdam, ſibi modo proxime appoſitae. Egit etiam Cl. Auctor in fine huius tra-
p. 116. ctationis de floribus compoſitis plenis, variumque deſcripſit modum, quo plenitudo eorundem perficiatur, ſimulque ſomnum quaſi et vigilias, radiatorum
p. 125. inprimis, conſiderauit. In radiatis plurimis pluuioſa temperie et veſperi lingulati floſculi eam adſumunt directionem, vt diſcum inuoluant, tegant, ac quaſi comprehendant, alii, vt *Matricariae* ſpecies, *Anthemis*, *Othonna*, retrorſum pedunculum verſus recuruantur, nonnulli ſpirae in modum conuoluuntur, alii matutino tantum tempore et ſereno coelo aperiuntur, alii nec die nocteque, nec vnquam in directione mutantur. Quae res tanta viſa fuit Cl. Auctori, vt forte ab eiusmodi ſtatu florum mutabili diſtinctiui characteres deſumi poſſe, exiſtimauerit. Immo in dubio florum ſtatu, et dum radiati, lingulatique naturales pleni facti, propter eam, quam inter ſe oſten-
p. 123. dunt ſimilitudinem, difficilius diſtinguuntur, ad hanc mutabilem conditionem attendendum eſſe, bene monuit; naturales enim lingulati aperiuntur clauduntur-que ſaepius, lingulati autem, ex radiatis plenitudine facti, nunquam clauduntur, poſtquam prima vice
p. 119. aperti fuerunt; qui vero lingulati naturales pleni fiunt,

fiunt, praeter auctam corollam ſtigmata etiam longiora et craſſiora ſemina oſtendunt, exempla ſunt *Scorzonera*, *Lampſana* et *Tragopogon*.

Sequitur hanc pertractationem alia, qua de noua plantas ſyſtematice diſponendi ratione ſua cogitata propoſuit Cl. Auctor; plantas ſcilicet in primo ſuo et imperfecto ſtatu aeque facile diſtinctiuos characteres praebere, quam in perfectione, non modo hic in genere oſtendit, ſed etiam ex ſeminum, cotyledonum, partiumque, quae primo tempore propullulant, differentia, diſpoſitionem plantarum fieri poſſe, docet; aſt cum ea typis euulgata ſit, de eadem ſuo tempore plenius dicturi, nunc ſileamus, deſcriptio autem *Fuci marini*, appendicis loco, belgica lingua data, et addita icone illuſtrata nimis prolixa eſt, vt in compendio tradi commode vix poſſit. p. 127. p. 135.

XVI.

Ambroſina, nouum plantae genus. Deſcribente FERDINANDO BASSIO, horti medici exoticarum plantarum Bononiae Praefecto. Bononiae apud Laelium a Vulpe 1763. 4. pl. 1. fig. aen. 1.

Quum in Ari genere ſint ab omnium reliquarum plantarum, quoad fructificationem, multa diuerſa momenta, et in diuerſis etiam ſpeciebus ſingularia quaedam, tanti viſa botanicis quibusdam, quae ad noua conſtruenda genera adhibeantur, aliquando etiam non ſatis firma, in *Ariſaro Potamogeti folio*, quod BOCCONUS inter rariores plantas Siciliae retulerat, eiusmodi notas detexit Cl. Auctor, quas nouo conſtituendo generi pares credidit, illudque in honorem botanicorum, BARTHOLOMAEI et HYACINTHI AMBROSINORUM vocauit Ambroſinam. Eſt

Eſt autem hic generis character: CALYX ſpatha monophylla, ventricoſa, cucullata, baſi conuoluta, apice recuruato conueniens, et diſſepimenti cuiusdam ope duos continens loculos ſuperne inſimul communicantes, perſiſtens. SPADIX ſimpliciſſimus, cylindraceus, ſpatha longior. COROLLA nulla. STAMINA filamenta nulla, *Antherae* ſeſſiles, numeroſiſſimae, poſticae diſſepimenti facie adnatae. *Nectaria* duo ſubrotunda, concaua ad baſin antherarum. PISTILLUM *germen* ſubrotundum, *Stylus* cylindraceus. *Stigma* obtuſum. PERICARPIUM capſula ſubrotunda. SEMINA plurima ouata, nidulantia. OBSERVATIO Foemineas floris partes anterior, maſculinos poſterior ſeruat loculus. Ex radice perenni, tuberoſa et fibroſa, folia procedunt, longe petiolata ouato-oblonga. Spatha extus albida, intus purpureis maculis adſperſa, ſuperius apice mucronato incuruatur. Singulare eſt, eam pariete interno ſeu diſſepimento carnoſo, maculato diuidi, quare duo quaſi intra cauum ſpathae loculi adparent, in quorum anteriore foemineae floris partes, in poſteriore maſculinae continentur. Seſſiles antheras linea longitudinalis diſtinguit, ita vt octo vtrinque antherae in aceruum hinc illincque colligantur, ad horum baſin duo adnectuntur nectaria, ſuperius ſulco inſidet apex ſaturate purpureus, ad anteriorem loculum inclinatus. Quum autem loculi ſuperius inter ſe communicant, facile fieri credit Noſter, vt polline ſuo foecundante antherae impraegnent piſtillum. Fructus autem capſula fit, plurimis inſtructa ſeminibus, quae tamen matura non accepit Cl. Auctor.

Patet itaque ex his tum ratione diſſepimenti, tum ratione diſpoſitionis antherarum et ſeminum a congeneribus multum differre hanc plantam.

XVII.

XVII.

Noua physico-medica.

Membra Academiae Scientiarum, Elegantiorum Litterarum et Artium Lugdunensis *).

Pro-

*) Cum notitia exterarum societatum atque academiarum plurimis eruditis, nisi plane nulla, saltim manca esse soleat, eaque apud nos perdifficulter sit accipienda: gratiam apud lectores nos inituros esse speramus, primaria huius Academiae si hic subiungamus momenta historica.

Studio atque amore scientiarum elegantiorumque litterarum ducti plures ciues Lugdunenses anno iam millesimo septingentesimo sponte in societatem coierant, eo quidem consilio, vt vnitis laboribus vtrasque augerent amplificarentque. Haec societas iam tum *Academiae scientiarum* atque *litterarum elegantiorum* nomen sibi sumserat, licet ea, anno demum 1724 edicto regio probata et recenti iterum edicto, 1752 accepto, confirmata fuisset.

Hoc exemplum postea et alios excitabat, qui magis artibus fauebant et simili instituto eas quoque excolere suscipiebant. Quem in finem, sub eiusdem, anno 1724 promulgati, edicti regii data libertate, societatem quandam constituebant sub nomine *Academiae artium liberalium*, quam denique edicto quodam anno 1750 publicato Rex confirmauit, nomenque ipsi dedit *Societatis regiae artium.*

Vtrumque vero institutum, quum postea socii intelligerent, insignem inter se habere affinitatem, et praeuiderent, scientias et artes, si coniungerentur, maximo sibi inuicem vsui fore, a Rege petierunt, permitteret, vtramque societatem in vnicam combinari et exinde vnicum modo constitui corpus. Nec destitit Rex illorum precibus, sed combinationi huic, per edictum anno 1758 promulgatum, assentitus et ortae inde societati nomen *Academiae scientiarum, elegantiorum litterarum et artium Lugdunensis* largitus est.

Con-

Protecteur

M. le Duc de VILLEROY, Gouverneur de la Province.

Aca-

Conſtat itaque nunc haec Academia ex quadraginta ſociis ordinariis (*Academiciens ordinaires*) et ex numero ſociorum exterorum (*Academiciens aſſocies*) inconſtanti et arbitrario. Inter ordinarios nullus eſſe poteſt, quin ſemper commoretur Lugduni; ſi quis autem eorum Lugdunum relinquens alibi ſedem figit, ex ordinariorum numero expungitur relatus inter exteros socios. Vt ordinarius ſocius veteranis (*Academiciens veterans*) poſſit annumerari, requiritur, vt per quindecim annos laboribus ſuis vtilis fuerit Academiae. Qualibet hebdomade bis conueniunt ſocii, die nimirum et martis et iouis: quolibet vero anno tres habent conuentus publicos: primum die martis ſecundo poſt dominicam Quaſimodogeniti; ſecundum die martis primo poſt feſtum S. Ludouici; et tertium die martis primo menſis decembris. Labores ſunt diuiſi in duas claſſes, ad quarum primam matheſis, phyſica et eae artes pertinent, quae arctiſſimo vinculo cum his ſcientiis ſunt connexae. Huic itaque claſſi deſtinati ſunt viginti ſocii: bini nimirum geometriae, aſtronomiae, mechanicae, reliquis matheſeos partibus, anatomiae, botanicae, chemiae, et reliquis partibus phyſices; quatuor reliquis ex hac claſſe traditae ſunt artes: agricultura nempe, ars nauigandi, architectura et artes opificum etc. Ex altera claſſe ſedecim ſocii incumbunt in metaphyſicam, ethicam, iurisprudentiam, politicam, hiſtoriam, rem antiquariam, linguas, poeſin, eloquentiam, rem criticam et alias huius litterarum generis doctrinas; quatuor reliqui ſocii iis praefixi ſunt artibus, quae propius hoc litterarum genus attingunt, artificilicet pictoriae, ſculptoriae, muſices, mercaturae etc.

Quotannis Academia thema aliquod, vel ex mathematicis, vel phyſicis, vel artibus depromptum, exteris eruditis proponere ſolet diſquirendum atque pertractandum, et ea tractatio, quae poſtea ab Academia cenſetur optima, praemio condecoratur, quod eſt numiſma trecentarum librarum gallicarum (300 *livres*). Hoc praemium fundatum et Academiae teſtamento legatum

Academiciens Ordinaires.

Mathematiques Phyſique et Arts qui ſont relatifs a ces Sciences.

Annus receptionis

1736. M. BOULLIOUD MERMET, de la Société Royale des Sciences et Belles Lettres de Nancy Secretaire perpetuel.

1736. M. DELORME.

1736. M. l'Abbé DUGAIBY.

1738. M. l'Abbe de VALERNOD, Chanoine d'Ainai.

1740. M. BERAUD, Correſp. de l'Acad. Royale des Sciences et Aſſocié à celle de Villefranche.

1742. M. COLLOMB. Maitre Chirurgien Gradué, Lieutenant du premier Chirurgien du Roi.

1745. M. NOYEL de BELLE-ROCHE, grand Bailli d'Epée du Beaujolois, de l'Academie de Villefranche, Secretaire perpetuel de la Société d'Agriculture de Lyon.

1750. M. GRASSOT, Docteur en Médecine, Chirurgien Iuré, de l'Académie Royale de Chirurgie de Paris.

1751. M. PESTALOZZI Docteur Médecin en l'Univerſité de Montpellier, agrégé au College de Lyon, de la Société Royale des Sciences de Montpellier.

1751. M. de BLUMENSTEIN.

1754.

tum fuit a b. IOANNE PETRO CHRISTIN, ſocietatis huius, dum viueret, a ſecretis, anno huius ſeculi quinquageſimo quarto defuncto. Omnibus eruditis de hoc praemio certare licitum eſt, praeter ſocios ordinarios, quibus cenſura tantummodo et iudicium commiſſum eſt, quod de acceptis thematis propoſiti commentariis ferre ſolent in publico, qui poſt diem S. Ludouici celebratur, conuentu.

1754. M. de la TOURETTE, Conſeiller à la Cour des Monnoies, de la Société Royale de Nancy, Secretaire de la Société de Agriculture de Lyon, pour la Correſpondance étrangere.

1754. M. DUMAS.

1755. M. RAST de MAUPAS, fils, Docteur médecin de l'Univerſité de Montpellier, agrégé au College de Lyon, Honoraire de la Societé d'Agriculture de Lyon, et Médecin de l'Hopital General de la Charité.

1755. M. POUTEAU, fils, Docteur en Médécine, de l'Academie Royale de Chirurgie et de celle de Rouen.

1759. M. POIVRE, Correſpondant de l'Academie Royale des Sciences, de la Société de Metz.

1761. M. LOYER, Architecte.

1761. M. de FLEURIEU, Officier de la Marine.

1762. M. ROUX, Secretaire du Roi.

1762. M. LALLIE, Ingenieur en chef de la Generalité de Lyon.

1762. M. GAVINET, Chymiſte.

Belles Lettres et Arts qui en dependent.

1716. M. de la TOURETTE de FLEURIEU, Preſident honoraire à la Cour des Monnoies, ancien Prevôt des Marchands, Doyen de l'Academie, Secretaire perpétuel, et Aſſocié à l'Academie Royale d'Angres.

1738. M. l'Abbé LACROIX, Obéancier de S. Iuſt, Vicaire Général, de l'Académie de Rouen.

1738. M. CLAPASSON.

1739. M. de VILLE, ancien Ingénieur en chef, Lieutenant ordinaire de la Vénerie du Roi, Chev. de l'Ordre de Chriſt, de l'Acad. Royale d'Angers.

1745. M. BORDES, de l'Academie des Arcades de Rome et de la Société Royale de Nancy.

1746.

1746. M. GOY, Avocat.

1748. M. l'Abbé PERNETTI, Chevalier de l'Egliſe de Lyon de l'Academie de Villefranche.

1749. M. l'Abbé GREPPO, Chanoine de Saint Paul.

1751. M. de BORY, Chevalier de l'Ordre de S. Louis et de celui de S. Lazare, Commandant du Château de Pierre-Scize.

1752. M. l'Abbé de PUSIGNIEUX.

1752. M. PERRACHE, Sculpteur de l'Ecole de Rome, ancien de l'Acad. Imperiale de Florence.

1753. M. TOLOSAN, Avocat genéral a la Cour des Monnoies.

1754. M. NONNOTE, Peintre du Roi, de l'Academie Royale de Peinture et Sculpture et Peintre de la Ville.

1755. M. du GAS de QUINSONAS.

1755. M. de SOZZI, Avocat au Parlement, de l'Acad. de Villefranche et de la Société Royale de Nancy.

1756. M. TERRASSON de BAROLLIERE.

1759. M. BERTHELON de BROSSE, Conſeiller à la Cour des Monnoies.

1760. M. GENEVE, l'aîné, Exconſul, premier Syndic du Commerce.

1760. M. l'Abbé MILLOT, Vicaire générale.

M. . . . . .

Academiciens Veterans.

M. CHEINET, de l'Academie de Villefranche, *à Lyon.*

M. de REGNAULD, Doyen des Conſeillers de la Cour des Monnoies, *à Lyon.*

M. l'Abbé de BARCOS, *à Paris.*

M. DEBILLY, *à Paris.*

M. MICHON, *à Paris.*

M. l'Abbé de BUSSY, *à Mâcon.*

M. de MONTDORGE, Maitre de la Chambre aux Den. *à Paris.*

M. de la VALETTE, Chevalier d' honneur à la Cour des Monn, *à Lyon.*

M. BLANCHET de PRAVIEUX, *à Lyon.*

M. de REGNAUD de PARCIEU, *à Lyon.*

M. MATHON de la Cour, *à Lyon.*

M. GARNIER, Médecin du Roi *à Paris.*

M. OLIVIER, pere, Doct. en Médecine agr. au College de Lyon, Corr. au Colleg. des Méd. de Nancy, Medecin ordinaire de S. M. le Roi de Pologne, Duc de Lorraine et Bar, *à Lyon.*

M. de GLATIGNY, Conseiller au Parlement de Paris, *à Paris.*

M. BERTIN, Ministre d'Etat, Controleur Général des Finances, *à Paris.*

M. THOME, *à Lyon.*

Academiciens Associés.

M. PERRICHON; Conseiller d'Etat, ancien Prévot des Marchands *à Lyon.*

M. QUESNAY, de l'Academie des Sciences, Médecin Consultant du Roi, *en Cour.*

M. MENARD, Conseiller au Présidial de Nismes, de l'Academie Royale des Inscriptions et Belles Lettres, *à Paris.*

Le P. MORAND, *à Avignon.*

M. MOEGLING, Docteur et Professeur en Médecine, de l'Institut de Bologne, *à Tubinge.*

M. GROLLIER de SERVIERES, Chevalier de Malthe, Marechal de Camp, *à Paris.*

Le P. IACQUIER, Minime, *à Rome.*

Le P. le SEUR, Minime, *à Rome.*

M. VAUCANSON, de l'Académie Royale des Sciences, *à Paris.*

M. BUR-

M. BURDIN, Receveur général des Fermes du Roi, *à Tours.*

M. BOLLIOUD, Chanoine Régulier, Commandeur de la Maiſon de S. Antoine de Rouen, *à Rouen.*

M. HUGON, Me. Chirurgien, *à Arles.*

M. de VOLTAIRE, Gentilhomme ordinaire du Roi, de l'Academie Francoiſe, de celles de Londres, de la Cruſca, de Bologna et de Petersbourg.

M. HELLOT, de l'Académie Royale des Sciences, et de la Société Royale des Londres, *à Paris.*

M. CAUMONT, Médecin ordinaire du Roi, *à Paris.*

M. HEVIN, Secretaire de l'Academie Royale de Chirurgie, Profeſſeur et Demonſtrateur Royal, premier Chirurgien de Madame la Dauphine, *en Cour.*

M. l'Abbé de GUA de MALVES, de l'Acad. Royale des Sciences, Lecteur Royal en Philoſophie, *à Paris.*

M. de la CHAPELLE, *à Paris.*

M. l'Abbé STAY, *à Rome.*

M. de THESUT, *à Dyon,*

M. DEMOREY, Ingénieur du Roi, *à Châlons-ſur-Saône,*

Le P. PEZENAS, Hydrographe du Roi, *à Marſeille.*

M. MORAND, fils, Docteur Régent de la Faculté de Médecine de Paris, de l'Academie des Sciences, *à Paris.*

M. de la FOND de SAINT-YENNE, *à Paris.*

M. TITON du TILLET, *à Paris.*

M. l'Abbé de MABLY, *à Paris.*

M. de GARNERANS, premier Préſident au Parlement et Intendant de Dombes, *à Trevoux.*

M. MALLET, de l'Académie de Copenhague, Profeſſeur en Eloquence et en Langue Françoiſe, *à Copenhague.*

M. l'Abbé BULLET, Profeſſeur de Théologie en l'Univerſité et de l'Académie de Beſançon, *à Beſançon.*

M. le Marquis de MAUGIRON, Brigad. des Arm. du Roi, *à Paris.*

M. SAVERIEN, Ingenieur de la Marine, *à Paris.*

M. IALABERT, Profeſſeur de Mathematiques, *à Geneve.*

Le P. FERY, Minime, Profeſſeur de Mathematiques, *à Dole.*

M. LOUIS, Secretaire de l'Acadméie Royale de Chirurgie, *à Paris.*

M. GOULARD, de l'Académie de Montpellier, *à Montpellier.*

M. POZZI, de l'Inſtitut de Bologne, *à Bologne.*

M. du BESSI, Subdélégué de M. Intendant, *à S. Etienne.*

M. IOANNON de ST. LAURENT, de l'Academie Florentine, *à Florence.*

M. l'Abbé BOSSUT, Profeſſeur Royal de Mathem. *à Mezieres.*

M. TRIBOUDET de MAINBRAY, Docteur en Droit Civil et Canon. Demonſtrateur de Phyſique Experimentale, *à Dublin.*

M. MARTEAU, Docteur, Regent de la Faculté de Medecine, *à Paris.*

M. de la CONDAMINE, Chevalier de S. Lazare, de l'Académie Françoiſe, de l'Académie Royale des Sciences et de celle de Londres, *à Paris.*

M. MANSON, Commiſſ. d'Artill. Maior de l'Ecole, *à Grenoble.*

M. de GENDRIER, Inſpecteur général des Ponts et Chauſſées de France, *à Paris.*

M. le FRANÇOIS de la LANDE, des Académies des Sciences de Paris et de Berlin, *à Paris.*

M. PI-

M. PITOT, Chevalier de l'Ordre de St. Michel, Penſionnaire veteran de l'Academie des Sciences de Paris, de celles de Montpellier et de Londres, *à Montpellier.*

M. FLACHAT, Négotiant de Conſtantinople, Directeur des Manufactures Royales de St. Chaumond, *à Lyon.*

Mad. du BOCAYE, de l'Académie des Arcades de Rome, *à Rouen.*

M. ELIE BERTRAND, des Academies de Berlin, Gottingue, Leipſic et Mayence, *à Berne.*

M. BASSET de la MARELLE, premier Avocat général au Parlement de Dombes, *à Trévoux.*

M. le Duc de NOYA CARAFA, *à Naples.*

M. DREUX du RADIER, *à Paris.*

M. le CAT, Secretaire perpétuel de l'Académie de Rouen, Aſſocié a celle de Chirurgie de Paris, Membre de celle de Londres, Madrid et Berlin, *à Rouen.*

M. l'Abbé VART CURE de St. MARTIN de VIVIER, des Académies de Rouen et de Caen. *à Rouen.*

M. le Comte de TRESSAN, Lieutenant-Géneral des Armées du Roi, de la Société Royale de Nancy, *à Nancy.*

M. le Chevalier de SOLIGNAC, Secretaire des Comm. du Roi Stanislas, Secretaire perpetuel de la Soc. Roy. de Nancy, *à Nancy.*

M. GOESLARD de MONTSABERT, Conſ. au Parlement de Paris, de l'Académie Royale d'Angers, *à Angers.*

M. l'Abbé ROUSTILLE, Grand Chantre de la Cathédrale d'Angers, de l'Académie Royale de la même Ville, *à Angers.*

M. de BROSSES, Preſident au Parlement de Dijon,

Aſſocié à l'Académie Royale des Inſcriptions et Belles Lettres, *à Dijon.*

M. l'Abbé LAUGIER, des Acad. de Marſeille, et d' Angres, *à Paris.*

M. D'AUBENTON, Maire de Montbar, Subdélégué de Intend. de Dijon, *à Montbar.*

M. PERRONET, de l' Acad. Roy. d' Architecture de Paris, Inſpecteur général des Ponts et Chauſſées et des Salines de France, *a Paris.*

M. D'AMBOURNAY, de l'Académie de Rouen, *à Rouen,*

M. SCHMIDT, Correſpondant de l'Acad. Roy. des Inſcriptions et Belles Lettres, Membre de celles de Cortonne, Luque, Goettingue, Munich, de la Société des Antiquaires de Londres, des Phyſiciens de Bâle et de celle d' Agriculture de Berne, *à Berne.*

Le P. FOURCAULT, Religieux de l' Ordre des Minimes, *à Lyon.*

M. l'Abbé THIOLLIERE, *à St. Etienne en Forez.*

M. D'AUMONT, Docteur en Medécine de la Faculte de Montpellier, et Profeſſeur Royal en l'Univerſité de Valence, *à Valence en Dauphine.*

Ab eadem, cuius membra iam enarrauimus, *Lugdunenſi* Scientiarum Academia nuperrime noua propoſita fuit quaeſtio, ad annum 1765 pertinens. Quum enim coria, cum ad armorum, tum ad alios vſus neceſſaria, non aeque in Gallia, ac in aliis exteris regnis, perfici obſeruatum ſit, optat Ill. Academia, vt inueniatur auxilium, quo coria denſiora adeoque dura reddi poſſint, vt nec glandes plumbeae e ſclopetis minoribus exploſae, neque acutiſſimum ferrum, ea penetrare queant. (*Trouver le moyen de durcir le cuir, et de lui donner une ſorte de trempe qui le rende impénétrable aux bales de mouſquet, et aux*

et aux atteintes du fer le plus tranchant et le plus offilé). Ante primum diem aprilis iam dicti anni 1765 commentarios expectat Academia, reliquis iam satis cognitis conditionibus obseruatis.

De respirationis modo causisque proximis doctrina, quo grauior inuestigatuque difficilior semper habita, eo maiori quoque studio a medicis huc vsque inquisita, nuperque demum ab Ill. in primis HALLERO valde diligenter penitusque fere explicata fuit. ROTHOMAGENSIS tamen scientiarum artiumque Academia eam haud indignam iudicauit, quam in praemii anno 1764 consequendi spem eruditis proponeret. Illius itaque *mechanismum atque vsus* (*le méchanisme et les usages de la respiration*), non in genere tantum cupit expositos, sed sequentium quaestionum enodationem vna postulat: *Num costae nimirum in inspiratione aeque ac exspiratione, propius ad se inuicem accedant, vel a se recedant? sanguis, num densior, an rarior, fiat ab aere inspirato? Num aer iste sanguinem ingrediatur, nec ne? Vnde rubicundus, quem sanguis tum temporis acquirit, color oriatur? Num ille copia maiore motuque liberiore aut rapidiore moueatur inspirationis, an exspirationis, tempore? Num denique duobus hisce interuallis aliqua mutatio fiat in quantitate motuque vasorum maiorum ad cordis auriculas abeuntium aut ex corde egredientium, et talis, si qua detur, quanam in re consistat?* Ante mensis iunii initium huius anni 1764 ad perpetuum Academiae secretarium, Cl. LE CAT mitti debent commentarii super hac materie conscripti.

Aliam quoque *eadem* Ill. Academia obtulit quaestionem, cuius optimae solutioni praemium propter sumtus ideo faciendos duplicatum, ducentorum scilicet thalerorum gallicorum, promittit, anno 1766

ſoluendum: quaenam in Normannia nimirum dentur fodinae, cum metallorum, tum ſemimetallorum, ſalium atque bituminum? et quaenam ex illis effodiendis capi poſſint emolumenta? (*Quelles ſont les mines de Normandie, tant metalliques que demimetalliques, ſalines et bitumineuſes, et les avantages qu'on pourroit tirer de leur exploitation?*)

Duplicatum porro praemium, argumento de emendandis diuerſis aegrorum generibus olim praefixum *), duobus viris illud optime merentibus viſis, ſuperiore anno decreuit eadem Academia *Rothomagenſis*, vnum Cl. BARBERET, primo exercituum medico, nunc Burgi Breſſiae conſtituto, alterum Cl. CARO, ſacrorum antiſtiti prope Meldas. Alius autem ſuper hac materie traditi commentarii, etiam bene exarati, Auctorem, Cl. SACHE, prope Cenomanum Canonicum, eo honore iudicauit dignum, vt illius epitomen prioribus diſſertationibus adiungendam curaret.

Regia *Pariſienſis* Chirurgiae Academia ad ſolitum praemium anno 1765 obtinendum ſequens propoſuit argumentum: veram ſcilicet illorum tumorum determinare notionem, qui gangliorum nomine cogniti ſunt, eorum differentias atque remedia indicare, quae in ſingulis eorum generibus et ratione ſingulae, quam occupant, partis prae aliis ferre poteſt ars chirurgica. *De determiner le caractere eſſentiel des tumeurs connus, ſous le nom de Loupes, d'expoſer leurs differences et quels ſont les moyens, que la Chirurgie doit employer de préference dans chaque eſpece et relativement à la partie qu'elles occupent.*

Prae-

*) Commentar. n. Vol. X. P. II. p. 367.

Praemium ab Academia *Lovanienſi* ſuper optima arthritidis expoſitione olim oblatum *) ſuperiore anno adiudicatum fuiſſe legimus Viro Cl. IOANNI PHILIPPO LIMBOURG, Med. D. et Medico Spadano in Epiſcopatu Leodienſi, qui iam ante plures annos tractatu, de aquis mineralibus Spadanis edito, inter eruditos cum laude innotuit **). Diſſertationem de arthritide nunc ab ipſo conſcriptam typis iam eſſe expreſſam percipimus, cuius ſummam, ſimul ac ad nos illa peruenerit, lectoribus noſtris exponemus.

Quem ſupra propter tentamina, ad ſexum plantarum declarandum ab ipſo facta, laudandi habuimus occaſionem ***), Cl. IOSEPHUS THEOPHILUS KOELREUTER, Med. D. Botanices et Hiſtoſtoriae Naturalis olim Profeſſor Petropolitanus, a Sereniſſimo Wurtembergiae Duce deinde Profeſſoris Hiſtoriae naturalis titulo atque honore exornatus, *Caluae* in Wurtembergico ducatu degens in plantarum obſeruationibus huc vsque ſtrenue elaborauit, nunc vero a Sereniſſ. Marchione Badenſi Conſiliarius et Hiſtoriae naturalis Profeſſor denominatus in oppidum iſtud ab egregio horto botanico valde celebre prope Durlacum, *Carlsruhe* dictum, feceſſit, vt non reſtaurando ſolum illi horto, per belli iniurias hactenus neglecto, ſed botanicae quoque vlterius excolendae, operam dare pergat.

Pata-

*) ibid. Vol. X. P. III. p. 554.

**) ibid. Vol. III. P. II. p. 292. Ab extero quodam magnae famae diario in eum ſeducti fuimus errorem, qno hanc relationem cum lectoribus noſtris iam tum communicantes, verum Cl. Auctoris nomen omitteremus, v. Comment. n. Vol. X. P. IV. p. 719.

***) ibid. Vol. X. P. III. p. 469.

Patauii in locum b. IOSEPHI ANTONII PUIATI anno iam 1762 Medicinae Practicae Professorem Publicum Primarium surrogatum esse legimus Ill. Comitem IACOBUM SCOOLO, Med. D. ibidemque huc vsque Professorem Publ.

Petropoli relatum habemus, quod Augustissima Imperatrix, CATHARINA huius nominis secunda, Virum Perillustrem, GEORGIUM L. B. DE ASCH, Med. D. qui in vltimo, contra Borussos gesto bello supremi Russicorum exercituum medici munere functus fuerat, in eodem quoque nunc confirmauerit, annuo mille vncialium thalerorum stipendio eum simul cohonestans, quae Imperatricis gratia eo magis ab ipso aestimari debet, quo rarius euenire solet, vt tale munus, restituta pace, persistat. Neque fere esse putamus, cur in memoriam reuocemus lectoribus nostris, eundem esse virum Cl. qui anno huius seculi quinquagesimo doctissimam illam dissertationem *de primo pare neruorum medullae spinalis* Gottingae defenderat, Doctoris medici honores inde consecutus. Patrem eius, FRIDERICUM, felicem sex filiorum patrem, Consiliarium status, qui dici solet, atque summum cursuum publicorum in imperio Russico directorem, Liberi Baronis honoribus cum tota ipsius gente superiore anno exornauit Imperatrix.

Alio insuper exemplo, quanti doctorum virorum merita faciat Augustissima Russorum Imperatrix, nuperrime testata fuit, quum Virum Cl. ANTONIUM RIBERIUM SANCHES Med. D. qui olim ipsi a sanitatis tuendae consiliis fuerat, nunc autem ex anno seculi quadragesimo septimo Parisiis degit, membri honorarii Academiae scientiarum Petropolitanae honores solitumque praemium annuum, ex illo

illo tempore illi denegatum, non ſolum confirmarit, ſed et annuum mille thalerorum vncialium ſtipendium addere haud dedignata ſit.

Vienna Auſtriae porro ſimilem accepimus relationem, quod nimirum Auguſtiſſimus Romanorum Imperator, FRANCISCUS, cum Auguſtiſſima coniuge, MARIA THERESIA, quippe quae ſexus ſui verum decus non ſolum propter ſummam, qua eminet, imperii dignitatem, ſed propter virtutum etiam, quibus conſpicua eſt, excellentiam, appellari debet, archiatrorum ſuorum Comitem, quem tantum nominaſſe loco omnium laudum ſufficit, GERARDUM VAN SWIETEN, ſingulari affecerint honore, iubentes, vt in publicum meritorum ipſius atque honorum documentum, imago ipſius in academico, quo medicae lectiones habentur, auditorio erigeretur, ſequenti addita inſcriptione:

FRANCISCUS I *et* MARIA THERESIA,
Augg. hanc effigiem
GERARDI L. B. VAN SWIETEN
ob ſtudium medicum ab ipſo
feliciter emendatum
in Auditorio huius facultatis publico
appendi iuſſerunt
die XXX Decembr. 1763.

Neque poſſumus, quin denique propter rei affinitatem, commemoremus, ſereniſſimum Principem Electorem Palatinum, CAROLUM THEODORUM, celebrem illum hiſtoriae naturalis cultorem Ratisbonenſem, IACOBUM CHRISTIANUM SCHAEFFER, propter ſtrenuos ipſius labores atque indefeſſa circa hiſtoriae naturalis ſtudium merita, inſigni illa numiſmatum collectione donaſſe, quae iconum

iconum seriem omnium Principum Electorum Palatinorum exhibent.

Quem admodum autem meritis virorum doctorum, qui adhuc viuunt, sua pretia solere statui laetamur, sic et eorum, qui vita defuncti sunt, non iacturam solùm dolemus, sed eorumque etiam conseruare memoriam fas esse arbitramur.

Ex his, quem, licet nostris limitibus maiorem superque illos elatum visum, ad nostros tamen suo modo referri debere existimauerimus, nominare licet GEORGIUM Comitem DE MACCLESFIELD, Regiae Scientiarum Societatis Londinensis Praesidem, aliisque muneribus ac dignitatibus, suoque in primis in litteras amore earumque amplificandarum studio conspicuum atque illustrem factum, qui senio confectus, nuperrime, hoc scilicet anno 1764 die duodeuicesimo martii viuere desiit *Londini*. Inter alia, quibus bene de patria meruit, illud quoque referri debet, quod multis remotis impedimentis, multisque per triginta annos adhibitis laboribus, tandem id obtinuit, vt fasti noui stili, prout dici solent, in Angliae prouinciis reciperentur.

Notitia de obitu CAROLI ALSTONII Med. D. Materiae Medicae, Botanices et Medicinae Professoris in Academia Edinburgensi, Societatis Philosophiae et Collegii Regii Medicorum, vtriusque Edinburgensis, Socii, Viri integerrimi, paulo quidem serius ad nos perueuit, illam tamen, qualem ab amico Edinburgensi accepimus, nunc illico lectoribus nostris tradimus:

Qui nouas disciplinas instituunt, quibus scientia latius per orbem promouetur artesque generi humano vtiles magnopere excoluntur, hi optimo iure merentur, vt sui suorumque inceptorum memoria

ad posteros tradatur, eoque magis, si superstites ob vitae integritatem bonorum omnium fauorem sibi conciliauerint. Vtraque de causa hoc sibi iustissime vindicat CAROLUS ALSTON, quippe qui anno 1716 praefectus horto regio et Botanices Professor constitutus, Leidam petiit, vt eximii BOERHAAVII praelectiones audiret et plantarum demonstrationes videret, et anno 1720 Botanicen systematicam Edinburgi docere et primus praelectiones de materia medica habere incepit. Tunc temporis nulla alia medicinae pars Edinburgi instituta fuit praeter anatomiam a Viro Celeberrimo, ALEXANDRO MONRO, qui eodem anno, quo Noster, praelectiones et demonstrationes coeperat. Ab his igitur orta est Schola Medica Edinburgensis, quorum tanta fuit verecundia, vt, nisi pater ALEXANDRI studio maxime laudando eos perpulisset ad praelectiones primas publicas, schola medica eo tempore vix instituta fuisset. CAROLUS ALSTON vtramque partem, botanicam et materiam medicam, docendo ad diem vsque 22 nouembris anni 1760, quo obiit, assidue occupatus erat. Annos circiter viginti ante obitum a Magistratibus Edinburgensibus Botanices Professor Ciuicus constitutus et horto vrbano praepositus fuit in locum demortui GEORGII PRESTON, Professoris Ciuici. Praeter dissertationes infra narrandas, quas ediderat, dissertationis de calce viua et aqua calcis quartam partem, nec non nouum de opio tractatum in promtu, et ad prelum mitteretur, habuit. Praelectionibus quoque de materia medica breui ante obitum vltimas admouerat manus, in quibus multa accurate obseruata, multa iusta ratiocinia et plurima iudicia grauia de auctoribus, qui de medicamentis scripserunt; ex quibus quoque apparet, per latum Britanniae regnum nihil magis ad insignem in methodo praescribendi cultum contulisse, quam celeberrimi huius

viri

viri praelectiones. Haec et cetera omnia manuſcripta cum muſeo rerum naturalium iam ſunt penes ſucceſſorem eius, IOANNEM HOPE. Operum CAROLI ALSTON in actis medicis Edinburgenſibus inueniuntur ſequentia: *Powder of Tin an anthelmintic medicine: a Diſſertation on Opium: Extravaſated blood in the Pericardium;* porro in *Eſſays Phyſical et Literary, a diſſertation on the ſexes of plants* *). Seorſum edita fuerunt ſequentia: *Index plantarum praecipue officinalium, quae in horto medico Edinburgenſi a* CAROLO ALSTON *ſtudioſis demonſtrantur. Edinburgi* 1740: *Index medicamentorum ſimplicium triplex. Edinburgi* 1752: *Tirocinium Botanicum Edinburgenſe conſcriptum a* CAROLO ALSTON. *Edinburgi* 1753 **): *A Diſſertation on Quicklime and Limewater, Edinburgh. A ſecond Diſſertation on Quicklime and Limewater. Edinb.* 1755: *A third diſſertation on Quicklime and Limewater, Edinb.* 1757 ***).

Ex praegreſſis iam apparet, in locum b. ALSTON ſurrogatum eſſe Virum Cl. IOANNEM HOPE Med. D. et Prof. a quo, ſi doctiſſime ipſius labores id permittant, poſthuma beati ipſius amici opera editum iri ſperamus.

Facere tandem non poſſumus, quin paucis commemoremus, ſupremam Curiam *Pariſienſem* (*Parlement*) de variolarum inſitione vlterius ſuſcipienda prorſus interdixiſſe, donec eam denuo permiſerit.

Ex

*) Comment. noſtr. Vol. V. P. I. p. 58.

**) ibid. Vol. V. P. IV. p. 701.

***) Quantum quidem nobis conſtat, tractatum de calce et aqua calcis viuae anno 1753 prima vice editum fuiſſe, alteram tertiamque vero ſupra enarratam diſſertationem, totidem ſaltem prioris eſſe editiones quibusdam tantum mutationibus aut emendationibus hinc inde interſperſis.

Ex tabulis publicis ideo ab ea editis intelligimus, a multis ciuibus contra eos, qui in Gallia huc vsque hanc methodum exercere coeperunt, non nullas querelas motas, iſtamque valde ſuſpectam redditam fuiſſe. Vt igitur in re tam ardua rite procederet ſuprema illa curia, et Theologorum et Medicorum ordini in mandatis dedit, vt ſuum de hoc modo, morbum iſtum dirum vel mitigandi vel forte amplius augendi, ferant iudicium, ita tamen, vt Medici primo tradant ſuum, eoque cum Theologis communicato, ab his demum expectetur alterum. Facultas igitur medica paulo poſt duodecim elegit ex ſociis, qui in graue hoc argumentum inquirentes ad ipſam referant, quid arbitrentur: Num et ſub quibus conditionibus illa forte methodus conducat, nec ne? Interim in praeſenti neque de iudicio medicorum, neque de noua a ſuprema curia promulgata ſententia aliquid percepimus: in relationibus tamen publicis ante breue tempus legimus, in conuentu ideo a medicis habito de hac re nihil fuiſſe conſtitutum, quum eorum ſex ab vna parte, reliqui vero ſex ab altera ſteterint, ideoque diiudicationem ad aliud demum tempus dilatam fuiſſe.

Memoria IOANNIS HIERONYMI KNIPHOFII, Pathologiae et Praxeos P. P. O. in Academia Erfordienſi, Ordinis Medici Senioris et Adſeſſoris primarii, Acad. Nat. Curioſ. Adiuncti et Bibliothecarii.

Qui literarum ſtudiis vitam dicare conſtituunt. ii propemodum omnes leuiſſimo momento impelluntur, vt animum ita inducant, cum et aetatis puerilis inconſtantia ac temeritas a certo propoſito aliena ſit, nec ignoratio rerum humanarum de-

liberationem admittat. Contra ea paternum forte exemplum, quotidie oculis obuersans, mentes incendit; vana opinio eruditionis, cuius ne naturam quidem norunt, et quam vel sermonibus hominum, vel multitudine librorum, vel singulari vestitu metiuntur, irritat voluntatem; etiam spes quaedam hereditatis, doctrinae primo specimini ab imperito amico propositae, facile allicit. Accedit et contumacia parentum, vna libidine liberos dicantium literis, quorum scilicet praeclarum ingenium se deprehendisse iudicant, cum ipsi vix satis calleant opificium. Nonnumquam fortuitus euentus vel augendis vel imminuendis vitae commodis animum ad literas inclinat. Quod denique nonnulli interiori quadam voce se velut admonitos dicunt, id admodum fallax est, et haud dubie ab externa causa ortum. Sed omnes has leuissimas causas ita regit Deus, vt in ipsa literarum tractatione verior amor incendatur, certiusque consilium capiatur, denique leuiter olim impulsus animus grauissimis causis adductus videatur. Et KNIPHOFIUS habuit quasi fortuita literarum initia, a quibus tamen acerrimo studio ad felicissimum finem progressus est, vt susceptae voluntatis doctrinae tractandae eum poenitere non deberet.

Patricia gens KNIPHOFIORUM, iam sexto decimo seculo Hildesii nobilis, ab eodem tempore Erfordiae coepit inclarescere, in qua vrbe IO. MELCHIOR KNIPHOFIUS, Medicinae Practicus Experientissimus, hunc nostrum ex ANNA CHRISTINA BRUCKNERIA a. 1704. d. 24 Febr. suscepit, qui, etsi quadriennem filium, tali tamen matri reliquit, quae et satis esset perita formandi ad bonos mores animi, et vehementer curaret filium eruditis praeceptoribus tradendum, in quibus fuit WEINGAERTNERUS, scholae Praedicatorum Rector. Haec pars aetatis KNIPHOFII magnum habuit et diuturnum a fractura

ctura coſtae incommodum, quod cum eum ipſos duo annos adflictarit, litterarum quoque ſtudio, praeſertim in illa aetate, graue impedimentum obiecit, niſi potius profuiſſe dicendum eſt. Nam quotidiana illius laeſionis tractatio, chirurgorum dexteritas, et admiratio quaedam eius ſcientiae, quae humani corporis ſaluberrimam curam contineret, fortaſſe etiam ſermones medicorum et chirurgorum, ita vehementer pueri animum ad medicinae amorem commouerunt, vt huic potiſſimum vitam, operam, ſtudiumque dicare decerneret: quam voluntatem adultior aetas et certius conſilium probauit atque firmauit. Adeo nullum eſt malum, quin aliqua ex parte proſit. Itaque a. 1718 a STILLERO, gymnaſii directore, accepit eam diſciplinam, quae lectionibus academicis aptum efficeret animum, ſimul, ſiue quod motu quodam animi ageretur, ſiue has res medico putaret vſui futuras, lineamenta corporum adumbrare et ligno incidere didicit: certe videtur in harum artium ſtudio praeparatio fuiſſe aut occaſio inueniendorum ectyporum, de quibus poſtea dicetur. Quidquid temporis ab his occupationibus vacui habuit, id antiquis Erfordiae monumentis conquirendis impendit. Talem accepit ciuem academia Ienenſis a. 1720, praebuitque cupiditatis explendae largiſſimam occaſionem, cum doctores haberet SYRBIUM, WUCHERERUM, SCHMEIZELIUM, philoſophos, WIDEBURGUM, mathematicum, WALCHIUM et GREIFFENHAHNIUM, illum latinae linguae praecepta explicantem, hunc gallicae, praeter quos praeceptores KNIPHOFIVS etiam FABRICIO vſus eſt, qui chiromantiae artem explicabat. Tum vero SLEVOGTII, WEDELII et HILSCHERI medicas ſcholas adeundas putauit, ante omnes TEICMEYERI, qui ei domum, bibliothecam et animum aperuerat: quae comitas tanto fuit cum vtilitate KNIPHO-

FII copulatior, quanto fructuosior ad incrementa doctrinae videri debuit. Namque TEICHMEYERUS eum et bibliothecae praefecit, et chemicis experimentis interesse passus est, ad aegrotos item suo nomine visendos misit, denique exteris de aduersa valetudine consulentibus respondere voluit. Redux Iena, non contemnenda doctrina ornatus, Erfordiae a. 1727 Doctoratus honorem cepit, proposita dissertatione *de Lepra Arabum s. Elephantiasi*, quae fuit historia morbi, quem Ienae sua cura feliciter sanauerat. Postea patriae vrbi duplici modo gratum animum declarauit, et habendis lectionibus academicis, et curanda aegrorum salute, ac profecto vtroque in genere non solum officio suo satisfecit, magnamque adiunxit patriae vtilitatem, sed etiam fidei doctrinaeque laudem ipse sibi parauit: quamquam et hic fructus patriae communis existimari debet. Proprius ipsi KNIPHOFIO fructus fuit in muneribus ei demandatis, vt in Professione Med. Extraord. a. 1737 accepta, quae tamen hoc ipso anno cum professione institutionum medicarum mutata est, et in Decanatu Medici Ordinis saepe gesto. His meritis honoribusque Viri adducta Naturae Curiosorum Academia eum, iam a. 1733 cooptatum, censente ita Ill. BUCHNERO, Bibliothecarium ab a. 1745 esse voluit, etiam Adiunctum Senatui, adeoque inter principes Academiae referri. Praeter haec electus est a. 1741 Inspector ecclesiae et scholarum Minoritarum, quatuor annis post orphanotrophei euangelici, cuius muneris fides et integritas ac paterna orphanorum cura luculento suorum testimonio condecorata est. Accidit ei calamitas, quae viris doctis sine dubio omnium est acerbissima, quasi et puerilis et virilis aetas eius exercita miseriis esse deberet, nam domus cum bibliotheca et rei familiaris magna parte incendio absumta est: dicitur tamen contra hanc penuriam

nuriam ſatis obfirmato fuiſſe animo, nec quidquam de ſtudio literarum et amore remiſiſſe. Extremo vitae anno Rectoratum Academiae geſſit, acceptum quidem a. 1762, ſed in a. 1763 continuatum. Reſtat vt de ratione ectyporum ab eo excogitata aliquid dicamus. Nempe primus KNIPHOFIUS vidit, plantarum figuras non tantum aereae aut ligneae tabulae inciſas chartis imprimi poſſe: inſtituit ergo, plantas ipſas, quales e terra euelluntur, colore illitas atque ita ſubiectas prelo exprimere, quo modo craſſities et forma caulium ac radicum, figura foliorum et florum, vere ad viuum, ſiue potius a viuo exemplari expreſſa, ſatis accurate cognoſci poteſt. Specimina edita ſunt in *Botanica Originali*, quam eius nutu et conſilio poſtea continuauit TRAMPIUS, typographus Halenſis. Etiam thermometra ſuo modo accommodate ad vſus medicinae correxit. Firmam eius valetudinem extremis vitae annis labefactare coepit pectoris morbus, cuius vis ipſa temporis diuturnitate ita creuit, vt ei d. 23 Ian. a. 1763 vitam eriperet, caram amicis, vtilem literis et aegrotis, nobis etiam amabilem.

Scripta eius ſequenti ordine prodierunt.

Diſſ. inaug. de lepra Arabum, ſiue elephantiaſi obſeruata et curata. Praeſ. *Io. Andr. Fiſcher.* Erf. 727. c. f.

Antwort auf Tit. *Hr. D.* FRANC. ERN. BRUCKMANNI *Sendſchreiben, die Kräuter nach dem Leben abzudrucken und dieſelben in ihrer natürlichen Geſtalt abgebildet, zum allgemeinen Nutzen anzuwenden, betreffend. Ebend.* 733.

Botanica in originali, *das iſt: lebendig Kräuterbuch, worinnen die in hieſigen Landen wachſende Kräuter*

nach ihrer Schönheit vorgeſtellet werden. Erſtes Hundert. Ebend. 733. Fol.

Botanica in originali, *das iſt, lebendiges Kräuterbuch, worinnen nach ihrer Schönheit alle in hieſigen Landen wachſende Officinalia vorgeſtellet werden. Zweytes Hundert. Ebend. 733. Fol.*

— Tom. II. Centur. I. vegetabilia in officinis non vſitata exhibens, ibid. 733.

— pharmaceutica, *das iſt, lebendiges Kräuterbuch, in welchem die in den Apotheken gebrauchliche Kräuter auf eine neue Methode von den lebendigen Kräutern ſelbſt abgedruckt ſind und derſelben Nutzen beſchrieben iſt. Ebend. 733. Fol.*

— *das iſt, lebendiges Kräuterbuch, worinnen nach ihrer Schönheit alle in hieſigen Landen wachſende Gartengewächſe vorgeſtellet werden. Erſtes Hundert. Ebend. 733. Fol.*

— *das iſt, lebendiges Krauterbuch, in welchem ſowohl diejenigen Blumen- Baum und Küchengewächſe, welche in den Gärten Deutſchlands überall bekannt ſind, als auch die fremden, ſo von curiöſen Blumenliebhabern mit groſſer Mühe und Koſten angeſchaffet werden. Erſtes-drittes Hundert. Ebend. 734-736.*

Progr. de phyſiognomia tanquam parte ſemioticae. Erf. 737.

— de manuſcriptis praecipue medicis. ibid. 745.

Diſp. de febribus compoſitis. Reſp. *Spoenla*, ibid. 746.

— de pica. Reſp. *Fr. Golz.* ib. 746.

Botanica in originali ſeu Herbarium viuum, in quo tam indigenae, quam exoticae plantae TOURNEFORTII, RIVINI et RUPPII methodo collectae peculiari, nondum viſa, operoſaque encheireſi, atramento impreſſorio obductae, ectypum elegantiſſimum ſuppeditant, Centuriae XII. ibid. 747.

Diſp.

Diſp. ſiſtens examen ſuccedaneorum quorundam corticis peruuiani febrifugi. Reſp. *Th. Vogt.* ib. 747.
— de gramine leuidenſi at praecellentiſſimo. Reſp. *I. I. Berthel.* ib. 747.
— de thermis artificialibus. Reſp. *A. Küffner.* ib. 748.
— ſiſtens ſobrias cogitationes circa adagii valorem: Nouo medico nouo opus eſt coemeterio, *ein neuer Arzt, ein neuer Gottesacker.* Reſp. *M. F. L. Eisfeld,* ib. 748.
Progr. Nouo medico praxin non eſſe concedendam: *neuen Medicis ſoll man die Thüre weiſen.* ib. 748.
— de eo: Quemque ſuus vellicat vermis, *ein jeder Menſch hat ſeinen Wurm.* ib. 748.
Diſp. de tranſpiratione inſenſibili. Reſp. *I. I. Kückio.* ib. 748.
— ſiſtens vexatorum theoriam et hiſtoriam. Reſp. *P. A. Lehmann.* ib. 748.
— de lactis diſcuſſione. Reſp. *T. A. Laurentius.* ib. 749.
— de optima oſſium in ſceleto artificioſe jungendorum ratione. Reſp. *C. E. A. Loſſau.* ib. 749. c. f.
— de laboribus pharmaco - chymicis. Reſp. *I. L. Salmuth.* ib. 749.
— de virgis, Reſp. *C. E. Loeſther,* ib. 750.
— ſiſtens animaduerſiones circa vſum venaeſectionis in puerperis. Reſp. *I. E. Biſchoff.* ib. 750.
— de errore loci. Reſp. *I. E. Zeiher.* ib. 750.
Progr. de erroribus loci nonnullis. ib. eod.
Diſp. de ſalubritate Erfordiae. Reſp. *I. F. Tennemann.* ib. 751.
— de gutta ſerena. Reſp. *I. G. Hoffmann.* ib. 751.
— de medicamentis diureticis ſpecificis. *Reſp. A. A. Siegfried.* ib. 751.
— de reſpiratione. Reſp. *W. F. Engel.* ib. 751.
— de ſectione venae medianae nonnunquam periculoſa, Reſp. *C. G. Kiebſch.* ib. 752.

Diſp. de capite coniformi foetus partum facilitante. Reſp. *A. G. Grauel.* ib. 752. c. f.

— de morborum recidiuis. Reſp. *I. G. Engel.* ib. 752.

— de inſania, Reſp. *C. Goemer,* ib. 753.

— de nitro. Reſp. *D. D. Becker.* ib. 753.

Progr. de vtili et iucundo in materia medica connexo. ib. eod.

Phyſicaliſche Unterſuchung des Pelzes, welchen die Natur durch Fäulniſs 1752 auf einigen Wieſen hervorgebracht. Ebend. 753. 4.

Diſp. de compreſſione. Reſp. *I. Ad. Umlauf.* ib. 754.

— de pilorum vſu. Reſp. *I. G. Kniphof.* ib. 754.

— de incommodo et periculo puerperis ex conuiuio baptismali imminente: *vom Schaden des Kindtaufſchmauſes.* Reſp. *H. G. Trautmann.* ib. 756.

— de pediculis inguinalibus, inſectis et vermibus homini moleſtis, *vom Spulwurm, Herzwurm, St. Veitswurm, Maden, Bandwurm, Kürbiskernwurm, Neſtelwurm, Floh, indianiſch kleinen Floh, jungen Hunden, Blutigeln, Mücken, Miteſſer, Reitlieſen, Wanzen, Kopf- Kleider und Filzlaeuſen.* Reſp. *C. W. E. Reichard,* ib. 759.

XVIII.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1761. prodierunt.

Anweiſung, wie die verſchiedenen Seltenheiten der Naturgeſchichte zu ſammlen, zuzubereiten, zu erhalten und zu verſchicken ſind. Aus dem Franzöſiſchen überſetzt, von WOLFG. IAEGER. *Nürnberg,* 8. *m. K.*

Melanges de Phyſique et de Morale, contenant l'Extrait de l'Homme phyſique et morale; des Reflexions ſur

ſur le Bonheur — — —; un Memoire ſur le principe phyſique de la Regeneration des Etres etc. à Paris, 12.

De l'Homme et de la Reproduction des differens individues, ouvrage qui peut ſeruir d' Introduction et de defence à l' Hiſtoire naturelle des Animaux par M. de BUFFON, ibid. 12. (Auctore Cl. PANCOK).

Florae Danicae iconum faſciculus primus, fol. (*continens, praeter explicationem, tabulas aeneas LX viuis coloribus pictas*). Nomenclatura bis, germanice et latine impreſſa eſt ſub indice: *Abbildungen von Pflanzen zu dem Werke* Flora Danica, *Hafniae* fol. *Auctorem ſplendidiſſimi huius operis eſſe Cl.* OEDER, *ſatis conſtat*).

Ectypa vegetabilium vſibus medicis praecipue deſtinatorum et in pharmacopoliis obuiorum, variis modis praeparatorum ad naturae ſimilitudinem expreſſa: moderante *Chr. Gottl. Ludwig* impreſſit IOAN. GODOFR. TRAMPE: *Nach der Natur verfertigte Abdrücke der Gewächſe etc.* Faſc. III. G-I. n. 51-75. Faſc. IV. K-M. n. 76-100. (*latine et germanice*) Halae, fol

Abhandlung von der Natur, Eigenſchaft und Wirkung des Ungariſchen Weins. Dresden, 8.

Calendarium medicum ad vſum ſaluberrimae facultatis Pariſienſis. Pariſiis.

Gazette d' Epidaure. Année 1761. a Paris. (Auctores huius diarii ſunt Cl. LORRY *et* DUBOURG, *Medicinae Doctores facultatis Pariſienſis*).

Gazette de Médecine, de l' Année 1761. ib. 8.

Gazette ſalutaire, ou Feuille Hebdomadaire, compoſée de la Gazette d' Epidaure de quelques Extraits, ou obſervations du Iournal de Medécine et de divers autres articles rélatifs à la Médecine, la Chirurgie, la Botanique, la Chymie etc. Année 1761. *à Bouillon*. 4.

Der Arzt: eine medicinische Wochenschrift. 5ter Band. Hamburg und Leipzig, 8 mai.

Tankar om de Medel til Sweriges waelmåga. Stockholm.

Obſervations on the proper nurſing of children. London. 8.

Sammlung auserlesener Wahrnehmungen aus der Arzneywiſſenſchaft Wundarzney- und Apothekerkunſt. 5ter Band. Straſsburg. 8.

Sammlung chirurgiſcher Bemerkungen aus verſchiedenen Sprachen überſetzt. 3ter Theil. Altenburg. 8.

Sicherſte Methode die meiſten Krankheiten zu heilen. Nürnberg. 4.

Die ſicherſte Methode, die meiſten Krankheiten, Gebrechen und Schwachheiten des menſchlichen Lebens ſicher und geſchwind zu heilen, Frf. u. Leipz. 4.

De ſplenis vſu, morboque ſplenico ad Ill. D. P. G. WERLHOFIUM liber; in quo ſimul virium phyſicarum, monadum, motus, caloris et ignis etc. occurrit praeliminariter theoria metaphyſica noua (*Brunswigae*) 8. (*Auctore* SCHROEDERO, *M. D.*)

Inſtitutes of Health. London. 8.

Eſſays Phyſiological and Practical on the Nature and Circulation of the Blood and the Effets of Blood letting. Lond. 8 min.

Allgemeine Bemerkungen über die Teplitzer Waſſer zur nöthigen Nachricht der Curgäſte von dem dermaligen ordentlichen Arzte des Orts. (*Greitz.*) 8.

Bref til en wän om hela medicinal wärkets jemnwigt och befordran. Stockholm.

Pharmacopoeia Collegii Regalis medicorum Londinenſis vna cum Meadiana. Francof. ad Moen. 8.

Pharmacopée du College Royal des Medecins de Londres, traduite de l'Anglois ſur la ſeconde édition donnée avec des remarques par le Docteur

H. PEM-

H. PEMBERTON, augmentée de pluſieurs notes et obſervations et d'un grand nombre de procedes intéreſſans, avec les vertus et les doſes de medicamens, Vol. I. à Paris, 4.

The Theory and Practice of Chirurgical Pharmacy: comprehending a complete Diſpenſatory for the Uſe of Surgeons; with explanatory and critical notes on each compoſition; and an introductory inquiry concerning the particular intentions of cure, in which remedies are applied or adminiſtred; and the nature and medicinal efficacy, of the ſeveral ſimples ſubſervient to them. London. 8. (*Auctore Cl.* DOSSY. *M. D.*).

ormulae medicamentorum noſodochiis militaribus adaptatae. Caſſelis. 4. (Auctore RICARDO d'HAUTESIERK, *apud exercitus Regis Galliae medico*).

e Parfumeur Royal, ou Traité des Parfums; de plus beaux Secrets, qui entrent dans leur compoſition et de la deſtillations des eaux de Senteur et autres liqueurs précieuſes. Nouvelle edition, revue, corrigée et conſiderablement augmentée. à Paris, 12.

nalyſe des Eaux minerales de Merlange près la Ville de Monterau Faut Yonne, *ibid.* 4.

lemoire ſur l'uſage oeconomique du Digeſteur du PAPIN donné a Public par la Société de Belles Lettres, Sciences et Arts de Clermont-Ferrand par M*** Avocat ancien Secretair de la même Société et Auteur des ouvertures de Paix univerſelle, à Clermont-Ferrand. 8.

rovincial Doctorernes til Kongl. Collegium Medicum inlemnade berättelſer rörande deras Ambets förrättningar delſe ſenare åren, i ſynnerhet ſedan ſiſte Riksdag. Stockholm. 8.

Cogi-

Cogitationes de distributione caloris per tellurem in publico Academiae Imp. Petropol. conuentu, die VI Sept. 1761 praelectae a FRANC. VLR. THEOD. AEPINO. Petropoli 4.

Medecine universelle prouvée par la raisonnement, demontrée par l'experience, ou Precis du Traité de M. IEAN AILHAUD, par M. IEAN. GASPARD AILHAUD. à Carpentras, 12.

BERNH. SIEGF. ALBINI academicarum annotationum Liber V. Leidae 4. c. f.

Eiusd. explicatio tabularum anatomicarum BARTHOLOMAEI EUSTACHII. Editio noua aucta, Lugd. Batau. fol. c. tab. aen.

ALEMBERTS *Abhandlung der Künste und Wissenschaften. Zürch.* 8.

Observations upon a treatise of the virtues of Hemlock in the cure of cancres by I. ANDREL. London. 8.

PETR. ARCELIN, Quaest. med. an epilepsiae ran venaesectio? affirmat. Resp. *Lud. Gilbert Boyrot de Ioncheres.* Parisiis, 4.

IOH. ASTRUCS *Abhandlung von Geschwülsten und Geschwüren nebst zween Briefen, worinnen* 1) *die Zubereitungen gewisser berühmter Arzneymittel entdeckt und untersucht werden;* 2) *wo von der Natur und den Erfolg einiger Mittel wider die geile Seuche gehandelt wird. Erster Theil. Aus dem Französischen übersezt von* GEORGE LUDW. RUMPELT, *Dresden und Warschau.* 8.

Traité des Maladies des Femmes, ou l'on a tâché de joindre à une Théorie solide selon la Pratique la plus sûre et la mieux éprouvée. Avec un Catalogue chronologique des Medicins, qui on ecrit sur ces Maladies par I. ASTRUC. Tome I. II. III. IV. *à Paris,* 12. Voll. 4.

LEO-

LEOPOLD. AUENBRUGGERI inuentum nouum ex percuſſione thoracis humani, vt ſigno, abſtruſos interni pectoris morbos detegendi. Vindobonae, 8.

Dictionaire portatif de Santé, dans le quel tout le monde peut prendre une connoiſſance ſuffiſante de toutes les Maladies – – – et enfin de toutes les Inſtructions neceſſaires pour être ſoi-même ſon propre Medécin – par M. L*** ancien Medécin des Armées du Roi et M. B** Medécin des Hopitaux. Troiſieme Edition, *à Paris*, 8. Voll. 2.

ERN, GODOFR. BALDINGER, Diſſ. de methodo medendi morbis, quae adſtruit: per morbos produci ſalutares effectus. Reſp. *Iodoc. Ehrhart.* Ienae, 4.

GUILL. BALLONII opera medica. Geneu. 4. Voll. 2.

Memoire qui a remporté le Prix de Phyſique de l'Année 1761 au Iugement de l' Académie des Sciences, Belles Lettres et Arts de Lyon par M. BARBERET, a Paris 12. (*Quaeſtio propoſita haec erat:* Quelles ſont les cauſes qui font pouſſer le Vin? Quels ſont les Moyens de prevenir cet accident et d'y remedier, ſans que la qualité du vin devienne nuiſible a la Santé).

PAULUS IOSEPH. BARTHES Quaeſtiones medicae duodecim pro regia cathedra defenſae. Monspelii. 4.

Chirurgical Facts relating to Wounds and Contuſions on the Head – Fractures of the ſkull – – by IOHN BATTING. Oxford. 8. (*ſine anno*).

L. BAPTIST. BASSAN. Dimoſtrazione apologetica al giudicio della Facolta Medica di Roma, in Roma 4.

IOBI BASTERI opuſcula ſubſeciua, obſeruationes miſcellaneas de animalculis et plantis quibusdam mari-

marinis eorumque ouariis et feminibus continentia. Liber III. Harlemi, 4. c. tab. aen.

Parallele de la petite-verole naturelle avec l'artificielle ou inoculée. Avec un Traité intermediaire de la petite verole, fauſſe, volante ou adulterine par M. DE BAUX, à Avignon, 12.

ACHILL. GUILL. LE BEGUE DE PRESLE, Quaeſt. Med. an vt ſanguinis ita et lymphae alibilis datur per arterias et venas proprias circuitus? affirm. Reſp. *Hugo Gautier.* D. M. Monspel. Pariſiis, 4.

R. P. CAR. S. I. BENVENUTI Diſſ. phyſic. de lumine, Vindobonae, 4.

FRANC. BERNARD, Quaeſt. med. an febris potius morbi remedium, quam morbus? affirm. Reſp. *Car Salin* Pariſiis, 4.

Lettre de M. BERNARD à M. NEEDHAM pour ſervir d'eclairciſſement aux deux premieres Parties de la Diſſertation, qu'il a publiées ſur la ſolution de ſon Proplême, et en même temps d'introduction a la troiſieme Partie qu'il doit publier, à Douai, 12.

IOAN. VLRIC. BILGUER, Diſſ. inaug. de membrorum amputatione rariſſime adminiſtranda, aut quaſi abroganda. Halae, 4.

In germanicam quoque linguam translata haec diſſertatio libelli ſub forma prodiit, Berolini. 8 min.

Entdeckung der wahren Urſachen von Ebbe und Fluth auf dem Meere, dabey zugleich von der innern Beſchaffenheit der Erde, der unterirrdiſchen Waſſer, Feuer, Luft und von dem Urſprung der Quellen, gehandelt wird von CASPAR BINNINGERN. *Breslau*, 8.

Herbarium Blackwellianum emendatum et auctum, i. e. ELISABETHAE BLACKWELL collectio ſtirpium, quae in pharmacopoliis ad medicum vſum

vſum aſſeruantur, quarum deſcriptio et vires ex Anglico idiomate in Latinum conuerſae ſiſtuntur — cum praefatione CHR. IAC. TREW. Excudit, figuras pinxit atque in aes incidit NIC. FRID. EISENBERGER. f. *Vermehrtes und verbeſſertes Blackwelliſches Kräuterbuch u. ſ. w.* a tabul. viu. color. pict. 517-527. Norimbergae, fol.

L. LUDOV. L'AGASCHERIE DU BLE Diſſ. ſiſtens examen bituminis Neocomenſis ventilata Baſileae, d. 5 Iul. 1758. Lugd. Bat. 8.

GEORG. RUD. BOEHMER, Diſſ. inaug. de virtute loci natalis in vegetabilia, Reſp. *Gottl. Frid. Doering.* Viteb. 4.

Eiusd. Progr. quo de ſerendis vegetabilium ſeminibus monita praemittit. ibid. 4.

Eiusd. Progr. quo de ſerendis vegetabilium ſeminibus monita continuat. ibid. 4.

PHIL. ADOLPH. BOEHMER, Diſſ. inaug. de herniis incarceratis. Reſp. *Sigism. Car. Zieſemer.* Halae, 4.

D. FR. BOERNERS *unvorgreifliches und in der Medicin gegründetes Gutachten die Abwendung und Cur der in unſern Gegenden abermals graſſirenden Hornviehſeuche betreffend, worinnen ſie nämlich beſtehe, und wie ihr möglichſt vorzubeugen ſey. Nebſt einer Anzeige einiger dagegen dienſam befundenen und bewährten Hülfsmitteln, Leipzig,* 8.

IOAN. BAPT. BOHADSCH de quibusdam animalibus marinis eorumque proprietatibus, orbi litterario vel nondum vel minus notis, liber cum non nullis tabulis aeri inciſis, ab Auctore ſuper viuis animalibus delineatis. Dresdae, 4.

IOANNIS BONAE tractatus de ſcorbuto. Veron. 4.

Con-

Contenta in hac parte.

1. Hiſtoire et Memoires de l'Academie Royale des Sciences de Paris, an. 1756. p. 385
2. GERARDI Flora Gallo-Prouincialis p. 402
3. SCHULTZ Inträdes tal om Barns Skötſel i gemen etc. p. 412
4. LYONNET Traité anatomique de la Chenille, qui ronge le bois de Saule p. 418
5. SULZER'S, *die Kennzeichen der Inſecten durch 24 Kupfertafeln erläutert* p. 447
6. Hiſtoire Naturelle generale et particuliere avec la deſcription du Cabinet du Roi. Tom. IX p. 449
7. BASTERI Opuſcula ſubſeciua. Tom. II. Lib. I. p. 468
8. ALBINI de ſceleto humano liber p. 473
9. IAMES a Treatiſe on Canine Madneſſ. p. 479
10. van PHELSUM Hiſtoria phyſiologica Aſcaridum p. 488
11. BOYER, Methode a ſuivre dans le traitement des differentes maladies epidemiques cet. p. 493
12. BILGUERS *Anweiſung zur ausübenden Wundarzneykunſt in Feldlazarethen* p. 496
13. BOHADSCH de quibusdam animalibus marinis minus notis liber p. 501
14. *Fränckiſche Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre cet. V und VI Band* p. 521
15. MEESE Het XIX Claſſe van de Genera plantarum van de Heer LINNAEUS Syngeneſia genaamt opgeheldert en vermeerdert p. 535
16. BASSI Ambroſina nouum plantae genus p. 539
17. Noua phyſico-medica p. 545
18. Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1761 prodierunt p. 566

COMMENTARII
DE REBVS
IN
SCIENTIA NATVRALI
ET
MEDICINA
GESTIS.

VOLVMINIS XI. PARS IV.

LIPSIAE MDCCLXIV.
APVD IOH. FRIDERICVM GLEDITSCH.
Venduntur etiam
Amstelodami apud I. Schreuder et P. Mortier iun. Parisiis apud Briasson, Patauii apud I. Manfré, Holmiae apud L. Saluium.

Jos: Banks

I.

Noui Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae. Tom. VII. pro annis CIↃ IↃCCLVIII et CIↃ IↃ CCLVIIII. Petropoli typis Academiae ſcientiarum. 1761. in Quarto. Alph. 3. tab. aen. 19. Tom. VIII. pro annis CIↃ IↃCCLX et CIↃ ↃCCLXI. Ibid. 1763. Alph. 3. pl. 7. tab. aen. 14.

Omiſſis aliis diſſertationibus, quae in duobus hiſce Commentariorum Academiae Petropolitanae voluminibus continentur, liceat nobis ratione conſueta, eas tantum indicare, quae propius ad nos pertinere videntur. Ex his vero voluminis ſeptimi claſſis phyſico-mathematica ſequentes articulos complectitur.

De quibusdam circa lentes cauſticas et ſpecula vſtoria emendatis et nouiter inuentis, Cl. I. E. ZEIHER agit. Cl. Auctor exemplo Cel. BVFFON, cuius tamen T. VII. p. 237.

men inuenta ad ZEIHERVM, hanc dissertationem elaborantem, nondum peruenerant, studuit, plura specula plana ita combinare, vt coniuncta sphaericam superficiem obtinerent, quo lumen eorum reflexum, et in eundem locum proiectum, idem praestaret, quod speculum concauum metallicum. Tabulis porro vitreis planis ignis vi curuaturam induxit, easque ita incuruatas retinuit, quibus vel vt speculo vstorio, vel binis coniunctis et cauitate intermedia aqua repleta, vt lente vstoria vti licet.

p. 252. *Phaenomenorum iridis s. arcus coelestis disquisitio.* Auctore Cl. S. KOTELNIKOW. Originem, naturam et phaenomena iridis, ex principiis dioptricis explicat.

p. 277. *Descriptio ac explicatio quorundam experimentorum electricorum.* Auctore Cl. F. V. T. AEPINO. Experimentum electricum cum acu magnetica, a Patribus Societ. Iesu qui *Pekini* commorantur institutum, Cl. AEPINVS repetiit, et hic explicationem eius ex theoria electrica Frankliniana tradit.

p. 303 *Obseruatio optica de mutabilitate diametri apparentis foraminis anguſti oculo propinqui,* EODEM Autore. Singularem inter vtramque pupillam, ratione mutationis diametri, obseruauit consensum, quo, vel vno tantum oculo fortiori lumini exposito, tamen se pupilla quoque alterius oculi, etsi multo minorem lucis copiam excipiat, contrahit. Deinde adnotauit idem, si quis oculo v. gr. sinistro, per foramen exiguum obiecta spectat, tunc multo maiorem visionis campum, se ipsi offerre clauso dextro, quam eo aperto. Huius vero phaenomeni ratio in eo est sita, quod aperto oculo dextro, eiusque pupilla ob maius lumen coarctata, simul sinistri oculi pupilla contrahebatur, quae nunc dextro clauso

clauſo, ob minorem lucis copiam, per foramen acceptam expanditur, maioremque viſionis campum complectitur.

Acus nouae declinatoriae deſcriptio. Auctore Cl. ZEIHER. Modum ille excogitauit, acum magneticam ſine vllo capitulo ſuſpendendi, quo ſe liberrime ad omnes plagas conuertere, et vim ſe dirigendi ſine vllo impedimento exercere queat. P. 309.

In claſſe autem phyſica ſequentes occurrunt diſſertationes. *Nitraria planta obſcura explicata* a Cl. CAROLO LINNAEO. Primus hanc plantam, Ruſſiae indigenam, in vicinia officinae nitrariae Aſtrachanenſis obſeruauit SCHOBERUS, eandemque *Nitrariam* vocauit. Poſtea illam ad lacum quendam ſalſum Sibiriae repertam GMELINUS nomine *Caſiae* fructu nigro deſcripſit, AMMANNO illius deſcriptionem publicante. Idem vero GMELINUS in Sibirica flora, nomen *Oſyridis foliis obtuſis* ex LINNAEI horto Vpſalienſi adſumſit, figuramque eius, mancam tamen, exhibuit. Cl. LINNAEVS, qui per plures annos plantam hanc ſterilem coluit, tandem poſt varia alia tentamina, ſale radicibus adiecto, flores eius obtinuit, eosque, nondum accurate deſcriptos, verbis hic et figura depingit. Habet vero, vti ex deſcriptione eius patet, planta haec radicem lignoſam, fibroſam, patulam. Caulis eius fruticoſus eſt, ſesqui-ſeu bipedalis, diffuſus, proſtratus, ramoſiſſimus, rimoſus et cinereus. Rami alterni ſunt, ſubadſcendentes, ramoſi, caulis longitudinem habent, et ſubincani ſunt, atque ad folia dentibus truncatis et obtuſis prominent. Praeteritorum annorum ramuli ſaepe apice arido, qui ſpinam fragilem mentitur, terminantur. Folia ramea, alterna, erecto patula ſeſſiliaque ſunt et bina, raro 3. 4. ſeu 5. occurrunt, ſed floralia et ſuperiora in fer- P. 315.

tiliori ſolo terna ſunt, tamen ſimplicia. Foliola ſunt ſeſſilia, lanceolata linearia, ſubcarnoſa, integerrima, obtuſo - acuta, auenia, planiuſcula, pollicaria, annua et ſuperius magis a ſe inuicem diuergunt. Stipulae duae minimae et acutae adſunt, inflexae, obſcurae dentibus ramorum inſertae. Pedunculi ſaepius duo ſunt, ſolitarii, adſcendentes, teretes, aphylli, ebracteati, laeues, virides, foliis duplo longiores, bifidique, altero ramo bifido, altero trifido, ſubracemoſi. Flores habet ſubſeſſiles, e latere ſuperiore ramulorum pedunculi prouenientes, alternos ſaepe quinque vel ſex. Calyx eſt perianthium monophyllum, ſemiquinquefidum, erectum minimum, acutum, perſiſtens. Corolla petala quinque lineari lanceolata habet, canaliculata, apice fornicato, inflexoque hamata et acuminata. Stamina: Filamenta adſunt quindecim, ſubulata erectiuſcula, petalorum longitudine. Antherae ſubouatae ſunt, et luteae. Piſtillum habet germen conicum definens in ſtylum breuiſſimum et ſtigma conicum ſcabrum. Pericarpium drupa eſt ouato - oblonga monoſperma. Semen nux ouata, acuta, trilocularis. Ex his vero apparet, genus huius plantae eſſe diſtinctiſſimum, nec cum vllo alio facile confundendum. Pertinet autem ad pentapetala regularia RIVINI, et dodecandra monogyna LINNAEI.

p. 321. *Polypi marini Ruſſis Karakatiza, recentioribus Graecis* Οκτάπες *dicti deſcriptio.* Auctore Cl. I. T. KOELREVTER. Animalia haec exenterata et ſiccata, in Ruſſiam copioſe importari ſolent, cum palato tempore ieiunii gratum praebeant edulium. Pedes octoni, forma et longitudine inter ſe ſimiles, et acetabula duorum ordinum, ſitu inter ſe alterna et ſeſſilia *Polyporum* genus a *Loligine* et *Sepia* diſtinguunt. Abdomen quoque in *Polypis* ouatum et conuexum molleque eſt, pinnisque lateralibus hoc genus

genus deſtituitur. Haec vero ſpecies huius generis, quam accuratius ſibi deſcribendam Cl. Auctor ſumſit, dicitur ab eo *Polypus pedibus octo, ſimilibus, intermediis quatuor craſſioribus: acetabulorum alternantium ordine duplici inſtructis.* Primo autem menſura magnitudinis polypi, eiusque partium, ex diverſis polypis deſumta traditur. Subſtantia muſculoſa eſt, durior tamen quam aliorum animalium caro. Cutis ipſa inſignem laeuitatem habet, neque vllis pilis aut ſquamis ornatur. In toto corpore nullum os verum deliteſcit. Color in dorſo ex purpureo nigricans et ſaturatus eſt, in ſupina vero parte pallidus deprehenditur. Diſtinguit vero Noſter polypum in caput, pedes et abdomen. Primum autem pedum ſitum diuerſamque eorum craſſitiem ſubtilius deſcribit. Per totam eorum internam faciem acetabula diſtribuuntur, vaſcula ſcilicet conica, duriuſcula, fundo eleuato, lateribus orbicularibus ſtrictis et mollioribus praedita. Varietatem longitudinis pedum, numerique acetabulorum Cl. Auctor ex comparatione duorum polyporum cognouit, et in adiecta tabula explicat. Ex ea adparet, acetabula, licet organicae valde ſint ſtructurae, tamen cum corporis incremento numero augeri, pedes polypis mutilatos redintegrari, renatamque partem nouis inſtrui acetabulis. Interiora pedum membranis latis validis ex cute duplicata ortis coniunguntur. In capite oris apertura eſt, in pedum centro poſita, elliptica et exigua, dentesque bini nigricantes prominent, ipſa vero oris labia plicata ſunt. Ipſum autem caput in vniuerſum paruum eſt, imaeque pedum baſi proxime iungitur. Oculi duo ſunt, ad latera capitis poſiti, ſubrotundi, et praeter eos in capite tres quoque appendiculae cutaneae deprehenduntur. Collum adeo breue eſt, vt colli nomen illud vix mereatur. Abdomen vero

ouatum, et vtrinque compreſſum, atque in eius dorſo decem appendiculae apparent, quae a cute elongata, ſuam originem ducunt. Sed in inferiore abdominis parte aluei apertura eſt, tam large patens, vt facile pulmones per eam conſpiciantur. Nam abdomen ſaccum refert muſculoſum, in quo praeter pulmones alia quoque viſcera, propriis inuoluta membranis reconduntur. In ſummo ventre ſupra alueum, fiſtula caua ſuper capitis faciem inferiorem antrorſum exporrigitur, quam modo in dextram, modo in ſiniſtram partem transferre, illiusque ope mare transmittere polypi dicuntur. Refert autem illa infundibulum conicum et ouatum. Ad baſin vtrinque cum ea velum aliquod connectitur, quo expanſo ſinus amplus ſe adſpicientibus offert. In vniuerſum vero non fiſtula ſolum, ſed et vela illa, ex tunicis muſculoſis et ferme cartilagineis componuntur. In ſpatio inter imum fiſtulae et velorum, ſummumque aluei marginem relicto, duo lacerti muſculoſi ad latera poſiti conſpiciuntur, qui ab angulo fiſtulae veloque communi, principio lato proueniunt, in cuius medio duo canales ad tres fere lineas profundi aperiuntur. Simile quoque oſtium Noſter aliquando in poſtica parte abdominis deprehendit. Ad illud pertinebat canalis duriuſculus et laeuis ipſius abdominis ſubſtantiam perforans.

p. 344. *Zoophyti marini e Coralliorum genere hiſtoria.* Autore EODEM. Eſt hoc *Corallium ſpongioſum, leue; ramis tuberoſis, nutantibus; tuberculis aggregatis*, a LINNAEO autem vocatur *Alcyonium ſtipite arboreſcente, ramis obtuſis.* Monet tamen Noſter, tantum ab Alcyonio diſtare, quantum Agaricus a Lycoperdo, atque forma, ſubſtantia atque ſtructura diuerſiſſimum eſſe. Externam internamque Zoophyti huius ſtructuram diuerſasque, quae in eo occurrunt partes, Cl. KOELREVTER ea, qua pollet,

let, dexteritate et elegantia deſcribit, variosque Autores, qui de coralliis egerunt, inprimis MARSILLIVM hinc inde emendat, tandemque chemicam eius analyſin, variorum menſtruorum et ignis ope inſtitutam, proponit. Ex hac patet, contineri in eo zoophyto praeter ſal marinum, aliquod principium alcalinum bituminoſum, nec non terram calcaream, oleumque animale volatile. Terrae, ſalis volatilis oleique copia in variis eiusmodi zoophytis varia eſt.

Deſcriptio tubiporae maris albi indigenae. Auctore EODEM. Eſt illa *tubipora ramoſa; interſtitiis ſubrotundis diſtincta, tubulis ramorum confluentium ſimplicibus, flexuoſis, aggregatis et conglutinatis.* Haec tubipora ad hunc vsque diem incognita ſi chemice examinatur, etiam de intima naturae vegetabilis et animalis vnione teſtatur, cum, vt praecedens zoophytum, olei animalis volatilis alcalini indicia exhibeat. p. 374.

Continuatio hiſtoriae zoophyti marini e coralliorum genere. Autore EODEM. *Corallii ſpongioſi* exemplum, quod in hac diſſertatione deſcribitur, cum ſpecie, de qua antea dictum eſt, omnibus notis eſſentialibus conuenit, ſed accidentalibus differt. Inſignis enim eius magnitudo oſtendit, plantas marinas ſaepe in tantam molem excreſcere, vt magnitudine ſua terrae arbores exaequent. Zoophyto huic adiungit Noſter deſcriptionem *tuberis* cuiusdam, quod *pyriforme nutans* que vocat. p. 377.

Obſeruationes meteorologicae factae Petropoli annis 1755. *et* 1756. *ſt. v. et conſectaria.* Auctore Cl. I. A. BRAVN. Continuationem obſeruationum, quae in Volumine quinto horum Commentariorum continentur, Cl. Auctor exhibet. Singulare eſt, primis Februarii a. 1755 diebus frigus in Germania circa Goettingam magis intenſum fuiſſe, quam Petropoli. p. 388.

tropoli. Cum vero Cl. Auctor thermometro Delilíano vſus ſit, in eorum gratiam, qui illud non poſſident, tabulam adiecit, in qua omnia thermometra maxime vſitata, inter ſe exacte comparantur.

p. 39. In *Summario diſſertationum*, quas tomus hic continet, quaedam ſupplementa ad Beat. GMELINI hiſtoriam *Ibicis imperbis*, quae in horum commentariorum volumine quinto exſtat, communicantur. Ex iis adparet, deſcriptionem animalis huius ibidem traditam, feſtinationem, qua confecta eſt, quodammodo redolere. Quo vero clarius figura et habitus huius animalis pateſcant, marem et foeminam delineari et aeri incidi Academia curauit.

Octaui voluminis claſſis phyſico - mathematica ſequentibus articulis componitur.

T. VIII. p. 197. *Dilucidationes de reſiſtentia fluidorum.* Auctore L. EVLERO. Principia vnde reſiſtentiae fluidorum vulgo deducuntur examinat, et cum ea hypotheſi manifeſto falſae innitantur, qua, ad ſimilitudinem colliſionis corporum ſolidorum, particulae fluidi corpus in eo motum ſimiliter percutere aſſumuntur, illa, tanquam omni fundamento deſtituta reiicit. Oſtendit potius, in reſiſtentia nullam plane colliſionem, ſimilem ei, qua ſolida ſe percutiunt, admittendam eſſe, corpusque in fluido motum ab eo non aliam vim ſuſtinere, praeter preſſionem, quam fluidum praeterlabens, in totam eius ſuperficiem circumquaque exſerit, et reſiſtentiam eſſe effectum, ex omnibus his preſſionibus natum, motui corporis contrarium. Disquirit quoque, quomodo cognita ea preſſione, qua corpus vrgetur, ipſe motus fluidi iuxta corpus defluentis definiri poſſit.

p. 230. *Principia theoriae machinarum.* Auctore EODEM. Non vulgarem machinarum theoriam tradit,

dit, ſed ea potiſſimum, quae ad effectum machinarum determinandum attinent, explicat.

De motu et attritu lentium, dum ſuper catinis poliuntur, IDEM differit. In attritum, quem catinus a lente patitur, inquirit, et varia conſilia artificibus, qui in hoc opere verſantur, tradit, docetque, motum lentis ſuper catino ita eſſe comparatum, vt inde neceſſario minimus attritus oriri debeat. p. 254.

De noua quadam vectis proprietate Cl. AEPINVS agit. Conſiderat vectem aequalium brachiorum, quorum extremitates binae, ad bina virium centra infinite remota, ſingulatim, viribus quibuscunque ſollicitentur, quaeritque ſitum, quo vectis ſit in aequilibrio futurus. p. 271.

Deſcriptionem inſtrumenti cuiusdam nautis Barometri ad inſtar inſeruituri, Cl. ZEIHERUS exhibet. Cum barometra in nauibus, ob continuos motus, vſum nullum praeſtare poſſint, ex ipſius aëris indole Noſter menſuram elaſticitatis eius excogitauit. Commendat autem cylindrum cauum, omni aëre vacuum, cuius baſes mobiles ſunt. Inter eas vero in ipſo vacuo elaſtrum conſtituit, eas diſtendens, preſſionique aëris exterioris ita reſiſtens, vt tenſio elaſtri ſemper cum preſſione aëris in aequilibrio ſit. Aucta itaque aëris elaſtica vi, baſes propius ad ſe accedunt, recedunt ea minuta, ſicque ex earum diſtantia aëris preſſio patebit. p. 274.

Duarum machinarum, vnius ad perficienda quaedam inſtrumenta, germ. raendeleiſen, *alterius ad cochleas infinitas exſcindendas idoneae, deſcriptio.* Auctore EODEM. p. 279.

Acus nauticae nouae deſcriptio. Auctore EODEM. p. 284.

Superius iam proprietates expoſuit, quibus effectum eſt, vt pertica chalybea, vim maximam magneticam, nec niſi popos duos acceperit; nunc modum excogitauit, quo priſma eiusmodi chalybeum

beum ita ſuſpenditur, vt ſe libere circummoueat, et pyxidis nauticae inſtar inſeruire queat.

p. 286. *De aequilibrio virium corporibus applicatarum, commentatio.* Autore Cl. KOTELNIKOW.

p. 304. *De commoda acus declinatoriae ſuſpenſione diſſertatiuncula.* Auctore EODEM. Aliud artificium excogitauit, commodae acus ſine perforatione eius ſuſpenſionis.

Claſſis phyſica ſequentes continet diſſertationes:

p. 315. *Plantarum aliquot rariorum deſcriptiones completae. Adiectae ſunt delineationes III.* Auctore Cl. I. CHRIST. HEBENSTREIT. Prima ea planta eſt, quam AMMANNVS *Argusiam*, LINNAEVS in Horto Vpſalienſi *Meſſerſchmidiam*, et in Speciebus Plantarum *Tournefortiam* (ſibiricam) *foliis lanceolatis, floribus corymboſis, caule herbaceo* vocauit. Calycem habet monophyllum, quinquefidum, laciniis lanceolatis, hiſpidis, conniuentibus, dimidiam tubi partem haud attingentibus. Corolla monopetala eſt, regularis, infundibuliformis, tubo cylindrico in fundo globoſo, limbo quinquifido, ſegmentis ad horizontem directis, ſulco longitudinali excauatis, in ambitu ſinuatis, apicibus extremis deorſum flexis. Stamina quinque in medio tubi, filamenta ſuſtinent antheras breuiſſimas, ſubulatas. Piſtillum ſtaminibus breuius eſt, ſtigmate globoſo ſcabro, quod extremitati globoſae tubi claui inſtar infigitur. Semina ſunt duae capſulae oſſeae, ſubſtantia ſpongioſa exterius veſtitae, ſecundum longitudinem leuiter cohaerentes, quarum quaelibet in parte exteriore conuexa, transuerſim diſſecta, duos nucleos oblongos, incuruatos, augulatos, in loculamentis ſeparatis includit. Ex his Cl. HEBENSTREIT concludit, plantam hanc a *Tournefortia* differre, cum filamenta non ſint longitudine tubi corollae, ſed breviſſima,

viſſima, antherae non in fauce corollae, ſed profundius in medio tubi haereant, fructusque ſiccus ſit, ex duobus hemiſphaeriis coalitus, quorum ſingulum duo loculamenta diſtincta habet, ſemen vnicum includentia. Quapropter in honorem Cl. DANIEL GOTTLIEB MESSERSCHMID, qui ab anno 1719 ad 1727 Sibiriae plantas diſquiſiuit, eam Cl. HEBENSTREIT *Meſſerſchmidiam* vocat, cum character eius ab aliorum generum characteribus differat. Partes vero huius plantae, eiusque habitus in adiecta tabula aenea delineantur. Altera planta, cuius accurata deſcriptio hic traditur, eſt *Aeſchynomene* (americana) *caule herbaceo bifido, foliolis acuminatis, leguminum articulis ſemicordatis, bracteis ciliatis* LINN. Spec. ſ. *Hedyſarum caule hiſpido mimoſae foliis alatis, pinnis acutis minimis gramineis.* SLOAN. Iamaic. Accuratam figuram ad viuam plantam factam, qualis nulla hucusque aderat, Cl Auctor exhibet. Tertium locum occupat *Verbeſina foliis oppoſitis ouato-acutis integerrimis, ſcabris, pedunculorum ſummitatibus incraſſatis, et foliofis* ſ. *Rudbeckia foliis oppoſitis hirſutis, ouato-acutis, calyce imbricato cylindrico, radii petalis piſtillatis* ZINNII *). Abſoluta partium plantae huius expoſitione, Cl. Auctor ex calyce ſquamoſo, thalamo paleaceo et ſeminibus angulofis concludit, eam ad *Verbeſinae* genus pertinere. Celeberrimus IVSSIEU hanc plantam Lipſienſibus nomine *Bidentis ſaponariae folio* communicauit, vnde ſemina eius Petropolim miſſa fuerunt, vbi Cl. Auctor a. 1757. hanc deſcriptionem compoſuit, delineationemque conficere curauit, quam ob plantae elegantiam hic tradere, quamquam ZINNII deſcriptio et figura interim prodierat, non dubitauit. Quarta eſt *Braſſica* (chinenſis) *foliis oualibus ſubintegerrimis, floralibus amplexicaulibus, lanceolatis, calycibus*

p. 321.

p. 325.

p. 331.

*) Eſt *Zinnia pauci flora* 1. Linn. Spec. Ed. II. p. 1261.

lycibus vnguibus petalorum longioribus LINNAEI. Plantae huius ſemina, ex China Academia accepit, qua occaſione Cl. Auctor varias, easque curioſas circa hanc, aliasque Sinenſium braſſicas, adnotationes tradit.

P. 339. *De gradibus frigoris ſummis, quos certa fluidorum genera ferre poſſunt, antequam fiant ſolida, in glaciem abeuntia, atque gradibus ſummis caloris, quos accipere poſſunt, donec bullire incipiant, et in ipſa bullitione continuata, diſſertatio experimentalis.* Auctore Cl. BRAUN. Scalam graduum frigoris et caloris NEWTONUS primus publicauit, cuius veſtigia Noſter, in primis in frigoris ſcala perficienda, optimo cum ſucceſſu legit. Materiae vero, circa quas Cl. Auctor durante hieme anni 1757 et 1758 experimenta inſtituit, fuerunt ſalium ſolutiones, vina et ſpiritus vini, olea expreſſa, oleoſaque corpora, tandemque metalla quaedam. Semper thermometro Deliliano vſus eſt. Ex comparatione variorum frigoris graduum, ſub quibus diuerſorum ſalium ſolutiones in glaciem abeant, adparet, ſolutionem ſalis communis et ammoniaci, maximum frigoris gradum ſc. 181. et 182., minimum ſc. 151. ſolutionem tartari albi ad congelationem requirere. Hinc nullum ſal congelationem aquae magis quam ſal marinus et ammoniacus impedit. Salium ſolutiones igni adhibitae, ſub minori gradu quam aqua pura ebullire incipiunt. Vinum generoſum hiſpanicum ſub gradu 167. in glaciem abiit, rhenanum 159. cereuiſia ordinaria 152. ſpiritus vini rectificatus ſub gradu frigoris 197. nullum adhuc congelationis veſtigium oſtendebat, vulgari iam ſub gradu 190. in glaciem mutato. Contra omnia fluida ſpirituoſa eo minori gradu caloris ad ebullitionem opus habent, quo maiorem ſpiritus copiam continent. Oleum oliuarum gradu 165. iam in maſſam ſolidam abit, lini vero

ſub

ſub gradu demum 197. in glaciem mutari et perfecte indurari Noſter expertus eſt, quamquam vulgo illud nullo frigoris gradu indurari exiſtimatur. In vniuerſum, oleum quo purius eſt, eo magis congelationi reſiſtit; hinc eſſentialia expreſſis longe difficilius congelantur. Ebullitionem autem expreſſa olea gradu 360. ſupra o. oſtendunt, cum vero mercurium in thermometro, quo in definiendo caloris gradu vti ſolent, ipſum bullientem efficiant, finem mox obſeruationi imponunt. Oleorum vero ebullitio in vniuerſum duplex eſſe videtur, prior ab aqua pendens cum ſtrepitu fit, poſterior placida eſt, ſineque ſtrepitu. Hoc in butyro quoque et cera obſeruatur. In vniuerſum oleorum expreſſorum et corporum oleoſorum ebullitioni, gradum mercurii ebullientis tribuere poſſumus. Plumbum in tentaminibus Noſtri liquefieri coepit, ſub gradu ſupra o. 320-596. ſc. Fahrenh. ſtannum purum gr. ſupra o. 170-416. ſc. Fahr. biſmuthum gr. ſupra o. 235-494. Fahr. Zinci gradus liquefactionis non definiri poteſt, nam mercurius priùs bullire coepit, quam zincum liquefieret. Concludit tandem Noſter, metalla firma pro congelatis, et glaciei ſpecie reputari debere, quae multo tamen minorem frigoris gradum quam aquae glacies requirit. Quae de congelatione mercurii hic occurrunt, non adeo plena ſunt et definita, vti ex recentiori Autoris ſcripto, quod ſuo loco indicauimus, cognoſci poſſunt *). Initium vero ebullitionis mercurii, figi poſſe videtur, circa gradum ſupra o. 419-715. Fahrenh.

Cautelae circa obſeruationes meteorologicas adhibendae. Auctore Cl. PETRO VAN MUSCHENBROEK. Oſtendit B. Autor hac diſſertatione defectus et imperfectiones obſeruationum meteorologicarum, p. 367.

*) vid. Comment. noſtr. Vol. X. P. II. p. 212.

carum, et quomodo tales obſeruationes perfectae et accuratae faciendae ſint, oſtendit.

p. 392. *Halonum extraordinariarum deſcriptio.* Auctore Cl. AEPINO. Nouum halonum genus producit. Vidit enim haloni conſuetae circulari ellipticam halonem ita iunctam, vt axis minor verticalis diametrum halonis circularis aequaret, maior horizontalis ſex diametris ſolaribus circiter axem minorem ſuperaret.

p. 404. *Piſcium rariorum e muſeo Petropolitano exceptorum deſcriptiones.* Autore Cl. KOELREUTER. In ingenti rerum naturalium theſauro, qui in Muſeo Petropolitano aſſeruatur, inſignis etiam piſcium collectio continetur, quae PETRUS MAGNUS Ruſſorum Imperator, ab ALB. SEBA pretio comparauit. Cum vero tertius theſauri SEBAE tomus, qui piſces exhibere debebat, nunquam editus ſit, Noſter piſces rariores huius muſei deſcribere aggreſſus eſt. Primus ex his eſt *Gaſteropelecus* GRONOV. t. *Clupea pinnis flauis ventralibus minutiſſimis* LINN. Secundus *Trutta dentata, dorſo plano, abdomine acuto, prominente, taenia longitudinali argentea, pinna ani longiſſima. Piabucu Braſil.* MARGGRAF. Tertius *Gobio pinnis pectoralibus flabello inſiſtentibus, pinna dorſi prima radiorum* 12, *ſecunda* 13. Horum piſcium accuratas deſcriptiones et figuras Noſter exhibet, accurata omnium earum partium menſura adiecta.

II.

Ornithologia ſiue Synopſis Methodica, ſiſtens Auium diuiſiones in Ordines, Sectiones, Genera, Species ipſarumque Varietates. Cum accurata cuiusque ſpeciei deſcriptione, Citationi

tionibus Auctorum de iis tractantium, Nominibus eis ab ipsis et Nationibus impositis, Nominibusque vulgaribus. A. D. BRISSON, Regiae Scientiarum Academiae Socio. Opus figuris aeneis adornatum. Parisiis apud Cl. Ioannem - Baptistam Bauche 1760 4. Tom. I. Alph. 3. pl. 11. tab aen. 38. cum titulo. Tom. II. Alph. 3. pl. 3. tab. aen. 45. Tom. III. Alph. 4. pl. 12. tab. aen. 37. Tom. IV. Alph. 3. pl. 10. tab. aen 46. Tom. V. Alph. 3 pl. 6 tab. aen. 42. Tom. VI. Alph. 3. pl. 7. tab. aen. 47. Cui tomo accedit: Supplementum Ornithologiae, siue citationes, descriptionesque antea omissae et species de nouo adiectae, ad suaque genera relatae. pl. 21. tab. aen. 6.

et

Ornithologie ou Methode contenant la Division des Oiseaux en Ordres, Sections, Genres, Especes et leurs Variétés. A laquelle on a joint vne Description exacte, de chaque Espece, avec les Citations des Auteurs qui en ont traité, les Noms qu'ils leur ont donnés, ceux que leur ont donnés les différentes Nations, et les Noms vulgaires. Par M. BRISSON, de l'Académie Royale des Sciences. Ouvrage enrichi de Figures en taille-douce. T. I. II. III. IV. V. et VI. Cui tomo adnectitur: Supplement d' Ornithologie ou les citations et descriptions précédemment omises, aux quelles ont a joint les especes nouvellement découvertes, rapportées chacun a leur genre.

In hocce egregio ſplendidiſſimoque opere Clariſſimus BRISSON regni animalis partes omnes explicare pergit, cum illud tertiam claſſem animalium, aves ſcilicet, contineat *). Mora vero, quae inter priorum claſſium huiusque editionem interceſſit, nata eſt ex laudatiſſimi Auctoris deſiderio, opus hoc quantum eius quidem fieri poſſit perficiendi augendique. Quapropter ex hac re liber hic maximam adquiſiuit praeſtantiam. Plurimae enim auium ſpecies rariores, ſpecierumque varietates plurimae hoc ipſo tempore Clariſſimo Auctori innotuerunt, eae ſcilicet, quae ex omnibus totius terrarum orbis partibus Cl. REAUMURIO transmiſſae fuerunt, ab iis qui mutuum litterarum commercium cum eo colunt. In vniuerſum vero ratio huius operis, cum ea conuenit, quae in prioribus claſſibus de quadrupedibus et cetaceis diſſeruit. Plurimas auium ſpecies, quae hic deſcribuntur, Cl. Auctor ipſe examinauit, reliquarum deſcriptiones ex optimis ſcriptoribus deſumſit, quos vbique indicat. Semper autem in auis cuiuslibet deſcriptione ita verſatur, vt primo ſuum nomen, autorumque ſynonyma et figuras iudiciumque de earum praeſtantia proponat. Addit quoque triuialia nomina et nomina, quae a diuerſis gentibus auibus imponuntur, qua tamen in re, ſi vel de germanicis nominibus iudicium nobis ferendum ſit, inſignes ſaepe errores irrepſere, nominumque numerus ſine vlla neceſſitate maxime auctus eſt. Deinde aues, magnitudinem

*) *Regnum animale in claſſes nouem diſtributum, ſiue Synopſis methodica ſiſtens generalem animalium diſtributionem in claſſes IX. et duarum primarum claſſium quadrupedum ſcilicet et cetaceorum particularem diuiſionem*, prodiit Pariſ. 1756, vid. Comment. I. Decadis Suppl. I. p. 129.

nem earum et formam, partiumque rationem et diuerſitatem coloresque ample et dilucide verbis depingit, additque loca, vbi aues naſcuntur, eosque, a quibus Cl. REAUMUR harum auium exempla miſſa ſunt: characteres ordinum generumque ex pedum roſtrique differentiis deſumſit, et figuris, in ſeptem prioribus tabulis aeneis contentis, explicauit. In vniuerſum 150 circiter genera, et 1500 ſpecies varietatesque enumerat. In tabulis aeneis circa 500 aues depinguntur, ex quibus 350 nunquam antea, 150 autem male delineatae, 320 non deſcriptae fuerunt. Varias figuras auium nondum cognitarum a Cl. POIVRE, qui aues Indiae Orientalis magna cura diſquiſiuit, accepit, has tamen a ſuis adiecta nota diſtinxit. In maiorum auium figuris ſcalam menſurae ſemper adiecit.

In ipſius operis initio conſpectum quendam generalem methodi, ſecundum quam aues diſpoſuit, tradit, deinde hunc conſpectum in tabulis adiectis generum explicat, tandemque ſe ad ſingulorum ordinum conſiderationem conuertit.

Aues in vniuerſum, vel digitis membranis deſtitutis praeditae ſunt, quae *Fiſſipedes* dicuntur, vel digitos habent membranis per totam longitudinem auctos, et *Palmipedes* vocantur. *Fiſſipedum* autem crura, vel ad calcaneum vsque plumoſa ſunt, vel in parte inferiore plumis deſtituuntur. *Palmipedum* digiti vero per totam ſuam longitudinem membranis augentur, vel fiſſis, vel ſemifiſſis vel integris. Et haec eſt generalis methodi a Cl. Auctore tradita idea, ſecundum quam decem et ſeptem auium ordines ad *Fiſſipedes*, nouem ad *Palmipedes* pertinent. Horum vero ordinum tres priores, in primo huius operis volumine continentur. Primus itaque ordo eas comprehendit aues, quae digitos habent quatuor Tom. I. p. 1.

tuor membranis deſtitutos, tres ſcilicet anteriores, vnum poſticum, omnes ad exortum vsque aut circiter diſcretos: roſtrum rectum: mandibulae ſuperioris apicem craſſiorem parumper et incuruum: nares membrana craſſa et molli ſemitectos. Vnicum genus ad hunc ordinem refertur, *Columbae*. Huius generis ſequentes ſpecies in tabulis quindecim prioribus delineantur, T. I. quae octaua eſt totius operis: *Turtur carolinienſis*, *Turtur paruus fuſcus americanus* et *Turtur gutture maculato ſenegalenſis*. T. II. ſiue IX. *Turtur paruus americanus* ſ. Columba paſſerina LINN. *Turtur Cap. bonae ſpei* et *Turtur amboinenſis*. T. X. *Turtur ſenegalenſis* et *Columba viridis amboinenſis* T. XI. *Turtur torquatus ſenegalenſis* et *Columba viridis philippenſis*. T. XII. *Columba viridis martinicana* et *ruffa cayanenſis* ſ. montana LINN. T. XIII. *Turtur iamaicenſis*, ſ. Columba cyanocephalos LINN. et *Palumbus moluccenſis* T. XIV. *Palumbus coeruleus madagaſcarienſis* et *viridis madagaſcarienſis*. T. XV. *Palumbus amboinenſis* ſ. Columba indica L. et *Turtur viridis amboinenſis*. Ordinis ſecundi aues roſtro conico incuruo a prioribus differunt. Habent vero ex his aliae caput paleis praeditum, quae domeſticae ſunt, vt *Gallopauo*, *Gallus* et *Meleagris* vel paleis carent, vt *Lagopus*, *Perdix* et *Phaſianus*, quae genera ſylveſtres aues comprehendunt. Ad Phaſianum Noſter genus Pauonis et Crax LINN. refert. Ex his pingitur: Tab. XVI. *Gallopauo* ſ. Meleagris Gallopauo LINN. XVII. *Gallus criſpus* LINN. et *iaponicus* XVIII. *Meleagris* ſ. Phaſianus meleagris LINN. XIX. *Bonaſa pyrenaica* mas et foemina XX. *Bonaſa canadenſis*. XXI. *Bonaſa canadenſis maior* et *Perdix montana* XXII. *Bonaſa ſcotica* et *Coturnix ludouiciana*. XXIII. *Perdix graeca* et *Francolinus* ſ. Tetrao orientalis L. XXIV. *Perdix ſenegalenſis* et *Coturnix madagaſcarienſis* XXV. *Cotur-*

p. 156.

Coturnix philippenſis, *mexicana criſtata* et *Phaſianus varius* XXVI. *Phaſianus criſtatus indicus*, et *guianenſis* XXVII. *Pauo* criſtatus L. XXVIII. *Perdix ſinenſis* et *Pauo tibetanus*. XXIX. *Crax guianenſis* ſ. nigra L. Ad tertium ordinem pertinent eae aues, quae p.307. a prioribus roſtro breui adunco tantum diſtinguuntur. Rapaces autem ſunt omnes et carniuorae, variaeque earum ſpecies difficile a ſe inuicem ſeparantur, cum tantopere vel aetatis vel ſexus ratione colores mutent, vt non ſolum vna eademque ſpecies, ſed et vnum idemque indiuiduum variis temporibus obſeruatum, ad plures ſpecies pertinere appareat. In aliis vero baſis roſtri cute nuda tegitur, vt in *Accipitre*, *Aquila* et *Vulture*: in aliis vero ea plumis antrorſum incumbentibus cooperta eſt, vt in *Aſione* et *Strigis* genere. A LINNAEO Aquila et Accipiter Noſtri ad Falconem, Aſio ad genus Strix dictum refertur. Sequentes icones in tabulis aeneis huic ordini adnexis continentur. Tab. XXX. *Accipiter minor* et *Gyrfalco* ſ. Falco gyrfalco L. XXXI. *Gyrfalco islandicus*. XXXII. *Aeſalon carolinienſis* ſ. Falco ſparnerius L. et *Aeſalon dominicenſis*. XXXIII. *Miluus regalis* ſ. Falco miluus L. XXXIV. *Aquila marina* ſiue *Haliaeetus* aut *Falco haliaeetus* L. XXXV. *Aquila ponticeriana* XXXVI. *Rex vulturum* ſ. Vultur papa L. XXXVII. *Scops* ſ. Strix ſcops L. et *Strix canadenſis*.

Secundum tomum quinque ordines efficiunt. T. II. Quarti ordinis aues conicum roſtrum elonga- p. 1. tum habent. Ex his *Coracia*, ſ. Vpupa LINN. *Coruus*, *Pica Garrulus* et *Nucifraga*, quae genera omnia ad Coruos retulit LINNAEUS, plumas habent, quae baſi roſtri incumbunt antrorſum, naresque tegunt. In aliis vero plumae baſeos roſtri retrorſum verſae nares detectas relinquunt. Ad has

pertinent *Galgulus*, quod genus varias ſpecies, a LINN. ad Coraciae, Corui et Fringillae genera relatas, continet, *Icterus*, quod genus etiam ad Coraciam a LINN. translatum eſt et *Manucodiata* ſ. Paradiſaea L. Ex ſpeciebus, quas hicce ordo comprehendit, delineantur: Tab. I. *Coracia*, ſ. Vpupa pyrrhocorax L. et *Pyrrhocorax* II. *Monedula philippenſis* et *capit. b. ſp.* III. *Pica candida* et *ſenegalenſis* IV. *Garrulus cayanenſis* et *canadenſis fuſcus* V. *Nucifraga* ſ. Coruus caryocotactes L. et *Galgulus* ſ. Coracias garrulus L. VI. *Galgulus mindanoenſis* ſ. Coruus Benghalenſis L. et *garrulus ſinenſis* VII. *Galgulus angolenſis* et *indicus* VIII. *Icterus* et *Caſſicus ruber*. IX. *Caſſicus luteus* et *Xanthornus cayanenſis* X. *Icterus niger, minor viridis* et *minor ſpurius*. XI. *Icterus guaianenſis* et *Xanthornus mexicanus* XII. *Icterus minor* et *Xanthornus iamaicenſis, dominicenſis* et *icterocephalus cayanenſis* XIII. *Manucodiata* ſ. Paradiſaea apodo L. et *Manucodiata minor* ſ. Paradiſaea regalis
p. 139. L. Quinti ordinis aues roſtrum rectum et mandibulam ſuperiorem apice vtrinque emarginatam habent. Ex his roſtro conuexo ſunt *Lanius*, *Turdus*, *Cotinga*, quod nouum genus eſt, vnica ſpecie a LINNAEO ad Lanios relata excepta: roſtro horizontaliter baſi compreſſo et fere triangulari *Muſcicapa*, nouum quoque genus praeter paucas ſpecies ſub variis aliis generibus deſcriptas. Delineantur ex his ſequentes: Tab. XIV. *Lanius cayanenſis cinereus* et *cayanenſis naeuius*. XV. *Lanius cap. b. ſpei, ludovicianus* et *madagaſcarienſis minor viridis* XVI. *Lanius madagaſcarienſis minor* mas et foemina, *madagaſcarienſis coeruleus* et *cayanenſis luteus* XVII. *Lanius ſenegalenſis cinereus* et *ruber* XVIII. *Lanius lucionenſis, manillenſis, canadenſis* et *madagaſcarienſis rufus*. XIX. *Collurio madagaſcarienſis* et *Lanius madagaſcarienſis maior viridis*. XX. *Turdus iliacus* ſ. muſicus LINN. et *Merula criſtata cap. b. ſpei*. XXI. *Merula monta-*

montana et *ſinenſis criſtata minor* XXII. *Turdus arundinaceus* LINN. *Merula ſenegalenſis* et *oliuacea cap. b. ſpei* XXIII. *Turdus ſinenſis* et *Merula cap. b. ſpei* XXIV. *Merula canadenſis, madagaſcarienſis aurea*, et *borbonica*. XXV. *Merula alia madagaſcarienſis, cinerea madagaſcarienſis* et *cinerea indica*. XXVI. *Merula philippenſis* et *calua philippenſis* XXVII. *Merula dominicenſis, oliuacea dominicenſis* et *fuſca cap. b. ſpei*. XXVIII. *Merula ſolitaria philippenſis* et *Mainatus* ſ. Gracula religioſa L. XXIX. *Merula palmarum, palmarum atricapilla* et *Lanius cayanenſis ſtriatus* XXX. *Merula torquata cap. b. ſpei* et *viridis angolenſis* XXXI. *Merula viridis longicauda ſenegalenſis, oliuacea indica* et alia *indica* XXXII. *Merula viridis moluccenſis* et *viridis atricapilla moluccenſis* XXXIII. *Oriolus cochinſinenſis* et *merula ſolitaria manillenſis* XXXIV. *Cotinga purpurea, cinereo purpurea* et *Muſcicapa*. XXXVI. *Muſcicapa ſenegalenſis torquata, martinicana criſtata, capitis b. ſpei, torquata cap. b. ſpei* et *Tyrannus braſilienſis* XXXVII. *Muſcicapa maior cinerea madagaſcarienſis, ſenegalenſis pectore rufo* et *pectore nigro*, et *madagaſcarienſis maior nigra criſtata*. XXXVIII. *Muſcicapa martinicana fuſca, Tyrannus dominicenſis, Muſcicapa nigra cayanenſis* et *alia cayanenſis* XXXIX. *Muſcicapa borbonica, criſtata ſenegalenſis cinerea canadenſis, criſtata borbonica* et *Tyrannus cauda bifurca*. XL. *Muſcicapa madagaſcarienſis longicauda, madagaſcarienſis albicilla longicauda* et *madagaſcarienſis varia longicauda*. XLI. *Muſcicapa criſtata* et *criſtata alba vtraeque ex Cap. b. ſpei* Coruus paradiſii LINN.

Sexti ordinis aues roſtrum rectum mandibulamque p. 437.
integram vtramque habent. *Buphagi* genus roſtrum ſubquadrangulare, paululum ſuperne conuexum inferne anguloſum, *Sturnus* conuexum, apice obtuſum, apicis latitudine craſſitiem ſuperante habet. Delineatur Tab. XLI. *Sturnus cap. b. ſpei* ſ.

Sturnus contra L. XLII. *Sturnus ludouicianus* et *Bu-*
p. 453. *phagus*. Characterem ſeptimi ordinis exprimit roſtrum gracile parum arcuatum. reliquae partes partibus auium priorum ordinum ſimiles ſunt. Ad hoc genus numeratur *Vpupa*, quae in capite corollam longitudinalem, plumoſam, in duplici ſerie parallela diuiſam et plicatilem gerit, et *Promerops*, genus ſcilicet ſimplici capite donatum. Tab. XLIII. *Vpupae* ſ. Vpupae epops L. et *Promeropis* figuras
p. 469. exhibet. Octaui ordinis aues a prioribus diſtinguuntur roſtro minimo baſi horizontaliter compreſſo, apice adunco; et oris rictu capite ampliore. *Caprimulgi* genus ex generibus huius ordinis ſimplicem caudam, *Hirundines* duplicem habent. Delineantur ex huius ordinis ſpeciebus ſequentes: Tab. XLIV. *Caprimulgus* europaeus LINNAEI. XLV. *Hirundo ſenegalenſis*, *martiniana*, *americana* et *riparia ſenegalenſis*. XLVI. *Hirundo cayanenſis*, *riparia cochinſinenſis* ſ. eſculenta L. et *apos cochinſinenſis*.

T. III. In tertii Voluminis initio Cl. Auctor ad nonum
p. 1. progreditur ordinem. Continentur in eo aues digitis quatuor membranis deſtitutis. tribus ſcilicet anticis, vno poſtico, omnibus circiter ad exortum vsque diſcretis, cruribus ad calcaneum vsque plumoſis et roſtro conico attenuato. Sectio prima earum eſt, quae mandibulam vtramque rectam habent. *Tangara* ſcilicet, *Carduelis*, *Paſſer*, *Coccothrauſtes*, *Emberiza*, quae genera LINNAEUS omnia ad Loxiae, Emberizae et Fringillae genus vario modo refert. Secundae ſectionis aues ſuperiorem mandibulam aduncam habent. *Colius* nimirum et *Pyrrhula*, quam ad Loxiam retulit LINNAEUS. Mandibulam vero vtramque aduncam apicibus ſe decuſſantibus *Loxia* BRISSONII habet. Pinguntur ex his Tab. I. *Tangara*, *Epiſcopus auis*, *Tangara cayanenſis coerulea*

lea et brasilienſis coerulea. II. *Tangara cayanenſis nigra, braſilienſis nigro lutea, cayanenſis nigro lutea, dominicenſis* et *cardinalis canadenſis.* III. *Cardinalis* et *cardinalis purpureus* mas et foemina ſ. Fringilla gyrola L. IV. *Tangara Peruuiana viridis, viridis indica punctata, cayanenſis viridis* et *Carduelis candida et nigra.* V. *Paſſer ſylueſtris, paſſerculus cap. b. ſpei* ſ. Emberiza alario LINN. *alius paſſer capitis b. ſpei,* et *erythrorynchos capit. b. ſpei.* VI. *Paſſer erythrorynchos ſenegalenſis, cardinalis madagaſcarienſis, cardinalis cap. b. ſpei* ſ. Emberiza Orix L. et *cardinalis dominicanus* ſ. Loxia dominicana L. VII. *Paſſer niger, Fringilla ſinenſis, Maia ex inſula cuba* et *chloris ſanenſis.* VIII. *Vidua* ſ. Emberiza paradiſaea L. *Vidua minor,* et *Chloris ludouiciana vulgo papa dicta* ſ. Emberiza ciris L. IX. *Vidua riparia africana, maia ſinenſis, Granatinus* ſ. Fringilla braſiliana L. X. *Bengalus* ſ. Fringilla angolenſis L. *Senegalus ruber, Bengalus fuſcus, Bengalus punctulatus* ſ. Fringilla Amandaeca L. *Senegalus ſtriatus* ſ. Loxia aſtrild. L. XI. *Coccothrauſtes capitis b. ſpei, lutea capitis bonae ſpei, cayanenſis, ſinenſis cinerea* ſ. Loxia oryzouora L. XII. *Coccothrauſtes philippenſis, ludouiciana,* et *canadenſis* ſ. Loxia enucleator L. XIII. *Coccothrauſtes iapenſis, naeuia* ſ. Loxia punctulata L. *moluccenſis, barbarica* et *emberiza dominicenſis* XIV. *Emberiza canadenſis coerulea, Hortulanus ludouicianus* et *Hortulanus cap. b. ſpei* XV. *Fringilla niualis, ſenegalenſis* et *Hortulanus carolinienſis* ſ. Fringilla oryziuora L. XVI. *Fringilla cap. b. ſpei, Colius cap. b. ſpei,* et *Colius ſenegalenſis criſtatus.* XVII. *Pyrrhula africana nigra minor, braſilienſis coerulea* et *Loxia* curuiroſtra LINNAEI XVIII. *Nidus Coccothrauſtis philippenſis.*

Ordo decimus continet aues roſtro ſubulato inſtructas, quoad reliqua hactenus recenſitis ſimiles. Ex iis nares detectas habent *Alauda* et *Ficedula* ſ. Motacilla p. 333.

tacilla L. In *Paro* contra nares plumis baſeos roſtri operiuntur. Sequentes vero figurae exhibentur. Tab. XIX. *Alauda candida, ſenegalenſis criſtata* et *Alauda cap. b. ſpei.* XX. *Alauda arborea* L. *maior* ſ. calandra L. *Rubetra ſenegalenſis* XXI. *Curruca cinerea ſiue cineraria* ſ. Motacilla ſyluia L. *Vitiflora griſea* ſ. Variet. α. motacillae oenanthe L. *Vitiflora cinerea et rufeſcens* XXII. *Luſcinia madagaſcarienſis, Curruca naeuia cap. b. ſpei, Rubetra philippenſis* et *Ficedula martinicana.* XXIII. *Rubetra, Rubetra philippenſis* et *Motacilla flaua.* XXIV. *Rubetra maior ſeu rubicola* ſ. Motacilla rubetra L. *Rubetra luciouenſium* mas et foemina et *madagaſcarienſis* et *Ficedula madagaſcarienſis maior* XXV. *Motacilla cinerea, iauenſis, capitis b. ſpei* et *Vitiflora rufeſcens* XXVI. *Ficedula Canadenſis maior, dominicana minor, canadenſis, ludouiciana* et *alia dominicana.* XXVII. *Ficedula canadenſis cinerea, canadenſis cinerea minor, canadenſis fuſca, canadenſis icterocephalos, dominicana cinerea* et *dominicana varia* XXVIII. *Syluia canadenſis coerulea, Ficedula madagaſcarienſis minor, borbonica, Syluia viridis* et *Ficedula dominicana fuſca.* XXIX. *Parus canadenſis atricapillus, polonicus ſiue*
p. 587. *pendulinus* LINN. Ordinis vndecimi, qui vnicum *Sittae* genus comprehendit, character in roſtro cuneiformi conſiſtit. Siſtit Tab. XXIX. adhuc *Sittam eu-*
p. 601. ropaeam L. et *canadenſem.* Ordinis duodecimi aues roſtrum habent filiforme, quod vel arcuatum eſt in *Certhia* et *Polytmo,* quem LINNAEUS ad Trochili genus refert, vel rectum in *Melliſuga* ſ. Trochilo L. Exhibetur vero Tab. XXX. *Certhia muralis* ſ. familiaris L. *philippenſis* et *griſea* XXXI. *Certhia capitis bonae ſpei, philippenſis purpurea* mas et foemina *cayanenſis* ſ. coerulea LINN. et *braſilienſis coerulea.* XXXII. *Certhia torquata capitis b. ſpei, madagaſcarienſis violacea, violacea braſilienſis* et *philippenſis minor*

XXXIII

XXXIII. *Certhia madagaſcarienſis oliuacea, cayanenſis viridis, braſilienſis nigricans, madagaſcarienſis viridis* mas et foemina et *longicauda minor capitis b. ſpei.* XXXIV. *Certhia longicauda ſenegalenſis, longicauda capitis b. ſpei, ſenegalenſis violacea, philippenſis oliuacea,* et *martinicana ſeu ſacchariuora* ſ. Certhia flaueola LINN. XXXV. *Polytmus iamaicenſis* ſ. Trochilus mango LINN. *Polytmus mexicanus* ſ. Trochilus holoſericeus L. *Polytmus cayanenſis violaceus* et *cayanenſis longicauda.* XXXVI. *Melliſuga* ſ. Trochilus minimus L. *Melliſuga gutture naeuio cayanenſis, alia cayanenſis* ſ. Trochilus niger L. *Melliſuga ventre griſeo cayanenſis, Melliſuga gutture rubro carolinenſis* mas et foemina ſ. Trochilus colubris et tormineo L. *Melliſuga ventre albo cayanenſis, dominicenſis* ſ. Trochilus Surinamenſis L. et *Melliſuga cayanenſis cauda bifurca.* XXXVII. *Melliſuga gutture topazino braſilicana, criſtata* ſ. Trochilus criſtatus L. *Melliſuga maior cayanenſis, Melliſuga gutture rubro braſiliana, alia braſiliana cauda bifurca,* et *violacea cauda bifurca iamaicenſis.*

Eorum autem ordinum, qui quartum huius operis tomum conſtituunt, primus eſt decimus tertius. Aues, quas Cl. BRISSON huic ordini adnumerat, habent omnes digitos quatuor membranis deſtitutos, duos ſcilicet anticos, totidemque poſticos, cruraque ad calcaneum vsque plumoſa. Ex illis vero ſub prima ſectione enumerantur eae, quae roſtro recto inſtructae ſunt, linguamque longiſſimam et lumbriciformem habent, vt *Torquilla* ſ. Ignius et *Picus.* Quae vero lingua roſtrum longitudine non ſuperante roſtroque longiſſimo quadrangulari acuto inſtructae ſunt vt *Galbula* ſ. Alcedo L. ad ſecundam ſectionem pertinent. Tertiae Sectionis aues roſtrum modice deorſum inflexum, ſuperne conuexum, lateraliter compreſſum habent, *Bucco* nimirum et *Cuculus.* T. IV. p. 1.

Quar-

Quartae ſectionis aues roſtrum breue et aduncum gerunt, cuius latitudo vel craſſitiem ſuperat vt in genere *Trogonis*, vel craſſities latitudinem, vt in *Crotophago* et *Pſittaco*. Quae vero huius ordinis aues roſtro longo, craſſitie caput aequante ſerrae inſtar denticulato: vtriusque mandibulae apice deorſum incuruo: linguaque pennae aemula donatae ſunt, eae ad *Tucanae* genus quod Ramphoſtos L. eſt, pertinent, quod quintam ſectionem conſtituit. Plures huius ordinis ſpecies in tabulis adnexis delineantur, nimirum Tab. I. *Torquilla* ſ. Ignius torquilla L. et *Picus niger canadenſis, criſtatus*. II. *Picus varius* ſ. medius L. et *Picus varius canadenſis*. III. *Picus virginianus* ſ. erythrocephalos L. et *Picus dominicanus ſtriatus minor* IV. *Picus dominicenſis ſtriatus*, et *alius dominicenſis minor* V. *Galbula iacamar* et *galbula iacamar longicauda* ſ. Alcedo dea L. VI. *Picus capitis bonae ſpei* et *Bucco*. VII. *Bucco cayanenſis, philippenſis, maynanenſis* et *Bucco cayanenſis naeuius*. VIII. *Cuculus ſenegalenſis*, et *cayanenſis*. IX. *Cuculus cayanenſis naeuius* et *Cuculus naeuius indicus*. XI. *Cuculus criſtatus coromandelenſis* et *Cuculus naeuius malabaricus*. XII. *Cuculus naeuius mindanenſis* et *criſtatus madagaſcarienſis* XIII. *Cuculus coeruleus madagaſcarienſis* et *alius madagaſcarienſis*. XIV. *Cuculus ſiamenſis criſtatus* et *coeruleus ſinenſis*. XV. *Cuculus maior madagaſcarienſis* mas et foemina. XVI. *Trogon cayanenſis cinereus* et *Cuculus cayanenſis minor* XVII. *Trogon cayanenſis viridis* et *Cuculus roſtro longo iamaicenſis*. XVIII. *Crotophagus* ſ. Crotophaga ani L. et *Crotophagus maior* XIX. *Ara braſilienſium* et *Pſittaca cyanocephala*. XX. *Ara braſilienſis cyaneocrocea* ſ. Pſittacus ararauna L. XXI. *Cacatua* XXII. *Pſittacus lucionenſis* et *Cacatua minor*. XXIII. *Lorius philippenſis* ſ. Pſittacus lory L. et *Lorius moluccenſis* ſ. Pſittacus garrulus L. XXIV. *Lorius orientalis indiae*

ſ. Pſit-

ſ. Pſittacus domicella L. et *Pſittacula ſenegalenſis* XXV. *Pſittacus amazonicus gutture coeruleo* et *Pſittaca indica coccinea* XXVI. *Pſittacus amazonicus braſilienſis* et *Pſittacus amazonicus varius* ſ. Pſittacus aeſturius L. XXVII. *Pſittaca borbonica torquata* et *Pſittaca cayanenſis* XXVIII. *Pſittaca guianenſis* et *Pſittaca amboinenſis coccinea.* XXIX. *Pſittaca ginginiana* et *alia ginginiana erythrocephalos.* XXX. *Pſittacula philippenſis, Pſittacula madagaſcarienſis* et *Pſittacula gutture luteo.* XXXI. *Tucana cayanenſis gutture luteo* et *Tucana cayanenſis gutture albo.* XXXII. *Tucana braſilienſis gutture luteo* ſ. Ramphoſtos piperiuorus L. et *Tucana cayanenſis torquata* ſ. Ramphoſtos tucanus L. XXXIII. *Tucana braſilienſis viridis* et *cayanenſis viridis.* Qui hunc ordinem excipit decimus quartus aues continet, quae digitis quatuor membranis deſtitutis, tres ſcilicet anticis vnoque poſtico; medio trium anteriorum cum extimo digito trium articulorum ſpatio, cum intimo primi tantum articuli interuallo arcte cohaerente: et cruribus ad calcaneum vsque plumoſis praeditae ſunt. Huius ordinis aues aliae roſtro donantur leui, et verſus apicem lateraliter compreſſo *Rupicola* nimirum et *Manacus*, quod genus a LINNAEO ad *Parum* refertur: vel roſtro conico, ſerrae inſtar denticulato vtriusque mandibulae apice deorſum incuruo, vt *Momotus:* vel roſtro recto longiuſculo vt *Iſpida?* ad Alcedinem a LINNAEO relata et *Todus*, quod genus etiam ſpecies quasdam Alcedinis L. continet: vel roſtro arcuato et acuto, vt *Apiaſter* ſ. Merops LINNAEI: vel denique roſtro craſſo et falciformi, vt *Hydrocorax* ſ. Buceros L. Horum vero generum ſequentes ſpecies depictae ſunt. Tab. XXXIV. *Rupicola, Manacus ruber* ſ. Parus aureola XXXV. *Manacus niger criſtatus, Manacus albo-capillus* ſ. Parus pipra L. et *Momotus* XXXVI. *Manacus gutture albo, Manacus fronte alba* et *Iſpida capitis b. ſpei* XXXVII. *Iſpida indica,* P. 435.

dica, torquata indica et criſtata philippenſis. XXXVIII. *Iſpida madagaſcarienſis* et *coerulea madagaſcarienſis.* XXXIX. *Iſpida ſenegalenſis* et *alba et nigra* ſ. Alcedo rudis L. XL. *Iſpida ſenegalenſis maior* et *ternatana* XLI. *Iſpida criſtata mexicana* et *Todus* ſ. Alcedo todus L. XLII. *Apiaſter madagaſcarienſis* et *madagaſcarienſis torquatus.* Merox viridis L. XLIII. *Apiaſter maior philippenſis* et *minor philippenſis.* XLIV. *Apiaſter angolenſis, Apiaſter inſulae franciae* et *apiaſter erythrocephalus indicus* XLV. *Hydrocorax* XLVI. *Hydrocorax ſenegalenſis roſtro nigro* et *ſenegalenſis roſtro rubro.*

T.V. p. 1. Ordinis decimi quinti, qui Voluminis quinti initium facit, aues digitos habent membranis deſtitutos, crura in parte inferiore plumis denudata ſunt: alaeque pro mole corporis exiguae et volatui inutiles, nam ob hanc alarum breuitatem, moli corporis comparatam, nunquam volant. Aliae earum duos tantum habent digitos anticos, poſticos nullos vt *Struthio*, aliae anticos tres, poſticos nullos, vt *Rhea* ſ. Struthio-americanus L. et *Caſuarius* ſ. Struthio-caſuarius L. aliae anticos tres, poſticum vnum vt *Raphus* ſiue Struthio cucullatus L. In tabulis aeneis delineantur Tab. I. *Struthio* et *Caſuarius.* Ordinis decimi ſexti aues habent digitos tres anticos, membrana deſtitutos, poſticum nullum, crura in parte inferiore planis denudata, alasque ſat magnas et volatui idoneas. Diuiduntur vero eius ordinis aues in tres ſectiones, in prima continentur illae, quae roſtrum habent conico-incuruum: in ſecunda, quae roſtro donantur recto et longiſſimo, in apice craſſiori, vt *Himantopus*, Charadrius et *Oſtralega:* ſ. Haemontopus L. in tertia, quae roſtrum rectum et breue in apice craſſius habent vt *Pluuialis.* ſ. Charadrius L. Delineantur in tabulis: Tab. II. *Otis*

p. 17.

minor

minor, *Anas campeſtris vulgo dicta*, ſ. Otis tetrax L. mas et foemina III. *Himantopus* ſ. Charadrius himantopus L. *Oſtralega Pica marina vulgo dicta*, ſ Haemantopus oſtralegus L. IV. *Pluuialis aurea* ſ. Charadrius pluuialis L. *Pluuialis minor ſiue Morinellus* ſ. Charadrius morinellus L. V. *Pluuialis torquata* an Charadrius Alexandrius? an Aegyptius L.? *Pluuialis torquata minor* ſ. Charadrius hiatricula L. VI. *Pluvialis dominicenſis aurea et dominicenſis torquata.* VII. *Pluuialis maior oedicnemus vulgo dicta* ſ. Charadrius oedicnemus L. et *Pluuialis ſenegalenſis armata.* Ordinis decimi ſeptimi aues cum auibus ordinis praecedentis conueniunt in omnibus, ſolis digitis exceptis, quorum tres anticos vnumque poſticum habent. Ex iis roſtro recto et apice craſſiori ſunt *Vanellus* ſ Tringae L. ſpecies et *Iacana* ſ. Fulicae L. ſpecies, roſtro ſubrecto ſurſum modice tendente et horizontaliter paullulum compreſſo *Arenaria* ſ. Tringa LINN. roſtro ſuperne conuexo et apice lateraliter compreſſo, *Glareola:* roſtro recte et lateraliter compreſſo, *Rallus:* roſtro gracili *Tringa*, *Limoſa* Scolopacis L. ſpecies continens et *Scolopax:* roſtro deorſum arcuato *Numenius*, etiam ad Scolopacem a LINNAEO relatus: roſtro recto horizontaliter plano ipſius apice ampliato, ſubrotundo, ſpathae formi *Platea* ſ. Platalea LINN. roſtro craſſo et longo *Ciconia* Ardeae L. ſpecies, *Ardea* et *Scopus:* roſtro craſſo et breui, ipſiusque mandibula ſuperiore cochleari formi, apice vnguiculato *Cochlearius:* roſtro breui, recto apice conico *Balearica*, quae in capite ornatur corolla plumis, graminis radicum aemulis, conflata et Ardeae L. ſpecies eſt; roſtro conico incuruo *Cariama* et *Anhima:* roſtro conico lateraliter compreſſo *Porphyrio* Fulicae L. Species. Ex his pingitur Tab. VIII. *Vanellus* ſ Tringa vanellus L. et *Vanellus armatus Ludouicianus.* IX. p. 91.

Vanel-

Vanellus griſeus ſ. Tringa ſquatarola L. et, *Vanellus varius* X. *Vanellus helueticus* et *ſenegalenſis armatus* XI. *Iacana armata fuſca* et *arenaria cinerea* XII. *Glareola* et *Rallus aquaticus* LINN. XIII. *Rallus aquaticus minor ſ. Maruetta*, et *Rallus geniſtarum ortygometra* ſ. Rallus crex L. XIV. *Rallus Philippenſis et philippenſis ſtriatus* XV. *Rallus philippenſis torquatus* et *philippenſis fuſcus* XVI. *Tringa* ſ. Tringa ochiopus L. et *Guinetta* ſ. Tringa hypoleucos L. XVII. *Totanus* ſ. Scolopax totanus L. et *Totanus cinereus* ſ. Tringa littorea L. XVIII. *Totanus ſtriatus* et *naeuius* XIX. *Cinclus* et *cinclus torquatus* XX. *Calidris* et *Calidris griſea minor* XXI. *Calidris naeuia* et *griſea* XXII. *Pugnax* ſ. Tringa pugnax L. anas et foemina XXIII. *Limoſa griſea* et *fuſca*. XXIV. *Cinclus dominicenſis* et *Limoſa griſea maior* XXV. *Limoſa rufa* ſ. Scolopax Lapponica L. *Cinclus dominicenſis minor* XXVI. *Gallinago* ſ. Scolopax gallinago L. et *Gallinago minor* XXVII. *Numenius minor* ſ. Scolopax phaeopus L. et *Numenius viridis* XXVIII. *Numenius madagaſcarienſis* XXIX. *Numenius braſilienſis coccineus* ſ. Scolopax rubra L. diuerſae aetatis XXX. *Platea roſea* ſ. Platalea aiaia L. XXXI. *Ciconia fuſca* ſ. Ardea ciconia nigra L. XXXII. *Ciconia alba* ſ. Ardea ciconia XXXIII. *Grus* ſ. Ardea grus LINNAEI XXXIV. *Ardea cinerea* L. XXXV. *Ardea criſtata* XXXVI. *Ardea griſea* et *criſtata purpuraſcens* XXXVII. *Botaurus* ſ. Ardea ſtellaris L. et *Cancrophagus philippenſis* XXXVIII. *Cancrophagus viridis* ſ. Ardea vireſcens L. et *Cancrophagus viridis naeuius* XXXIX *Nycticorax* ſ. Ardea nycticorax L. XL. *Ardeola* et *Ardeola naeuia* XLI. *Balearica* ſ. Ardea pauonina L. XLII. *Porphyrio* ſ. Fulica porphyrio L. et *Porphyrio minor*.

Progre-

Progredimur ad ſexti ſiue vltimi voluminis contenta, in quo Cl. BRISSON *Palmipedum* ordines recenſet. Initium vero huius decimus octauus ordo facit, cuius aues digitis quatuor, tribus anticis, vnoque poſtico, per totam longitudinem membranis auctis fiſſis praeditae ſunt. Habent vero earum aliae digitos membranis ſimplicibus obſitos vt *Gallinula*, quae a LINNAEO ad fulicas refertur: aliae membranis emarginatis, vt *Phalaropus* ſ. Tringae ſpecies, et *Fulica*. Tab. I. delineatur *Gallinula* mas et foemina ſ. Fulica choropus L. II. *Fulica* nigricans L. et maior ſ. *diabolus marinus* ſ. aterrima Ordinis decimi noni aues digitis quatuor, tribus anterioribus membranis inter ſe ſemifiſſis connexis poſtico ſoluto, cruribus ad podicem poſitis, et extra abdomen conditis praeditae ſunt, et ad vnicum *Colymbi* genus pertinent. Depingitur Tab. III. *Colymbus* et *Colymbus criſtatus minor* IV. *Colymbus criſtatus* V. *Colymbus cornutus* ſ. criſtatus L. et *Colymbus cornutus* et *fluuiatilis dominicenſis*. Ordinis viceſimi genera donantur digitis tribus anticis, membranis integris inter ſe connexis, poſtico nullo: cruribus ad podicem poſitis et intra abdomen conditis. Ex his *Vria* roſtrum rectum et acutum; roſtrum vero lateraliter planum, transuerſim ſtriatum *Fratercula* et *Alca* habent, quae genera omnia ſub vnico Alcae genere a LINNAEO deſcribuntur. Sequentes vero ſpecies figurae ſiſtunt. Tab. VI. *Vria* ſ. Alca lommia L. et *Fratercula* ſ. Alca arctica L. VII. *Alca maior* ſ. impennis L. VIII. *Alca* torda L. et *Alca minor*. Viceſimi primi ordinis aues digitis quatuor, tribus ſcilicet anticis, membranis inter ſe connexis, poſtico ſoluto: cruribus ad podicem poſitis et intra abdomen conditis, praeditae ſunt. Aliae ex iis roſtrum rectum apicemque ſuperioris maxillae aduncum habent, vt *Sphenicus* ſ. Diomedea L. et

T. VI. p. 1.

p. 69

p. 93

Catarractes ſ. Phaethon L. aliae roſtrum rectum et acutum vt *Mergus*. Tab. IX. ſiſtitur *Spheniſcus naevius* ſ Diomedea demerſa L. X. *Mergus maior* et *minor* XI. *Mergus gutture ruffo*, et *maior naeuius*. Vni-
p. 125. cum *Albatri* genus vnicaque eius ſpecies a LINNAEO ad Diomedeas relata ordinem viceſimum ſecundum conſtituit. Habet ea digitos tres anticos membranis integris inter ſe connexos, poſticum nullum, et crura circa corpus medium et extra ab-
p. 129. domen poſita, corpore breuiora. Aues autem, quas Cl. BRISSON ordine viceſimo tertio enumerat, digitis quatuor, tribus anterioribus, membranis inter ſe connexis, poſtico ſoluto, cruribus circa corpus medium et extra abdomen poſitis, corpore breuioribus et roſtro edentulo inſtructae ſunt. Aliae earum roſtrum verſus apicem aduncum habent, vt *Puffinus*, quod genus a LINNAEO ſub Procellariae genere quoque comprehenditur, *Procellaria*, *Stercorarius*, qui Lari LINNAEI ſpecies eſt, et *Larus*: aliae roſtrum rectum et lateraliter planum, vt *Sterna* et *Rygchopſalia* ſ. Rynchops LINNAEI. Pinguntur ſequentes ſpecies huius ordinis. Tab. XII. *Puffinus cinereus* et *Procellaria cinerea* XIII. *Procellaria* pelagia L. et *Stercorarius ſtriatus* XIV. *Larus cinereus*. XV. *Larus varius ſiue Skua* XVI. *Gauia cinerea* ſ. Larus canus L. et *Gauia cinerea maior* XVII. *Gauia cinerea minor* et *cinerea naeuia* XVIII. *Gauia ridibunda* ſ. Larus atricilla L. et *Gauia fuſca* ſ. Sterna ſtolida XIX. *Sterna* ſ. Sterna hirundo L. et *Sterna minor* ſ. nigra L. XX. *Sterna nigra* et *naeuia* ſ. Rallus lariformis L. XXI. *Sterna fuſca* et
p. 229. *Rygchopſalia* ſ. Rynchops nigra L. Ordo viceſimus quartus ea auium genera complectitur, quae digitis quatuor, tribus anterioribus membranis integris inter ſe connexis, poſtico ſoluto, cruribus circa corpus medium et extra abdomen poſitis, corpore breviori-

cioribus et roſtro denticulato praedita eſſe deprehenduntur. Quae vero ad hunc ordinem referuntur aues, eae ſunt roſtro vel ſubcylindraceo, mandibulae ſuperioris apice adunco, vt *Merganſer*, quod genus quasdam Mergi LINNAEI ſpecies comprehendit, vel roſtro ſuperne conuexo, inferne planiuſculo, vt *Anſer* et *Anas*. Continentur in tabulis aeneis ordinis huius ſpecies ſequentes Tab. XXII. *Merganſer*. XXIII. *Merganſer criſtatus* ſ. Mergus merganſer L. XXIV. *Merganſer criſtatus minor ſiue Albellus* ſ. Mergus albellus L. mas et foemina XXV. *Merganſer cinereus* XXVI. *Anſer ſylueſtris canadenſis* L. XXVII. *Anſer Aegyptius*. XXVIII. *Cygnus ferus* ſ. Anſer cygnus L. XXIX. et XXX. *Anſer lanuginoſus ſiue Eider* mas et foemina ſ. Anas molliſſima L. XXXI. *Brenta* ſ. Anas bernícla L. XXXII. *Anas clypeata* ſ. clypeata L. et platyrrhynchos L. et *Anas aeſtiua* ſ. ſponſa L. XXXIII. *Anas ſtrepera* L. et *Anas tadorna* L. XXXIV. *Anas longicauda* mas et foemina XXXV *Penelope* ſ. Anas fenna L. et *Anas fiſtularis* ſ. penelope L. XXXVI. *Anas glaucium* L. mas et foemina XXXVII. *Glaucium minus* ſ. Anas faligula L. et *Anas clangula* L. XXXVIII. *Anas fiſtularis americana*, ſiue *Anas autumnalis* et *Anas nigra* L. XXXIX. *Anas querquedula* L. mas et foemina XL. *Querquedula minor* ſ. Anas crecre L. et *Querquedula ferroenſis* XLI. *Querquedula ludouiciana* ſ. Anas albeola L. et *Querquedula dominicenſis*. Aues ordinis vi- p. 475.
ceſimi quinti digitis quatuor, omnibus membranis integris inter ſe connexis: cruribus circa corpus medium et extra abdomen poſitis, corpore breuioribus praeditae ſunt. Ex his roſtrum acutum habet *Anhinga* et *Lepturus* ſ. Phaeton L. roſtrum vero apice aduncum *Sula* ſ. Pelecanus L. *Phalacrocorax*, qui etiam ad Pelecanum a LINNAEO refertur et *Onocrotalus*. Tab. XLII. pingitur *Lepturus* ſ. Phaeton

aethereus L. et *Lepturus candidus* XLIII. *Sula fuſca* et *Fregata* ſ. Pelecanus aquilus L. XLIV. *Baſſana* ſ. Pelecanus baſſanus L. XLV. *Phalacrocorax* ſ. Pelecanus carbo L. et XLVI. *Onocrotalus philippenſis.*

P. 531. Aues ordinis viceſimi ſexti digitis quatuor, tribus anterioribus membranis integris inter ſe connexis, poſtico ſoluto, cruribus circa corpus medium et extra abdomen poſitis, corpore longioribus, praeditae ſunt. Ex his *Phoenicopterus* roſtrum denticulatum habet, *Auocetta* ſ. Recuruiroſtra L. et *Corrira* edentulum. Delineatur Tab. XLVII. *Phoenicopterus ruber* L. et *Auocetta* ſ. Recuruiroſtra auoſetta LINN.

In ſupplemento, ſexto huius operis volumini adnexo, Cl BRISSON tredecim nouas ſpecies, quae ad eum ſub ipſa huius libri impreſſione acceſſerunt, aliasque varias ex EDWARDI opere deſcribit. Multa quoque ſynonyma ſpecierum, quae totum hoc opus continent, ex variis autoribus in primis ex decima editione ſyſtematis LINNAEI addit. Sex tabulae aeneae, quae ad hoc ſupplementum pertinent, ſequentes aues exhibent. Tab. I. *Falco pedibus pennatis* II. *Coruus borealis albus* et *Xanthornus icterocephalus americanus.* III. *Merula ſurinamenſis, Merula atricapilla cap. b. ſpei* et *Muſcicapa cayanenſis rufa.* IV. *Tangara cayanenſis varia chlorocephalos, Tangara cayanenſis varia cyanocephalos, cayanenſis nigra criſtata,* et *Cardinalis americanus* V. *Coccothraußes americana coerulea,* et *Curruca griſea naeuia.* VI. *Gallinago capitis bonae ſpei.*

Singulis Voluminibus et ſupplemento huic adiectus eſt index omnium nominum auium ex variis linguis in opere adductorum.

Operis

Operis huius, cuius tertiam claſſem iam adduximus, altera editio prodiit, quae latinum tantum textum continet, Lugduni Batauorum octaua forma apud Theodorum Haak. Tomus eius primus anno 1762 editus primam et ſecundum claſſem Briſſoniani operis comprehendit, ſecundus et tertius 1763 prodierunt. Addidit tamen editor, quem Cl. ALAMAND eſſe ferunt, deſcriptiones nonnullorum animalium, quorum Cl. BRISSON non meminit. Sunt vero ea: *Guanaco ſiue Camelus pilis prolixis et craſſis veſtitus. Ibex imberbis. Rupicapra Sibirica. Bos cornubus deſtitutus. Bos cornibus pendulis. Bos cauda equina. Mangarſahoc ſiue equus auriculis longis et pendulis. Cuniculus inſigniter caudatus. Cuniculus cauda longiſſima. Sciurus maximus volans ſiue Felis volans. Mus albus ceylonicus. Muſaraneus aquaticus.* Ad *Manati* deſcriptionem addita eſt nouiſſima STELLERI huius animalis hiſtoria. Nec non ex eodem *Vrſus marinus* et *Leo marinus.* Secundus tomus Ornithologiae initium, decem ſcilicet priores auium ordines, tertius Ornithologiae finem ſiſtunt. Pariter in hac editione gallicus textus omiſſus, latinus vero ita conciſus eſt, vt, quae ad aues ad genera ſua, ordines ſpeciesque referendas requiruntur, haud praetermiſſae ſint. Reliqua deſcriptio, integra quidem ſed breuius expreſſa comparet. In citationibus autorum, iconum indicatione, et deſcriptionibus ex aliis ſcriptoribus repetitis varia quoque Cl. Editor mutauit, ſolasque Gallicas, Anglicas, Germanicas et Belgicas denominationes ſeruauit. Quae in ſexaginta vltimis tabulis FRISCHII depictae fuerant aues, etiam loco inſeruit. Adiecit quoque ſequentes aues, quas Cl. BRISSON videre non licuit; *Crax vertice cono corneo onuſto* quae ſpecies Phaſiani in inſula Curaſſao habitat. *Troyon Ceylonenſis.*

T. I. p. 35.

T. II. p. 87.

T. III. p. 91. *nenſis. Hydrocorax indicus. Pluuialis minima indica.* Ex FRISCHIO vero ſequentes anatum varietates Cl. editor ſubiunxit: *Anas domeſtica cirrata. Anas perſica. Anas fera nigra. Penelope capite fuſco. Querquedula pectore ſubrufo, et Querquedula macula in fronte nigra.*

III.

Hiſtoire abregée des inſectes, qui ſe trouvent aux environs de Paris, dans laquelle ces animaux ſont rangés ſuivant un ordre methodique. a Paris chez Durand 1762. Tom. I. Alph. 3. Tab. aen. 10. Tom. II. Alph. 3. pl. 18. Tab. aen. 12.

i. e.

Epitome hiſtoriae inſectorum, quae in agro Pariſienſi reperiuntur, in qua haec animalia ad ordinem methodicum diſpoſita ſunt.

Longe plura profecto a Cl. huius libri Auctore, quem Cl GEOFFROY iuniorem eſſe percepimus, hoc ipſo opere praeſtita ſunt, quam quae titulo indicantur. Recenſentur enim non ſolum nomina inſectorum, quae in agro Pariſienſi a Cl. Autore eiusque amicis ad vnum alterumque milliare ab vrbe inuenta et collecta fuerunt, eaque ipſa, characteresque eorum, nec non locus quo naſcuntur, et vita ample et eleganter deſcribuntur; ſed et methodica eorum diſpoſitio traditur. Cum enim LINNAEI methodus non in omnibus Noſtro arriſerit, ſedulo ille in inſectorum characteres inquiſiuit, et ex his multa noua genera conſtituit, eorum definitiones tradidit, eaque a ſe inuicem non vno ſed pluribus ſignis diſtinguere anniſus eſt. Accedit ſatis

tis magna generum, ſpecierum et varietatum nouarum aut nondum penitus cognitarum copia, qua, vt additarum figurarum elegantia, operis huius praeſtantia quam maxime augetur. Non tamen in omnibus Noſter a LINNAEO receſſit, ſed et ordinem et nomina eius ſaepiſſime ſeruauit, ſuoque libro inſeruit.

Praemiſſa eſt breuis aliqua praecipuorum ſcriptorum, qui de inſectis egerunt, recenſio. Hanc p. 1.
generalis aliqua in hiſtoriam inſectorum introductio excipit, in qua de hiſce animalculis Noſter in vniverſum eleganter diſputat, partium praecipuarum deſcriptionem dat, et generationem, metamorphoſin ſeu euolutionem eorum, tandemque nutritionem explicat. Ad ipſam vero ſyſtematicam diui- p. 46.
ſionem accedens, inſecta in vniuerſum in ſex ſectionibus deſcribit. Harum prima *Coleoptera*, ſecunda *Hemiptera*, tertia *Tetraptera alis farinaceis*, quarta *Tetraptera alis nudis*, quinta *Diptera*, ſexta denique *Aptera* comprehendit. *Coleopterorum* generalem di- p. 58.
viſionem et ſubdiuiſionem primo proponit, et adiecta tabula ita explicat, vt hanc ſectionem in tres articulos diuidat. Horum characteriſticas differentias, non ex antennis, vt LINNAEUS, ſed ex coleopterorum diuerſitate adſumit, ſigna vero ordinum, in quos ſingulos articulos iterum abire iuſſit, ex numero articulorum tarſorum deſumuntur. Pri- p. 59.
mo itaque articulo deſcribuntur ea, quae *coleoptris integris duris* ſunt, quorum ordinem ea efficiunt, quae articulos tarſorum quinque habent: vt *Platycerus*, *Ptilinus*, *Scarabaeus*, *Copris*, *Attelabus*, *Dermeſtes*, *Byrrhus*, *Anthrenus*, *Ciſtela*, *Peltis*, *Cucuius*, *Elater*, *Bupreſtis*, *Bruchus*, *Lampyris*, *Cicindela*, *Omalyſus*, *Hydrophilus*, *Dyticus* et *Gyrinus*. Horum vero et ſequentium generum diſtinctiones ex antennis potiſſimum, tum ex omni reli-

quo corporis habitu desumuntur. Platycerorum alii antennis fractis, alii integris sunt. Scarabaei vel antennarum lamellas septem, vel tres tantum habent. Genus Buprestis diuiditur primo in species, quae thorace cordato, capite latiore elytris angustiore sunt, deinde in tales, quae thoracem capite et elytris anguſtiorem habent, tandemque in illas, quae thorace capite latiore elytrorum latitudine
p.195. instructae deprehenduntur. Secundus ordo eorum est, quae tarsorum articulos quatuor ostendunt scilicet *Melolontha*, *Prionus*, *Cerambix*, *Leptura*, cuius species thoracem vel cylindraceum, vel globosum, vel inaequalem scabrum habent, *Stenocorus*, cuius species vel aculeato vel inermi thorace gaudent, *Luperus*, *Cryptocephalus*, *Crioceris*, *Altica*, *Galeruca*, *Chrysomela*, *Mylabris*, *Rhinomacer*, *Curculio*, cuius generis prima familia femoribus inermibus, altera denticulatis instruitur, *Bostrichus*, *Clerus*, *Anthri-*
p.337. *bus*, *Scolytus*, *Cassida*, et *Anaspis*. Tertio ordine ea, quibus *tarsorum articuli tres* sunt, *Coccinella*, et *Tritoma*, quarto vero ea recensentur, quae *tarsorum primi et secundi pedum paris articulos quinque*, *pedum posteriorum articulos quatuor* habent. Huc pertinent *Diaperis*, *Pyrochroa*, *Cantharis*, cuius generis aliae species tarsorum articulos nudos, aliae spongiosos gerunt. Porro *Tenebrio*, quorum antennae vel articulis globosis instruuntur et extrorsum crassiores sunt, vel longis, et vbique aequales ap-
p.359. parent, *Mordella*, *Notoxus*, *Cerocoma*. Articulo secundo ea, quae *coleoptris dimidiatis duris* sunt, enarrantur. In eorum primo ordine ea sunt, quae *tarsorum articulis quinque* instruuntur, quae omnia ad vnicum *Staphylini* genus pertinent. Secundus de *Necydali* agit, *quae quatuor tarsorum articulos* habet, tertius vero de *Forficula* quae *tarsorum articulis tribus* est. Quarti ordinis insecta, *primi et*

secun-

ſecundi pedum paris articulis quinque, pedum poſteriorum articulis quatuor gaudent, ergo *Meloës* genus ſub eo comprehenditur. Articulo tertio, quae *coleoptris mollibus membranaceis* ſunt, deſcribuntur. Ex his *Blatta*, tarſorum primi et ſecundi pedum *paris articulos quinque*, *pedum vero poſteriorum articulos quatuor*, *Thrips*, *tarſorum articulos duos*, *Gryllus* et *Acridium tres*, *Locuſta quatuor*, *Mantes* vero *quinque* habent. Vt itaque longe plura coleopterorum genera Noſter faciat, quam quae ante eum a LINNAEO conſtituta fuerunt, ſpeciesque tot fere enumeret, in Pariſienſi agro obuias, quot a LINNAEO ex toto orbe terrarum collecta fuerunt. Negandum tamen non eſt, multas quoque varietates et in hac et in ſequentibus ſectionibus enarratas et deſcriptas eſſe. p. 379.

Secunda ſectio *de inſectis hemipteris* agit. Hanc decem ſequentia genera conſtituunt. *Cicada*, a quo genere *Tetigoniam* (*la Procigale*) vt nouum genus diſtinguit. *Cimex*, quod genus duas iterum familias obtinet, cum aliae ſpecies antennarum articulos quatuor, aliae quinque habeant. *Naucoris*, *Notonecta*, *Corixa*, *Hepa*, *Pſylla*, *Aphis*, *Chermes* et *Coccus*. p. 401.

Poſterioris voluminis initium tertia ſectio facit, quae *tetraptera alis farinaceis* ſiue *Lepidaptera* LINNAEI continet. Ad illa primo *Papiliones* refert, quorum alii *tetrapi* alii *hexapi* ſunt, quos iterum vario diuidit modo. Secundum genus *ſphinx*, tertium *Pterophorus* dicitur. Quartum *Phalaenae* conſtituunt, quarum aliae antennis pectini cornibus, aliae filiformibus inſtruuntur. Quintum *Tinearum* eſt. T. II. p. 1.

Quarta ſectio de *inſectis tetrapteris alis nudis* agit, quo nomine *neuroptera* et *hymenoptera* LINNAEI comprehendit. Ea vero ita diuidit, vt alia ex iis p. 206. p. 217.

p.233. *tarſorum articulos tres* habeant, vt *Libellula* et *Perla*,
p.234. alia *quatuor* vt *Raphidia*, alia *quinque* vt *Ephemera*, *Phryganea*, *Hemerobius*, *Formicaleo*, *Panorpa*, *Crabro*, *Vrocerus*, *Tenthredo Cynips*, *Diplolepis*, *Eulophus*, *Ichneumon*, *Veſpa*, *Apis* et *Formica*. Tenthredinis tres familias facit, quarum antennae vel nouem, vel vndecim, vel octodecim nodis componuntur. Cynipum antennae vel vndecim, vel ſeptem, vel tredecim articulis conſtant. Apum prima familia, quae corpora villoſa habet, apes proprie ſic dictas comprehendit. Altera corpore hirſutiſſimo eſt, et *Apis* bombylius vocatur.

p.430. Quinta ſectione *diptera* deſcribuntur, tredecim generibus comprehenſa. Sunt ea *Oeſtrus*, *Tabanus*, *Aſilus*, *Stratiomys*, *Muſca*, *Stomoxys*, *Volucella*, *Nemotelus*, *Scatopſe*, *Hippoboſca*, *Tipula*, *Bibio*, *Culex*. Genus Stratiomys dictum duas iterum familias habet, quarum prima thoracis aculeos duos, altera ſex obtinet. Muſcae in quinque familias abeunt. Earum prima alas variegatas, ſecunda os laruatum habet, tertia variegatas, quarta auratas, quinta vulgares ſiſtit. Tipulârum aliae alis patentibus, aliae alis incumbentibus ſunt.

p.531. Sexta ſectione quindecim tandem apterorum genera deſcribuntur. *Pediculus* ſcilicet, *Podura* cuius aliae ſpecies globuloſae, aliae longae ſunt, *Forbicina*, *Pulex*, *Chelifer*, *Acarus*, *Phalangium*, *Aranea*, quas in varias familias ſecundum oculorum diuiſiones abire iuſſit, *Monoculus*, *Binoculus*, *Cancer*, *Oniſcus*, *Aſellus*, *Scolopendra* et *Iulus*.

In omnibus vero hactenus adductis generibus eorumque hiſtoria proponenda, ita Noſter verſatur, vt in initio ſingularum ſectionum, in vniuerſum de inſectis, quae ſub hac ſectione cotinentur, agat, tum methodicam eorum diſpoſitionem et generum characteres, non gallice ſolum, ſed et latine propo-

nat.

nat. In ipſa vero generum deſcriptione primum ſingulorum characteres, et quae circa quodque notanda ſunt exponit, tunc ſpecies enarrat omnes in agro Pariſienſi obuias, non ſolum illo, quod aptiſſimum ei videtur nomine, ſed et ſynonymis ex aliis ſcriptoribus et triuialibus gallicis denominationibus adductis. Menſuram tandem magnitudinis inſecti addit, exterioremque illius formam fuſe deſcribit, nam de internis partibus pauca monet, hiſtoriamque generationis transmutationisque explicat, locumque vbi quaelibet inſecta naſcuntur indicat. In figuris, quae ſuo operi addidit Noſter, praecipua inſectorum genera eorumque partes, quas generum characteres adſumſit, raro plures vnius generis ſpecies eleganter depinguntur. Si inſecta microſcopiorum ope aucta delineantur, vera magnitudo naturalis ſemper addita fuit.

Super eſſet, vt quae hinc inde in hoc opere continentur, aut noua aut accuratius explicata, paullo ſpecialius indicaremus. Cum vero tanta operis huius praeſtantia ſit, vt hoc libro, qui paullo vlterius in methodica diſpoſitione inſectorum progredi cupiunt, vix carere poſſint, pauca hic de vniuerſa Auctoris methodo inſerta, nobis adduxiſſe ſufficiat. Quapropter ex vltima tantum ſectione, quae omnium breuiſſima eſt mininumque generum numerum continet, pauca tantum ſpeciminis loco adiiciamus.

Pulſatio, quae in ligno vetuſto horologii inſtar percipitur, non ab ea *Termetis* ſpecie, quam LINNAEUS ideo *pulſatoriam* dixit, ſed a *Dermeſte*, qui ad coleoptera pertinet, et a LINNAEO *Byrrhus pulſatorius* vocatur, efficitur. *Forbicina* Noſtri eſt *Lepiſma* LINNAEI. Genus, quod a Noſtro *Chelifer* (*la Pince*) dicitur, *Acarum cancroidem* ſiue *Scorpio araneam* et *Acarum longicornem* LINNAEI comprehendit. Scabiem ab *Acari* aliqua ſpecie oriri fortiter T. II. p. 602.

titer defendit. Quae aranearum telis similia fila autumnali tempore in aere circum volitant, ab acari quadam specie ducuntur, quae ea arborum corticibus affigit, vnde per ventum auferuntur. Speciem hanc Noster *acarum fuscum autumnalem textorem* (*le tisserand*) dixit. *Phalangiis* pedum ablatorum et abruptorum loco nouos iterum excrescere putat. Omnes *araneae* constanti naturae lege octo oculos habent, nullae ex iis sex tantum instruuntur. Sollicite modus, quo *aranea aquatica* fila sua sub ipsis vndis ducit, describitur. *Monoculi* genus vnum tantum oculum, *Binoculi* vero duos habent, vt itaque eae tantum species *Monoculi* LINNAEI, quas ille *Apum* et *foliaceum* vocauit, ad *Binoculos* Nostri Auctoris, reliquae omnes ad *Monoculos* pertineant. *Araneas* non ex colorum differentia distinguere possumus, cum illi insigniter, si exuuias deponunt mutentur. *Oniſci* non ouipari, sed viuipari, aut forte vtrumque simul sunt. Aselli genus eas *Oniſci* species continet, quibus quatuor antennae fractae, duaeque reliquis longiores sunt, scilicet eas, quae in aqua viuunt. *Scolopendrarum* articulos, si ex eorum numero species distinguere cupimus, in adultis tantum numerare debemus, iuniores enim semper additione nouorum annulorum crescunt. Reliquae sectiones plures profecto et praestantiores adhuc adnotationes continent, quas hic, spatii angustia impediti, sicco pede transire cogimur.

IV.

IV.

Mémoires ſur la ſtructure interieure de la Terre, par M. ELIE BERTRAND, M. D. S. E. et Membre de l' Academie Royale des Sciences de Pruſſe. A Zuric, chez Heidegger et Compagnie. MDCCLX. 8. pl. 11.

h. e.

Commentarii de ſtructura interiorum partium telluris. Auctore ELIA BERTRANDO etc.

In tres commentarios diuiſum eſt hoc opuſculum. In primo doctiſſimus Auctor ea collegit, et vno quaſi obtutu conſpicienda exhibuit, quae hactenus de interiorum telluris partium ſtructura ſatis innotuerunt. In ſecundo recenſuit hypotheſes diuerſas, quarum ope diuerſi philoſophi illorum phaenomenorum rationes reddere ſunt conati. In tertio ſuam ipſe ſententiam de rationibus illorum phaenomenorum expoſuit. Subiuncta eſt opuſculo epiſtola ad Cl. FORMEI de diminutione marium, et montium origine.

Nota phaenomena ſtructurae telluris ab Auctore plurimum reuerendo hoc ordine et modo recenſentur. 1) Fundus maris tam inaequalis eſt, quam terra continens, et habet ſuos montes et valles, fiſſuras, cauernas, et abyſſos. 2) Interiora telluris conſtant ſtratis diuerſarum materiarum, plus minus profundis, quae in locis planis fere horizontalem ſitum habent, in montibus autem fere vbique accliuitati cuiusque montis conuenienter inclinata ſunt; neque ſemper eae materiae, quibus maior eſt grauitas ſpecifica, inferiora ſtrata componunt. 3) Maximi montium duas ſeries, et quaſi

p. 9.

p. 11.

quasi catenas, constituunt, quarum vna aequatori, altera meridiano propemodum parallela est; et ex vtraque serie vtrinque producuntur, tanquam rami, alii montes, sub angulis ad istarum directionem fere
p. 13. rectis. 4) Inter montes binos vallis iacet ad eum fere modum, quo fundus fluminis inter ripas, vt prominentes partes montis ex vno latere respondeant reductis partibus montis in opposito latere: strata interiora ambitum montis sequuntur (nisi vbi mons ad perpendiculum scissus est), et ea, quae ad parem altitudinem in vtroque binorum oppositorum montium sita sunt, eandem fere profunditatem habent, et ex eadem materia constant; quo angustior est vallis, eo plures flexus montium vtrin-
p. 14. que positorum latera habere solent. 5) In montibus solidissima etiam strata saepius interrupta cernuntur foraminibus et fissuris variae latitudinis, profunditatis, ac directionis, in quibus alius generis materiae, veluti metalla, et vegetabilia saepe reperiuntur. Sunt etiam in omnibus montibus scrobes vel putei, ad perpendiculum fere descendentes vsque ad speluncas seu cauernas aquae plenas. Huiusmodi cauernarum plurimae in figuram hemisphaerii per eleuationem et inflexionem strati superiacentis formatae videntur, et secum inuicem per ductus variae figurae communicant; aliae ex partibus ingentibus rupium abscissis, et delapsis super se inuicem, formatae videntur. In his illisque cauernis saepius stalactitas et crystallos mirae magnitudinis et figurae gigni notum est. Aquas in multis harum cauernarum cum mari communicare, ex salsedine vel aestu
p. 16. colligitur. Quaedam cauernae et ductus seu meatus subterranei aquas lacuum et fluminum recipiunt. In aliis praeparatur materies, quae inflammata erumpit, et sic terram quassat, et igniuomos montes efficit. Et sunt montes igniuomi, qui per canales subterra-

terraneos inter ſe iuncti videntur. Montes, qui marmore, vel ſulphure abundant, maxime ſunt cauernoſi. Quo profundius ſub vertice montis ſitae ſunt cauernae, eo fere ſpatioſiores deprehenſae ſunt. 6) In ſtratis terrae materiae inſunt diuerſi ge- p. 19.
neris, ſucci oleoſi et inflammabiles, ſalia, lapides figurati, ac gemmae, marcaſitae, metalla, immo animalium et vegetabilium tanquam rudera. 7) Circa ſtagna, lacus, maria, flumina, et nonnunquam adeo in tractibus montoſis paludes reperiuntur, in quibus partes plantarum et arborum, vel totae arbores cum terra nigra bituminoſa miſtae, apparent; quaedam harum paludum vno pluribusue ſtratis ſolidis teguntur, vt in vicinia *Mutinae* obſeruauit RAMAZZINUS (de font. Mut. etc.) et paludes in planitie profundiores ſunt illis, qui in vallibus reperiuntur. 8) Nonnunquam in ſuperficie terrae, vel p. 22.
proxime eam, inuentae ſunt venae tophaceae, quae ex partibus arborum et arena miſtae, et ope ſucci cuiusdam lapideam naturam induiſſe videntur; occurrunt in his plantarum diſtinctae impreſſiones, conchylia fluuiatilia, et rami arborum incruſtati; et prope has venas reperiuntur plerumque riui vel fontes, quorum aqua res ſubmerſas cruſta lapidea obducit. 9) Vbique fere ex terra, in primis au- p. 23.
tem in montibus, effoditur incredibilis multitudo lapidum figuratorum, in omnis generis ſtratis, ſiue terreis, ſiue arenoſis, ſiue margaceis, ſiue cretaceis, in ſchiſto, ſilice, marmore cet. deliteſcentium, et eiusdem plerumque cum ſtratis, in quibus iacent, naturae. Horum maximae partis originem e mari repetierunt hiſtorici naturales, etſi nondum inter eos conuenit, quorum animalium marinorum, vel quarum horum partium figuras iſti referant, vt belemnitae, lapides lenticulares, et frumentarii (quos pro tuberculis conchyliorum habent), entrochi, aſteritae

asteritae columnares, gloſſopetrae, echinitae, oſtracitae, cornua Ammonis, cet. qui omnes figurati lapides plerisque animantia marina, vel horum partes fuiſſe videntur, alii pro plantis marinis petre-
p. 30. factis habentur. In vno eodemque monte nonnunquam reperiuntur iſtius modi lapides figurati, qui referunt animalia in maribus a ſe inuicem valde diſſitis habitantia. In quibusdam, praeſertim pectinitis et oſtracitis, apparet adhuc polita et ſplendens teſtae ſuperficies: ſed obſeruauit tamen Auctor, hanc laminam politam multo tenuiorem eſſe quam in ve-
p. 31. ris oſtreis, et valde friabilem, et ſub hac lamina reperiri materiam ſtrati, in quo illi lapides latent. Saepius quidem referunt lapides figurati internas partes conchyliorum, non raro tamen etiam externas et conuexas. Quidam fracta et mutilata con-
p. 35. chilia referunt. In nonnullis figurae piſcium vel integrorum vel mutilatorum tanquam depictae apparent, et in quibusdam tanquam exſculptae, horumque ſubſtantia nunc cornea, nunc vere lapidea, interdum etiam metallica deprehenditur. Rarius occurrunt lapides figurati, qui animalium terreſtrium partes referunt; at *Conſtadii* tamen prope *Stutgar-*
p. 37. *diam* aliquando in ſtrato arenoſo, viginti tantum pedes ſub terra poſito, ingens cumulus oſſium animantium omnis generis, ferorum et domeſticorum, magnorum et paruorum, detectus eſt. Omnia oſſa foſſilia, ſi ebur Sibiriae excipias, aut lapideae ſunt naturae, admiſtis ſubinde particulis metallicis vel cryſtallinis; aut calcinata apparent, et ſalibus vitriolicis repleta. Haec ea fere ſunt, quae doctiſſimus Auctor de ſtructura interiorum telluris exponere voluit. Plura quidem ab iis, qui terrae viſcera curioſius rimati ſunt, obſeruata et litteris prodita eſſe conſtat: ſed videtur Auctor ea tantum elegiſſe phaenomena, quae ad ſcopum ſuum proxime face-
rent. In

In *ſecundo* Commentario ponderat hypotheſes, per quas Phyſici hactenus rationem horum phaenomenorum reddere conati ſunt. Et poſtquam eos confutauit, qui foſſilia figurata pro luſibus naturae, vel pro operibus naturae talibus, qualia ſunt cryſtalliſatione, ſublimatione, concretione, nata, habent, hypotheſes iſtas ad tria capita reducit. Primum enim fuerunt, qui cauſſas iſtorum in perturbationibus, quas tellurem in primis praeſertim a creatione ſeculis ab exundatione fluminum et marium, terrae tremoribus, ignis ſubterranei eruptione paſſam eſſe putarunt, quaerendas crederent. Sed etiamſi iſto modo explicari poſſent deuaſtationes et ruinae, quae multis in locis cernuntur: tamen illa ordinata diſpoſitio et iunctura montium conualliumque in continenti et in mari, illa ſeries ſtratorum, inde intelligi neutiquam poteſt. Deinde viſum eſt magnis quibusdam viris, vti LEIBNITIO, VALLISNIERO, REAUMURIO, aliis, ſtatus praeſentis telluris rationem reddi poſſe ex oceani reſtagnatione ſuper continenti, eiusque ſucceſſiuo ad littora regreſſu, quo factum ſit, vt depoſita ab eo ſtrata induruerint progreſſu temporis. His primum generatim reſpondet Auctor, continuitatem ſtratorum in montibus et ſub regionibus planis, fundoque lacuum vel maris, nec non telluris aetatem, ſexaginta ſeculis, quod ex ſacrarum litterarum teſtimonio conſtat, minorem huic ſententiae haud parum aduerſari. Deinceps eis coniecturis, quibus VOLTAIRE et BUFFON hanc ſententiam exornarunt, veri ſimilitudinem demere ſtudet. Quod autem doctiſſimus Auctor monet, nimis ſapienter tam montes, quam interiora telluris, diſpoſita ad certos fines apparere, quam vt haec diſpoſitio pro opere fortuiti fluxus et refluxus aquarum haberi poſſit, neque ſpecuum et cauernarum in interioribus terrae

p. 53.

p. 56.

p. 67.

ortum ex illa ſententia intelligi poſſe: id ipſi largiendum quidem exiſtimamus, viciſſim tamen monendus videtur, aeque propoſitum fuiſſe huic ſententiae addictis, ſaltim plerisque, illorum phaenomenorum rationem ex aquae motibus reddere, quippe quae illi, LEIGNITIUS certe, per frigefactionem maſſae telluris primitus candentis explicare ſatius putarunt. Denique fuerunt, qui diluuio Noachico tantam vim tribuerent, vt ex eius vndis nouum quaſi orbem extitiſſe crederent; in quam claſſem BURNETUS, WHISTONUS, WOODWARDUS referendi ſunt. Horum virorum ſingulorum ſyſtemata Cl. BERTRAND examinat, et reiicit.

In *tertio* Commentario Vir doctiſſimus propriam ſententiam modeſte proponit, quae huc redit: non fieri poſſe, vt omnia, quae de ſtructura terrae obſeruata ſunt, per vnicam hypotheſin explicentur; hinc in tres claſſes ea partienda eſſe, et ad primam claſſem referenda ea, quae partium telluris intimarum diſpoſitionem primitiuam et vniformitatem, magno-
p. 110. rum montium originem, ſpecuum, cauernarum, puteorum naturalium excauationem ſpectent, horumque phaenomenorum omnium rationem nullam, niſi creatoris, ſecundo creationis die, operationem, dari
p. 113. poſſe, quibus autem cauſis ſecundariis DEVS in hac operatione vſus ſit, a nobis temere quaeri; ad ſecundam claſſem pertinere phaenomena generalia in
p. 120. ſuperficie terrae haerentia, nempe ſtratorum arenoſorum et limoſorum ſupremorum ſeu parum profundorum, quae ex diluuio vniuerſali Noachico intel-
p. 122. ligi poſſint; ad tertiam denique claſſem trahenda eſſe phaenomena, in ſingularibus locis ad variam ſub terra altitudinem obſeruata, quorum rationes ex ſingularibus diluuiis, terrae tremoribus, et aliis huiusmodi deuaſtationibus ſint reddendae. Ceterum in

in numero eorum, quae a prima creatione ſola pendere dixit Auctor, ponit etiam foſſilia figurata, quae animantium vel plantarum imagines exhibent, ea certe, quae in ſtratis primitiuis et nunquam antea ruptis vel retectis ſunt deprehenſa. Exiſtimat enim, DEUM in principio vna cum ipſa tellure creaſſe innumerabilem animalium marinorum et plantarum multitudinem, ſed vita carentium, ex his autem per aquas diſperſis certum numerum die tertio et quinto collegiſſe, in locis conuenientibus diſpoſuiſſe, et neglectis ceteris, ſolis hisce vitam ſeque propagandi facultatem impertitum eſſe. Non poſſumus autem diſſimulare, hanc opinionem nobis videri tot premi difficultatibus, vt plurimum reuerendo Auctori neutiquam aſſentiri queamus. Vt enim alias breuitatis ſtudio taceamus, haec ſola aſſenſum noſtrum ſatis impedire poteſt, quod iſta opinio diuinae ſapientiae, quae nihil facit fruſtra, repugnare videtur. Nam fruſtra certe creata erat illa ingens conchitarum copia, quae a DEO ſine vita in vndis relicta, et deinceps ſub ſtratis terrae, ab aqua depoſitis, ſepulta eſt. Neque exemit nobis hunc ſcrupulum Auctor, magnam ſeminum copiam, quae quotannis pereunt, in opinionis ſuae patrocinium aduocando. Multum enim intereſt, vtrum aliquod corpus a corpore viuo, gignendi facultate praedito, procreatum intereat, an res, a DEO primitus condita, omnis vſus expers, et tanquam neglecta, iaceat.

p. 100.

p. 118.

In epiſtola, huic libro adiecta, Auctor Cl. SULZERI Diſſertationem de origine montium, in Diario litterario *Bibliotheque impartiale* anno 1750 exhibitam, ſub examen reuocat, et plerasque propoſitiones in ea traditas approbat, paucis tantum aſſenſum ſuum denegans. Nam telluris centrum grauitatis aliud et aliud continui punctum in medio globi

p.141. terraquei occupare, quum magnae terrae partes ex loco ſuo in alium transferri ſoleant; valles plerasque vndarum reſtagnatione effectas eſſe; et multos
p.144. montes poſt diluuium Noachicum demum formatos
p.145. eſſe ignis ſubterranei eruptione; quas propoſitiones Cl. SULZERUS ibi affirmauerat, plurimum reuerendus BERTRAND negat, et idoneis argumentis impugnat.

V.

Diſſertation ſur l'education phyſique des enfans, depuis leur naiſſance iuſqu' a l'age de puberté. Ouvrage, qui a remporté le prix le 21 Mai. 1762, a la Societé Hollandoiſe des Sciences. Par M. BALLEXSERD, Citoyen de Geneve, a Paris, chex Vallat-la-Chapelle. 1762. 8mai. pl. 16.

h. e.

Diſputatio de infantum educatione phyſica, a pueritia vsque ad annos pubertatis, Auctore BALLEXSERD.

Praemiſſa breui introductione, quae docet, quo modo parentes ſe gerere debeant, donec infans naſcatur, haec diſputatio in quatuor periodos diuiditur, quarum *prima* differit de natiuitate infantis, et vsque ad illud tempus progreditur, quo infans ablactatur. *Secunda* continet ſpatium temporis, quo ablactatus eſt, vsque ad eius quintum vel ſextum annum. *Tertia* incipit ab anno, quo in Europa puerorum veſtimenta mutantur, et ad infantis decimum annum finitur. *Quarta* complectitur tempus a decimo vel duodecimo anno pueri vsque ad eius puberta-

bertatem, quam decimo quinto vel ſexto anno intrat. In ſingulis vero periodis indagatur, quaenam veſtimenta infantibus conueniant, quibus alimentis nutriantur, et praeter varias adiectas obſeruationes tandem diſquiritur, quaenam exercitia iis vel concedantur, vel diſſuadeantur. Nos, qui nuperrime Cl. SCHULZII libellum *), ad infantum educationem ſpectantem, indicauimus, hic, ne dicta iam repetamus, non niſi maxime neceſſaria declarabimus.

Parentes, qui, antequam foetus concipitur, bona valetudine fruuntur, moderato victu nutriuntur, nec nimiis ieiuniis ſaepe debilitantur, corpus ſatis exercent, iuſtam aetatem et animum hilarem habent, multum profecto ad infantis bonam et robuſtam corporis conſtitutionem afferunt. Inprimis vero mater, ſimulac ſe grauidam ſentit, ab amore coniugali abſtineat, conſuetis alimentis, iisque vario modo praeparatis, modice vtatur, vinum vel aqua diluat, vel, vti reliqua fortiora potus genera, plane euitet, aerem purum reſpiret, omiſſis fortioribus odoramentis, ſomno magis indulgeat, nimias animi perturbationes fugiat, veſtimenta ſatis laxa gerat; praecipue vero brachia non nimis attollat, nec pondera magna ferat, omniaque vehementiora exercitia plane omittat. p. 5.

In *prima* periodo Cl. Auctor ſuadet, vt infans, ligato funiculo vmbilicali, ſtatim linteis mollibus, ſiccis et ſatis calidis obtegatur, eique, ſi a partu laborioſo debilitatus eſt, paululum vini tepidi cum ſaccharo exhibeatur, alias ad 24 vel 30 horas, priusquam meconium reddidit, nullum nutrimentum ſumat. Caput, niſi a partu nimis compreſſum ſit, p. 13.

*) vide Commentar. noſtror. Vol. praeſent. Part. III. pag. 412.

minime, qui est mos nonnullorum populorum, ex arbitrio formetur. Infans nunquam aqua frigida baptizetur, quae facile conuulsiones producit. Ma-
p. 30. ter ipsa hunc lactare debet, cuius lac, cum infans illius succis iam sit assuetus, teneris eius organis largius magisque conueniens suppeditat nutrimentum, quam alienum lac, et praeterea colostrum ei a natura destinatur, ad meconium facillime expellendum. Ipsius vero matris sanitati maximopere conuenit infantem lactare, cui alias lochia ad quadraginta dies fluunt, fluxus albus plerumque accedit, mammarum obstructio vel effusio lactis facile
p. 44. est timenda. Nutrix autem eligatur temperamento matris quodam modo similis, viginti circiter aut triginta quinque annorum, quae iam a partu felici quatuor vel quinque menses lactauit, bona valetudine et moribus. Cum porro earum lac, quarum rubri sunt capilli, vt plurimum acre sit: bona nutrix habeat capillos fuscos, spiritum et transpirationem suauem, copiosum lac album, sine odore, et mediocri sapore praeditum, nec nimis aquosum vel spissum, et quod igne facile coagulatur. Infanti robusto robusta conuenit nutrix, gracilior teneriori, ne nimis spissum lac cum nausea fugat; praeterea sit hilaris, non iracunda, munditiei dedita, nec nimis timida. Alimenta sumat facile digerenda, iuscula, cocta et assata, non multis aromatibus condita, legumina, mucilaginosa, farinosa; vsum fructuum acidorum et acetariorum lactis conditio aut concedit, aut dissuadet; vinum aqua diluat, fortiorem potum plane omittat, et corpus modice exerceat.

p. 52. Cum saepe infanti maxima incommoda excitentur a fasciis, non recte circumuolutis, Cl. Auctor potius, his omissis, suadet, recens natum linteis mollibus et siccis circumdare, deinde stragulo laneo leuiter inuoluere; sic puluinari impositus in cunas

cunas transferatur, et lateri vtrique viciſſim incumbat, vt mucus ex arteria aſpera commodius exeat et tuſſis caueatur. Vſus vero faſciarum tum neceſſarius eſt, cum pedes, crura, genua, coxae infantis coactum ſitum exigunt. Si forte cogeremur, infantes, ex defectu boni lactis vel matris, vel nutricis, lacte animalium nutrire: tum, vti Noſter arbitratur, lac caprinum inprimis conuenit infantibus Germaniae Septentrionalis ad humores diluendos, Italiae vero infantibus lac vaccinum, ad humorum nimium motum ſedandum. p. 75.

Infantibus, quippe qui ſaepe obnoxii ſunt herniis, a fibrarum laxitate et clamoribus, vermibus a glutine, muco et tuſſi a tardiori digeſtione, vſum pulticulae lactis Cl. Auctor plane interdicit, iisque quotidie cochlear boni vini exhiberi iubet, quo viſcido oleoſum ſoluatur. Cunae non ponantur ad latus, nec ſub plagulis lecti nutricis, et ita obtegantur, vt alius aer ſemper accedat; alias impurum reſpirat infans, qui ſenſim aſthma inducit. Cum in vlnis geſtatur, eius ſitus ſaepe in alterum latus mutetur, ne mollis ſtructura corporis in vnum latus nimis inclinetur. Nono aetatis menſe, poſtquam ablactatus eſt, pedibus vti diſcat, cum citius plerumque crura incuruentur; frenulis non ſuſtineatur, quod facile aſſueſcit corpus nimis antrorſum dirigere. p. 80.

In *ſecunda* periodo haec monentur: thoraces vt plurimum thoracem nimis comprimunt, et deminuenda pectoris cauitate, tuſſem, viſcerum obſtructiones, triſtitiam, languorem et deformitatem infantibus excitant: igitur non nimis elaſtici eſſe debent. Primis annis infantes ſenſim frigori adſueſcant, hilaritas iis ſemper ſeruetur, quae ad incrementum corporis maxime prodeſt, et omnia vitentur veſtimenta, quibus nimis coercentur. In hac aetate ſenſim variare cibum p. 98.

p.110. conuenit. Pulticula lactis tribus prioribus annis male digeritur, vasa lactea cum glandulis mesenterii obstruit, gluten et vermes producit. Melior quidem est, si ex farina in patina ampla cocta et saepe agitata paratur; attamen praeferatur oryzae cremor, vel mica panis cum iusculo carnis bubulae, vel lacte aut butyro recenti ad pulticulam cocta, quae singulis tribus horis paruo cochleari exhibeatur. Post eruptionem dentium molarium, carnem modice edant, praecipue vero iusculis non nimis calidis nutriantur. Vinum, nisi tribus partibus aquae diluatur, vti reliqua spirituosa plane omittant, et semper parum bibant, cum satis magnam humorum copiam habeant.

p.117. Infantes saepe et dormiant, et edant, nec iuxta vetulas iaceant, ne marcescant. Nisi singulis diebus aluum apertam habeant, aquam puram bibant, vt aperiatur, erosio cutis, diarrhoea, haemorrhagia narium, cet. saepe salutaris, non medicamentis, sed victu parciori coerceatur, atque, cum neruis maxime sensilibus praediti sint, omnia irritantia fugiant. Subitanea vicissitudo frigoris et caloris iis facile excitat decubitus in cerebro. Visum laedit locus, humiditati, vento, fumo saepe expositus, adspectus solis, niuis, ignis, lectio nocturna vel in sole, vitra artificialia; quem e contrario corrigit graphice et ars pictoria. Auditum debilitat fragor tormentorum, campanarum, cet. qui arte musica perfectior redditur. Fugiant fortiores odores, vt seruent olfactum; nec gustum corrumpant cibis salitis et aromaticis vel nimis calidis, aut vino mero: nec cutem spirituosis exsiccent, ne tactus laedatur, qui potius instrumentis musicis perficiendus est; atque vtramque manum aequali modo ad-

p.131. hibeant, ne inaequale fiat robur. Matutino tempore apertis fenestris puriorem aerem respirent, brachia

brachia horizontaliter extendant, deinde foris obambulent. Omnia his conueniunt exercitia, quae corpus valde mouent, vt humores depurentur. Ad inſtitutionem non cogantur, potius delectentur et ad riſum ſaepe moueantur.

In *tertia* periodo Cl. Auctor reſpicit nominatim p. 143.
ad optimam veſtimentorum, nutrimenti et exercitiorum puerilium rationem. Pueri plerumque ſexto anno braccis et veſte induuntur, quod autem vno vel duobus annis ſerius fiat, ſi debiles et parui ſint. Non laudat noſtram veſtimentorum conſtringendorum rationem, qua incrementum corporis nimis impeditur, et potius Turcarum methodum ſuadet. Faſciae, ſubleuandis braccis accommodatae, coxarum motum facilitant; tibialia ſint longa, ſuper femora ducta, quo faſciae crurales non requirantur. Caput non tegant, niſi in ſole et nocte, et leues induant veſtes, etiam hyeme, vt quamlibet tempeſtatem ferre diſcant. Capillos praeſcindere pueris vsque ad decimum annum, vel caput tondere, et ad tranſpirationem iuuandam, cum facile cruſta formetur et pori obturentur, et ad crinium defluxum praecauendum, vtiliſſimum iudicat. Calceos ligneos adhibere, eos certe, qui ſine fulcimento ſunt, maxime pueris ſuadet, ne pedes introrſus flectere adſueſcant. Pedes ſaepe frigido aeri exponantur, nec nimis anguſtis calceis comprimantur.

Optime iis in hac aetate conuenit iuſculum ſine p. 152.
pinguedine, ex pane vulgari, paſtinaca, dauco, oryza, cet. non leni igne coctum, ne gluten faciat, nec, niſi tepidum, bis quotidie hoc ſumant, idque vario modo paratum. Aromata his nocent, carnem bonam coctam et aſſatam, ſine pinguedine et ſaepe frigidam edant, vinum merum, potumque caffe et chocolate euitent, nec vllum cibum repu-

dient. Dentibus nunquam nuces frangant, aut dura corpora, nec dentiſcalpiis abutantur et omnia omittant, quae gingiuas et dentes arrodunt; poſt coenam vero et matutino tempore buccam vino et aqua eluant. Vt a venenis praeſeruentur, cibum et potum non niſi in vaſis argenteis vel figulinis ſumant. Ad annum octauum vsque ſomnus quotidie duodecim horas perduret, creſcente aetate deminuatur, et inita pubertate ad ſeptem vel octo horas continuetur; nec vnquam impetuoſe e ſomno excitentur. Venaeſectio his ſemper nocet; ne medicamenta purgantia quidem prophylactice ſumant; potius diaetae ſtrictiori regimine, aqua pura ad aluum ſoluendam copioſius hauſta, cet. vtantur. Solam variolarum inoculationem, inter quintum vel ſextum, vsque ad octauum vel decimum annum inſtituendam, quam maxime commendat.

p.179. Pueri omnia exercitia corporis amant, vti quietem oderunt. Igitur, ſi ex corporis conditione hoc omittunt, tum ad motum incitentur, et viciſſim corpus animusque occupetur. Toto fere die erecti ſtent, vt membra roborentur; tum diſcant arbores adſcendere et muros, vtraque manu vti, lapides ad ſcopum iactare, cet.

p.183. In *quarta* periodo victus ſit ſimplex, ſolidus, varius; appetitus expectetur, nec nimis ſatietur, nec cibis ſuauiter praeparatis, qui ſemper nocent, ſtimuletur, quem e contrario deminuunt moeror, inquietudo, humiditas loci, nimius potus, ſaburra viſcida ventriculi. Mixtio victus animalis et vegetabilis, cum praebeat ſuccum, lacti matris, quo recens natus nutritur, maxime analogum, inprimis ſuadenda eſt. Odor ſit iudex ciborum, quod raro minus ſuauia ventriculo conueniunt. Optimum potuum genus eſt aqua leuis, limpida, et ab affuſo lixiuio minime

nime turbida. Quae quidem optime diluit humores: attamen phlegmatici, in climate humido viuentes, alimentis pinguibus oleosis nutriti, debiles, et, qui multum dissipant, potius vinum bibant; quod, vt optimus post aquam potus, cum aqua misceatur, ante duos vel tres annos expressum sit, leve, pauco tartaro mistum. Cereuisia minus salubris est, et ebrietas inde orta nocentior est, quam a vino. Cidrum, seu succus pomorum, neruos debilitat; spirituosi liquores fibras exsiccant. Infusa thee, caffe, chocolate, quo maiorem olei copiam continent, eo magis liquoribus fermentatis sunt similia, cum tanta sit analogia olei essentialis cum spiritu fermentatione parato.

Puer leuiter obtectus dormiat corpore extenso, p. 206.
capite paululum eleuato, et in latere dextro. Mane surgat, et, si fieri potest, in hortis ambulet. Duris incumbat stragulis stramineis, laneis, pilosis, nunquam plumaceis, ne molleſcat. Nonnunquam aliqua intemperantia concedatur, semper necessitati se accommodet, et omnia perferre studeat. Vti risus modicus maxime prodest, sic immodicus saepe haemoptoen inducit; instrumenta musica, quae ore inflantur, dissuadenda sunt, cum pectus nimis indeexcreatur. In decimo quinto demum anno, inita iam pubertate, temperamenti speciem cognoscere possumus. Sanguinei temperamenti signa sunt corporis statura mediocris, coma albicans, cutis mollis, color viuidus, vrina bona satis colorata, aluus facilis, animus inconstans, hilaris, petulans. Id obseruato diaetae regimine, in hoc tractatu praescripto, facile conseruatur. Phlegmatici signa exhibent, corpus longum, cutis alba, mollis, coma candida, oculi coerulei, habitus tener, suauis, pulsus lentus, mollis, aluus laxa, saliuae excretio copiosa, animus docilis, torpidus, dubius. Eiusmodi hominibus

bus concedatur vinum album et caffe, ſtimulantia, diuretica, et omnia, quae paululum calefaciunt, v. c. caro veruecina et ferina; legumina nimis aquoſa et venaeſectio nocet; inprimis vero corpus exerceant. Cholericum cognoſcimus ex parua ſtatura, cute ſicca, flaua, pulſu forti, macie, coma nigra, oculo fulgido, halitu calido, magno appetitu, pauca vrina, propenſione ad haemorrhoides, aluo obſtructa, animo viuido, iracundo, iudicio celeri, conſtanti, ingenio facili, amore et odio vehemente. Vinum et ſpirituoſa his plane interdicantur, aquam copioſe bibant, paululum carnis edant, minime cibos aromatibus paratos. Diluentia, balnea, fructus et legumina acida iis conducunt, nec minus interdum paululum otii. Melancholicum plerumque triceſimo anno ſe manifeſtat, potius eſt accidentale quam haereditarium, et a nimia tenſione fibrarum nimiaque neruorum ſenſibilitate pendet. Pulſus eſt durus, viuus, cutis ſubflaua ſicca, capilli nigri, rigidi, facies difformis, oculi parui, ſicci, torui, fames canina, irregularis, digeſtio lenta, difficilis, aluus obſtructa, animus triſtis, ingenium largum, memoria optima, iudicium celere, viuax, ad altiora ſtudia idoneum. Moeror, aegritudo, otium, ſolitudo hoc producunt, quo infantes et ii, qui corpus exercent, nunquam laborant. Vt igitur cauſa depellatur, ſuauem laborem in loco aere puro repleto ſuſcipiant, ſerum lactis, temperantia, antiſpaſmodica exhibeantur, ſemper delectentur, a longo labore detineantur, ſpectacula iucunda videant, et inprimis peregrinentur.

p.229. Vſus tabaci pueris ſit remedium, non conſuetudo; phlegmaticis et iis, qui fluxus ſeri capitis habent, magis conuenit. Capiti pondera non imponant, quae ſi brachio portantur, ſaepe vtrumque brachium mutetur. Artificia, quae corpus parum exer-

exercent et in conclaui aere corrupto pleno tractantur, digeſtionem laedunt, humores inſpiſſant et obſtructiones efficiunt; ea vero, quae in aere libero inſtituuntur, corpus maximopere robuſtum reddunt. Exercitia anno decimo quinto vel ſexto intendantur curſu longo, defatigante, in ſole et pluuia; vires vario modo ſenſim exerceantur ſaltu, ſaltatione, gladii et armorum vſu, equitando, cet. Caueant vero parentes, ne puerorum pubertas nimis acceleretur.

VI.

Plantarum rudimenta ſiue illarum methodus, ducta ex differentia earum ſeminum, cotyledonum, aliarumque partium, quae breui tempore poſt earum propullulationem ac vlterius incrementum in iis conſpiciuntur; inueſtigata, effecta ac compoſita a DAVIDE MEESE Hortulano in horto medico Acad. Friſiacae, quae eſt Franequerae. Prima pars, No. I. Leouardiae Excud. Guil. Coulon 1763. 4 mai. plag. 11. tab. aen. 2. figuris viuis coloribus pictis. Textus belgicus et latinus.

Vt ſuis ſatisfaciat promiſſis Cl. Auctor, nunc primum nouae ſuae plantarum methodi ſpecimen publice propoſuit. Quo autem eiusdem fundamenta eo facilius clariusque pateant, ex praemiſſa copioſa praefatione primaria notemus. Princeps itaque fundamentum a differentia ſeminum ac cotyledonum deſumſit, idque ideo, quia characteres methodici ab eiusmodi partibus, quae minimum variant, deſumi debeant, ſemen autem, vltima et perfecta pars plantae, eiusque cotyledones minimae mutationi obnoxia ſint; certum praeterea eſt, plantas

tas in iuuenili ac imperfecto ſtatu nec non a ſeminis forma a ſe inuicem aeque bene diſcerni poſſe, quam in earum maiori perfectione: id quod licet veriſſimum ſit, variis tamen exemplis ab Auctore comprobatur. *Caſtaneae, Fagi, Iuglandis, Amygdali, Viciae, Phaſeoli, Auenae hordeique* et ſ. p. ſemina inter ſe mixta ſeparantur facile, ſuisque nominibus inſigniuntur; et vſitatorum olerum ſemina, inter ſe confuſa, a bono diſtinguuntur olitore. Imo genera plantarum in primo prouentu ſuae ſtirpis vel plantulae ſupra terram, et cum paulo vlterius creuerit, ab hominibus peritis et in hac re exercitatis dignoſcuntur, id quod vel agricolae docent, qui ex teneris, primum erumpentibus foliis *auenam, hordeum, ſecale* et *triticum* facile et bene diſtinguunt. Verum non ſolum genera hac ratione ſeſe manifeſtant, ſed ſpecies quoque, et agricola peritus *viciam ſatiuam* a *faba equina*, olitor *apium hortenſe* a *dulci*, hortulanus denique *Tagetem maiorem* a *minori*, *album, flauum* et *coeruleum Lupinum* a ſe inuicem diſtinguere valet. Quae cum ita ſint, methodum ex diſcrimine ſeminum, et cotyledonum ac ex quibusdam earum partium, quae cum iis cohaerent et paulo poſt proferuntur, concinnauit Noſter Eruditus Hortulanus, quae, vt ipſe recte monet, noua prorſus eſt, et ab aliis nihil, niſi generalem in mono et polycotyledones diuiſionem aſſumere potuit. Magnam quidem cuiuscunque generis plantarum copiam ad haec duo generalia capita hactenus retulit, et ſecundum ſua principia in claſſes et ordines digeſſit, attamen plenariam et abſolutam totius methodi clauem nunc proponere nondum potuit, praecipue cum plantae non niſi ſaepius diſquiſitae, deſcriptae, delineataeque ordinari, hinc repetito examine diſquiri debeant: multum itaque laboris et temporis ad opus abſoluendum cum requiratur, tractationem per ſe-

ctiones

ctiones minores edere conſtituit. Quaeuis autem ſectio, vt Cl. Auctor monet, complectetur partem duorum ſummorum capitum, quaeque in claſſes et ordines diuiſa, quae adhuc plura alia per totum opus ſequentur, praeter ea quodque genus vel ſpecies, in ea deſcripta et delineata, ſub ſua claſſe et ordine cum ſuo charactere reperiri poterit cum nomine ſuo botanico, quandoque et vernaculo, tandem poſt vnamquamque ſectionem haec accurato indice demonſtrabuntur; etiam in quauis ſectione obſeruationes addet, quas vel in generibus vel ſpeciebus enarratis ipſe inſtituit.

Praefationem, nunc a nobis in compendio datam, ſequitur explicatio quarundam denominationum et proprietatum earum partium, quae in hoc opere ad diſcernendas plantas proferuntur. Et primo Cotyledonis definitionem propoſuit, dein diuiſionem in mono et polycotyledones explicatam dedit, et licet omnes plantas, quae monocotyledones non ſunt, duas modo, nunquam plures oſtendere cotyledones ſtatuat; tamen illas potius polyquam dicotyledonum nomine inſignire voluit. Porro plantae ſeminalis et cotyledonum per filum et funiculum quaſi conſiderauit nexum, et cum hac in re magnum inueniatur diſcrimen, plures differentias notauit, quas ipſius Auctoris verbis hic repetamus: dixit ita: *quod adtinet ad longitudinem* petiolorum vel filorum *cotyledonum*, (*nam in iis, qui his non ſimiles ſunt, vt et in multis monocotyledonibus adpellationem fili aut nexus retinebimus*) *quae deinceps tantum ſub nomine* petiolorum *veniunt; illi adpellantur* breuiſſimi, *quando* ferme *habent* dimidium latitudinis *cotyledonis*, breues, *quando aequant* dimidium latitudinis; longiuſculi, *quando fere tam longi ſunt, quam* tota latitudo, *longi, quando aequant* totam latitudinem, longiſſimi, *quando petiolus* totam latitudinem *cotyledonis*

nis exſuperat. Si vero longitudo petiolorum latitudinem *cotyledonum adeo ſuperat, vt eorum* dimidium *vel* totam longitudinem *aequet, vel* tota longitudine *paulo longiores ſunt* (*nempe talium cotyledonum, quorum latitudo cum longitudine clare diſcrepat*) *tum* petiolorum longitudo *ita poni debet; ſcilicet ſi propemodum habent* dimidium longitudinis *cotyledonis*, breuiſſimi *dicuntur; quando aequant* dimidium longitudinis, breues, *ſi vero fere tam longi ſunt, quam cotyledonis* longitudo, longiuſculi, *ſi autem eorum* plenam longitudinem *attingunt*, longi; *et ſi illam* ſuperant, longiſſimi *adpellantur. Cauliculi* etiam, vt dein pergit Cl. Auctor, *quarundam plantularum, quos memoro, quique in duas partes diſcreti ſunt, et duabus particularibus adpellationibus nominati; ſcil. ea part* cauliculi, *quae a* radice *ſurſum profertur eo, quo cotyledones inhaerent vel adhaerent, adpellantur* cotyledonis cauliculi, *ob veros cotyledones, quos portat; atque ea pars, quae ab inhaeſione* petiolorum verorum cotyledonum *ad ſedem* verorum *et* propriorum foliorum *tenerae plantae, quae immediate primo poſt veros vel proprios cotyledones in plantula generantur*, pſeudo-cotyledonis cauliculi *dicuntur; quia nonnulli illa* vera *et* propria prima folia *quarundum plantarum, quae in apice ſuo verum cotyledonem e terra ſecum ſurſum ferunt, et quando propullulant, vel paulo poſt reducunt, atque plane deponunt, et quantum detegere potui, immerito pro veris habuerunt cotyledonibus; haec vero* prima folia, *ſiue proueniunt integra vel diuiſa, poſtea nominantur* pſeudo-cotyledones.

His itaque illuſtrationis gratia praemiſſis, ipſam tandem proponit plantarum methodum Cl. Auctor. Sunt ſcil. plantae:

Cap. I. MONOCOTYLEDONES aeque

A) INVISIBILES, quae ſub terra occultatae manent.

Claſ.

Claſ. I. *Perforatae* dum plantula plane per totum ſemen creſcit.

Ord. I. *Plantula plane per corticem ſ. tunicam et ab vno latere cotyledonis creſcens, absque quo tunicam vel corticem frangit.*

A) *Totum ſemen* minus magisue ouiforme et angulare.

α) *Tunica* angulata, laeuiſſima, oſſea, et colore parumper coeruleo; a fine acuminato ſuboblique aperta, et ab altero rotunde vmbilicata et perforata.

β) *Cotyledon* ſubcordatus, ab vno latere planus et profunde ſulcatus *).

A. TRIPSACUM **).

Ord. II. nunc deficit, et in hac, vt et ſequentibus Claſſibus ſuo tempore ſequetur.

Cl. II. *Radicatae* dum cotyledon immediate ſupra radicem collocatur.

Ord. I. Radice recta linea deorſum tendente. *Zea.*

Ord. II. Radicibus fibroſis *Secale.*
Auena.

Cl. III. *Funiculatae*, quae funiculo vmbilicali a plantula ſeparatae ſunt.

Ord.

*) Ita vbique in reliquis generibus vel ſpeciebus totum ſemen, tunicam eiusdem et cotyledonem deſcripſit, quae vero, plerumque peritis Botanicis nota, repetere in ſequentibus noluimus.

**) Generis vel ſpeciei hic denominatae delineationem viuis coloribus variam plerumque pictam dedit, quo cotyledonis, radiculae et enatae plantulae varius ſtatus habitusque clare adpareat.

Ord. I. Funiculo vmbilicali deorſum tendente e dorſo cotyledonis, ac inhaerente apici craſſae et quaſi oblique deſectae atque deorſum dehiſcentis vaginae *Phoenix*.

Ord. II. Funiculo vmbilicali deorſum tendente ex vno fine cotyledonis decliuem efficiente arcum, inhaerente vaginae quaſi plane deſectae limbo *Narciſſus*.

Ord. III. Funiculo vmbilicali ſurſum tendente e medio vel dorſo cotyledonis, inhaerente apici cuiusdam quaſi oblique deſectae et aliquantulum dehiſcentis vaginae. *Commelina*.

Ord. IV. Funiculo vmbilicali ſurſum tendente ex vno fine cotyledonis, breui arcu ſurſum curuato, recte ſurſum tendente in ſubſtantia ad apicem cuiusdam ſubhamiformis vaginae, quae oblique deorſum dehiſcit. *Wachendorfia*.

B) VISIBILES. Quae ſupra ſuperficiem terrae creſcunt.

Cl. IV. *Cuculatae*. In quibus cotyledon ſupra in apice primi folii vel foliorum plantulae collocatur.

Ord. I. Primo folio, in quo ſemen vel cotyledon collocatus eſt, ſubulato, ſolido, ſuccido et laeuiſſimo, ab inferiori parte absque cauliculo atque torosam efficiente craſſitudinem apud principium radicis. *Allium*.

Cap. II. POLYCOTYLEDONES.

A) INVISIBILES, quae ſubter ſuperficiem terrae occultae manent, atque edanem magnitudinem habent.

Cl. I. *Semireniformes.* Quisque cotyledon, minus magisque reniformis secundum longitudinem dissectus.

Ord. I. Cartilaginosae, plerumque conclusae manentes. *Vicia.*

Cl. II. *Semiglobosae,* quisque cotyledon globosus dissectus.

Ord. I. Cartilaginosae, plerumque conclusae manentes. *Pisum* *).

B) VISIBILES. Quae veniunt supra superficiem terrae, et eandem magnitudinem habent.

Cl. III. *Semiouiformes,* quisque cotyledon ouiformis longitudinaliter dissectus.

Ord. I. Cartilaginosae, paululum modo supra superficiem terrae venientes et plerumque a se inuicem separatae, quaeque in limbo suo ad vnum latus a plantula distant. *Phaseolus.*

Ord. II. Cartilaginosae, et supra superficiem terrae longe se eleuantes, et a se inuicem separatae, ac in pla-

*) Duas *Pisi* species, *aruens. fr. albo,* et *Eruilia syluestris* hoc ordine recensentur, et vtriusque, vt iam monuimus, semen totum, eius tunica et cotyledon describitur, praeterea vero in his prima plantae folia vt characteres distinctiui specifici commemorantur, quae in priori specie ex *communi petiolo proueniunt numero quatuor, collocata per paria, primum par ab vtroque latere axillae, alterum in fine eiusdem, anteriori apice petioli vnci modo depresso.* Pisi Eruilia dictae vero *primi pseudo cotyledones communiter sunt acute lanceolati et cum suis inferioribus partibus sibi inuicem coniuncti, atque ita apud caulem deorsum tendentes et hoc modo cum eo connexi, qui vero postea proueniunt, apices suos in tres acutos hamulos diuidunt.* Eadem ratione duas *mimosae* species respectu primi folii distinguit Cl. Auctor.

nitie ſua magis minusue ſurſum ad vtrumque latus a plantula diſtantes *Dolichos.*

Cl. IV. *Exſectae*, quisque cotyledon ab inferiori parte acuto angulo excrematus.

Ord. I. Cartilaginoſae, et quisque limbus acuto angulo terminans, et ab anteriore parte obtuſo-rotundus; cotyledonis caulis infra apud radicem lato et plano pede extenſus. *Mimoſa.*

Ord. II. Cartilaginoſae; et quisque limbus in criſpatam deſinens auriculam, a ſuperiori parte latus et aliquantulum concauus, obtuſo rotundus; cotyledonis caulis apud radicem lato et plano pede expanſus, radix rubicundo fuſco colore, *Poinciana.*

Et haec eſt aliqualis, hoc primo ſpecimine data, methodi nouae delineatio, genera plura et ſpecies in poſterum proponentur. An eadem Botanicis placebit, diuinare haud quaquam valeamus; attamen Cl. Auctoris induſtriam attentionemque, merito collaudamus.

VII.

Diſſertatio de Aceto. Auctore Cl. NICOLAO GEORGIO OOSTERDYK. Traiecti ad Rhenum, ex officina Iohannis Broedelet. 1762. 4 mai. pl. 7.

Componitur haec diſſertatio ex duabus partibus: in priori acetum chemice exploratur, in poſte-
p. 1. riori vero vſus eiusdem medicus exponitur. Ace-
tum

tum liquorem vegetabilem, secunda fermentatione productum, ex vino, in quod omnes vegetabilium succi, cocti potissimum, saccharini omnes apta partium transpositione, hoc est fermentatione, prius mutantur, obtineri. constat. Acidus iste liquor, quonam modo parandus sit, primo explicare Noster annititur; hinc ex hydromelle, quomodo vinum et ex hoc quomodo acetum paretur, ostendit. Recte autem monet, a vitiis, in prima fermentatione commissis, plurima, quae in aceto parando occurrunt, incommoda deriuanda esse, omnemque, acetum bene parandi, artem in eo consistere, vt spirituum, quantum licet, reseruetur. Aceti parandi modo descripto et phaenomenis, in fermentatione obuiis, explicatis ad examen partium ac proprietatum aceti transit. Idcirco destillationi istud subiecit, p. 12. et varia inde acquisita producta disquirens annotauit, qualis sit aciditatis eorum discrepantia et quaenam ab acido isto, productis inhaerente, sale solui se patiantur corpora; deinde autem in inflammabilem, quae varia sub forma prodit, substantiam inquisiuit, tandem vero residuum exustum explorauit et salinas inde obtentas particulas variae indolis examinauit. Partibus examinatis aceti naturam exponit p. 27. dictumque acidum ab vniuersali illo acido sola tantum componentium partium mixtione ac proportione nec indole diuersum esse, ostendit. Cuncta haec, quae hactenus exposuit, variis nec paucis experimentis illustrauit, quae quidem, licet noua prorsus existimanda non sint, ita tamen comparata deprehenduntur, vt iis, qui acidi huius liquoris naturam eiusdemque vim in varia corpora in memoriam rursus reuocare cupiunt, vtilitati esse queat. Vltimo demum loco de vsu aceti medico agit Cl. Au- p. 33. ctor, quem ex aliorum obseruationibus se collegisse, fatetur.

VIII.

Iournal de Medecine, Chirurgie, Pharmacie, etc. par M. VANDERMONDE, Docteur en Medecine de la Faculté de Paris, ancien Professeur en Chirurgie francoise, Censeur Royal, et Membre de l'Institut de Pologne. Tom. XIII. à Paris, chez Vincent. 8. Alph. 1. pl. 13. tab. aen. 1. Tom. XIV. Alph. 1. pl. 13. tab. aen. 2.

h. e.

Diarium, ad artem salutarem, chirurgiam, pharmaciam, cet. pertinens. Auctore Cl. VANDERMONDE. Tomus XIII. et XIV. etc.

T. 13. In mense iulio 1760 haec inprimis notari merentur.

p. 38. 3) *De variolarum eruptione, balneis adiuta*, Auctore Cl. OLIVIER. Puer septem annorum, tempore, quo variolae saeuiebant, subito conuulsionibus cum stridore dentium ac febre afficiebatur. Sumto emetico conuulsio quidem mitigata est, sed purpura erumpebat, post sex horas rursus euanescens, et regredientibus conuulsionibus. Idem effectus ab vsu spiritus volatilis cornu cerui et laudano liquido SYDENHAMI prouenit. Cum cutis emollienda esset, et alba cutis semper densiorem structuram habeat, (chirurgi enim in venaesectione semper maiorem resistentiam a cute alba sentiunt) balneum aquae tepidae ad semihoram tam vtiliter adhibitum fuit, vt somnum, variolarumque confluentium eruptionem excitaret, conuulsionesque plane depelleret.

6) Epist. Cl. AMOREUX *de vsu interno belladonnae.* Femina 36 annorum in mamma dextra iam a pueritia tumorem carcinomaticum habuit, qui tandem, cum terrore menses supprimerentur, motus fuit, et variis imprudenter applicatis, breui tempore maximos dolores excitauit, ichorem et ex fungo excrescente sanguinem emisit. Fomentationes vero crebriores cum decocto belladonnae carnem fungosam sensim compescebant, suppuratio accedebat et aegra tandem plane conualuit. p. 47.

8) *De excrescentia ad linguae radicem, ligatura exstirpata,* Auctore Cl. GODART. Hic tumor, nucis moschatae magnitudine, pedunculo insidebat. Aegra et in operatione et postea vomuit, altero die aegrius respirauit halitum foetidum, tertio tumor exfoliari videbatur, quarto hunc simul cum esca deglutiebat aegra atque sic conualuit. p. 66.

10) *Obseruatio de hernia inguinali, vomitu excitata et gangraena finita,* Auctore Cl. LATTIZE. Tumori applicuit cataplasmata emollientia sed sexto die gangraena accessit, et crusta oriebatur, per quam foeces egrediebantur. Haec tertio die applicatis digestiuis secessit, effluxus foecum et seri sensim cessauit et cicatrix formabatur. Cum vero aegra purgans sumsisset, per quatuor dies magna seri copia, inter intestina et peritonaeum proficiscens, e vulnere emanauit, aegra tamen intra mensem plane curata est. p. 71.

In mense Augusto, 1760.

N. 5. *Obseruationem de cardialgia conuulsiua* exhibet Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Iuuenis quindecim annorum conuulsione extremitatum laborauit cum vomitu pituitae acris, saepe sanguinolentae, fame canina, dolore dextri lateris capitis et condyli sinistri maxillae inferioris, et lan- p. 142.

guore insigni. Oculi dextri pupilla nimis dilatata vix aliquid vidit, vrina turbida, alba, sero lactis similis erat. Simulac in dextro latere pectinaretur, in syncopen et conulsiones incidit. Hoc malum, quod perpetuus vsus fructuum crudorum et lacticiniorum sensim excitarat, lapides cancrorum, puluis de guttetta, infusa florum tiliae, lenia purgantia et aquae martiales breui tempore sustulerunt.

p.149. N. 6) *Obseruatio de hydrope et parotidis tumore, ad febrem putridam sensim accedente, vbi insignis effectus corticis peruuiani in gangraena declaratur*, Auctore Cl. RICHARD. Febris putrida quidem cum ascite per diuretica intra duodecim dies depulsae sunt, sed subito parotis sinistra adeo intumuit, vt, iugularibus compressis, faciei erysipelas efficeret, et altero die gangraena accederet. Resecta deinde parte corrupta, cardiaca et antiseptica, inprimis china china, per dies ad vnciam semis sumta, altero die suppurationem et sensim vires excitarunt. Quamquam vero paulo post musculi maxillae inflammabantur et pus in saniem mutabatur: duplicata tamen corticis peruuiani dosis, digestiuum simplex et balsamus Arcaei vlcera haec sensim consolidarunt et aeger sanitatem recuperauit.

p.160. N. 8) *Obseruatio de bezoar humano*, Auctore Cl. BONTE. Vir per aliquod tempus in regione epigastrica pondus sentiens, postremo quaecunque assumserat, vomitu reiecit. Aucta anxietate et dolore in variis abdominis regionibus progrediente, tandem per aluum eiecit lapidem insignem, colore flauo, splendente, levem, pinguem tactu, inflammabilem, liquescentem et aquae innatantem. Qui exortus in vesica fellea, per ductum cholodochum ad duodenum delatus, ibique a bile nimis viscida sensim auctus esse videtur.

In

In menſe Septembri 1760.

N. 2) *Obſeruatio de comate vigili*, Auctore Cl. p. 211.
ALLIET Vir poſt febrem intermittentem anomalam furunculis vexabatur, paulo poſt ſcabie, qua repreſſa obſtructio alui acceſſit cum calore inſigni pollicum pedum, et procidentia inteſtini recti. Senſim tremores extremitatum inferiorum ſenſit, quaſi paralyſi laboraret, et famem caninam, ſoporem et propter calorem pedum, phrenitidis ſpeciem ſuſtinuit. Ardor pedum, ſi fricarentur eorum plantae, ceſſabat. Balnea ad 14 dies adhibita et mannata mox mitigarunt ſymptomata. Reſoluentia et diaphoretica in forma boli ſumta ſtatim morbum reuocarunt. Variis tandem fruſtra tentatis veſicatoria applicauit ipſi brachio, puſtulis acrem humorem ſtillantibus referto, tanto cum ſucceſſu, vt ſenſim plane conualeſceret.

N. 3) *Obſeruatio de ſequelis vomitus cruenti*, p. 226.
Auctore Cl. MARTEAU DE GRANDVILLIERS. Femina a potu vini pomati (*cidre*) colicam ventriculi et vomitum cruentum paſſa eſt. Ab hoc tempore nihil niſi lac ſumſit, quod ſemper poſt duas horas coagulatum reddebat. Putandum eſt, pylorum faiſſe obſtructum, cum aluus ad viginti ſex annos nunquam poſtea libera facta ſit. Deinde bis in morbum incidens lac huic non conuenit, ſed iuſculum et vinum, et aluus tum aperta fuit, qua rurſus obſtructa et reiectione iuſculi et vini dicti conualuit.

N. 5) *Methodus tractandi hydropem aſciten*, p. 229.
Auctore Cl. DEPLAIGNE. Incipit per decoctum onobidis ſcolopendrae rad. chinae et glyzyrrhizae, deinde exhibet ad quatuordecim dies bolum ex ſcammon. ſcrup. ſem. antim. crud. croc. martis a gr. v. cum ſyrup. rhamni catharct. poſtea ad quatuor dies purgans et ſyrup. rhamni et pulv. Ialap. Tandem ſequuntur cardiaca et tonica; ſic facile colatoria aperiuntur, et morbus

plane tollitur, etiamsi ob nimiam aquae copiam paracentheſis neceſſaria eſt.

p.250. N. 7) *Hiſtoria vulneris, cum variis ſymptomatibus coniuncti*, Auctore Cl. GODARD. Homo ſibi cultro vulnus ſub trochantere maiori fecit ad quinque pollices longum, cuius haemorrhagia, praemiſſo ſemper ſpaſmo doloroſo in parte ſuperiori interna femoris, ſaepius regrediebatur. Haec tandem ceſſauit poſt ſedecim dies, vulnere valde ſicco et ab adſtringentibus nigrefacto. Vena, manente febre, ter ſecta eſt, et clyſmata ob alui obſtructionem ad vndecim dies durantem adhibita ſunt, vulnus autem ſemper poſtea ſanguinem ſtillauit. Sedato tandem ſanguinis profluuio, ſuppuratio incepit et ſenſim deiectiones purulentae acceſſerunt et vrina pure plena. Tandem e vulnere exibant fruſtula carnis putridae, ſanguinis grumi maxime foetidi. Corticis vero peruuiani vſu pus correctum eſt et vulnus ſenſim conſolidatum.

In Menſe Octobris, 1760.

p.346. N. 3) *Obſeruatio nouae ſpeciei exoſtoſeos oſſis cylindrici*, Auctore Cl. DUMONT, fil. Ruſticus ab equo in parte inferiori quatuor pollices ſupra condylos femoris tactus, ab inceſſu impediebatur. Variis tentatis tandem ibi ortus eſt tumor durus ad oui magnitudinem et aeger moriebatur. In cadauere apparuit, omnem contextum celluloſum femoris muſculorum a puro deſtructum eſſe. Tum vidit Cl. Auctor ſupra condylos tumorem oſſeum, quatuor vel quinque pollicum, figura ellyptica, inaequali, petroſa, multis foraminibus pertuſum, cauum. Os perpendiculariter ſectum, non fractum erat, canalis iuſta diametro, exoſtoſis ipſa partim conſtabat ex materia oſſea, femori applicata, partim cum oſſis ſubſtantia coniuncta, eius cauitas durior erat ſuperficie,

haec

nec cum canali osseo connectebatur. Canalis parum medullae maxime foetidae continebat.

N. 5) *Obseruatio de aneurysmate vero, sponte sanato*, Auctore Cl. DESLANDES fil. Feminae 58 ann. arteria brachii dextri in venaesectione secta erat, sed sanguis forti ligatura coercebatur. Post tres dies tumor ibi ortus est nucis auellanae magnitudine. Cum aegra laminam ferream vix vltra tres septimanas sufferret, tumor intra octo menses ad magnitudinem oui anserini accreuit, ad annum vsque sic permansit et sola madefactione cum aqua lauendulae spirituosa interdum peracta, sensim decreuit, tandem plane euanuit, vt hoc brachio omni modo vti posset. p. 352.

N. 7) *Obseruatio de aneurysmate arteriae spermaticae, et scroto inde scirrhoso facto*, Auctore Cl. IULIEN. Operarius a nisu fortiori dolorem inguinis dextri sensit, cum eius tumore, sensim in scrotum descendente, qui post quatuor menses maxime dirus erat. Cum sitim nimio potu compescere tentasset, hydrops accessit et aeger moriebatur. In cauere funis spermaticus non aderat, sed corpus scirrhosum cylindricum ad duos pollices cum semisse in peripheria, ab annulo abdominali vsque ad scrotum. In hoc dissecto canali conspiciebatur sola arteria spermatica sic distenta, vt digitus minimus immitti posset, eaque concretionibus polyposis referta. Membranae huius tumoris fibrae spirales duas constituebant laminas textura quasi cartilaginosa, et inter vtramque humor limpidus erat. In testiculo fere exsiccato nec vena, nec arteria, nec neruus conspiciebantur. Penis vsque ad glandem in scroto haerebat, tumore circumdatus. Diuiso septo scroti hydroceles saccata ad testiculum adhaerens aderat, in huius epididymide tuberculum pure flauo repletum. Arteria spermatica dextra ab ortu vsque ad annulum inguine obturata erat, vena vero ligamentum planum vel funem sistebat. p. 359.

N. 8)

P. 369. N. 8) *Obſeruatio de placenta vterina cauo membranoſo retenta*, Auctore Cl. AGASSE. Puerpera relicta placenta et multum ſanguinis amiſerat, et doloribus angebatur. In vteri anteriori pariete erat cauitas, cuius oſtium collum quaſi formabat duorum pollicum diametro, fundo ampliore, vbi centrum placentae adhaerebat, quae totam cauitatem obducebat. Cl. Auctor igitur circumcirca ſeparauit ſecundinas, ſed centrum placentae cauitati arctiſſime adhaerebat. Igitur ſumſit punctum fixum ad regionem iliacam et lumbarem ſiniſtram obſtetricis ope et ſiniſtra manu ad oppoſitam regionem, et ſic multis cum doloribus feminae placentam, in centro linea circulari inſtructam, ſoluit et femina ſenſim conualuit.

In menſe Nouembris, 1760.

P. 431. N. 4) *Obſeruationes anatomicae*, Auctore Cl. PERRIN. In cadauere deficiebat ren dexter, cum vretere, e contrario ren ſiniſter octo pollices longus, ſex pollices latus, et duos craſſus erat, vretere maxime dilatatus, duos calculos, amygdalae magnitudine alter, et alter ſemipollicis longitudine continuit. In cadauere feminae duplicem vterum detexit.

P. 433. N. 5) *Obſeruatio de exſtirpatione tumoris in fornice palati, cum deſcriptione faſciae peculiaris ad ſiſtendam haemorrhagiam*, Auctore Cl. ANSELIN. Haec excreſcentia ad 15 annos creſcens totum os impleuit. Inuenit igitur inſtrumentum ex lamina ferrea alba, hic delineatum, quod affigitur ſpirae puluinatae. Tum ſcalpello vtrinque acuto, apice rotundo, tumorem ſemicirculariter incidit, eumque cum omni tunica exſecuit. Cum vero arteria ad latus dextrum palati, paulo poſterius valde cruentaret, inſtrumenti laminam conuexam

cochlea

cochleari ſimilem agarico inſtructam applicauit, ſic haemorrhagiam ſedauit et vulnus poſt ſeptem ſeptimanas coaluit.

N. 6) *Obſeruatio de medela epiploenteroceles cum ſphacelo et iactura partis inteſtini*, Auctore Cl. IEART. p. 439.
Haec erat hernia inueterata, ex niſu fortiori exorta, magnitudine duorum pugnorum, cum peſſimis ſymptomatibus. Quarto die operatio ſuſcepta eſt, et diſſectis integumentis apparuit, ilei partem gangraena corruptam eſſe, vti pars epiploi ſphacelo. His remotis duo vermes longiſſimi et albi e vulnere exibant. Sed infuſo cort. peruu. digeſtiuis ex eſſentia vulneraria cum hyperico, ſolano, veronica, tandem inteſtinum conſolidauit, et aeger plane conualuit.

In menſe Decembris, 1760.

N. 2) *Obſ. de vſu interno cicutae*. Auctore Cl. p. 511.
MALLEMENT. Obſtructiones ſcirrhoſas hepatis, lienis et glandularum meſenterii pilulis ex puluere radicus aperitiuis et extracto foliorum recentium cicutae intra ſex ſeptimanas plane ſuſtulit.

N. 5) *Obſeruatio notabilis de lithotomia per lithotomum occultum facta*, Auctore Cl. CHASTANET. p. 540.
Puer iam a pueritia dolore in regione veſicae afflictus, tandem 10 anno ad ſex menſes dolorem fixum ſenſit in rene ſiniſtro, cum lateris oedemate. Praeterea rhachitide, incontinentia vrinae, inſultu febrili irregulari laborabat. Praeparatus ptiſana emolliente, clyſmatibus et victu leui, ſucculento, operatio inſtituta eſt, eiusque ope duo lapides 3 drachmarum pondere educti, ſine conuulſione et haemorrhagia. Deligatus dormibat et 6to die iam cicatrix conſolidari videbatur, cum ſubito febris acceſſit, renis dolor auctus erat et multum ichoris e vulnere et cum vrina emanabat. Abſterſit veſicam

copio-

copiosis decoctis emollientibus et regionem aegro tam fouebat embroche oleorum emollientium et fo mentis. Sic 15 die multum puris exibat e vulnere et dolor et tumor lateris disparuit. Aeger sumsi pilulas saponatas cum therebinthina. Cum vero diae tae errorem commisisset, colica deiectionibus ac cessit, quae vix ab euacuantibus depelli poterant, e febris tertiana superuenit: cortex peruuianus bon cum regimine aegrum tandem post tres menses pla ne a morbo liberauit.

Tom. XIV. In mense Ianuario 1761 praeter alia inprimis haec indicari merentur;

T. 14. p. 11. N. 2) *Obseruatio de medela cancri mammae*, ope *belladonnae, cum noua methodo hanc praeparandi*, Au ctore Cl. MARTEAU. Femina 45 annorum tumo rem maxime dolentem in mamma dextra habuit, qu intra tres annos oui anserini magnitudinem attigi Adhibuit Cl. Auctor bolos purgantes, electuariu purgans cum laudano et lac asininum, tandem tin cturam belladonnae, quotidie ad granum semis, e post duos menses tumor decreuit. Omissis deinde purgantibus tincturae belladonnae dosin quotidi auxit. Octo dies ante catameniorum tempus tumo semper pristinum volumen recuperabat, sed sensim decrescebat. Ascendit tandem ad vndecim gran belladonnae, et tumor non amplius dolore con iunctus ad phaseoli magnitudinem detumuit, mini me tamen plane dissipatus est, quamquam belladon nae bolus duodecim granorum radicis cicutae adi ctus est. Praeparatio tincturae haec fuit; belladon nae vnciae quatuor, menthae crispae vnciae duae croci or. drachmae duae, concisis admisc. spirit. vin librae duae, spir. volat. cornu cerui sine calce vnci semis, digere, exprime et tantum spiritus vini af funde, quantum post colaturam a libris duabus cessit

N. 3) *Obſeruatio de chorea S. Viti,* Auctore Cl. p. 28.
UMEIRE. Puella in decimo aetatis anno corpus
ninime in ſitu aequali ſuſtinere poterat, nec vnquam
aput fixum tenere, et labia cum maxilla ſemper
nouebantur. Attamen venaeſectio ter inſtituta, tria
urgantia, iulapium paregoricum, electuarium ro-
orans et infuſa ſaluiae ac meliſſae aegram breui
empore a morbo liberabant.

N. 7) *Obſeruatio de aneuryſmate enormi,* Auctore p. 55.
l. BOUCHER. In cadauere a rupto aneuryſmate
rteriae ſubclauiae dextrae demortui, tumor ſub cute
ltra viginti pollices in peripheria deſcribens inue-
iebatur, a coſta ſuperiori ſcapulae ad tertiam tho-
acis coſtam vsque deſcendens. Praeterea impulſus
nguinis in hunc ſaccum aneuryſmaticum effecerat
xationem ſcapulae, cum pars extrema interna cla-
iculae a ſterno ad aliquot pollices et ſcapula toti-
em ab inſertionibus trunci ſeparatae eſſent. Li-
uore, quem tumor continuit, euacuato, cauum
moris duos pedes geometricos cum ſemiſſe con-
tuere, detexit Cl. Auctor. Maxima pars arteriae
bclauiae, ab ortu carotidis vsque ad arteriam axil-
rem in hunc ſaccum aneuryſmaticum mutata erat,
rimae vero ac ſecundae coſtae anterior pars, et
perior ſterni carie exeſa.

N. 8) Epiſtola Cl. TAIGNON, *in qua fungum* p. 59.
nadou *inprimis mollem ad ſubito ſiſtendam haemor-*
agiam, ſi orificio vaſis laeſi applicatur, maxime com-
endat, quod tribus exemplis confirmat Cl. Auctor,
eoque eius ope ſub forma peſſarii magnam vteri
emorrhagiam ſedauit. Eſt verus agaricus quernus
ignem ſuſcipiendum praeparatus.

N. 10) *Deſcriptio et vſus inſtrumenti ad ſectionem* p. 68.
eralem calculi praeſtandam, Auctore Cl. BROM-
ILD. Hoc inſtrumentum, *le double gorgeret* di-
um, et ſufficienti ſectione ad collum veſicae et

pro-

proſtatam, et defendendo inteſtinum rectum contra vulnus, ſe commendat. Sectis integumentis et vrethra manubrium ſub pollice ponitur, vt pars conuexa ſecundae phalangae indicis innitatur. Apice inſtrumenti in ſulcum ſpecilli ingreſſo, hoc ſpecillum ſiniſtra manu verſus ſiniſtrum gluteum dirigitur et inſtrumentum in veſicam immittitur, vt proſtata oblique extrorſum ſcindatur; tum retrahitur ſuperior inſtrumenti pars, et concaua tantum pars in veſica relinquitur, vt tanquam canalis, ad calculum forcipe educendum, inſeruiat.

In menſe Februario, 1761.

p.108. N. 2) *Obſeruatio de cancro mammae, vſu interno belladonnae curato*, Auctore Cl. VAN DEN BLOCK. Exhibuit aegrae infuſum belladonnae, ex foliis tenerrimis, reiectis ſtipitibus, ad modum a Cl. LAMBERGEN commendatum, quotidie ad duo vaſcula tandem ad tria, et ſiccitatem quidem oris, vrinaeque inſignem acrimoniam, quae vias vrinarias arrodebat, inde excitauit, tumor tamen, oui columbini magnitudine, intra nouem menſes plane diſſipatus fuit, aegraeque ſanitas reſtituta.

p.121. N. 3) *Obſeruatio de bono effectu cicutae in morbis ſcrophuloſis*, Auctore Cl. MARTEAU. Humor ſcrophuloſus viri 40. ann. pedem ſiniſtrum et brachium occuparat, ibique vlcera excitarat, vſu tamen pilularum de cicuta, ad quatuor grana pro doſi, aegre breui tempore ſanatus eſt. Alii aegrae pilulis hiſtrumas colli plane depulit Cl. Auctor, eaedemque in ictero et hepatis ſcirrho, coniuncto vſu aquae de Forges, maxime profuerunt.

p.145. N. 5) *Obſeruatio de cornubus obortis ad femora plurium feminarum*, Auctore Cl. DU MONCEAU. Mulier 78 annorum, cornu ad poſteriorem et inferiorem partem femoris ſiniſtri, 4 pollices ſupra genu pe

per quatuor annos percepit. Maximos tandem sensit dolores a separata parte radicis, integumentis adhaerentis, qua plane exstirpata, vulnus post sex septimanas coaluit. Cornu, hic delineatum, arietis cornu simile, nouem pollices longum est, ad radicem 3 poll. crassum, ad finem vnum et octo lineas. Alia femina per 26 annos ad mediam et internam femoris dextri partem cornu habuit decem pollices et octo lineas longum, tres pollices ad basin crassum, quod, cum ad septendecim annos saepe secasset, tandem sponte excidit, et vlcus cancrosum, insignes dolores sensimque mortem excitauit. Alia paruum femoris cornu filo sericeo ligauit et exstirpauit. In aliis post secessum cornuum femoris semper vlcera cancrosa oriebantur.

N. 7) LOUIS *Epistola de Sarcocele.* Hic morbus est tumor testiculi, renitens, non dolens, ab hernia intestinali et epiploi per plicam inguinum integram distinctus. Saepe vt excrescentia carnosa super corpus testiculi apparet. Curatur inprimis venaesectione, purgantibus, balneis, emplastris discutientibus et resoluentibus; balsamo sulphuris tumor illinitur; frictione mercuriali, inprimis sarcoceles venerea. His frustra tentatis testiculus secatur, ne carcinoma fiat. Si tumor peculiaris super testiculum adest, incidatur cutis scroti et tumor exscindatur, vel cauteriis exstirpetur, quamquam exscissio est praeferenda. p. 171.

In mense Martio 1761

N. 2) *Historia febris continuae in intermittentem anomalam transeuntis*, Auctore Cl. GODART. Femina, 22 annorum febre vehementi correpta fuit cum pectoris affectu, angina, capitis dolore et siti vehemente. Suppressio catameniorum, a febre exorta, symptomata auxit, venaesectio tamen et p. 303.

rubefacientia haec mitigauit. Nono die febris poſt ſudorem remiſit, decimo ſubſtitit et vrina ſedimentum depoſuit ac febris vndecimo aberat. Duodecimo mannae potio parum profuit, decimo tertio, redeunte ſudore aegra ſanguinem grumoſum et floridum exſpuit, acceſſit horripilatio calore excepta et vomicam indicabant. Decimo ſexto vena ſecabatur. Puluis tartari vitriolati ſudores auxit, et cortex peruuinanus convulſiones excitabat, laudano facile compeſcendas. Decoctum plantaginis, infuſum vinoſum ſaluiae et extractum corticis peruuiani ſenſim ſudores copioſos diſſiparunt et aegra poſt tres menſes convaluit.

p.211. N. 3) *Obſeruatio febris proteiformis*, Auctore Cl. PLANCHON. Femina hyſterica, 45 annorum, ſuppreſſis per ſex menſes catameniis, inflammatione hepatis cum tuſſi et ſputo cruento angebatur. Venaeſectio bis inſtituta et purgans conueniebant. Auctis tertio die ſymptomatibus emplaſtrum emolliens lateri applicatum profuit. Die ſequente paroxyſmus vehementer rediit, clyſmatibus tamen, fomentis abdominis et diluentibus ſuperatus eſt. Electuarium tandem corticis peruuiani cum rhabarbaro et gummi ammoniaco, ac ſale ammoniaco, vt et bechica morbum mitigarunt, quinto die menſtrua rurſus erumpebant et aegra ſenſim ſanata eſt.

p.218. N. 4) *Obſeruatio febris hecticae*, Auctore Cl. LORENT. Vir in febri continua doſin pulueris D'AILLAUD ſumſit, et nimias deiectiones cum vomitu cruento ſibi contraxit. Febris quidem ceſſauit, ſed paulo poſt in febrem hecticam maraſmodem mutata, cum variis ſymptomatibus, inprimis ventriculi debilitate, rediit, et aeger poſt octo menſes mortuus eſt. In cadauere Cl. Auctor inuenit cartilagines coſtarum oſſeas, oſſa maxime ſicca, fragilia, pul-

pulmones pleurae adhaerentes, gangraenoſos, pericardii partem cartilaginoſam idque cordi firmiſſime adhaeſit, polypum magnum in principio arteriae pulmonalis, ventriculum aere diſtentum, cuius membrana villoſa exiguam tantum partem circa cardiam inueſtiebat, reliqua pars laeuis et quaſi abſterſa videbatur et forte a puluere d' Aillaud deſtructa. Omentum ſphacelo erat affectum, vt et hepar, paruum, ſiccum, granuloſum, fere friabile; vena caua ſanguine non ſatis repleta, et vaſa maiora vacua. Virus venereum hanc febrem inſanabilem reddidit.

N. 5) *Obſeruatio de febre putrida verminoſa, cum delirio phrenitico, vbi vinum cum bono ſucceſſu adhibitum eſt*, Auctore Cl. DE LA MAZIERE. Homo, 45 annorum, vino deditus, febre putrida laborans ac furore affectus, a tribus venaeſectionibus parum commodi habuit, et a potione cordiali cum Kermes minerale multos eiecit vermes; altero die, magis debilitatus, delirio perſiſtente, ab eodem medicamento paulo fortiori in affectus ſoporoſos incidit. Veſicatoria profuerunt, tandem aegro reliqua repudianti vinum conceſſit; adhibitum deinde vomitorium vermes expulit et crebra purgantia febrem, relicto delirio, quo, per magnam narium haemorrhagiam ſedato, ipſe in ſomnum incidit. Ab emetico denique materiam bilioſam reiecit et plane ad ſe rediit; tandem continuato purgantium vſu ſenſim conualuit. p. 230.

N. 7) *Obſeruatio de infante monſtroſo*, Auctore Cl. IUVET. Hic vix dimidiam nouimeſtris magnitudinem habuit, eique defuerunt brachium dextrum cum ſcapula, partesque continentes pectoris et abdominis iſtius lateris, quaſi ſternum a muſculis colli et clauicula vsque ad imam lumborum partem ſectione remotum fuiſſet. Spina dorſi integra fuit, caput bene formatum faciesque formoſa, ſed loco p. 244.

partium ossearum verticis aderat ligamentum cutaneum, membranosum, carnosum, vasculosum, quod tanquam funiculus vmbilicalis, qui defecit, in centrum placentae inserebatur.

p.249. N. 8) *Observatio de contractione maxillae, a medela morbi venerei orta*, Auctore Cl. HAZON. Spatium inter vtramque maxillam tam paruum fuit, vt aegra non nisi fluida sumere posset. Lingua enim ab vlceribus tumida, et musculi maxillae inferioris inflammati et exulcerati erant, quibus tamen cataplasmatibus emollitis, motus maxillae sensim restitutus est.

p.275. N. 12) *Observatio de vitio conformationis peculari*, Auctore Cl. DESSAIX. Recens nati manus ita formatae fuerunt, vt duabus massis carnosis similes essent, aequali longitudine, et ad extremitatem vngue difformi instructae. Leuis quidem motus aderat primae phalangae ad metacarpum connexae, sed reliquae phalangae cum prima vnum os constituebant. Ad locum pollici destinatum leuis sulcus fuit, quem scalpello recto incidit, vsque ad extremitatem fere osseam, vt pollicem formaret Cl. Auctor, et ex reliqua massa tres alios digitos fecit, quorum singulus vngue difformi ornabatur. Quibus quatuor digitis, post mensem bene sanatis, infans aliquo modo vti poterat, cum ad metacarpum liberi moueri possent.

In mense Aprili 1761.

p.299. N. 2) Epistola Cl. DARLUC, *de vsu alcali volatilis in rabie.* Puer, duodecim annorum vigesimo die post morsum canis rabidi, tristis fiebat et anxius, cum voce rauca, pulsu duro, inaequali, halitu feruido, vulnus faciei callosum valde doluit, sensit auersationem ciborum, et obtusum pharingis dolorem, si biberet, minime tamen hydrophobiam. Illinito vul-

vulnere et collo dolente opiatis et camphora, ſingulis duabus horis ſumſit aliquot guttas aquae Luciae (*Eau de Luce*), omniaque ſymptomata mitigabantur. Ipſeque vulneris callus, ſcarifatus et mercurialibus frictus, poſt viginti dies ſanatus eſt.

N. 3) *Obſeruatio de hydrophobia ſpontanea*, Auctore Cl. BRIEU, fil. Miles dolore capitis fixo diu vexatus, ſubito inſultus epilepticos inſignes ſuſtinuit, tandem in hydrophobiam incidit, omnia alimenta reſpuit, et vigeſimo die mortuus eſt. Cadaueris cranium parum cohaeſit cum dura matre, quae ſeptem oſtendit excreſcentias ſcirrhoſas, ſcalpello vix diſcindendas, quarum duae, piſi magnitudine, ad ſinum longitudinalem ſuperiorem ſedebant, duae minores ſupra futuram coronalem, et tres minimae ad oſſis frontis impreſſionem. In cranio paruae cauitates, his reſpondentes aderant. E ſinu longitudinali ſanguis niger, ſpiſſus, ex meningibus et ventriculis ſuperioribus magna ſeri copia emanauit. p.315.

N. 4) *Obſeruatio de bono effectu cicutae*, Auctore Cl. DESMILLEVILLE. Huius extractum, quotidie ad viginti grana externe et interne adhibitum, intra duos menſes tumorem carcinomaticum palpebrae ſuperioris depulit. p.322.

N. 6) *Obſeruatio de effectu Rapuntii vrentis ſolonienſis*, Auctore Cl. BONTE. Huius infuſum, in febri intermittente a ruſticis fortuito ſumtum, vomitum deiectionesque effecit, ſaepe tamen colicam, anxietatem, adeoque conuulſiones. Igitur non niſi prudenter adhibitum iuuare videtur. p.350.

N. 7) *Obſeruatio de phthiſi renali, et duobus vlceribus carcinomaticis magnis, in corpore veſicae, mictui cruento ſuperuenientibus*, Auctore Cl. LANEUTTE. Miles mictum cruentum ſpiritu therebinthinae coercere tentabat, ſed vlceribus inde obortis, nimia ſuppuratione maxime confectus et accedente p.352.

febre putrida mortuus eſt. Cuius ſectio oſtendit, latus dextrum abdominis et pectoris pure repletum, et diaphragma fiſſum, lobum hepatis magnum exulceratum, paruum, vt et renem dextrum ſcirrhoſum, ſiniſtrum, vt morbi ſedem, pure plenum; peluis cauitas pus filoſum continuit, in veſicae fundo duo vlcera carcinomatica erant, quorum diameter pollicem aequabat. In thorace pleura a coſtis ſeparata et vlcerata, pulmonis dextri lobus vlceratus, ſiniſter pulmo pluribus maculis nigris obſitus erat, et cor in magna copia liquoris pericardii natabat.

p. 358. N. 8) *Obſeruatio, de cadauere hominis ſubito demortui*, Auctore Cl. TITEUX. Venter maxime tumidus erat, inteſtina inflammata et colon ſummopere diſtentum. Cauum abdominis, remotis inteſtinis, oſtendit ſuperficiem eleuatam, membranaceam, pinguedine refertam, quae omnes regiones anteriores dextras abdominis, occupabat, poſterius adhaerens membranae adipoſae renis dextri. Erat maſſa pinguis cum portionibus membranaceis compactis commiſta, in quarum craſſitie orificium plurium vaſorum conſpiciebatur, quae in fundo huius cauitatis aperiebantur, et ad aliud progrediebantur corpus membranaceo cartilaginoſum, ſeptum huius cauitatis conſtituens. Tota haec cauitas libera erat, inteſtinis impoſita, globuloſa, compacta, interius alba et in duas cameras diuiſa. Septum vero perfodit ductus, cuius orificium vtrumque quaſi ſphincterem ſiſtit, per quem aqua limpida flaua ex vna in alteram defluit cameram. Ipſum ſeptum varia continet corpora dura, nigra, ſplendida.

p. 365. N. 9) *Obſeruatio de maxima hernia ventrali cum grauiditate coniuncta*, Auctore Cl. THIBAUT. Huic feminae tempore dolorum partus pannos gradatim ſuper annulos abdominis poſuit, eosque vola manu teneri

teneri iuſſit, atque ſic feminam a gemellis felici partu liberauit.

N. 10) *Obſeruatio de exſtirpatione tumoris, ſuper mammam dextram ſiti*, Auctore Cl. GUYARD. Quem aegra ad duodecim annos a magnitudine phaſeoli portarat tumorem, idem nunc capitis infantis magnitudinem habuit, ex multis glandulis conglobatis compoſitus et baſi anguſtiori erat. Hunc in baſi fortiter ligauit Cl. Auctor, integumenta ſcalpello recto longitudinaliter incidit, tumorem vndique ſoluit et aegra paulo poſt conualuit. Tumor, pondere duarum librarum cum ſemiſſe, in medio materiam duram nucis iuglandis magnitudine continuit. p. 369.

In menſe Maio 1761.

N. 2) *De ſubitanea morte a nimia obeſitate*, Auctore Cl. GODART. Quinquagenarius ſaepe ab aſthmate vexatus, per annum vsque tuſſi cum ſputo cruento laborauit, tandem ſubito aſthmati ſuccubuit. Cadaueris pericardium et mediaſtinum pinguedine onuſtum reperiebatur, thoracis cauitas ac pericardium aqua repletum, pulmones autem, cor et trunci vaſorum plane integri erant, vt ſola pinguedo comprimendis pulmonibus, mortem effeciſſe, appareret. p. 401.

N. 3) *Obſeruatio de venaeſectione et emeticis ſaepe cum ſucceſſu in morbis acutis grauidarum repetitis*, Auctore Cl. DE LA MAZIERE. Grauidae, in ſeptimo menſe vera pleuritide affectae, quinquies vena ſecta eſt, cui, perſiſtente pulſu duro, Cl. Auctor decem vncias ſanguinis ſexto die e vena duxit, idemque verſus veſperam repetiit. Altero die, ſumto mannato, aegra conualuit et nono menſe peracto felicem partum habuit. Alia grauida in ſexto vel ſeptimo menſe ſynocho laborauit. Sumto ſale de Seignette per quatuor dies tranquilla fuit. Deinde p. 411.

maxime debilitata potionem cordialem cum Kermes minerale cum ſucceſſu ſumſit, paulo poſt quatuor grana tartari emetici et altero die purgans vermes expulerunt; tertio tandem die, repetito emetico, conualuit.

p.435. N. 5) *Obſeruatio de paracentheſi, centies quadrageſies ter trium annorum ſpatio inſtituta*, Auctore Cl. DUPONT HAUMONT. Femina, 43 annorum poſt febrem intermittentem in hydropem aſcitem incidit, et in quatuor primis operationibus aquam, in reliquis, quarum ſpatium intermedium vix octo vel nouem dies erat, ſanguinem, certe aquam ſanguine miſtam emiſit, neque tamen poſt 143 paracentheſes magis debilitata eſt, quam poſt primam. Menſtrua nunc reſtituta ſunt, et ſolus lien nimis magnus eſſe videtur.

p.440. N. 6) *Hiſtoria feminae, quae foetum ad viginti nouem menſes in vtero geſſit*, Auctore Cl. DE LA VERGNE. Haec in ſeptimo menſe grauiditatis vomitu correpta, ab inprudenti obſtetrice ad labores partus ſtimulata, quamquam os vteri non apertum erat, maxime debilitata eſt, et deinde multum aquae ex vtero effluxit. Amiſſa tandem grauiditatis ſpe, cum detumeſcente ventre, poſt viginti duos menſes a vehementi motu ſubito in hypochondrio ſiniſtro maximos dolores, per duodecim dies effluxum foetidum, et in regione vmbilicali tumorem piſi magnitudine percepit, quo tandem aperto, oſſa extremitatum et cranii foetus eduxit. Natura deinde perpetuo ſibi elegit hanc viam ad euacuanda menſtrua huius feminae de reliquo ſanae.

p.443. N. 7) *De medela vulneris gladii, pectus perfodientis*, Auctore Cl. ALLARD. Vulnus inter quintam et ſextam coſtam veram, pollicem a ſterno et ſempollicem a ſpina dorſi ad angulum inferiorem ſcapulae pulmonem tranſiit. Aeger quidem multum

tum ſanguinis exſpuit, poſtea tamen libere reſpirauit, vicinia vulneris parum emphyſematica erant, et ipſe intra viginti duos dies, ope lactis et balſami peruuiani ſanatus eſt.

N. 8) *Obſeruatio fracturae complicatae humeri ad articulum cubiti*, Auctore Cl. MUTEAU DE ROQUEMONT. Septuagenaria paralytica et cancro mammae occulto affecta, humerum prope cubiti articulum fregit. Applicata acceſſit inflammatio cubiti maximique dolores. Attamen ſtyrax cum aqua vitae camphorata intra 40 dies motum cubiti reſtituerunt. p. 446.

In menſe Iunio, 1761.

N. 2) *De hydrope, curata inſultu apoplectico*, Auctore Cl. GODART. Aſthmatica, pectoris obſtructione laborabat, cum faciei, pedum et manuum oedemate, poſtremo in anaſarcam incidit. Acceſſit deinde lipothymia cum ſtupore, paralyſi brachii et cruris, et oris diſtorſione. Sumta mixtura cardiaca vrinam turbidam copioſe emiſit, ſenſimque oedema diſparuit, regrediente ſenſu et motu membrorum. p. 499.

N. 3) *Obſeruatio de delirio phrenitico et clauo hyſterico*, Auctore Cl. DEBAUX. Vir vino deditus, a febre vehementi corripitur, cum inſigni capitis dolore, calore ardente et maxima ſiti, pulſu duro, tendinum ſubſultu, conuulſionibus, ſingultu, nauſea, vomitu et alui obſtructione. Haec febris per quatuor dies durabat, ſed poſt tres venaeſectiones quinto die remiſit, conuulſiones autem et delirium phreniticum tunc maximum fuit. E vena iugulari libra vna ſemis ſanguinis miſſa eſt, ſingulis quaternis diebus octo clyſmata aquae frigidae applicabantur, et capiti tonſo veſica, aqua frigida repleta, cum fructu imponebatur, tandem balneo frigido ad horam vnam ſemis immiſſus aeger, in lecto ſudauit cum p. 504.

ſomno reficiente et poſt decem dies plane conualuit. Femina clauo hyſterico affecta per veſicam aqua frigida plenam et capiti impoſitam atque per clyſmata frigida ſanata eſt.

p.509. N. 4) Epiſtola Cl. MAUPOINT, *in qua effectus cicutae praedicat.* In ſcirrho enim ac carcinomate labii oris adhibuit extractum cicutae eiusque doſin quotidie ad 4 grana, vsque ad drachmam vnam ſemis, auxit, et ſic intra duos menſes aegrum plane curauit.

p.547. N. 7) *Deſcriptio partus laborioſi infantis praeternaturalis*, Auctore Cl. LANDEUTTE. Fuit puella, caſſida induta, quae, cum nates primo oſtenderet et pedibus educeretur, ſubito ad caput retinebatur atque poſt varios demum labores nata eſt. A matre per decem menſes in vtero geſta eſt, quae, praeter hunc foetum ſimul hydrope laborat. Caſſida, qua caput ornabatur, alba erat, ſolida, dura, caſſidae figuram exacte ſiſtens, et ad dorſum late deſcendens, in medio autem quaſi in duos lobos diuiſa, vnde criſta proficiſcebatur.

IX.

PHILIPPI CONRADI FABRICII, Med. D. Sereniſſ. Duc. Brunſuic. et Lüneburg. a Conſiliis Aulicis. Med. P. P. in Acad. Iul. Carol. Primarii Societat. Med. Helmſtad. Praeſidis, Acad. Caeſar. Nat. Curioſ. Collegae. Enumeratio methodica plantarum horti medici Helmſtadienſis, ſubiuncta ſtirpium rariorum nondum ſatis extricatarum deſcriptione. Editio ſecunda auctior. Helmſtadii litteris Ioh. Drimbornii 1763. 8. Alph. 1 pl. 6 cum dimidia.

Euul-

Euulgauit Cl. Auctor ante quatuor hos annos enumerationem methodicam plantarum horti medici Helmſtadienſis, quae et ſupra a nobis commemorata fuit *). Prodiit iam idem liber variis nouis obſeruationibus auctus et locupletatus, qui de indefeſſo Auctoris in rem herbariam ſtudio vbique teſtatur. Nouas plantas, quae poſt primam editionem hortum helmſtadienſem ornauerunt, ſuo loco poſuit, omnibus vero, inprimis arboribus exoticis, ſynonima eorum Auctorum adiecit, qui icones electas habent. Quantum diſcrepantia Linnaeanae methodi ab Heiſteriana permittit, eas plantarum denominationes, quas LINNAEI ſpecies, vel eius ſyſtematis Naturae editio decima ſiſtit, appoſuit. Solum natale plantarum ex LINNAEO ſumſit, et nomina germanica, apta ei viſa adduxit. Et quamuis nonnullae plantae, in horto ſuo interea perierunt, earum tamen nomina et ſynonima retinuit, quoniam partim, dum ipſa haec editio typum reliquerit, de nouo iterum poſſidet, partim ad eas recuperandas nullam operam praetermiſſurus erit. Immutatam in poſterum huius plantarum enumerationis formam manere permittit; ſi quas, vt ſperat, ex amicorum beneuolentia nouas plantas acquireret, nec obſeruationes, quas cum vegetabilibus porro inſtituet, ſupplementorum titulo publici iuris faciet. Indicem Auctorum de re botanica clarorum, quos in bibliotheca ſua aſſeruat, ſimul enarrat. Eas ergo obſeruationes, quibus Cl. Auctor nouam hanc editionem emendauit, nunc indicemus.

Kaempferiam foliis ouatis ſeſſilibus deſcribit, cui calix nullus, quamuis in horto Cliffortiano et apud RUMPHIUM aliquis depictus ſit, ſed flos ex ſpatha erumpit, ita vt ex eadem ſpatha omnibus tribus vel qua- p. 16.

*) vid. Comment. Noſtr. Vol. VIII. Part. II. p. 283.

quatuor diebus noua prodeat corolla, priori perfectior, quae poſtquam vix per diem durauit marceſcit. Reliqua huius plantae deſcriptio, cum Linnaeana aliorumque conuenit.

p. 23. Plantam radice bulboſa recenſet, quam Cl. HELSTERUS ex capite bonae ſpei olim accepit. Haec an. 1760 per tres menſes in hypocauſto egregie floruit, et ſemina matura tulit, quae terrae mandata progerminauerunt, planta vero ipſa ex bulbo menſe Ianuarii 1763 vegetum iterum ſcapum protruſit. Quoad radicem conuenit cum Hyacintho ſtellato Peruano CLUSII, quoad floris vero figuram et ſtructuram, nouum genus ex Aloe et Hyacintho compoſitum, efficere Cl. Auctor autumat. Iconem ei ſimilem apud nullum Auctorem ſe inueniſſe teſtatur. Radix ſcilicet bulboſa, ſolida, fuſco violacea, multas e baſi emittit fibras. Folia ſumme viridia, vndulata, medio ſulcata, ſummitate repanda, vnum cum dimidio pedem longa, et tres digitos transuerſos lata, in ſcapo vltra duos pedes longo, cylindrico angulato, viridi, multisque paruis maculis obſolete puniceis variegato ſedem occupant. In ſpica, infimae corollae primo ad perfectionem perueniunt, deinde quae proxime ſuperiores. Corollae cuiuslibet longitudo trium digitorum transuerſorum, medio gibbae, ſummitate amplioris, et dimidium transuerſi digiti minoris aequantis, deorſum pendulae, et folio florali tantum ſtipatae. Color eleganter variegatus ex multo pallide roſeo, pauco viridi et albo. Inferioris corollae limbus in octo lacinias ouato obtuſas diuiditur, quibus octo filamenta alba ſubulata intus adhaerent. Antherae paruae erectae nutantes baſi bifidae. In fundo corollae haeret germen ouato oblongum octangulare viride, prout in Colchico obſeruatur. Stilus albus ſubulatus, longitudine ſtaminum. Stigma obtuſum inaequale. Quando germen

germen ad maturitatem peruenit, quadriloculare fit, et multa ouata cylindrica vno extremo magis globoſa in ſe continet ſemina. Vnius vero eiusdemque florum ſpicae, corollae ſuperiores pleraeque paullulum diſcrepant, non ſolum enim anguſtiores ſunt, ſed quoque limbum ſexfidum tantum habent, ratione ſexus, ad hecandrias monogynias LINNAEI pertinent, et germine triloculari gaudent. Nullus in floribus obſeruatur odor. Corollae quando exareſcere incipiunt, ſe claudunt, et germen magis, magisque intumeſcens in ſe continent. Capſulae ſeminales maturae magnae inflatae trialares, et triloculares, quauis ala ex duabus voluis conſtantes, ſemen vnicum vtplurimum nigricans includunt, quod valuis ſponte hiantibus, firmiter annexum manet.

Callam foliis cordatis, ſpatha plana, vndique hermaphrodito recenſet, quae cum Calla aethiopica multam quidem analogiam habet, ſed folia minus longa, ſpatha alba, minor vero et planior, et in ſpadice hermaphrodito ſtigmata obtuſa fuſca. p. 42.

In Polygono floribus octandris tryginis racemoſis, quod Fagopyrum orientale ramoſum et multiflorum Perſicariae folio eſt, ope microſcopii inter corollam et germen, octo nectaria granulata, lutea inuenit. p. 46.

In Plumbaginis calice plures glandulas nitidas petiolatas detexit. p. 49.

Limonium orientale plantaginis folio corollam habet, cuius petala baſi tantum alba ſunt, limbus vero e purpureo violaceus. Quapropter a deſcriptione et icone AMMANNI et GMELINI aliquantum diſcrepat. p. 53.

In Sideritide ſaluiae vel lauendulae folio flore albo HEISTERI, obſeruauit, plenos interdum occurrere floſculos, reliquis intermixtos. Filamentorum ſcilicet loco et ſtyli adſunt quatuor vel p. 92.

quin-

quinque. Laciniae corollae interiores et minores, cochleatae, lacerae, quibus antherae lateraliter adhaerent. Quod vnicum in labiatis exemplum esse monet.

p. 98. Polymorpha HEISTERI, quae plerumque absque corolla conspicua perfecta et matura foecunda semina copiose fert, an. 1759 flores coeruleos satis magnos, cum Icone et descriptione Dilleniana conuenientes exhibuit.

p.194. Nouam Amaranthi speciem describit, cuius altitudo vix pedem assequitur. Caules procumbentes, rubentes. Folia alterna bliti vel maioranae. Flosculi ad alas foliorum conglomerati, albi, pentapetali, petalis ouatis, medio linea longitudinali inscriptis, patulis. Masculi minores, marcescentes, tribus albis filamentis et antheris praediti. Stili femininorum tres. Germen ouatum.

p.210. Peloriam LINNAEI, varietatem tantum Linariae esse, in prima editione Cl. Auctor monuit. Hoc suum assertum nunc ex eo probat, quod in iisdem saepe caulibus et ramis eiusdem plantae plures flores sint Linariae, vnus tantum et alter Peloriae, quintuplici appendice, calcaris instar, seu nectario praeditus. Immo ex iis floribus, qui vere characterem Linariae exprimunt, quidam non raro duplici calcare sunt instructi.

p.282. Napaea dioica LINNAEI, simplicem florem conglomeratum ostendit. Conuenit reliquum cum LINNAEI descriptione, hac cum differentia, quod inter plures flores tantum masculos, in eodem exemplari flos vnus et alter occurrerit, octo stilis albis, distinctis, supra stamina multum eminentibus, praeditus, qui vero aeque parum ac reliqui adhuc semina tulerunt. An. 1759 omnes fere flores hermaphroditici erant, sed antherae steriles, marcidae.

In

In Vrticae ſpecie obſeruauit Cl. Auctor per plu- p. 366.
res annos, maſculos tantum flores. An. 1762 vero in eadem planta tam maſculi, tam feminei flores apparuerunt, ſemina perfecta producentes.

Inter arbores vnam Oleae ſpeciem ſylueſtrem p. 387.
Elaeagrum dictam deſcribit, in qua tantam florum inconſtantiam obſeruauit, vt in nulla alia planta talem ſe vidiſſe teſtetur. Non ſolum enim in eadem arbore, ſed etiam in eodem ramo, modo quadrifidos, modo quinquefidos, ſexfidos, octofidos inuenit flores, et ſtamina modo 4, modo 5, 6, 7, 8. In fundo floris nectarium globoſum, apice quadrifidum, baſin ſtili amplectitur.

Nomina generica a Cl. HEISTERO plantis impoſita, nuper iamiam recenſuimus *). Quae ergo in noua hac editione acceſſerunt plantae, harum nomina Heiſteriana nunc enarremus.

Tulbaghia pag. 4. Polyanthis ſpecies.
Vffenbachia – 21. Vuularia fol. perfol. *Linnaei.*
Gemmingia – 27. Ixiae ſpecies.
Narciſſulus – 28. Narciſſo Lyrium *Suert.*
Aroides – 42. Callae ſpecies.
Serpillaria – 54. Illecebrum fol. verticillatis nudis. *Linn.*
Scorpiurus – 75. Heliotropii ſpecies.
Ruyſchia – 102. Dracocephalum.
Blitoides – 193. Blitum album *Camer.*
Nigellaſtrum – 273. Nigella.
Melitoides – 304. Trifolium peltatum creticum *C. B. Prodr.*
Coluteaſtrum – 317. Colutea herbacea *Linn.*
Serrula – 324. Biſerrula. *Linn.*

Acacia

*) vid. l. c. p. 288.

Acacia pag. 335. Mimoſa. *Linn.*
Amaranthulus – 358. Achyranthes. *Linn.*
Burcardia – 386. Callicarpa. *Linn.*
Ambraria – 435. Anthoſpermum.

X.

A Diſſertation on the Uſe of Sea Water in the Diſeaſes of the Glands. Particularly the Scurvy, Iaundince, Kings-Evil, Leproſy and the glandular Conſumption. Translated from the Latin of RICHARD RUSSEL, M. D. To which is added a Translation of Dr. SPEEDS Commentary on Sea Water. As alſo an Account of the Nature, Properties and Uſes of all the remarkable Mineral Waters in Great Britain. By an eminent Phyſician. The fourth Edition, reviſed and corrected. London Printed for *W. Owen*, 1760. 8. pl. 15. tab. aen. 1.

h. e.

RICHARDI RUSSEL, M. D. Diſſertatio de vſu aquae marinae in morbis glandularum, praecipue in ſcorbuto, ictero, ſcrophula, lepra et tabe glandulari, translata ex latino ſermone in Anglicum. Cui addita eſt traductio Doctoris SPEED Commentarii de aqua marina. Accedit Tractatus de natura, proprietatibus et vſu praecipuarum aquarum mineralium Magnae Britanniae. Auctore quodam Medico excellente.

In hoc libello tria continentur opuſcula. Primum facit Cl. RUSSEL *Diſſertatio de Tabe glandulari*, quae

quae 1750 *e theatro Sheldoniano* prodiit, e latino ſermone in anglicum translata. Huius recenſionem in noſtris iam dedimus *ſupplementis* *), ad quae B. L. ablegamus. Alterum eſt Cl. SPEED *Commentarius de aqua marina* itidem ex latino in anglicum ſermonem traductus, cuius latinum exemplar nondum vidimus. p. 145.

Tria praemittit Cl. Auctor experimenta, quibus naturam aquae marinae exponere, eiusque partes conſtituentes detegere contendit. Sumſit ſcilicet aquam non ſolum diuerſis littoribus, ſed etiam diuerſo fluxus nempe et refluxus tempore hauſtam, quam euaporationi lentae expoſuit, et materiam remanentem non diuerſam, niſi ad pondus, quod in aqua, tempore refluxus hauſta, decem granis minus fuit, inuenit. Color huius materiae eſt albidus, flaueſcens, ſapor vero ſubamarus, ſalinus. Maſſa autem ipſa conſtat ex ſale et terra ſabuloſa, quae quam diu adhuc mixta eſt, impedit confectionem ſalis in cryſtallos. Ex reſiduo liquore flaueſcente, quem quondam Cl. HOFFMANNUS lixiuium ſalis adpellauit, more debito tractato, parantur cryſtalli priſmaticae, quae denuo ſolutae, in cryſtallos redactae, praebent, ſecundum Cl. Auctorem, ſalem catharticum, *Epſom* dictum, quem additione alius adhuc ſalis parari Cel. HOFFMANNUS adfirmauit. Adfert etiam Cl. Auctor in nota textui adiecta, ſe in ſalinis, ad *Nouum-Caſtellum* (*Newcaſtle*) ſitis, percepiſſe, ſalem ammoniacum poſſe parari ex partibus tribus vrinae, et parte vna lixiuii ſalis bene mixtis, et in aheno plumbeo per 48 horas ſeruatis, donec fermentent: quo facto maſſa mixta ad ſiccitatem euaporatur, et lege artis igne eleuatur, ſeu, vt chemici loquuntur, ſublimatur. Praeter ea aſſerit, aquam marinam componi p. 148.

*) vid Decad. primae Supplement. II. p. 245.

poni ex ſale communi, qui ſiccet et obſtruat potius corpora, et ex ſale amaro, qui diuretica et cathartica gaudeat indole, hinc obſtructiones referat. Ex vltimo enim hoc ſale, quem abundare in aqua marina cenſet, huius virtutem non ſolum purgandi per aluum et vrinam, ſed etiam ſoluendi obſtructiones deriuat Interim cautos eſſe omnes monet in vſu aquae marinae, praecipue eos, qui calidae ſunt naturae Securius autem hanc poſſunt bibere ii, qui phlegmaticae, vt aiunt, ſunt conſtitutionis. His roborat ventriculum, eique reſtituit ſuum calorem, amiſſamque reddit appetentiam. Praeterea taxat Cl. Auctor eos medicos, qui omnes aegrotos, quibus vſum aquae marinae ſiue externum, ſiue internum, praeſcribunt, ſine diſcrimine purgant, quum aqua marina, ob ſalem ſuum amarum, iam vi purgante gaudeat: quae reprehenſio etiam illos ex noſtris medicis attentos cautosque reddere deberet, qui omnibus ſuis aegrotis, quos ad aquas medicatas deſtinant, indiſtincte alui purgationes exhibent.

Balneorum quoque vis, ex aqua marina paratorum, multum augetur ab illo ſale amaro cathartico, quo balnea ſaturata ſunt, et quem Cel. FLOYER verum nitrum veterum fuiſſe cenſet.

p. 56. Sequitur nunc catalogus morborum, in quibus aquae marinae vſus tam internus, quam externus ſalutaris fuit. In horum numero praecipui ſunt ſcrophula, ſcorbutus, paralyſis, epilepſia, ſcabies, lepra ſicca, rheumatiſmus, morſus canis rabidi et calculus. Hac occaſione Cl. Auctor ipſe fatetur, vſum marinae aquae in memoratis morbis non eſſe inuentionem recentiorum medicorum, ſed eum priſcis medicis iam notum fuiſſe, quod locis quibusdam ex veteribus allatis, probat medicis ſcriptoribus. Quemadmodum et hoc monet, aquam marinam

nam minime esse considerandam tanquam remedium vniuersale, quod panaceam vulgo vocant, sed omnino opus esse, vt bene ante inquiratur in naturam morbi atque aegroti, quam praescribatur. De reliquo vsui externo aquae marinae, seu balneis, ex hac paratis, plus tribuit, quam vsui interno: quare, si in quibusdam morbis opus, vt corpus purgetur, Cl. Auctoris parum interest, vtrum hoc aqua marina efficiatur, an alio apto remedio purgante. De libello Cl. RUSSEL, quem de aqua marina edidit, iudicat, illum nimis attribuisse in quibusdam morbis vsui interno aquae marinae, quum plus eum effecisse credit reliquis remediis, inter vsum aquae marinae adhibitis, quam vsu ipso interno huius aquae. Hinc durante cura, cum aqua marina instituenda, ab omnibus aliis medicamentis, si morbus fert, potius abstinet, vt eo certior fiat in cognitione sua, num aliquid, an parum, vel nihil in hoc vel illo morbo aqua marina effecerit? in quo Cl. Auctori libenter assentimur.

Hunc commentarium excipit vltimum opusculum de natura, proprietatibus et vsu medico aquarum mineralium, in diuersis locis Magnae Britanniae prosilientium. Est autem totus libellus nil aliud quam catalogus, vel potius nomenclator octoginta et septem diuersorum fontium medicatorum, quorum plurima ne quidem nomina ad nostras peruenere aures. Quilibet, qui numerum aquarum paucis his pagellis pertractatarum perpendit, ipse facile iudicare poterit, Cl. Auctorem parum dicere potuisse. Hoc tamen ab eo exspectauimus, vt nobis saltem notissimos indicaret auctores, qui de hac vel illa aqua, quam persequitur, scripserunt: sed vix vnum vel alterum horum scriptorum apud Nostrum legitur nomen, quum tamen Magna Britannia, vt

ex noſtris ipſis patet *Commentariis*, excellentiſſimos habuit aquarum mineralium ſcrutatores.

His praemiſſis, ex copioſo illo numero aquarum medicatarum eas tantum eligemus, quae in terris noſtris notae atque auditae fuere, reliquas tanquam obſcuras praetereuntes.

Prima et celebratiſſima eſt aqua *Briſtolienſis*. Ad tepidas haec pertinet aquas: omnique caret odore, albido tamen gaudet colore, qui eadem perit proportione, qua aqua defrigeſcit. Congius Anglicus huius aquae ad vulgarem modum, igne ſcilicet aperto, euaporatae continet 34 grana; in vaſe vitreo autem, quod *retortam* vulgo vocant, 36 grana materiae, ex ſale et terra calcaria compoſitae. Sal rite ſeparatus neutrius videtur naturae: cum acidis enim non efferueſcit; terra vero contra cum iisdem fermentat, et coctione fit calx. Ratio terrae contentae ad ſalem fuit in quibusdam experimentis vt 15 ad 11; in aliis vt 13 ad 11.

p.180. Aqua *Briſtolienſis* ſpecifice, vt aiunt, leuior eſt aqua *Bathonienſi*, hinc etiam virtute differt. *Bathonienſis* enim attenuat, ſoluit et laxat. *Briſtolienſis* vero humores ſpiſſat, et fibras ſtringit. Transuehi poteſt ad alia loca, virtus eius tamen ef-

p.185. ficacior eſt ad fontem ipſum. Ad mentem recentiſſimorum ſcriptorum continet aqua *Briſtolienſis*, praeter aquam communem, ſpiritum volatilem, acidum vitriolicum, acidum ſalis marini, ſalem neutrum et terram abſorbentem.

p.186. Tranſit Cl. Auctor ad aquam *Bathonienſem*, quae pariter ad calidos pertinet fontes. Poſtquam quaedam de cauſa caloris fontium calidorum protulit, de odore aquae *Bathonienſis* monet, quod ſit ingratus, ſapor vero mollis et lactis inſtar. Quum aqua *Bathonienſis* ſolutum in ſpiritu nitri argentum plus praecipitat, quam ſal petrae, plurimi inde concludunt, ſalem

ſalem marinum aquae ineſſe. Aliae praeterea experientiae probant, principium vitriolicum contineri in aqua, ſiquidem et purpureus et nigricans color, ex admiſtione gallarum, ferrum non excludit. Olim communis fuit ſententia, aquam *Bathonienſem* argenti nitorem mutare in aureum colorem, quod ſulphuris contenti eſſet indicium, ſed fraudem fuiſſe, poſt haec oſtenſum fuit.

Ex plurimis experientiis collectis apparere con- p.193.
tendit Cl. Auctor, aquam *Bathonienſem* componi ex terra calcaria, margacea, et ochra, ex ſale marino, pauco ſale calcario nitroſo, ſpiritu, ſeu *Gas* vitrioli, pauco bitumine et perpauco ſulphure *).

Quod ad virtutem aquarum *Bathonienſium*, earumque praeſertim vſum externum et internum attinet, Noſter aſſerit, balneas *Bathonienſes* caleſacere, ſiccare, attenuare, ſoluere et roborare, hinc ſingularem effectum edere in morbis frigidis et humidis, easdem autem aquas interne ſumtas aluum laxare, vrinam atque ſudorem ciere, inde ſalutares eſſe in omnibus morbis, qui ex imminutis ſecretionibus oriuntur: noxias autem euadere in corporibus ſiccis, et vbi motus humorum inordinatus, atque nimis celer eſt, vno verbo, vbi morbos febricula comitatur.

Limus aquarum *Bathonienſium* etiam in vſum vo- p.201.
catur, miſcetur enim cum earum ſpuma, aut herbis conuenientibus, et pultis inſtar parti laeſae adplicatur.

Praetermittimus fontes *Ruxtanienſes* et balneas *Matlock*, in prouincia *Derbyshire*, fontes *Tunbridge* in *Kent*, et tranſimus ad aquas *Epſom*, in

*) Sulphur aquis *Bathonienſibus* ineſſe grauiſſimis ex argumentis negat Cl LUCAS in *Eſſay of Waters*. Vid. Comment. Noſtr. Supplement. I. p. 32.

p. 217. prouincia *Surry* profilientes. Aqua haec ad fontem limpida et fine omni odore reperitur: ſed ſeruata in vaſis bene clauſis, tempore aeſtatis, poſt aliquot hebdomadas foetere incipit et nauſeoſum amarum, cum ſalſugine quadam coniunctum, acquirit ſaporem. Quando recens cum ſapone miſcetur, eum coagulat, cum ſale tartari vero et ſpiritu ſalis ammoniaci grumoſum nanciſcitur ſedimentum: cum oleo vitrioli et ſpiritu ſalis parum fermentat, cum aequali quantitate lactis cocta hoc, vt ſaponem, coagulat. Congius huius aquae continet vnciam vnam materiae reſiduae et interdum plus. Haec ex octo partibus ſalis, et vna parte terrae, ſecundum Cl. ALLEN, conſiſtit, quam proportionem Cl. RUTTEN reiicit, et terrae partem minorem facit.

Cryſtalli inde paratae figuram habent priſmaticam rectangularem cum quatuor parallelogrammis. Sal purgandi poſſidet qualitatem, vncia enim ſemis in aqua fontana, vel alia medicata ſolutus, vt aliud purgans medicamentum operatur. Pars terrea reſidua cum aceto vini vix, cum oleo vitrioli parum, et cum ſpiritu ſalis fortiter fermentat, hinc abſorbentibus adnumeratur a Cl. Auctore.

Nomen et fama, quam ille ſal ſibi acquiſiuit, effecit, vt imitando effictus fuerit, et licet fraus poſt haec detecta fuerit, nihilominus is ſal in numerum medicamentorum purgantium, ſub nomine ſalis cathartici amari, a pharmocopolis receptus eſt, quia a vero ſale, quod ad effectum et virtutem attinet, parum vel nihil differt. Paratur enim ex reſiduo amaro lixiuio, quod poſt coctionem et confectionem ſalis communis reſtat. Quum reliquarum, quae ſuperſunt, aquarum medicatarum enumeratio nihil memorabile continet, earumque nomina in noſtris oris prorſus incognita ſunt, harum vlteriore recenſione ſuperſedemus, lectoresque ad ipſum Cl. Auctorem ablegamus. XI. 10.

XI.

10. BAPTISTAE MORGAGNI P. P. P. P. de ſedibus et cauſis morborum per anatomen indagatis libri quinque. Diſſectiones, et animaduerſiones, nunc primum editas complectuntur prope modum innumeras, medicis, chirurgis, anatomicis profuturas. Multiplex praefixus eſt index rerum, et nominum accuratiſſimus. Tomus primus duos priores continens libros pag. 298. Tomus ſecundus tres reliquos continens libros pag. 452. Praefatio et indices pag. 96. Venetiis MDCCLXII. Ex typographia Remondiniana.

Inter celeberrimos, praeſertim vel noſtri aeui anatomicos, ſi quis vnquam eluxit, certe MORGAGNUS tantam labore, induſtria atque doctrina partam poſt ſe relinquit famam, vt non iisdem, quibus orbis terrarum, finibus terminetur nominis eius gloria. Optumus quisque enim lector ingenii eius monumenta tanti aeſtimat, quam quemlibet ampliſſimum triumphum. Nec quis tam tardi tamque hebetis eſt ingenii, quin diu multumque legendo, facilem diſciplinae praebeat aurem, ſi vim iſtam neruumque in aduerſariis et epiſtolis MORGAGNI nusquam vel inuitus offenderit. Neque haec ſolum huius rei praebent teſtimonium, ſed et maius, illuſtriusque multum, opus hoc, cedro vtique dignum exhibet. In hoc enim perſpicaciſſimus auctor non tantum tam gnauiter quam ingenuoſe in corporis noſtri latebras atque receſſus penetrat, ſed et ea, quae docta obſeruatio docuit, tradit, ſubſidiaque ſubminiſtrat, quibus vitam noſtram

a variis cum quibus conflictandum est, valetudinum generibus, quin ipso praematuro saepe nimis interitu praemunire conueniat.

Praefationem huic operi Cl. Auctor praemisit,
p. 9. in qua, de variis in BONETI sepulchreto desiderandis conqueritur; precibus iuuenis cuiusdam eo se dicit esse adductum, vt has VALSALVAE aliorumque, ineditas ante hac obseruationes, vna cum
p. 13. suis ediderit; causas, quae fecerint, vt ampliora adeo scholia cuiuis obseruationi addiderit, exponit; quinque academiis, se vt harum membrum, libris suis, epistolas instar dedicationum prafixissae narrat, et in harum quidem prima dubia vtilis dissectionis remouet et cautelas in indagandis causis addit; in secunda vtilitatem affirmat ex consensu medicorum, quorum nomina et res gestas indicat; in tertia ad obiectiones, contra vtilitatem anatomes practicae, motas respondet, easque diluit; in quarta soluitur quaestio, an melius praestet, morbos rariores, an magis communes secando scrutari? in quinta praerogatiua indicatur practicae anatomes prae theore-
p. 15. tica. Praemissis his, ad quatuor indicum recensionem nunc descendit Cl. Auctor, et quid in singulis inueniatur, docet. Tradit itaque primus argumenta et ordinem; secundus quae in viuis obseruata sunt, vt symptomata, causae, vitae genus etc. tertius, quae in mortuis praeter naturam adfuerunt; quartus, qui omnium vberrimus est, memorabilia anatomes eiusdemque historiae, controuersias, monita et obseruata alia.

Priusquam ad ipsius praeclari huius operis recensionem propius nunc accedamus, opus esse videtur, quin ordinem, quem Cl. Auctor, in ipso conscribendo obseruauerit, quam breuissime fieri id poterit, indicemus.

Totum

Totum igitur opus in duos tomos diſpeſcitur, quorum primus duos priores, ſecundus tres reliquos libros continet. Omnes hi quinque libri, ſeptuaginta epiſtolas comprehendunt, in quarum ſingula primum VALSALVAE aliorumque obſeruata, dein vero propria ſua profert, et vtraque prolixis ſatis eruditiſſimisque ſcholiis illuſtrat. Agit vero *liber primus* de morbis capitis, et quidem Epiſtola 1) de capitis dolore 2) de apoplexia in vniuerſum, et ſpeciatim de ea, quae fit a ſanguine. 3) de eadem apoplexia ſanguinea; 4) de apoplexia ſeroſa; 5) de apoplexia neque ſanguinea, neque ſeroſa; 6) de reliquis affectibus ſoporoſis; 7) de phrenitide, paraphrenitide et delirio; 8) de mania, melancholia, hydrophobia; 9) de epilepſia; 10) de conuulſione, et motibus conuulſiuis; 11) de paralyſi; 12) de hydrocephalo, et hydrorachitide; 13) de catarrho; et de oculorum affectibus; 14) de aurium et narium affectibus. Et de balbutie. *Liber ſecundus* morbos thoracis deſcribit, agit itaque epiſtola; 15) de reſpiratione laeſa a cauſis potiſſimum extra thoracem poſitis, ſed et a poſitis intra pulmones, calculis praeſertim; 16) de eadem laeſa a thoracis, aut pericardii hydrope; 17) de eadem laeſa a cordis, aut aortae intra thoracem anevriſmatibus; 18) de eadem itidem laeſa; 19) de ſuffocatione et de tuſſi; 20) de pectoris, laterum, et dorſi dolore; 21) de eodem; 22) de ſputo ſanguinis, et de ſputis purulentis, empyemate, et phthiſi; 23) de palpitatione et dolore cordis; 24) de pulſibus praeter naturam; 25) de lipothymia, et ſyncope; 26) de morte repentina ex vitio vaſorum ſanguiferorum potiſſimum in thorace; 27) de eadem ex vitio cordis. Et de gibbere. *Liber tertius* morbos ventris complectitur, et exponit quidem epiſtola; 28) de fame praeter naturam. De morte ex inedia. Et

de laesa deglutitione; 29) de singultu. De hominum ruminatione. Et de ventriculi dolore; 30) de vomitu; 31) de alui profluuiis incruentis et cruentis; 32) de alui adstrictione. Et de haemorrhoidibus; 33) de recti intestini prolapsu; 34) de intestinorum dolore; 35) de eodem; 36) de tumore, et dolore hypochondriorum; 37) de ictero. Et de calculis biliosis; 38) de hydrope ascite, tympanite, peritonaei, et de aliis quos saccatos vocitant; 39) de reliquis internis ventris tumoribus; 40) de lumborum dolore; 41) de vrinae suppressione; 42) de vrinae difficultate, ardore, aliisque eius vitiis; 43) de herniis; 44) de gonorrhoea; 45) de vteri tum descensu, tum, vt mulieres aiunt, ascensu; 46) de veneris impedimentis, et sterilitate in vtroque sexu; 47) de menstrui fluxus vitiis. Et de fluore muliebri; 48) de grauiditate falsa. De abortu et de partu infelici. *Liber quartus* agit de morbis ad chirurgiam, aut ad vniuersum corpus spectantibus, et quidem epistola; 49) de febribus; 50) de tumoribus; 51) de vulneribus, et ictibus capitis; 52) de iisdem; 53) de vulneribus, et ictibus colli, pectoris, et dorsi; 54) de vulneribus, et ictibus ventris, lumborum, et artuum; 55) de vlceribus, et sphacelo; 56) de ossium fracturis, luxationibus, aliisque vitiis motui officientibus; 57) de arthritide, aliisque artuum doloribus; 58) de lue venerea; 59) de morbis a veneno inductis. *Liber quintus* addenda ad singulos quatuor libros superiores continet, loquitur itaque epistola; 60) de apoplexia; 61) de deliriis, quae sine febre contingunt; 62) de epilepsia, conuulsione, paralysi; 63) de caecitate, aphonia, angina; 64) de pluribus thoracis morbis; 65) de plerisque ventris morbis; 66) de morbis potissimum vesicae vrinariae; 67) de morbis partium genitalium vtriusque sexus, et praesertim muliebris; 68) de febri-

bribus et de tumoribus; 69) de ictibus, et vulneribus capitis, et thoracis. De iuncturarum vitiis. Et de lue venerea; 70) de promiſſis in extrema epiſtola 66. Et ſimul de quibusdam ventris, et thoracis morbis.

Difficillima ſin plane impoſſibilis res fuit, vel primaria ſaltem momenta, in quacunque epiſtola contenta recenſere, neque tamen limites, in recenſendo nobis praeſcriptos transgredi voluiſſe. Veniam itaque nos facile impetraturos, haud dubitamus, ſi ex quouis priorum quatuor librorum, vnam et alteram tantum epiſtolam recenſendam ſumſimus, lectu digniora viſa, in eadem contenta lectoribus tradituri.

Epiſtola igitur ſecunda apoplexiam deſcribit. p. 10.
Cuius in ſanguineam atque ſeroſam non tantum adſumit diuiſionem Cl. Auctor, ſed et huius diſtinctionis veritatem et VALSALVAE aliorumque praeſtantiſſimorum virorum, et ſui ipſius in apertis cadaueribus obſeruatis comprobat. In iis enim, quos ſanguinea apoplexia extinxerat, ſanguinis plus minus notabilem quantitatem, aut intra meninges, aut in ipſos ventriculos effuſam, atque hinc inde peculiares in cerebro cauernas formantem Noſter vidit, cum in iis, ſeroſa confectis, loco ſanguinis ſeroſa colluuies cum hydatidibus ex plexu choroide pendentibus conſpiceretur. Praeter ea etiam in viro, apoplexia, p. 23.
quae a ſanguine eſt, rapto, in media ferme falce, os inuenit tres transuerſos digitos longum, ſeſquidigitum fere latum, mediocriter et quidem inaequaliter craſſum, in ambitu attenuatum, ſic, vt in ſimplex ſtratum ex parallelis fibris oſſeis conflatum deſinere videretur. In alio, ſexageſimo primo aetatis anno, ſubito demortuo, nec ſanguinis, nec ipſius ſeri quicquam in cerebro effuſi, ſed vaſa ſaltem adeo diſten-

distenta sanguine offendit, vt vel tenuissima maximopere turgentia conspicerentur; id quod coniicere Cl. Auctorem fecit, vel a sola vasorum turgescentia, et cerebri compressione ab hinc oriunda, interdum apoplexiam proficisci. Inter eos, quos serosa confecerat, vnus fuit, cuius cerebrum praedurum, cerebellum autem minus firmum se videndum obtulit; plures vero, in quibus praeter seri, in nobili hac parte collectionem, glandula pituitaria vario modo laesa atque corrupta comparuit.

Quantumuis vero apoplexiam Cl. Auctor in sanguineam et serosam diuiserit, nihilo tamen minus in epistola quinta ingenue fatetur, praeter has nominatas nonnunquam et alias huius valetudinis causas inueniri, quarum eas, quas et VALSALVAM neque minus ipsum dissectiones docuerunt, commemorat. Plurium nimirum cerebrum pure obsitum vidit.
p. 39. Mira quadam duritie praeditum idem hoc viscus in
p. 41. muliere, et vasa cerebralia in aliis duobus aere distenta, et pauco saltem sanguine impleta inuenit.

Epistola octaua sermones de mania, melancholia, hydrophobia continet.

p. 54. Iuuenis robustus, mania captus post horulam peractam, ex quo chirurgus ex medicorum consilio, libram vnam sanguinis ex arteria temporali eduxerat, moritur, non tam ab hoc auxilii genere, quin potius a pugnis, quos custos, apparatum vulneri impositum dimouenti impegerat, et a vinculo, quod idem ille insano insanior aegro, quo coerceret, quam arctissime iniecerat, post vero discesserat. Facies die insequente ex purpureo liuida, et ad nasalium ossium fractorum sedem nigricans, venter turgidus, alicubi ex viridi liuescens; pulmones paulum tumidi; pauca in aspera arteria spuma; multum sanguinis fluidi in vena pulmonari, et valuulae arteriae pul-

pulmonalis iuſto duriores conſpiciebantur. Vaſa vtriusque meningis, ſepti lucidi, et parietum ventriculorum lateralium, multa aqua turbida occupatorum, ab atro ſanguine, fluidoque diſtenta ſe offerebant. Ex plexus choroidei parte poſtica plures pendebant hydatides. Non modica vtriusque ſubſtantiae cerebri durities, cerebelli vero ſubſtantia corticalis iuſto mollior inueniebatur.

Lanio, quatuordecim iam menſes, a philtro, vt faſſus eſt, ſtultus, frigoris intenſiſſimi vi periit. Capite aperto, ſub pia meninge aqua effuſa, cerebrum vero adeo durum conſpiciebatur, vt durius a ſe diſſectum, non meminiſſe Cl. Auctor confiteatur. In ſuperiore poſterioreque corporis calloſi ſuperficie, loco duorum neruorum longitudinalium, vt LANCISIUS vocabat, ſulci duo profundiores reperiebantur. Fornice itidem duriore propius a baſi inciſo, per ſingulas huius baſis radices, pellucentes quaſi lymphae ductus deprehendebantur, vtrinque per tractus medullares, proceſſus nimirum ſeu neruulos, a baſi pinealis glandulae prodeuntes a LANCISIO dictos, pergentes, et lympham continere et nodulis diſtingui viſos, tandemque verſus glandulam illam ſe inflectentes, cui a parte anteriore parua congeries materiae flauae, in grana minuta conformatae adnectebatur. p. 55.

In muliere quadraginta annorum ſtulta angina demortua, pariter cerebrum praedurum inuentum fuit. p. 56.

Feminae decem iam annos inſanae, nunc thoracis inflammatione confectae capite diſſecto, ſub tenui meninge aqua, aereis ſubinde bullis referta comparuit, quas quidem vel et in aliquibus vaſculis adeo confertas Cl. Auctor vidit, vt eadem replerent. Cerebri ſubſtantia medullaris ſubfuſca, inſolitaque praedita fuit duritie. Nerui intra cranium firmio- p. 57.

res,

res, minusque humidi inter secandum apparuerunt. Corticalis substantia cerebri satis etiam firma, cerebelli vero mollissima inuenta fuit, licet pedunculi, vicinaque interior cerebelli medulla firmiores conspicerentur.

p. 58. Viri a longo tempore stulti, febri diuturna demum rapti, cerebrum durum, cerebellum contra molle flaccidumque, sub meningibus autem, in ventriculis lateralibus, et inter duas septi, quo dirimuntur, lamellas aqua fuit.

In alio itidem stulto, praeter cerebri duritiem, vel interiores huius particulae, in quibus et fornix, et glandula pinealis strigosa valde et ex fusco subflaua, mollissimae comparuerunt.

Quum hydrophobia defunctum nunquam Cl. Auctori, quod aegre admodum fert, dissecare licuerit, quae Cl. MEDIAVIA in duobus, et Cl. IACOBUS DE MACHY in alio obseruarunt, sequentem in modum tradit.

p. 61. Vir ante aliquot menses a cane rabioso morsus, manifesta hydrophobia correptus moritur. Cadauer, licet decima sexta modo a morte hora incideretur, vehementer male olebat, quo graui odore itidem pulmones nigri displicebant. Bilis nigerrima; auricula cordis dextra valde dilatata, sinistra arctissima; in ventriculis tenues polyposae concretiones, quae pariter quasi adiposae in sinubus durae matris deprehendebantur. Vasa quaecunque cerebri sanguine plena. Cerebrum et cerebellum sicca potius, quam humida. Sanguis magis ad concretionem quam dissolutionem pronus.

p. 62. Vir ante mensem a rabioso cane morsus, iam hydrophobus, delirans, clamans, et febricitans in aquam immergitur, ex qua vix exemtus perit. Cadauer post horas demum viginti et quatuor feruentissima aestate foetore non adeo insigni displicebat.

Cor-

Corpus, quandoquidem carnosum appareret et nutritum, facies tamen similis ferme erat eorum, quos tabes consumpsit. Collum liuidum, etiam post efluxum sanguinem. Intestina cum ventriculo aere turgida, vasa autem huius sanguine distenta conspiciebantur. Magna hepatis pars liuida, cystis vero fellea fuscae bilis plenissima. Septum transuersum quodammodo inflammatum. Pulmones a postica parte nigricabant, et tumebant, a restitante, vt Noster putat, sanguine. Sanguis ater. Gulae, quae in thorace infimoque collo sana deprehendebatur, pars suprema et pharynx vniuersa, et larynx, et aspera arteria interiore superficie nigricabant. Vuula parua, lingua crassior, et pharynx ad posteriora nasi foramina, suumque fornicem plena spumae ex flauo virentis conspiciebantur. Vasa meningum sanguine valde distenta, interior autem cerebri substantia vbiuis sanguineis punctis distincta. In lateralibus ventriculis seri rubelli parum.

Senex sexaginta annorum ante tres menses a cane rabido morsus, nullumque hydrophobiae intra hoc tempus signum praebens, nouissime atrocibus minis grauioribusque verberibus excipitur, vnde illico mirum pauorem, cum luminis ipsiusque aquae horrore contrahit, et vigesimo die, permanentibus his symptomatibus, extinguitur. Intestina aere quam maxime distenta inuenta sunt. Parum in ventriculo humoris crassiusculi, colore cinereo. Bilis pauca. Arteriae iliacae plane inanes, venae contra sanguine adeo fuerunt distentae, vt naturalem diametrum intestini gracilis aequarent. Pulmones cruoris plenissimi, postica sui parte gangraena adfecti. Tres fere in pericardio subflauae aquae vnciae. Parum in corde sanguinis picis nigrae semiliquatae similis. Parum in vena azygos sanguinis, cuius in arteriis carotidibus venisque iugularibus nihil. Ad summum p. 63.

pha-

pharyngis leuis rubor, membrana autem epiglottidem inuestiens crispata conspiciebatur. Vasa quaecunque meningum nigerrimo sanguine plenissima. Nerui optici crassiores, sed laxiores flaccidioresque. In cerebri ventriculis subflauae aquae ad vncias tres.

p.246. Epistola vigesima quarta historiam pulsuum praeternaturalium tradit. In quorum quidem examine ita Cl. Auctor versatur, vt vel maiora tantum eorundem vitia diligentius attendat, reliqua vero minusque memorabilia non tangat, vt ne infinitum inutilemque plane laborem susciperet, omnia, quae pulsum alterare poterant, vitia examinaturus. Loquitur itaque primo de asphyxia, quam summa pulsuum excipit exilitas; dein intermissionem eorum tangendo de polypis fusius disserit, tandemque in summa pulsuum vehementia, exponenda scribendi finem facit.

p.248. In sene igitur, iam tres menses, ex quo crus fregerat, quanto leuiore, tanto pertinaciore febri decumbente absentia pulsus deprehenditur. Interrogatus, an peius se habeat, negat aeger, hocque confirmaturus protinus se erigit et in lectulo considet, paulo tamen post subito moritur. Cadauere aperto, cranioque remoto, ex huius cauo et ex ventriculis lateralibus non pauca aqua effluxit. Cordis ventriculos, et ex his praecipue dextrum, quin etiam vasa maiora polyposae occuparunt concretiones, quarum alba vna atque adeo compacta fuit, vt distrahenti valdopere resisteret.

p.251. Vir consistentis aetatis, ob dolorem tumoremque in hypochondrio dextro, in nosocomium illatus, pulsuque infirmissimo frequentissimoque praeditus, quarta hora, ex quo susceptus fuerat, perquam seueris stomachi doloribus, alioquin iam interdum molestis excruciabatur, qui, licet interum

eua-

euaneſcerent, aliquot dies poſt tamen recrudeſcentes, ipſius cordis regionem corripiebant, neque prius quam cum ipſa vita miſerum derelinquentes. In pericardio plurima ſubflaui coloris aqua fuit. In corde praeternaturaliter magno, foedaque pinguedine inueſtito, tres apparuerunt polypoſae, ex flaueſcente quaſi muco conflatae concretiones, earundemque quidem maxima in auricula dextra, in ventriculis reliquae.

In ſene macilento, enterocele incarcerata, cum p.252.
debili ac paruo, neque tamen intermittente pulſu, demortuo arteria coronaria ſiniſtra, a ſua origine ad plurium digitorum tractum, in os mutata, ipſiusque, quem per anteriorem cordis ſuperficiem demittit, rami pars tres transuerſos digitos oſſea comparuit. Aortae praeter ea facies interna prope ſuperiorum arteriarum origines, et deinceps, ad diuiſionem vsque in iliacas, ob oſſeas laminas duriſſimas, ſaepe inaequalis ſe obtulit, ſquamis non paucis oſſeis ad diuiſionem in ſubclauiam et carotidem dextras, quin in ipſis iliacis et praeſertim in ſplenica praeſentibus.

In viro annos ſex et triginta natò, pectoris, vt p.253.
viſum fuit, hydrope cum ſumma pulſuum debilitate, defuncto, omnes ſemilunares aortae valuulae in breues et inaequales excreſcentias adeo extuberatae inuentae ſunt, vt anguſtior modo via ſupereſſet, ſanguini egrediundo patula. His detractis, valuularum ſubſtantia contracta et deficiens comparens ſuſpicionem, vitium ab eroſione fuiſſe, confirmauit

Pulſus intermittentes, vt perſaepe a ſola fla- p.254.
tuum coaceruatione, a ſaburra primas vias onerante, et neruis vario modo irritatis proficiſcuntur, ſic rariſſime naſcuntur a polypis, etiamſi ſaepiſſime, minus tamen recte, ab horum praeſentia deriuari ſoleant. Videntur nimirum Cl. Auctori, plurimi eorum poſt

mortem demum fieri, idemque propemodum esse, quod sanguini eorum, quos laterum dolor male habet, sub nomine crustae inflammatoriae supernatat.

p.263. Vehementissimum pulsum in sutore consistentis aetatis, bibace Noster obseruauit. Postquam enim hic, per quatuor iam menses, summam corporis lassitudinem, pulsationem in regione cordis insignem, spirandique haud leuem difficultatem perpessus fuerat, ob eadem mala longe ingraueſcentia in nosocomium susceptus fuit, vbi quidem, vt quodvis eorum, sic praesertim tamen pulsatio, a cordis regione ad illam vmbilici vsque, adeo inualuit, vt non tantum tota oculis perciperetur, sed et impositam manum percuteret. Praeter ea tanta etiam omnium reliquarum arteriarum fuit pulsatio, vt vel ad extremos vsque pedum digitos eandem peruenire aeger profiteretur, post quatuor dies mortuus. In cadauere nihil vtique detegere Cl. Auctor potuit, quod vehementem adeo cordis et arteriarum pulsationem excitare potuisset, quare eandem neruis irritatis adscribendam existimat, cum simul et reliqua signa ad horum irritationem spectauerint.

Epistola vigesima sexta de morte repentina ex vitio vasorum sanguiferorum, quae sunt potissimum in thorace.

p.275. Vir ex lusus pilae ligneae merique abusu in dolorem vtriusque brachii, cum febri coniunctum incidit, quibus deinde ad supremam sterni partem, tumor, instar furunculi maioris se adsociauit. Hic variis et suppurationem promouentibus emollientibusque, ab imperitis chirurgis tentatus, adeo increuit, vt cum in nosocomium aeger susciperetur, mediocre malum cydonium non modo aequaret, sed vero et ipsum sanguinem exsudaret, quem postridie ruptus

ruptus tam immani copia profudit, vt cum eo quam ſubitiſſime ipſa vita effluueret. Cutis, et quae huic ſubſunt, amplo foramine duos digitos admittente erat pertuſa. Arcus aortae paries anterior in magnum aneuryſma ſe expandens ſummum os ſterni, et huic inſidentia clauicularum extrema, vna cum ipſis coſtis partim abſumpſerat, partim vero carie exeſerat. Tunicae arteriae ibidem adeo exeſae conſpiciebantur, vt earum nihil propemodum ſupereſſet, quibus aliibi ſubſtantia craſſa, exſuccam luridamque carnem, punctis albicantibus quibusdam diſtinctam, facileque in plures quaſi membranas, ſibi ſuper impoſitas, et euidenter polypoſas diuidendam referens adhaerebat.

Iuuenis robuſtus, a motu violentiore difficulter ſpirare ſolitus inter loquendum moritur ab aneuryſmate, vt cadaueris inſpectio docuit, trunci aortae, ad pugni magnitudinem dilatato, nouiſſimeque a dextris diſrupto, plenoque polypoſis, quaſi membranaceis concretionibus. Cor durum valde et in ſe contractum apparuit.

Idem fatum meretricula duodetriginta annorum p. 276.
experta eſt, vtpote quae inter ſcortandum ab aneuryſmate aortae in ſaccum, nucis iuglandis, ſuo viridi cortice incluſae magnitudinis ac formae, formato et rupto periit.

In ſene pingui ſexaginta circiter annorum, apo- p. 277.
plexia, vt crediderunt, qui trementem alioquin nouerant, ſubito rapto, aorta ſupra cor non tantum dilatata oſſeisque bracteis intus obſita, ſed et paruo ſupra cor ſpatio, foramine, quod digitum admittebat, initium faciente, tres transuerſos digitos per ipſas tunicas adſcendente, et in ſuperficie demum exteriore arteriae, intra pericardium hiante notata comparuit.

Mulier quinquaginta annos nata, pinguis, sobria, natura tristis, tribus annis, postquam catamenia fluere cessauerant, flatu quodam, vt dixit ad cor eiusque viciniam vexari solita, sana surgit, breui post vero repentina morte surripitur, quam arteriae aortae, ea a sede, vnde sinistra carotis egreditur, ad cor vsque valde dilatatae, et ob rigidas, durasque osseas lamellas asperae et inaequalis disruptio induxerat.

p.278. Pari fato, ex rupto videlicet, intra pericardium aortae aneurysmate femina, annos plus triginta nata obiit.

In muliere eiusdem aetatis quatuor aneurysmata inuenta sunt, nimirum ventriculi cordis sinistri, maximae aortae partis, subclauiae dextrae, eiusdemque lateris carotidis, quorum quidem illud, in quod ipsa aorta erat dilatata, disruptum viuendi finem imposuerat.

p.282. Mulier a longo tempore phthisica, improuiso moritur. Lobus inferior pulmonis sinistri tribus quatuorue tuberculis, puris plenis obsitus comparuit. Vena sine pari, ob latitudinem cum vena caua facile comparanda, circa medium longitudinis disrupta fuit.

Tres adhuc historias Cl. Auctor in hac epistola profert eorum, quibus aortae aneurysmata neutiquam rupta repentinam mortem attulerunt. Quod vero haec sola arteriae magnae dilatatio, quin sola etiam ipsius interior inaequalitas tunicarumue durities, id praestare valeant, vt cita mors praeter opinionem ingruat, ex septem sic mortuorum exem-
p.285. plis a Cl. SANTORINO enumeratis comprobare annititur, siquidem in his, praeter osseas in aorta bracteas, nihil vtique inuentum fuit, a quo subita adeo mors repeti potuisset.

In

In epiſtola trigeſima octaua Cl. Auctor de variis hydropis generibus loquitur, eaque ſequentibus exemplis illuſtrare annititur. T. II. p. 94.

Vir quadraginta et ſeptem annorum, robuſtus ante hac, bilioſo temperamento praeditus, poſt varios feliciter ſatis ſuperatos morbos hydrope aſcite cum anaſarca coniuncto corripitur, quo fruſtra tentatis omnibus, tandem etiam conficitur. In ventre aperto fruſta quaedam, a Noſtro pro omenti habita ex mucilagine quaſi purulenta natabant. Ventriculus, inteſtina et meſenterium nigricantia; hepar intus durum, extus totum conſtans ex tuberculis, lobis nimirum glanduloſis euidentiſſimis, optumeque diſtinctis, neque tamen mole auctum, lien contra ſolito maior compactior, inciſus nihil plane ſanguinis effundens, conſpiciebantur. p. 101. p. 103

Virgo viginti annorum poſt catameniorum fluxum, ante duos iamiam annos retentum ſenſim in hydropem aſcitem incidit, quo diu excruciata tandem extinguitur. Praeter iecur, tota convexa ſui parte, ipſaque anteriore limbo cum diaphragmate cohaerens, durius atque pallidius, lien, peritonaeum et inteſtina hydatidibus obſita, pancreas ſubdurum, teſtes tubaeque in vtroque latere, vna cum alis veſpertilionum ita inter ſe, in informem, tuberoſam, non modicam maſſam coalitae inueniebantur, vt ne quidem internoſcere, ne dum ſeiungere liceret. Vtriusque huius maſſae ſuperficies lacera, et per ſe aperta magnum aliquod ſteatoma diſruptum repraeſentabat. Fiebat enim ex materia ſemiſiccatum ſebum referente. Eadem materia, minus tamen ſolita, cauum fundi vteri repletum conſpiciebatur. p. 105.

Hydropem peritonaei Cl. Auctor quidem ipſe non vidit, duas tamen ipſius hiſtorias a Cl. MEDIAVIA in noſocomio obſeruatas, ſibique communicatas tradit. Mulieris nimirum, hydrope demortuae p. 112.

musculis transuersis incisis, plurima foeditissimaque aqua effluxit, a ventris cauitate per peritonaeum seiuncta. Hac educta, tumor ex duabus tribusue vesicis crassioribus conflatus, et peritonaeo innatus in conspectum prodiit, quem defuncta, alioquin iam, ante quam hydrope corriperetur, percepisse narrauerat.

Alia mulier, quinquaginta annos nata, ante decem iam annos tumores quosdam dispertitos, ad tactum dolentes perceperat, qui quidem in vnum nunc coaluerant, adeo magnum, vt aegrae moriundi necessitatem imponeret. Ventris integumentis et musculis, ipsoque transuersorum tendine probe separatis, et carni, et tendini eorundem saccus, membranae tenuioris subiectus apparuit, cuius cauum non modo tumorem lunatum, exteriori membranae adhaerentem, verum etiam ad triginta libras aquae putidissimae comprehendebat. Iecur pallens et sub cultro stridens.

p. 113. Quod ad causas attinet, quae efficiant, vt hic morbus solis ferme feminis insidiosus sit, atque vix vnquam viros aggrediatur, illas Cl. Auctor non tantum cum Cl. NUKIO et RUDBEKIO in vteri gestatione, sed et in sanguine quouis mense, in inferiores ventris partes confluente, vita sedentaria, debiliori feminarum corporis habitu, thoracibusque strictioribus quaerendas existimat.

p. 114. Signa, quibus hoc hydropis genus ab ascite dignoscatur, enumerantur sequentia, 1) lentum tumoris incrementum; 2) naturalis faciei color persistens; 3) vires permanentes; 4) nulla, nisi prope extremum tempus, pedum intumescentia, nulla corporis macies, nulla spirandi difficultas, nulla febris, nullus dolor; 5) nullum a medicamentis aerumnarum lenimen, quin potius harum augmentum.

Episto-

Epiſtola quinquageſima et nona hiſtorias quasdam complectitur eorum, quibus vitae finem venenorum adſumptio impoſuit. p. 373.

Mulier quippe ad ſexaginta annos nata, quae paſtillos aliquos, ex amygdalis et arſenico, ad necandos mures paratos comederat, poſt peractam horam, moleſto ventriculi ſenſu corripitur, quem vomitiones, deiectiones, deliquia, virium proſtratio, et tandem mors ipſa excipiunt. Tota cadaueris poſterior facies, ne ſuris quidem et calcibus exceptis, fuit nigra. Ventriculi facies interior hinc inde, inprimis prope antrum pylori, vt et duodenum eroſa, pulmones nigricantes, in quibuscunque vaſis ſanguis fluidus et coccineus, et in corde duae concretiones polypoſae comparuerunt.

Paupercula ſexaginta circiter annos nata ſuccum expreſſum foliorum oleandri, vino admiſtum bibit, qui tribus poſt horis, vehementes vomitus, ſitim, pulſus debiles, paruos, ſubduros, ac poſt nouem horas, mortem ipſam accerſit. Supinum corpus nequaquam liuidum, pronum vero a capite ad calcem, violaceo colore ſuffuſum apparuit. Praeter venas ventriculo, omento, et parti inteſtinorum, quae meſenterio proxima eſt, proſpicientes valde dilatatas, rugasque per fundum ventriculi, prope antrum pylori longitudinaliter decurrentes, aequo duriores, nihil ferme in toto cadauere detectum eſt, quod veneni effectus aeſtimari potuiſſet, vnde Cl. Auctor coniicit, neruos, praecipue eos ventriculi et partium adiacentium ita fuiſſe irritatos, vt conuulſiones internas, contractionesque effecerint, mortis demum neceſſitatem inferentes. p. 379.

Vir quinquaginta circiter annorum ob melancholicum delirium in noſocomium illatus, ibidemque perfecte fere ſanatus, extractum ſumpſit hellebori nigri, vnde aluus quidem ſoluta primum fuit, p. 381

ſeptima vero circiter hora, ex qua propinatum illud fuerat, vomitus vna cum ventris doloribus ingruerunt, qui quidem calido hauſto iuſculo ſopiti ſunt, paulo poſt vero redierunt, iterumque minui viſi ſunt, vt lectulum aeger peteret, in quo breui poſt exanimis inuentus fuit. Ventre aperto, ventriculus et inteſtina hinc inde inflammata comparuerunt. Lien paulo maior, et ſima ſui facie colore fuit roſeo, totus autem adeo laxus, vt diſſecti interiora pene diffluxerint. Cerebrum, cerebellum et medulla oblongata, laxiora.

Quod vero non ſolum venena ingeſta, ſed vero et in corpore aliquando ſponte genita illud deſtruant, ſequens hiſtoria a celebri quodam chirurgo Cl. Auctori enarrata comprobat. Iuuenis tertiana febre diu maceratus, ſuperuenientibus conuulſionibus moritur. Ventriculus et inteſtina retracta et ſubrigida multam aeruginoſam bilem continebant, qua ſcalpellus violaceo colore inficiebatur. Idem ſcalpellus, eadem bile madens in carnem vnius alteriusque columbi impreſſus eſt, vnde vterque tremens et conuulſus periit. Quod pariter fatum expertus gallus eſt, qui micam panis, cui bilis haec fuerat admiſta, deuorauerat.

XII.

Actorum Academiae Electoralis Moguntinae ſcientiarum vtilium, quae Erfordiae eſt Tomus II. Erfordiae 1761. 8. apud Ioannem Fridericum Weberum. Alph. 1. pl. 20. tabb. aen. 9.

Ex his ea tantum, quae ad nos pertinent, commemorare placebit.

1) *Dissertatio de concha sphaerica fluuiatili, alata, ex badio et nigro colore variegata.* Auctore Cl. HOFFMANN. Concha, quae hic describitur, in cista aquaria, in quam paruulus riuulus per siphones deducitur, larga in copia reperta fuit. Medium ea tenet inter sic dictas cymbas marinas et inter buccina, eiusque testa vasculum sistit, ventre globoso turgido, oblongo, in extrema parte sinuato, ad latus porrecto, margine integro rotundo, labio edentulo, in mucronem papillarem ex gyris duobus vel tribus assurgens, tenue, fragile, pellucidum, obscure album, seu ex albo subuiride, striis capillaribus longitudinaliter decurrentibus; accessiones annuas indicantibus, exornatum, magnitudine nucis auellanae. Hanc testam inhabitat animal, cuius pes primo in conspectum venit, cuius ope animal non solum in fundo et litore fluminum repit, sed etiam summis aquis se suspendet et per medias aquas natat. Ad pedis latus cochleae caput absque vllo discrimine iungitur, quod proboscide, tentaculis et oculis instructum est. Proboscis ex duobus labiis prominulis consistit, ad cuius vtrumque latus singula exeruntur tentacula, antennae seu cornicula alias dicta, quae inquirendae viae et cibo atque etiam velorum modo velificationi et natationi animalculi inseruire, Noster putat. Ad radios cuiusuis tentaculi ocelli apparent, quae veluti exiguae margaritae in aqua albicant. Per omnem cauitatem conchae expanditur cuticula, quae acu puncta aut aliter laesa centrum versus se contrahit. Animalcula haec vtriusque sexus sunt et dorso gelatinosam mollem albamque massam adglutinatam habent, cui numerosa proles adhaeret et a conchis ipsis ad maturitatis statum vsque circumfertur. p. 1.

p. 16. 2) *Obſeruationes vlteriores de tubulis vermicularibus marinis, cornua ammonis referentibus.* Auctore *Eodem.* Hic notamus, teſtacea haec minuta ſpiralia, ex arena conchacea littoris bergenſis regni norwegici aduecta, quae Noſter ad claſſem cornuum ammonis alio loco retulit, ex eadem claſſe nunc eliminanda et tubulorum vermicularium alborum minutorum nomine inſignienda eſſe, inſimulque alium vermiculum marinum, quem foſſilem orbicularem planum appellat, hic deſcriptum et tabula 1. delineatum eſſe.

p. 21. 3) *Diſſertatio de montibus argillaceo-calcareis et argillaceo gypſeis*, Auctore Cl. BAUMER. Montes argillaceo-calcarei ex ſtratis heterogeneis terreis ac lapideis conſtructi ſunt, ita, vt humus vel argilla, cum arena ſaepius mixta, ſilices opaci, variis coloribus tincti, ſilices cornei, ſpatum, rarius minora ſaxi vel iaſpidis fruſta, lapides calcarei, argilla atque ardeſia gryſea vel coerulea, terra calcarea albiſſima ſeu lac lunae et incredibilis numerus oſtracodermatum, plantarum, lignorum, piſcium et oſſium petrefactorum in iisdem deprehendatur. Dicti montes propemodum ab euro noto verſus carum vergunt, iidemque ex diluuio vniuerſali ortum ſuum traxiſſe videntur. Montes argillaceo-gypſei ex lapidibus gypſeis, ardeſia friabili, asbeſto plumoſo, alabaſtro, lapide ſpeculari et argilla compoſiti ſunt. Ex his etiam oſſa foſſilia, ad petrefactorum naturam haud accedentia, moſchi odore inſtructa et tantae magnitudinis eruta ſunt, vt maioris, quam quae in noſtris terris inter cognita bruta degere ſolet, belluae partes fuiſſe Noſtro videantur. Montes hos vel ſolitarios vel a montibus argillaceo-calcareis tectos, atque calcareos et gypſeos non ab vna eademque cauſa productos, et argillaceo-gypſeorum directionem aequa-

aequatori apud nos et probabiliter etiam alibi parallelam esse, Noster arbitratur.

4) *Observationes de Morochtho*, Auctore *Eodem*. p. 37. Morochthus in Franconia luto vel lapidibus admixtus reperitur; si purus apparet, color albissimus est, linguae admotus adhaeret et dulcem saporem excitat; pondere admodum leuis est et lapidis valde porosi et fragilis vel terrae speciem sistit. Impurus terram heterogeneam, arenam vel lapides minores in sinu fouet; praecedente magis cohaeret, grauior est et colore variat: qui in Franconia occurrit, rubicundus est vel cinereus. Purus cum aqua effervescit, eam lacteo colore imbuit, paulo tardius in ea dilabitur, nec penitus soluitur. Spiritu vitrioli aliisque acidis affusis maior suboritur effervescentia, et affusa salis ammoniaci solutione, salis alcalici volatilis odor percipitur. Morochthum hunc ex ostracodermatibus, a natura in calcem mutatis ortum duxisse, Noster putat. Hinc morochthum pro terra alcalina vel calce minerali habendum esse, colligit.

5) *Historia terrae et maris ex historia Thuringiae per montium descriptionem eruta*, Auctore Cl. FÜCHSEL. p. 44. Montes, Thuringiam ambientes, omnes stratis exstructos esse, atque secundum stratorum massam, modum compositionis, nec non situm nonnullos ita conuenire, Noster perhibet, vt genus montium constituant, a caeteris distinctum. Nouem series montanas et sex series statuminum enumerat. Ex his vltima series montana, montibus calcareis, infinito numero corporum marinorum testaceorum refertis constructa est et a Nostro series testaceo calcarea, *Muschelkalch, das oberste Kalchgebürge*, vocatur. Series statuminis, situm et positum horum calcareorum montium sequens, ex stratis

tis argillaceis, hinc inde gypſeis, componitur et ſtatumen gypſeo - argillaceum rubrum, *das rothe Gypslager*, appellatur. Subtus et a latere prioris ſeries montium arenaceorum, ſtratis argillaceis diſtinctorum procumbit et ſeriem arenaceam, *das Sandgebürge*, exhibet. Huius ſeriei ſtatumen ex ſtratis argillaceis, maxime rubris, et nonnullis arenaceis, ignis vim perferentibus, componitur et ſtatumen arenoſo - argillaceum, *Glühſand*, *Hüttenſandlager* format. Tertia ſeries iterum calcarea eſt, quam vero ob diuerſam mixtionem et ob farinaceam, quam habet faciem, farinaceam calcaream, *Meelbatzen*, *Brennkalchgebürge*, Noſter appellat. Huius ſeriei ſtatumen e ſtratis, ex glauco - nigricantis, rarius rubrae, argillae, et quibusdam ſpuriis conſtat, quae in nonnullis alabaſtrina aut gypſea continent, hinc ſtatumen hoc alabaſtrino - argillaceum glaucum, *das graue Gyps oder Alabaſterlager*, Noſter nominat. Quarta ſeries ſecundum ſtrata quidem calcarea eſt, ſed ob heterogeneam metallicam admixtionem calcareo - metallica ſeries, *die Floetze*, *das Floetzgebürge* appellatur. Huius ſtatumen ex ſtrato arenoſo, dein calcareo, impuro, limoſo, tandem e ſtratis albidis argillaceis lapidoſis conſtat et a Noſtro ſtatumen metallico - arenoſum, *Sandfloetz*, vocatur. Quinta ſeries e ſtratis argillaceis, lapidoſis, plerumque fiſſis conſtat, quorum color viridiuſculus albicans eſt, diciturque ſeries fiſſilis albicans: *weiſs Gebürge*, *weiſslich Schalgebürge*. Sub hac ſtatumen nullum Noſter detexit. Sexta ſeries itidem ex ſtratis argillaceis lapidoſis, plerumque rubris et aeque fiſſis conſtat, et ſeries fiſſilis rubra, *roth Gebürge*, *roth Schalgebürge* nuncupatur, neque etiam ſtatumen habet. Septima ſeries, aeque fiſſa, ex ſtratis pariter argillaceis conſtat, quorum color e gryſeo coeruleus eſt, hinc ſeries fiſſilis coerulea, *ſchwarz-*

blau Schalgebürge, *Dach- Schiefergebürge*, nominatur. Statumen, tribus his seriebus subſtratum, quoad ſtratorum maſſam, non vero quoad duritiem, ſuis seriebus conuenit et ob alumen, in plurimis locis productum, et ob nigredinem ſtatumen aluminoſum fiſſile nigrum, *Alaunſchiefer*, *ſchwarz Alaunlager*, *vitrioliſches Gebürge* vocatur. Octaua ſeries carbonum foſſilium ratione numeri ſtratorum et altitudinis pro tali aſſumenda non eſſet, niſi vſus et vtilitas peculiarem ſuaderent deſcriptionem: nomen germanicum *ſteinkohlicht Gebürge*, *Steinkohlenfloetze* audit. Statumen vltimum, ſecundum Lehmannianos indices ex arena et argilla rubra potiſſimum compoſitum eſſe, Noſter refert; id tamen ratione altitudinis magis seriem eſſe, prout praecedentem seriem carbonum magis indolem ſtatuminis habere, autumat, ob defectum vero certiorum obſeruationum ſtatumen, germanice *das rothe todte Lager* nominat. Finita hac ſerierum et ſtatuminum deſcriptione ſitum harum ſerierum et ſtatuminum Noſter deſcribit, quem non ſecundum grauitatem ſpecificam eueniſſe dicit. Situ deſcripto obſeruationes has tam inter ſe quam cum aliis combinare atque euentus ſeu hiſtoriam exinde deducere annititur, tuncque oſtendit, ſeries haſce montanas non immediate ſed ſucceſſiue per coordinationem particularum et a fluido, quod particulas terreſtres continet et ad fundum ſub luti ſeu cryſtallorum forma delabi permittit, productas ſtrataque omnia ex fluidis praecipitata primo mollia et lutum, temporis vero ſucceſſu duriora vel lapidea facta eſſe. Tandem quoque maris conditiones exponit et docet, quomodo a varia eiusdem conſtitutione varius ſtratorum ordo productus eſſe videatur.

p.209. 6) EIUSDEM *vſus hiſtoriae ſuae terrae et maris.* Hic oſtendit Cl. Auctor, quomodo talis terrae marisque hiſtoria primo literatis viris, dein metallicolis, porro metallurgis ſeu, qui mineras fundunt, tum agricolis et architectis, qui ad aedificanda domicilia arenam, calcem, gypſum etc. quaerunt, tandem foſſoribus, qui ſcaturiginem quaerunt et omnibus artificibus et opificibus, qui plurimis naturae productis opus habent, vtilitatem parere poſſit.

p.255. 7) *Deſcriptio acuum magneticarum, nouiter inuentarum, quae vulgaribus praeſtantiores ſunt, atque artificii, vires magnetum naturalium inſigniter augendi.* Auctore Cl. AEPINO.

p.273. 8) Cl. LEHMANNI *animaduerſiones de vera ſandaracha veterum et de puteo ſandaracino Philoſtrati, latine reddidit* Cl. MANGOLDUS. Sandaracam, Sandaracham, Riſigallum, Realgar, Harnat, Zarnich, Zirnich, Alonſis, ſulphur rubrum, rubrum ſulphur montanum, rubedinem montanam, *Bergroethe*, auripigmentum, flauum fuliginoſum, *Rauſchgelb, Ruſsgelb*, gallice *orpiment*, vnum corpus deſignare, et a veteribus ſandaracham veram, cinnabarim et minium ſaepe confundi, Noſter oſtendit, quodque PLINIO Sandaracha ſpuria appelletur, id nobis minium eſſe, hoc vero apud veteres cinnabarim deſignare, exponit.

p.285. Quod ad puteum illum ſandaracinum attinet, cuius apud Philoſtratum mentio facta eſt, quiue ob terram ſandaracinam, vt vocarunt, nomen inde accepit, terram iſtam indolis martialis fuiſſe, fontemque iſtum vel e vicinia ſua rubram ferri terram abſorpſiſſe, vel illum ipſum nihil aliud forte fuiſſe, quam fodinam, praeteritis temporibus exuſtam, quae, conſumtis in ea omnibus facile comburendis mineralibus,

bus, ſenſim et pedetentim deſierit ardere, relicta eiusmodi terra rubra ferrea quaeque ab adfluentibus aquis in fontem mutata fuerit, Noſter variis argumentis probare annititur.

9) *Quid veterum fuerit molachites veri ſimili ratione eruit atque de ortu cryſtallinarum et quae in fila diſcerpi poſſunt, inprimis coloratarum, minerarum* egit IDEM: *latine* reddidit Cl. MANGOLDUS. Naturae hoc productum mineram cupri viridem cryſtallinam et compactam eſſe, Noſter oſtendit, omnesque ſpecies minerarum radioſarum et cryſtallinarum formam ſuam ſpatis immiſtis debere et ab eis in mineralia redactas eſſe, aſſerit. p.291.

10) *Determinatio geometrica propugnaculi maximi in polygono quouis dato*, Auctore Cl. MYLIO. p.317.

11) *De plantulis frumenti ſeminalibus obſeruationes quasdam propoſuit* Cl. NONNE. Obſeruauit Cl. Auctor in vno ſeminis grano vnam tantum plantulam ſeminalem nec plures haerere, eamque vagina inuolui, hanc autem ad defendendam plantulam ab iniuriis et ad praeparandum alimentum adeſſe, eandemque cum plantula tamdiu creſcere, donec haec ipſa plumulam radiculasque emiſerit. p.336.

12) *Annotationes botanico- oeconomicae de Glauce* RIVINI, Auctore Cl. FRID. AUG. CARTHEUSER. Glaux RIVINI, planta tum viridis quam ſiccata pecori, praeſertim vaccis, gratiſſimum praebet pabulum, numeroſis foliis tenerisque caulibus inſtructa eſt; per radices ſuas repentes intra breue tempus multiplicatur; nullam peculiarem culturam requirit, ex plantarum indigenarum numero eſt et hyemis iniurias ſuſtinet. Propagatio glaucis per radices p.355.

dices tranſplantationis ope abſoluitur, tranſplantatio autem vere vel autumno ſicca tempeſtate coeloque ſereno inſtituenda eſt. Radices huius plantae dulci ſapore praeditae ſunt, hinc eas, niſi glycyrrhizae, tamen polypodii radicibus in arte medica ſubſtitui poſſe, Noſter arbitratur.

p. 361. 13) *Examen chymicum viſci betulini*, Auctore EODEM. Viſcum betulinum reſpectu truncorum, foliorum, florum, fructuum totiusque faciei externae a viſco quercino nihil differt, ratione ſaporis autem et odoris vtrumque differentia notabilis intercedit: viſci enim betulini folia ſi maſticantur ſaporem obtuſum, leniter amaricantem et in receſſu quaſi ſubdulcem inprimunt et ſub conciſione aut contuſione odorem ſubbalſamicum de ſe ſpargunt: viſcum contra quernum odore et ſapore ſenſibili deſtituitur. Fructus tamen ſeu baccae vtriusque viſci eandem naturam habent. Extractum reſinoſum foliorum et teneriorum ramorum viſci betulini, ope ſpiritus vini paratum, odorem melleo-balſamicum et ſaporem e ſubdulci amaricantem leniterque balſamicum habuit; extractum vero gummoſum, ope aquae paratum, odore viſci contuſi vel diſſecti ſpecifico debili et ſapore amaricante leniterque balſamico inſtructum fuit. Extractum ramorum craſſorum reſinoſum odorem melleo-balſamicum et ſaporem ſubdulcem aliquanto balſamicum inque receſſu nauſeoſe amaricantem exhibuit; extractum vero gummoſum odore viſci natiuo et ſapore amaricante vix ſenſibili dulcedine remixto donatum fuit. Eadem experimenta cum viſco querno inſtituit Cl. Auctor, primoque extractum reſinoſum foliorum et teneriorum ramorum odore balſamico et ſapore amaricante leniſſime in receſſu adſtringente inſtructum obtinuit, gummoſum vero extractum odorem nauſeo-

nauſeoſum et ſaporem amaricantem, ſalſedine quadam remixtum obtulit. Extractum reſinoſum ramorum craſſorum odorem balſamicum ſingularem, et ſaporem ſatis auſterum et nauſeoſum in ſimul, ſed ſingularem habuit, gummoſum autem extractum odorem debilem, pruna, toſtione exſiccata, paululum aemulantem, et ſaporem ſalſum, amaricante et ſubadſtringente leniſſime remixtum exhibuit. Decocto ex foliis ramisque viſci betulini parato vitriolum ferri pulueriſatum admixtum nullam, ratione coloris, mutationem produxit, viſci querni vero decocto obſcureflauo admixtum ferri vitriolum mox nigrorem aſſumſit. Tandem viſci betulini folia et ramos cum aqua in cucurbitam immiſit et ſolito more deſtillauit, ſicque aquam limpidam, odore viſci betulini ſpecifico, ſed fragrantiori et nonnihil ingratiori, et ſapore debili ſubbalſamico imbutam, neque tamen oleum, obtinuit; aqua vero viſci querni odoris nauſeoſi, maxime ab illius aqua diſtincti absque oleo tranſtillauit. Itaque viſco bitulino et quercino ratione virium medicarum differentiam ineſſe, Noſter colligit.

14) *Obſeruatio de aphronitro*, Auctore *Eodem.* p. 369. Aphronitrum guſtatum linguae ſaporem nitroſum, nonnihil obtuſum impreſſit, carbonibus candentibus iniectum multas cum ſibilo ſcintillas circumſperſit acidisque affuſis efferbuit. Aqua ſolutum et colatum terram, partim albam, partim griſeam, in filtro reliquit, quae, ſpiritu ſalis inſtillato, efferbuit et ex parte ſoluta, poſtmodum euaporata, materiem plumoſo-ſeleniticam exhibuit. Liquor colatus, euaporatus et ad cryſtalliſationem repoſitus, cryſtallos tenues, oblongo tetraedras, vtrinque obtuſas, planiuſculas cum interiecta materie plumoſa, tenerrima, ſeleniticae naturae exhibuit. Cryſtali, prunis impoſitae, viuide ſcintillantes, ſapore nitri vulga-

ris inſtructae fuerunt, quarum ſolutio, aqua ſimplici facta, affuſo oleo tartari per deliquium, vel etiam ſolutione ſalis ſodae, lacteſcens materiem albam deiecit, quae inſtillato ſpiritu ſalis efferbuit. Inſtillato oleo vitrioli, e cryſtallis fumi rubentes exeunt, quibus diſperſis, maſſa in coagulum plumoſo- ſtriatum abit, quod affuſa aqua calida facile ſoluitur. Euaporata ſolutio cryſtallos oblongo- compreſſas, latas, ſali mirabili GLAUBERI ſimiles, largitur, quae, prunis iectae, aquae inſtar liqueſcunt, in calcem albam fatiſcunt et in aqua frigida facillime ſoluuntur. Itaque aphronitrum depuratum ex acido nitroſo et ſale alcali fixo minerali componi, ideoque nec ad natri ſpecies, nec ad ſalia alcalia, ſed ad genuinas nitri ſpecies referendum et nitro cubico analogum eſſe, Noſter autumat, et a nitro embryonato, quod alcali volatile fouet, nec cryſtalliſatur, ſed per euaporationem auolat, longe recedere, oſtendit.

P. 379. 15) *Obſeruatio de relatione ſuccini verſus nitrum*, Auctore *Eodem*. Succinum, cum nitro mixtum et detonatum, Noſter varie diſquiſiuit, tuncque acidum ſuccini ſub detonatione diſſipari, nec ſal commune inde naſci, idemque acidum ob volatilitatem ab acido vitriolico diſcrepare, hocque, corporibus inflammabilibus immixtum, ſub detonatione cum nitro in ſal medium, polychreſtum dictum, abire, ſal acidum vero ſuccini omniumque bituminum per detonationem cum nitro in alcali fixum mutari, reperit.

P. 388. 16) *Obſeruatio circa mercurium vitae*, Auctore *Eodem*. Obtinuit Noſter, dum butyrum antimonii cum aqua miſcuit et aquam ſuper puluerem album antimonialem per aliquot dies in vitro aperto reli-

reliquit, cryſtallos plumoſas, albas, inſipidas, quae ſiccatae et aeri expoſitae ſiccae permanſerunt. Hinc aquam, in qua butyrum antimonii ſolutum eſt, ſi ea aliquamdiu ſuper mercurium vitae relinquatur, acidum ſalis communis, ex butyro antimonii ante ſuſceptum, ex parte rurſus deponere, hocque cum mercurio vitae nouam mixtionem inire, et ſubſtantiam non amplius corroſiuam, nec in aere deliqueſcentem, ſed inſipidam et ſicciſſimam oriri, colligit.

17) *De cera flaua pictorum vſui accommodata,* p. 391. Auctore Cl. IACOBI. Admiſcuit Cl. Auctor aquae calcis viuae concentratae vnciis quatuor, olei tartari per deliquium, valde ſaturi vnciam ſemis, inque eas terreo in vaſe cerae flauae vnciam ſemis immiſit, lenique applicato igne, et adhibita absque interruptione cum ſpatula lignea agitatione nitidiſſimam ſolutionem cum permultis pigmentis, ab acido liberis, iunctionem ſubientem. Maſſam hanc per linteum candidum, ad ſeparandas partes grumoſas ceraceas, traiecit, eamque, quo diutius vaſi incluſa aſſeruetur, eo melius picturae inſeruire obſeruauit. Vas, ceraceam maſſam recondens, vitreum aut, ſi terreum adhibeatur, exactiſſime coctum probeque vitreatum requiri, notat. Hanc cerae tractationem eundem quidem in pingendo vſum cum noto illo Neapolitano artificio habere, ſed a Neapolitana cerae diſſolutione, quae cerae in aquam tranſitum, additione paucarum guttularum liquoris cuiusdam efficit, differre monet, ſiquidem Cl. Auctoris ſolutio notabilem lixiuii ſoluentis copiam pro eodem obtinendo ſcopo expoſcat. Quam ob rem ſaponariorum lixiuium, nondum saponis coctioni adaptatum, maxime fatur, ad ſiccitatem vsque euaporatum, calcinatum vitreaeque tabulae impoſitum, ſpontaneae in cella deliqueſcentiae expoſuit, iterum-

que euaporatum ſimili deliquio tradidit, ſicque operationem ad quartam vicem repetiit, tandemque liquorem Neapolitano ſimillimum, obtinuit. Caeterum picturas, recenter paratas madida ſtatim cum ſpongia detergendas non eſſe, ſed interuallum quoddam, quo tempus exſiccationi relinquatur, concedendum innuit, omnemque peregrinarum rerum, vt vernicum mucilaginum etc. adiunctionem vetat, ſiquidem ſufficientem ſplendorem exſiccatione, aliquot hebdomadum ſpatio conceſſo, ſponte obtineri perhibet. Reſpectu pigmentorum, cerae admiſcendorum, omnia acidae indolis pigmenta exulare debere, contra pigmentis, germanice *Lackfarben* dictis, locum concedendum eſſe, monet.

p. 401. 18) *Experimenta quaedam chemica de cinnabari eiusque partibus conſtituentibus cum obſeruationibus quibusdam de eiusdem vi medica*, Auctore Cl. MANGOLD. Cinnabarim, cum ſingulo metallorum et ſemimetallorum miſtam per caementationem diſquiſiuit et ſequentia obſeruauit. 1) Mercurius, in cinnabari contentus, facillime omnium liberatur per cuprum et ferrum, a ſtanno contra maxime retinetur. 2) Mercurius, a cupro liberatus ſingulari modo in globulos colligitur, radios formantes. 3) Nullum metallum et ſemimetallum, praeter argentum, cuprum et quodammodo ſtannum cinnabari qualitatem, qua inſtar plumbi vel ſaltem ceruſſae ſcindi poteſt et metallicum ſplendorem acquirit, communicat. 4) Pondus cupri, ſtanni, reguli antimonii, plumbi, zinci et argenti cum cinnabari per caementationem augetur, biſmuthum vero pondere minuitur. 5) Cinnabaris cryſtallos, ſplendore metallico praeditas, ex argento producit, quae peculiarem ſpeciem ſiſtunt et ſalinae acidae ſunt, eademque vel pars eiusdem generationi et vegetationi metallorum fauet. 6) Cinnabari metalla

talla ignobiliora et ſemimetalla, inprimis regulus antimonii, cuprum, plumbum, ferrum et zincum calcinantur. 7) Nulla cinnabaris ſublimata pellucida eſt, praeter eam, quae cum argento caementatur et nulla aurum muſicum dat, quam quae cum ſtanno et biſmutho digeritur.

His expoſitis obſeruationem Noſter de effectu antiſpaſmodico communicat, quem edidit cinnabaris in viro, qui in ſiniſtro pede globulo plumbeo, ex ſclopeto emiſſo, inſigniter laeſus poſteaque horrendis ſpaſmis ita excruciatus fuit, vt totum corpus miris modis conuelleretur. Hanc ob cauſam aegroto ad methodum Cl. SCHLICHTINGII vnciam dimidiam cinnabaris cum ſex aquae pluuiae vnciis exhibuit, terrificumque iſtum ſpaſmum eodem die mitigatum eſſe, annotauit. Cum autem remedium hoc, recurrente licet ſpaſmo, denuo propinatum non fuerit, atque aeger gangraena proſerpente ſuccubuerit, obſeruationem hanc nondum plane perfectam eſſe, arbitramur. p. 421.

Obſeruatio de mala quadam conformatione ſituque partium quarundam imi ventris in puero quinque cum dimidio annorum, Auctore Cl. BOESEFLEISCH. Vmbilicus in hoc puero non in loco, naturali adfuit; ſed eius loco in latere imi ventris ſiniſtro, vnum digitum cum dimidio a regione vmbilici, cicatrix quaedam, plana, neque vero excauata viſa fuit. Aliquot digitos ſub iſto loco, vbi alias vmbilicus eſt, inaequaliter rotundum, dilute rubrum et nitens corpus adfuit. Ex hoc corpore inferius verſus dextrum latus quaedam vrinae ſtriae prodierunt; ſub iſto autem corpore pars quaedam viſui ſe obtulit, quae glandem penis inuerſam repraeſentauit, frenulo nempe ſuperius, praeputio autem inferius ſito. Eo in loco, vbi corporis iſtius, p. 431.

glandem referentis, finis fuit, atque in lateribus eiusdem nonnullae plicae adfuerunt, ſpeciem quandam ſcroti praebentes, ſed parum elatae. In vna harum plicarum ſine dubio paruula adfuit apertura cum lotium inde ſtillauerit; in corpore vero, glandem referente, eiusmodi apertura plane defecit. Sub ea parte, quae ſcroto ſimilis fuit, atque in lateribus ſiue inguinibus inſignes et oblongi tumores apparuerunt, inſtar coni fere compoſiti, labiaque verendorum muliebrium quaſi repraeſentantes, inter quos rimae cuiusdam ſpecies, vt iisdem verendis, intercepta fuit, ita, vt hermaphroditum imaginari ſibi quis potuiſſet. Memoratus puer non niſi panniculis mollibus et pendens minime vero ſellae, inſidere, nec etiam cubare potuit, niſi in parte ſuperiori dorſi, vel genubus capiteue. Caeterum appetitus viguit et aluus bene reſpondit.

p. 443. 20) *Hiſtoria morbi, maxime complicati, mulieris cuiusdam, in cuius diſſectione poſt mortem praeter alia ventriculus in duas partes diuiſus et ſitus viſcerum quorundam mutatus deprehendebatur* Auctore Cl. MANGOLD. Foemina, in iuuentute adhuc conſtituta, poſtquam ingens onus tulit, vehementi dolore in latere dextro cruciatur. Viro poſthac nupta plures difficiles partus patitur, vltimoque, vbi mortuum edidit foetum, male tractata, febre et inflammatione corripitur, ab eoque tempore ingens excreſcentia in vagina apparet. Dolore ſupra memorato aucto tandem decumbere cogitur, inſimulque enormem in vtero et ſinu pudoris ſentit dolorem. Multum demum a variis malis iisque grauiſſimis defatigata obiit. Corpore eius diſſecto, praeter viſcerum quorundam ſitum mutatum, ventriculus in duas partes diuiſus in conſpectum venit, cuius medio pancreas ſcir-

rho-

rhoſum et fere cartilagineum ſolito maius et rubicundum incubuit. Quae in ſano ſtatu in ſiniſtro latere haeret ventriculi pars, perque vaſa breuia cum liene coniungitur, ſuperius ſub diaphragmate vna cum liene locata fuit, quae vero dextrum alias latus reſpicit, inferius, vmbilicum verſus, ſitum habuit. In medio ventriculus, vbi diuiſio apparuit, contractus fuit ingentemque verſus inferiora plicam formauit, in cuius medio foramen magnitudine groſſi germanici adfuit, per quod et ſupra plicam cibos e parte ſuperiori ventriculi in inferiorem deſcendiſſe, Noſter autumat.

21) *Obſeruatio de vtero cuiusdam foeminae duplici* Auctore Cl. BOESEFLEISCH. Quantum ex deſcriptione perſpicere licet, vterus ſepto craſſo et firmo ad fundum vsque diuiſus duas cauitates habuit, in quas hiarunt tubae fallopianae, quarum extremitates, alias liberae, cum ouariis confuſae fuerunt. p. 451.

22) *Obſeruationes de morbis venereis* Auctore Cl. BAUMER. Ex his notamus, Cl. Auctorem mercurii dulcis aliquot grana cum olei hyperici vel momordicae ſemuncia coniuncta et, vitro probe agitato, ter de die iniectionem, ſyringae ope, in vrethram vel vteri vaginam in gonorrhoea maligna ſimilique fluore albo ſuſcepiſſe, ſimulque interne diuretica propinaſſe, ſicque morbum vtrumque feliciter ſanaſſe. p. 455.

23) *Obſeruatio de praeclaro vſu corticis peruuiani in febribus malignis* Auctore Cl. VOGEL. Decocti corticis peruuiani vnciam cum pauxillo ſyrupi acetoſitatis citri omni bihorio febre maligna decumbentibus exhibuit, nec vllum eorum, qui ſtatim ab initio aut ſaltem ſub incremento morbi eo vſi ſunt, periiſſe, deprehendit. p. 461.

p.465. 24) *Obſeruationes de vi fulminis electrici in membra frigore vſta, et alio modo adfecta* Auctore Cl. FÜCHSEL. Viro quinquagenario, cuius pedes et manus frigus exuſſit, electrica vi applicata, intra tres hebdomades ſtupor et tumor ſeceſſit ſenſusque rediit. Idem aeger poſthac defluxione catarrhali ad dentes cum eryſipelate correptus fuit; quapropter Noſter ſcintillulas electricas ſimplices in buccam tumidam, vsque dum cutis madeſcere videretur, proſilientes ex machina eduxit; quo facto noctu ſubſequens ſudor capitis largus malum iſtud profligauit. Alii viro octogenario, doloribus rheumaticis vexato, tumoreque glandularum inguinalium et varice ſeu ſpaſmo inflata vená brachiali laboranti, electricam vim applicuit; inde dolores quidem imminuti fuere, ſed ſine conſtanti effectu; varicem dicta vis intra vnam veſperam abegit et tumorem inguinalem, pugno aequalem, nulli remedio obedientem, intra triduum conſtanter diſcuſſit. Mulier hemiplectica, adhibita ſimplici electricitate, nullam primo mutationem ſentiens, ſubſequente nocte horrendis epilepſiae conuulſiuae inſultibus diſtorſa fuit; ſequentibus horis matutinis eruperunt per totum latus hemiplecticum exanthemata, inter purpuram et vrticatam ſpeciem media, tuncque inſultus epileptici ceſſarunt. Verum hemiplexia remanſit, corpus autem prius macrum, poſthaec magis, et ad obeſitatem fere vsque, intra duos annos et vltra nutritum fuit. Tandem nouo inſultu apoplectico accedente ad ſummam maciem redacta periit. Vir rheumate vago laborans brachium affectum tribus ſcintillis ſimplicibus concuſſum illico mouit, nec halitus frigidos, brachium et quodcunque membrum, in quo alternatim latitauit rheuma, nonnunquam perflantes, intra menſem ſenſit, vsque dum catarrhalis inſultus, non rite ſuccedens in nouum, aſt leuius, rheuma tranſiret.

25) *Ob-*

25) *Obſeruatio de aegra poſt multum opium ſumtum ſecura* Auctore Cl. STRACK. Ancilla pharmacopoei cuiusdam remedium, ex ſpiritus vini gallici vnciis quatuor, ſaponis veneti vncia vna et dimidia, camphorae drachmis duabus et opii crudi ſcrupulo vno paratum et externo vſui deſtinatum pro pharmaco purgante habuit et ſumſit. Aliquot horis praeterlapſis pharmacopoeus tincturam hanc aegro tranſmittere cum voluiſſet, ab ancilla relatum accepit, ſe eandem, pro purgante habitam, ſumſiſſe nec inde quidquam perſentiſcere. Statim igitur aquam calidam ancillae potandam dedit, paulo-que poſt Noſter conſultus vomitoria, purgantia et ſpiritum cornu cerui propinauit, quibus cunctis duorum dierum ſpatio largiter ſumtis tertio die bene ſana e lecto ſurrexit, nec vllum vitium, a nimio opio alias metuendum, perſenſit. p. 477.

26) *Obſeruationes de maniaco, vſu pulueris tunquinenſis ſanato*, a Cl. SEBASTIANI *propoſitas latinitate donauit* D. B. Viro, annum quadrageſimum agenti, qui ob infantis obitum primo triſtis, tandem furibundus euaſit, venaeſectione variisque remediis incaſſum adhibitis, doſin pulueris tunquinenſis, ex moſchi optimi granis ſedecim, cinnabaris natiuae et antimonii ana granis duodecim parati, cum multa aqua ſimplici ingerendam curauit; inde poſt aliquot horas quietior factus, parum demum vel nihil abſoni locutus eſt. Poſtridie alteram laudati pulueris, ex aequalibus ingredientium partibus, cuiuslibet nimirum viginti quatuor granis compoſiti, doſin Noſter exhibuit; quo facto plenaria menti rediit tranquillitas. p. 483.

27) *De pilorum circa pudenda reſectione ſingulari methodo, ad humores in gonorrhoea effluentes di-* p. 490.

minuendos, dolores in *gonorrhoeis diurnis tollendos nec non bubones venereos reſoluendos, quam inuenit et communicat*, Cl. MEDICUS. In curando hoc morbo ad imminuendum humorum affluxum et corroboranda vaſa debilitata reſpiciendum eſſe, Noſter monet. Ad explendam igitur regulam primam, quam primum virus venereum ex membro virili elutum eſt, pilos circa pudenda penitus deſecari atque locum aqua calida lauari iubet. Quo facto, duodecim horarum ſpatio profluuium minui, duobus vero peractis diebus fere nullum amplius eſſe, dicit. Si vero pili mediam ſuperarint longitudinem, profluuium etiam validius et copioſius euadere, illico vero, quam primum pili rurſus reſecti fuerint, diminui obſeruauit. Altera reſectionis pilorum vtilitas in ſedandis tollendisque gonorrhoeae diurnae doloribus conſiſtit: in benigna enim gonorrhoea, per longum tempus iam durante, adeoque cum doloribus coniuncta, pilos circa pudenda Noſter reſecauit, interne vero medicamenta incraſſantia exhibuit, ſicque dolores decreſcere, nunquam redeuntes obſeruauit. Tandem idem remedium, dummodo ſine temporis iactura adhibeatur et interne ſal reſoluens inſuper propinetur, ad bubones venereos diſſipandos idoneum eſſe, aſſerit et triplicem hanc vtilitatem ab impedito humorum ad vrethram affluxu dependere, autumat: humores enim, morbum conſtituentes, ad incrementum pilorum impendi, oſtendit. Minime tamen pilorum reſectionem ſolum remedium gonorrhoeae exiſtimat, ſed roborantia omnino remedia adhibenda eſſe et corticem peruuianum, ſubiuncto aquae frigidae balneo cum fructu propinari, monet.

p. 500. 28) Μελετυματα *de nummis quibusdam antiquis e mari eiectis* Auctore Cl. APELBLAD.

29) *Com*

29) *Commentatio hiſtorica de morte Guſtaui Adolphi, Regis Suecorum* Auctore Cl. OETTELT. p.504.

30) *Eiusdem Commentatio de prophetis Aegyptiorum.* p.554.

31) *Commentatio hiſtorico-literata de libro heroico vulgo dem Heldenbuche,* Auctore Cl. FREYTAG. p.570.

32) *Diſſertatio de* שקמים *ſeu de optimis arborum ſpeciebus apud Hebraeos, et de officio curatorum, quos illis plantandis ac tuendis Dauides praefecit ad* 1. *Chron. XXVII.* 28. Auctore Cl. HADELICH. p.631.

33) *Eiusdem Tractatus de America, ante Columbum veteribus Rabbinis nota.* p.649.

34) *Eiusdem* Comment. *de lineis veterum heroum thoracibus et de inſigni illorum praeſtantia in re militari.* p.672.

XIII.

Noua phyſico-medica.

Petropoli relatum habemus, rei medicae per vaſtiſſimum Imperium Ruſſicum habendam rationem, prorſus noua ideo ab Auguſtiſſima Imperatrice data lege nouoque per illam conſtituto Collegio Medico Supremo, inſigniter mutatam eſſe, cuius notitiam iisdem verbis, quibus exaratam accepimus, noſtris quoque lectoribus exhibendam eſſe putamus, ne inſtitutum illud forſan aliter, ac ſeſe habeat, explicaſſe videamur.

Haec

Haec nunc est Imperii Rossici felicitas, vt auspiciis Augustissimae CATHARINAE II habeant exteri, quod mirentur, et ciues, de quo gaudeant. Quam indefessa cura et labore omnes boni principis partes sapientissima explerit Imperatrix, tot tantaque loquuntur monumenta, vt cum breuitate temporis comparata, fidem fere exsuperent. Vnum ex his haud tamen postremum est, publico Augustae mandato constitutum esse Collegium Medicum, eadem auctoritate, qua reliqua suprema Imperii tribunalia, pollens, cui omnis rerum medicarum per totum Imperium directio, quae olim penes solum Archiatrum erat *), credita est. Gratum erit exteris, leges collegio datas nosse: nec vero id vtilitate carebit, praecipuas saltem compendio exhibere, quum non parum sit, quod ad eos aeque ac ad ciues imperii pertinet. Medici, chirurgi ac pharmacopoei omnes tam in exercitu et classe, quam et prouinciis et ciuitatibus, auctoritate collegii constituuntur, et ab eo agendorum normam accipiunt. Quum vero hucdum omnes medici, magnaque chirurgorum pars ab exteris exciti fuerint, huic ita malo prospectum est, vt paucis annis facile Rossia hoc exterorum beneficio carere possit. Hoc scopo Augusta imperauit, vt communi consilio cum vniuersitate Moscouiensi, collegium quantocius de erigenda facultate medica, constituendisque professoribus cogitet, ne ii, qui arti medicae destinantur, peregrinas ad oras proficisci cogantur, sed natali in solo eius praeceptis imbuantur. Magnum adeo imperium, tot continens regna, tot prouincias et coeli et soli diuersitate mirum quantum sibi dissimiles spem facit, multa adhuc esse parum cognita, gratissima tamen naturae scrutatoribus, si olim detegantur, futura,

*) vid. Comment. nostr. Vol. IX. P. I. p. 168 et 169.

tura, non medicis tantum, ſed et aliis vſibus, apta. Quum omnibus his prouinciis non chirurgi ſolum, ſed et medici dati ſint, ſperandum ſane eſt, multa in apricum productum iri, ſi vllam ſaltem operam huic rei impenderint: hoc vero vt collegium exequatur, ſummo imperiali mandato decretum eſt, datis ſimul praemiis, ſi qui praeclari aliquid praeſtiterint. Nullum eſt dubium, quin et res medica nouis obſeruatis et inuentis coniuncta tot virorum opera increſcat, cum id quoque ſapientiſſimae Legislatricis attentionem haud effugerit. Ea enim data ſimul Collegio cura eſt, vt omnia rariora et ſcitu digna, peculiaribus Commentariis medicis a collegio quouis anno edendis, publici iuris fiant. Medici ſcientia et eruditione clari, qui labore ſuo ad Commentaria haec aliquid contribuere, ex decreto collegii, nomine Auguſtiſſimae imperatricis, titulum membrorum honorariorum obtinebunt, cum, praeter adminiſtrationem rei medicae, idem fere collegii ſit inſtitutum, quod academiarum ſcientiarum. Quum adhuc non pauca ſint, quorum cura identidem collegio incumbit, e compluribus membris illud conſtituere Auguſtae placuit, quibus Praeſes datus eſt

Illuſtriſſimus et Excellentiſſimus L. B. ALEXANDER DE TSCHERKASSOW S. S. M. Imperialis cubicularius actualis, cui quoque ſoli res oeconomica cum aerario tradita eſt. Collegii membra ſunt:

GEORG. THOMAS L. B. DE ASCH, Exercitus Imperialis Proto Medicus.

CHRISTIANVS PAECKEN, Medicus Academiae militaris.

ANDREAS LINDEMANN Medicus obſtetricius; quibus honor additus eſt conſiliariorum altiorum Imperii tribunalium.

E phar-

E pharmacopoeis conſtitutus eſt: IOH. GEORG. MODEL, pharmacopoeus primariae officinae Imperialis, addito titulo conſiliarii aulici.

E chirurgis data ſunt collegio membra:

IOH. GEORG. WULFF, Primarius chirurgus (*Stabs-Chirurgus*) academiae militaris, addito aulici conſiliarii titulo.

CHRISTIANUS LUD. BLOCK, chirurgus legionis praetorianae Semenouienſis, nomine Aſſeſſoris.

Cum Auguſtiſſimae Roſſiarum imperatricis CATHARINAE iam vniuerſo orbi amor innotuerit, quo omnis generis ſcientias et artes, humano generi vtiles, non ipſa tantum colere, ſed et tueri dignatur: nullum certe dubium eſt, quin aeque vt omnibus eruditis, ſic et inprimis medicis gratiſſimum hoc inſtitutum futurum ſit, et quin vitam immortali famae coaeuam magnae et ſapientiſſimae principi voueant.

Regia chirurgiae Academiae *Pariſienſis* duplicatum praemium, quaeſtioni *de optimo aperiendi tractandique abſceſſus modo* propoſitum et ad hunc annum 1764 dilatum *), adiudicauit nuperrime Cl. DAVID, artium magiſtro et chirurgiae candidato. Is iam praeter varios huc vsque editos commentarios in primis ex praemio illo innotuit viris doctis, quod ante hos duos annos a ſcientiarum ſocietate *Harlemenſi* conſecutus fuit, optime nimirum ſoluta quaeſtione *de augendo vel ſupprimendo lacte* aliisque circa hoc naturae negotium obuenientibus malis optime tollendis **).

Regiam

*) vid. Comment. noſtr. Vol. IX. P. II. p. 344 et Vol. XI. P. I. p. 163.

**) ib. Vol. IX. P. III. p. 542.

Regiam ſcientiarum ſocietatem *Gottingenſem* duo quidem praemia oeconomicis argumentis praefixa, *de ouium* ſcilicet *cultura* et *paſcuorum communione*, auctoribus adhuc incognitis tribuiſſe nuper indicauimus *). Nunc vero legimus, duplex iſtud praemium ab vno eodemque auctore fuiſſe reportatum, Viro Cl. IOANNE AUGUSTO SCHLETTWEIN, ſereniſſimo Marchioni Badenſi Durlacenſi a conſiliis reditiuum ſiue camerae et politiae, in oppido ob egregium ibi florentem hortum botanicum valde claro, *Carlsruhe* dicto, degente.

In vniuerſitate porro, quae *Goettingae* floret, Vir Cl. GEORGIUS MATTHIAE, Medicinae Doctor et Profeſſor huc vsque extraordinarius, nunc eiusdem Profeſſoris Ordinarii honoribus exornatus fuit. Quam is egregie de medicina et litteraria in primis medicorum hiſtoria meruerit, inſigni ſpecimine lectoribus noſtris nuper iam comprobauimus **).

In *eandem* quoque vniuerſitatem *Goettingenſem*, vt Medicinae et Anatomiae Profeſſoris Ordinarii munus ibi ſubeat tertiumque facultatis medicae ſic dictae locum occupet, euocatum fuiſſe eoque iam feceſſiſſe legimus Virum Cl. PHILIPPUM GEORGIUM SCHROEDER, Medicinae Doctorem eiusdemque hactenus Profeſſorem Publicum Ordinarium in Academia Marburgenſi.

Ibidem denique Profeſſoris Medicinae Extraordinarii munus delatum fuit in Virum Cl. IOANNEM ANDREAM MURRAY, Medicinae Doctorem, qui eandem huc vsque cum laude iam coluerat *Gottingae*.

Abo

*) vid. Vol. XI. P. II. p. 353 et 354.
**) ib. Comment. noſtr. Vol. X. P. III. p. 538.

Aboa quidem vocatus fuit *Petropolin* Vir Cl. PETRUS KALM, Med. D. et Oeconomiae Profeſſor Publ. Ordinarius Aboenſis, vt Profeſſoris Botanices munus ibi ſuſciperet, largo ſatis ſtipendio aliisque eximiis praemiis afficiendus. Patriae autem et amantiſſimus et ipſi fideliſſimus munus illud eiusque praemia deprecatus a ſe fuit.

In Academia *Erlangenſi* Profeſſoris Medicinae Ordinarii munus auſpicatus nuper fuit Vir Cl. IACOBUS FRIDERICUS ISENFLAMM, Med. D. ſereniſſimo Marchioni Brandenburgico Culmbacenſi a conſiliis aulae, publice habita oratione *de mutuo ſcientiae medicae reliquarumque ſcientiarum conſortio*, editoque eum in finem programmate *de tunica celluloſa*.

Noſtra quòque vniuerſitas *Lipſienſis* denuo habet, de quo ſibi gratuletur. Nouum enim Oeconomiae Profeſſoris munus ex auctoritate ſereniſſimi noſtri Principis Electoris, fundatum fuit hoc anno 1764, quod iam prima vice datum eſt Viro Cl. DANIELI GOTTFRIED SCHREBER, Iuris Vtriusque Doctori, Buzouio huc euocato, viro permultis ad rem oeconomicam ſimilesque ſcientias pertinentibus ſcriptis inter viros doctos claro facto. Adiit is illud nuperrime, die ſexto iunii, ſermone publice dicto *de damnis, quae ex neglecta in academiis diſciplina oeconomica neceſſario conſequuntur*, editoque programmate ſub titulo: *delineatio hiſtoriae ſcientiarum oeconomicarum, quatenus vt academicae conſiderandae ſunt.*

A Regia ſcientiarum ſocietate *Londinenſi* in ſociorum numerum recepti nuper fuere Viri Clariſſimi, BERNARD SIEGFRIED ALBINUS et HIERONYMUS

MUS DAVID GAUBIUS, Doctores et Professores medicinae Lugduno-Batavi, quos modo nominasse satis erit.

Hafniensis e contrario vniuersitas virum et fama et meritis clarum amisit, PETRUM scilicet HORREBOW, Medicinae Doctorem, Philosophiae, Matheseos et Astronomiae Professorem, Consistorii Assorem, vniuersitatis seniorem, academiarum scientiarum Hafniensis, Parisiensis et Berolinensis socium, qui senio confectus nuper die decimo quinto aprilis vitam cum morte commutauit. Quemadmodum enim et docendo et scribendo bene de suis ciuibus meruit, ita et longam atque honorum plenam et optabilem vitam egit. Anno seculi superioris septuagesimo die maii vicesimo quinto in Iutia natus, iam ex anno huius seculi decimo quarto Professoris munere functus fuit Hafniae. Patris quoque felicis fortuna fruitus, viginti liberos suscepit ex coniuge, nata ROSING, anno huius seculi vndecimo in matrimonium ducta, ex quibus septem superstites reliquit.

Grauissimam porro iacturam non *eadem* solum *Hafniensis* vniuersitas, sed omnis literatus orbis fecit anno superiore. De societate illa doctorum virorum, qui Potentissimi Daniae Regis auctoritate atque sumtibus ante paucos annos iter in aliquas prouincias orientales, Arabiam in primis, susceperant, olim iam *) et deinde plus simplici vice de itinere ab iis hactenus feliciter continuato, ad lectores nostros retulimus. Sed valde nunc tristem de viris illis accepimus nuncium. Postquam enim omnem felicem Arabiam per octo menses peragrauerat illa societas, omnibus, quae annotatu digna

*) vid. Vol. VIII. P. II. p. 348.

digna ipſi obuenerant, omni ſtudio atque diligentia inueſtigatis atque conquiſitis, in triſtiſſimam incidit calamitatem, quum omnia ipſius membra grauibus corriperentur morbis, qui die viceſimo quinto maii Profeſſorem DE HAVEN, iulii vndecimo alterum Profeſſorem FORSKAL, Viros Cl. paulo poſt pictorem BAURENFEIND atque vnum ex apparitoribus, e medio ſuſtulerunt. Reliqui hinc ſocii, et medicus, Cl. CRAMER, et Cl. NIEBUHR, architectus militaris, Bombacum (*Bombay*) petere coacti ſunt, reditum in Europam paraturi. Quamuis interim triſte hoc fatum valde doleamus, non omnes tamen ab illa ſocietate collectos itineris fructus perituros eſſe ſperamus, quum annotationes ſuas ſine dubio literis conſignauerint optimi illi viri, quas ab eorum ſociis ſuperſtitibus editum iri exiſtimamus.

In relationibus publicis obſeruationem quandam legimus, quae attentionem meretur, ſique vlteriore vſu atque experientia comprobata fuerit, inſignem vtilitatem promittit. Fertur ſcilicet *Vtini*, quae vrbs in Foro Iulio, prouincia quadam Veneta, ſita eſt, vir quidam a cane rabido morſus et per largum ſatis aceti vini hauſtum, ex incuria ipſi propinatum curatus fuiſſe; hinc fama tam felicis curationis Patauium lata, medicus noſocomio eiusdem vrbis propoſitus, Cl. LEONISCA, veritatis inueſtigandae cupiditate permotus, ipſe *Vtinum* ſe contuliſſe, ibique de ea certior redditus, domum redux factus, tentamen illud in non nullis talibus aegris idque ſemper cum felici ſucceſſu ita repetiiſſe, vt ter per diem, mane nimirum, a meridie et veſperi aceti libram iis propinauerit. Num autem prophylactice, an curatiue, contra dirum iſtum hydrophobiae morbum datum fuerit acetum, haud clare ſatis expreſſum legimus.

Me-

Memoria IOANNIS FRIDERICI GRONOVII, Medicinae Doctoris, Reipublicae Leidenſis Senatoris, et Societatis Regiae Vpſalienſis Socii.

Neminem putamus eſſe literarum ſtudioſum, quin GRONOVIORUM nomen fama et auditione acceperit: adeo nullus eſt terrarum locus, ad quem verae doctrinae humanitatisque lumen penetrarit, quin huius etiam nominis ſplendor cum literis eo delatus ſit. Doceremus operoſe, colenda humanitatis diſciplina IOANNEM FRIDERICUM, huiusque filium, IACOBUM, viros in primis doctos, ceteris etiam doctrinae partibus conſuluiſſe, niſi ab omnibus ſciremus humanitatis ſtudiis hunc honorem libenter et ſponte haberi, aut ſi dubitare quemquam vereremur, tum demum ſingulis in locis ſignum bene de literis ſperandi ſublatum eſſe, cum vel e ſinu ſuo humaniora ingenia proferre et alere coeperunt, vel aduenarum beneficio ſuperiorem tarditatem abigi ſenſerunt. Iam ſi et ii, qui hodie humanitatis ſtudia profitentur, inſtauratores aequant, cum non ſolum ſtabiliant literarum fundamenta, ſed caueant etiam tam beneficae humanitati a barbarorum incurſionibus: quantam putabimus eius familiae gloriam eſſe, quae primum duos progenuit, humanitatis omnis peritiſſimos, quos non dicam cum paucis conferri debere, ſed quisque imitari, ſi qua ratione poſſit, affectat: deinde ceteros poſteros, nominatim ABRAHAMUM, eius, quem hic deſcribimus, fratrem, ad humanitatis literas domeſticis exemplis incendit, ſeueriſſimam earum in omni genere doctrinae tenendarum legem ſanxit, ſuppeditato denique tam praeclaro adminiculo in ſua quemque arte ad altiſſimum gradum adſcendere iuuit. Non ergo

temere in posterum quoque medicinae doctores commendabunt tironibus humanioris doctrinae amorem, non frustra sine eo negabunt etiam in re medica et naturali aliquid effici posse, cum sententiae huius tantae prostent auctoritates, quibus nouum hoc GRONOVII exemplum recte iungetur, qui, ex quo scriptis innotuit, huius etiam doctrinae laudem consentienti doctorum opinione tulit.

Leidae natus est a. 1690. e IACOBO, viro summo, et ANNA VAN VREDENBURG, felicique omine celeberrimi aui, IOANNIS FRIDERICI, nomen accepit, quod ita mereri studuit, vt non vna nominis similitudine, sed et doctrinae laudisque amplitudine dignus auo esset nepos, dignus item IACOBO patre, filio parentis simillimo. Non potest nomen ipsum et consanguinitas ita liberorum animos afficere, vt necessario eos informet ad omnem paterni ingenii similitudinem: sed de incitamento clari nominis celebrataeque familiae dubitari non debet, quo saepe tarditas impellitur, stupor commouetur, auersatio denique abstergitur. Certe videtur domestica laus in mente GRONOVII non paruum feciſſe ad sequendos maiores momentum, cum nihil indulgeret magnae debilitati, qua natura corpus emolliuerat, nec retardari pateretur animum segnitie, quem corporis ratio tardius ad praeceptorum disciplinam admiserat, ac ne obtusum quidem aurium sensum praetexeret negligentiae magno in illa aetate amori. Nec pugnauit GRONOVIUS contra hanc infirmitatem tantum externa quadam assiduitate, qua saepenumero etiam sana corpora adquiescunt; sed ipsa animi contentione veroque studio, sine quo ad doctrinam accedere numquam potuisset. Ergo satis maturo tempore ad academicas scholas venit, primumque ante alios audiuit patrem, non opinione aut amore addu-

adductus, ſed quod literarum graecarum latinarumque ſtudia, quarum profeſſionem IACOBUS ſuſtinebat, centies audierat iis eſſe vnice aemulanda, qui ſtabile fundamentum doctrinae iacere vellent. Hoc apparatu inſtructus animus felicius tractauit duce RAUWIO anatomica, faciliusque accepit botanica, chemica et practica ex magni BOERHAAVII ore. Sed vt ii, qui ad multorum amicitias ſe applicant, eligunt ex omnibus vnum, quo praecipue familiariter vtantur, non quo ſpretos velint ceteros aut deſtitutos, ſed quod vnum aliquem ſuo ingenio ſuisque moribus in primis ſimilem deprehendunt: ita mirum non eſt, ſi GRONOVIUS, ceteris quidem medicinae reique naturalis partibus accurate tractatis, praecipuo tamen amore botanicen coluit, de quo infra plura dicentur, ne nunc temporis ordo turbetur. Scilicet diſceſſit tandem ex ea diſciplina, quam academicae ſcholae praeſcribunt, editaque diſſertatione, quae *hiſtoriam camphorae* expoſuit, cepit cum ſumma dignitatis laude honorem doctoris a. 1715 d. 23 Maii. Ex quo autem magnum cum medicina vſum contraxerat, eodem amore atque ſtudio, quod eum paulo ante docuimus botanicae conſecraſſe, CORNELII CELSI libros ita verſauit, vt omni diligentia, quidquid ad interpretationem et criſin pertineret, colligeret, ſi forte emendata editio hoc modo confici poſſet. Atque etiam praeclara potuiſſet eſſe eius opera, cum ob literarum humaniorum diuturnum et GRONOVIANAE familiae proprium vſum, tum quod omnes editiones et codices Leidenſis, rurſus quosdam libros Oxonienſis bibliothecae cum exemplo ALMELOVENIANO contulerat, niſi, incertum coactus an volens, totum hoc conſilium materiei digerendae abieciſſet. Poſt vigeſimum quartum h. ſ. annum, cum morte coniugis domus eius afflictata eſſet, conſolandae

orbitatis cauſa literario amore Angliam adiit, maxime vt plantas a Batauo ſolo alienas, ſaltem domi rariores, conquireret. Conuenit ibi doctiſſimos viros, DILLENIUM, SHERARDUM, LAUSONUM, COLLINSONUM et CATESBAEUM, contulitque hoc totum tempus ad firmandam botanices cognitionem, quam in eo ſummam fuiſſe ſatis demonſtrat herbarii ditiſſimi collectio, libri multi accurate ſcripti, in his *Flora Virginica* et *Orientalis*, plurium plantarum diligentior deſcriptio, vita etiam hoc maxime literarum genere transmiſſa, et in mediis his occupationibus finita, tum magna fama, iudiciis virorum intelligentium commendata. Coeperat etiam extremis vitae annis, quoniam bibliothecae Leidenſis curam habuit, manu ſcriptas ſchedas CLUSII, quae in illa bibliotheca aſſeruantur, excutere, vt vitam eius et res omnes cum fide iuſtaque diligentia deſcriptas ederet, fueratque aliquantum colligendo progreſſus. Sed intercepit hunc fructum ingraueſcens ſenectus, quae etſi legitimam habet excuſationem, tamen, id quod certo ſcimus, non ſolum narrationem de CLUSII vita nobis eripuit, ſed et exemplar vitae huiusmodi ſcribendae. Huic indefeſſo literarum ſtudio, huic amori doctrinae, atque ipſi etiam ſcientiae debetur, quod plantarum in herbario ſeruatarum, librorum et lapidum tantam multitudinem reliquit, vt valde laetemur, quod a LAURENTIO THEODORO, filio GRONOVII, catalogum herbarii exſpectare poſſumus. Proſtant, praeter libros GRONOVII, et in actis Societatis Vpſalienſis deſcriptiones piſcium nonnullorum, quas ductu Cl. ARTEDII inſeruit, poſtquam a. 1744. Societati adſcriptus erat. Veniendum eſt tandem ad aliud genus meritorum. Quamquam ciuibus aeque ac exteris ſcribendo ſatis vberem vtilitatem adiunxerat, praeterea tamen ingreſſus eſt curriculum,

in

in quo maxime patriae ciuiumque cauſa exerceretur. Nam anno h. ſ. 42 allectus eſt in Senatum Leidenſis ciuitatis, et ab hoc gradu altius adſcendit ad munus Curatoris rerum pupillarium, hinc ad Scabinatum, quo magiſtratu ter functus eſt, donec bis accepta Conſulari dignitate ad ſummum ciuitatis locum promotus eſt. Vt vero ex hoc tempore ciuitati nulla ex parte defuit, ita nec a literis ſe abſtrahi paſſus eſt illius adminiſtratione, ſed ſic diſtinxit ciuilium curarum et doctrinae tempora, vt illas etiam in vſum literarum conuerteret, et, cum honor Bibliothecarii conſulatui coniunctus eſſet, aſſeruatas in bibliotheca Leidenſi Cluſianas ſchedas, de quibus antea diximus, perluſtraret. Nos vero, quibus propoſitum non fuit, permagna Viri in rempublicam merita laudibus cohoneſtare, ſed inſtituta literaria narrare, et nomini eius etiam noſtro modo conſulere, ita putamus ſatisfactum eſſe hac narratione conſilio noſtro, vt, qui haec legerit, et nos intelligat GRONOVII amantiſſimos fuiſſe, et nobiscum tam illuſtrem doctrina Virum venerandum cenſeat.

Index ſcriptorum, quae edidit Cl. GRONOVIUS.

Diſſertatio inauguralis ſiſtens camphorae hiſtoriam. Lugdun. Batau. 1715. 4.

Flora Virginica exhibens plantas, quas V. Cl. IO. CLAYTON in Virginia obſeruauit atque collegit. Easdem methodo ſexuali diſpoſuit, ad genera propria retulit, nominibus ſpecificis inſigniuit et minus cognitas deſcripſit I. F. GRONOVIUS, Pars prima *ib.* 1739. 8. recuſa *ibid.* 743. 8. Pars ſecunda, *ibid.* 743. 8. Vtraque pars coniuncta denuo Eiusdem opera et ſtudio impreſſa eſt *ibidem* 1762. 4.

Index ſuppellectilis lapideae, quam collegit, in claſſes et ordines digeſſit, ſpecificis nominibus ac

ſynonimis illuſtrauit. *Lugd. Bat.* 1740. 8. Editio altera longe auctior, *ibid.* 1750. 8.

Flora Orientalis ſ. recenſio plantarum, quas LEONH. RAUWOLFFUS 1573-1575 in Syria, Arabia, Meſopotamia, Babylonia, Aſſyria, Armenia et Iudaea creſcentes obſeruauit et collegit, earundemque ducenta ſpecimina, quae in bibliotheca publica Lugduno-Batava adſeruantur, nitidiſſime exſiccata et chartae agglutinata in volumen retulit. Has methodo ſexuali diſpoſuit *etc. ibid.* 1755. 8.

A method of preparing ſpecimen of Fiſh, by drying their ſkins. – exſtat in *Philoſoph. Transact. Angl. Vol.* 42. *n.* 463. *p.* 57.

A Letter to PETER COLLINSON concerning a Water Inſect, which being cut into ſeveral pieces, becomes ſo many perfect Animals. – exſt. *ibid. vol.* 42. *n.* 466. *p.* 218.

The Figure of the Muſtela Foſſilis communicated to Mr. PETER COLLINSON. – exſtat *ibid. vol.* 44. *n.* 483. *p.* 451. *tab.* 2. *fig.* 1. *et in Act. Vpſal.* 1742. *p.* 79.

Deſcriptio Cotti oſſiculo pinnae dorſali primo longitudine corporis. – exſtat *in Act. Vpſal.* 1740. *p.* 121. *tab.* 8.

Piſces Belgii, ſeu piſcium in Belgio natantium et a ſe obſeruatorum catalogus – exſt. *in Act. Vpſal.* 1741. *p.* 67. – item Belgice *in de Uytgez. Verhand.* etc. *vol.* 1. *p.* 145. et huius catalogi additamentum *ibid.* ſiſtitur, *vol.* 1. *p.* 324.

Salmo oblongus maxillae inferioris apice introrſum reflexo – exſt. in *Act. Vpſal.* 1741. *p.* 85.

Piſces Belgii rariores – exſt. *in Act. Vpſal.* 1742. *p.* 79. *tab.* 3.

Piſcis ſcombri et percae deſcriptio – exſt. in *Act. Vpſal.* 1744. *p.* 36. *tab.* 4.

XIV.

XIV.

Continuatio indicis ſcriptorum phyſico-medicorum, quae anno 1761 prodierunt.

Le Claveſſin electrique, avec une nouvelle Theorie du Méchaniſme et de Phénomenes de l'Electricité par le P. DE LA BORDE. a Paris 12.

ERN. GOTTLOB BOSE, Diſſ. inaug. de anaſtomoſeos vaſorum corporis humani dignitate, Reſp. *Gottl. Frid. Fiſcher.* Lipſ. 4.

LUDOV. CLAUD. BOURDELIN, Quaeſt. med. vtrum homo ſanus, qui et bene valet et ſuae ſpontis eſt, nullis obligare ſe legibus debeat? affirm. Reſp. *Auguſt. Roux.* Pariſiis 4.

ANDR. EL. BÜCHNER, Diſſ. inaug. de probe attendendis mixtionis imminutae et ſuppreſſae variis cauſſis. Reſp. *Petr. Ianſſen*, Hal. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de vaſorum lymphaticorum glandularumque conglobatarum vtilitate. Reſp. *Frid. Iac. Vogel.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de neglecta benigna febre catarrhali frequenti morborum pulmonalium cauſſa. Reſp. *Aug. Frid. Dohlhoff*, ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de cauto vſu ſternutatoriorum in apoplexia. Reſp. *Adam Hildebrand.* ibid. 4.

Ei. Diſſ. περι της Φλεβοτομιας ως κη αει αναγκαιας εν τοις οξεσιν αμα και κακοηθεσι πυρετοις: de venaeſectione in febribus acutis malignis non ſemper neceſſaria. Reſp. *Demetr. Nic. Karakaſſes.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de vera podagrae ſede et fomite, Reſp. *I. H. Ge. Balth. Stolle.* ibid. 4.

SPIRIT. CLAUD. FRANCISC. CALVET, Diſſ. inaug. de lymphae ſecretione natura et vſu. Reſp. *Dominic. Iſidor Vicary.* Auenione, 4.

SPIRIT. CLAUD. FRANCISC. CALVET, Diſſ. inaug. de haemorrhagiis internis. Reſp. *Mich. Ioſeph. Dandrimont.* Auenione. 4.

IO. FRID. CARTHEUSER, Diſſ. inaug. de branca vrſina Germanica. Reſp. *Ioan. Georg. Kunſt.* Frf. Viadr. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de ſaccharo. Reſp. *Philip. Mendel,* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. theſes quaedam miſcellaneae de calore et refrigeratione corporis humani naturali. Reſp. *Abrah. Wolff.* ibid. 4.

CARL WILHELM. CARTHEUSERS *vermehrte Betrachtungen über einige Materien aus der Diätetic, Glückſt. u. Altona.* 8.

Il Latte: Idilio di GIUSEPPE CERRECESI, in Milano 8. (*Decantatur poemate ſalubritas lactis, optimi pro corpore humano nutrimenti*).

A Treatiſe on the Diſeaſe called a cold by I. CHANDLER. London. 8.

Nouvelles obſervations ſur la Goutte et ſur les qualites de la Poudre ou Ptiſane Balſamique, qui en eſt le ſpecifique calmant, connue et approuvée par les Chefs de la Médicine par. M. CHANVY DE MONGERBET. a Paris 12.

PETR. CHEVALIER, Quaeſt. med. an phthiſi pulmonari idiopathicae praecauendae, parca ſed frequens ſanguinis miſſio? affirm. Reſp. *Coſm. Aug. Lezurier,* Pariſiis 4.

Abregé de l'Hiſtoire des Plantes uſuelles; dans lequel on donne leur Noms differens, tant François que Latins, la maniere de ſ' en ſervir; la doſe et les principales compoſitions de Pharmacie, dans les quelles on les emploie par feu PIERRE IEAN BAPTIST CHOMEL, Nouvelle edition revue corrigée et augmentée. Tom. I. II. a Paris 12. Voll. 3.

Diſcorſi

Discorsi dell Dottore ANTONIO COCCHI, in Firenze, 4.

Observations et Reflexions sur la Colique de Poitu ou des Peintres; ôu l'on examine et l'on tache d'eclaircir l'histoire, la theorie et le traitement de cette maladie. Premiere Partie. Contenant l'histoire et l'explication d'une Colique metallique singuliere par M. COMBALUSIER, a Paris, 12.

The complete Distiller by COOPER. London. 8.

CAESAR COSTE, Quaest. med. an retina primarium visionis organum? affirm. Resp. *Lud. Gilb. Boyrot de Ioncheres*, Doct. Med. Monspel. Parisiis 4.

DOMINIC. COTONNY, de aquae ductibus auris humanae internae Dissertatio. Neapoli. 8 mai. tab. aen.

L'Art des Forges et Fourneaux a fer par le Marquis de COURTIVRON et par M. BOUCHY, a Paris, fol. c. f.

HENR. NEPOM. CRANTZ solutiones difficultatum circa cordis irritabilitatem Viennae Austr. 8. c. f.

FRANCISC. AUG. FERDIN. GUENOTTE, Diss. inaug. sistens casum subluxationis vertebrae dorsi cum fractura complicatae post factam repositionem et varia dira symptomata duodecima demum septimana funestae, Argentorati. 4.

HENRIC. FRIDER. DELIUS, Diss. inaug. sistens problema chemicum de alcali primigenio. Resp. *Georg. Frid. Hübschmann*, Erlangae 4.

PETRI PAULI DESBANS specimen practicum de hydrope peritonaei saccato memorabili casu firmato, edidit D. RUD. AUG. VOGEL, Goett. 4.

Del' air, de la terre et des eaux de Boulogne sur Mer et des environs. Nouvelle edition, corrigée et considerablement augmentée, a la quelle on a joint Constitution Epidemique, observée suivant les

les principes d' HIPPOCRATE, a Boulogne ſur mer en l'année 1759; avec des Diſſertations ſur la Maladie Noire, les Eaux du Mont-Lambert, et l' origine des Fontaines en général par M. DESMARS, Med. Penſionnaire de la Ville; a Paris, 12.

IOAN. IACOB. DUVAL. Diſſ. med. de inhalatione externa. Lugd. Bat. 4.

Le Gentil-Homme Cultivateur, ou Corps complet d' Agriculture, tire de l'Anglois et de tout les Auteurs, qui ont le mieux écrit ſur cet Art; par M. DUPUY DEMPORTES. Tom. I. II. a Paris, 4. c. f.

Idem liber ibidem eodemque anno in duodecima forma prodiit; continetur vero quatuor voluminibus.

I. PETR. EBERHARDI conſpectus medicinae theoreticae in tabulas redactus. Pars II. Pathologia generalis et ſpecialis. Halae, 8.

Das hundertjährige Alter, welches etliche Männer und Frauens, die noch am Leben ſind glücklich überſtanden. Es wird zugleich Rath und That gegeben, wie man bey ordentlicher Lebensart, Gemüthsruhe und mäſsiger Arbeit, nach dem Exempel unſerer Väter auch ſehr alt werden und Kindes-Kindes-Kinder erleben könne, an das Licht geſtellt von Chryſoſtomo Erasmo Ehrlichmann. *Frf. u. Leipz.* (Verum autoris nomen CHRISTIAN. ERN. ENDTER).

M. F. L. EISFELDS *Verſuch einer natürlichen Beſchreibung des bey Quedlinburg befindlichen Geſundbrunnens oder Mineral- und Stahlwaſſers, Leipzig und Quedlinburg.* 8.

BALTHASAR ERHARDS *oekonomiſche Pflanzenhiſtorie, nebſt dem Kern der Landwirthſchaft, Garten- und Arzneykunſt* 10*ter und* 11*ter Theil. Ulm und Memmingen,* 8. Voll. 2.

IOAN. FRIDER. FASELIUS, Diſſ. inaug. de neruis exhalantibus, Reſp. *Io. Theod. Koehler.* Ien 4.

Obſer-

bſervations ſur differens Cas ſinguliers, relatifs à la Médécine Pratique, à la Chirurgie, aux Accouchemens et aux Maladies Vénériennes; aux quelles on a joint quelques reflexions en faveur des etudians par M. PHILIPP. FICHET DE FLECHY, a Paris 8.

åminnelſer wid ſweriges almänna och enſkylta Hushållning af I. FISCHERSTRÖM. Stockholm. 8.

Traité de l'Aſthme, contenant la deſcription, les cauſes et le traitement de cette maladie, par IEAN FLOYER, traduit de l'Anglois, a Paris 12. (*Ex anglica in gallicam transtulit linguam* Cl. IAU, M. D.).

iſſertation ſur la Morve, en forme de Mémoire, préſentée au Mois d'Avril 1761, à l'Académie Royale des Sciences par le Sieur la FOSSE, le fils: avec un Extrait des Regiſters de l'Acad. Roy. des Sc. du 24 Iuillet 1761. a Paris 12.

trädes om Finska Slïmatit och diss fölgder i Landets Hushållning för Kongl. Vetensk. Acad. d. 14 Ian. 1761 af ANDR. GADD. Stockh. 8.

TR. IOSEPH. GAINE, Diſſ. inaug. de acido infantum. Trai. ad Rh. 4.

omentarios a las Ordenanzas de Minas, dedicados al Catholico Rey, Meſtro Sennor Don Carlos III por Don FRANCISCO XAVIER DE GAMBOA, Colegial de el Real, y mas antiquo de San Ildefonſo de Mexico, Abogado de la Real Chancilleria de aquella Ciudad, y de Preſos de el Santo Oficio de la Inquiſicion, Su Conſultor por la Suprema, y Diputado de el Conſulado, y Commercio de la Nueva-Eſpanna on la Corte de Madrid. En Madrid, fol.

HEOBALD MATTH. GASSER, Diſſ. inaug. de morbo nigro HIPPOCRATIS. Argent. 4.

An Account of the ſtructure of the Eye, with occaſional remarks on ſome Diſordres of that Organ by THOMAS GATAKER. London. 8.

LUDOV. GERARDI Flora Gallo-Prouincialis, Pariſiis, 8. cum. icon. aen.

IOAN. GESNER, Diſſ. de variis annonae conſeruandae methodis earumque delectu. Turici 4. c. tab. aen.

Diſſertation ſur le Thermometre Botanique p. M. GESNER. a Basle, 4.

EDMUNDUS ALEXIS GILLET, Diſſ. de medicamentis compoſitis. Monspelii, 4.

GEORG. ANDR. GLOXIN, Diſſ. de iſchuria. ibid. 4.

Flora Ingrica ex ſchedis STEPH. KRASCHENINNIKOW, Botan. et Hiſtor. Naturalis Profeſſ. quondam Petropolitani, confecta et propriis obſeruationibus aucta a DAVIDE DE GORTER. Petropoli. 8 mai.

Gezuiverde Geneeskonſt, of kort Onderwys der meeſte inwendige Ziekten nutte der Zee en Veld-Chirurgyns door I. GORTER t' Amſterd. 8. (*Editio tertia*).

D. GEORG. FRIEDR. GUTERMANNS *Unterricht von äuſerlichen oder chirurgiſchen Arzneymitteln und ihren unterſchiedlichen Claſſen und Graden, Erkänntniſs, Gebrauch, Nutzen, Doſi und Art und Weiſe, wie ſie ihre Wirkung thun* 1. *und* 2*ter Theil. Augsburg*, 8.

Vernünftige und in wohlüberlegter Erfahrung gegründete Bedenken über mancherley aus Unwiſſenheit wann und wie ein Kind in Mutterleibe zu wenden durch Miſsbrauch ſtumpfer und ſcharfer Inſtrumente verunglückte Geburten, wie hingegen nach der alten Entbindungskunſt die Kinder und Mütter ſchonlich zu behandeln und im Leben zu erhalten ſey nach eingehohltem Gutachten herausgegeben von

GEOR

GEORG. FR. GUTERMANN. *Mit einem Reſponſo der löbl. mediciniſchen Facultät zu Helmſtädt und ergangnen obrigkeitlichen Verordnungen* 1 *und* 2*ter Theil. Frankf. u. Leipz.* 8.

ANTON. DE HAEN Pars ſexta rationis medendi in noſocomio practico, quod in gratiam et emolumentum medicinae ſtudioſorum edidit Maria Thereſia, Vindobonae. 8.

Eiusdem libri partis IIdae editio ſecunda, ibid. 8.

Eiusdem ratio medendi in noſocomio practico etc. Tomus I. in quo tres priores partes continentur. Tomus II. partes IV et Vtam complectens: accedit eiusdem Auctoris de colica Pictonum diſſertatio. Pariſiis 12.

Difficultates circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate humani corporis orbi medico propoſitae ab ANTON. DE HAEN. Viennae Auſtr. 8 mai.

EINR. HAGEN *phyſiſch chymiſche Betrachtungen über den Torf in Preuſsen, Königsberg,* 4.

ANT. NIC. HAGG. Diſſ. inaug. de hydrophobia, eiusque per mercurialia potiſſimum curatione. Argentorat. 4.

JOH. SAM. HALLENS *Werkſtäte der heutigen Künſte. oder die neue Kunſthiſtorie. Mit Kupfern und Vignetten. Erſter Band, Brandenb. u. Leipz.* 4.

Elementa phyſiologiae corporis humani, Auctore ALBERTO V. HALLERO. Tomus III. Reſpiratio, Vox. Lauſannae, 4.

Eiusdem ad viri illuſtris ANTONII DE HAEN difficultates apologia (ſ. l.) 8. (*Bernae, prodiit etiam Lauſannae*).

Eiusd. libellum germanice reddidit praefationemque adiecit D. H. E HIRZEL ſub hac indice: *Herrn* ALBR. V. HALLERS *Vertheidigung gegen die Einwürfe, welche Herr* ANTON V. HAEN *wider die*

die Lehre der Reizbarkeit und Empfindlichkeit d
Theile des menſchlichen Leibes vorgetragen, Zürch.
Traité de la Culture des Terres, par M. DU HAME
DU MONCEAU. Tome VI. a Paris 12.
L'Art du Chandelier par M. DU HAMEL DU MON
CEAU, a Paris fol. c. f.
Philoſophiae naturalis ſiue Phyſicae dogmatica
Tom. I. continens phyſicam generalem, coele
ſtem et aetheream: tanquam continuationem ſy
ſtematis philoſ. CHRISTIANI L. B. DE WOL
Auctore MICH. CHR. HANOVIO Halae 4. c.
IOH. IAC. HARTMANNS *Neue Gartenerforſchung*
worinnen von Vermehr-Fortpflanz- und Erhaltun
nicht allein der Orangerie, ſondern auch von Luſt
hecken, Pyramiden, Alleen, Spalieren und Luſt
wäldern ausführlicher Unterricht gegeben wird. 1ſter
Theil. Erfurt, 8.
Hiſtoria medica trium morborum, qui anno 1760
frequentiſſime in noſocomio occurrebant, cui
adiecta eſt notabilium obſeruationum anatomica
rum decas. Auctore I. G. HASENÖRHL, Vin
dobon. 8.
I. N. HELD, *mediciniſche Gedanken über den* 147 *un*
149 *Articul der Römiſch-Kayſerl. und des heil. R*
miſchen Reichs peinliche Halsgerichts-Ordnung, Fr
u. Leipzig, 4.
GEORG. MELCH. GEDEON HENCKEL, Diſ
inaug. exhibens experimenta chymica de naphth
nitri etiam per ignem elaboranda. Erford. 4.
IOACHIM FRIEDR. HENCKELS *Abhandlung vo*
der Geburtshülfe, m. K. Berlin, 8.
BLAS. HENNER. conatus phyſico-experimentale
de corporum affectionibus tum generalibus tu
ſpecialibus. Pars ſecunda de attributis corporu
ſpecialibus opus poſthumum. Würceburg. 8.
tab. aen.

FRIDE

FRIDER. HERLITZ, Diſſ. de ictero, ſpeciatim epidemico. Gotting. 4.

GOTTL. THOM. HERRMANN, Diſſ. inaug. de remediorum quorundam ad placentam vterinam expellendam commendatorum, tam inſufficienti, quam noxio vſu. Halae 4.

The vegetable Syſtem, or the internal Structure and the Life of Plants, their Parts and Nourishment explained; their Claſſes, Ordres, Genera and Species aſcertained and deſcribed in a Method altogether new; comprehending an Artificial Index and a Natural Syſtem; with figures of all the plants deſigned and engraved by the Author. The whole from Nature only by IOHN HILL. Vol, II. containing the whole Series of Plants whit Radiated Flowers. Vol. III. containing the Entire Claſſes of Plants with Tubulate and Ligulate Flowers. London, fol. mai. Voll. 2.

Entwurf eines Lehrgebäudes von Erzeugung der Pflanzen von D. I. HILL, *mit Kupfern erläutert. Aus dem Engliſchen überſetzt und von D.* GEORG. LEONHARD HUTH *überſehen. Nürnberg*, 8.

IOH. HILLS *Entwurf eines Lehrgebäudes von Erzeugung der Pflanzen. Leipzig*, 8. *m.* K.

An Inquiry into the means of improving medical Knowledge by examining all thoſe methods, who have hinderd or increas'd its improvement by WILL. HILLARY. London, 8 mai.

Die Wirthſchaft eines philoſophiſchen Bauers entworfen von H. E. HIRZEL. *Zürch*, 8.

I. W. HÖNERTS *kurzgefaſite Anlegung und Unterhaltung eines wohlbeſtellten Blumengartens, nebſt genauer Beſchreibung der Art, Geſtalt, Pflege* etc. *Bremen*, 8.

Les Principes de l'Agriculture et de la Vegetation: Ouvrage traduit de l'Anglois de M. FRANCOIS

HOME. Au quel on a joint deux Memoires nouveaux ſur la maniére de préſerver le froment de la corruption et de la conſerver. a Paris 12. (Ex anglica in gallicam transtulit linguam Abb. GUENEE).

Idem liber eodem anno Amſtelodami eſt recuſus.

IOANNIS NEPOM. AB HUMBOURG obſeruationes de hydrocelis cura radicali Vindobonae, 8.

CAR. FRID. HUNDERTMARK, Diſſ. inaug. de vrina cretacea. Reſp. *Ioan. Sam. Pilling.* Lipſiae, 4.

L. G. IACOBI *Abhandlung von der rechten Art die Eichbäume zu ſäen, zu pflanzen und zu erhalten. Halle,* 8.

L. CHRISTIAN IAHNS praxis medica theoretico-clinica, *welche in 2 Theile abgefaſſet iſt. Der 1. Theil enthält in ſich 3 Sectiones. In der 1. iſt eine theoretiſche Einleitung zur Pathologie. In der 2 zur Semiologie und in der 3 zur Therapie. Der 2te Theil iſt ebenfals in 3 Sectiones eingetheilet; in der 1 wird gezeiget, wie die Krankheiten des Haupts, in der 2 der Bruſt und in der 3 des Unterleibes zu curiren ſind. Dresd. u. Leipz.* 8.

CAROLI IENTY demonſtratio vteri praegnantis mulieris cum foetu ad partum maturo. Latine aeque ac germanice opera C. C. SCHMIEDELII) Norimb. fol. c. tab. aen.

A Short Hiſtory of Brighthelmſton with remarks on its Air and an Analyſis of its Water, particularly of an uncommum mineral one by IOHNSTON. London, 8.

FRIDER. CHRISTIAN. IUNCKER, Diſſ. inaug. de cauſis luxationum internis. Reſp. *Frid. Aug. Weitz.* Halae, 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. Vindicias virginum, quae ex vteri vitio ſub contumelia quidem ſed maxima innocen-

tia

tia aegrotant, in tabula exhibens. Reſp. *Chriſt. Frideric. Shelhammer.* ibid. 4.

Vollſtändige Abhandlung von denen Manufacturen und Fabriken; 2ter Theil, welcher alle einzelne Manufacturen und Fabriken nach der Eintheilung ihrer Materialien abgehandelt von IOH. HEINR. GOTTL. VON IUSTI. *Kopenhagen*, 8.

Ebendeſſelben geſammlete chymiſche Schriften, worinnen das Weſen der Metalle und die wichtigſten chymiſchen Arbeiten vor dem Nahrungsſtand und das Bergweſen ausführlich abgehandelt werden. Zweyter und letzter Band, Berlin u. Leipz. 8.

Ebendeſſelben Abhandlungen von der Vollkommenheit der Landwirthſchaft und der höchſten Cultur der Länder. Ulm. 8.

En Reſa til Norra America på Kongl. Svenska Vetenskaps Academiens befallning och Publici Koſtnad, förrättad af PEHR KALMS. T. III. Stockholm. 8

CAR. FRID. KALTSCHMIED, Diſſ. inaug. de medicamentorum conſolidantium modo agendi et vſu. Reſp. *Benj. Traug. Cotta*, Ienae, 4.

Eiusd. Progr. de parte oſſis humeri exſtirpata brachio tamen poſt conſolidationem integram ſeruante longitudinem. ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de prognoſi ſtatus morboſi rite formanda. Reſp. *Mart. Frideric. Henrici.* ibid. 4.

L. H. KEILS *compendiöſes, doch vollkommnes anatomiſch-chirurgiſch-und mediciniſches Handbüchlein. Königsberg.* 8.

L'Hypotheſe des petits Tourbillons, juſtifiée par ſes uſages, ou l'on fait voir, que la Phyſique, qui doit ſon commencement au Tourbillons, ne peut mieux être perfectionnée, qu'en pouſſant le principe, qui l'a fait naitre; par M. KERANFLECH, à Rennes, 12.

IOAN KIES, Diſſ. de aere. Reſp. *Iohan. Frider. Sehner*, Tubingae, 4.

TH. KIRKLANDES *Abhandlungen von den Brandſchäden, nebſt einer Unterſuchung derer, wider den Gebrauch der Fieberrinde in Brandſchäden gemachten Einwendungen. Aus dem Engliſchen überſetzt von* GR. LEONH. HUTH, *Nürnberg.* 8.

IOAN. THAD. KLINGKOSCH, Diſſ. inaug. ſiſtens theſes phyſiologicas de ſenſibilitate et irritabilitate ex experimentis factis deductas. Pragae, 8.

IO. HIERON. KNIPHOFII botanica in originali ſ. Herbarium viuum, in quo plantarum tam indigenarum, quam exoticarum peculiari quadam operoſaque enchireſi atramento impreſſorio obductarum nominibusque ſuis ad methodum illuſtrium noſtri aeui botanicorum LINNAEI et LUDWIGII inſignitorum elegantiſſima ectypa exhibentur opera et ſtudio IO. GODOFR. TRAMPE. Centuria VIII, Hal, fol.

IO. FRIDER. KNOLLE, epiſt. gratul. continens decadem librorum anatomicorum rariorum. Lipſ. 4.

Regnum Florae: *Das Reich der Blumen mit allen ſeinen Schönheiten nach der Natur und ihren Farben vorgeſtellet: bis* 300 *Blat in Kupfer geſtochen und illuminirt von* GEORG. WOLFG. KNORR, *Nürnberg. Fol.*

Lapides ex celeberrimorum virorum ſententia diluuii vniuerſalis teſtes etc. *Sammlung von Merkwürdigkeiten der Natur und der Alterthümer des Erdbodens zum Beweiſe einer allgemeinen Sündfluth aus dem Reich der Steine bewieſen; in Kupfer geſtochen und mit Farben ausgedruckt von* G. W. KNORR. *2ter Theil bis* 37 *Blat.* ibid. *Fol.*

Deliciae naturae ſelectae: *oder Auserleſenes Naturaliencabinet, welches aus den drey Reichen der Natur*

tur zeiget, was behalten und geſammlet zu werden verdienet; bis 31 *Blat; in Kupfer geſtochen und illuminirt von* G. W. KNORR. ibid. *fol.*

IOH. GOTTLIEB KOELREUTERS *Nachricht von einigen das Geſchlecht der Pflanzen betreffenden Verſuchen und Beobachtungen. Leipz.* 8.

Naturſpiegel, worinn der Menſch vom erſten Augenblick ſeiner Werdung bis zu ſeinem Ausſchluſs aus Mutterleib in einer dreyfachen Abbildung zu erſehen — — deme einige anatomiſche Erklärung nebſt vielen beſonders denen Neo-Confeſſariis *dienlichen Anmerkungen, wie auch die ausfürlichen Urſachen wegen Fruchbarkeit oder Unfruchtbarkeit beyden Geſchlechts vorangefüget werden, gezeichnet und beſchrieben von* NIC. AMBR. KRAPF. *Baſel, fol.* c. f.

Tankar om den Wanmackt, uti hwilken Finska Landman ſig befinner af I. KRASTMANN. Stockholm, 8.

Progr. quo CAR. CHRIST. KRAUSE inſtitutionum medicarum ab HERM. BOERHAAVIO digeſtarum §phos 737-744 commentatur Lipſ. 4.

D. IOH. CHRISTOPH KÜHNST's *mediciniſches Gutachten von der ſo genannten Rindviehſeuche, derſelben Urſache, Praeſervation und Cur, auch was von der Ablederung des gefallenen Rindviehes zu halten ſey, mit etlichen Anmerkungen nebſt einer Vorrede eines vornehmen Rechtsgelehrten, Leipz.* 8.

L'Art de faire le Papier par M. DE LA LANDE. a Paris, fol. c. tab. aen. 14.

GEORG. AUG. LANGGUTH, Progr. de modeſtia ſternutantium medica. Witteberg. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. ſiſtens cauſas principaliores, quae efficiunt, quo minus in morbis curandis finis exoptatus ſemper obtineatur. Reſp. *Sam. Gottfr. Füſſel,* ibid. 4.

Hiſtoria medica biennalis morborum ruralium, qui a verno tempore anni 1759 vsque ad finem hyemis anni 1761 Laxenburgi et in vicinis vndique oppidis pagisque dominati ſunt; complectens memorabilem rarioremque febrium intermittentium et de earum genere remittentium epidemiam auctore FRANC. IOSEPH. LAUTTER. Vindob. 8.

MARTIN. FROBENIUS LEDERMÜLLERS *Microſcopiſche Gemüths- und Augenergötzung: beſtehend in ein hundert nach der Natur gezeichneten und mit Farben erleuchteten Kupfertafeln, ſamt deren Erklärung Nürnberg*) 4.

Cadmiologia, *oder Geſchichte des Farben Kobolds nach ſeinen Namen, Arten, Lagerſtädten, darbey brechenden Metallen, Mineralien, Erzten und Steinen, wie auch deſſen Verhältniſs nach der Probierkunſt, deſſen Gebrauch und andern dabey vorfallenden Umſtänden; nebſt Beſchreibung derer darzu gehörigen Oefen, Maſchinen und Arbeiten, theils aus andern Schriften, gröſstentheils aber aus eigner Erfahrung und ſorgfältig angeſtellten Verſuchen und Wahrnehmungen zuſammengetragen und mit denen nöthigen Kupfern erläutert von* IOH. GOTTLOB LEHMANN, *Erſter Theil. Königsberg.* 4.

Eiusd. *Probierkunſt. Berlin.* 8.

Eiusd. *Phyſicaliſch-chymiſche Schriften, als eine Fortſetzung der Probierkunſt*, ibid. 8.

PETR. ANT. LEPY, Quaeſt. med. an bis in die cibari praeſtet, quam ſemel? aff. Reſp. *Simon Vacher.* Pariſiis, 4.

IOAN. LETCH, tentamen medicum de haemorrhoidibus, Lugd. Bat. 4.

L'Art des Accouchemens démontré par des principes de Phyſique et de Mechanique, pour ſervir d' introduction et de baſe a des Leçons particuliére par

par M. ANDRE LEVRET. Seconde Edition corrigée et conſiderablement augmentée tant dans leCorps de l'Ouvrage,que dans le Supplément avec addition de deux nouvelles planches et d'un abrégé du ſentiment de l' Auteur ſur les aphoriſmes DE MAURICEAU. à Paris. 8 mai.

Herrn LEVRETS *Wahrnehmungen von den Urſachen und Zufällen vieler ſchwerer Geburten. Mit Anmerkungen über die bishero vorgeſchlagenen und angewandten Mittel dieſelben zu enden; nebſt einigen neuen Mitteln dazu viel leichter zu gelangen. Zweyter Band, herausgegeben und mit Kupfertafeln vermehrt von D.* IOH. IULIUS WALLBAUM. *Lübck u. Altona,* 8.

An Experimental Hiſtory of the Materia medica; or of the Natural and Artificial Subſtances made uſe of in Medicine; containing a compendious Vieuw of their Natural Hiſtory, an Account of their Pharmaceutic Properties, and an Eſtimate of their Medicinal Powers, ſo far as they can be aſcertained by Experience, or by rational Induction from their ſenſible Qualities; by WILLIAM LEWIS, M. B. F. R. S. London, 4 mai.

FRID. WILH. a LEYSER flora Halenſis exhibens plantas, circa Halam Salicam creſcentes, ſecundum ſyſtema ſexuale Linnaeanum diſtributas. Hal. 8.

Précis de la Médécine Pratique; contenant l' hiſtoire des Maladies, avec des obſervations ſur les pointss les plus interreſſans par M. LIEUTAUD. Nouvelle edition. a Paris, 8.

Diſſertation de IEAN. PHILIP. DE LIMBOURG ſur les Affinités Chymiques, qui a remporté le Prix de Phyſique de l'an. 1758 quant a la partie chymique au Iugement de l' Academie Royale des Sçiences, Belles Lettres et Arts de Rouen, a Liege, 12.

CAR. LINNAEVS, Diſſ. in qua potus coffeae leuiter adumbratur, Reſp. *Henr, Sparſchuch.* Vpſal. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. Diaeta acidularis, Reſp. *Eric. Vigelio* ibid. 4.

I. L. L. LÖSEKENS *Therapia ſpecialis* interna: *oder gründliche Anweiſung zur Erkänntniſs und Cur der innerlichen Krankheiten 1ſter Theil, welcher die Lehren von den einfachen und zuſammengeſetzten Krankheiten, die den ganzen Leib befallen, in ſich enthält. 2ter Theil, welcher die Lehren von den Mängeln des Kopfs und der Bruſt enthält. Dresd. u. Warſchau,* 8.

Eiusd. *Neue und ſeltene anatomiſch-chirurgiſch medicinische Wahrnehmungen mit Kupferſtichen erläutert, Berlin.* 8.

Di TITO LUCRETIO CARO della Natura Libri 6 Tradotti da ALESSANDRO MARCHETTI Tom. I. II. in Londra, 12.

CHRIST. GOTTL. LUDWIG. Progr. de vita molli cauſa debilitatis in morbis, Lipſiae. 4.

Zufällige Gedanken auf was Art einem groſsen Herrn in foro medico *und was die Geſundheit einer Unterthanen betrift, Nützliches in ſeinem Lande könnte angegeben werden, entworfen von D. C. G. M.* *** *Königsberg,* 4.

Dell' Inoculazione del Vajuolo. Trattato iſtorico, politico, fiſico, morale di SAVERIO MANETTI, in Firenze, 4.

ANDR. SIEGM. MARGGRAFS *chymiſche Schriften. Erſter Theil. Berlin,* 8. *m. K.*

Elemens des Sciences et des Arts litteraires, traduits de l'Anglois de BENIAMIN MARTIN, a Paris. 12. Voll. 3. (*In ſecundo volumine, praeter hiſtoriam et philoſophiam, phyſiologia, et in tertio botanica, anatomia pharmacia et oeconomia traditur*).

ANTONII MATANI, Piſtorienſis, in Acad. Piſana P. Prof. ſoc. Monspell. Sod. de aneurismaticis prae-

praecordiorum morbis, animaduerſiones; editio italica ſecunda correctior et auctior. Liburni, 4.

Conſpectus hiſtoriae medicorum chronologicus in vſum praelectionum academicarum confectus a GEORG MATTHIAE. Goetting. 8.

Het XIX Claſſe van de Genera plantarum van de Heer CAR. LINNAEUS Syngeneſia genaamt, opgeheldert en vermeerdert. Mitsgaders een berigt van een Nieuw-Botanisch Stuk, aangande het leeren kennen der Planten kort na hunne Geboorte of Uitſpruiting uyt hun Zaad. Als meede de Beſchryving en Afbeelding van een zeldzame en zonderlinge Zee-Plant, door DAVID MEEZE, Hovenier in de Kruidt-tuin aan Frieslands Hooge Shole te Franeker, te Leeuward. 8mai. c. 8. tab aen.

IOAN. HENRIC. MEINCKE, Diſſ. inaug. de oeconomia foetus in vtero humano Trai. ad Rhen. 4.

SALOM. THEOPH. DE MEZA, Med. Hafn armamentarium medicum ſ. materia medica, quo adducuntur omnia ſuppellectilia medica ex tribus regnis petita nec non chemica praeparata cum variis raris et curioſis et huc vsque ignotis Hafn. 8.

PAUL. H. G. MOEHRINGII hiſtoriae medicinales, iunctis fere vbique corollariis praxin medicam illuſtrantibus. Amſtelod. 8. c. tab. aen.

CHRIST. MOLINARII epiſtola ad Cl. virum ANT. STOERK, qua mulieris a ſcirrho curatae hiſtoria exponitur. Viennae. 8.

Herrn ALEX. MONRO'S, *des Aeltern, Knochenlehre, nach der Ausgabe des Herrn* SUE *überſetzt, und mit der ſechſten Engliſchen Ausgabe ſorgfältig verglichen, nebſt der Nervenlehre eben dieſes Verfaſſers und einer Erklärung von der abwechſelnden Bewegung des Herzens, wie auch einer Beſchreibung des menſchlichen Milchſaftbehälters und der Milchſaftröhre,*

aus dem Engliſchen überſetzt und mit nöthigen Regiſter verſehen durch CARL CHRISTIAN KRAUSE. *Leipz.* 8.

PETRI VAN MUSSCHENBROEK elementa phyſicae, quibus nunc primum, in gratiam ſtudioſae iuuentutis, accedunt vbique auctaria quamplurima, frequentiſſimae annotationes, diſputatio phyſico-hiſtorica de rerum corporearum origine ac demum de rebus coeleſtibus tractatus, opera et ſtudio ANTONII GENUENSIS. Editio tertia Veneta, tabulis aeneis ornata, Tom. I. II. Venetiis, 8. Voll. 2.

ALEXANDR. NAHUYS, tractatus chemicus continens noua quaedam experimenta cum baſi ſalis marini, nitri et aluminis. Pars I. adiecta eſt eiusdem Auctoris oratio de quaeſtione: vtrum vroſcopus ex ſola vrinae inſpectione morbos quorumuis aegrotantium rite detegere iisque ex arte mederi poſſit. Amſtelod. 8.

Trattato chirurgico di ANGELO NANNONI ſopra la ſemplicita del medicare i mali d'attenenza della Chirurgia. In queſto Trattato, come nel reſtante del libro ſi trovano riunite molte e varie eſperienze, oſſervazioni, e ragionamenti, coſe tutte, che molto giovano per lo ſtabilimento del buon metodo di medicare mali appartenenti al Chirurgo, introdotto alla lettura del ſeguente Trattato con un diſcorſo fatto ſopra alcuni fatti ſeguiti dopo finita la ſtampa del preſente Libro. Tomo Primo, in Firenze. 4.

Phyſicaliſche Abhandlung von der goldnen Ader, welche ſowohl die Eigenſchaften, Wirkungen und Urſachen, als auch die Heilungsart derſelben in ſich faſſt zum allgemeinen Nutzen herausgegeben von D. ERNST IER. NEIFELD, *Züllichau.* 8.

ERN.

ERN. ANT. NICOLAI, Diſſ. inaug. de congeſtionibus. Reſp. *Ioan. Frider. Wilhelmi* Ienae 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. de pulſibus Reſp. *Iodoc. Ehrhart*, ibid. 4.

Eiusd. Progr. IV et vltimum exponens rationem ſtructurae quarundam auris partium. ibid. 4.

Eiusd. Progr. exhibens quaedam de cordis et arteriarum in ſanguinem actione. ibid. 4.

Eiusd. Progr. I. de cauſis pelluciditatis partium corporis humani praeſentis et ſublatae. ibid. 4.

ANDR. NUNN, Diſſ. inaug. de affectibus rheumatico-arthriticis ex emanſione menſium. Reſp. *Carol. Frider. Hauswald.* Erfordiae, 4.

Delle Acque di Recoaro, et delle Regole concernenti il loco uſo: Diſſertazione di HOR. MARIA PAGANI. in Vicenzia, 8.

PAULAE ANDR. PARENTI de doſibus medicamentorum liber ſingularis in ordinem alphabeti digeſtus, quo ex ſcriptoribus optimis et praxi fideliſſima pro diuerſa hominum aetate plerorumque tam ſimplicium, quam compoſitorum remediorum vſitata et legitima quantitas determinatur, cum praefatione HIERONYMI DAV. GAUBII, Editio tertia multo emendatior, Lugd. Batav. 8.

Eandem hanc libri huius editionem eodem anno Krauſe, bibliopola Viennenſis recudendam curauit Viennae, 8.

Idem liber, ab ipſo Auctore vero multum auctus eodem anno prodiit ſub hoc indice: Doſium tum ad ſimplicia, tum ad compoſita medicamenta ſpectantium index omnium, qui hactenus prodierint, locupletiſſime auctus et clariſſimorum Authorum eruditionibus cum chemicis tum botanicis et Galenicis nouiter ac longe exornatus, variisque humani corporis aetatibus accommodatus PAULI ANDREAE PARENTI, vna cum Antidotario chirur-

chirurgico in calce libri ab eodem excogitato, chirurgiae profeſſoribus elargito. Bononiae, 4.

Alia aucta huius libri editio eodem anno prodiit Venetiis, quae in ipſo indice eius vocatur Editio poſt duas Bononienſes prima Veneta. 4.

Dictionnaire de Phyſique, dedié a M. le Duc de BERRY par le P. AIME HENRI PAULIAN. à Avignon. 4. c. f. Voll. 3.

Conjectures nouvelles ſur les cauſes phyſiques des phenomenes électriques pour ſervir de nouveau Proſpectus au Grand Dictionnaire de Phyſique par le P. AIM. HENR. PAULIAN. à Avignon. 4.

MICH. PERRIER, Diſſ. de bradyſpermatiſmo. Monspelii, 4.

Extrait du nouveau Syſtême de Phyſique et d'Aſtronomie; ou du Syſtêm Electrique de l'Univers de M. DE LA PERRIERE, Chevalier-Seigneur DE ROIFFE a Paris, 12.

CARL PETERSEN Diſſ. om Metallernes calcinationer i Eld. Vpſal.

Bibliotheque choiſie de Médécine, tirée des ouvrages periodiques tant françois qu' etrangeres avec pluſieurs Piéces rares et des Remarques utiles et curieuſes, avec un très-grand nombre des figures gravées en taille douce; par M. PLANQUE. a Paris, 4. Voll. 6. (*Duplici in forma vno eodemque tempore hic prodiit liber, in quarta nimirum et in duodecima, vt appellant: numerus itaque voluminum diſpar eſt, in quarta quippe forma ſex tantum, in duodecima vero duodeuiginti iam proſtant volumina*).

ANTON. GUIL. PLAZ. Progr. de natura plantas muniente. Lipſiae, 4.

Inſecta muſaei Graecenſis, quae in ordines, genera et ſpecies iuxta ſyſtema naturae CAROLI LINNAEI digeſſit NIC. PODA. Graecii. 8.

Infor-

Infortuni del Vajuolo e methodo di andarne al riparo, opera del Conte SILVESTRO ANTONIO PONTICELLI, in Parma, 8.

IOH. HEINR. POTT *phyſicaliſch chymiſche Abhandlung von dem Urinſalze und deſſen weitläuftigen Anwendung, nebſt einem neuen apologetiſchen Anhange, 2te Auflage. Berlin.* 4.

Eiusd. *wichtige und ganz neue phyſicaliſch chymiſche Materien mit vielen Experimenten ausgeführet, ſamt einer chymiſchen Zerlegung der Vorwürfe und Beſchuldigungen. die ihm der Herr Bergrath von Juſti in dem 2ten Theile ſeiner chymiſchen Schriften zur Laſt legen will.* ibid. 4.

Cl. viro D. FRANCISCO SERAO in Reg. Neapolitana Vniuerſitate Pub. Med. Profeſſori D. CAESAR POZZI, P. Matthes. Profeſſor. Romae, 4. (*Perſtringuntur, in hac epiſtola experimenta a Cl.* DE TURRE *capta, de figura particularum ſanguinis*).

Obſervations on the Diſeaſes of the Army by JOHN PRINGLE. The third Edition enlarged, London. 8.

IOSEPHI QUARIN tentamina de cicuta. Vienn. 8.

FRID. LUDGV. ALBERT. RAUCH, Diſſ. inaug. de haemoptyſi. Argentor. 4.

La Fabrique des Ancres par M. DE REAUMUR, à Paris fol. c. tab. aen.

L'Art de l'Epinglier par le même. ibid. fol. c. tab. aen.

HENR. IOSEPH. REGAE tractatus duo de vrinis. Prior Quaeſtio Quodlibetica, an vlla ſcientiae medicae inueſtigatione, aut experimento, quispiam poſſit ex ſola vrinarum inſpectione morborum naturam ad medelam dignoſcere? Alter de vrinis vt ſigno: In quo ordinarius et naturalis hominis ſani vrinae ad pectus eiusdemque ab eo mutatae conſtitutio morbi tempore proponitur, in

cauſas

cauſas inquiritur et quid ſingulae variationes indicent, tam ex veterum, potiſſimum HIPPOCRATIS quam recentiorum obſeruatione exponitur. Frf. ad Moen. 8.

D. REINHARDS *verletzte Leber. Glogau*, 8.

ANT. RELHAN'S ſhort Hiſtory of Brighthelmſton with Remarks on its air and analyſis of its water, particularly of an uncommon minerale one by IOHNSTOHN. London, 8 maior.

CLAUD. ANTON. RENARD, Quaeſt. med. an litteratis vita coelebs? aff. Reſp. *Lud, Gilbert. Boyrot de Ioncheres.* Pariſiis, 4.

GASPARDUS IOANNES RENE, Quaeſtiones medicae duodecim pro regia cathedra vacante defenſae. Monspelii, 4.

MATTHIAS RICHEVILLE, Diſſ. inaug. an, vt ſaepius chronicorum officina ventriculus, ita et acutorum fomes? Trai. ad Rhen. 4.

GEORG. GOTTL. RICHTER. Progr. de antiquitate et ſalubritate victus animalis, Goett. 4.

COLLINE ROBERTSONE, Diſſ. inaug. de expuitione ſanguinis e pulmonibus editi. Trai. ad Rh. 4.

NICOL. LE ROY DE S. AIGNAN Quaeſt. med. an a perito Χημείας medico, quam plurima ὑγείας praecepta ſalubriora, certiora dentur? aff. Reſp. *Cosma Aug. Lezurier*, Pariſiis, 4.

A methodical Synopſis of Mineral Waters by RUTTY, London. 4.

AUG. SCHARSCHMIDTS *Nachrichten von dem Geſundbrunnen bey Freyenwalde. Berlin*, 8.

Der wunderbare und vielleicht in der Natur noch nie erſchienene Eulenzwitter, nebſt der Baumraupe, aus welcher derſelbe entſtanden, und welche vor einigen Jahren an vielen Orten Sachſens überaus groſſen Schaden gethan hat, beſchrieben und mit einigen auf die Natur dieſer Raupen ſich gründende Vorſchlägen

ſie

ſie am leichteſten zu verringern und am ſicherſten auszurotten, begleitet von IAC. CHRIST. SCHAEFFER. *Nebſt einer Kupfertafel mit ausgemahlten Abbildungen. Regensburg,* 4.

Eiusd. piſcium Bauarico - Ratisbonenſium pentas, cum tabulis 4. aere inciſis icones, coloribus ſuis diſtinctas, exhibentibus. ibid. 4.

Eiusd. icones et deſcriptio fungorum quorundam ſingularium et memorabilium; ſimul fungorum Bauariae icones, natiuis coloribus expreſſae, editioni iam paratae, propediem euulgandae denuntiantur. Ratisbonae, 4.

Idem libellus eodem anno Germanice quoque prodiit.

IOAN. PHILIP. BONAVENT. SCHALLER, Diſſ. inaug. de ialappa. Argentor. 4.

D. G. SCHREBERS *Sammlung verſchiedener Schriften, welche in die oekonomiſche Policey und Cameralwiſſenſchaften einſchlagen. 7 u. 8ter Theil, Halle,* 8. *m. K.*

IO. HENRIC. SCHÜTTEI Oryctographia Ienenſis ſiue foſſilium et mineralium in agro Ienenſi breuiſſima deſcriptio etc. quam reuidit, nonnulla praefatus eſt, adnotationes ſubiecit CHRIST. VALENT. MERCKELIUS. Editio altera renouata, Ien. 8.

IOAN. ANT. SCOPOLI, Ph. et Med. D. S. R. I. et C. M. Montanae Ciuitatis Phyſici de hydrargyro Idrienſi tentamina phyſico-chemico-medica 1) de minera hydrargyri 2) de vitriolo Idrienſi, 3) de morbis foſſarum hydrargyri. Venetiis, 8.

GEORG. FR. SIGWART. Diſſ. inaug. de hydrope vteri grauidi, Reſp. *Georg. Bern. Bilfinger*, Tubing. 4.

GEORG

GEORG. FR. SIGWART. Diſſ. inaug. de exploratione per tactum vtiliſſima et ſumme neceſſaria artis obſtetriciae enchireſi. Reſp. *Ioh. Iac. Manner.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. inaug. medicinae dynamicae ſpecimen IV ſiſtens. Reſp. *Chriſt. Conrad. Köhlreuter.* ib. 4.

The Family Phyſician: Being a Collection of uſeful Family Remedies. Together with Plain and Full Directions for Adminiſtering them, and properly Nurſing the Sick, where the Advice of a Phyſician is difficult to be procured. To which is added a ſhort Account of thoſe Caſes in which Bleeding and Bliſters are really ſerviceable: by HUGH SMITH. The third Edition with Additions. London. 4.

FRID. SNIP, Diſſ. de lithotomia ſ. calculi ſectione. Amſtelod. 8.

IOH. FRIEDR. SOELEMANNS *Einleitung in die Pharmaceutik und pharmaceutiſchen Benennungen, für Anfänger der Apothekerkunſt und Chirurgie, durchgeſehen und verbeſſert von D.* IOH. ERH. TRAMPEL. *Lemgo.* 8.

IOH. NICOL. SPACH. Diſſ. inaug. caſum ſarcohydroceles exhibens. Argent. 4.

IAC. REINB. SPIELMANN, Diſſ. de hydrargyri praeparatorum internorum in ſanguinem effectibus. Reſp. *Ioan. Frider. Ehrmann.* ibid. 4.

FRANZ ANTON VON STEINBERG *gründliche Nachricht von dem in Ienner-Crain liegende Czirknützer See, worinnen alle Seltenheiten deſſelben beſchrieben, wie nämlich in einem Iahre bey An- und Auslauf jährlich in ſolchem gefiſchet, gejaget und eingeärndtet, Heu und Stroh eingebracht, von den darauf wohnenden die Oeconomie beſorget werde.* mit 35 *Kupfern. Grätz.* 4.

I. G. STOCKAR DE NEUFORN tractatus chemico-medicus de ſuccino in genere, nec non ſpeciatim de eo, quod nuper in agris Wisholzenſibus effoſſum eſt, in quo per tentamina chemica natura ſuccini ſuccincte examinatur, atque auctorum de eo opiniones inueſtigantur atque examinantur. Lugd. Bat. 8.

ANTONII STOERCK annus medicus ſecundus, quo ſiſtuntur obſeruationes circa morbos acutos et chronicos, adiiciunturque eorum curationes et quaedam anatomicae cadauerum ſectiones. Vindobonae. 8.

Eiusd. libellus ſecundus, quo demonſtratur, cicutam non ſolum vſu interno tutiſſime exhiberi, ſed et eſſe ſimul remedium valde vtile in multis morbis, qui huc vsque curatu impoſſibiles dicebantur, ibid. 8.

Eiusd. Supplementum neceſſarium de cicuta, vbi ſimul iungitur cicutae imago aere exeuſa, ibid. 8.

Eiusd. *prioris de cicuta libelli hoc anno altera prodiit editio*, ibid. 8.

Idem *libellus gallice redditus editus eſt*, ibid. 8. Voll. 3.

Land brukets rätta Högd uti rön och machiner af MAGN. STRIDTSBERG, Stockholm. 8 min.

Traité des Bandages et des Appareils; avec un Deſcription abbrégé des Brayers ou Bandages et de pluſieurs Machines propres à differentes Maladies par M. SUE. Seconde Edition, a Paris, 12.

Die Kennzeichen der Inſekten nach Anleitung des Ritters CARL LINNAEUS *durch 24 Kupfertafeln erläutert und mit derſelben natürlichen Geſchichte begleitet von* I. H. SULZER, *mit einer Vorrede des Herrn* IOHANNIS GESNERS, *Zürich*, 4.

Deſcription abrégée des Maladies, qui regnent le plus communement dans les Armées avec la methode

de les traiter; par M. VAN SWIETEN. a Amſterd. 12.

Diario dell inneſta del Vajuolo fatto ne due figli del D. TADINI nel meſe di Maggio 1761 in Milano.

CAR. IO. SIGISM. THIEL, Diſſ. inaug. de ſingultu, Goett. 4.

FRID. LUD. THIEL, Diſſ. inaug. de curatione morborum artificiali per vlcera. ibid. 4.

IO. LE THIEULLIER Quaeſt. med. vtrum omnibus in morbis natura coctiones moliatur? aff. Reſp. *Aug. Roux.* Pariſiis, 4.

Nob Illuſtriſſimo ALB. V. HALLERO, Soc. R. Sc. Goett. Praeſ. de variolis, apoplexia et hydrope, s. A. D. TISSOT. Lauſannae, 8,

Avis au Peuple ſur ſa Santé. avec des Remedes pour ſe conſerver par M. TISSOT. *ibid.* 8.

De methodo medendi variolis hactenus cognita, ſaepe inſufficiente, magno pro inoculatione argumento, diſſertatio epiſtolaris ad Cl. D. B. CASP. SULZERUM exarata a D. BALTH. LUD. TRALLES. Vratislauiae. 8.

ANDR. GOTTFR. TRETZELIUS, Diſſ. inaug. de inſigni et praeſtantiſſimo vſu corticis peruuiani in medicina. Altdorf. 4.

— TRIBOULET, Quaeſt. med. vtrum ſit ſecanda vena in indigeſtione. Duaci.

DAN. WILH. TRILLER, Diſſ. inaug. de tabaci ptarmici abuſu ceu atrocis affectus ventriculi aliorumque morborum cauſa. Reſp. *Aug. Lud. Vnwürde,* Witteberg. 4.

H. G. N. TROSCHEL, *nothwendige Nachricht von den wahrhaften Böhmiſchen Bitterwaſſer Saydſchützer Urſprungs aus dem Hochbetſcher Berge. Leitmeritz.* S.

IOH. FRID. TÜNZEL, de vita ruſtica, ruſticaeque rei ſcriptis eccleſiarum paſtoribus rure degentibus commendandis. Brunſw. 4.

Me-

Memoires ſur les Defrichemens par M. le Marq. DE TURBILLY, a Paris 12.

Praeclariſſimo viro Abbati NOLLETO, IO. MARIA DE TURRE S. P. Neapoli. 8. c. 2 tab. aen. (*Agitur in his literis de particularum ſanguinis figura*).

Nouveaux ſyſteme du Microcosme ou Traité de la Nature de l'Homme; dans laquelle on explique la cauſe du Mouvement des fluides, le principe de la vie, du ſang et des humeurs, la generation et les autres operations des parties du corps humain par le Sr. DE TYMOGNE, a la Haye. 8. c. f.

PAULI VALCARENGHI, Com. Eq. Prim. Prof. Med. Ticin. de praecipuis febribus ſpecimen practicum ad VINCENTIUM, filium. Cremonae. 4.

Minéralogie, ou Nouvelle Expoſition du Regne Mineral. Ouvrage dans le quel on a tâché de ranger dans l'ordre le plus naturel les Individues de Regne et où l'on expoſe leurs propriétés et uſages méchaniques, avec un Dictionnaire Nomenclateur et des Tables ſynoptiques par M. VALMONT DE BOMARE. Tome Premiere, a Paris. 8.

DOMINICI VANDELLI de thermis agri Patauini: accedit bibliotheca hydrographica et apologia contra HALLERUM. Patauii, 4 mai. c. tab. aen.

Iournal de Medecine, Chirurgie, Pharmacie etc. par M. VANDERMONDE Ianvier — Decembr. 1761 Tome XIV. XV. a Paris 8. Voll. 2.

DAVID VASSE, Quaeſt. med. an pueri bene mane cibandi? aff. Reſp. *Carol. Salin.* ibid. 4.

MICHAEL LUD. VERNAYE, Quaeſt. med. an poſt longas defatigationes, ſubito inſtituta vita deſes periculoſa? aff Reſp. *Nicol. Iean-roy*, ibid. 4.

EMAN. MAURIT. DU VERNEY, Quaeſt. med. an ſudare tutius, quam algere? aff. Reſp. *Hugo Gauthier*, ibid. 4.

Dell' Arte Oſtetricia, Trattato di GIUSEPPE VESPA in Firenze, 4.

Commentatio phyſiologica, qua foetum in vtero non liquore amnii, ſed ſanguine, per venam vmbilicalem aduecto, nutriri oſtenditur a IOH. HERM. VOGEL, Goett. 4.

RUD. AUGUSTIN VOGELS *neue mediciniſche Bibliothek. Des vierten Bandes, fünftes Stück.* ibid. 8.

Das Steinreich ſyſtematiſch entworfen von IOH. ERNST IMMANUEL WALCH, *der Beredſamkeit und Dichtk. ord öffentl. Lehrer auf der Univ. zu Iena, Halle, 8. m. K.*

IOH. GOTTSCHALK WALLERIUS, *Phyſiſche Chymie. 1ſter Theil. Aus dem Schwediſchen überſetzt. Gotha, 8 m. K.*

Eiusd. Diſſ. analyſin et ſyntheſin pulueris laxantis d'AILHAUD ſiſtens. Reſp. *Petr. Chriſtoph. Schulz.* Vpſaliae, 4.

Eiusd. Diſſ. qua dubia quaedam, contra transmutationem aquarum mota, refelluntur. Reſp. *Iac. Wohlſtröm.* Holmiae, 4.

Eiusd. Diſſ. de principiis corporum, Reſp. *Er. Schoenſtedt* Vpſal. 4.

Eiusd. Diſſ Agriculturae fundamenta chemica (*latine et ſuecice*) Reſp. *Guſt, Adolph. Gyllenborg*, Comes. ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. om Guld och Silfver - ſkedning. Reſp. *Car. Henr. Flintberg*, ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. de origine oleorum in vegetabilibus. Reſp. *Georg. Rothmann.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. an interitus mundi quaedam indicia in globo terraqueo ſint obuia? Reſp. *Nic. Ion. Bredberg.* Holm, 4.

Eiusd. Diſſ. de incrementis montium dubiis. Reſp. *Petr. Iac. Friſendahl.* Vpſal. 4.

IOAN. GOTSCH. WALLERIUS, Diſſ. de inſulis natantibus. Reſp. *Ioh. Brolin.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. de mutata facie telluris. Reſp. *Eric. Sv. Wageniu.* Strogneſiae. 4.

Eiusd. Diſſ. de tellure olim per ignem fluida. Reſp. *Ioan. Murberg.* Vpſal. 4.

Eiusd. Diſſ. de origine fontium. Reſp *Sven. Weſtphal.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. Animaduerſiones chemicae ad ictum fulminis in arce regia Vpſalienſi d. 24 Aug. 1760 (*latine et ſuecice*). Reſp. *Car. Petr. Wibom.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. om metallernes calcinationes i eld. Reſp *Car. Peterſen.* Holmiae. 4.

Eiusd. Diſſ. de diluuio vniuerſali. Reſp. *Aeſtan Petr. Harlin.* Vpſal. 4.

Eiusd. Diſſ. de vegetatione ſeminum vegetabilium per mortem. Reſp. *Mich. Henr. Ottin.* ibid. 4.

Eiusd. Diſſ. de indole aquae mutabili. Reſp. *Nicol. Schwarz.* Holm. 4.

C. L. WALTHERS *ſonderbare Anmerkungen, welche ſowohl in der Medicin, Anatomie, als Chirurgie vorfallen. Nürnberg.* 8. *m. K.*

The Life and Literary Remains of RALPH. BATHURST by THOM. WARTON. London, 8. (*Continentur varia ſcripta medica, ex quibus eminent tres praelectiones de reſpiratione habitae*).

IO. NIC. WEISIUS, Diſſ. ſiſtens hiſtoriam partus impediti ex membrana tendinoſa os vteri internum arctante. Reſp. *Andr. Gottfr. Tretzelius.* Altdorf. 4.

ANDR. WESTPHAL, Diſſ. ſiſtens ſuccinctas aliquas animaduerſiones medicas circa potiora quaedam momenta in paſſione optimi maximi ſeruatoris occurrentia. Reſp. *Tim. Chriſt. Guil. Overkamp.* Gryphiswald. 4.

Phyſiological Eſſays, containing, 1) an Inquiry in to the Cauſes which promote the Circulation of the Fluids in the very Small Veſſels of Animals. 2) Obſervations on the Senſibility and Irritability of the Parts of Men and other Animals; occaſioned by M. de HALLER's late Treatiſe on theſe Subjects. The ſecond Edition, corrected and enlarged. With an Appendix, containing an Answer to M de HALLER's Remarks in the 4th Volume of the *Memoires ſur les parties ſenſibles et irritables*. By ROBERT WHYTT. M. D. F. R. S. etc. Edinburgh. 8.

An Eſſay on the Virtues of Lime-Water and Soap in the Cure of the Stone. The third Edition corrected and enlarged with an Appendix, containing the Caſes of Lord WALPOLE, the Bishop of Landaff, WILLIAM HAY Esq. M, L. TREVIGAR. etc. by ROBERT WHYTT. ibid. 8.

10. GOTTFR. WOLFIUS, Diſſ. inaug. de balſamis vitae, Altdorf. 4.

Della Cura de Bambini attacati della rachitide. trattato di GIOV. EVERARD. ZEVIANI, in Verona. 4.

Eiusd. Trattato del flato a favore degl' Ipocondriaci. *ibid.* 4 min.

Contenta in hac parte.

1. Noui Commentarii Academiae Scientiarum Imperialis Petropolitanae, Tom. VII et VIII. p. 575

2. BRISSON Ornithologia ſ. ſynopſis methodica auium Tom. I ad VI p. 591

3. Hiſtoire abregée des Inſectes qui ſe trouvent aux environs de Paris, Tom. I et II p. 612

4. BERTRAND Memoires ſur la ſtructure interieure de la Terre p. 619

5. BALLEXSERD Diſſ. ſur l' education phyſique des enfans p. 626

6. MEESE Plantarum rudimenta p 638

7. OOSTERDYK. Diſſ. de Aceto p 642

8. VANDERMONDE Iournal de Medecine, Chirurgie, Pharmacie cet. p. 644

9. FABRICII Enumeratio methodica plantarum horti medici Helmſtadienſis. Editio ſecunda p. 664

10. RUSSEL Diſſertation on the Uſe of Sea Waters in the Diſeaſes of the Glands p. 670

11. MORGAGNI de ſede et cauſis morborum per Anatomen indagatis, Libri V p. 677

12. Actorum Academiae Electoralis Moguntinae ſcientiarum vtilium, quae Erfordiae eſt. Tom. II. p. 694

13. Noua phyſico-medica p. 713

14. Continuatio indicis ſcriptorum phyſico medicorum, quae anno 1761 prodierunt p. 727

INDEX.

A.

Abdominalia viſcera, circa ea varia obſeruata 306 ſq. eorum ſitus perverſus et mala conformatio 707 ſq.

Ablactationis infantum tempus 414

Abſorptio, quibus vaſis fiat 283 ſeqq.

Acephalorum conſideratio 338

Acetum quid 642. parandi modus eiusque natura 643. aceti vini vſus in hydrophobia 720

Achillis tendinis disrupti ſanatio 130

Acida, opii antidotum 120. acidi vitriolici cum aliis corporibus coniuncti ſeparatio 271

Aconiti eiusque extracti vſus et effectus in variis morbis 239

Acta Heluetica Vol. IV. 313

Acus noua declinatoria 579. noua triquetra ad perforandum hydrocephalum apta 267

Acutorum morborum ſigna ex diſcrimine ſoni pectoris diſcuſſi deſumenda 59

Aduſtio vulnerum ſclopetariorum 268

Aer, quatenus vegetationem promouet 144

Aerugo cupri pendet a ſulphure cupri 211

Aeſchynomenes americanae deſcriptio 587

Aggeres exſtruendi et aquam iis arcendi ratio 138

Agriculturae fundamenta chemica 139 ſeqq.

Agros pinguefaciendi modus 151

Albinus, Bernh. Siegfr. Regiae ſcientiar. ſocietatis Londin. ſocius. 718. de ſceleto humano liber. 473

Alcali volatilis vſus in rabie. 658

Alſton, Car. vita, obitus et ſcripta 556 ſqq.

Alui obſtructio incurabilis 262

Amadou, fungi vſus ad ſiſtendam haemorrhagiam 653

Ambroſina, nouum plantae genus 539

Americae quadrupeda indigena 454. partis, Kamtſchadaliae proximae deſcriptio 16

Ammoniacum ſalem, parandi modus 17. 671. huius vis potulenta refrigerans 391

Amputatio, femoris ſpontanea 246. huius in articulo difficultates et poſſibilitas 251 ſq. eam in articulo inſtituendi modus 253 ſq.

Amygdala marina, concha 49

Anatomia artificialis a virgine *Biheron* praeparata 254

Anecdotes de Medecine 53

Aneu-

Aneurysma verum, ſponte ſanatum 649. arteriae ſpermaticae et ſcrotum inde ſcirrhoſum factum 649. arteriae ſubclauiae enorme 653. aneuryſmate defunctorum ſectio 688 ſq.
Anguillae maſſae farinaceae aceſcentis microſcopio obſeruatae 531
Animae ſedis disquiſitio 341
Animalcula iuſculi carnis microſcopio obſeruata 531. marina aquae innatantia in littoribus Belgicis obvia 315
Animalia Americae indigena 454. orbi antiquo indigena 452. orbi vtrique communia 456. animalium in Belgio habitantium Centuriae duae 325
Anthoporita ſ. Anthopora petrefacta, quid? 321
Anus, ad illum excreſcentiae peculiaris hiſtoria 530
Aphronitri examen chemicum 703
Apis foetus ſuos foliis inuolutos in ligno putrido abſcondens 34
Apoplexiae diſtinctio 681. ea defunctorum ſectio ib.
Aqua, quatenus vegetationem promoueat 144. aquae elementaris forma 73. incondenſibilitatis, circa eandem experimenti Florentini fallaciae quaedam 65. vſus in doloribus ventriculi 57. calidae iniectionum in vterum vſus in retentione ſecundinarum 270. marinae vſus in morbis glandularum 670. experimenta circa eam inſtituta 671. eam edulcorandi artificium 358. aquae minerales magnae Britanniae 673. vitriolicae in inſula Mona 14
Arationis vſus eique aptum tempus 153
Arena, an ad foecundationem terrae conferat 149
Argi, Zoophyti deſcriptio 509
Argilla quid, et quatenus ad fertilitatem contribuat 146
Ariſarum potamogeti folio *Boccon.* 539
Arſenico demortui cadaueveris ſectio 693
Arteriarum ſtructura 393. irritabilitas, circa eam difficultates 82
Artificum morbus ſingularis 21
Asbeſtus in Gall. repertus 33
Aſcaridum hiſtoria phyſiologica 488. deſcriptio et ſtructura interna 490. varii motus et nutrimentum 491 ſq. generatio 492
de Aſch, Geo. in munere ſupremi Ruſſicorum exercituum Medici confirmatus 554
Aſcitis curatio et cum educta aqua inſtituta experimenta 266. mira criſi curatio 265. tartaro emetico curatio 267. venaeſectionibus et opio curatio 243. eum tractandi methodus 647. eo demortuorum ſectio 691

Aſellus maior hermaphroditus 312 ſq.
Aſinus marinus 50
Aſper verus, piſcis 277
Aſperuli piſcis deſcriptio 277
Aſtacorum character genericus 468. propagatio 469. chelarum reſtauratio 470. aſtaci Norvegici curioſi deſcriptio 314
Aſtruc, J. Traité des Maladies des femmes 213
Auditus organi deſcriptio 297
Auenbrugger, Leop. Inuentum nouum ex percuſſione thoracis humani vt ſigno, abſtruſos interni pectoris morbos detegendi 57
Auis a phaſiano et gallina Afric. prognata 33. auium ſynopſis method. 590 ſqq.
Auriculae cordis dextrae praeternaturalis dilatatio 268
Auris eiusque partium deſcriptio et vſus 297 ſeq.

B.

Ballexſerd Diſſ. ſur l'education phyſique des Enfans 626
Balneorum vſus 228. horum incommoda 229
Barberet ab Acad. Scient. et Artium Rothomagienſi praemium reportauit 552
Barometri ad inſtar, nautis inſeruituri, cuiusdam inſtrumenti deſcriptio 585
Baſſii, Ferd. Ambroſina, novum plantae genus 539
Baſteri, Jobi opuſcula ſubſeciua Liber III. 310. opuſcula ſubſeciua Tomi II. Liber I. 468
Bathonienſis fontis medicati deſcriptio et vſus 674
Baurenfeind, obitus 720
Belladonnae vſus internus in cancro mammae 645. 654. vſus in ſcirrho inteſtinorum 258. circa eius vſum inſtituta experimenta 259. tincturam parandi methodus eiusque vſus in cancro mammae 652. fructuum effectus funeſti 389. horum antidota ib.
Beltz, Vrban. ab Acad. Reg. Scient. Berolinenſi praemium reportauit 164
Berolinenſis Academiae Reg. Scient. theſis et praemium ad ann. 1764. et 1765. 164
Bertrand, Elie, Memoires ſur la ſtructure interieure de la Terre 619
Bezoar humanum 646
Bilguer, Jo. Vlr. *Anweiſung zur ausübenden Wundarzneykunſt in Feldlazarethen* 496
Boehmer, Phil. Adolph. Academiae Reg. Chirurg. Pariſienſis ſocius 166
Bohadſch, Jo. Bapt. de quibusdam animalibus marinis eorumque proprietatibus Liber 501
Boleti noua ſpecies 316
Boſe, Ern. Gottlob, Prof. Phyſiologiae ordin. Lipſienſis 168
Botanica expeditior in tabulis 279
Boyer Methode a ſuivre dans

dans le traitement des differentes maladies epidemiques, qui regnent dans la Generalité de Paris 493
Braſſicae chinenſis deſcriptio 587
Briſſon, A. D. Ornithologie Tome I.-VI. c. Supplem. 591 ſeqq. Regnum animale in IX Claſſes diſtributum auctius editum 612
Briſtolienſis aquae medicatae deſcriptio et vſus 674
Büchner, Andr. El. Reg. Scient. Societatis Lond. ſocius 165

C.

Cadaueris hominis ſubito demortui ſectio 660
Calculoſa maſſa in inteſtino colo equi reperta 31
Calculus inſignis ex veſica ſectionis ope extractus 262. ad calculi ſectionem lateralem inſtrumenti deſcriptio et vſus 653
Caloris vis vegetationem promouens 143. ſummi gradus ad certa fluida experimentis declarati 588 ſq.
Caluariae foramina horumque vſus 101 ſeq.
Calvet, Spirit Claud. Franc. Acad. Pariſ. Inſcriptionum et elegant. literarum correſpondens 166
Calx, an ad fertilitatem contribuat? 147. eam praeparandi, coquendi eaque vtendi modus 120 ſeq. eius varietates 207 ſeq. calcareae terrae varietates 207 ſeq.
Camphorae proprietates et noua vegetatio chymica, quae ope eiusdem fit 400 ſeq. vſus in mania 525. vis venena corrigens 30
Cancer mammae vſu belladonnae curatus 652
Cancri marini ad littus Ariminenſe 46. de iis obſervationes 471. eorundem duae ſpecies 471
Capitis vulneris cum cranio depreſſo curatio 533
Caracal, animal. 463
Carbonis foſſilis, *Bovey-Coal* dicti deſcriptio et origo 22 ſeq. analyſis chemica 24. cum eo inſtituta experimenta 43
Carcinomatis vteri natura et cura 222
Cardialgiae conuulſiuae curatio 645
Cariei oſſis pubis caſus 209
Carnis fruſtum e trachea egreſſum 256
Caro ab Acad. Scient. et Artium Rothomagienſi praemium decretum 552
Cartilaginum vaſa negantur 285
Caſia fructu nigro *Gmel.* 579
Catalepſis pediluuiis et frictione mercuriali curata 247
Catamenia qua ratione contingant 215 ſeq. horum diuerſi ſtatus 216. ſuppreſſio 217
Cauſticorum effectus in cadauera obſeruatus 269

Cellu-

Celluloſae membranae inſenſibilitas dubia reddita 82
Cera flaua pictorum vſui accommodata 705
Cereballi deſcriptio 331. a cerebro et medulla ſpinali differentia 338
Cerebri menſura, definitio et ſubſtantia 329 ſeqq. eius vaſa 333. ventriculorum vſus 342 hydrops 269
Cernuae, piſcis deſcriptio 277
Ceſto del mare, animalis deſcriptio 502 ſqq.
Chloroſis cauſa et curatio 217 ſeq.
Choreae S. Viti curatio 653
Chronicorum morborum cauſſae et ſigna ex ſono percuſſi thoracis ſumenda 60
Cicutae vſus externus chirurgicus 241 ſeqq. vſus internus ſalutaris 651. vſus in ſcirrho et carcinomate 659. 664. in morbis ſcrophuloſis 654. extractum parandi modus 230. eius doſis et effectus 236. huius vſus in amauroſi 234. in podagra ib. in obſtructione glandularum 231 ſeqq. in carcinomate ib. in variis morbis 232 ſeqq. 236
Cinnabaris, circa hanc experimenta chemica 706. eius effectus antiſpasmodicus 707
Claui hyſterici curatio 663
Cochleae punctatae geneſis 49
Colicae verminoſae curatio 270
Coma vigil. 647
Concha anomia plicata πολυλεπτογιγγλυμος petrificata 326. ſphaerica fluviatilis, alata, ex badio et nigro colore variegata 695. conchae minimae ad littus Ariminenſe 45
Conchyliorum characteres determinandi ratio 396
Congelationis phaenomena 72 ſeq.
Corallii ſpongioſi hiſtoria 582 ſq.
Cordis vaſa et motus 304 ſq. motus a voluntate pendens 56. irritabilitas quid? 85 ſq. circa hanc difficultates 82. harum ſolutio 89 ſqq. ſenſibilitas et difficultates circa eam 81
Cornua oborta ad femora plurium feminarum 654. eorundem in hominibus origo 304. cornua ammonis minima ad littus Ariminenſe 44
Cortuſae Matthioli deſcriptio 325
Cotyledonum plantae differentiae 637. ab iis methodus deſumta 638 ſqq.
Conguar, animal. 461
Crantz, Henr. Nepom. ſolutiones difficultatum circa cordis irritabilitatem 84 ſeqq.
Cretaria terra an ad fertilitatem contribuat? 147
Cucumerum ſucci vſus in vlcere pulmonum 527

Cutis eiusque glandularum descriptio 301

D.

Danicae societatis, iter in orientem facientis, plurima membra moriuntur 719
David, ab Acad. Reg. Chirurg. Parisiensi praemium reportauit 716
Delirii phrenitici curatio 663
Diarthrosis ossium, eiusque genera 475
van Doeveren, Gualt. Medic. theoret. et pract. chemiae et artis obstetriciae Prof. Groening. 357
Durae matris descriptio 332. motus, arteriae et nerui. 292 sq.
Duretus, Ludov. eius in elogium praemium constitutum 356
Duverney Oeuvres anatomiques 290
Dysenteriae ao. 1759 Suinfurti grassantis descriptio 524
Dysuriae, ex vlcere intestinali in vesicam peruio, in marasmum desinentis casus 323

E.

Eau de Luce vsus in rabie 658
Echinitae species singularis 326
Echinus s. Echinometra vulgaris aculeis nigris 48
Electrica experimenta 19. 36 seq.
Electricitatis effectus, in diuersis morbis 322. in membra frigore vlta et alio modo adfecta 710
Ellenberger de Zinnendorf, summus rerum medicarum atque chirurg. in exercitibus Regis Borussiae Praefectus et Consiliarius supremi Collegii Medicorum 358
Emeticorum vsus in morbis acutis grauidarum 661
Endemii morbi vrbis Jön Koeping eorumque caussae 194
Epiploenteroceles cum sphacelo et iactura partis intestini curatio 651
Epiploi monstrosi obseruatio 267
Epsomiensis fontis medicati eiusque salis descriptio et vsus 676
Eruca salicis lignum rodens 418. 421. eius historia naturalis 421. corpusculi diuisio 422. partium capitis exteriorum descriptio anatomica 423 seqq. exteriorum corporis partium microscopio obseruatarum descriptio 427 seqq. interiorum partium fabrica 430. musculorum descriptio 430 sq. cerebri, medullae spinalis, gangliorum, neruorumque descriptio 432 sq. vasorum aereorum descriptio 433 sq. cordis descriptio 435 sq. corpora reniformia 437. vasa granulosa 438. pars adiposa ib. canalis alimentarius 439 sqq.

vaſa bombycina 443. vaſa diſſoluentia 444 ſq. partes in capite contentae 445. mutatio in chryſalidem et phalaenam 421 ſq. 446
Euphorbii tincturae effectus eorumque curatio 29
Excreſcentia ad linguae radicem ligatura exſtirpata 645. gangraenoſa in capite membri virilis per ligaturam huius partis curata 127
Exfoliatio oſſium poſt 57 annos contuſionem capitis ſecuta 248 ſq.
Exoſtoſeos oſſis cylindrici noua ſpecies 648. monſtroſae deſcriptio 271

F.

Fabricii, Phil. Conr. Enumeratio methodica plantarum horti medici Helmſtadienſis 664
Febris putridae ſpasmodicae et rheumaticae caſus 316. catarrhalis cum vlcere pulmonis caſus ib. continuae in intermittentem anomalam transeuntis hiſtoria 655. proteiformis deſcriptio 656. putridae verminoſae cum delirio phrenitico curatio 657. febre hectica demortui ſectio 656
Felis ex india orientali deſcriptio 27
Femoris oſſis fractura ſola muſculorum actione producta 256. os vi externa luxatum 31. oſſis luxatio et repoſitio 35. vtriusque a cauſſa interna luxationis curatio 323 ſeq. ſpontanea amputatio 246. amputatio in articulo 211 ſqq.
Filicis maris radicis virtus foetum ex vtero expellendi 263
Fimbriae, animalis marini deſcriptio 507. an Zoophytum? 508
Fiſtulae ex adipe renum ortae curatio 124 ſeq.
Flagrorum vſus in obſtructione alui 56
Fluidi neruei, materies et natura 339 ſq. motus quotuplex 341. quatenus eſt cauſſa motus muſcularis 349 ſeq.
Fluidorum reſiſtentiae dilucidatio 584
Fluoris albi cauſſae et curatio 218
Foemina 9 annorum filiam peperit 320
Foetus ad 29 menſes in vtero geſtus et per abſceſſum eductus 662
Folia, eorum in plantis perfectioribus vſus 70 ſeq. an reſpirationi plantarum inſeruiant? 71
Forskal, obitus 720
Fractura, femoris ſola muſculorum actione producta. 256. oſſis humeri et memorabilis eius operatio 28 complicata humeri ad articulum cubiti eiusque curatio 663
Frænckiſche Sammlungen von Anmerkungen aus der Naturlehre, Arzneygelahrheit Oeco-

Oeconomie &c. 5ter und 6ter Band 521
Freyenwaldenſis agri et fontis deſcriptio 50 ſq. fontis analyſis chemica 52
Frigoris, effectus in inſtrumenta muſica 212 ſeq. ſummi gradus ad certa fluida experimentis declarati 588 ſeq.
Friis, Chriſt. Lodberg, Decanus Facult. med. Hafn. 357
Fulminis effectus nonnulli obſeruati 244 ſeq.
Furoris vterini cauſſae et curatio 219

G.

Gadus hermaphroditus 312
Ganglii in femore feminae exſtirpatio 257
Gangraenae abdominis curatio 261
Gardeniae, plantae deſcriptio 40
Gaubius, Hier. Dav. Societat. Reg. Scient. Londin. ſocius 718
Gehler, Jo. Car. Botanices Prof. Publ. extraord. Lipſ. 168
Gelu quomodo fiat, circa illud phaenomena 72
Genetta, animal. 467
Geoffroy iun. Hiſtoire des inſectes Tome I. et II. 612
Gerard, Lud. Flora Gallo-Prouincialis 402
Glacies an commotionem electricam transmittat 39
Glandulae, plantarum 399. cutaneae, harum in quinque ſpecies diſtinctio 301. glandulae in vagina vteri oſſeae factae obſeruatio 255. glandularum vaginalium deſcriptio 308
Glarea an ad foecundationem terrae conferat? 149
Glaux Rivini, eius propagatio et vſus 701
Globulus plumbeus diu poſt acceptum vulnus vomitu reiectus 522
de Gorter, Jo. obitus 171 memoria 361 ſeqq. ſcripta 371
Gottingenſis Acad. Reg. Scient. theſis ad ann. 1764. 355
Gouan, Ant. Hortus Regius Monſpelienſis 154. ſeqq.
Grauiditatis ſignum peculiare 260
Gronouii, Jo. Frid. obitus 171. memoria et ſcripta 721.
Guſtus organi deſcriptio 300
Gymnoti tremuli deſcriptio et experimenta cum eo inſtituta 314

H.

Haemoptoſeos caſus ſingularis et curatio 20 ſeq.
de Haen, Ant. Difficultate circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate corp. hum. 76. Vindiciae difficultatum circa modernorum ſyſtema de ſenſibilitate et irritabilitate corp. hum. contra Alb. v. Haller 97
Hagſtroemii medicamenta tria domeſtica 197
Haleſiae, plantae deſcript. 40

v. Haller, Alb. ad Ant. de Haen difficultates Apologia 93. Elementa phyſiologiae Tom. IV. 329
Harlemenſis ſocietatis ſcientiarum commentarii P. V. 120
Hartmann, Jo. Frid. Reg. Scient. Societatis Gotting. Correſpondens 166
Hartmann, Petr. Imman. Medicinae Prof. Publ. ord. Francof. ad Viadr. 168
de Haven, obitus 720
Hellebori nigri extracto demortui ſectio 693
Hernia, quatenus cum teſticulo communi ſacculo deprehenditur 288. ſcrotalis cum inflammatione vomitu ſpontaneo curata 255. inguinalis, circa eam obſeruationes 263. 645. cruralis 268. ventralis cum grauiditate 660. herniarum congenitarum ratio 289
Hillary, Guil. obitus 171
Hirudines aſſeruandi iisque vtendi modus 198 ſeq.
Hirundinum migratio 13
Hiſtoire de l'Academie Royale des Sciences à Paris, année 1756. 385. abregée des Inſectes, qui ſe trouvent aux environs de Paris Tom. I. et II. 612. naturelle generale et particuliere, avec la Deſcription du Cabinet du Roy Tom. IX. 449
Holmann, Samuel. Chriſt. Commentationum in Reg. Sci. Societate Gott. inde ab ann. 1756. recenſitarum ſylloge 63
Holmienſis Reg. Scientiar. Acad. theſis 165
Homolocenchrus, nouum graminis genus 327
Hope, Jo. Materiae med. Botan. et Med. Prof. Edinburg. 558
Hordei ariſta per vrinam evacuata 260
Hordeoli, plantae mexicanae virtus 257
Horrebow, Petr. obitus 719
Humus, quatenus vegetationem promouet 145
Hunter, Will. Medical Commentaries Part. I. 281
Hyaena, animal. 463
Hydrae, zoophyti deſcriptio 511 ſeq.
Hydrophobia, eius ſedes 483. curatio 484 ſeqq. ei medendi ſpecialis methodus 487. an ſit ſequela morſus animalis rabidi? 480. eius per morſum propagatio ib. ſeq. natura et ſymptomata 482. ea demortuorum ſectio quid oſtendat 482 ſeq. 684 ſeq. a ſolo terrore exorta 55. ſpontanea, ea defuncti ſectio 659
Hydrops inſultu apoplectico curatus 663. vſtione ſanatus 54. eo demortuorum ſectio 691. aſcites vid. Aſcites, peritonaei, eius cauſſae et ſigna 692
Hyoſcyami eiusque extracti effectus

effectus in variis morbis 238 ſeq.
Hyſterici mali cauſſae et curatio 224

I.

Iaguar, animal. 461
Iames, R. Treatiſe on canine Madneſſ. 479
Iancke, Jo. Godofr. de foraminibus oſſium caluariae eorumque vſu Diſſ. I. 101. de ratione venas c. h. anguſtiores, in primis cutaneas oſtendendi 106. memoria et ſcripta 176 ſeqq.
Iaſmini promontorii bonae ſpei deſcriptio 41
Ibicis imberbis deſcriptionis ſupplementum 584
Inediae caſus ſingularis 388
Infantis recens nati cura 412 ſeq. 627 ſeqq. ablactati educationis ratio 629 ſeq. monſtroſi deſcriptio 657. infantes in orphanotrophea recipiendi tempus 416. horum veſtimentorum, nutrimenti et exercitiorum modus 641 ſqq.
Inoculatio variolarum a ſuprema Pariſienſi curia interdicta 558. huius praeſtantia 124. hiſtoria et origo 128. 225. eam inſtituendi modus et ratio 226. circa illam obſeruata 122
Inſectorum caracteres 447. in agro Pariſienſi reperiundorum methodica diſpoſitio 613 ſeqq.
Inſenſibilitas partium vnde? 335. tendinum, eius inventio controuerſa 287
Inſitio variolarum vid. Inoculatio.
Ipecacuanhae in infuſo propinatae effectus 266
Irritabilitas, an ſit qualitas occulta? 89. cordis, huius a ſenſibilitate differentia 88. partium quid eiusque a ſenſibilitate differentia 344 ſeq. eius gradus 345. circa illam difficultates 82 ſeq.
Iſenflamm, Jac. Frid. Prof. Med. Ord. Erlang. 718

K.

Karakatizae, polypi marini deſcriptio 580 ſeq.
Klinkoſch, Jo. Thaddeus, Anatomiae Prof. Publ. Pragenſis 167
Kniphof, Io. Hier. memoria et ſcripta 559 ſqq.
Koelreuter, Joſ. Theoph. a Ser. Marchione Badenſi Conſil. et Hiſt. naturalis Prof. 553
Kongl. Vetenskaps Academiens Handlingar för a°r 1760. Vol. XXI. 193

L.

Lacrymalis glandulae ductuum deſcriptio 295. horum inuentio controuerſa 285

Lactatio, circa eam monita 413
Lapidum figuratorum origo et diuerſitas 622. 625
Lapponiae borealis confinium climatis ſalubritas 206
Lautter, Franc. Ioſeph. obitus 161
Leber, Ferd. *Abhandlung von der Nutzbarkeit des Schierlings in der Wundarzneykunſt* 241
Lens cryſtallina, eius vaſorum diſtributio 287. 296. ſine ea an viſus eſſe poſſit? 530
Leonis hiſtoria naturalis 449. ſeqq.
Leopardi, a tigride, vncia et pardo differentia 459
Lepra, piſcium et animalium in Norwegia morbus 211
Lernaeae, animalis marini deſcriptio 502 ſeq. 508 ventriculus dentibus inſtructus 504 an venenis adnumeranda 506 ſeq.
Ligamentorum inſenſibilitas dubia reddita 80. 100
Lignorum foſſilium in montibus praealtis reperiundorum deſcriptio 18 ſeq.
Limbourg, Io. Phil. ab Acad. Louanienſi praemium reportauit 553
Linguae partium deſcriptio 300
Lithotomia per lithotomum occultum facta 651 vid. Calculi ſectio.
Lochiorum obſtructio ſanguiſugis ſublata 55
Ludolf, Chriſt. Frid. obitus 358
Lugdunenſis Acad. Scient. elegantiorum Literarum et artium, hiſtoria et membra 547 ſeqq. theſis ad ann. 1765. 550
Lupi nigri deſcriptio 467
Lymphaticorum vaſorum origo, circa huius inuentionem controuerſia 282 circa eorundem vſum controuerſia 283. 286
Lyncis deſcriptio et hiſtoria naturalis 462
Lyonnet, Pierre, Traité anatomique de la Chenille, qui ronge le bois de Saule 418

M.

de Macclesfield, Geo. Comitis obitus 556
Magneticae acus vſus in mineris ferri inueſtigandis 197
Malachites veterum quid? 701
Mania, a phantaſia et nauſea exorta breui curata. 525. ea defunctorum ſectio 682 ſeq.
Manuum monſtroſarum deſcriptio 658
Marga? quid an ad fertilitatem aliquid conferat 148
Maris aeſtus reciprocus eiusque cauſa 47 ſedimentum ad littus Arimini 44 marinorum corporum in terra

terra continente origo 74
Martialium et ſalinorum vſus in colica verminoſa 270
Matthiae, Geo. Prof. Med. Ord. Gotting. 717
Maxillae contractio a medela morbi venerei orta 668
Medullae oblongatae deſcriptio 331 ſpinalis diſtributio ib.
Meduſa palliata ſ. vrticata, zoophytum 518
Meeſe, Dav. het XIX Claſſe van de Genera plantarum van de Heer Car. Linnaeus Syngeneſia genaamt, opgeheldet en vermeerdert 535. Plantarum rudimenta ſ. illarum methodus ex differentia ſeminum, cotyledonum cet. 635
Melancholia, eius peculiaris caſus 521 in maniam lethalem, breui tempore mutata 525 ope ſanguinis aſinini curata 534 ea demortuorum ſectio 682 ſq.
Menſtrui fluxus nimii ſigna et curatio 218 vid. Catamenia.
Meningum inſenſibilitas, circa eam difficultates 79
Mercurii, vſus in vomitu 323 in hydrophobia 485 dulcis vſus in morbis venereis 709 ſublimati vſus hiſtoria 222 huius vſus in vena medinenſi 267 mercurius vitae, circa eum obſeruata 704
Meſſerſchmidiae plantae deſcriptio 586
Meteora ſine fragore viſa 196
Millepora tubulis parallelis 326
Moguntinae Academiae Electoralis ſcientiarum, quae Erfordiae eſt, Actorum Tom. II. 694
Monſtri infantilis deſcriptio 657
Montes, horum origo 625 praealti ligno foſſili infarcti 17 ſeqq. argillaceo-calcarei et argillaceo-gypſei 696
Morgagni, Io. Bapt. de ſedibus et cauſis morborum per anatomen indagatis Libri V 677
Morochthi diſquiſitio 697
Mors, ex gaudio 56 ſubitanea a nimia obeſitate 661 repentina ex vitio vaſorum ſanguiferorum in thorace 688
Moſchiferi animalis deſcriptio et differentia ab animali zibethico 465
Mulierum morbi 213 ſeqq.
Mumiae aegyptiacae effectus 251
Murray, Io. Andr. Prof. Med. Extraord. Gotting. 717
Mus araneus, amphib. 307
Muſcularis, fibrae fabrica 342 motus cauſa 347 ſeqq.

quatenus a neruis dependet 337 phaenomena 343 horum explicatio 346 adminicula 347 vtilitas 350
Mytulorum deſcriptio, eorumque propagatio 310

N.

Napellus vid. Aconitum.
Nani cuiusdam nobilis Poloni, Borwslasky deſcriptio 264
Narium et ad illas pertinentium partium deſcriptio 298 ſeq.
Nerui, eorum contemplatio 334 an fluidum iis inſit. 339 caui ſint, obſeruatio microſcopica 523
Nitrariae, plantae deſcriptio 579
Nutrix, qualis infanti eligenda? 628

O.

Obſeruationes anatomicae 387 ſeq. 650 botanicae 326. 351 ſeq. phyſicae 385 ſeq. practicae 531
Occhio griſo, plantae venenatae effectus 317 ſeq.
Occiput, ad illud magnae excreſcentiae deſcriptio 531
Oculi, eiusque partium deſcriptio et vſus 295
Oeſophagi obſtructio peculiaris 257
Oeſtrum marinum 50
Οκταπες, polypi marini deſcriptio 580. ſeq.
Oleandri foliorum ſucco expreſſo demortui ſectio 693
Ooſterdyk. Nic. Geo. Diſſ. de aceto 642
Opiſthotonus balneis curatus 266
Opium, eius vſus in phthiſi 107 ſeq. in hydrope 109 aſcite 243 in melancholia 110 in mania ib. ſeq. in ſuppreſſione menſium 112 in grauidarum morbis 112 ſeq. in morbis parturientium et puerperarum 114 ſeq. in morbis infantum 115 ſeq. in morbis ſenum 117 vſus externus 118 quatenus venenorum antidotum 118 ſeq. eius tanquam veneni antidota 119 eius vſus vtilis et noxius per experientiam declaratus 135 ſine ſubſequente noxa larga doſi ſumtum 711
Orchidum claſſis, eius genera et ſpecies 318 ſeq.
Ornithologia methodica 591 ſeqq.
Orphanotrophei Holmienſis ratio 416 ſeq.
Os in pelui viri repertum 28 a femina deglutitum et cum vrina eiectum 250 oſſa dealbandi noua methodus 355 foetus per anum eiecta 532 oſſium c. h. deſcriptio 473. 476 ſeqq. geneſis, articulatio et

et varia circa eadem obſeruata 4. 302 articulationis ratio 474 ſeq. oſſium eorumque medullae inſenſibilitas dubia reddita 80
Oſtreum plicatum, plicis valde inaequalibus, lapidefactum 326

P.

Paracentheſis centies quadrageſies ter trium annorum ſpatio inſtituta 662
Paraſitae ſpuriae plantae 390
Pardi deſcriptio et hiſtoria naturalis 459 ſeq. a tigride differentia 458
Parentum viuendi ratio, antequam infantem progignant. 627
Pariſienſis Acad. reg. ſcientiarum hiſtoria et commentarii ad an. 1756. 385 et Ac. reg. chirurg theſis et praemium ad ann. 1764. 163 theſis et praemium ad ann. 1765. 552 ſupremae Curiae (*Parlament*) interdictio inſitionis variolarum 558 regionis mineralogica deſcriptio 398 varii morbi epidemici 493
Parotidis tumor, cuius pus in pectoris cauum ſe euacuauit 269
Partus monſtroſi hiſtoria 528 laborioſi infantis praeternaturalis deſcriptio 664
Paſtinacae aculeus 472
Pectoris, morbi, quatenus ex ſono percuſſi thoracis cognoſci poſſint 60 ſeq. gladio perfoſſi vulnus eiusque curatio 662
Peithner, Thaddeus, Metallurg. Prof. Pragenſis 166 ſeq.
Penis valde decurtatus impotentiam virilem non efficiens 532
Penna marina, zoophytorum genus 514 eius ſpecies ibid.
Percae vulgaris deſcriptio 273 ſeqq. fluuiatilis minoris deſcriptio 277
Pericardium, eiusque liquoris deſcriptio 304 ſanguine plenum mortis cauſa 56 aqua impletum, eius ſigna 63
Perioſtei inſenſibilitas in dubium vocata 80
Peritonaei inſenſibilitas, circa eandem difficultates 80
Peruuiani corticis vſus in gangraena 646 in febribus malignis 709
Petropolitani Collegii Medici ſupremi noua conſtitutio eiusque membra 613 ſeqq.
Pewter Medicine vſus in hydrophobia 486
van Phelſum, M. Hiſtoria phyſiologica aſcaridum 488
Philoſophical Transactions Vol. LI. Part. II for the Year 1760. 13
Phthiſi renali defuncti ſectio 659

Pholades, an ſaxa perforare poſſint? 520
Pilorum circa pudenda reſectionis vſus in gonorrhoea 717 ſeq.
Pinguefactio agri quomodo inſtituenda? 151
Pinſchbach, metallum componendi modus 210
Piſcium, Bauarico-Ratisbonenſium pentas 272 auditus organon deſcribitur 278
Placenta vterina cauo membranoſo retenta 650
Plancus, Ian. de conchis minus notis Liber 43
Plantulae ſeminales frumenti, de iis obſeruationes 701
Pleurae inſenſibilitas, circa eandem difficultas 79. 100 huius ſolutio 95
Pleurothotoni vniuerſalis curatio 529
Podex marinus, vrticae marinae ſpecies 47
Poiſſonier, Petr. aquam marinam edulcorandi artificium detexit 358
Poleni, Io. obitus 357
Polypi marini, Ruſſis Karakatiza dicti deſcriptio 580 ſeq.
Polyporitae quid? 321
Polypoſae concretiones ex pectore reiectae 246
Pulex marinus 472
Pulmonum motus, ſubſtantia, vaſa 305 inſenſibilitas dubia reddita 81 vlcus machina Muzelii ſanatum 527 ſucco cucumerum curatum ib.
Pulſuum praeternaturalium hiſtoria 686. ſeq.
Pupillae vtriusque oculi contractio optice declarata 578
Pupillaris oculi membrana, circa eius inuentionem controuerſia 287
Pylorus oſſeus exulceratus vomitus diuturni cauſa 256
Pyritae inter lignorum foſſilium ſtrata reperti 18

R.

Rabies canina quid ſit? 481 eius ſigna ib. eius cum variolis hominum analogia ib.
Radicatio ſingularis arborum in ſuo trunco 123
Raia, eius caudae aculei deſcriptio 472 eius ouorum et ouarii deſcriptio 519
Rana piſcis Surinamienſis 27
Rapuntii vrentis Solonienſis effectus 659
Raulin, Ioſeph. Reg. ſcient. ſocietat. Londin ſocius 166
Refrigeratio potulentorum ſine glacie 391
Reichardsrothenſis aquae medicatae diſquiſitio 533
Renes, horum et vteri peculiares laeſiones 522 circa hos obſeruatio anatomica 650 renis atque vreteris vnici in homine reperti obſeruatio 268
Reſpirationis mechaniſmus et vſus 67 ſeqq.

Rigiditas manuum a frequenti filorum aeneorum tractatione 41
Roederer, Io. Geo. obitus 172
Rosarum tincturae vsus in morbo pectoris cum humorum fluxione 56
Rothomagensis Iacad. scient. artiumque thesis et praemium ad ann. 1764 et 1766. 551 seq.
Russel, Rich. Dissertation on the use of Sea Water in the diseases of Glands 676

S.

Sachsii, Io. Iac. memoria 172
Sal antepilepticus Weismanni quid? eiusque vsus 247
salia mineralia vegetationem non promouent 150
Sanches, Ant. Riber. Acad. scient. Petropol. membrum honorarium confirmatum 554
Sandaracha veterum quid? 700 sandaracinus puteus Philostrati ib.
Sanguinis, globulorum diuersitas 328 figura 526 ad caput tendentis mensura et ratio 332 asinini vsus in melancholia 534 sanguis albus scarisatione eductus 534
Sanguisugae ex sympathia menstruatae 55
Sapatillae granorum in colica nephritica effectus salutares 265
Sarcoceles curatio 655
de Saussure, Horat. Bened. Phys. atque Mathes. Prof. publ. Geneuensis 167
Scabies ope gummi ex arbore pruni in aceto soluti sanata 57
Schaarschmidt, Aug. de agro et fonte Freyenwaldensi 50
Schaeffer, Iac. Christ. Piscium Bauarico-Ratisbonensium pentas 272 Botanica expeditior 279 ab Elect. Palatino collectione numismatum donatus 555
Schlettwein, Io. Aug. a Reg. scient. societate Gotting. duo praemia reportauit 717
Schmiedel, Casim. Christ. Ser. March. Brandenb. Onolsbac. Archiater 168
Schraitser, piscis descriptio 277
Schreber, Dan. Gottfr. Oeconomiae Prof. Lips. 718
Schroeder, Phil. Geo. Med. et Anat. Prof. Ord. Gotting. 717
Schulz, Dav. Inträdes tal om Barns Skötsel i gemen 412
Scirrhus, pulmonum, eius signa 61 vteri, eius causae et curatio 221 intestinorum inueteratus belladonna curatus 258
Scleroticae oculi tunicae descriptio 295

Scoolo, Iac. Med. Practicae Prof. Publ. Primar. Patav. 254
Scrotum ab aneurysmate arteriae spermaticae scirrhosum factum 649
Seminatio, circa eam monita 153
Seminum, vis intrinseca multiplicatiua 143. quatenus arte promouenda 150 ex eorum differentia methodus stabilienda 626
Sensibilitas partium humani corporis, circa hanc difficultates 76 seqq.
Sensorium commune sedes animae 341
Sensus quid? 335 exercetur per neruos ib. seqq.
Seta palustris 50
Shaw, Petr. obitus 171
Sinuum cerebri vtilitas 333
Smellie, Guil. obitus 171
Solani furiosi effectus 248
Speculorum vstoriorum emendatio 577
Spirituum animalium, materies s. natura 339 seq. motus quotuplex? 341
Squali ex rufo varii, pinna ani media inter anum et caudam pinnatam, ouorum descriptio 519
Squamarum piscium varietas et vsus 312
Squillae marinae, circa easdem obseruationes 472
Stellae marinae, ad littus Ariminense reperiundae 46 harum incessus 49
Stenius, Iac. ab Acad. Reg. Sient. Holmiensi praemium reportauit 355 seq.
Stoerk, Ant. Libellus II in quo confirmatur: cicutam non solum vsu interno tutissime exhiberi, cet. 230 supplementum necessarium de cicuta 236 Libellus quo demonstratur: Stramonium, Hyosciamum, Aconitum non solum tuto posse exhiberi vsu interno etc. 237
Stramonium, huius extracti effectus salutares 238
Succini versus nitrum relatio 704
Sudor picardinus 493 seq. huius curatio 494 seq.
Suecicae acad. Reg. scient. acta ann. 1760 Vol. XXI. 193
Sulzer, I. H. *Die Kennzeichen der Insekten* 447
van Swieten, Gerard. imago in sui honorem in auditorio acad., erecta 555
Syngenesiae plantae characteres 535.
Syrinx, zoophytorum genus 513

T.

Tabani, insecti origo 210
Taberg, montis Smolandiae eiusque ferri fodinarum descriptio 193
Tactus organi descriptio 301

Taeniae origo, ſigna et curatio 202 ſeqq.
Tartari emetici vſus in hydrope aſcite 267
Tellina faſciata bicauda, concha 49
Telluris ſtructurae phaenomena 619 ſeqq. horum phaenomenorum hypotheſes 623 ſeqq.
Temperamenta dignoſcendi tempus et ſigna 633
Tendinum, inſenſibilitas, circa eam difficultates 76 ſeqq. harum ſolutiones 86. 94. disruptio, ſuper hac obſeruatio 130. ſtructura et natura 343
Terra, quatenus vegetationem promouet 145. ex animalibus acquiſita, circa hanc experimenta 205 ſq. calcarea ex plantis, animalibus et mineralibus producta, eiusque varietas 207. ex aqua parata, circa eius naturam experimenta 194 ſq. ex vegetabilibus producta, circa hanc experimenta 200 ſq. terrarum mixturae ad fertilitatem conferunt 152. has inſtituendi modus ib. terrae motuum cauſſa et phaenomena 25 ſq. 64 ſq. motus in Syria 22
Teſtium, in foetu ſtatus eorumque deſcenſus 288 ſq. vaſorum iniectio horumque inuentio controuerſa 282 ſq.
Tethyum, zoophytorum genus 517
Tetrahit Gerardi, nouum plantae genus 405
Thermometri metallici deſcriptio et vſus 32
Thoracum noxa in puerperis 414
Thorax, ex eius percuſſione variis in locis orta ſonorum diuerſitas exhibet ſignum morborum 58 ſeq.
Thuringiae montium deſcriptio 697
Tibiae amputatae prolongatio peculiaris 528
Tigridis deſcriptio et hiſtoria naturalis 452. 457 ſq.
Tiliae ſingularis in ſuo trunco radicatio 123
Timony, Antoine, Diſſ. ſur l'inoculation de la petite verole 225. Diſſ. ſur les Bains des Orientaux 228
Tralles, Balth. Lud. uſus opii ſalubris et noxius in morborum medela Sect. IV. 107
Transactiones philoſophicæ Vol. LI. Pars II. 13
Tremoris corporis vniuerſalis curatio 261
Trepanationis, vſus ad ſanandam exulcerationem et cariem tibiae 132 ſeq. repetitae vtilitas 136
Triller, Dan. Wilh. Diſſ. de morte ſubita ex nimio violarum odore oborta 159
Trochitarum deſcriptio et ſpecies 321 ſq.

Tubiporae maris albi indigenae deſcriptio 583
Tubuli vermiculares marini, cornua ammonis referentia 696
Tumoris, inſignis exſtirpatio 270. in orbita exſtirpatio 272. in fornice palati exſtirpatio 650. ſuper mammam dextram ſiti exſtirpatio 661
Tunquinenſis pulueris vſus in mania 711
Turpethi mineralis vſus in hydrophobia 480. 484. 487

V.

Vandermonde, Car. Auguſtin. vita et obitus 169. Journal de medecine, chirurgie pharmacie cet. Tom. XI. et XII. 243. T. XIII. et XIV. 644
Variolarum, naturalium artificialibus ſuperuenientium caſus 227. eruptio balneis adiuta 644. inoculatio vid. Inoculatio.
Vegetabilium principia chemice disquiſita 140
Vegetatio, plantarum quid? 142. eius principia ib. chymica, quae fit ope camphorae 400 ſq.
Venae medinenſis curatio 261
Venae, earundem irritabilitas in dubium vocata 82. eas anguſtiores inprimis cutaneas oſtendendi ratio 106
Venaeſectionis reiteratae, vſus in aſcite 243. in morbis acutis grauidarum 661
Venenis aſſumtis defunctorum ſectio 693
Ventriculi, magni deſcriptio 533. in duas partes diuiſi obſeruatio 708
Verbeſinae, Hebenſtreitii deſcriptio 587
Verhandelingen uitgegeven door de Hollandſe Maatſchappye der Weetenſchappen te Harlem V Deel 120
Vermium inteſtinorum cauſſae et curatio 202 ſqq.
Veronicae vſus in febre tertiana 531
Veſiculae aereae poſt lapſum praegreſſum in cute ortae 264
Veſtimentorum infantilium et puerilium ratio 414 ſq. 631
Vinadienſes thermae, harum deſcriptio et vſus 34
Violarum nimius odor mortis cauſſa 159 ſeq.
Viſci betulini examen chymicum 702
Viſus, vitium peculiare 526. an ſine lente cryſtallina? 530
Vitrum an transmittat materiem electricam? 37
Vnciae a tigride et pardo differentia 458
Vomicae ichoroſae ſigna 61 ſeq. purulentae clauſae ſigna 62

Vomitus diuturni cauſſa et curatio 256. 323. cruenti ſequelae 647
Vrinae retentio a verme villoſo 263
Vrinariae veſicae ſtructura praeternaturalis obſeruata 324
Vteri appendices venoſae 215. vaſcula vermicularia ib. inflammatio 220. gangræna et ſphacelus ib. abſceſſus 220 ſq. vlcus 221. ſcirrhus ib. ſteatoma et ſarcoma 222. cancer eiusque cura 222. hydrops ib. tympanites 223. deſcenſus ſ. prolapſus ib. prolapſus ex terrore conſpecti muris orto curatio 56. oſſei facti obſeruatio 255. vteri clauſi obſeruatio 533. duplicis obſeruatio 709 ad eum ſuffulciendum inſtrumentum nouum 127. vagina, extrinſecus penitus occluſa, reſecta et ſanata 134. vteri et renum peculiares laeſiones 522
Vulneris contemplatio et ſanatio 497 ſq. ſymptomata 499. per ſclopetum fortius terrae impactum, pectori inflicti curatio 249 ſq. ſymptomata a peregrino corpore ad 14 annos ei inhaerente orta 255. variis ſymptomatibus ſtipati hiſtoria 648

W.

Wagler, Car. Gottlieb. ab Acad. reg. ſcient. Gotting. praemium accepit 355
Wallerius, Jo. Gottſch. Agriculturae fundamenta chemica 139
Weiſſenborn, Frid. Guil. ab Acad. Reg. ſcient. Gotting. praemium accepit 354
Willich, Chriſt. Lud. de plantis quibusdam obſervationes 351
Wrisberg, Henr. Aug. ab Acad. Reg. Scient. Gotting. praemium reportavit 355

Z.

Zibethici animalis deſcriptio eiusque differentia ab animali moſchifero 464. 466
Zinci vſus ad parandum thermometrum 32
Zoophyta petrefacta quid? 321, zoophyti marini e coralliorum genere hiſtoria 582 ſeq.

Emendanda.

Pag. 20. lin. 16. uedius lege medius. p. 21. l. 10. elixir proprietatis lege elixir vitrioli l. 15 loco proprietatis lege vitrioli. p. 30. l. 16. corroſiua l. corroſiuas. p. 53. l. aguam l. aquae p. 58. l. 2. cognoſuntur l. cognoſcuntur. p. 60. l. 29. patefcaiendis l. patefaciendis p. 66. l. 4. hydragyri l. hydrargyri. p. 93. l. 73. fruſta l. fruſtra. p. 97. l. vlt. varolarum l. variolarum. p. 101. l. 26. poſt 1762. add. 4to. p. 106. lin. 7. poſt pl. $2\frac{1}{2}$ add. 4to. p. 120. l. 15. poſt 1760. add. 8vo. p. 146. l. 8. vegetarionem l. vegetationem. p. 181. l. 23. Giovanni l. Ginanni. p. 194. l. 13. nimis l. minus. p. 207. l. vlt. maximum l. minimum. p. 244. l. 30. nonuullis l. nonnullis. l. 31. Mateau l. Morteau. p. 255. l. 29. ſcirroſa l. ſcirrhoſa. p. 260. l. 8. ceaſſrunt l. ceſſarunt. 283. l. vlt. queaut l. queant. p. 290. l. 21. poſt 1761. add. 4to. p. 292. l. 9 Rcgiae l. Regiae. p. 310. l 11. poſt 1761. c. Ind. add. 4to. p. 353. l. 14. ob lege ab. lin. 26. ſcripſit l. ſcripſerit. p. 354. l. 28. erat l. eſſet. p. 406. l. 26. ſthaecadum l. ſtaechadum. p. 418. l. 17. poſt 1762. add. 4to. p. 444. l. 2. peuitus l. penitus. p. 468. l. 8. poſt 1762. adde 4to. p. 486. l. 10. fuerit l. fuerint. p. 584. l. 7. imperbis l. imberbis. p. 612. l. 11. poſt 1762. adde 4to. p. 624. l. 6. Leignitius l. Leibnitius. p. 631. l. 31. aſſatam l. aſſam. p. 640. l. penult. edanem l. eandem. p. 687. l. 13. poſt 1762. add. fol.